



T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

***MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR* (06 Mil Yz A 4228/2):**
İNCELEME, METİN VE MESTAP'A GÖRE TASNİF

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhlis EROL

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK

Bilecik, 2019

10164191

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

***MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR* (06 Mil Yz A 4228/2):**
İNCELEME, METİN VE MESTAP'A GÖRE TASNİF

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhlis EROL

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK

Bilecik, 2019

10164191



SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı:..... **Muhlis EROL**.....
Anabilim Dalı :..... **Türk Dili ve Edebiyatı**.....
Programı :..... **Yüksek Lisans**.....
Tez Danışmanı :..... **Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK**.....
Tezin Özgün Adı :..... **Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A. 4228/2):**.....
..... **İnceleme, Metin ve MESTAP'a Göre Tasnif**.....
Tezin İngilizce Adı :..... **Mecmû'a-i Eş'âr (06 Mil Yz A 4228/2):**.....
..... **Analysis, Text and Classification According to MESTAP**.....

Tez Savunma Sınavı Tarihi: ..03. / ..05. / 2019.

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ ~~OY~~
~~ÇOKLUĞU~~ ile **Türk Dili ve Edebiyatı**.....Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı: **Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK**.....

Üye **Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR**.....

Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYCIÇEĞİ**.....

Üye :

Üye :

İmza

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / / 20.... tarih ve
...../..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

“Mecmû‘a-i Eş‘âr (06 Mil Yz A 4228/2) : İnceleme, Metin ve MESTAP’a Göre Tasnif” adlı yüksek lisans tezimin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlâk kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifât yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyân ederim.

Muhlis EROL

ÖN SÖZ

Bu çalışma, Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarası ve “*Mecmû‘a-i Eş‘âr*” adıyla kayıtlı bir şiir mecmûasını konu edinmiştir. XVI. yüzyılın ikinci yarısında derlendiği varsayılan bu seçme şiir mecmûasının derleyeni belli değildir. Mecmûa üzerine yapılan çalışmanın inceleme kısmında *Times New Roman*, metin kısmında ise *Gentium Plus* fontu kullanılmıştır.

Dört ana bölüme ayrılan tezin birinci bölümünde “mecmûa” kavramı ve benzer kavramlar, mecmûa tasnifleri, “nazire” kavramı, Türk şiirinde nazire mecmûaları, zemin şiir-ara şiir-nazire şiir konuları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise mecmûanın inceleme kısmı ele alınmıştır. Bu bölümde mecmûadan elde edilen veriler ışığında bilgiler sunulmuştur. Üçüncü bölümde, mecmûanın transkripsiyonlu metni; dördüncü bölümde ise mecmûanın MESTAP’a göre tasnifi verilmiştir.

Çalışmanın sonunda şairlerin biyografileri, şairler dizini, özel adlar indeksi, mecmûanın aruz indeksi, zemin şiir-nazire şiir tablosu ve mecmûanın aruz tablosu ekleri verilerek çalışma tamamlanmıştır.

Bu tez çalışmasında tez konumu bulmamda yardımcı olan Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR’e ve çalışmam esnasında daima yanımda olup bana yol gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK’a, eğitim-öğretim hayatımda bana rehberlik eden tüm öğretmenlerime ve sevgili aileme teşekkürü bir vefâ borcu bilirim.

Muhlis EROL

ÖZET

Şiir mecmûaları Klâsk Türk edebiyatı araştırmacılarının araştırmalarına kaynaklık eden önemli materyallerdir. Bu mecmûalar derlendikleri yüzyılın edebî zevkini, beğenilen şairleri ve şiirlerini ortaya koyarlar. Ayrıca mecmûalar divanı bulunmayan veya başka kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerini ihtiva ettiklerinden edebiyat tarihimiz açısından önemlidirler.

Bu çalışma Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarasında “*Mecmû‘a-i Eş‘âr*” adıyla kayıtlı seçme şiir mecmûasını konu edinmiştir. Mecmûanın derleyeni bilinmemektedir. XVI. yüzyılın son çeyreğinde derlenen bu eser, 95 şaire ait 358 şiiri ihtiva etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiir mecmûası, XVI. yüzyıl, Klâsik Türk Edebiyatı

ABSTRACT

Mecmuas poets, Classical Turkish literature is an important source for researchers agents used in research. These mecmuas, literary appreciation of the century created the critically acclaimed poets and poems reveal. Also collections contain poems of many poets who had no divan and whose names were not available in other sources. Also collections, or other sources not mentioned in the poems found in court since they contain important for the history of literature.

The manuscript subjected to our thesis is a poetry magazine, named as *Mecmû'a-i Eş'âr*, which is presented at National Library Manuscripts Collection, numbered 06 Mil Yz A 4228/2. The gleaner of the magazine is unknown. Compiled in the last quarter of the 16th century, it contains 358 poems belonging to 95 poets.

Keywords: Poetry magazine, 16th Century, Classical Turkish Literature

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	viii
TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KLÂSİK TÜRK ŞİİRİ KAYNAKLARINDAN MECMÛALAR

1.1. “Mecmûa”nın Tanımı.....	3
1.2. Mecmûaların Tasnifi	5
1.3. Klâsik Türk Edebiyatında Şiir Mecmûaları.....	9
1.3.1. Klâsik Türk Şiirinde Nazîre Mecmûaları	10
1.3.1.1. Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazîre Şiir	12

İKİNCİ BÖLÜM

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR (İNCELEME)

2.1. <i>Mecmû‘a-i Eş‘âr</i>	16
2.2. <i>Mecmû‘a-i Eş‘âr</i> ’ın Tavsîfi	18
2.3. Mecmûanın Derleyeni, Derlenme Tarihi ve Yeri	19
2.4. Mecmûanın Derlendiği XVI. Yüzyıl Klâsik Türk Edebiyatı	21
2.5. <i>Mecmû‘a-i Eş‘âr</i> ’ın Muhtevası	23
2.5.1. Mecmûanın Muhtevasındaki Şairler ve Şiirleri	27
2.5.1.1. Mecmûanın Muhtevasındaki Şairler	27
2.5.1.1.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair: Husûlî.....	28
2.5.1.2. Mecmûanın Muhtevasındaki Şiirler	29
2.5.1.2.1. Şiirlerin Vezin ve Kâfiye Özellikleri	30
2.5.1.2.2. Mecmûaya Alınan Şiirlerin Nazım Şekilleri	30
2.5.1.2.3. Mecmûanın Muhtevasındaki Nazîre Şiirler.....	31
2.5.1.2.4. Şiirler Üzerine Tablo ve Grafikler	33
2.5.1.2.5. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler	41
2.5.1.2.5.1. Murâdî’nin Şiirleri	41

2.5.1.2.5.2.	Meylî'nin Şiirleri	44
2.5.1.2.5.3.	Sâ'î'nin Şiirleri	45
2.5.1.2.5.4.	Nâmî'nin Şiirleri.....	48
2.5.1.2.5.5.	Diğer Şiirler	49
2.6.	Derlenen Şiirlerin Dil ve Üslûbu	50
2.7.	Mecmûanın Hazırlanmasında İzlenen Yollar	55
2.7.1.	Mecmûa Metninde Tercih Edilen Yazım Kuralları	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (METİN)

3.1.	<i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> 'ın Transkripsiyonlu Metni.....	62
------	--	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM MESTAP'A GÖRE TASNİF

4.1.	<i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> 'ın MESTAP'a Göre Tasnifi.....	317
------	---	-----

SONUÇ	366
-------------	-----

KAYNAKÇA	368
----------------	-----

EKLER

I.	ŞAİRLERİN BİYOGRAFİLERİ.....	388
----	------------------------------	-----

II. DİZİN

II.1.	Şairler Dizini.....	410
-------	---------------------	-----

III. İNDEKS

III.1.	Özel Adlar İndeksi.....	415
--------	-------------------------	-----

III.2.	Mecmûanın Arûz İndeksi.....	424
--------	-----------------------------	-----

IV. TABLO

IV.1.	Zemin Şiir/Nazire Şiir Tablosu.....	427
-------	-------------------------------------	-----

IV.2.	Mecmûanın Arûz Tablosu	451
-------	------------------------------	-----

ÖZ GEÇMİŞ.....	459
----------------	-----

KISALTMALAR	
a, b	Beytin ilk mısraı için a , ikinci mısraı için b denilmiştir.
BV.	<i>Bedâyi'u'l-Vasat</i> - Nevâyî
a.g.e.	adı geçen eser
CMN.	<i>Câmi'u'n-Nezâ'ir</i> - Eğridirli Hacı Kemâl
Çev.	Çeviren
d. , ö.	doğum tarihi, ölüm tarihi
D.	Dîvân
FDK.	<i>Fevâyidü'l-Kiber</i> - Nevâyî
G.	Gazel
GRS.	<i>Garâ'ibu's-Sıgar</i> - Nevâyî
h.	hicrî
Haz.	Hazırlayan
HÇT.	<i>Tezkiretü's-Şu'arâ</i> - Kınalı-zâde Hasan Çelebi
HS.	<i>Hadikatü's-Sü'edâ</i> - Fuzûlî
K.	Kaside
Kt.	Kit'a
m	mısra
m.	miladî
M.	<i>Mecmû'a-i Eş'âr</i> (06 Mil Yz A 4228/2)
MCN.	<i>Mecmâ'un-Nezâ'ir</i> - Edirmeli Nazmî
MCTN.	<i>Mecmû'atu'n-Nezâ'ir</i> - 'Ömer b. Mezîd
MESTAP	Mecmûaların Sistematik Tasnîfi Projesi
Müf.	Müfred
Mrb.	Murabba'
Msd.	Müseddes
Msm.	Müsemmen
MTN.	<i>Metâlî'u'n-Nezâ'ir</i> - Peşтели Hisâlî
Mus.	Musammat
Naz. Şek.	Nazım Şekli
NDŞ.	<i>Nevâdirü's-Şebâb</i> - Nevâyî
PBM.	<i>Pervâne Beg Mecmûası</i>
Rız.	<i>Rızâ Tezkiresi</i>
RZŞ.	<i>Riyâzü's-Şu'arâ</i>
s.	sayfa
S.	Sayı
TEİS	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
Tcb.	Tercî'-i Bend

LATF.	<i>Latîfi Tezkiresi (Tezkiretu 'ş-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ)</i>
Var. Nu.	Varak numarası
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğçerleri
vs.	ve sâir(e)

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ¹

Harfler	Transkribe Edilişi	Örnek Kelimeler
ء	'	ye's, neş'e, dā'imā, cā'iz, şey'
ث	s, S	seḳaleyn, sānī, sebāt, keṣīr
ح	h, H	hüsn, hikmet, feth, reyḥān
خ	ḫ, Ḫ	ḫandān, çarḫ, uyḫu, dirahşān, ḫāk
ذ	z, Z, d	zerre, ḫazer, zeḳan, 'izār
ص	ş, Ş	şadef, aşşı, şu, şāḫib, şabā, nuşret
ض	ḏ, Ḑ ; Ż, ż	ḳāḏī, ḫuzūr, ḏarb, efḏal, ziyā
ط	t, T	ṭurra, saṭr, uşṭurlāb, salṭanat
ظ	z, Z	zulmet, naẓar, nazm
ع	'	'alāmet, rif'at, şu'a', 'andelīb, 'Osmān
غ	ğ, Ğ	ğonçe, ğulām, ğulağ, yapmağa
ق	q, Q	ḳan, ḳāmet, raḳīb, ḳulağ, baḳmağa
ك	ñ	senüñ, biñ, anuñ, deñlü, soñra
آ ا	ā, Ā	āteş, bahār, cān, cāme
و	ū, ū, Ū	rūşen, rūy, mehcūr, kūy, henüz, gūyān, gūyā
ى	ī, ī	Kerīm, icād, gīsū, kemīn, sīmīn
وا	ˆā	ḫˆāb, üstuḫˆān, ḫˆāce, ḫˆān
ي, ا, اي	é, Ê	Éy, vèrdi, yèter, gèçdi, édüp, èrişdi, dèdi

¹ Metnin yazımında *Gentium Plus* fontuna başvurulmuştur; ب, ج, چ, د, ر, ز, ژ, س, م gibi telaffuzu müşterek seslerin bu tabloda ayrıca yer verilmesine gerek duyulmamıştır.

TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ	Sayfa Nu.
Tablo 1: Türk Edebiyatında Nazire Mecnûaları	s. 11
Tablo 2: Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazîre Şiir Tablosu	s. 14
Tablo 3: Mecnûa Evrakının Yeniden Sıralandırılıp Numaralandırılması	s. 25-26
Tablo 4: Vezin ve Nazım Şekillerine Göre Mecnûada Şiir Dağılımı	s. 34
Tablo 5: Dillere Göre Mecnûadaki Şiir Dağılımı	s. 36
Tablo 6: Şairler ve Nazım Şekillerine Göre Mecnûada Şiir Dağılımı	s. 38-40
Grafik 1: Mecnûada Derlenen Şiirlerin Aruz Dairelerine Göre Dağılımı	s. 33
Grafik 2: Mecnûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı	s. 33
Grafik 3: Mecnûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı	s. 34
Grafik 4: Mecnûadaki Şiirlerin Vezin Dağılımı	s. 34
Grafik 5: Mecnûada Derlenen Şiirlerin Aruz Kalıplarına Göre Dağılımı	s. 34
Grafik 6: Vezinlerine Göre Mecnûada Şiir Dağılımı	s. 36
Grafik 7: Mecnûadaki Şairlere Göre Şiir Dağılımı	s. 36
Grafik 8: Nazire Şiirlerin Mecnûa İçerisindeki Sayısı	s. 37
Grafik 9: Nazire Şiirlerin Mecnûa İçerisindeki Yüzdellik Payı	s. 37

GİRİŞ

Yazı, belgedir; yazı, tarihtir. İcadından bugüne dek yazıyı kullanan her medeniyet, ondan farklı amaçlar doğrultusunda istifade etmiştir. Mağara resimlerinden hiyeroglif yazılarına, tabletlerden günümüzdeki elektronik yazışmalara dek yazı, daima bir mesaj verme ve iletişim kurma aracı olmuştur.

Yazı hem resmî işlerin düzenlenmesinde, hem de duyguların ifade edilmesinde kullanılmıştır, kullanılmaktadır. Günümüzde olduğu gibi Osmanlı Devleti zamanında da yazı, günlük hayatın her alanında idi. O dönemde halk, Türkçeyi en duru ve en anlaşılır şekliyle kullanırken saray ve muhiti, özünde Türkçe eylemler üzerine inşa edilen, Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerden müteşekkil sun'î bir dil olan Osmanlı Türkçesini kullanmaktaydı. Bilim dili olarak Arapça, şiir ve edebiyat dili olarak da Farsça örnek alınmaktaydı.

Padişah ve devlet erkânınca korunup kollanan bilim, sanat ve edebiyat insanları farklı amaçlar doğrultusunda pek çok eser vucûda getirmişlerdir. Bu eserlerin bazıları sadece bilgi vermek, öğretmek amacıyla yazıldığından mensûr yani düzyazı şeklinde kaleme alınmışlarken, duygunun kendisine yer bulduğu edebî metinler ise manzûm yani şiir dili ve biçimiyle oluşturulmuşlardır.

Manzûm eserlerin en bilinenleri hiç şüphesiz dîvânlardır. Klâsik Türk şiirinin en önemli kaynakları arasında sayılan dîvânlar, şairlerin tüm şiirlerini ihtiva eden kitaplardır. Bir şairin dîvânından o şairin hayatına, dünya görüşüne, kimlerle irtibat hâlinde olduğuna, farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerine vs. ulaşılabildiği gibi bu dîvânların asıl önemi o dönemin içtimâî, iktisâdî, i'tikâdî, siyâsî, askerî, felsefî, edebî ve beşerî yapısına ışık tutmalarından ileri gelmektedir.

Dîvânların yanı sıra şairler, nâsirler, mürettepler farklı amaçlar doğrultusunda hem manzûm hem de mensûr pek çok eser kaleme almışlardır. Tezkîreler ve mecmûalar da bu eserlerdendir. Tezkîrelerden şairlerin biyografik hayatına ulaşılır; tezkîre yazarı şairden bahsederken onun meşhûr bir şiirini veya beytini de zikreder. Mecmûalarda ise şairlerin biyografik hayatından ziyade şiirlerine rastlanır. Mecmûa derleyeni, kendisinin -ve doğal olarak o dönemin- şiir zevkine göre farklı şairlerden şiirler derleyip bir dergide toplar. Risâle, kitapçık veya güldeste denebilecek mecmûalar, o dönemin şiir dergileri sayılır.

Şiir mecmûalarının Türk edebiyatı açısından ehemmiyeti hayli yüksektir. Meşhur bir şairin hiç bilinmeyen şiirlerine veya adı hiç bilinmeyen bir şairin adına ve doğal olarak şiirine mecmûalar vasıtasıyla ulaşmak mümkündür. Mecmûalar o dönemin edebî zevkini, şiir anlayışını, şairler arasındaki etkileşimi dile getirirler. Bu etkileşimi nazîre mecmûalarında görmek çok daha kolaydır. Şiir mecmûalarının oluşturulmasındaki mantığı bugünkü koleksiyonculuk zihniyetine benzetebiliriz. Derleyen kendi edebî zevkine göre en hoş, en güzel, en güzîde şiirleri seçerek mecmûasına dâhil eder ve bir şiir koleksiyonu oluşturmuş olur. Bu açıdan mecmûalar o dönemin şiir koleksiyonlarıdır.

Bu yüksek lisans tezi çalışması da bir şiir mecmûasını konu edinmiştir. Ankara Millî Kütüphanâ Yazma Eserler Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarasında “*Mecmû’a-i Eş’âr*” adıyla kayıtlı bu seçme şiir mecmûası, mahlası tespit edilmiş 95 şaire ait 358 şiiri ihtiva etmektedir. Derleyeni ve nerede derlendiği bilinmeyen eserde en fazla şiir Ümîdî Ahmed Çelebi’den derlenmiştir. Ümîdî’yi Hayâlî, Sâ’î, Murâdî ve Makâlî takip eder. Mecmûanın III. Murâd döneminde yani XVI. yüzyılın son çeyreğinde derlendiği düşünülmüştür. Mecmûada varak eksiklikleri bariz bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ta’lik hattıyla yazılan eserin baş kısımlarında Ümîdî, orta kısımlarına doğru Hayâlî şiirleri verilmişken; mecmûa sonlarına doğru genellikle zemin şiir-nazire şiir tarzı benimsenmiştir. Mecmûanın iç sayfalarında görülen varak kayıplarının yanı sıra mecmûanın eldeki yazılı son varağı olan [74b]’den sonra da varak veya muhtemel evrâk kaybı tespit edilmiştir. Bu açıdan kaybolan varaklar da düşünüldüğünde mecmûanın asıl hacmi daha büyük olmalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KLÂSİK TÜRK ŞİİRİ KAYNAKLARINDAN MECMÛALAR

1.1. “Mecmûa”nın Tanımı

“*Divan edebiyatı*”, “*klâsik edebiyat*”, “*klâsik Türk edebiyatı*”, “*yüksek zümre edebiyatı*”, “*saray edebiyatı*” “*eski Türk edebiyatı*”, “*ümmeî çağı Türk edebiyatı*”, “*İslâmî Türk edebiyatı*”, “*Osmanlı edebiyatı*”, “*enderûn edebiyatı*” gibi pek çok adla adlandırılan (Köksal, 2005: 11-28) Osmanlı dönemi klâsik Türk-İslâm edebiyatı, “mücerret mefhûmlar ve mazmûnlarla dolu” (Levend, 1984b: 7), elit kesime hitap eden bir üst düzey edebiyattır.

Şu‘arâ tezkîreleri ve mecmûalar, eski Türk edebiyatının ana kaynaklarıdır. Şu‘arâ tezkîreleri sayesinde şairlerin biyografilerine; şiir örnekleri sunan *mecmûalar* sayesinde de “pek çok şairin bilinmeyen şiirine ulaşılması mümkündür” (Kalyon, 2011: 11).

Mecmû‘a (مجموعه), Arapça asıllı bir kelimedir. Sözlüklerde “toplama, biriktirme, devşirme, yığma” (Sâmî, 2012: 379) “toplamak, toplanmak; biriktirmek, biriktirilmek” (Mütercim ‘Âsım, 2013: 3297; Nâcî, 2006: 323; Çağbayır, 2007: 772), “bir yere getirmek” (Vankulu, 2015: 1323); “toplama, yığma” (Devellioğlu, 2007: 131) anlamlarına gelen “cem‘ (جمع)” kökünden türetilmiş olup bu kelimenin ism-i mef’ûlü olan ve “bir araya getirilmiş, toplanmış; bütün” (Çağbayır, 2007: 3101); “birikmiş nesne” (Mütercim ‘Âsım, 2013: 3297); “tüm, toplam” (Uysal, 2014: 818) anlamındaki “mecmû‘ (مجموع)”un müennesidir. **Mecmû‘a** (مجموعه) kelimesi sözlüklerde “toplanılıp biriktirilmiş ve tanzim ve tertip edilmiş şeyler hey’eti; eş’âr ve sâir âsâr-ı müntehibe cem’ ve kaydıyla hâsıl olmuş risâle, bu gibi âsâr- müntehabenin kaydına mahsûs cüzdân; ulûm u funûn ü edebiyata müteallık mebâhisi câmi’ olarak neşrolunan risâle-yi mevkûte” (Sâmî, 2012: 999); “ bir veya birkaç fenne müteallık intihâb edilen şeylerin yazıldığı defter” (Nâcî, 2006: 721) “toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi” (Devellioğlu, 2007: 596); içinde seçme yazıların bulunduğu, şekil itibariyle deftere benzeyen, antoloji niteliğindeki elyazması eser (Pala, 2005: 300); “dergi; çeşitli yazılardan meydana gelmiş el yazması kitap; toplanmış, derlenmiş şeylerin bütünü” (Çağbayır, 2007: 3101) olarak tanımlanmıştır.

Bütün bu tanımlamalardan yola çıkarak mecmûalar için, klâsik şiirin edebî mahsûllerinin toplandığı, umûmiyetle o dönem şairlerinin şiirlerini ihtiva eden antoloji niteliğindeki risalelerdir, denebilir.

Mecmûa konusu verilirken benzerlikleri münasebetiyle cönk ve mecmûa ayırımına değinmek gerekir; conkler ve mecmûalar “şekil bakımından birer defterden başka bir şey değildirler. Bunların alttan yukarıya, uzunlamasına açılanlarına “*cönk*”, sağdan sola, bugünkü eserlerde olduğu gibi tertip edilenlerine “*mecmûa*” adı verilir. Bir nevi antoloji olan bu defterlerin yazarları ve yazıldıkları tarihler çoğu zaman bilinmemektedir. Cönkler, halk; mecmûalar, klâsik kültürümüzün mahsûlleridir. Cönklerde saz ve tekve şiirimizle folklorumuzu, mecmûalarda ise Arap-Fars dil ve edebiyatlarının tesirinde medrese-mektep mensuplarının mensûr; edebî, dinî, tarihî, tasavvufî eserlerinden yapılmış seçmeleri buluruz” (Elçin, 2000: 5).

Cönk ile mecmûa ayırımından sonra cönkün daha önemli olduğuna vurgu yapıp bunların, kültürümüzün kırkambar kitapları olduğunu söyleyen ve cönklerin çok daha mühim olduğuna, halk edebiyatı ve folklor mahsulleri olan destanların, koşmaların, atasözleri, fıkra ve masalların vs. cönkler aracılığıyla bize intikal ettiğine vurguda bulunan Şükrü ELÇİN, devamında mecmûalara değinerek; “mecmûalar daha ziyade eserleri yazıya geçmiş, kütüphanelere intikal etmiş şair ve muharrirlerden yapılmış seçmelerdir” (2000: 6) diyerek mecmûa için yazarı bilinen seçme parçalardan oluşturulmuş eserler olduğuna vurgu yapar. Devamında mecmûaların içeriğine değinerek; “Bütün nevi’leri: şiir, mesnevî, tarih, tezkire, mektup, seyahatname; Kur’ân, tefsir, hadis, fıkıh, kelâm gibi İslâmî ilimler; batıl ve gerçek bilgiler, mesela: ilm-i sîmyâ, ilm-i reml (bazı şekillere göre murat ve niyeti haber verme), sihir, rüya tabiri, ilm-i nücûm, ilm-i zâyîçe (yıldızların ve burçların hareketlerinden hüküm çıkarıp istikbali anlama, mûsikî mecmûalarının belli başlı mevzularıdır.” (2000: 6) “Mecmûaların konuları daha çok edebiyatla ilgilidir. Gazel, kaside, musammat, tarih, mektup vs. şekiller ile tevhit, naat, mersiye vs. türler üzerine oluşturulmuş mecmûalar bunlardandır. Ancak fıkıh, kelâm gibi dinî ilimler; simya, reml, sihir, falcılık gibi eski batıl ilimler; mûsikî, hat gibi sanat dalları vs. üzerine derlenmiş mecmûalar da vardır... Bir gazelden sonra mensur bir latife, bir fıkıh kasidesinden sonra bir fal usûlü, bir müstehcen fıkradan sonra bir öğüt yazılabilir; hatta değişik dillerde pasajlara yer verilebilir” (Pala, 2005: 300).

1.2. Mecnûaların Tasnîfi

Mecnûaların sınıflandırılması husûsunda tam bir mutabakata varılmamışsa da bununla ilgilenen araştırmacılar kendilerine has bir sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Bununla beraber araştırmacıların tamamı mecnûaların tasnifini 5 ana başlıkta toplamışlardır. Mecnûaların tasnifi husûsunda ilk teşebbüs, Âgâh Sırrı LEVEND tarafından gerçekleştirilmiştir; tasnif şöyledir:

1. *Nazire Mecnûaları*
2. *Meraklılarca Toplanmış Birer Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecnûaları*
3. *Türlü Konulardaki Risâlelerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecnûalar*
4. *Aynı Konudaki Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecnûalar*
5. *Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış, Birçok Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecnûalar* (Levend, 1984: 164-167)

Âgâh Sırrı LEVEND'den sonra Günay KUT'un, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisinin IV. cildinde mecnûaları sınıflandırma çalışması olmuştur; tasnif şöyledir:

1. *Nazîre Mecnûaları*
2. *Seçme Şiir Mecnûaları* (*Mecnû'a-i Eş'âr, Mecnû'a-i Devâvîn*)
3. *Aynı Konu İle İlgili Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Oluşan Mecnûalar*
4. *Karışık (Manzûm/Mensûr) Mecnûalar*
5. *Tanınmış Kişilerce veya Derleyeni Bilinenlerce Hazırlanmış Mecnûalar* (1986: 170-174)

Yaşar AYDEMİR'in mecnûa tansifi ise şöyledir:

1. *Nazîre Mecnûaları*
2. *Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecnûaları*
3. *Türlü Konularda Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Ortaya Çıkan Mecnûalar*

4. *Aynı Konudaki Eserleri İçine Alan Mecmûalar*
5. *Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmûalar* (2007: 123)

Mehmet GÜRBÜZ ise şiir konusuna yoğunlaşarak mecmûa sınıflandırmasına gitmiştir; yapılan tasnif şöyledir:

1. ***Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecmûaları***
 - 1.1. *Gazel Mecmûaları (Mecmû 'a-i Gazeliyyât)*
 - 1.2. *Kasîde Mecmûaları (Mecmû 'a-i Kasâ'id)*
 - 1.3. *Müstezâd Mecmûaları*
 - 1.4. *Matla' Mecmûaları (Mecmû 'a-i Metâli')*
 - 1.5. *Beyit Mecmûaları (Mecmû 'a-i Ebyât)*
 - 1.6. *Mısra' Mecmûaları (Mecmû 'a-i Mesâri')*
 - 1.7. *Farklı Nazım Şekilleriyle Yazılmış Şiirlerden Oluşmuş Mecmûalar*
2. ***Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan (Tematik) Şiir Mecmûaları***
 - 2.1. *Tarih Mecmûaları (Mecmû 'a-i Tevârih)*
 - 2.2. *Na't Mecmûaları (Mecmû 'a-i Nu'ût)*
 - 2.3. *Mu'ammâ Mecmûaları (Mecmû 'a-i Mu'ammeyyât)*
 - 2.4. *Lugaz Mecmûaları (Mecmû 'a-i Elgâz)*
 - 2.5. *Medhiyye Mecmûaları (Mecmû 'a-i Medâ'ih)*
 - 2.6. *Şehrengîz Mecmûaları*
 - 2.7. *Farklı Konularda Yazılmış Şiirleri İhtiva Eden Mecmûalar*
3. ***Nazîre Mecmûaları***
4. ***Şairlerin Aidiyeti/Mensûbiyeti Esasına Göre Hazırlanan Mecmûalar***
 - 4.1. *Aynı Zümreye (Tasavvufî Oluşum, Meslek Grubu ve benzeri) Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmûalar*
 - 4.2. *Aynı Coğrafyada ya da Aynı Şehirde Yetişmiş veya Aynı Milliyete Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmûalar*
5. ***Bir Mensûbiyet İlişkisi Gözetilmeksizin Belirli Şairlerin Dîvânlarını/Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecmûalar*** (2012: 97-113)

Mecmûaların tasnifi hususunda en kapsamlı çalışma Atabey KILIÇ tarafından yapılmıştır. Atabey KILIÇ, yazdığı makaleyle mecmûa tasnifini daha da genişleterek şöyle bir sınıflandırmaya gitmiştir:

1. Cilt ve Tertip Hususiyeti Bakımından Mecmûalar:

1.1. Cönkler

1.2. Mecmûalar

1.2.1. Tertip Durumuna Göre Mecmûalar

1.2.1.1. Mürettep Mecmûalar

1.2.1.2. Mürettep Olmayan Mecmûalar

1.2.2. Mürettip Durumuna Göre Mecmûalar

1.2.2.1. Mürettibi Bilinen Mecmûalar

1.2.2.2. Mürettibi Bilinmeyen Mecmûalar

1.2.3. Aynı Zümreye Mensup Şahsiyetlerin Eserlerinin Toplandığı Mecmûalar

2. Şekil Bakımından Mecmûalar:

2.1. Manzûm Metin Mecmûaları

2.1.1. Kasîde Mecmûaları

2.1.2. Gazel Mecmûaları

2.1.3. Nazîre Mecmûaları

2.1.4. Mu‘ammâ Mecmûaları

2.1.5. Manzûm Lugat Mecmûaları

2.1.6. İlâhî Mecmûaları

2.1.7. Şehr-engîz Mecmûaları

2.1.8. Na't Mecmûaları

2.1.9. Hilye Mecmûaları

2.1.10. Mi'râciyye Mecmûaları

2.1.11. Matla' Mecmûaları

2.1.12. Mersiye Mecmûaları

2.1.13. Mesnevî Seçkilerini İhtivâ Eden Mecmûalar

2.1.14. Güfte Mecmûaları

2.1.15. Müstezâd Mecmûaları

2.1.16. Târih Mecmûaları

- 2.1.17. *Musammat Mecnûaları*
- 2.1.18. *Kıt'a ve Rubâ'î Mecnûaları*
- 2.1.19. *Dîvân Mecnûaları Mecnûaları*
- 2.2. *Mensûr Metin Mecnûaları*
 - 2.2.1. *Lügâz Mecnûaları*
 - 2.2.2. *Fetva Mecnûaları*
 - 2.2.3. *Tefsîr Mecnûaları*
 - 2.2.4. *Şerh Mecnûaları*
 - 2.2.5. *Sakk Mecnûaları*
 - 2.2.6. *Mekân Tasvîrlerini İhtiva Eden Mecnûalar*
 - 2.2.7. *Münşe'ât Mecnûaları*
 - 2.2.7.1. *Derleme Münşe'ât Mecnûaları*
 - 2.2.7.2. *Tek Şahsa Ait İnşa Örneklerinden Oluşan Münşe'ât Mecnûaları*
- 2.3. *Karışık (Manzûm ve Mensûr) Eser Mecnûaları*
 - 2.3.1. *Fevâ'id ve Eş'âr Mecnûaları*
 - 2.3.2. *Farklı Türleri İhtiva Eden Mecnûalar*
- 3. ***Dil Bakımından Mecnûalar:***
 - 3.1. *Arapça Mecnûalar*
 - 3.2. *Farsça Mecnûalar*
 - 3.3. *Türkçe Mecnûalar*
 - 3.4. *Çok Dilli Mecnûalar*
- 4. ***Muhteva Bakımından Mecnûalar:***
 - 4.1. *Din Mecnûaları*
 - 4.2. *Tasavvuf Mecnûaları*
 - 4.3. *'İlm-i Nücûm/Fâl ve Reml Mecnûaları*
 - 4.4. *Hikâye/Latîfe Mecnûaları*
 - 4.5. *Hezl ve Hicv Mecnûaları*
 - 4.6. *Edviye Mecnûaları*
 - 4.7. *Mûsikî Mecnûaları*
 - 4.8. *Hat ve Kitâbet Mecnûaları*
- 5. ***Şahısların Tertip Ettiği veya Şahıslar Adına Tertip Edilen Mecnûalar***
(2012: 75-96)

Atabey KILIÇ, 2018'deki tebliğinde bu tasnifine ilâveten “*Konusunu Bir Şehirden Alan Mecnûalar*”, “*Tezkîre Benzeri Mecnûalar*” ve “*Şecere*” başlıklarının da eklenmesini teklif etmiştir (2018: 14).

Bu mecmûa tasniflerinden yola çıkılarak, *Mecnû'a-i Eş'âr*'ın yer yer nazire mecmûası izlenimi veren, -birkaç Farsça şiir dışında- Türkçe yazılmış şiirleri ihtiva eden, derleyeni bilinmeyen bir seçme şiir mecmûası olduğunu söylemek mümkündür.

1.3. Klâsik Türk Edebiyatında Şiir Mecnûaları

Mecnûa türünün klâsik Türk edebiyatında nasıl başladığı tam olarak bilinmese de İslâmî sahada bunun, Hz. Muhammed'in sözlerini (ehâdîs) *bâb*'lar altında gruplara ayırarak toplayan, *meçmû'a* ile aynı kökten (جَمْع) gelen ve “*el-Câmi*” / “*el-Mecnû*” olarak adlandırılan ilk hadis kitaplarından esinlenilerek oluşturulduğu düşünülmektedir (Kılıç, 2012: 77-78).

Esasında mecnûalar başlangıçta not defteri gibi kullanılmaktaydı. Tıpkı halk edebiyatı kaynaklarından olan cönkler gibi âyet, hadis, hutbe ve fetvaları; şiir, şarkı, ilahi ve muammaları; tarihî belge kayıtları; ilaç tarifleri vd. faydalı bilgileri (fevâ'id) ihtiva eden eserler olarak ortaya çıkmış olan mecnûalar; zamanla tertipli bir kitap hâline gelme özelliğini kazanmışlardır (Uzun, 2003: 265). Farklı amaçlar doğrultusunda hazırlanan mecnûalar *meçmû'a-yi gazeliyyât/ meçmû'atü'l-gazeliyyât* (gazeller mecmûası), *meçmû'atü'l-kasâ'id* (kasideler mecmûası), *meçmû'atu'n-nu'ût* (na'atler mecmûası), *meçmû'a-yi eş'âr* (şiirler mecmûası), *meçmû'atü'n-nezâ'ir* (zemin ve nazire şiirlerin derlendiği mecmûa), *meçmû'a-yi ebyât* (beyitler mecmûası), *meçmû'a-yi müfredâd* (müfretler mecmûası), *meçmû'a-yi şarkıyyât* (şarkıları ihtivâ eden mecnûalar), *meçmû'a-yi tevârih* (tarihî manzûmeler mecmûası), *meçmû'a-yi devâvîn* (dîvânlar mecmûası), *meçmû'a-yi me'ammeyât* (muammalar mecmûası), *meçmû'a-yi vefeyât* (vefat edenlerin ölüm tarihlerini içeren mecmûa), *meçmû'a-yi ilâhiyyât* (ilâhîler mecmûası), *meçmû'a-yi metâli'* (matla'lar mecmûası), *güfte mecnûaları* vb. adlarla klâsik Türk edebiyatında kendilerine yer bulmuşlardır. Mecnûalar farklı zamanlarda farklı kişilerce oluşturulabildiğinden dolayı, mecmûanın kâğıt türünde ve ebadında; yazısının şekli ve mürekkebinin renginde farklılıklar oluşabilmektedir. Hat ve tezhibi, düzgün ve hoş; cildi, satır sayısı muntazam olan mecnûaların varlığıyla karşılaşılmış olsa da mecnûalar,

mürettibin edebî zevkine göre derlendiğinden umumiyetle bu kaidelere uymazlar (Köksal, 2012: 409-431).

Yukarıda verilen mecmûalar üzerine yapılmış tasnif çalışmalarından da anlaşılacağı gibi mecmûalar, farklı toplumsal tabakalara mensup kişilerce ve farklı amaçlar doğrultusunda hazırlanmışlardır. Derlenen şiir örnekleri hem derleyicisinin, hem de doğal olarak o yüzyılın kabul gören şiir anlayışının tezâhürüdür. Şiir mecmûaları sayesinde kaynaklarda ismi zikredilmemiş şairlere ulaşılabildiği gibi, tanınmış şairlerin bilinmeyen şiirlerine ulaşmak da mümkündür.

Tezkirelerdeki bazı şairler hakkında aşırı ve haksız övgüler sebebiyle araştırmacıları yanıltan bilgilerin aksine, özellikle şairin yaşadığı yüzyılda derlenen şiir mecmûaları, daha net ve âdil hükümler vermeyi sağlayan yardımcı kaynaklardır (Ali Cânib, 1927: 363-364).

1.3.1. Klâsik Türk Şiirinde Nazîre Mecmûaları

Nazire mecmûaları “şairlerin birbirlerine söyledikleri nazireleri bir araya getiren denemelerdir. Türlü devirlerde rağbet gören şairler ve şiirleriyle bunların ne derece ve ne kadar etkili oldukları, devir şairlerinin şiir anlayışları, eğilimleri, zevkleri, işledikleri konular, kafiye, redif ve vezin tercikleri gibi önemli bilgilerin çoğu bu nazire mecmûalarının incelenip değerlendirilmesiyle ortaya çıkabilecektir. Bu mecmûalar sayesinde adına kaynaklarda rastlanmayan bazı şairler, edebiyat tarihimize kazandırıldığı gibi, divan sahibi şairlerin divanlarına girmemiş bazı şiirlerine de bu mecmûalarda rastlanmaktadır. Yine tezkirelerde izine rastlanmayan şairler arasındaki türlü yakınlıklardan kaynaklanan ‘muârefe, muşâere ve mülâtefe’leri, çeşitli grupları, meclisleri, dostluk, hemşehrilik gibi dar daireden ‘mekteb’e varan geniş yayılmaları da nispeten tespit etmek nazire mecmûaları ile mümkündür. Ağırlıklı olarak derlendikleri dönemin şairlerinin nazirelerini barındırarak belli bir dönemin panoramasını gözler önüne seren nazire mecmûalarının Türk edebiyatındaki ilk örneği Ömer b. Mezîd’in *Mecmû ‘atu’n-Nezâ’ir*’idir” (Şentürk ve Kartal, 2009: 280).

Türk edebiyatındaki önemli nazire mecmûalarının genel bir görünümünü şu şekilde tablolaştırarak vermek mümkündür:

Mecmûa	Derleyeni	Tarih		Mecmûa Bilgileri
1. <i>Mecmû'atu'n-Nezâ'ir</i>	‘Ömer b. Mezîd	h. 840	m. 1436	Orijinal nüshası Londra’da School of Oriental and African Studies Library, 27, 689’da; bundan intinsah edilen başka bir nüsha Türk Dil Kurumu Kütüphanesi Yazma A 101’de kayıtlıdır. Eser,84 şairin 397 şiirini ihtiva eder.
2. <i>Nazire Mecmûası</i>	?	?	?	XV. yüzyıla ait bir nazire mecmûasıdır. Derleyeni ve derlenme tarihi belli değildir. Şeyhî, Ahmed Paşa, Nizâmî, Visâlî, Atâ’î, Adnî ve Hafî’ye ait 213 şiir ihtiva etmektedir. Ahmet MERMER tarafından tanıtılmıştır.
3. <i>Câmi’u’n-Nezâ’ir</i>	Eğridirli Hacı Kemâl	h. 918	m. 1512	Bayezid Kütüphanesi 5781 numarada kayıtlıdır. 266 şair ve 3140 şiiri ihtiva etmektedir.
4. <i>Mecmû’u’n-Nezâ’ir</i>	Edirneli Nazmî	h. 930	m. 1524	360 üzeri şairin 5527 şiirini ihtiva eder. Eserin 10 nüshası vardır. Mecmûa tertibinde önce elifbâ harf sırası, sonra harfin içinde yer alan bahir, ardından zemin şiirler ve zemin şiirin altında ise nazire şiirler sıralanmıştır.
5. <i>Pervâne Bey Mecmûası</i>	Pervâne Bey	h. 960	m. 1560	Topkapı Saryı Kütüphanesi, Bağdat Nu. 406’da kayıtlıdır. 641 varak olan mecmûanın baştan bir varağı eksiktir.
6. <i>Metâli’u’n-Nezâ’ir</i>	Budinli Hisâlî			XVII. yüzyılda derlenmiştir. Diğer nazire mecmûalarından farklı olarak sadece matlaları ihtiva eder. Nuruosmaniye Kütüphanesi 4245 ve 4253’te iki cilt halinde kayıtlıdır.

Tablo 1: Türk Edebiyatında Nazire Mecmûaları
Kaynak: Şentürk ve Kartal, 2009: 280-283

Bu eserler dışında derleyeni veya derlenme yılı bilinmeyen *Mecmû’a-i Nezâ’ir* veya *Câmi’u’n-Nezâ’ir* adıyla derlenmiş pek çok mecmûanın olduğunu da belirtmek gerekir (İsen vd. 2006: 30-32).

1.3.1.1. Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazîre Şiir

Aristoteles, “Destan (epopoia) ve tragedya şiiri, ayrıca komedyâ, dithyrambos şiiri ve aulos ile kithara sanatlarının hepsi ana hatlarıyla öyle ya da böyle taklittir (mimêsis)” der (2018: 1). Edebiyat sahası ve bu sahanın bir alt dalı olan şiirde de taklit vardır. Klâsik Türk şiirinde nazire yazma geleneği de bunu doğrulamaktadır. Nazire şiir geleneğinde öncelikle bir ilk şiir; sonra o şiire vezin, kafiye ve eda birliği olan benzer şiirler yazılırdı. İlk şiirden habersizce; fakat ilk şiirden haberdar olan -veya olabilecek- bir şair aracılığıyla ilk şiire nazire yazılabilir. İlk şiir için “*zemin şiir veya model şiir*”, ona benzer yazılan şiirlere “*nazire şiir*”, zemin şiirle nazire şiir arasında bağlantı kuran şiir veya şiirlere de “*ara/vâsita şiir*” (Köksal, 2018: 89) denilmektedir.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğünde “Karşılık olarak, benzetilerek yapılan davranış, söz; başka bir manzûme örnek alınarak aynı ölçü ve aynı uyakla yazılan şiir” (2005: 1460-1461) olarak açıklanan kelime, diğer sözlüklerde, “bir şeye benzemek üzere yapılan şey, örnek, misil, karşılık; bir şairin şiirini takliden söylenen şiir” (Sâmî, 2012: 1133); “bir şairin şiirine müşâbih olmak üzere o vezin ve kâfiyede söylenen manzûme” (Nâcî, 2006: 902); “Bir davranışa, bir söze benzer biçimde karşılıklı olarak yapılan davranış veya söz; Bir şairin şiirine biçim ve içerik bakımından benzetilerek yazılmış şiir” (Çağbayır, 2007: 3503) “örnek, karşılık; bir şairin manzûm bir eserine - çoğu zaman gazeline- başka bir şair tarafından aynı vezin ve kâfiyede olmak üzere yapılan benzer” olan **nazire** (نظيرة) kelimesi, Arapça asıllı bir kelime olup çoğulu “**nezâ’ir** (نظائر)”dir (Devellioğlu, 2007: 813). Kelime -dildeki akıcılığı bozmamak maksadıyla- bazen “nezâyir” diye de okunur. Nazire, “göz atma, bakma, bakış” (Çağbayır, 2007: 3500) anlamındaki “nazar(a) (نظر)” kökünden türetilmiştir ve “bir nesnenin misli” (Vankulu, 2015: 931) anlamındaki “nazîr (نظير)”in müennesidir. “Tanzîr” kelimesi de aynı kökten gelir ve edebî anlamda “**tanzir** (تنظير)”, “Bir şiirin naziresini ve taklidini yapma” (Sâmî, 2012: 349), ondan ilhamla benzerini; fakat çoğu zaman o şiirin bir üst modelini yani daha mükemmelini ortaya çıkarma uğraşdır. Şiiri tanzîr eden şair için “nazire söyleyen” anlamına gelen “*nazîre-gû* (نظيره گو)” veya “nazire düzenleyen” anlamındaki “*nazîre-perdâz* (نظيره پرداز)” (Devellioğlu, 2007: 813) kelimeleri kullanılmıştır. Öyleyse *nazîre şiir* için, bir üst şiire benzetilerek inşa edilmiş benzeri şiir, demek yanlış olmaz.

Nazireye benzeyen fakat aynı anlamı karşılamayan kelime ve şiirler de vardır. *Tevârüd*, “iki şairin birbirlerinden habersiz olarak, aynı mısra veya beyitleri söylemeleri” (Devellioğlu, 2007: 1099)’dir. Birbirinden habersiz olarak -tabîi yolla- oluşan bu şiirler her ne kadar birbirlerine benzeseler de bunlara nazîre demek, bu açıdan doğru olmaz. Bunun yanı sıra kelime veya vezni değiştirerek, mevcut bir şiir üzerinde oynayıp yeni bir şiir çıkarma durumu da vardır. Bu ise intihâl girer; bu yönüyle *intihâl*, “birinin yazısını veya şiirini kendinin gibi gösterme” (Devellioğlu, 2007: 443) şiir üzerinde değişiklikler yaparak, oluşan yeni şiiri kendine mal etmektir. Mana değişikliği durumunda intihâl, “*ilmâm*”; sadece kelime değişikliği yapılması durumunda “*selm*” olarak adlandırılır (Çavuşoğlu, 1998: 93). Tâhir el-Mevlevî, İran sahasında nazîre yerine “*cevâb*”ın kullanıldığını (1973: 114) söyler; E. J. Wilkinson GİBB “*a History of Ottoman Poetry*” adlı eserinde, tek kafiye sistemiyle yazılan benzer şiirlere “nazîre”; mesnevî ve hamselere yazılan nazîrelere “*cevâb*” dendiğini (1999: 78-79) belirtir. Mesnevîlerin özellikle uzunlukları sebebiyle umumiyetle başlı başına bir eser oldukları düşünülürse, bu bilgilerden de anlaşıldığı kadarıyla tanzîr etme sadece bir şiire değil bir esere de yapılabilmektedir.

“*Tevârüd*”, “*intihâl*”, “*ilmâm*”, “*selm*”, “*cevâb*” gibi nazireyle benzerlik arz eden kelimeler dışında hezl (alay etme) yoluyla oluşturulan *tehzîller*, bir şairin belli bir mısraını veya beytini alıp nazmetme yoluyla oluşan *tanzîmler*, bir şairin şiirine eklemeler yaparak oluşturulan terbî‘, tahmîs gibi eklemeli musammat türü manzûmeler, karşılıklı benzer şiir yazma şeklinde oluşmuş *mu‘âşereler*, aynı manzûmeyi birden fazla şairin yazdığı *müşterek şiirler*, nazîreyle aynı özelliklere sahip; fakat tam tersi anlamı kastetme yoluyla oluşturulan *nazkîzalar* nazireye benzeyen şiirlerdir (Köksal, 2018: 57-75).

Zemin şiirin tespitinde nazire mecmuâlarının her zaman mutabık olduğu söylenemez. Misal olarak bu mecmûada Hayâlî’ye ait “*mest*” redifli 111. şiirin zemini için *Pervâne Bey Mecmûası* Necâtî’yi işaret ederken, Eğridirli Hacı Kemal *Câmi‘u’n-Nezâ‘ir*’inde zemin şiire Nesîmî’yi gösterip Necâtî’nin şiirini nazire kabul etmiştir. Böyle bir durumda Necâtî’nin şiiri zemin şiir değil; Hayâlî ile Nesîmî arasında bağlantı kuran bir ara (vâsita) şiir olur.

Zemin, ara (vasıta) ve nazire şiirler için *Mecmû 'a-i Eş 'âr'* daki bazı şiirleri burada örnek olarak vermekte fayda vardır:

	Şair	Şiirin Matlaı	
Zemin Şiir	Nesîmî	Çün meni bezm-i ezelde eyledi ol yâr mest Ol cihetden görünür bu çeşmüme deyyâr mest	CMN. 127/1
		Sârbân-râ üstürân-i men ser-i kıntâr mest Mîr mest ü h̄vâce mest u yâr mest u ağıyâr mest	CMN. 128/1
Ara Şiir	Necâtî	Gönçe cāmından olupdur 'andelîb-i zâr mest Bilmeyen şöyle şanur kim yok yere ağlar mest	G.341/1
			CMN. 134/1
			PBM.984
Nazire Şiir	Hayâlî	Gerçi mey içmekden oldı bezmde huşyâr mest Şevk-ı la'l-i yâr eder lîkin beni her bâr mest	M. 111/1
Zemin Şiir	Nevâyî	Şehr bir ay furkatıdın beytü'l-ağzândur maña Bir gül-i ra'nâ gamıdın bâğ zindândur maña	GRS. 15/1
I. Ara Şiiri	Necâtî	Sînem üzre zaḥm-ı gamzeñ rāhat-ı cāndur baña Ġamzeñ oqlarıyla ölmek h̄vâb-ı bārāndur baña	G. 8/1
II. Ara Şiiri	Bâkî	Gül-sitān bezm-i şarāb u cām-ı mey müldür baña Ḳulḳul-ı ḥalk-ı surāḥî şavt-ı bülbüldür baña	G. 12/1
Nazîre Şiir	Ümîdî	Sînede peykān-ı tîrûñ gönçe-yi güldür baña Cā-be-cā ṭurrañ nişānı şāh-ı sünbüldür baña	M. 3/1
Zemin Şiir	Hafî-yi Edirnevî	Nesîm-i şubḥ-dem zülfüñ kaçan depretse cān ditrer Ne cān kim tende reşkinden ser-ā-ser üstuḥān ditrer	PBM. 2210/1
			CMN. 564/1
Ara Şiir	Bâkî	Eser āhum yeli kūyuñda cism-i nā-tevān ditrer Çemen şahnında güyā bāddan berg-i ḥazān ditrer	G. 139/1
Nazire Şiir	Ümîdî	Felekde şarşar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer Dem-i bād-ı şabādan güyiyā berg-i ḥazān ditrer	M. 19/1

Tablo 2: Zemin Şiir-Ara Şiir-Nazire Şiir Tablosu

M. Fatih KÖKSAL, bir şairi nazire yazmaya iten âmilleri şöyle vermektedir:

1. Zemin şiir sahibini geçme arzusu. Nazire şiir sahipleri, zemin şiir sahibinin kullandığı öğelerle onun şiirinden daha iyisini oluşturmaya çalışırlar.
2. Meydan okumalara cevap verme gereği duyma. Cevap da şüphesiz benzer kalıpları kullanarak ondan daha iyisini oluşturmakla olur. Şairlerin o dönemde birbirleriyle yarıştıkları, kendi şiirlerini çok üstün gördükleri âşikârdır. Zemin şiir sahibi şairin meydan okumasına karşılık olarak onun şiiri tanzir edilerek bu yolla cevap verilir.
3. Üstâd şairleri izleyerek kendi şiirini geliştirmek. Bu tür şiirlerde usta şaire hürmet ve saygı ön plana çıkar. Genç ve tecrübesiz şairler, asrın ileri gelen şairlerini veya ekol kabul edilen daha eski şairleri taklit ederek şiirlerini bu yolla geliştirmek istemişlerdir. Bu, bir yönden de geleneği sürdürme işlemidir.
4. Dostluk nişanesi. Bir şair, sevdiği bir şair dostunun şiirini tanzir ederek onun gönlünü hoş tutmak ister; onun mutlu olmasını, kısacası dostluklarının daha da pekişmesini ister; bu sebeple de nazire şiirler yazılır. Bu şiirler umumiyetle ortak özellikleri (hemşehrilik, benzer tarikat ve sınıfa mensûbiyet) olan şairlerin karşılıklı (muşa'âre) yazdıkları şiirlerden oluşur.
5. Genç şairleri teşvik. Usta bir şair, ismi pek de bilinmeyen genç bir şairin şiirini tanzir ederek onun şiir yolundaki şevkini artırır. Bu, çırak konumundaki şair için de şöhret kapılarının aralanması demektir. Genç şairin o kapıdan içeri girebilmesi için bu teşvike karşılık vermesi ve çok çalışması gerekmektedir. Usta şairlerin, talebesi konumundaki şairlerin şiirlerini tanzir ettikleri, onları bu yolla şiire teşvîk ettikleri bilinen bir durumdur. Usta bir şair, bunu yaparken umumiyetle şairlik istidadı olan kişilere öncelik verir. Zâtî'nin, dükkânındaki şiir meclislerinde Bâkî'ye öncelik tanıyıp onun şiirlerine nazireler yazması da bundan olsa gerekir.
6. Hazır kalıp imkânı sunma. Nazirenin, tanzîr işini yapacak şaire hazır kalıp imkânı vermesidir. Bir şiiri kalıbıyla, edasıyla, kelime yapısıyla defaaten okuyan bir şair, onun benzerini oluştururken elindeki hazır kalıplar sayesinde pek zorluk yaşamaz (2018: 111-126).

İKİNCİ BÖLÜM MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (İNCELEME)

2. 1. *Mecmû'a-i Eş'âr*

İlk bölümde genel olarak “mecnûa”nın tanımı ve mecnûa benzeri kavramlar ile mecmûaların tasniflerine değinilmişti. Bu bölümde ise tezin konusu olan *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın incelemesi yapılacaktır. Bu çalışmada M. Fatih KÖKSAL'ın mecmûaların sınıflandırılması üzerine sunduğu proje olan “MESTAP”a (Köksal, 2012: 409-431) göre mecnûanın tasnif tablosu, tezin akışını bozmaması için üçüncü bölümde, “sonuç” kısmından önce verilmiştir. Şema, tablo, grafik, dizin ve indeksler vasıtasıyla eserin farklı yönlerine vurguda bulunulan bu çalışmanın sonuna “Şairlerin Biyografileri”, “Şairler Dizini”, “Özel Adlar İndeksi”, “Mecnûanın Arûz İndeksi”, “Mecnûanın Arûz Tablosu”, “Zemin Şiir-Nazire Şiir Tablosu” ekleri de dâhil edilerek çalışma tamamlanmıştır.

Mecmû'a-i Eş'âr, 95 şairin farklı nazım şekillerinden oluşan ve umumiyetle gazellerin derlendiği 358 şiiri ihtiva eden bir seçme şiir mecmûasıdır; bu şiirlerden 4 tanesinin (204, 293, 297, 355 numaralı şiirler) şairi tespit edilememiştir. Şairi bilinmeyen bu şiirlerin mecmûadaki 95 şairden birine veya birkaçına ait olma ihtimali olabileceği gibi bu şairlerden farklı şairlere ait olabilme ihtimali de vardır. Mecnûanın derleyeni, derlenme yeri ve yılı bilinmemektedir. Yine de mecmûadaki bazı ipuçlarından yola çıkılarak mecnûanın XVI. asrın son çeyreğinde derlenmiş olabileceği sonucuna varılmıştır. III. Murat dönemi eserlerinden biri olduğu varsayılan mecnûa, dil kuralları açısından da düzgün bir şekilde kaleme alınmıştır. Başlıkların ve bazı yerlerde de mahlasın kırmızı renkle yazılmış olması, klâsik Osmanlı Türkçesi kurallarına riayet edilmesi ve özellikle Ümîdî ile Hayâlî'nin şiirlerinin Arabî harf sıralamasına göre verilmesi derleyenin bu konudaki bilgisinin yeterli olduğunu göstermiştir.

Mecnûada Ümîdî ve Hayâlî'nin şiirleri ağırlıktadır. Murâdî, Nâmî, Sâ'î gibi şairlerin şiirlerinin de ağırlıkta olduğu mecnûa yer yer nazire mecmûası izlenimi vermiştir. Özellikle Murâdî'nin şiirleri verilirken böyle bir durumla karşılaşmış ve bu durum üzerinde durulmuştur. Hem Murâdî'nin şiirlerinin hem de mecnûa genelindeki şiirlerin neredeyse yarısının nazire şiir hüviyetini taşıması zemin şiir-nazire şiir mevzuunu ortaya çıkarmış, bu ise başta nazire mecmûaları olmak üzere divanların ve diğer kaynakların taranarak incelenmesi işlemini doğurmuştur. Bu doğrultuda öncelikle

şairi tam olarak saptamak ardından şairin şiirine ve o şiirin de zemin şiirine ulaşmak için gayret gösterilmiştir. Bu amaçla öncelikle divanlara bakılmış ve burada rastlanılan şiirler yardımıyla şair tespiti yapılarak divandan -eğer verilmişse- istifade edilerek şairin hayatı ve eserleri özetlenerek verilmiştir. Yine aynı şekilde tezkireler de incelenmiş, şairlerin hayatlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Mecmûanın derlenmiş olabileceği yüzyıl göz önüne alınarak öncelikle XVI. ve öncesi şairleri dikkate alınmıştır. Böylelikle aynı mahlası kullanmış XVII. yüzyıl ve sonrasında yaşamış şairler incelemeye dâhil edilmemiş ve alanda daraltma yapılarak en sağlıklı ve doğru bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tezkire ve divanların veya sair materyallerin yetersiz olduğu durumlarda şair hayatları için elektronik *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*'ne başvurulmuştur. Şair hayatları verilirken özet alma metodu esas alınmıştır. Zira bazı eserlerde bir şair hayatının 60-70 sayfaya yayıldığı görülmüştür. Bu ise her cümleden sonra dipnot bırakma gibi bir zorluğu çıkaracağı için, araştırmacıyı özetleme yöntemini kullanmaya sevk etmiştir. Hayatı özetlenen şairin eserlerine de değinilip bilginin hangi kaynaktan alındığı ve hangi sayfalar arasından özetlenip verildiği açıklanmıştır.

Yapılan incelemelerde özellikle Kâmil Ali GIYNAŞ'ın hazırladığı Pervâne b. 'Abdullâh tarafından derlenen ve bu sebeple *Pervâne Beg Mecmûası* olarak bilinen eserde bir hayli materyale rastlanmıştır. Bu materyallerden bazılarında tereddütle yaklaşıp daha eski kaynaklara gidilmiş ve elde edilen veriler çalışmada belirtilmiştir.

Mecmûada pek çok varağın kaybolduğunu görmek mümkündür. Bazı şiirlerin baş kısımlarının, bazılarının ise son kısmının eksik olduğu mecmûada; kimi şiirlerin ise başlıkları yazılmamıştır. Gazel veya başka nazım şekillerinde mahlasın yardımıyla şaire ulaşılmışsa da özellikle müfred hâlindeki başlıksız beyitler, şair tespit edememe sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu ise bizleri önceki veya sonraki şiirlere bakmaya, o şiirlerin şairlerinin divanlarının incelenerek isimsiz şiirin orada bulunabileceği olasılığı üzerinde durmaya sevk etmiştir. Elektronik materyallerin - yani hem internet ortamının hem de bilgisayar taramalarının - yardımıyla bu şiirlere ulaşmak istenmiş ve elde edilen veriler gerekli yerlerde açıklanmıştır.

Bu mecmûada, Bâkî tarzında şiirler yazan Ümîdî ve dönemin en büyük şairlerinden sayılan Hayâlî'nin şiirlerinin ağırlıkta olduğu dikkate alınırca mecmûa derleyeninin şiir

zevkinin üst düzeyde olduğu anlaşılır. Mecmûanın özellikle bazı bölümlerinde müteakip şiirlerden bazılarının vezin ve kafiye birliği, nazire şiir konusuna değinmeyi zorunlu kılmıştır. Bu amaç doğrultusunda nazire mecmûalarına bakılarak zemin şiir veya şiirlere ulaşılmaya çalışılmıştır. 74 varaktan oluşan *Mecmû‘a-i Eş‘âr*’ın pek çok yerinde karşılaşılan varak kayıplarının doğurduğu “şiir sahibini tespit edememe”, “şiir metninin tamamına ulaşamama” gibi zorluklar, dîvân ve mecmûa taratmalarıyla giderilmeye çalışılmıştır.

2.2. *Mecmû‘a-i Eş‘âr*’ın Tavsîfi

İncelemeye konu olan *Mecmû‘a-i Eş‘âr* isimli şiir mecmûası, Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda **06 Mil Yz A 4228/2** arşiv numasıyla kayıtlıdır. Açık vişne rengi bez ciltlidir. Mecmûanın hemen başındaki boş sayfada Latin harfleriyle ve kurşun kalemle eserin 14.6.1971’de İbrahim OLGUN’dan satın alındığı bilgisi vardır. Eser, üzüm yapraklı filigranlı kâğıt türüne, umumiyetle 14’lü satırlar hâlinde kaleme alınmıştır. Ta‘lîk hattıyla ve harekesiz yazılmış olan eserin ölçüleri **185×115-140×70** mm.’dir. Mecmûada şiir başlıkları -bazen de mahlaslar- kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin **3a, 34b, 73b** sayfaları boş bırakılmıştır. Eserin pek çok yerinde varak veya muhtemel evrâk eksikliği göze çarpmaktadır. Varakların kaybolduğu kanısına varılmadaki en büyük etken şiirlerin baş kısımlarının var olup, son kısımlarının olmaması veya son kısımlarının var olup, baş kısımlarının olmamasından dolayıdır. Varak eksikliğinin bariz veya ihtimal dâhilinde olduğu yerlerde hem varak hem de şiir numaralarına dipnotlar düşülerek gerekli açıklamalarda bulunulmuştur. Derleyen, şiirleri verirken derkenarlardan da istifade etmiştir. Mecmûanın tamamı elde değildir. Mecmûanın yazılı son sayfası olan **74b**’den sonra da mecmûanın devam ettiği anlaşılmıştır.

Mecmûanın **ilk beyti**:

*Bir seher kilik-i bedî‘in destine alup revân
Başladı tecdîd-i ahkâma debîr-i âsumân [1b]*

Mecmûanın **son beyti**:

*‘Arz eylesün yér ehline her mâ-cerâ-yı eşk
Yazsun felekler üzre çıkup âh el-vidâ’ [74b]*

2.3. Mecmûanın Derleyeni, Derlenme Tarihi ve Yeri

Mecmû'a-i Eş'âr'in derleyicisinin kim olduğu, ne zaman ve nerede derlendiği bilinmemektedir. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı sitesinde mecmûanın yazarı kısmında “Kâdî Asker Şerîf Mehmed Mollâ Efendi (ö. 1308/1890)” yazılıdır.² Fakat hem mecmûanın hiçbir yerinde böyle bir ismin olmaması hem de XX. yüzyıla girerken vefat eden birinin sadece XVI. yüzyıl ve öncesi şairlerine değinmesi, bunu yaparken de aradan geçen 300 yıllık sürede yaşamış diğer şairlerden hiç bahsetmemesi mecmûa derleyenin bu kişi olamayacağını göstermektedir. Bunlara ilaveten dönemin padişahının III. Murâd olduğu, oğlu III. Mehmed'in henüz tahta geçmediği mecmûadan açıkça anlaşılmaktadır. Yine mecmûa başındaki 23 Safer 1116/27 Haziran 1704 tarihi de ayrı bir ipucudur. Mecmûa başında Ümîdî şairlerinin elifbâ sırasına göre verilmesi, derleyenin Ümîdî olabileceğini düşündürse de h. 979/ m. 1571'de vefat eden Ümîdî Ahmed Çelebi'nin, vefatından ancak üç yıl sonra (m. 1574) tahta geçecek olan Murâdî için “*pâdişâh-ı âlem-penâh*” ibaresini kullanamayacağı açıktır; burada ise mecmûanın baş kısımlarının Ümîdî tarafından derlendiği ancak devamını yazmaya şairin ömrünün yetmeyip mecmûanın devamının başka biri veya birileri tarafından yazıldığı düşünülse de bu da çok uzak bir görüştür.

Ümîdî'den 90 üzeri şiir derleyen derleyicinin Ümîdî'nin yakın bir dostu veya onu seven birinin olabileceği de düşünülebilir; fakat bu görüş de pek ma'kûl değildir. Zira Ümîdî'den 13 yıl sonra vefat eden Hasan Ziyâ'î için kullanılan “*tâbe serâh*” (M. 234^{başlık}); Fuzûlî için “*rahmetullâhi âleyh*” (M. 308^{başlık}) ifadelerinin Ümîdî için kullanılmamış olması, derleyenin Ümîdî'yi çok iyi tanıyan yakın bir dostu olamayacağını göstermektedir. Derleyenin başka şairler için kullandığı dua ifadelerini h. 979/m. 1571'de vefat eden Ümîdî için kullanılmaktan çekinmesi; Ümîdî'nin, zamanında taklitçilikle suçlanıp şu'arâ muhîinde kötü bir izlenim bırakmasından kaynaklanmış olmalıdır.

Mecmûada derlenen şiirlerin, XVI. yüzyıl ve öncesinde yaşamış şairlere ait olması, mecmûanın XVI. yüzyılda derlendiğine işaret etmektedir. Mecmûadan elde edilen bazı karineler, mecmûanın, XVI. yüzyılın son çeyreği içerisinde derlendiğini göstermiştir. Bu karinelerin ne olduğu aşağıda izah edilecektir. Sultan III. Murad'ın hâlâ

² <http://yazmalar.gov.tr/eser/mecmûa-i-esar/85414> Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

tahtta olması ve oğlu Mehmed'in 339. şiirde "şâh-zâde" olarak vasıflandırılması zaman dilimini 1600 yılından 5 yıl daha öne alır. Bu durumda mecmûanın, III. Murâd'ın padişahlık dönemi olan 1574-1595 yılları arasında derlendiği sonucuna ulaşılır. Mecmûanın derlenme tarihi hakkında elde edilen ipuçları adım adım verilecek olursa bunlar şöyle sıralanabilir:

1. Mecmûa XVI. yüzyılda derlenmiştir: Muhteva incelendiğinde gerek talik hattının tüm mecmûaya hâkim olması, gerekse de şiirleri verilen şairlerin XV. fakat umumiyetle XVI. asır şairleri olması sebebiyle mecmûanın XVI. yüzyılda derlendiği söylenebilir. Mecmûanın [1a] sayfasının başında 23 Safer 1116 (27 Haziran 1704) tarihi verilmişse de bu tarihin mecmûanın derlenme tarihi olamayacağı düşünülmüştür. Mecmûa bu tarihten önce derlenmiş olmalıdır; fakat verilen bu tarih bile mecmûanın derlenme tarihini belirlemede oldukça önemli bir ipucudur. Üstelik dikkat edilecek olursa eskiden eserler bittiğinde tarih, en sona atılırdı; bu mecmûada ise nüshanın hemen başına, üstelik de mecmûa metniyle uyumsuz olan bir tıbbî karışımdan sonra atılmıştır. Söz konusu tarihin mecmûanın başlangıç veya tamamlanış tarihi olmaktan ziyade tıbbî karışımın yazıldığı o günün tarihi olma ihtimali daha yüksektir.
2. Mecmûa, 1574'ten sonra derlenmiştir: Mecmûada 11 şiiri verilen Padişah III. Murad (Murâdî) için, "Pâdişâh-ı 'âlem-penâh" ibaresinin kullanması, dönemin padişahı hakkında bilgi vermektedir. Sultan III. Murad'ın, 1546-1595 yılları arasında yaşadığı ve 1574'te tahta çıktığı bilgisi göz önüne alınacak olursa mecmûanın 1574'ten sonra derlenmiş olabileceği sonucu çıkarılabilir.
3. Mecmûa 1584'te veya sonrasında derlenmiştir: Derleyenin, 1584'te vefat eden Mostarlı Hasan Ziyâ'î için "طاب ثراه" (M. 234^{başlık}) ifadesini kullanması, söz konusu şiir derlendiği vakit Hasan Ziyâ'î'nin hayatta olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla mecmûa, Hasan Ziyâ'î'nin vefatından sonra derlenmiştir.
4. Mecmûa, 1595'ten önce derlenmiştir: Hem Murâdî'nin şiirlerinde "pâdişâh-ı 'âlem-penâh" ibaresi hem de III. Mehmed ('Adlî)'e ait 339. şiirin başlığında "Şâh-zâde" ibaresinin kullanılması III. Mehmed'in henüz tahta geçmediğini gösteren bir ipucudur. Babasından sonra h. 1003/m. 1595'te tahta geçecek olan III. Murad'ın oğlu Şehzâde Mehmed'in henüz tahta geçmemiş olması mecmûanın 1595'ten önce derlendiğini göstermektedir.

Tüm bu bilgilerden bir sonuç çıkarılacak olursa en kapsamlı sonucun mecmûanın XVI. yüzyılın ikinci yarısında derlenmiş olduğudur. Bu bilgiyi yüzyılın son çeyreği olarak vermekte de bir sakınca yoktur. Bu açıdan *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın 1584-1595 arasındaki zaman diliminde -yani III. Murad döneminde- derlendiği söylenebilir.

2.4. Mecmûanın Derlendiği XVI. Yüzyıl Klâsik Türk Edebiyatı

Küçük Asya'nın kuzeybatısında küçük bir sınır beyliği olarak (McNeill, 2004: 379) 1299'da kurulan Osmanlı Devleti (Roux, 2008, 325), kurulduğu ve büyüdüğü coğrafyada zamanla kuvvetli bir sanat ve edebiyat ortamı oluşturdu.

Göktürkçenin devamı olan Eski Oğuz Türkçesini kullanan devlet, zamanla kendi dilini de inşa etmişti ki “Anadolu'daki Türk yazı dilinin genel çizgileri ile XVI. yüzyıldan XX. yüzyılın başına, Millî Edebiyat dönemine kadar süregelen ve eskisinden farklı yeni bir dönem oluşturan sürecine *Osmanlı Türkçesi* denir” (Korkmaz, 2013: 111). “Anadolu lehçesinin XIV. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar süren çağına *Osmanlıca* ya da *Osmanlı Türkçesi* demekteyiz. XIV. yüzyılda Anadolu'da Osmanlı Devleti kurulunca, Anadolu Oğuzlarının dili de *Lisân-ı Osmânî* yani *Osmanlıca* adını almış oldu” (Ediskun, 1985: 23). Oluşturulan bu yeni dil “Osmanlıca bir ulus ya da halk dili olmaktan çok seçkinlerin yani bir sınıfın dili idi” (Eker, 2005: 158). Bu dil için kullanılan “*Osmanlı* ve *Osmanlı dili* deyimleri Tanzimattan sonra ortaya çıkmıştır. Daha önce *Türkî* ve *lisân-ı Türkî* deniliyordu” (Timurtaş, 1997: 281). XV. yüzyılda da devam eden Eski Oğuz Türkçesinin Osmanlı Türkçesi denilen dil dönemi XVI. yüzyıla birlikte başlamıştır (Ercilasun, 2008: 457). Lisân-ı Türkî veya Osmanlı Türkçesi denilen dille oluşturulmuş “Osmanlı dönemi Türk edebiyatı üç ana koldan gelişmiştir. Bunlardan birincisi saray çevresindeki şairlerin geliştirdiği ve genellikle elit tabakaya hitap eden dîvân edebiyatıdır. İkincisi daha ziyade tekve ve tarikatler etrafında gelişen mistik edebiyattır. Sonuncusu ise genellikle halkın hayatını bütün yönleriyle yansıtan halk ve saz şairlerinin vücuda getirdiği halk edebiyatıdır” (Erünsal, 2016: 513). Bu üç ana koldan “Divan edebiyatı, zengin ve muhteşem; fakat çok sınırlı bir okuyucu kitlesine seslenen edebiyattır” (Kolcu, 2011: 41). Arap ve İran kanallarıyla beslenen klâsik Türk edebiyatı “dil bakımından aralarında hiçbir yakınlık bulunmayan, zaman itibarıyla aynı çağ içinde muayyen fasıllarla teşekkül etmiş iki edebiyatın kuvvetli tesirleri altında

müşterek medeniyetin son yaratıcı büyük halkası olarak teşekkül eder” (Tanpınar, 1982: 1).

İslâmî klâsik şiirin ölçüsü arûzdur. Temelleri Arap dilcisi İmam Halil b. Ahmed (ö. 786) tarafından atılan aruz ölçüsü, önce İran’a; sonra İran kanalından da İslamiyetle birlikte Türklere geçmiş; böylece Türkler, ilk şiirlerinde İran aruzunu kullanmış (Dilçin, 2005: 5); Türk aruzunu ise ancak XIX. ile XX. yüzyılda bulabilmiştir (Dilçin, 2005: 5; İpekten, 2007: 141). İran aruzuna dayalı Türk şiiri, aldığı Farsça kelime ve tamlamalarla yavaş yavaş düzelmiş, imale ve zihafklar azalmış, XV. yüzyılda Türk şiirine yerleşmenin yanı sıra XVI. yüzyılda aruzun kullanılmasında hiçbir güçlük kalmamış ve önceki aksaklıklar ortadan kaldırılmıştır (İpekten, 2007: 141).

XVI. yüzyıl “Türk kültürü ve medeniyeti ve buna paralel olarak Türk sanatı ve edebiyatının hızla gelişerek mükemmeliyeti yakaladığı bir dönem” (Şentürk ve Kartal, 2008: 189) olup “Türk tarihinin en parlak devridir” (Zavotçu, 2005: 78). Bu yüzyılda elde edilen “başarılar devletin büyümesini ve üç kıtaya yayılan bir dünya devleti haline gelmesini sağladı... Türk edebiyatının faklı sahalarında bu yüzyılda Fuzûlî ve Bâkî gibi iki büyük şair yetişmiştir” (Zavotçu, 2005: 78). XVI. yüzyılda Türk şiirinde aruz ölçüsü “Fuzûlî, Hayâlî, Bâkî gibi büyük şairlerin elinde hatasız ve ustaca kullanılan” (İpekten, 2007: 141) bir şiir ölçüsü özelliği kazanmış, “kuruluş dönemini bitirip kendi üstadlarına bağlı, yaratıcı bir klâsik edebiyat kıvamına ulaşmıştır. Bundan sonra gelen artık Acem klâsiklerini değil, Ahmed Paşa ve Necâtî ile başlayan Fuzûlî ve Bâkî ile daha çok güçlenen kendi üstadlarını örnek tutar olmuşlardır” (Kabaklı, 1966: 237).

Klâsik Türk şiiri “Fars edebiyatından yalnız kelime zevkini ve hayal sistemini almaz; onun yarı tarihî ve çok İslâmlaşmış mitolojisini, imparatorluğun şartları ve tarihi ile biraz daha genişleyen coğrafyasını da alır” (Tanpınar, 1982: 4); bu alış bir taklit değil ortak İslâm kültürünün tabii tezâhürüdür (Şentürk ve Kartal, 2008: 197).

Fuzûlî, Bâkî, Hayâlî gibi şairlerin yetişmesinde Nevâyî’nin Osmanlı şiiri üzerindeki malum etkisine (Çetindağ, 2006) değinen Ali Nihad TARLAN, Osmanlı klâsik şiirinin XV. yüzyıla dek belli bir gelişme kat etmeyip ancak ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin Ahmed Paşa’ya yolladığı 20 kûsür musanna‘ (san‘ atkârâne) şiir sayesinde başta Ahmed Paşa’nın, daha sonra Anadolu’daki klâsik şiirin geliştiği fikrine karşı çıkararak, edebiyat sahasında etkileşimlerin doğal olduğunu; fakat buradan yola çıkarak Ahmed Paşa’nın

İran şiirini tercüme ederek, Nevâyî'yi taklit ederek ancak bu yol sayesinde güzel şiirler yazmaya başladığının tarihî hakikate uymadığını belirtir (1992a: 14).

Mine MENGİ, XVI. yüzyılın panoramasını çizerken bu yüzyılın klâsik Türk edebiyatı için, Özbeklerin XV. yüzyılda Timur üstünlüğüne son vererek batıya doğru genişlemesiyle onların Safevîlerle çatışmasına neden olduğunu, kültür merkezi Herat ve çevresinin bu çatışmalar sonucu tahribata uğradığını, güçlenen Safevî Devleti'nin Osmanlı için bir tehlike konumuna geldiğini; II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kânûnî Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed'in padişahlık yaptığı bu yüzyılda Yavuz'un Çaldıran Savaşı'nda mevcut Safevî tehdidini bertaraf ederek Anadolu topraklarının bütünlüğünü sağlayıp Suriye, Hicaz ve Mısır'ı da imparatorluğa kattığını, Kânûnî döneminde Avrupa seferlerine ağırlık verildiğini, II. Selim zamanında Sokullu Mehmed Paşa ülkeyi iyi idare etse de bazı aksaklıklar çıktığını; klâsik Türk şiirde İran etkisinin bu yüzyılda da devam etmekte beraber Fuzûlî, Hayâlî, Bâkî gibi usta şairlerin yetiştiğini, şiir tekniğinde yakalanan başarı ve aruzun ustaca kullanılıp İran şiirinde dahi görülmeyen incelik ve derinliğe ulaşıldığını ve klâsik Türk şiirinin bu dönemde en parlak devrini yaşayıp İran şiirinin benzeri olmaktan kurtulduğunu; fakat önceki yüzyıllardan daha süslü bir dilin kullanılırken ve dilde sadeleşme amacıyla bazı çalışmaların da yapıldığını belirtir (2005: 137-138).

Dilde sadeleşme arayışları aslında “daha XV. asırda Aydınî Visâlî'nin duyduğu sade Türkçe endişesi, XVI. asırda *Türkî-yi Basît* şeklinde tezâhür eder. Edirneli Nazmî, Tatalı Mahremî sade terkipsiz Türkçe ile fakat aruz vezni ile şiirler yazmışlardır” (Kolcu, 2011: 42).

2.5. Mecnû'a-i Eş'âr'ın Muhtevâsı

XVI. yüzyıl sonlarında tertip edildiği düşünülen *Mecnû'a-i Eş'âr*'ın muhtevâsında, nazire olduğu tespit edilen veya nazire izlenimi veren 200 üzeri şiirin yanı sıra tercî'-i bend, murabba', kaside, müseddes gibi farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerin de olduğu toplam 358 şiir vardır. Bu şiirlerden ilk 100 tanesinin 91 şiiri Ümîdî'ye aittir. Ümîdî'nin şiirleri Arap harflerindeki elifbâ sırasına göre sıralanmıştır; mecnûanın ortalarına doğru da Hayâlî'nin şiirleri verilmiştir. Mecnûanın devamında ise umumiyetle Murâdî'ye nazire olduğu varsayılan şiirler verilmiştir. Sultan III. Murad'ın mecnûada 11 şiiri bulunmaktadır; *Dîvân*'ında bu şiirlerden yalnızca 1

tanesine rastlanmıştır. Mecmûanın sonlarına doğru ise müseddes, tercî'-i bend, müsemmen gibi bentlerle inşa edilen şiirlere ağırlık verilmiştir.

Mecmûadaki bazen bir şiirin sadece belli bir kısmı verilmişken, bazen de kalan kısım için yer bırakılmış; fakat şiirin eksik kısmının yazım işlemi yapılmamıştır. Misal vermek gerekirse 170. şiirde Zâtî'nin şiirinin sadece matla beyti verilmiş, kalan dört beyte yer verilmemiştir. Burada eksik olan beyitler divandan bulunup çalışmaya eklenmiş ve yapılan ekleme dipnotla belirtilmiştir. Mecmûada derlenen şiirler bazen derkenarlara da yazılmıştır; bu şiirler verilirken dipnot aracılığıyla hangi varağın derkenarına yazıldığı bilgisi düşülmüştür. Bazen de bazı varakların bir yüzünün boş bırakıldığı görülmüş burada da dipnot bilgisiyle varağın boş bırakıldığına değinilmiştir.

Mecmûanın okunması esnasında bazı şiirlerin baş, bazılarının da son kısımlarının eksik olduğu fark edilmiştir. Bu ise mecmûayı baştan gözden geçirmeyi ve tüm çalışmayı yeniden düzenlemeyi zorunlu kılmıştır; zira mecmûa evrakının yazma eserler sitesinde yanlış numaralandırılması ve buna ilaveten bazı evrakın kaybolmuş olması böyle bir çalışmaya girmeye sebebiyet vermiştir. Bilindiği gibi yazma eserlerde bir varaktan diğerine geçildiğinde geçmeden evvel sayfanın en alt kısmına, bir sonraki sayfanın ilk kelimesi yazılırdı. Bazı eserlerde bu kaide gözetilmese de esasında çoğu eserde buna başvurulduğunu söylemekte fayda vardır. Bu bilgiden yola çıkılarak sonda yazan kelimenin, diğer varağa geçişte ilk kelimeyle uyuşmaması, mecmudaki varak veya muhtemel evrak kaybını göstermiştir. Bu sebeple öncelikle varaklar yeniden düzenlenmiş ve numaralandırılmıştır.

Yerleri yanlış verilen varaklar doğru yerine konmuş, bu esnada mecmûadaki eksik varaklar dipnotlar yardımıyla gösterilmiştir. İki varak arasında bir mi yoksa birden fazla varağın mı kaybolduğu tespit edilemediğinden sorun çıkarmayan varak numaralarında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Eski sırası verilen varağın sonrasında yeni sırası verilmiştir. Ardından bu yeni sıraya göre yeniden numaralandırma yapılmıştır.

Tablo halinde daha anlaşılır olarak aşağıda verilen varak numaralarına, çalışmada eski numaralarına da değinilerek bulunarak bu karışıklığın olabildiğince azaltılması sağlanmıştır:

Eski sır.	Yeni sır.	Eski sır.	Yeni sır.	Eski sır.	Yeni sır.	Eski sır.	Yeni sır.
1b	1b	21a	21a	40b	40b	60a	60a
2a	2a	21b	21b	41a	41a	60b	60b
2b	2b	22a	22a	41b	41b	61a	61a
3a	3a	22b	22b	42a	42a	61b	61b
3b	3b	23a	23a	42b	42b	62a	62a
4a	4a	23b	23b	43a	43a	62b	62b
4b	4b	24a	24a	43b	43b	63a	63a
4a	4a	24b	24b	44a	44a	63b	63b
5b	5b	25a	25a	44b	44b	64a	64a
6a	6a	25a	25a	45a	45a	64b	64b
6b	6b	26a	26a	45b	45b	65a	66a
7a	7a	26b	26b	46a	46a	65b	66b
7b	7b	27a	27a	46b	46b	66a	67a
8a	8a	27b	27b	47a	48a	66b	67b
8b	8b	28a	28a	47b	48b	67a	68a
9a	9a	28b	28b	48a	49a	67b	68b
8b	8b	29a	29a	48b	49b	68a	47a
10a	10a	29b	29b	49a	50a	68b	47b
10b	10b	30a	30a	49b	50b	69a	69a
11a	11a	30b	30b	50a	51a	69b	69b
11b	11b	31a	31a	50b	51b	70a	70a
12a	12a	31b	31b	51a	52a	70b	70b
12b	12b	32a	32a	51b	52b	71a	71a
13a	13a	32b	32b	52a	53a	71b	71b
13b	13b	33a	33a	52b	53b	72a	72a
14a	14a	33b	33b	53a	65a	72b	72b
14b	14b	34a	34a	53b	65b	73a	73a
15a	15a	34b	34b	54a	54a	73b	73b
15b	15b	35a	35a	54b	54b	74a	74a
16a	16a	35b	35b	55a	55a	74b	74b
16b	16b	36a	36a	55b	55b		
17a	17a	36b	36b	56a	56a		
17b	17b	37a	37a	56b	56b		
18a	18a	37b	37b	57a	57a		
18b	18b	38a	38a	57b	57b		
19a	19a	38b	38b	58a	58a		
19b	19b	39a	39a	58b	58b		
20a	20a	39b	39b	59a	59a		
20b	20b	40a	40a	59b	59b		

Yeni sır.	Yeni nu.	Yeni sır.	Yeni nu.	Yeni sır.	Yeni nu.	Yeni sır.	Yeni nu.
1b	1b	21a	21a	40b	40b	60a	60a
2a	2a	21b	21b	41a	41a	60b	60b
2b	2b	22a	22a	41b	41b	61a	61a
3a	3a	22b	22b	42a	42a	61b	61b
3b	3b	23a	23a	42b	42b	62a	62a
4a	4a	23b	23b	43a	43a	62b	62b
4b	4b	24a	24a	43b	43b	63a	63a
4a	4a	24b	24b	44a	44a	63b	63b
5b	5b	25a	25a	44b	44b	64a	64a
6a	6a	25a	25a	45a	45a	64b	64b
6b	6b	26a	26a	45b	45b	66a	65a
7a	7a	26b	26b	46a	46a	66b	65b
7b	7b	27a	27a	46b	46b	67a	66a
8a	8a	27b	27b	48a	47a	67b	66b
8b	8b	28a	28a	48b	47b	68a	67a
9a	9a	28b	28b	49a	48a	68b	67b
8b	8b	29a	29a	49b	48b	47a	68a
10a	10a	29b	29b	50a	49a	47b	68b
10b	10b	30a	30a	50b	49b	69a	69a
11a	11a	30b	30b	51a	50a	69b	69b
11b	11b	31a	31a	51b	50b	70a	70a
12a	12a	31b	31b	52a	51a	70b	70b
12b	12b	32a	32a	52b	51b	71a	71a
13a	13a	32b	32b	53a	52a	71b	71b
13b	13b	33a	33a	53b	52b	72a	72a
14a	14a	33b	33b	65a	53a	72b	72b
14b	14b	34a	34a	65b	53b	73a	73a
15a	15a	34b	34b	54a	54a	73b	73b
15b	15b	35a	35a	54b	54b	74a	74a
16a	16a	35b	35b	55a	55a	74b	74b
16b	16b	36a	36a	55b	55b		
17a	17a	36b	36b	56a	56a		
17b	17b	37a	37a	56b	56b		
18a	18a	37b	37b	57a	57a		
18b	18b	38a	38a	57b	57b		
19a	19a	38b	38b	58a	58a		
19b	19b	39a	39a	58b	58b		
20a	20a	39b	39b	59a	59a		
20b	20b	40a	40a	59b	59b		

Tablo 3: Mecmûa Evrakının Yeniden Sıralandırılıp Numaralandırılması

2.5.1. Mecmûanın Muhtevastaki Şairler ve Şiirleri

Mecmû'a-i Eş'âr, muhtevastında 95 ve üzeri şair ve onlara ait 358 şiiri ihtiva etmektedir. Mecmûada en fazla şiir Ümîdî ve Hayâlî'den derlenmiştir. Ümîdî'nin 91; Hayâlî'nin, 35 şiirini ihtiva eden mecmûada Sâ'î, Murâdî, Nâmî, Meylî, 'Ulvî be Makâlî, şiir örnekleri çokça verilen diğere şairlerdir.

En az 9 yerde rastlanılan varak eksikliği ve mecmûadaki isimsiz şiirler göz önüne alınacak olursa şair ve şiir sayısı kuşkusuz daha da artacaktır. [74b]'den sonra da mecmûanın devam ettiği anlaşıldığından, mecmûa hacminin daha büyük olduğu düşünülmüştür.

Mecmû'a-i Eş'âr'ın muhtevastına bakıldığında gerek Farsça kelime ve terkip sayısının fazlalığı, gerekse Farsça birkaç şiirin verilmiş olması hem derleyenin hem de dönemin Osmanlı şairlerinin o günün sanat ve edebiyat dili olan Farsçaya olan temayüllerini ortaya koymaktadır. Fakat özellikle de Osmanlı şiirinin doruğa çıktığı XVI. yüzyıl gözönüne alınacak olursa bunu yani "bazı Türk şair ve yazarlarının Farsçayı kullanmalarını, İran kültür ve edebiyatını taklit etme ve İran'ın manevî esiri olma şeklinde algılamamak gerekir. Çünkü bu durum Türk ve Farsların asırlar boyu birlikte yaşamaları sürecinin getirdiği bir sonuçtur" (Şentürk ve Kartal, 2008: 197).

2.5.1.1. Mecmûanın Muhtevastaki Şairler

Mecmûada 95 şair tespit edilmiş olup bu sayıya isimsiz şiir sahipleri dâhil edilmemiştir. İsimsiz şiirler ve kayıp varaklar düşünüldüğünde bu sayının daha fazla da olabileceği söylenebilir. Mecmûanın muhtevastındaki şairlerin şiirlerine ve biyografik hayatlarına ulaşılmaya çalışılırken yazılı ve elektronik kaynaklardan istifade edilmiştir. Mecmûada şiirleri derlenen şairlerin biyografik hayatları çalışmanın sonuna dâhil edilmiştir. Mahlasları tespit edilmiş şairler şunlardır:

Hüseyin Efendi-zâde Ahmed Efendi, Sipâhî Ahmed Çelebi, 'Abdî, 'Adlî (Şehzâde Mehmed, III. Mehmed) 'Âlî, 'Ârifî, Âzerî, Bâkî, Bezmî, Bezmî-yi A'mâ (Kör Bezmî), Behiştî, Mollâ Abdurrahmân Câmî, Cemâlî, Cinânî, Dervîş Paşa, Fakîrî, Fasîhî, Fazlî, Bursalı Fehmî, Kınalı-zâde Fehmî, Fevrî, Fidâ'î, Figânî, Fuzûlî, Konyalı Gamî, Hâletî, Halîmî, Hâlisî, Hamdî, Hasan Çelebi, Hasîbî, Bursalı Hâşimî, Hâtemî, Hayâlî, Hayâlî-yi 'Acem, Hayretî, Hilmî, Husûlî, Hüdâyî, Hüdâyî-yi Kadîm, Husrev, İlâhî, İshâk Çelebi, 'İzzetî, Kabûlî, Kadrî Çelebi, Kadı Kalender, Kurbî,

Mahmûd, Makālî, Mânî, Medhî, Menba‘î, Meylî, Galatalı Meylî, Misâlî, Murâdî (III. Murâd), Nâmî, Necâtî, Nev‘î, Nidâyî-yi ‘Acem, Niyâzî-yi ‘Acem, Nümâyî, Rahmî, Refî‘î, Rûhî, Sabrî, Sâdık, Sâ‘î Çelebi, Sânî, Semâ‘î, Senâ‘î, Sıdkî, Sırrî, Sipâhî, Sûzî, Şâhî, Şem‘î, Şemsî, Şihâbî, Şîrâzî, Şühûdî, Şükûfî, Tâbi‘î, ‘Ubeydî, Derzî-zâde ‘Ulvî, Ümîdî, Vâlî, Vusûlî, Yahyâ, Zamîrî, Zârî, Zâtî, Zihnî, Ziyâ‘î Çelebi’dir.

2.5.1.1.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair: Husûlî

Mecmûanın derlendiği varsayılan XVI. yüzyıl ve öncesi şairleri içinde Husûlî mahlasını kullanmış herhangi bir şaire kaynaklarda rastlanmamıştır. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)’nde Husûlî mahlaslı bir şair olsa da o da XVIII. yüzyıl şairi Cenânî Mehmed Efendi’nin babası ‘Osman Husûlî (?-1730?)’dir (Yakar, <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=502>, 01.01.2019).

Husûlî’nin mecmûada -198, 205 ve 206 numaralı- 3 şiiri vardır. İlki, 198 numaralı “artar” redifli gazeldir. Bu gazel, muhtemelen mecmûadaki benzer şiirler gibi Murâdî’ye naziredir. Şiirin matlaı şöyledir:

‘İzāruñ ‘arza kılsañ āh u zār-ı mübtelā artar
Güli görse nevā-yı bülbül-i nağme-serā artar (M. 198/1)

Şairin mecmûadaki diğer iki şiiri ise aynı redifle yazılmıştır. “severin” redifli bu iki gazel de muhtemelen iki ayrı nazire teşebbüsü olup, III. Murâd’a naziredirler. Şiirlerden 205 numaralı gazelin matla beyti şöyledir:

Mā’ilüm cünbiş ü eṭvārına yāri severin
Ḥāşılı şimdi ben ol lāle-‘izāri severin (M. 205/1)

Müteakip 206 numaralı gazelin matlaı ise şöyledir:

Sāye-yi serv-i leb-i cūda bahāri severin
Bu hevālarda dilā seyr-i kenāri severin (M. 206/1)

Kaynaklarda adına rastlanmayan Husûlî hakkında mecmûadaki bilgiler de son derece sınırlıdır. Mecmûanın derlendiği yüzyıl göz önüne alındığında şairin XVI. yüzyıl veya öncesinde yaşadığı söylenebilir; bununla birlikte mecmûaya dâhil edilmiş şiirleri incelendiğinde şair hakkında -kısıtlı da olsa- biraz bilgi elde edilebilir.

Şairin mecmûadaki 3 şiirinden yola çıkarak onun sade bir dil tercih ettiği, rindmeşrep bir tabiata sahip olduğu, İstanbul'u gördüğü söylenebilir. Şairin, İstanbullu olup olmadığı bilinmemekle birlikte, İstanbul'u gördüğü; denizi ve sahili sevdiği 205 ve 206 numaralı şiirlerden anlaşılmaktadır. Mecmûaya alınmış şiirlerinde geçen şu beyitler;

Olsa eyyâm-ı bahâr devr-i gül érse éy sâķî
Bir yüzi gül mâh ile seyr-i *Hişâr*'ı severin (M.205/3b)

Devr-i gül vaķt-i benefşe ola sâķî o zamân
Bir şaçı sünbül ile semt-i *Hişâr*'ı severin (M. 206/2b)

şairin İstanbullu olabileceğinin veya en azından İstanbul'u görmüş olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca şairin mecmûaya alınmış 3 şiirinin de Murâdî'ye nazire olabileceği düşünüldüğünde şairin III. Murâd'ı görmüş ve meclislerine de iştirâk etmiş olabileceği söylenebilir.

2.5.1.2. Mecmûanın Muhtevastaki Şiirler

Mecmû'a-i Eş'âr'ın muhtevastında toplam 358 şiir vardır. Bu şiirlerden 343. ve 326. şiirler ile 94. ve 257. şiirler birkaç kelime farkı dışında aynıdır. Mecmûada tekrar edilen şiirler çıkarıldığında şiir sayısı 356'ya düşer; fakat buna rağmen eksik evrâkın muhtevastındaki şiirler de düşünülürse bu sayının hayli fazla olması gerektiği söylenebilir. En az 9 yerde varak kaybı olan mecmûada şiir ve şair sayısı da epey fazla olmalıdır. Bu açıdan mecmûanın asıl hacminin daha geniş olduğu düşünülmelidir.

Mecmûaya alınan ve farklı nazım şekillerinden oluşan 358 şiirin ekserisi gazeldir. Bu gazellerin hemen hemen yarısı nazire özelliği taşır. Ümîdî ve Hayâlî, mecmûada şiirleri en fazla derlenen şairlerdir.

Mecmûada 1'i kaside, 90'ı gazel olmak üzere 91 şiirle en fazla şiir Ümîdî'den derlenmiştir. Mecmûanın baş kısmında Ümîdî gazelleri -elifbâ harflerin geliş sırasına uygun olarak- adeta bir divanda sıralanmışçasına verilir. Birkaç şairin şiirinin verilmesinden sonra mecmûada Hayâlî'nin şiirleri sıralanır. Hayâlî'nin mecmûada 35 şiiri bulunmaktadır. Ümîdî ve Hayâlî'den sonra en fazla şiiri verilen şairler ise Sâ'î (13 şiir), Murâdî (11 şiir), Nâmî (9 şiir), Makâlî (8 şiir), Meylî (9 şiir), Nev'î Efendi (8 şiir) ve Derzîzâde 'Ulvî Çelebi (8 şiir)'dir.

Nazire olan veya nazire izlenimi veren 200 üzeri şiiri ihtiva eden mecmûanın, sadece bu özelliğine bakarak, bir nazire mecmûası olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Zira nazire mecmûalarının genel özelliği zemin şiirin verilip nazirelerin peşinden sıralanmasıdır ki mecmûanın sadece bazı yerlerinde bu özellik vardır; fakat söz konusu - genellikle Murâdî'ye ait olan- zemin şiirlerin de zemin şiir mi yoksa ara şiir mi olduğu belirsizdir. Bu sebeple mecmûanın sadece o kısmını öne çıkararak onun bir nazire mecmûası olduğunu söylemek doğru olmaz; mecmûanın yer yer nazire mecmûası hüviyeti taşıdığını yahut da mecmûada, nazire mecmûalarındaki gibi aynı vezin ve kafiyedeki şiirlerin bazı yerlerde art arda sıralandığını söylemek daha doğru olacaktır. Hem bu sıralanmış şiirler -ki o şiirlerin neredeyse tamamı muhtemelen Murâdî'ye naziredir- hem de mecmûada verilen diğer şiirlerden nazire olanlar tespit edilerek, bunlar tablolar yardımıyla gösterilmiştir. Hem Bâkî'ye nazireler yazan Ümîdî'nin mecmûada verilen şiirlerindeki nazire şiirlerin fazla olması hem de diğer şairlerin nazire şiirleri de eklendiğinde iki yüze yakın nazire veya nazire izlenimi veren şiir ortaya çıkmaktadır.

2.5.1.2.1. Şiirlerin Vezin ve Kâfiye Özellikleri

Mecmûa şiirleri baştan sona gözden geçirildiğinde *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* ve muhaffifi *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*, *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*, *mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün* ile *mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün* vezinlerinin çokça tercih edildiği göze çarpar. Bu vezinlerin halk diline daha yakın, Türk şiir diline daha müsait olduğu ve mecmûaya alınan şiirlerin umumiyetle bu seyirde gittiği göylenebilir. Veznen bu ölçülerin öne çıktığı mecmûada uyak açısından ise rediflerin ağırlıkta olduğu şiirlerle karşılaşılır. Mecmûadaki çoğu gazelin redifle uyaklanmış olması, nazire olabilme ihtimali düşüncesini ortaya atmış ve bu doğrultuda yapılan mecmûa incelemeleri sonucu da bu tezin haklılık payını ortaya koymuştur.

Mecmûanın ortalarına doğru vezin, kâfiye ve edâda birliği olan nazire şiirlerin art arda sıralanmış olması, mecmûanın şiir akışında bir âhenk vazifesi görmüştür.

2.5.1.2.2. Mecmûaya Alınan Şiirlerin Nazım Şekilleri

İmam Halîl b. Ahmed (?- m. 791) tarafından ilk kez *Kitâbu'l-'Arûz* eserinde sistemleştirilen, bu sebeple 'İlm-i Halîl de denilen, Arap edebiyatına mahsus olan aruz ölçüsü, İslâm'ın ilk yıllarından sonra Arap istilaları sonucu geniş coğrafyalara Arap

kültürüyle birlikte yayılma fırsatı bulmuştur. Öncelikle İran sahasına geçen ve orada yepyeni bir boyut kazanan bu ölçü, oradan da diğer sahalara ve nihayetinde Türk ülkelerine de girmeye başlamıştır. Bu ölçü Türk şiirinde önceden beri var olan hece ölçüsü ile birlikte varlığını sürdürmüş ve umumiyetle, kültürlü kişilerce kullanılmıştır. Daire ve bahirler özellikle İmam Halil ve sonrasında Ahfeş el-Evsat'ın çalışmaları sonucunda gerçek anlamda sistemleşmişse de, Arap aruzu denebilecek bu ölçü, gittiği coğrafyada oraya göre kendisini yenilemiştir. Beş daire ve bu dairelere bağlı on altı bahri ihtiva eden bu sistem özellikle İran sahasında yeniden ele alınmış ve yeni bahirler bulunmuş; bunun yanı sıra bazı Arap bahirleri de terk edilmiştir. Türk coğrafyasında da özellikle hecenin hâkimiyeti, Arap aruzunun Türk şiirine en mutabık olanlarını tercih etmede temel etken olmuştur (İpekten, 2007: 131-141).

Mecmûanın geneline bakıldığında umumiyetle beyitlerle kurulu nazım şekillerinden oluşan şiirlerin derlendiği görülür; mecmûa sonlarına doğru ise bentlerle kurulu nazım şekilleri biraz daha belirgin hâle gelir. Mecmûadaki 358 şiirin 321'i gazel iken kalan 37 şiir diğer şekillerle oluşturulmuştur. Mecmûada mu'telife dâiresi altında 272 şiir verilmiştir. Kalan 86 şiir ise müctelibe ve muhtelif dâiresi içerisinde. Mu'telif dâiresinden en fazla *remel*, sonra ise *hezec* bahirlerinden şiirler derlenmiştir. Bu ve diğer bahirlerdeki arûz kalıplarından ise $3x(fâ'îlâtün) fâ'îlün$, $4x(mefâ'îlün)$, $3x(fe'îlâtün) fe'îlün$, $mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün$ gibi Türk şiir dili zevkine en müsait olanlar tercih edilmiştir. Mecmûada 321 gazel, 5 terci-i bend, 4 kaside, 4 kıt'a, 3 murabba, 16 müfred/matla, 2 müseddes, 1 müsemmen, 1 mesnevi ve 1 tahmis bulunmaktadır.

2.5.1.2.3. Mecmûanın Muhtevastaki Nazire Şiirler

Mecmûada nazire şiirlerin sayısı bir hayli fazladır. Hem çalışmanın içinde hem de sona eklenen tabloda mecmûadaki nazire şiirler belirtilmiştir. Gerek *Pervâne Bey Mecmûası*, gerekse de *Mecmâ'un-nezâ'ir* ve diğer nazire mecmûalarının incelenmesi mecmûada derlenen şiirlerin bir kısmının nazire şiir olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda mecmûada şiiri verilen bir şairin hangi şair veya şairlerden etkilendiği konusuna dikkat edilerek, ona etki eden şairlerin divanlarına ulaşılmaya ve divanlar yardımıyla da zemin şiir tespit edilmeye çalışılmıştır. Misal vermek gerekirse *Ümîdî Ahmed Çelebi Dîvânı* üzerine yapılan iki yüksek lisans tezinde de Ümîdî'nin Bâkî'den etkilendiği, onu taklit

ettiği ve bu sebeple zamanında hoş karşılanmadığı belirtilmiştir (Selvi, 2008; Buyruk, 2009). Söz konusu çalışmalarda yer yer hangi şiirlerin nazire olduğuna değinilmişse de buralarda belirtilmeyen fakat Bâkî'nin zemin şiirini oluşturduğu şiirler de görülmüştür. Zemin şiirin bulanmasında nazire mecmûalarına bakılırken öncelikle en eski olanı yani 'Ömer b. Mezîd'in *Mecmûa'atu'n-Nezâ'ir*'i incelenmiş, sonrasında ise diğer nazire mecmûaları ele alınmıştır. *Mecmû'atu'n-Nezâ'ir*'in hem daha önce kaleme alınmış olması hem de nazire konusu olmuş şiirlere yer vermesi mecmûanın önemini artırmıştır. Üstelik kendisi de şair olan 'Ömer b. Mezîd'in - kendisinden sonra yaşamış tezkire yazarlarına kıyasla- çağdaşı olan şairler hakkında daha kesin ve isabetli tespitlerde bulunabileceği daima göz önüne alınmıştır. Fakat buna rağmen bu çalışmada, zemin şiirlerin elde edilmesinde yahut da hangi şiirin nazire olduğu konusunda *Pervâne Bey Nazire Mecmûası* kadar yardımcı bir başka kaynağa rastlanmamıştır. Gerek *Pervâne Bey Mecmûasından* ve gerekse diğer mecmûalardan elde edilen veriler dipnotlarla gösterilmiştir.

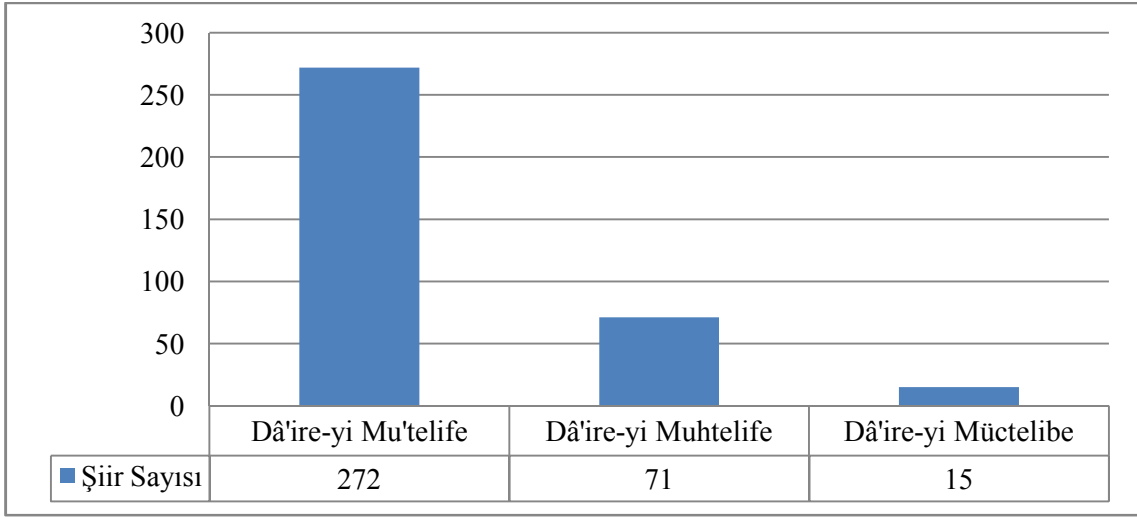
Tüm araştırmalara rağmen bazı şiirlerin zemin şiir olup olmadığı tespit edilememiş ve bu şiirlerin ara (vâsita) şiir olabileceği düşünülerek nazire şiirler sayısına eklenmiştir. Zemin şiirin tespit edilmediği şiirler de dâhil olmak üzere mecmûada nazire veya nazire izlenimi veren 200 üzeri şiir tespit edilmiştir. Mecmûada en fazla şiiri verilen Ümîdî'nin şiirlerinin neredeyse tamamı Bâkî'ye naziredir. Bâkî'nin bu şiirlerinden bazıları zemin; bazıları da -kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında- ara (vâsita) şiir kabul edilmiştir.

Mecmûadaki nazire şiirler şunlardır (175 şiir): 3, 5, 10, 12, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 28, 31, 33, 35, 38, 39, 43, 45, 47, 53, 54, 61, 63, 64, 65, 68, 71, 73, 75, 78, 82, 86, 89, 92, 94 (257), 96, 98, 101, 105, 107, 109, 110, 111, 113, 117, 125, 127, 136, 138, 139, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 237, 238, 239, 240, 241, 247, 249, 251, 252, 254, 255, 256, 258, 260, 261, 262, 263, 269, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 285, 287, 289, 292, 305, 309, 316, 318, 326 (343), 340, 342, 346, 348, 349, 350, 354. Mecmûada nazire olduğu anlaşılmayan; fakat nazire mevzuuna

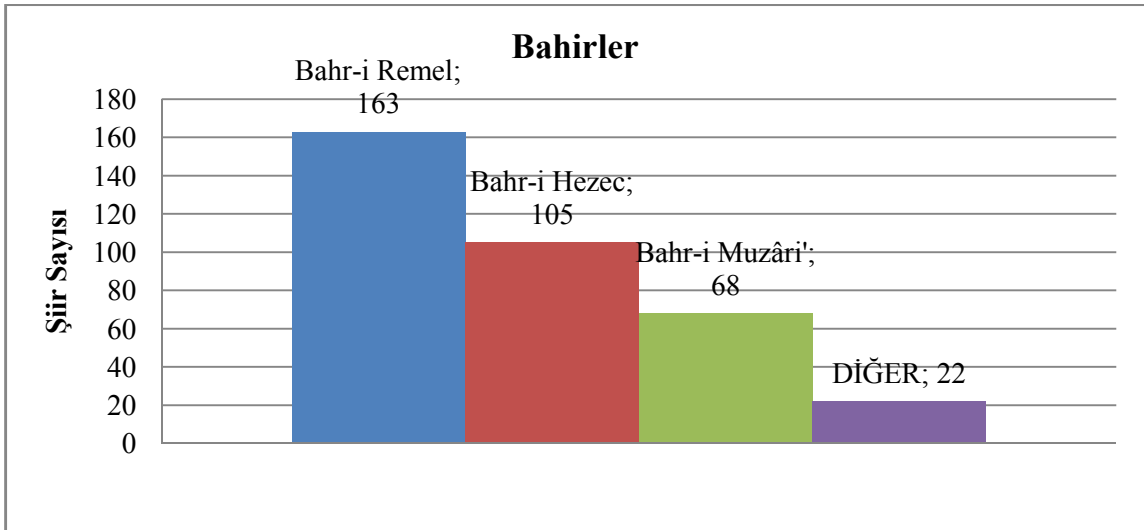
dâhil edilebilecek şiirler de vardır. Nazire izlenimi veren bu şiirler ise şunlardır (29 şiir): 13, 24,50, 51, 70, 97, 244, 245, 259, 264, 266, 271, 288, 304, 306, 307, 314, 315, 323, 324, 327, 329, 331, 339, 344, 345, 347, 351, 353.

2.5.1.2.4. Mecmûa Üzerine Tablo ve Grafikler

Klâsik Türk şiirinin geneline bakıldığında hece ölçüsüne dayalı Türk şiir diline en müsait olan aruz kalıplarının daha çok tercih edildiği görülür (İpekten, 2017: 140-141). 11'li, 14'lü, 15'lü ve 16'lı kalıplar bunu doğrular niteliktedir. Bu mecmûadaki şiirleri geneli de bu kaideye uymaktadır. Mecmûadan elde edilen bilgileri tablolar hâline getirerek -tablo ve grafikler yardımıyla- mecmûayı tanıtmak daha doğru olacaktır:



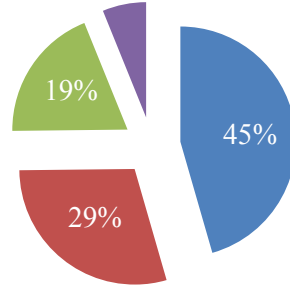
Grafik 1: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Dairelerine Göre Dağılımı



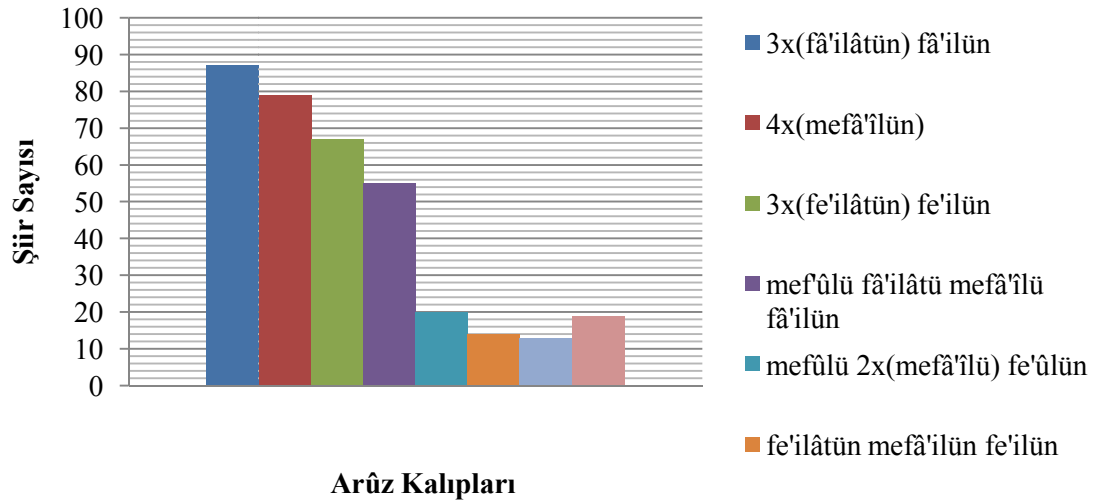
Grafik 2: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı

Bahirlere Göre Mecmuada Şiir Dağılımı

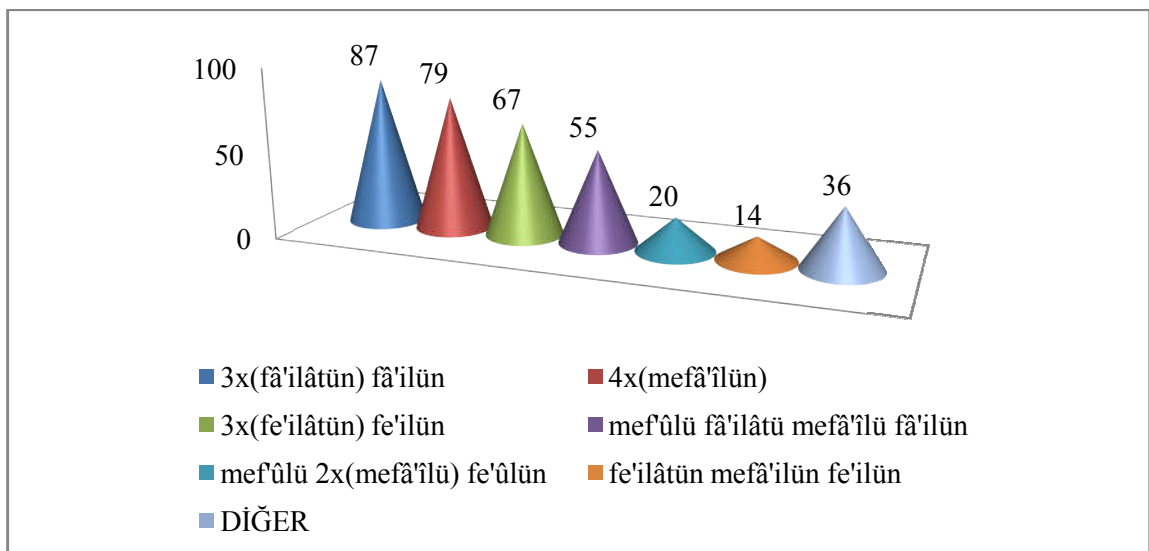
■ Bahr-i Remel ■ Bahr-i Hezec ■ Bahr-i Muzâri' ■ DİĞER



Grafik 3: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Bahirlerine Göre Dağılımı



Grafik 4: Mecmûadaki Şiirlerin Vezin Dağılımı



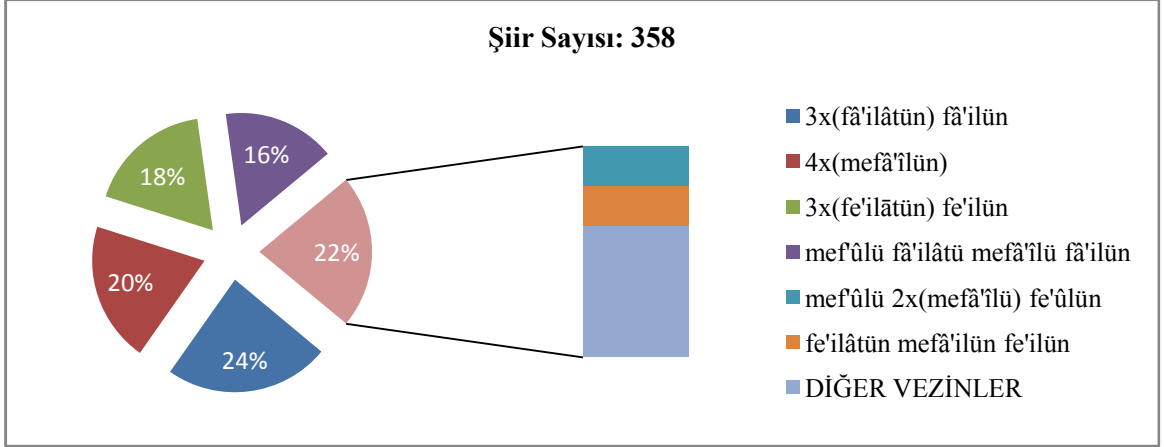
Grafik 5: Mecmûada Derlenen Şiirlerin Aruz Kalıplarına Göre Dağılımı

Vezin ve Nazım Şekilleri	Toplam Şiir	gazel	kaside	mesnevi	kıta	terci-i bend	müseddes	tesdis	müsemmen	murabba	tahmis	müfred/matla
TOPLAM	358	320	4	1	4	5	2	1	1	3	1	16
3x(fâ'îlâtün) fâ'îlün	87	77	1		2	1	1			2		3
4x(mefâ'îlün)	79	75				1	1					2
3x(fe'îlâtün) fe'îlün	67	56	2		2	1				1		5
mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün	55	51	1			1					1	1
mef'ûlü 2x(mefâ'îlü) fe'îlün	20	18						1	1			
2x(mef'ûlü fâ'îlâtün)	13	13										
fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	14	13										1
DİĞER	23	17		1		1						4

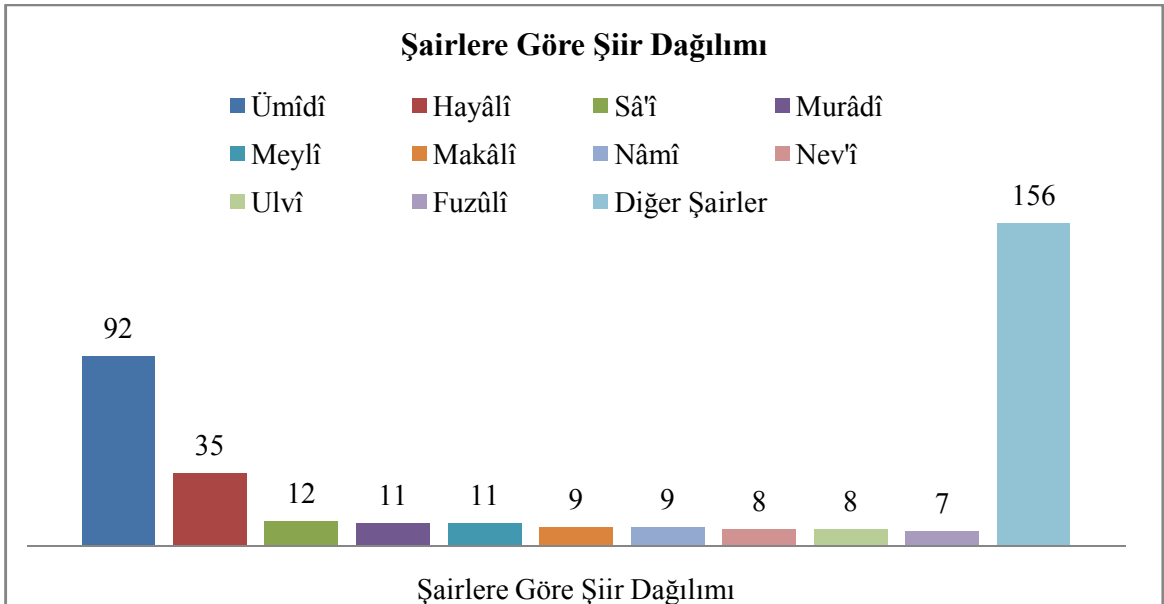
Tablo 4: Vezin ve Nazım Şekillerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı

Dillere Göre Mecmûadaki Şiir Dağılımı				
Türkçe		Farsça		Arapça
Şiir Sayısı: 353		Şiir Sayısı: 5		Şiir Sayısı: 0
318 gazel	4 kaside	2 gazel	3 müfred	1 mısra
1 mesnevi	4 kıta	Muaviye oğlu Yezid'in meşhur mısraı		
3 murabba	5 terci-i bend			
2 müseddes	1 tesdis			
1 müsemmen	1 tahmis			
10 müfred	3 matla			

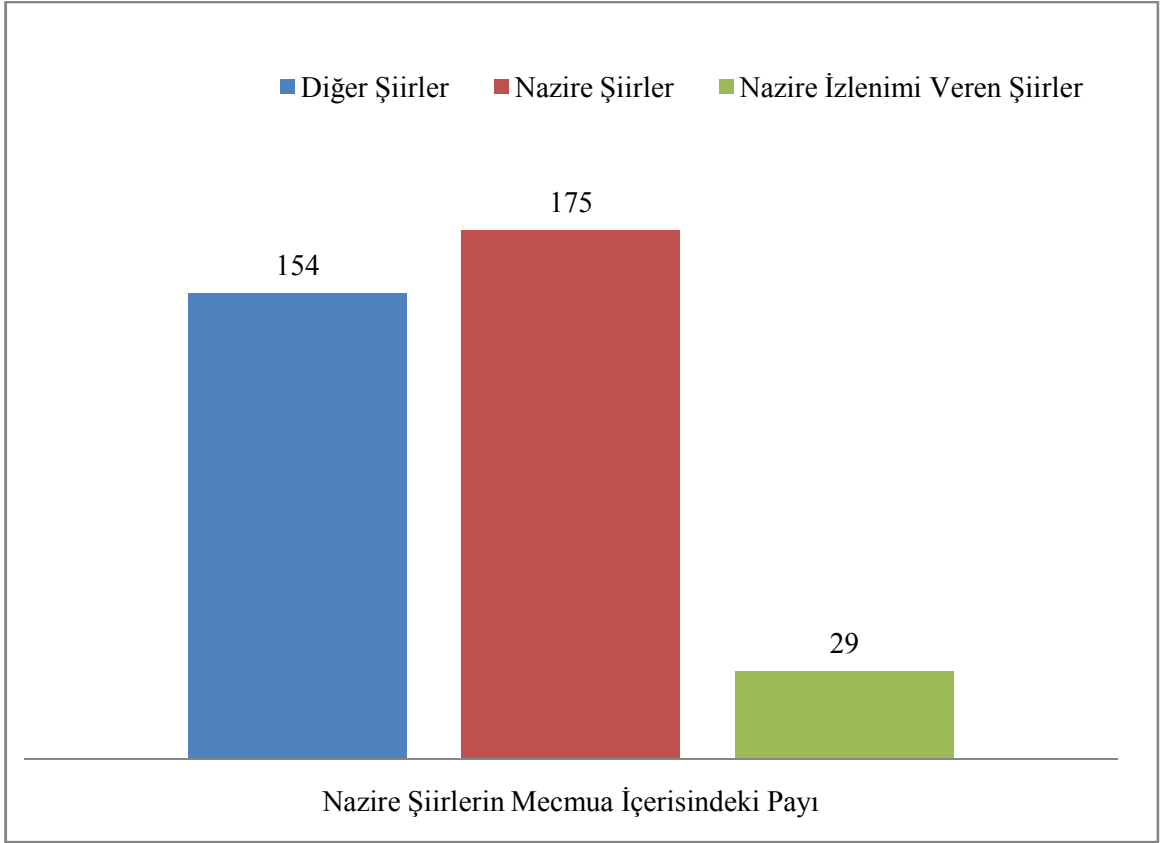
Tablo 5: Dillere Göre Mecmûadaki Şiir Dağılımı



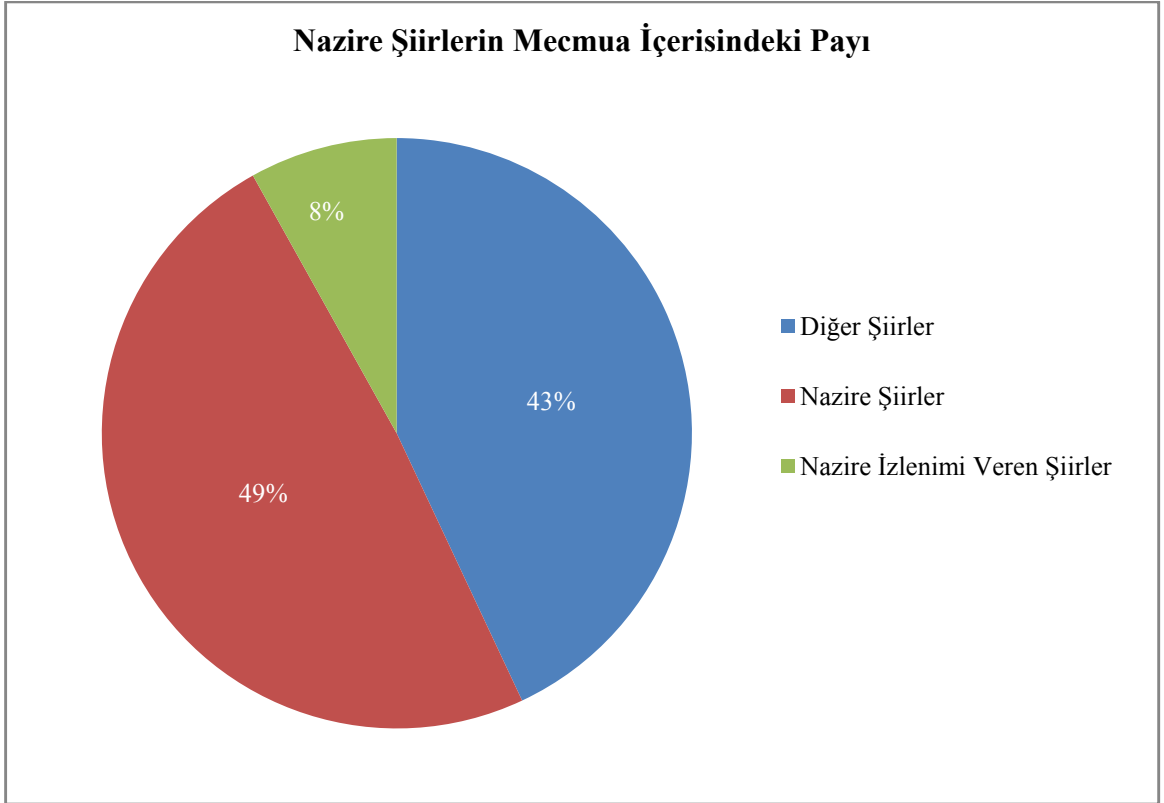
Grafik 6: Vezinlerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı



Grafik 7: Mecmûadaki Şairlere Göre Şiir Dağılımı



Grafik 8: Nazire Şiirlerin Mecmûa İçerisindeki Sayısı



Grafik 9: Nazire Şiirlerin Mecmûa İçerisindeki Yüzdeleri Payı

	Şair	Toplam Şiir	gazel	kasîde	mesnevî	murabba'	tercî'-i bend	kıt'a	müsemmen	müseddes	tesdîs	tahmîs	müfred/matla'
1	'Abdî	1	1										
2	'Adlî	1	1										
3	Ahmed	1	1										
4	'Alî	1	1										
5	Âzerî	4	4										
6	'Arifî	1											1
7	Bâkî	6	4	1									1
8	Bezmî	5	5										
9	Bezmî-yi A'mâ	3	3										
10	Behiştî	2	2										
11	Câmî	1	1										
12	Cemâlî	1	1										
13	Cinânî	1									1		
14	Dervîş Paşâ	3	3										
15	Fakîrî	1	1										
16	Faşıhî	1	1										
17	Fazlî	1	1										
18	Fehmî-yi Burûsevî	1											
19	Fehmî-yi Hınnâ'î-zâde	1	1										
20	Fidâ'î	4	4										
21	Figânî	2	2										
22	Fuzûlî	7	1										6
23	Ġamî-yi Konevî	1					1						
24	Hâletî-yi Gülşenî	1	1										
25	Halîmî	3	3										
26	Hâlişî	2	2										
27	Hamdî	1	1										
28	Hasan Çelebi	1	1										
29	Haşibî	1	1										
30	Hâşimî-yi Burûsevî	2	1							1			
31	Hâtemî	1	1										

32	Ḥayālī	35	33			1	1						
33	Ḥayālī-yi ‘Acem	1	1										
34	Ḥayretī	2	1				1						
35	Ḥilmī	6	6										
36	Ḥuşūlī	3	3										
37	Hüdāyī	5	5										
38	Hüdāyī-yi Qadīm	1											1
39	Ḥusrev	1	1										
40	İlāhī	1	1										
41	İnsān-ı Kāmil	1	1										
42	İşhāk Çelebi	1	1										
43	‘İzzetī	1	1										
44	Qabūlī	2	2										
45	Qadrī	4	2	1				1					
46	Qalender	1	1										1
47	Qurbī	1	1										
48	Maḥmūd	2	2										
49	Maqālī	9 ⁻¹	9 ⁻¹										
50	Mānī	2	2										
51	Medḥī	1	1										
52	Menba‘ī	1	1										
53	Meylī	9	9										
54	Meylī-yi Ğalatevī	2	2										
55	Miṣālī	1	1										
56	Murādī (III. Murād)	11	11										
57	Nāmī	9	9										
58	Necātī	1	1										
59	Nev‘ī	8	7						1				
60	Nidāyī-yi ‘Acem	1											1
61	Niyāzī-yi ‘Acem	1	1										
62	Nümāyī	1	1										
63	Raḥmī	4	3				1						
64	Ref‘ī/Refīkī	1	1										
65	Rūḥī	1	1										
66	Şabrī	2	2										
67	Şadık	4	4										
68	Sā‘ī Çelebi	13	12										0,5

69	Şānī	2	2																
70	Semā'ī	1	1																
71	Senā'ī	2	2																
72	Şıdkī	1	1																
73	Sırrī	1	1																
74	Sipāhī	2	2																
75	Sipāhī Aḥmed	1																	0,5
76	Sūzī	2	2																
77	Şāhī	1	1																
78	Şem'ī	2	2																
79	Şemsī	1							1										
80	Şihābī	1	1																
81	Şīrāzī	1																	1
82	Şühūdī	1	1																
83	Şükūfī	1	1																
84	Tābī'ī	1																	1
85	'Ubeydī	2	2																
86	'Ulvī (Derzī-zāde)	8	6	1		1													
87	Ümīdī	91	90	1															
88	Vālī Çelebi	3								3									
89	Vuşūlī	2	2																
90	Yaḥyā	2				1						1							
91	Zāmīrī	1	1																
92	Zāri	1	1																
93	Zātī	4 ⁻¹	4 ⁻¹																
94	Zihnī	2	1															1	
95	Ziyā'ī	2	2																
*	DİĞER	4	1		1														2
TOPLAM	95⁺	358	320	4	1	3	5	4	1	2	1	1	1	16					
	Şair	Şiir	Gazel	Kasîde	Mesnevî	Murabba'	Tercî-i Bend	Kıt'a	Müsemmen	Müseddes	Tesdîs	Tahmîs	müfred/matla'						

Tablo 6: Şairler ve Nazım Şekillerine Göre Mecmûada Şiir Dağılımı

2.5.1.2.5. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler

Mecmûadaki çoğu şiir kaynaklardan tespit edilmiş olmakla birlikte bu şiirlerin bazılarında kaynaklarda rastlanılmamıştır. Murâdî (Sultan III. Murâd), Mevlî ve Sâ'î'nin şiirleri bu yönüyle sayıca fazla olmaları açısından dikkat çekicidir. Murâdî'nin 10, Mevlî ve Sâ'î'nin 11'er şiirine kaynaklarda rastlanmamıştır.

Murâdî'nin şiirlerinin ekserisi zemin veya ara şiir veyahut da nazire şiir görünümü arz etmektedir. Kesin olmamakla birlikte hem bir padişah olması hem de mecmûada öncelikle onun şiirlerinin verilip ardından nazire niteliğindeki diğer şiirlerin sıralanmış olması, bu şiirlerin Murâdî'nin şiirlerine nazire olabileceğini düşündürmüştür. Döneminde oldukça harcamalar yapan, hatta kaynakların israftan bahsettikleri III. Murâd dönemi düşünüldüğünde şairlerin bahşiş veya tımar almak maksadıyla bu tarz şiirler yazmış olabilecekleri rahatlıkla düşünülebilir.

2.5.1.2.5.1. Murâdî'nin Şiirleri

Mecmûada Murâdî'den 11 şiir derlenmiş; bu şiirlerden yalnızca 207 numaralı şiire ulaşılabilmektedir. Sultan III. Murâd'ın ait söz konusu şiirleri 162, 172, 184, 191, 199, 207, 217, 221, 347, 348, 350 numaralı şiirlerdir. Çoğunun zemin şiir veya ara şiir olduğu düşünülen bu şiirlere gerek *Murâdî Divânı* gerekse de nazire mecmûaları başta olmak üzere tezkireler veya başka kaynaklarda rastlanmamış olması bu şiirlerin ehemmiyetini artırmıştır. *Divân*'da yalnızca 207. şiire ulaşılmıştır; söz konusu şiirin matlaı şöyledir:

Firâkuñdan ciger yandı eyâ dil-ber kebâb-âsâ
İki gözden açar yaşum benüm cânum şarâb-âsâ (G. 50/1)

Dönemi için israfın had safhada olduğu söylenen padişahın, bunun yanı sıra oldukça eli açık olduğu, sanatçılara değer verdiği ve bu doğrultuda bol bol bahşiş dağıttığı, devlet erkânı başta olmak üzere şair ve sanatçılara ikramlarda bulunduğu düşünüldüğünde şiirlerinin tanzir edilme olasılığının ne derece arttığı ve bir nevi aslında bu şiirlerin ne amaçla tanzir edildiği az çok anlaşılacaktır.

Bu açıdan öncelikle Murâdî'nin kaynaklarda rastlanılmamış şiirleri ve nazire olma ihtimali olan şiirler konusuna değinmek gerekecektir. Bu şiirlerin bazılarında Peşteli Hisâlî'nin *Metâli 'u'n-Nezâ'ir*'inde rastlanılmışsa da Hisâlî'de şiirilerin sadece matlaı vardır. Mecmûada Murâdî'ye ait ilk şiirin matlaı şöyledir:

Acıyup şabr étdüğüm ol yāra gāyet hōş gelür
Yār elinden ger ola ol yāra gāyet hōş gelür (M.162/1)

Bir tef'ilesi eksik ve redif tam uymamak kaydıyla Şeyhî'ye ait bir şiir de -söz konusu şiirin redifi "hoş gelür"dür- bu şiirlere zemin olarak gösterilmiştir. Bu şiire nazire olarak sırasıyla Bâkî, Senâ'î, Hilmî, Kınalı-zâde Fehmî, Vusûlî, Ahmed Efendi ve Meylî tarafından -162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169 numaralı - toplam 8 şiir yazılmıştır. Bir diğer şiir ise 172. şiirdir; şiirin matlaı şöyledir:

Āh ile şerha çekdüm sīnemde yara düşmiş
H'āb içre yāri bulmuş nā-geh o yāra düşmiş (M. 172/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hasan Çelebi, Hüdâyî, 'Abdî, Zârî, Nâmî, Hilmî, Kadri, Vusûlî, Meylî, Zamîrî, Sûzî tarafından -173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183 numaralı - toplam 11 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki 184. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

Oğuyup mekteb-i 'ışkuñda cānā bir kitāb açdum
Ki ya'nî ders-i 'ışk için ulu'l-elbāb[a bāb] açdum (M. 184/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hilmî, Bezmî, Sâ'î, Kadri, Mey'i ve Fidâ'î tarafından -185, 186, 187, 188, 189, 190 numaralı - toplam 6 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki 191. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

Ne deñlü başa çıkısa dūd-ı āhumdan bükā artar
Bir 'ādetdür ser-i küh üzre ebr olduçça mā artar (M. 191/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hilmî, Nâmî, Meylî, Sabrî, Hâtemî, Kurbî, Husûlî tarafından -192, 193, 194, 195, 196, 197, 198 numaralı - toplam 7 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki 199. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

'Āşıka luţf ile raħm édici yāri severin
Hüsnine hālkı muvāfıçça nigārı severin (M. 199/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hilmî, Dervîş, Meylî, Sipâhî, (?), Husûlî (2 şiir) tarafından -200, 201, 202, 203, 204, 205, 206 numaralı - toplam 7 şiir yazılmıştır. Mecmûadaki Murâdî'nin şiirlerinden *Divan*'ında ulaşılmış tek şiir olan 207. şiirin matlaı şöyledir:

Firākuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebāb-āsā
İki gözden aķar yaşum benüm cānum řarāb-āsā (G. 50/1)

Bu şiire de sırasıyla Sā'î, Bezmî ve Fidâ'î tarafından -208, 209, 210 numaralı - toplam 3 nazire şiir yazılmıştır.

Mecmûadaki 217. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matla beyti şöyledir:

N'eyledi n'etdi felek 'aceb dil o gözi āhūya
Dökmege ķanını ķatlanmaz ol içüm suya (M. 217/1)

Bu şiire nazire olarak sırasıyla Hüdâyî ve Fidâ'î tarafından -218 ve 219 numaralı şiirler yazılmıştır. Mecmûadaki 221. şiir de Murâdî'ye ait olup şiirin matlaı şöyledir:

Ne hūnîdur ki çeřmüñ ķařd eder bu cāna ķatlanmaz
Müjeñ cellādı hānçerler ķeker bir āna ķatlanmaz (M. 221/1)

Dîvân'da rastlanmayan bu şiire Doĝan EVECEN'in "17. Yūzyıldan Üç Mecmûa-i Eř'âr" tezinde ulaşılmıştır. Bu şiire nazire olarak sırasıyla Meylî ve Sā'î tarafından 220 ve 222 numaralı şiirler yazılmıştır.

Murâdî'ye ait bir başka şiir ise Hüdâyî tarafından tanzir edilmiş 348. şiirdir. "ı gör" redifli şiirin matlaı şöyledir:

Tîr-i müjeñ ki ķan döker ol bî-emānı gör
Merdümlük eyle merdümek-i hūn-feřānı gör (M. 348/1)

Mecmûadaki 347. ve 350. "zahmına" ve "-a salındı" redifli şiirler de Murâdî'ye ait olup, mecmûada bu şiirlere nazire olarak herhangi bir şiir yazılmamıştır. Uyak bakımından tanzir edilmeye oldukça müsait söz konusu şiirlerin matla beyitleri şöyledir:

Tîrüñ at sînem siperdür ol dem-efřān zaķmına
Ķatlanur ķařı kemānum saña ķurban zaķmına (M. 347/1)

Būstana girüp nāz ile cānāne řalındı
Öğrenmek için serv-i hırāmāna şalındı (M. 350/1)

Mecmûanın muhtevastındaki Murâdî'ye ait şiirlerin zemin şiir -ya da en azından ara şiir- olma ihtimali fazladır. Eğer gerçekten de bu nazire şiirlerin zemin şiirleri Murâdî'ye aitse diğer mecmûalar ve divanlar incelendiğinde, Murâdî'nin şiirlerine yazılmış nazire şiirler ve bu şiirleri yazan şair sayısında da kuşkusuz artış olacaktır.

2.5.1.2.5.2. Meylî'nin Şiirleri

Mecmûada şiirleri en fazla derlenen bir başka şair de Meylî'dir. Mecmûada "Meylî", "Meylî Çelebi", "Zekeriyâ", "Meylî-yi Galatevî" başlıklarıyla toplamda 11 şiir derlenmiştir. Bunlar 169, 181, 189, 194, 202, 215, 220, 279, 345, 346, 354 numaralı şiirlerdir. *Meylî ve Şiirleri* adlı çalışmada (Şenödeyici ve Akdağ, 2014) bu şiirlere rastlanmamıştır. *Metâli 'u'n-Nezâ'ir*'de bu şiirlerden yalnızca ikisinin -202. ve 279. şiirlerin- matlalarına ulaşılabilmektedir. Meylî mahlasıyla verilen bu 11 şiirin en az iki ayrı Meylî'ye ait olduğu düşünülmüştür. Zira Zekeriyâ Efendi başlığı ile verilen 354. şiirin Ankaralı Bayramzâde Zekeriyâ Efendi'ye ait olduğu düşünüldüğünde, bu Meylî'nin Galatalı olmadığı açıktır. Dolayısıyla en azından Galatalı Meylî'ye ait şiirler ile Zekeriyâ Efendi'nin şiir veya şiirleri farklı kişilere aittir.

Mecmûada Meylî mahlasıyla verilen ilk şiir 169 numaralı gazeldir. Sultan III. Murâd'a nazire olduğu varsayılan şiirin matlaı şöyledir:

İnkıyâdı 'âşıkun dildâra gâyet hõş gelür
Emrine râm olsa kul hünkâra gâyet hõş gelür (M. 169/1)

Mecmûada Meylî mahlasıyla verilen bir başka şiir ise 181 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu varsayılan şiirin matlaı şöyledir:

'Ömrün evâ' ilinde hüsñ ol 'izâra düşmiş
Güllerdeki tarâvet evvel bahâra düşmiş (M. 181/1)

Mecmûada Meylî başlığıyla verilen üçüncü şiir ise 189 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünülen şiirin matlaı şöyledir:

Gêce rüy-ı 'arūs-ı nazmı keşf êtdüm niķâb açdum
Taşarruf etledüm ebkâr-ı ma'nâyı kitâb açdum (M. 189/1)

Meylî başlığıyla verilen bir başka şiir de 194 numaralı gazeldir. Bu şiirin de Murâdî'ye nazire olduğu düşünülmüştür. Şiirin matlaı şöyledir:

Güzeller varıcaķ on dördine hüsñ ü behâ artar
Nitekim bedr olunca mâhda nür u ziyâ artar (M. 194/1)

Matlaı, *Metâli 'u'n-Nezâ'ir*'de de geçen, Meylî başlığıyla verilmiş 202 numaralı şiir, muhtemelen Murâdî'ye naziredir. Şiirin matlaı şöyledir:

Hüblar içre şen oldukça o yârı severin
Devr-i gülden açılan tâze bahârı severin (M. 202/1)

Mecmûada Meylî başlığıyla verilen bir başka şiir de 215 numaralı gazeldir. Nazire özelliği taşıyan şiirin matlaı şöyledir:

Kākülini zîr-i destârında cānān gizlemiş
H̄âcedür kim penbede misk-i firāvān gizlemiş (M. 215/1)

Meylî başlığıyla verilen son iir ise 220 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünölen şiirin matlaı şöyledir:

Göñöl 'ışkıyla söyler rāzını yārāna katlanmaz
Kişi esrārını tîz fāş eder mestāne katlanmaz (M. 220/1)

Meylî mahlasıyla verilen bir başka şiir de 279 numaralı gazeldir. Bu şiirin başlığında Meylî adının yanına "çelebi" unvanı da eklenmiştir. Meylî ile aynı kişi oldukları düşünölen Meylî Çelebi'nin bu gazelinin matlaı *Metâli 'un-Nezâ'ir'* de de geçmektedir. Şiirin matlaı şöyledir:

Boynını egüp tekye-yi gül-şende benefşe
Geymiş oturur egnine gök-jende benefşe (M. 279/1)

Mecmûada Meylî-yi Galatevî başlığıyla 2 şiir verilmiştir. Bunlardan nazire izlenimi veren 345 numaralı şiirin matlaı şöyledir:

Derdüme rüy-ı zerd ile āh u figān edilledür
Çeşm-i remed-girifte h̄öd 'illet-i müstakilledür (M. 345/1)

Meylî-yi Galatevî'ye ait müteakip 346 numaralı nazire şiirin matlaı ise şöyledir:

Ayağuß toprağınuß tālîbi eşrāf gerek
Kımiyā cevheridür ol aña şarrāf gerek (M.346/1)

Mecmûada Meylî mahlasıyla verilen son şiir Ankaralı Bayramzāde Şeyhülişlām Zekeriyâ Efendi'ye aittir. Nazire olduğu düşünölen şiirin matlaı şöyledir:

Demādem kanlu yaşı dide-yi terden dökersin sen
Muhaşşal dil degülsin ey göñöl h̄ün-ı cigersin sen (M. 354/1)

2.5.1.2.5.3. Sâ'î'nin Şiirleri

Mecmûada Sâ'î'den 13 şiir derlenmiştir. "Sâ'î" veya "Sâ'î Çelebi" başlıklarıyla verilen şiirlerin numaraları şunlardır: 149, 150, 159, 187, 208, 211, 222, 223, 269, 271, 274, 278, 294. Bu şiirlerden -sadece matlaı verilen- 294. şiirin Sipâhî Ahmed Çelebi ile birlikte yazılmış müşterek bir gazel olduğu düşünölmüştür. 187 ve 278 numaralı şiirlere

Peşteli Hisâlî'nin *Metâli 'u'n-Nezâ'ir*'inde, 208. şiire Riyâzî'nin *Riyâzu 'ş-Şu'arâ*'sında rastlanılmış; kalan 10 şiire ise kaynaklarda rastlanmamıştır.

Sâ'î Çelebi'nin mecmûaya alınan ilk şiiri 149 numaralı nazire niteliğindeki gazeldir. Şiirin matlai şöyledir:

Ol ki al evrâka bir gül resm édüp rû koymuş ad
Müşg-i terden rā çeküp üstine ebrū koymuş ad (M. 149/1)

Müteakip benzer şiir de ayrı bir nazire teşebbüsü olmalıdır. 150 numaralı gazelin matlai şöyledir:

Ol ki yokdan var éden bu kevni 'âlem koymuş ad
Rûh vermiş bir avuç toprağa Âdem koymuş ad (M. 150/1)

159 numaralı şiirin başlığındaki “Sâ'î Bâkî Efendinüñ Ğazeline Nazîredür” ibaresinden, şiirin Bâkî'ye nazire olarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Şiirin matlai şöyledir:

Meclis-ārā bir yaluñ yüzli cevândur şem'-i cem'
Anı isterler yaqub devr içre mihr ü mäh şem' (M. 159/1)

Sâ'î'nin mecmûadaki bir diğér şiiri ise 187 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünölen ve Peşteli Hisâlî'nin *Metâli 'u'n-Nezâ'ir* mecmûasında da -s. 514-geçen şiirin matlai şöyledir:

Kitâb-ı 'ışk-ı dil-berden ne dem kim faşl u bâb açdum
Cemâl-i şâhid-i esrâr-ı ğaybîden niķâb açdum (M. 187/1)

Sâ'î'nin 208 numaralı *şiiri Riyâzu 'ş-Şu'arâ*'da da (Açıkğöz, 2017: 172-173) geçmektedir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünölen şiirin matlai şöyledir:

Dil-i pür-ķūnumı alsañ ele cām-ı şarâb-āsā
Temâşā eyleseñ bağrumdaki yaşı ħabâb-āsā (M. 208/1)

Sâ'î'nin mecmûaya alınmış bir başka şiiri de 211 numaralı gazeldir. Nazire niteliği taşıyan şiirin matlai şöyledir:

'Ârız-ı rengînin ol zülf-i perîşân gizlemiş
Sünbül içre bāğ-bân şan verd-i ħandân gizlemiş (M. 211/1)

Mecmûada Sâ'î başlığıyla verilen bir başka şiir de 222 numaralı gazeldir. Murâdî'ye nazire olduğu düşünölen şiirin matlai şöyledir:

İver hüsnuñ temâşasına dil bir âna katlanmaz
Çıkar herc ile cānum vuşlat-ı cānāna katlanmaz (M. 222/1)

Sâ'î'nin mecmûaya alınmış diğerk bir şiiri de 223 numaralı gazeldir. Bâkî veya Zâtî'ye nazire olduğu düşünölen, zemin şiiri için Peşteli Hisâlî'nin *Metâli 'u'n-Nezâ 'ir'*de Hâfız-ı Şîrâzî'yi gösterdiğı (s. 1368) gazelin matlai şöyledir:

Bahâr oldı açıldı gül-şenuñ lâleyle nev-rüzü
Figāna başladı her güşenuñ murğ-ı nev-āmüzü (M. 223/1)

Sâ'î'nin mecmûaya alınmış bir başka şiiri ise 269 numaralı gazelidir. Nazire niteliğı taşıyan şiirin matlai şöyledir:

Münharif ebrûlaruñ éy kaçı yā mā-beyndür
Ėamzelerle çeşm-i hūn-rîzūñ ebū seyfeyndür (M. 269/1)

Sâ'î'nin bir başka şiiri ise nazire izlenimi veren 271 numaralı gazeldir. Şiirin matlai şöyledir:

Yâr ağıyāra beni kıldı işāret geçdi
Güşe-yi çeşm ile Ėamz étđi ol āfet geçdi (M. 271/1)

Sâ'î Çelebi başlığıyla verilen 278 numaralı gazel için Peşteli Hisâlî *Metâli 'u'n-Nezâ 'ir'*inde (s. 92) şiirin Kabûlî'ye nazire olduğunu belirtmiştir. Sâ'î Çelebi'nin mecmûaya alınmış 278 numaralı gazelinin matlai şöyledir:

Būy-ı haţuñı almasa gül-şende benefşe
Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe (M. 278/1)

Sâ'î Çelebi'nin mecmûaya alınmış eldeki son şiiri ise 294 numaralı şiirdir. Sadece ilk beyti elde olan şiirin devamının elde olmaması sebebiyle şiir, müfred veya matla şiirler kategorisine dâhil edilmiştir. Müşterek gazel olduğu, varak veya muhtemel evrâk kaybı sebebiyle devamına ulaşılmadığı düşünölen şiirin ilk mısraı Sâ'î Çelebi'ye, ikinci mısraı Sipâhî Ahmed Çelebi'ye aittir. Söz konusu matla şöyledir:

Ayağ'ayağ üzere nüş edelim (M. 294/1a) (Sâ'î Çelebi)
Menzil uzak ayak ayak gidelüm (M. 294/1b) (Sipâhî Ahmed Çelebi)

2.5.1.2.5.4. Nâmî'nin Şiirleri

Mecmûa'da Nâmî mahlası altında 9 şiir derlenmiştir; bunlar sırasıyla 177, 193, 213, 272, 273, 327, 329, 330, 331 numaralı şiirlerdir. Bu şiirlerden “-da gam” redifli 331 numaralı şiirin devamına varak kaybı sebebiyle ulaşılamamışken, yalnızca 273. şiire Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ*'sında, “Nâmî” maddesinde (Sungurhan, 2017a: 833-835) rastlanılmıştır. Dolayısıyla Nâmî'nin kaynaklarda rastlanılmamış 8 şiiri mecmûaya alınmıştır. Hasan Çelebi'nin tezkiresinden yola çıkılarak, şairin, Muallimzâde'den mülâzım olan İstanbullu Meh(em)med Nâmî Efendi olduğu anlaşılmıştır.

Mehmed Nâmî'nin mecmûaya alınmış ilk şiiri 177 numaralı gazeldir. Muhtemelen Murâdî'ye nazire olan şiirin matlaı şöyledir:

Bâğ-ı cihânda gönlüm ruhsâr-ı yâra düşmüş
Bir kaçre jâle şan kim zülf-i nigâra düşmüş (M. 177/1)

Şairin mecmûaya alınan bir başka şiiri de 193 numaralı gazeldir. “artar” redifli gazelin Murâdî'ye nazire olduğu düşünülmüştür; gazelin matlaı şöyledir:

Yaşum seyl olduğın yoluñda olduğça bükâ artar
Beni söyletme ey serv-i revânum mâ-cerâ artar (M. 193/1)

Mehmed Nâmî'nin bir başka şiiri ise 213 numaralı, nazire niteliği taşıyan gazelidir; şiirin matlaı şöyledir:

Çankı 'âşık kim dilinde 'ışk-ı cânân gizlemiş
Âferîn bir kaçrede baħr-ı firāvân gizlemiş (M. 213/1)

Nâmî'nin mecmûaya alınmış diğeri bir şiiri de 272 numaralı gazeldir; şiirin matlaı şöyledir:

O mihr-i çarħ-ı ħüsnüñ eşigine yüzümi sürsem
Vefâlar eylese ben zerresine ol günü görsem (M. 272/1)

Mehmed Nâmî'nin kaynaklarda rastlanılan tek şiiri 273 numaralı gazelidir. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ*'sında (Sungurhan, 2017a: 833-835) geçen şiirin matlaı şöyledir:

Öldürürseñ de gönül kıomaz eşigün taşın
Ol senün pâdişehüm yoluña kıomiş başın (M. 273/1)

Şairin mecmûadaki bir başka şiiri de 327 numaralı gazelidir. Nazire izlenimi veren şiirin matlaı şöyledir:

Nev-bahâr oldı açıldı ol gül-endâmum benüm
Kıalmadı dilde kıarâr u şabr u ârâmum benüm (M. 327/1)

Mehmed Nâmî'nin mecmûaya alınmış diğeri bir şiiri de 329 numaralı gazelidir. Nazire izlenimi veren şiirin matlaı şöyledir:

Çeşm-i giryânuma bak kıana boyanı kı degül
Nazâr ét iki gözüm 'ayn-ı şakâyık kı degül (M. 329/1)

Şairin mecmûaya alınmış 330 numaralı gazelinin matlaı şöyledir:

Nâb-meyden kıızardı ol yüzi gül
Nâle kıılsam 'aceb kı mi éy bülbül (M. 330/1)

Mehmed Nâmî'nin mecmûaya alınmış eldeki son şiiri 331 numaralı gazelidir. Varak veya muhtemel evrâk kaybı sebebiyle şiirin sadece ilk iki beyti mecmûada vardır. Sayfa dibine yazılan varak geçiş yazısından şiirin üçüncü beytinin "bezm" kelimesiyle başladığı anlaşılmıştır; fakat varak kaybı sebebiyle şiirin devamına ulaşılammıştır; nazire izlenimi veren söz konusu gazelin matlaı şöyledir:

Bir kıarâr üzre degül a'lâda vü ednâda ğam
Bu ne kııkmetsür ola dâ'im dil-i dâñada ğam (M. 331/1)

2.5.1.2.5.5. Diğeri Şiirler

Mecmûada "Bezmî" ve "Bezmî-yi A'mâ" başlıkları altında çoğı nazire niteliği taşıyan toplam 8 şiir verilmiştir. İki ayrı şair olduğı düşünölen bu kışilerden Bezmî'nin 5, Kôr Bezmî'nin ise 3 şiiri verilmiştir. 151, 163, 243, 265, 298 ve 300. şiirler Bezmî'ye; 160, 186 ve 318. şiirler ise Kôr Bezmî'ye aittir. Bu şiirlerden 186. şiirin matlaı Peşteli Hisâlî'nin *Metâli 'u'n-Nezâ'ir* eserinde de geçmektedir. 223. şiirden önce de Bezmî başlığı atılmış; fakat varak kaybı nedeniyle söz konusu şiire ulaşılammıştır.

Makâlî'nin mecmûada 9 şiiri verilmiştir; kaynaklarda bu şiirlerden 325 ve 326 numaralı şiirlere ulaşılammıştır. Mecmûada tekrar edilen 326 ve 343 numaralı şiirler

esasında bir şiidir; derleyen şii iki kez almıştır. Diğer ulaşılamayan şiiin numaraları ise şunlardır: 139, 141, 147, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 166, 167, 168, 169, 171, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 182, 183, 185, 188, 190, 192, 193, 195, 197, 198, 201, 203, 204, 205, 206, 210, 214, 216, 218, 224, 229, 230, 235, 237, 244, 248, 252, 253, 258, 264, 265, 274, 275, 285, 289, 293, 295, 296, 297, 304, 306, 307, 314, 315, 316, 317, 319, 321, 335, 336, 337, 341, 342, 344, 349, 351, 355. Kaynaklarda rastlanılmayan bu şiiilerden 204, 293, 297 ve 355 numaralı şiiilerin kime ait oldukları tespit edilememiştir.

2.6. Derlenen Şiiilerin Dil ve Üslûbu³

Mecmû'a-i Eş'âr, her şeyden önce dönemine kıyasla sade Türkçeyle yazılmış şiiilerin tercih edildiği bir şiiir mecmûasıdır. Mecmûaya alınan şiiirlerin tamamı göz önüne alınacak olursa Farsça terkiplerin az olduğu, var olan terkiplerin ise birkaç kelimenin birleşimiyle oluştuğu görülür. Umumiyetle iki veya üç kelimededen oluşan tamlamaların tercih edildiği şiiirleri ihtiva eden mecmûada, üçten fazla kelimenin terkip hâline girmiş şekilleri yok denecek kadar azdır. Anlaşılır bir dil kullanımının tercih edilmesinin yanı sıra mecmuadaki şiiirlerde “ko, bire, hele, be, be hey” gibi halkın doğal konuşma şekilleriyle karşılaşmak mümkündür. Bu gibi doğal konuşmalar, mecmûa diline bir yerellik, doğallık havası katmıştır. Mecmûanın genelde sâde bir Türkçe ile yazılmış şiiirleri ihtiva etmesinin yanında Farsça şiiirler -az da olsa- mecmûada kendine yer bulmaktadır. Bununla beraber mecmûa şiiirlerinde İslâmiyet'in kuvvetli etkisi sebebiyle Kurân'dan âyetlere de, peygamber adları ve olaylarına veya diğer İslâmî öğelere de rastlanır. İsrâiliyyât ve İslâmiyet karışımı Arap ve Mazdeist-İslâm karışımı İran-Hint kültürlerinin beslediği bu edebiyatta, bu bahsi geçen sahalara ait öğelere de mecmûada rastlamak mümkündür. Mecmûa metni boyunca Kur'ân âyetlerinden, Hârût ve Mârût'a, Nûşirevân'dan İskender-i Zülkarneyn'e Âb-ı Hayât ve Zemzem suyuna dek farklı sahalara ait pek çok öğeyle karşılaşılır.

Mecmû'a-i Eş'âr'a alınan şiiirlerin diline bakıldığında esasında bu dil, Çağdaş Türkçenin oluşum dilidir. Bununla birlikte Eski Anadolu Türkçesi veya diğer bir adlandırmayla Eski Oğuz Türkçesi özelliklerinin metinde var olduğunu görmek

³ Bu yazı oluşturulurken eklerin tarihsel gelişimi için değerli akademisyenler Ahmet Bican ERCİLASUN'un “Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi” ve Zeynep KORKMAZ'ın “Türkiye Türkçesi'nin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi” kitaplarından istifade edilmiştir.

mümkündür. Mecmûanın dil ve üslûbu maddeler halinde sıralanacak olursa bu maddeler şu şekilde verilebilir:

- Mecmûada sâde bir Türkçe ile yazılmış şiirler tercih edilmiştir; bu şiirlerde Arapça ve Farsça tamlamalar oldukça azdır. Bu dillere ait tamlamalar da umumiyetle iki üç kelimeyi aşmamaktadır.
- Mecmûaya alınan şiirlerin metni, dil açısından bir geçiş dönemi metnidir. Bu sebeple hem Eski Oğuz Türkçesi hem de sonrasındaki dil özelliklerine haizdir.
- Eski Anadolu Türkçesinin en belirgin ses özelliklerinden biri küçük ünlü uyumuna riâyet edilmemesidir. Bu özellik mecmûa metninde de rahatlıkla görülür: yaşumla (70/1a), gözi (57/1b, 166/1a, 200/1b), -deñlü (341/II/1a, 196/2b, 184/2a), sözimüz (170/3b), gördi (34/1a, 127/3a, 270/4a), yaşum (358/3a, 116/3b) gibi.
- Metinde açık e'lerin çoğu kelimedede geçtiği rahatlıkla görülür: gece, geç-, vèr-, èriş-, dè- gibi.
- Eski Anadolu Türkçesindeki geniz n'si (ñ, ڭ) ve gırtlak ünsüzü h (ħ, ڭ)'nin varlığı metinde de görülür.
- Eski Anadolu Türkçesinde +cA, +cUk, +cI, -dUkcA ekleri “ç” yerine daima “c” ile yazılmıştır; fakat metinde bu ekin bazen “c” bazen de “ç” olarak yazıldığı görülür.
- Eski Anadolu Türkçesinde +dA, +dAn, dUm, -dI, -dUk ekleri “t” yerine daima “d” ile yazılmıştır. Metinde de bu özellik korunur.
- İki ünsüz arasında kalan -t-, -k- tonsuz ünsüzleri tonlulaşır. -t->-d-, -k->-g- değişimi metinde de görülür: kanadı (1/31a), aldamağ-ıçün (23/4b), çekmege (1/16a), göstermege (104/III/1a), eylemege (234/2b) gibi.
- Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçişte görülen kelime başındaki t->d-, k->g-, k>ğ ünsüz tonlulaşmalarından k>ğ şekli metinde görülmez: geldi (240/1b, 254/4a ...), dilümden (286/5a) gibi.
- Eski Türkçede “barmağ, bınar” gibi kelimeler, Eski Anadolu Türkçesinde de aynen devam etmiştir. Mecmûa metninde de bu kelimeler olduğu gibi korunmuştur.
- Damak n'si, geniz n'si veya nazal n olarak da adlandırılan eski şekli “ñ, ng” olan “ñ” sesinin hem bazı kelime köklerinde hem de II. şahıs eklerinde varlığıyla

karşılaşılr: bñarı (34/1a), Ađdeñiz (334/2b), gññül (346/4a, 355/4a ...), gññlek (265/1a), řaşuñ (286/5a, 24/2b), bařuña (36/1b), yoluñ (341/I/1b), řanmañuz (124/1a, 270/1a, 332/9a), kılmaduñuz (242/1), eyledüñüz (242/2), eylemeñüz (217/3a) gibi.

- Eski Türkçe’de -lXg şeklinde görñlen isimden isim yapan ek, Eski Oğuz Türkçesinde sondaki sesin de düşmesiyle -IU hñlini alır. Metinde de bu özellik vardır: çanlı çanlı (258/4a), çanlı (70/1a) gibi.
- Eklerdeki yuvarlaklaşma devam eder: başun, eylesñn, şalmasun, gelsñn gibi.
- Eski Anadolu Türkçesinde Eski Türkçe’deki gibi yer yer yuvarlaklaşan geniş zaman ekine, metinde de karşılaşılr: alur (72/1a), alursañ (82/1a), şalur (259^{redif}) gibi.
- Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçişte sert ünsüzden sonra gelen -t’li ekler tonlulaşarak -d olmuştur. Ünsüz sertleşmesine aykırı olan bu özellik metinde de aynen korunmuştur: ‘ıřđdan (252/4b), şarafdan (240/2a), şaşdan (250/5a), ağlamağdan (235/4a) gibi.
- Çokluk II. şahıs eki -sIz da metinde geçmektedir: deyesiz (349/69b^{derkenar})
- “durur” bildirme eki metinde pek çok yerde geçer: dāđum-durur (15/4b), müřābih-durur (28/6a), la’lüñ-durur (33/3a), yıllar-durur (121/4a), keffümüzde-durur (124/4a), kim-durur (14/4b), ĥükmi-durur (311/1b), meşhür-durur (355/67a), ma’mür-durur (355/67b) gibi.
- -mAdIn zarf-fiil eki XVI. yüzyılda artık yavaş yavaş yerini -mAdAn’lı şekle bırakır. Metinde her iki şekil de görñlür: kılmadın (25/5a, 52/5b), ağlamadın (89/2a), çonmadın (143/2b, 246/2a), çıkmadın (355/56a), vürmedin (110/2b), öldürmedin (236/1b), ölmedin (333/III/2b), erişmedin (353/5a) gibi.
- Eski Anadolu Türkçesi şahıs ekleri konumındaki ben, biz zamirleri b->v-, değişimiyle -vUz şeklini alır. Bu tarzla oluşmuş çokluk I. şahıs eki metinde bir iki yerde görñlür: bulsavuz (170/2b), deşevüz (170/3a)
- Eski Anadolu Türkçesinde ilgi durumu (genitivus) eki, daima +Uñ, +nUñ şeklinde yuvarlak ünlñyle verilmiştir. Metinde de bu özellikler korunmuştur.
- I. ve II. teklik ve çokluk şahıs iyelik ekleri daima yuvarlakken, III. şahıs teklik ve çokluk şeklilleri daima düzdür.

- Eski Anadolu Türkçesinde III. şahıs iyelik eklerinden sonra +n yükleme durum (accusativus) eki gelir; metinde buna pek çok örnek vardır: eṭrāfin (45/1b), ayağūñ (238/2a), başın (273/1b) gibi.
- Bulunma (locativus) ve çıkma (ablativus) durum ekleri Eski Anadolu Türkçesi'nde daima +dA, +dAn biçiminde “-d-” iledir. Metinde de bu özellik korunmuştur: vuşlatda (201/3a), pādişāhdan (237/3b), olmağdadur (275/5b) gibi.
- Eski Anadolu Türkçesinde benzetme edatı kimi>gibi yerine kullanılan +IA-y-In, +cIIA-y-In ad çekim ekleri metinde de görülür: sencileyin (332/6a), bencileyin (315/4b, 135/4b). “Ancılayın” şekli metinde yoktur.
- Eski Anadolu Türkçesinde duyulan geçmiş zaman eki daima +mIş'dır; +mUş'lu şekiller görülmez. Metinde de ek böyle kullanılmıştır: yaqmışdur (104/I/4b), olmuş (111/2b, 357/II/3a ...) gibi
- Eski Anadolu Türkçesinde vēr+gil, al+ğıl gibi şekillerde görülen emir anlamındaki “+gII” eki metinde de geçer: aldanmağıl şalgıl (207/7a), (348/3a).
- Bununla birlikte eski şekilleri +UbAnI, +IbAnI olan +UbAn, IbAn zarf-fiil ve +IsAr'lı gelecek zaman eki şekillere de metinde rastlamak mümkündür: olisar (356/IV/5), oluban (278/1b, 280/1a, 281/1a, 302/I/6a, 355/39a) düşüben (350/2b) gibi.
- “Uçmak” (316/3a), “yavuz” (341^{tekrar} beyti) gibi Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan bugün kullanılmayan kelimeler metinde de geçer.
- Mecmûada Türkçe asıllı kelimelerin Fars dili husiyetlerine bağlı olarak şekillendiği görülür: “kış u yaz” (277/5a) veya “gêrçek ü yalan” (357/I/3b) gibi.
- Mecmûada, biri Farsça diğeri Türkçe iki kelimenin Farsçadaki dil kaidelerine göre şekillenerek terkibe dâhil edildiği görülür: “ben-i nālān” (220/6b), “bay u gedâ” (355/17b) veya “cān u gönül” (355/22a) gibi.
- Mecmûada bazen bir kelime aynı beyit اياق/اياغ (M.294/58b) veya aynı şiir (M.112/طاغت/داغت) içerisinde dahi farklı şekillerde yazılmıştır:
- Umumiyetle terkiplerde kullanılan hemze, metinde bazen belirtme durum eki olarak da kullanılır: غصهء guşşayı (235/48b), بادهء bādeyi (92/19a) gibi.
- Mecmûada “ve” bağlacının, terkip oluşumu amacıyla kullanıldığı da görülür: رخسار و مرغوب و دلآرا “ruhsār-ı merğüb-ı dil-ārā” (308/61b) gibi.
- Şiir başlıkları ve bazen de şair mahlasları kırmızı mürekkeple gösterilmiştir.

- Mecmûanın bazı yerlerinde noktalamalara dikkat edilmediği de görülür. Bazen noktalı harfin noktası unutulur (خانقه/ خانقه gibi) ya da noktasız yazılması gereken kelime noktalı olarak (خسرت/ خسرت , صراخی/صراخی gibi) yanlış yazılır. Özellikle rediflerin olduğu şiirlerde rediflerin üzerine konan noktalara pek de dikkat edilmez. Bununla beraber rediflerin -hele ki redif iki veya daha fazla kelime grubundan oluşuyorsa- eksik yazıldığı da olur. Aynı şekilde veznin eksik veya fazla olduğu beyitler de mecmûada mevcuttur. Bunların sayısı, kaynaklar ve metin tamiri yoluyla asgarî seviyeye indirilmeye çalışılmıştır.

Bugün dilimizde aynı veya farklı şekillerde yaşamaya devam eden pek çok deyme, söze ve benzer söz guruplarına bu mecmûada rastlamak mümkündür. Millet hâfızası olarak düşüncenin benzerliğini göstermek bakımından bunları -biraz da günümüze yakın bir üslûpla- vermek mümkündür. Bunlardan bazılarını günümüzdeki benzer şekliyle vermek gerekirse şöyle sıralamak mümkündür:

Kanadı altına almak (1/31a), kimseye minnet etmemek (1/37b), yüz çevirmek (2/1a), yere çalmak (4/4b), yüz vermek (8/4a, 100/3b), utancından yüzü kızarmak (9/1a), ağzına almak (11/5a), kulağına girmek (11/5a), başa dert vermek (22/3b), kan ağlamak (24/3a, 29/1a, 63/4b, 179/4a), kan yutmak (25/4a), üstüne düşmek (26/1b), gam yemek (26/5a, 85/2b), kafa tutmak (27/5b), övüp göğe çıkamak (28/6b), sabr ü kararı kalmamak (35/2a), gönül vermek (36/5a), el çekmek (39/2a, 113/2b, 130^{redif}), el yumak (41/5a), yoluna feda etmek (42/4b, 232/1b), ağzının suyu akmak (52/2a), ayağına yüz sürmek (54/6a), yoluna can vermek (56/5a), ayağı yere basmak (61/2b), baş eğmek (62/5a), belini bükmek (67/5a), buluttan nem kapmak (69/4b), el çekmek (72/4b, 78/2b), ahdetmek (77/1a), eşğine yüz sürmek (82/5a, 272/1a), gönül bağlamak (87/1a), gözden kaybolmak (91/5b), “Gül dikensiz olmaz.” (95/4b), asker çekmek (103/I/1a), başkaldırmak (103/I/1a), kendi ayağıyla gelmek (127/3b), kendine yer bulamamak (130/2b), kalem çekmek (131/1b), yolunda payımal olmak (133/1b), yerden yere vurmak (135/1b), kuru iftira etmek (135/3b), başını alıp gitmek (138/5b), kuru sevda (141/V/5b), el birliği etmek (141/II/3b), çeken bilir (142/5b), gam çekmek (144/5b, 179/7a, 249/11b), yaman yemin etmek (144/6b), yoktan var etmek (150/1a), karayazı (151/6a), haber almak (153/2a, 233/4b), çıkagelmek (155/2b), sözü geçmek (170/3b), kulağı çınlamak (170/4b), bağrını delmek (171/1a), söyletme beni (193/1b), “yaşadıkça meseldir kişide hırs u ricâ artar” (198/4), elden gitmek (210/3a), karar kılmak (212/2a), göğüs germek (218/3a, 325/4a),

can atmak (219/5a), bahtı yaver (olmak(226/1b)), doğru haber almak (233/4b), tâkati kalmamak (234/2b), oğlu gibi bilmek (evladı gibi saymak (236/4b)), mahşer yerine dönmek (240/1b), başı göğe ermek (246/3b), ser bir vermek (250/2b), boynu bağlı kul olmak (252/4a, 284/2a) üstüne düşmek (253/3b), hâline bakmak (256/1a), aklını almak (256/3a, 274/2b), “Er ölür, adı kalır.” (259/1b), “Güzellik baki kalmaz” (260/2b), yoluna baş koymak (273/1), kulak tıkamak (280/2b), yüz çevirmek (282/2b), yanına kalmamak (284/3a), kanına girmek (284/4a), yer etmek (284/7a), akli fikri dağılmak (287/2b), kuru kavga (288/6b), ele girmek (292/3a), taklit etmek (295/19a), yazılan gelir başa (302/III/2a), gam değil (305/3a), canına minnet saymak (310/1b, 312/1a, 316/2b), nasihat etmek (319/1a), ne dediğini bilmemek (326/2b), dolu (kadeh) kaldırmak (327/4a), kalp gözü açık olmak (329/2b), aman vermemek (332/30b), sözünün eri olmak (337/11b), yanıp yakılmak (338/I/2a), “Allah kötü nazardan esirgesin!” (341), gönlünde yer edinmek (341/II/2a), haberdar olmak (344/4b), başını ezmek (345/3a), haddini bilmemek (345/3a) kendini elletmek (345/7a), cevherin kıymetini sarraf bilir (347/7b), kulu kurbanı olmak (348/5a), ağına düşmek (352/2b) vb.

Yukarıda verilen deyimler, atasözleri veya söz gruplarına dikkat edilirse bunların benzer şekillerinin bugünkü Türkçede yaşadığı görülür.

2.7. Mecmûanın Hazırlanmasında İzlenen Yollar

Bir talebenin tez aşamasına gelebilmesi için öncelikle tüm koşulları uygun hâle getirmesi ve tez konusunu önceden belirlemesine bağlıdır. Tezin konusunun bulunması hayli uğraştırıcı ve zahmetli olsa da asıl sorun ona başlarken hangi yollar ve yöntemler izleneceğinin saptanamamasından kaynaklanır. Yanlış bir yol veya yöntem ister istemez çalışmanın verilerindeki doğruluk payını da etkileyecektir. Bu açıdan öncelikle talebenin gerekli alt yapıya yani donanımına sahip olması ve o işi sevmesi gerekir. Bunun haricinde ise donanımlı, iyi bir rehberin olması şarttır. Kılavuzluk edecek tez danışman hocasının talebeye edeceği doğru rehberlik, doğru yönlendirme ve çalışmada yüreklendirme girişimleri başarılı bir çalışmanın ortaya çıkmasını kuşkusuz sağlayacaktır.

Tüm bu koşullar oluştuğunda çalışmaya başlanır ve çalışmada izlenecek yollar belirlenir. Bu görüşler doğrultusunda *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın yüksek lisans tezi olarak hazırlanmasında başvuru yolları şöyle sıralanabilir:

1. Öncelikle eserin ne olduğunu anlamak (edebî, tıbbî, içtimaî; manzûm/mensûr vs.)
2. Eserin daha önce çalışılıp çalışılmadığını yani araştırmanın daha önceden yapıp yapılmadığını saptamak,
3. Eserin yazarını veya derleyenini, derlendiği yüzyılı, nerede derlendiğini saptamak,
4. Eseri baştan sona okumak ve transkripsiyon harfleriyle vermek,
5. Eserin eksik varak veya evrakını tespit etmek, eksik yerleri kaynaklardan istifade ederek onarmak yani metnin öncelikle ana tamirini yapmak,
6. Metindeki en küçük ayrıntıları dikkate alarak sonuçlara ulaşmak,
7. Kısmî metin tamiri yapmak yani şairin divanı veya başka eserlerinden, yahut da mecmûalardan istifade ederek metni karşılaştırmak ve eksikleri, yanlışları belirtmek,
8. Tablo, şema veya grafiklerden istifade ederek metni formülize etmek,
9. Çalışmanın sonunda en doğru sonuca ulaşmak ve bu sonucu açıkça belirtmek.

2.7.1. Mecmûa Metninde Tercih Edilen Yazım Kuralları

Okuma işi bittikten sonra, okunamayan yerlerin yeniden okunmasına gayret edilmiştir. Bu aşamadan sonra ise hâlâ okunamayan yerlerin hem okunmasında hem de pek çok yerin daha doğru okunmasında yardımcı olması hasebiyle divanlar başta olmak üzere pek çok materyal inceleme alanına dâhil edilmiştir.

Yazma işi bu esnada sürdüğü için, mecmûanın transkripsiyon harfleriyle gösteriminin nasıl olacağını yani nasıl bir yolla bunu en iyi şekilde yazılacağı, inceleneceği düşünülerek o şekilde eser transkribe edilmiştir. Araştırmanın inceleme kısmı *Times New Roman*, metin kısmı ise *Gentium Plus* yazı tipi (font) ile yazılmıştır.

Mecmûanın metninin oluşturulmasında şu yollara başvurulmuştur:

1. Mecmûanın sayfaları köşeli parantez içinde gösterilmiştir: [36a], [71b] gibi.
2. Sayfa veya varak geçişlerinde derkenar şiiri varsa öncelikle bir önceki sayfanın şiiri devam ediyorsa o şiirin devamı verilmiş, ikinci olarak hemen derkenar şiiri verilmiş

ve bunlar yapıldıktan sonra ancak derkenar şiirinin olduğu sayfadaki şiirlere devam edilerek kalınan yerden devam edilmiştir.

3. Varak veya sayfa geçişleri esnasında birbirini takip eden nazire şiirlerde, derkenar şiiri mütekip şiirlerin akışını sekteye uğratmaması için önce veya sonraya alınmıştır.
4. Şiir ve şiir beyitleri, Latin rakamlarıyla numaralandırılırken bentler Romen rakamlarıyla numaralandırılmıştır.
5. Tef'ilelerin muhaffiflerine ayrıca değinmeye gerek duyulmamıştır.
6. Hem metnin XVI. yüzyıl sonunda derlenmiş olması hem de daha iyi anlaşılması için Türkçedeki açık e belirginleştirilmiştir: “yidi”, “giçdi”, “didi” yerine “yédi”, “gèçdi”, “dédi” gibi.
7. Dipnotlardaki karışıklığı azaltmak gayesiyle dipnot numarası silinmiş, yerine sırasıyla önce şiir numarası sonra varsa bent, ardından beyit ve mısra numaraları verilmiştir.
8. Âyet veya hadis iktibasları dipnot bilgisiyle açıklanmıştır.
9. Divanla karşılaştırırken dipnotlarda önce varsa bent numaraları verilmiş sonra da beyit ve mısralar belirtilmiştir. Mısraları göstermek için beyit numarasıyla birlikte ilk mısra için **a**, ikinci mısra için **b** harfi kullanılmıştır.
10. Divanda olan ancak mecmûada olmayan veya yanlışlıkla tekerrür eden mısra veya beytin divana bağlı kalınıp divandaki şekli kabul edilmiş; lâkin buradaki aksaklık dipnotla gösterilmiştir.
11. “müşg-misk, müşgîn-miskîn” gibi aynı anlamdaki farklı yazılışlarda dipnot bilgisine gidilmeden mecmûadaki yazılış şekli olduğu gibi verilmiştir.
12. Okunamayan ya da metinde boş kalan yerler için köşeli parantez içine üç nokta “[...]” tercih edilmiştir.
13. Metne yapılan eklemeler “[]” köşeli parantez içinde gösterilmiştir.
14. Okunuşu tam çözülemeyen kelimelerin yanına soru işareti (?) konulmuştur.
15. Özel isimlerin aldığı ekler o isimden kesme işaretiyle ayrılmıştır.
16. Atıf vav'larının sessiz harfle biten kelimelerden sonra kelime kalın sesliyse “u”, ince sesliyse “ü” olarak okunmuş; aynı şekilde kelime sesli harfle bitiyorsa dilin doğal akışı gereği “vü”lü okuma tercih edilmiştir: “Leylî ü Mecnûn” yerine “Leylî vü Mecnûn” gibi.

17. Pād-şāh, āšnā, āf-tāb, kām-rān, āsmān,rūzgār, dāstān kelimeleri vezne mutabık olarak umumiyetle pādişāh, āşinā, āfitāb, kāmurān, āsumān, rūzigār, dāsitān şeklinde -araya tire (-) konulmadan- okunmuştur.
18. Zī'n-nūreyn, Zū'l-fikār gibi Arapça sıfatlar araya işaret konmadan Zinnūreyn, Zūlfikār şeklinde okunmuştur.
19. -dīkçE, -dUkçA'lı yazımlarda c yerine ç'li okuma tercih edilmiştir: étdükçe, bakdukça, aldukça gibi.
20. -Ib, -Ub zarf-fiil eki Türkçedeki yazım kurallarına uygun olarak -Ip, -Up şeklinde okunmuştur: añub, bakub, gidüb, görüb, olub yerine añup, bakup, gidüp, görüp, olup gibi. Bundan farklı olarak -UbAn, -İbEn'li şekillerde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır: geliben, bakuban, görüben, añuban gibi.
21. “hiç” kelimesi metinde umumiyetle “cim” harfiyle yazılmışsa da, hem cîm'in çengelinin içine üç noktanın sığdırılmasındaki güçlük hem de metinde bazen “ç”li kullanımın da tercih edilmesi sebebiyle bu kelime daima “hîç” şeklinde okunmuştur.
22. “-le”li yazımda “ile” okunmasında sakınca olmayan kelimelerde “ile” ayrı yazılmıştır.
23. “-dīkçE, -dUkçA” eki “ج” harfiyle yazılsa da hem metnin bazı yerlerinde “ç”li okumaya da yer verilmesi hem de ses uyumunun sağlanması hasebiyle daima “ç”li okuma tercih edilmiştir.
24. Şiirlerde yararlanılan Kur'an ayetleri, hadisler vs. dipnotlarda orijinal hâleriyle verilmiş ardından kaynağıyla birlikte açıklanmıştır.
25. Eserin okunmasında, özellikle tamlamalarda, öncelikle kolay ve doğal, akıcı okuma esas alındı. Bu sebeple Farsça tamlamalar, Farsça tamlamaya yakın okundu: hāne-yi, Fuzūlī-yi Bağdādī, levha-yı, h̄āce-yi, çeşme-yi, mehçe-yi gibi.
26. Âyet veya hadis gibi iktibaslar dışında, Arapça veya Farsça kelimeler Osmanlı Türkçesindeki telaffuzuna uygun şekilde verilmiştir.
27. Farsça veya Arapça ek ve kelimeleri, aralarına “-” konularak vermiştir: mā-cerā, gül-sitān, gül-şen, sāhib-kırān, gītī-sitān, çemen-zār, nev-rūz, nev-bahār gibi.

28. Metinde “dā’im”, “mā’il”, “melā’ik” gibi kelimeler genelde “ye” harfi ile “dāyim, māyil, melāyik” olarak yazılmış ise de bu ve benzeri kelimeler transkripsiyonlu metinde aslına sâdık kalınarak daima hemze ile gösterilmiştir.
29. “ve” bağlacı metinde bazen tamlama göreviyle kullanılmıştır: rahş-ı ‘izz yerine rahş-u ‘izz [1b], ‘ömr-i cāvidān yerine ‘ömr-ü cāvidān [2b], ‘ömr-i devlet yerine ‘ömr-ü devlet [60a], şarāb-ı āl yerine şarāb-u āl kullanılması [12a] gibi.
30. Farsça şiirlerin Türkçeye çevirisi yapılmamıştır.
31. “Yā-hūd” edatı daima “yāhūd” olarak okunmuştur.
32. Farsça çū, çūn ve çūn+ki kelimelerindeki uzatmalar ve kesme işareti kaldırılarak kelimeler daima “çü”, “çün” ve “çünki” olarak okunmuştur.
33. Farsça şiirler verilirken, mecmûanın yazısı esas alınmış ve Farsça önekler metindeki şekliyle verilmiştir.
34. Rahman (رحمن), semavāt (سموات) gibi yazımlarda elif gösterilmese dahi bu tür kullanımların Arap yazım kaidelerinde olağan olmasına rağmen okunuşu değiştirmedigi kabul edilerek seslilerin uzun okunması tercih edilmiştir: Rahmān, semāvāt gibi.
35. Bi-ḥamdi’l-lāh (بِحَمْدِ اللَّهِ), te‘āla’l-lāh (تَعَالَى اللَّهُ), bi’l-lāh/bi’l-lāhi (بِاللَّهِ) benzeri Arapça kelime öbekleri araya işaretler konulmadan “biḥamdillāh, te‘ālallāh, billāhi” şeklinde verilmiştir.
36. Özel adların ilk harfleri büyük harflerle yazılmıştır.
37. Esasında Arap lisanında “ö” ve “ü” sesi olmamasına rağmen, bazı kelimelerde Türkçeye uyulması için “u”lu okumalar yerine “ö” ve “ü”lü okumalar tercih edilmiştir. ‘Umer, ‘Uṣmān, ‘urf, ‘umr, fā’ilun, mu’mīn, āķibetu’l-emr, Settāru’l-‘uyūb yerine ‘Ömer, ‘Oṣmān, ‘örf, ‘ömr, fā’ilün, mü’mīn, āķibetu’l-emr, Settāru’l-‘uyūb gibi.
38. Farsça kelimelerde o dile özgü “o”lu telaffuzlar Türkçeye uyularak “u” veya “ü” şeklinde okunmuştur: ḥoceste, ḥōrşīd, gol, bolbol, çerḥ, gozīde, ommīd-omīd, soḥen yerine ḥuceste, ḥūrşīd, gül, bülbül, çarḥ, güzīde, ümmīd-ümīd, suḥan gibi.
39. “Dost” kelimesi aslî telaffuzuna sadık kalınarak daima “düst” olarak okunmuştur.

40. “Şoḥbet”, “şōfī” gibi kelimeler “u”lu okuma tercih edilerek “şuhbet”, “şūfī” olarak okundu.
41. Kaynak belirtmede kullanılan **a.g.e.** (adı geçen eser) ifadesi, dipnotlarda metin karşılaştırması yapılırken kısaltımı müşkül olan eserler için de kullanılmıştır.
42. Dipnotlarda kalıp ifadeler korunmuştur: Misalen “ḥarc ʔtdi” ifadesindeki ilk kelime başka bir kaynaktan “şarf ʔtdi” olarak geçiyorsa, sadece “şarf” ve “ḥarc” kelimeleri alınmamış, “şarf ʔt-”, “ḥarc ʔt-” kalıplaşmış ifadeleri korunarak verilmiştir.
43. Varak kaybı, varak numaralarının yeniden düzenlenmesi gibi durumlarda açıklama varak numarası olan sayfadaki dipnotta verilmiştir.
44. Müfret ve matlalarda beyit numaralandırılmamıştır.
45. Muhammes, tercî-i bend, müsemmen gibi bentlerle kurulmuş nazım şekillerinde bentler Romen rakamlarıyla numaralandırılmış; fakat bent beyitleri herhangi bir numaralandırmaya tabi tutulmadan, aralarına boşluk konulmadan verilmiştir.
46. Varak eksikliği, yer bırakıp yazmayı unutma veya başka bir sebeple devamı yazılmamış şiirlerin eksik beyitleri eklenmiş ve bu eksikliklere değinilerek beyitler numaralandırılmıştır.
47. Beyit veya mısradaki sıralanış olarak farklı olan; fakat mana ve vezinde bozukluğa sebebiyet vermeyen kelimelerin yeri değiştirilmeksizin, beyit veya mısra olduğu gibi verilmiştir: ḳanıni dōkmege / dōkmege ḳanıni gibi.
48. Türkçedeki kullanım sıklığı dikkate alınarak , “ber-ā-ber” kelimesi daima “berāber” ; fakat “dem-ā-dem”, “dem-be-dem” kelimeleri, daima “dem-ā-dem” “dem-be-dem” olarak verilmiştir.
49. Arapça kökenli “‘īṣ, ‘īd, ‘īn” kelimeleri anlaşılabilirliklerini artırmak amacıyla ‘ıyṣ, ‘ıyd, ‘ayn olarak okunmuştur.
50. Soru eki “-mI, -mU” metne sadık kalınarak yalnızca “mI” olarak okunmuş; fakat metinde bitişik yazılmasına rağmen çevriyazıda daima ayrı gösterilmiştir.
51. Duraklı vav’lar uzatılmadan sadece durağı için hemze kullanılarak verilmiştir. lū’lū’ veya rū’yā yerine lū’lū’, rū’yā gibi.
52. Farsça kelimelerde genelde sonda olan ve “ō” olarak okunan “vāv”lı bazı kelimeler Türkçedeki şekline yakın şekilde transkribe edilmiştir. Novrōz, Ḥusrov yerine nev-rūz, Ḥusrev gibi.

53. “-durur” bildirme eki daima kendinden önceki kelimeyle aralarına “-” konularak bitişik verilmiştir: yıllar-durur, müşâbih-durur gibi.
54. Özel adlar indeksi kısmında sırasıyla varak numarası (33a), şiir numarası (154), varsa bent numarası (IV), beyit numarası (4) verilmiştir; mısra numarası **a** veya **b** olarak gösterilmiştir:(33a: 158/IV/4b gibi).
55. İndeks kısmında özel adlar, art arda gelen beyitlerde tekrarlanıyorsa sadece beyit numaraları arasına tire (-) konulması yeterli görülmüştür: 33a: 158/4-5 gibi.
56. İndeks kısmında özel adlar aynı şiirin farklı beyitlerinde geçtiği durumlarda ise varak-şiir-varsa bent-beyit numarası yeniden yazılmıştır: 33a: 158/2, 33a: 158/5 gibi.
57. İndeks kısmında özel adlar bentlerde geçiyorsa beyit numarasından önce bent numarası da Romen rakamlarla verilmiştir: 30a: 141/V/1b gibi.
58. İndeks kısmında özel adlar veya şair isimleri sayfanın derkenarında geçtiyse, o isme üst simge ile derkenar yazılmıştır: Hindü: 32a: 152/6^{derkenar} gibi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM MECMŪ‘A-I EŞ‘ĀR (METİN)

3.1. Mecmū‘a-i Eş‘âr’ın Transkripsiyonlu Metni

1

[1b] **Çaşıde-yi Ūmidî [der-Medĥ-i Sultān Selīm Goft]**
fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bir seĥer kilik-i bedî‘in destine alup revān
Başladı tecdîd-i aĥkāma debîr-i āsumān
- 2 Levĥa-yi māhuñ suĥurlābına mihr édüp nazār
Merkez-i çarĥ-ı felekden nice ĥükm étدی beyān
- 3 İrtifā‘ alup kamer ĥayĥ-ı şu‘ā‘-ı şemsden
Dédi kim gelmiş şeref burcına ĥürşîd -i cihān
- 4 Ya‘nî kılmış salĥanat taĥtına devletle cülūs
Bir şeh-i şāĥib-kırān bir ĥusrev-i ĥitî-sitān
- 5 Nice yıllar gözedürken ĥāce-yi Hindū-yi çarĥ
Girdi bir dürr-i girān-māye eline rāyegān
- 6 Müşteri-rāy ü kamer-rūy u ‘Uĥārid-menzilet
Āfitāb-ı salĥanat zıll-ı ilāh-ı Müste‘ān

Mecmū‘a-i Eş‘ār: Eserin başında “Mecmū‘a-yi Ėazeliyyāt” yazılıdır. 1a sayfasında -muhtemelen tıbbî bir karışım olan- şu yazı vardır: “Terākîb-i Ėakîm Buĥrāĥu’l-mevsûm el-mu‘allimu’l-evvel: Zehr-i mārî: 1 mişkāl, zümürüd-i ĥālîş: 1 mişkāl, yāĥût-ı aĥmer: 2 mişkāl, incü: 2 mişkāl, ağaç ĥavunı çekirdegi: 1 dirhem, [ze]r-i ĥālîş: 1 dirhem, şeker-i nebāt: 2 dirhem [...] fî-sene: 23 şafer 1116.” **23 Şafer 1116:** 27 Haziran 1704 (www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/) Erişim Tarihi: 01.01.2019. Mecmūanın derlendiği varsayılan III. Murad dönemi göz önüne alındığında bu yazının ve akabindeki tarihin, mecmūaya sonradan eklendiği düşünölmektedir.

1. İbrahim Etem BUYRUK, **Ūmidî Ahmed Dîvānı**, K. 1, s. 103-108//Ūmidî Dîvānı üzerine yapılmış bir diğér çalışmada, bu kasidenin 1566’da tahta çıkan II. Selim (Sarı Selim)’in cülüsü münasebetiyle kaleme alındığı (cülüsüye) bilgisi vardır (Selvi, 2008: 5).

6b “ilāh-ı” : “ilāha”, D.

- 7 Kaḥramān u kaḥtarān-heybet ŧeh-i Hūŧeng-ceng
Pādiŧāh-ı Cem-ḥaŧem Key-ḥusrev-i ŧāhib-kırān
- 8 Vāriŧ-i milk-i Süleymān Hūsvrev-i rūy-i zemīn
Dāver-i devrān ŧeh Sulḥān Selīm-i kāmurān
- 9 Pāy-ı kaḥdr-i rif'ati māh-ı nev ile hem-rikāb
Raḥŧ u 'izz ü ḥaŧmeti ḥink-i felekle hem-'inān
- 10 Açamaz 'Ankā Hümā'nuñ himmetiyle bāl u per
Édemez pervāz bāz-ı fikretiyle kuḥdiyān
- 11 Çarḥ bir kındıldür ḥāk-ı serāy-ı kaŧrına
Nürdān anuñ fetilidür meh-i nev bī-gümān
- 12 Küngür-i kaŧr-ı refi'in yapmağa mi'mār-i çarḥ
Destine aldı ŧu'ā'-ı ŧemsden zer-rīsmān

7a Hūŧeng: İnan'da en evvel hüküm süren Piŧdadiyān sülālesinin ikinci hükümdarıdır (Levend, 1984b: 156). Siyāmek'in oğlu, Keyūmers'in torunudur. Ahura Mazda ve işŧaspendlerin yardımıyla hem insanları hem de devleri egemenliğı altına almıŧ, 40 yıl hüküm sürmüŧtür. Akıl ve zekānın simgesidir. Zühd ve adaletiyle bilinir. İsminin kaynağının "akıl" anlamındaki "hūŧ"tan geldiğı rivayetinin yanı sıra "güzel evler, güzel yerler yapan" anlamında kendisine Hūŧeng denildiğı de rivayet edilir. Ateŧi bulan, maden işletmeciliğini ilk baŧlatan, ekme piŧirmeyi, giysi yapmayı, tapınak, zindan ve kale yapımını öğreten kiŧidir. Adaleti ilk getiren anlamındaki "pīŧ-dād" lakabıyla da bilinen Hūŧeng, öğüt (pend) türü ŧiirin de kurucusu sayılır (Yıldırım, 2008: 397-400). Dedesinin yerine hükümdar olan Hūŧeng, Ehrimen'in oğlu tarafından öldürülen babası Siyamek'in intikamını alır. Su kanallarını, ekme ekme ve tohum sepmeyi bulan, dünyayı bayındır hāle getirmiş ve daha önceleri ağaç dallarıyla örtünen insanların elbiseyle örtünmesini sağılamıştır. Ateŧi ilk bulan kiŧi olan Hūŧeng, onu Tanrı'nın nuru olarak görür ve tapar; sonra adamlarını ateŧin etrafında toplar ve o güne "sede" adını verir (Zavotçu, 2006: 230).

7b "Pādiŧāh-ı" : "pādiŧāhum" M.

Cem: İnan'da hüküm sürmüş Piŧdādî sülālesinin dördüncü ve en büyük hükümdarıdır. "Cem", "Cemŧâp", "Cemŧîd", "Cemŧîdün" adlarıyla da anılır. Madenleri ilk kez işleten ve ondan süslü bir taht (Taht-ı Cemŧîd) yapan, ŧarap ve kadehi (Cām-ı Cem) icat eden, efsanelerde Sultan Süleyman, Nuh Peygamber ve Hızır'a benzetilen Cem 300 yıl boyunca 7 ülkede hükümdarlık yapmıştır (Yıldırım, 2008: 203-211). 700 veya 1.000 yıl yaşadığı söylenen Cem, İdris Peygamber'in ŧeriatı üzerindeyken ululanıp tanrılık iddiasına baŧlayınca halkı ondan yüz çevirir. Dahhāk'ın tahtı ele geçirmesiyle Hind'e ve Çin'e kaçararak orada ölür (Pala, 2009: 86-87). Cem, divan ŧiir ve nesrinde ŧarap, kadeh ve eğlence meclisiyle anılır (Zavotçu, 2006: 88-89).

10a "Hümā'nuñ" : "Hümā-yı" D.

- 13 Başına toprak oyup meydān-ı ‘adlinde řabā
Āteř-i ahrından ol řehūñ diler her-dem emān
- 14 Rāyet-i nuşret şi‘ārı serv-i bāğ-ı salanat
Mehe-yi manřūrī olmiř anda řekl-i āřiyān
- 15 Tīğ-i hūn-ālūdıdur bāğ-ı cinānda var ise
Bād-ı nuşretle egilmiş bir nihāl-i ergāvān
- [2a] 16 Meclisūñde ekmege arhuñ kemān-ı sahtını
Destine ullāb-ı zer almış hilāl-i āsumān
- 17 ılmağ iün rağş-ı gerdūn seyrine varın niřār
Hāle-yi māh-ı felek dīnārın ētdi der-meyān
- 18 Rif‘at-i āk-ı celāl-i adrine ēdūp nazār
addin ol reşk ile iki bükdi āk-ı Kehkeřān
- 19 Berg-i sūsenden řabā ūstine hañcer depredūr
Medħine ger gone-yi gūl-zār amazsa dehān
- 20 řaħn-ı gūl-zār-ı veğāda ol ser-āmed tuğlar
Bād-ı nuşretle olur her biri bir serv-i emān
- 21 Hūsevā eyyām-ı ‘adlūñde cihānı hıfz iün
Gör ulağ urmiř nūcūm ile hilāl-i āsumān
- 22 Ētmeyūp seyyāre-yi iķbāl-i hařmuñdan rücū‘
Kevkeb-i baħt-ı hūmāyūnuñla ētmiř iķtirān
- 23 Rūz-ı meydān-ı neberdūñde o tīr-i řaf-řiken
Ağız amıřdur ‘adūnuñ imege anın revān
- 24 ‘Azm-ı rezm ētseñ pelengī cāmelerle bebr-vār
Döymeye hařmuñ olursa fī’l-meşel řīr-i zamān

16a “meclisūñde” : “meclisinde” M.

17a “seyrine” : “seyrūñe” D.

21b “gör ulağ urmiş” : “ göz ulağ olmiş” D.

- 25 Āb-ı tîğ-i hūn-feşānuñda ne hıkmetsdür bu kim
Bir dem içinde eder şahñ-ı cihānı gül-sitān
- 26 Mehçe-yi rāyāt-ı kadrüñ bir güzel āyīnedür
Şüret-i fetḥ u zafer dā'im olur anda 'iyān
- 27 Ṭarem-i gerdün ğubār-ı fitneden édüp ḥazer
Dāmen-i çetr-i hümāyūnuñda olmışdur nihān
- 28 Devr-i 'adlūñde senüñ ey pād-şāh-ı dād-gīr
Çapuña zincīr ile gelse n'ola Nûşirevān
- 29 Dest-i gevher-baḥşuñ ile şol kadar kılduñ 'aṭā'
Ceybini la'l ü cevāhir[le] n'ola ṭoldursa kān
- 30 Çok iş eylerdi cihāna şeb-rev-i Hindū-yi çarḥ
Şīt-i 'adlūñ olmasa āfāka bir dem pās-bān
- 31 Beyza-yi māhı o dem alur kanadı altına
Şukka-yı a'lām-ı kadrüñ açsa şeh-per nā-gehān
- 32 Tuğuñ altun başlu şırma saçlu bir maḥbūbdur
Kim hırāmānī olur yanuñca her laḫza revān
- [2b] 33 Bir mücevher kāsedsür destüñde tāt-ı Key-ḫubād
Bir dili çalar ḫuluñ yanuñda tîğ-i Ḳahramān
- 34 Būsitān-i medḫūñe aḫıtmağa āb-ı zülāl
Ḥāme-yi şī'r-i şafā-baḥşum olupdur nāvdān

27b "çetr-i" : "çarḥ-ı" D.

28b Nûşirevān: Pehlevicede, "Husrāv Enûşekrevān"; Farsçada "Enûşîrvān", Nûşrevān", "Nûşîrevān", "Enûşervān" olarak bilinen ve m. 531-579 yılları arasında hüküm süren Nûşîrevān, Sâsânîlerin ilk büyük hükümdarıdır. Adaletiyle ünlüdür. Hz. Muhammed onun devrinde dünyaya gelmiştir. Döneminde özellikle bayındırlık işlerine, sanat ve edebiyata oldukça önem verilmiştir. Sarayının balkonundan sarkan "adalet zinciri" (zencîr-i 'adl), veziri "Bozorgmihr", tacı "tāt-ı Kistrâ" veya "tāt-ı Nûşîrevān" ve sarayı "eyvān-ı Kistrâ" ile de anılır. İran hükümdarlarının güç simgelerinden olan Medâin'deki "Tāt-ı Kistrâ" ve Tîsfûn'daki "Bârgâh-ı Nûşîrevān"ın Hz. Muhammed'in doğduğu gece yıkıldığı rivayet edilir (Yıldırım, 2008: 558).

- 35 Bir ŧikāyet var ŧapuñdan rūzigārumdan ŧehā
Olmıŧam bād-ı sümüm-ı guŧŧādan berg-i hazān
- 36 Kim nazār eylerse rüy-i zerdüme giryān olur
Gerçi kim dērler feraḥ vērür kulūbe za‘ferān
- 37 Āsitānuñ var iken eflāka baŧ egmez varup
Minnet-i dūnānı etmez kendüye bār-ı girān
- 38 Ėy **Ümîdî** vaḳtidür dilden du‘ā-yi devleti
Ḥāmeñ eylerse lisān-ı ḥāl ile ger tercemān
- 39 Ḥāme-yi zerkārın alduḳça ‘Uḫārid destine
Māh-ı nev çekdükçe levḥ-i ḫāreme zerrīn-niŧān
- 40 Cān gibi ḫükmüñ revān olup ser-ā-ser ‘āleme
Olasın her dem serīr-i salḫanatda kāmurān
- 41 Dilerüm dā’im murāduñ luḫf-ı Ḥaḳ baḡıŧlasun
Devlet ile süresin ‘ālemde ‘ömr-i cāvidān

[3b]

2

Ėazeliyyāt-ı Ümîdî [Ümîdî]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ka‘be’den yüz çevirüp ey ŧanem-i ḫūr-liḳā
Ėŧigüñ cānibine döndi bugün ḳible-nümā
- 2 Ruḫı ŧeft-ālūsını öpmege vērmez ol ŧūḫ
Būsitān-i ser-i kūyında biñ olsa ayva

35a “ḫapuñdan” : “ḫapuña” D.

37b “dü nānı” : “dūnānı” D.

41a “dā’im” : “her dem” D.

[3b]: Mecmūada bu sayfadan önceki [3a] sayfası boş bırakılmıştır.

2. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 4, s. 161

- 3 Naḥl-i bālāsını seyr édeli ol Sidre-ḳadūñ
Ġāyet alçaḳ görünür oldı gözüme Ṭūbā
- 4 Leb-i cānāna ṭolanur dēyü bezm-i meyde
Cām-ı şahbāyı bugün ortaya aldı zurefā
- 5 Yétürüp bāde-yi ‘ıṣṣ ile **Ümīdī** ‘aḳlın
Mest olup düşdi bugün ḥalk-ı cihāna rüsvā

3

Ve Lehu [Ümīdī]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Sīnede peykān-i tīrūñ gönçe-yi güldür baña
Cā-be-cā ṭurrañ nişānı şāḥ-ı sünbüldür baña
- 2 Bezm-i ğamda nūş édüp her laḥza bī-hūş olmağa
La’l-i rengīnūñ ḥayāli sākıyā müldür baña
- 3 Başum üzre gül gibi her dāğ-ı ḥūnīnüm ki var
Bu sifāl-i serde bir ra’nā ḳaranfüldür baña

3. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Ahmed Dīvānı, G. 6, s. 163 // Bu şiir, Bâkī Divanı’ndaki G. 12 (Küçük, 1994: 108-109)’ye naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen ‘Alī-Şîr Nevâyî’ye aittir. Nevâyî’nin *Garâ’ibü’s-Sıgar*’daki matlaı şöyledir:

Şehr bir ay furḳatıdın beytü’l-aḥzāndur maña
Bir gül-i ra’nā ğamıdın bāğ zindāndur maña (GRS. 15/1)

Yusuf ÇETİNDAG, “Ali Şîr Nevâî’nin Osmanlı Şiirine Etkisi” adlı çalışmasında, Nevâyî’nin bu şiirinin Anadolu’da ilk olarak Necâtî tarafından tanzir edildiği belirtmiştir (2006: 94). Ümīdî’nin umumiyetle Bâkī etkisinde kaldığı düşünülduğünde Necâtî ve Bâkī’nin şiirleri ara/vâsıta şiir grubuna girer. Nazire özelliği taşıyan Necâtî Beg Dīvānı’nda vasıta şiirin (Tarlan, 1992: 154) matlaı ise şöyledir:

Sīnem üzre zaḥm-ı ğamzeñ rāḥat-ı cāndur baña
Ġamzeñ oḳlarıyla ölmek ḥ’āb-ı bārāndur baña (G. 8/1)

Bâkī’nin matlaı da şöyledir:

Gül-sitān bezm-i şarāb u cām-ı mey müldür baña
Ḳulḳul-ı ḥalk-ı surāḥī şavt-ı bülbüldür baña (G. 12/1)

4 Gül-şen-i bezme şurāhī gonçe güller cām-ı mey
Nağme-yi feryād-ı ney elhān-ı bülbüldür baña

5 Ey **Ümîdî** bend-i hicrāna giriftār oldu dil
Dā'im ol bendi geçen bu zülf ü kāküldür baña

4

Ve Lehu [Ümîdî]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Zülf-i pür-çinüñde hāl-i 'anberinüñ dil-berā
Bir megesdür düşdi dām-ı 'ankebūta gūyiyā

2 Mā-cerā-yı dīdemi ağladuğum'çün dil-bere
Eşk-i çeşmüm egnüme géydürdi bir rengin-ķabā

3 Dīde kaçırını ħarāb étse n'ola āb-ı sirişk
Ĥāne kim bünyādı āb üzre ola olmaz beķā

[4a] 4 Yüz bula mı gonçenüñ başına çıkmışdı şabā
Yere çaldı jāle eṭfālin gelüp bād-ı şabā

5 Ey **Ümîdî** ħāk olursam rāh-ı kūy-ı yārda
Gözlerine ħūrīler éde gubārum tūtiyā

5

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Leb-i la'lüñ şarābdur gūyā
Dür-i dendān ħabābdur gūyā

2 Bu ķadar lem'a-yi dil-i pür-süz
Dūd-ı āhum seĥābdur gūyā

4. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 3, s. 160

5. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 2, s. 159 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 14 (Küçük, 1994: 109-110)'e naziredir.

- 3 Dil-i zerdüm nuķūş-ı ĥaţţuñla
Bir müzehheb kitābdur gūyā
- 4 ‘Aks-ı āb-ı ‘izāruñ ile gözüm
İki şīşe gül-ābdür gūyā
- 5 Nāfe-yi Ćin-i zülf-i yāra o ĥāl
Dāne-yi müşg-i nābdur gūyā
- 6 Sāĥil-i baĥr-i eşke her müje ĥār
Çeşmüm iki ĥabābdur gūyā
- 7 Āsumāndur **Ümīdī** kūy-ı nigār
Berķ-ı āhum şihābdür gūyā

6

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Zülf-i pür-ĉini sünbül-i pür-tāb
Rūy-ı rengīni lāle-yi sīr-āb
- 2 Sünbül-i zülf-i yāra érmek için
Dökülüp saçılur müdām gül-āb
- 3 Ĥam-ı ebrū-yı yār ehl-i dile
Zāhidā saña gūşe-yi miĥrāb
- 4 Ĥāl-i Hindūña kıldılar teşbīh
Şevķden rakşa girse n’ola zübāb
- 5 Demidür āsitān-ı mey-kedeye
Düşegör éy **Ümīdī** mest ü ĥarāb

7

[4b]

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kâmetüñdür nihâl-i nâz ü firîb
Zeķanuñ anda bir bih-i âsîb
- 2 Nabzını haste-yi ğam-ı 'ışķuñ
El ucıyla tatar müdâm o t̄abîb
- 3 Düstüm bâğ-ı hüsn içinde bugün
Zeķanuñ gibi k̄opmadı bir sîb
- 4 Göricek 'âşık-ı harîdârın
Geydi zer-câmesini egnine şîb
- 5 Gitdügince ba'îd olup ol mâh
Çıkmağa cân **Ümîdî** oldu karîb

8

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Mâh dërlerse melâ'ik saña ger étme 'aceb
Âfitâbum kişiyे gökden iner çünkü laķab
- 2 Tatlu kıl ağzumu dërsem şekker-i la'lüñ ile
Ağzumuñ dadını ol dem vérür ol şîrîn-leb
- 3 Nice olmaya anuñ cân ile dil hayrânı
Lebi dil-ber lebidür hâl-i ruķı müşġîn hab
- 4 Vérme yüz haţtuña zülfüñ gibi gel başuñ için
Rûm'ı ayaklamasun pâdişehüm ceys-i 'Arab

7. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 11, s. 168

8. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 8, s. 165

2b "ağzumuñ" : "aġzınuñ" M.

5 Dağlar deñlü **Ümîdî** gama ʔākat getirür
ʔaşdan mı yüregi bilmez in anuñ yā Rab

9

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 Cām çekdi lebüñ görüp haclet
Kızarup geldi beñzine humret

2 Sākin oldı biraz havādiş-i dehr
ʔurmasun cām eylesün hareket

3 İçelüm bezm-i gamda hūn-ı dili
Görelüm tā neye varur şoḥbet

4 Kim baḳardı yüzine āyinenüñ
Ruḥlaruñ vérmese aña şūret

5 Leblerüñ yādına şarāba varur
Mey-fürüş eyledi bize hürmet

[5a] 6 'İyd-ı vaşluñ müyesser olmayıcaḳ
Rūze-yi hecre eyledük niyyet

7 Şundı pīr-i muḡān **Ümîd**'ayaḡı
Eyledi gérçek ér bize himmet

9. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 15, s. 172

5a “varur” : “varup” D.

7b “gérçek ér bize” : “gérçek érenlere” M.

10

Bâkî

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gözüm yaşına ol la'l-i leb-i sîr-âb olur bâ'is
Dem-â-dem çana éy sâkî şarâb-ı nâb olur bâ'is
- 2 Semâ'a girse n'ola cām-ı meyden zâhid-i huşyâr
Ki rakş-ı zerreye hürşid -i 'âlem-tâb olur bâ'is
- 3 Şurâhî nâlesin artursa n'ola cām-ı şahbâdan
Fiğân-ı 'andelibe çün gül-i sîr-âb olur bâ'is
- 4 Firâk-ı dürr-i dendānuñla cārî gözlerüm yaşı
Bu baħr-ı bî-kerāna ol dür-i nā-yâb olur bâ'is
- 5 Vücüdüm hānesin seyle vērür **Bâkî** gözüm yaşı
Fenā-yı dār-ı bî-bünyāduma bu âb olur bâ'is

11

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Halka-yı zülf-i dil-ārâdan geç
Gel dilâ bu çurı sevdâdan geç
- 2 Meded éy tîr-i gam-ı gamze-yi yâr
Kerem eyle dil-i şeydâdan geç

10. Sabahattin KÜÇÜK, **Bâkî Dîvânı**, G. 29, s. 118 // Ümîdî'ye ait oduğı belirtilen bu şiirin esasında Bâkî'ye ait olduğı, makta beyitteki mahlasın vezni aksatmasından anlaşılmıştır. // Şiirin zemini muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâî tarafından atılmıştır. Nevâî'nin *Bedâyi'u'l-Vasat*'taki matlaı şöyledir:

Miniñ mecnūnluğumğa 'ışk u sevdâ ger irür bâ'is
Velîkin bu ikige bir perî-peyker irür bâ'is (BV. 90/1)

3a nâlesin: nâlesini **M.**

5a "Vücüdüm hānesin Ümmîdî seyle gözyaşumı" **M.**

11. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümîdî Ahmed Dîvânı**, G. 19, s. 177

- 3 Bezm-i 'işretde çeküp cām-ı meyi
Zevrağ ile yüri deryādan geç
- 4 Êrüp ey nāle der-i cānāna
Çenber-i çarğ-ı mu'allādan geç
- 5 Bir dağı ağızuña alma cāmı
Ey **Ümîdî** mey-i hamrādan geç

12

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Devr édüp meclisi biñ nāz ile rindāne ғаdeğ
Sākıyā döndi bugün haylıce yārāna ғаdeğ
- 2 Şem'-i kâfūrını çün dikdi şurāhî bezme
Şubha dek olsa n'ola üstine pervāne ғаdeğ
- [5b] 3 Çarğdur meclis aña halka-yı rindān hāle
Mey-i nāb ile ne beñzer meh-i tābāna ғаdeğ
- 4 Pertev-i 'aks-ı 'izāruñla gece meclisde
Sākıyā döndi yine şem'-i fūrūzāna ғаdeğ
- 5 Būse-yi la'lin **Ümîdî**'ye dün édüp ikrār
Sākıyā tırdı bugün 'ahdine peymāna ғаdeğ

3b "yüri" : "yüzi" M.

12. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümîdî Ahmed Dîvânı**, G. 21, s. 179 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 32 (Küçük, 1994: 120)'ye naziredir.

13

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Nüş eyledükçe kanum olur la'l-i yār surḥ
Gördükçe nār-ı āhum olur gül-'izār surḥ
- 2 Bezm-i cemāle her biri bādām-ı surḥ olur
Olsa şarāb-ı nāb ile çeşm-i nigār surḥ
- 3 Ol Yūsuf-cemāle ḥarīdār olup yine
Şalmış çemende ceybine gönçe hezār surḥ
- 4 Bāb-ı kitāb-ı 'ışkuñı yazmağa bir faşl
Ḥün-ı cigerden eyledi dil yādigār surḥ
- 5 [Vërse şikest pençe-yi mercāna yèridür
Ḥınna ile kılup elin ol şīve-kār surḥ]
- 6 Şanma Ümîdî egnüme geydüm libās-ı āl
Ḥün-āb-ı ğamla oldı bu cism-i nizār surḥ

14

Ve Lehu [Ümîdî]

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Revā mı Bīsütün'da eyleyüp yād
O Şirīn şekli yaza țaşa Ferhād
- 2 Şalınmış nāz ile şahn-ı çemende
Nihāl-i servi taḥrīk eylemiş bād
- 3 Saña olmaz müşābih naqş-ı ḥürī
Ne deñlü vërse şüret aña Bihzād

13. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı,, G. 22, s. 180// Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1b "gül-'izār": "ol 'izār" M.

14. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 23, s. 181

4 Leţāfet bulmayup serv-i çemende
Nihāl-i kıaddüñe toğrıldı ŧimŧād

5 **Ümîdî** nüş edüp her dem mey-i telĥ
Bu cām-ı ser-nigüñdan alalum dād

15

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Ümmîd-i pāy-būsuñ ile ey nihāl-ķad
Ķaldı ayakda 'āŧıķ-ı bî-çāreler meded

[6a] 2 Ėren ŧafāya mıŧķale-yi 'ıŧķ-ı pāk ile
Āyine gibi ġeyse olur egnine nemed

3 Bezm-i ŧafāda ŧāķî-yi sîmîn-'izārdan
Ėrdi elüme sāġar-ı ŧahbā yeden bi-yed

4 Sînemde mevc-i baĥr-ı belādur her üstuĥ'āñ
Kim yer yer anda penbe-yi dāġum-durur zebed

5 Baĥş eyledükçe Ka'be-yi kūy-ı nigārdan
Eyler **Ümîdî** eşigi ŧaşın anuñ sened

16

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Dāġ yaķup ġeçe bāzūsına ol ŧāĥ-levend
Ķolına baġladı bir ĥüb ġüzel bāzū-bend

2 Berş ü afyōñ-ı ġamuñ ĥaylî yübūset vėrdi
Leb-i nābuñ demidür ŧunar ise aġzuma ķand

15. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 27, s. 186

16. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 28, s. 187

2b "aġzuma" : "aġzına" M.

- 3 Nağme-yi muṭrib-i dem-sāz ile pürdür gūşum
Nāşihā anuñ için ıulağuma girmez pend
- 4 Nāvek-i ğamzelerüñ sīnede bulduğça şikest
Rişte-yi cān-ı hazān ile kıllur dil peyvend
- 5 Hāğ bu kim bu ğazel-i pāke nazīr olmaz hīç
Ëy **Ümīdī** n'ola erbāb-ı şafā kılsa pesend

17

Ve Lehu [Ümīdī]

mefūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şayd [étđi] göñlümi yine bir ıurrası kemend
Zülf-i siyāhın étđi anuñ gerdenine bend
- 2 Beñzer ğazāl-ı çeşmüñi kıllağ diler şikār
Şayyād-ı zülfüñ almış ele 'anberīn-kemend
- 3 Hāvfum odur ki dil dege la'l-i nigāruma
Yohsa lebin dehāna alurdum niteki ıand
- 4 Zāhir olur mı idi duĥān-ı haṭṭ-ı 'izār
Nār-ı ruĥuñda yağmasa ĥālüñ eger sipend
- 5 Kimdür **Ümīdī** dërseñ eger şūĥ-ı şīve-kār
Bir derd-mend ü bī-kes ü bī-çāre müstemend

17. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Ahmed Dīvānı, G. 24, s. 182 // Bu şiir muhtemelen Bâkī Dīvānı'ndaki G. 34 (Küçük, 1994: 121)'e nazīredir. // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Şeyhī Dīvānı'ndaki G. XVIII (Biltekin, 2018: 119)'dir. // Eğridirli Hacı Kemāl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir* adlı nazīre mecmûasında da Şeyhī'nin şiiri benzer şiirlere zemin olarak verilmiştir (Ertek Morkoç, 2003: 270-271).

5a "eger" : "Ëy" D.

[6b]

18

Ve Lehu [Ümîdî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Sâgar-ı şahbâ ki erbâb-ı şafânuñ cânıdur
Ehl-i 'ışkâ neş'e-yi ülâsı rûh-ı sânidür
- 2 Gül degüldür görinen her bülbül-i şeydâ dile
Şâhid-i şâh-ı gülün boynına düşmiş kanıdur
- 3 La'l-i nâbuñ zıkr eder halvetde pîr-i hân-kâh
Sâgar-ı şahbâ elinde sübha-yı mercânıdur
- 4 'Âşık-ı dil-ğasteye la'l-i güher-bârın nigâr
Şöyle kıymetlendirür güyâ ki âdem cânıdur
- 5 Bülbül-i dil n'ola meyl étse **Ümîdî** sâgara
Gül-şen-i bezm-i şafânuñ bir gül-i handânıdur

19

Ve Lehu [Ümîdî]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Felekde şarşar-ı âhumla mihr-i âsumân ditrer
Dem-i bād-ı şabâdan güyiyâ berg-i hazân ditrer
- 2 Yürek oynadı şanma havf-ı tîr-i hûn-feşânuñdan
Görince üstine anuñ bu kalb-i nâ-tüvân ditrer
- 3 Olursa bir içim meclisde vërmez zâhid-i huşka
Mey-i nâbuñ şu deñli üstine pîr-i muğân ditrer
- 4 Görüp teb tutdı lertzân oldı şanmañ çeşm-i bîmârı
Ki yâd édüp gam-ı hicrân-ı yârı her zamân ditrer

18. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 78, s. 238

19. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 58, s. 217 // Bu şiir, muhtemelen Bâkî Dîvânı'ndaki G. 139 (Küçük, 1994: 188)'a naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri Hafî-yi Edirnevî'ye aittir: **PBM**. Şiir Nu. : 2210, s. 827-828. // Eğridirli Hacı Kemâl, Pervâne Bey'den farklı olarak Hafî'nin söz konusu şiirini de -kafiyesi farklı- bir nazire olarak değerlendirmiştir: **CMN**. Şiir Nu. : 564, s. 520-521

- 5 Çekince ey **Ümîdî** sîneye bir sîm-endâmı
Yürek oynar beden lerzân olur cismümde cân ditrer

20

Ve Lehu [Ümîdî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ağzuñ ey gonçe-dehen cām-ı mey-i hamrā mıdur
Düşmiş ol cāma lebüñ berg-i gül-i ra'nā mıdur
- 2 'Ākıbet zülfüñ gibi sevdāyî kıldı göñlümi
Hâl-i ruhsāruñ nigārā hâbbetü's-sevdā mıdur
- 3 Görinen ey māh-rū zerrîn benek midür yāhūd
Yüz sürer dāmānuña mihr-i cihān-ārā mıdur
- 4 Sāye-yi kıddüñ mi yā baht-i siyāhum mı benüm
Düşmüş ayağıña yā zülf-i 'abîr-āsā mıdur
- 5 Cān-ı nālānum **Ümîdî** sîne-yi şad-çākda
Āşiyān-ı hārda bir bülbül-i güyā mıdur

[7a]

21

[Ümîdî]

fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Eyledük tîr-i yāra sîne siper
Ey dil ammā içüñ bilür ne çeker
- 2 Göñline girdi gonçe-yi bāğıñ
Vaşf-ı dendānuñ ile jāle-yi ter

20. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 36, s. 195 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 120 (Küçük, 1994: 175)'ye naziredir.

21. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 59, s. 218 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 140 (Küçük, 1994: 188-189)'a naziredir.

1a "içüñ" : "içeñ" D.

- 3 Hāk-i pāyuñ getürdi bād-ı şabā
Dédiler aña Genc-i Bād-āver
- 4 Bāğ-ı kūyuñda ey nihāl-ı şafā
Lāzım oldı raķīb-i ħara semer
- 5 Nazmuña ey **Ümīdī** kıymet yok
Ṭab‘-ı pāküñ olalı kân-ı güher

22

Ve Lehu [Ümīdī]

mefūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Şanmañ ki ħaṭṭı la‘line yāruñ keder vérür
Teng-i nebāta pāy-ı meges ne zarar vérür
- 2 Mir‘āt-ı rüy-ı yār şafā-baḥş iken dile
Ḥaṭṭ-ı ġubārı erişüp anuñ keder vérür
- 3 Cām-ı mey-i vişāl ile ‘ıyş ehline bugün
Añmañ ħumār-ı hecri şaķın derd-i ser vérür
- 4 Almağa kuḥl-ı hāk-i rehüñ nergis-i çemen
Gül-şende bād-ı şubḥ eline sīm ü zer vérür
- 5 Mihrüñle hāk olursa **Ümīdī**-yi nā-tüvān
Mihr-i sipihre zerreleri nūr u fer vérür

4b raķīb-i ħara: Mecmûada “ħar-raķībe” olarak geöen tamlama, vezin gereği yeniden düzenlenmiştir.
22. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Ahmed Dîvânı, G. 38, s. 197 // Eğridirli Hacı Kemâl’in Câmî‘u’n-Nezâ‘ir adlı nazîre mecmûasında, bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri olarak biri Ahmed Paşa Dîvânı’ndaki G. 87 (Tarlan, 1992: 160) olmak üzere Ahmed Paşa’nın “ħaber vérür” redifli iki şiiri gösterilmiştir: CMN. Şiir Numaraları: 549, 550; s. 510-511

23

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Şanmañ ol şūḥ-ı dil-ārāyı ki kākül götürür
Şeh-levendâne taḫup başına sünbül götürür
- 2 Döyemez ḥār-ı cefā zaḫmına gül nāzūkdür
Yine ol bār-ı belāyı dil-i bülbül götürür
- 3 Farḫuma yara çeküp üstine bir dāğ urduñ
Döndüm ol kimseye başında ḫaranfül götürür
- 4 Dil-i dīvāne ḥayāl-i leb ü ruḥsāruñ ile
Beñzer ol mest-i mey-i nāba gül ü mül götürür
- 5 Ger cefā kılsa **Ümîdî**'ye n'ola cānāne
Bülbül-i zāra ne cevr eyler ise gül götürür

[7b]

24

[Ümîdî]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ruḥuñ şem'-i melāḫat ḫaşlaruñ müşgîn-duḫānidur
Anuñ ol gerden-i kāfūrı sīmîn-şem'dānidur
- 2 Getürdi arḫasın yere hilāl-i çarḫ-ı mīnānuñ
Ḫaşuñ meydān-ı ḥüsnüñ bir ser-āmed pehlevānidur
- 3 Añup Cām-ı Cem-i devrānı ḫan ağlar mey-i şahbā
Anuñ her bir ḫabābı āl-i çeşm-i ḥün-feşānidur
- 4 Ḥazer ḫıl āteş-i āh-ı derūnumdan ki éy gerdün
Yaḫar dāmānuñı nā-geh ḫazā-yı āsumānîdür

23. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 79, s. 239 // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvânı'ndaki G. 68 (Tarlan, 1992: 151)'dir.

24. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 73, s. 233 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1b "kāfūrî" : "kāfūr" D.

2b "ser-āmed" : "lu'b ile" M.

- 5 arasına göz erişmez belat barudur ab‘uñ
Anuñcun ey **md** szleruñ drr-i me‘andr

25

Ve Lehu [md]

mef‘ul mef‘il mef‘il fe‘uln

- 1 Meclisde araz bde ile hb Őaddur
Mergb olan ‘alemde begm b  hevdur
- 2 Urdua cef brn olur meyl-i ziyde
Her cevr [] cef k‘andan err cna Őafdur
- 3 Dik gelmez idi amet-i blña Şanavber
Tahrik eden ey Őu an bd- Őabdur
- 4 Dil an yudar ise n‘ola bezmnde dem--dem
H‘an- amuñ ey rh- revn cna iddur
- 5 Ayra varup mihr  vef klmadn ol Őu
Billhi araz ancak **md**‘ye cefdur

26

Ve Lehu [md]

mef‘ul f‘ilt mef‘il f‘iln

- 1 Ruhsr- yra bezemese berg-i lleler
Gl-Şende böyle stine dŐmezdi jleler
- 2 k beyza nŐa-y hatt- ‘izr- yr
Yazıldı fenn-i fitnede nice risleler
- 3 Yoluñda hk olanlar ey serv-i hŐ-rm
Lyk mdur ki böyle ayaklarda alalar

25. İbrahim Etem BUYRUK, *md Ahmed Dvn*, G. 30, s. 189

26. İbrahim Etem BUYRUK, *md Ahmed Dvn*, G. 83, s. 243

- 4 Oldukça dil metâ'-ı ğam-ı yâra müşteri
Dellâl olur cihâna çıkup âh u nâleler
- 5 Ğam yeme ey **Ümîdî** reh-i 'ışk-ı yârda
Eksük degül çü derd ü belâdan nevâleler

[8a]

27

[**Ümîdî**]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Fâş étme râz-ı 'ışkuñı bülbüllere seher
Ey gönçe-yi nihâl açılma şovuk geçer
- 2 Bâr-ı belâña şabr edemezken dil-i hâzîn
İnşâf aña ki etdi taħammül raķib-i har
- 3 Bâzâr-ı 'ışk içinde eyâ h'âce-yi cemâl
Şanma gözüm yaşı gibi lü'lü'-i ter düşer
- 4 Yağdı derün-ı lâle-yi hâl-ı 'izâr-ı yâr
Dürr-i dehânı jâle-yi bāğı düşürdi ter
- 5 [Her dem hadeng-i ğamzeñe sînem nişânedür
Bu deñlü zaħm-ı tîr baña kanda baş tutar]
- 6 Mûy-ı miyân-ı yâri der-âgüş edem dèyü
Kıldı **Ümîdî** miñnet ile kaddini kemer

28

Ve Lehu [**Ümîdî**]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Sevdâ-yı 'ışk eder bu dil-i bî-nevâyı gör
Billâhi kaşd-ı salţanat eder gedâyı gör

27. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 56, s. 215

28. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 49, s. 208 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 129 (Küçük, 1994: 181)'a naziredir.

- 2 Derd ü belā-yı haṭṭuñı dērlerdi baña āh
Geldi yētişdi āḥir efendi belāyı gör
- 3 Vêrmek dilerseñ āyīne-yi ḳalbüñe şafā
Mir'āt-ı cāmı al nazār eyle şafāyı gör
- 4 Tırmaz ḥarīm-i Ka'be-yi kūy-ı nigārumı
Barmaḳla gösterür ele ḳible-nümāyı gör
- 5 Zerd ētdi gerçi çihre-yi zühhādı şüretā
Reng ētdi aña ma'nīde zühd ü riyāyı gör
- 6 Şehbāz-ı zülf-i yāra müşābih-durur dēyü
Ögüp göge çıḳardılar ēy dil Hümā'yı gör
- 7 Cānā **Ümīdī** ḥüsnüñi rengīn-edā ēder
Güş eyle anı gel berü ḥüsn-i edāyı gör

29

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ḳan ağladı firāḳ-ı lebüñle şarāblar
Görince döndi üstine anuñ ḥabāblar
- 2 Yād-ı lebüñle ḥaylī döküldi şaçuldu dün
Bezm-i şafāda cür'a-yı cām-ı şarāblar
- 3 Gird-āb-ı [baḥr-ı] 'ışḳa çü şalmadı rüzigār
Yā fülk-i dilde böyle nedür ıztırāblar
- 4 Bir muṭrib-i yegāneye meclisde dün gece
Çaldurdu cümle varını çeng ü rebāblar
- 5 Nār-ı derün-ı sīnemi görüp **Ümīdiyā**
Ser-geşte oldı bezm-i belāda kebāblar

29. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Ahmed Dīvānı, G. 50, s. 209 // Bu gazelin 4. ve 5. beyitleri 8a sayfasının derkenarındadır.

[8b]

30

Ve Lehu [Ümîdî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 La'lüñ üzre édeli haṭṭuñ qarār
Çeşme-yi Hayvân'a ermişdür gubār
- 2 Teşneyem la'lüñ zülâline dësem
İçirür bir iki tîğ-i âb-dâr
- 3 Raqş éder şanmañ nücümüyla felek
Çarha girmişdür bu âh-ı pür-şerār
- 4 Bîsütün-ı gamda nâlem güş édüp
Başını kıaldurdu yër yër küh-sâr
- 5 Ey **Ümîdî** kara çöllerde kıodı
Nâfe müşgîni bu zülf-i müşg-bâr

31

Ve Lehu [Ümîdî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dil n'ola zülfünde eylerse figân u zârlar
Géceler çok nâleye âğâz éder bîmârlar
- 2 Hâl-i 'anber-bâruña beñzer dëyü misk-i Huton
Düstüm başladı bürüp şarmağa 'aṭṭârlar
- 3 Uyduñ ulaşduñ dëyü erbâb-ı 'ışka ol perî
Seg rakîbi dâ'imâ itler gibi âzârlar

30. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 32, s. 191

4a "nâlem" : "tâ kim" M.

5a "çöllerde" : "çuvallarda" M.

31. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 69, s. 229 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 85 (Küçük, 1994: 153)'e naziredir.

- 4 Zülf-i kâfir-kîşüñe öyküñdügüy' çün ey şanem
Râhibe ejder görünür halka-yı zünnârlar
- 5 Ey **Ümîdî** bâğ-ı ruhsârın görelden murğ-ı dil
Hâr olupdur çeşmine anuñ gül-i gül-zârlar

32

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Rindân-ı bezme cām-ı zümürürd külâhdur
Her birisi diyâr-ı Cem'e pâdişâhdur
- 2 Şaḥn-ı sarây-ı mey-kede bir hōş mesîredür
Âb ü hevâsı hûb güzel cây-gâhdur
- 3 Boyuñca misk ile yazılı nüshâdur senüñ
Ṭümâr-ı zülfi yaḫma efendi günâhdur
- 4 Yâra şikâyet étmege derd-i derûndan
'Işḫ ehline dehân ü zebân şekl-i âhdur
- 5 Başda hevâ-yı kâkül-i müşgîni var iken
Sevdâ-yı zülfi de ne belâ-yı siyâhdur
- [9a] 6 Bir kez **Ümîdî** ayağuña sürmege yüzün
Yıllar-durur yoluñda şehâ ḥâk-i râhdur

32. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 39, s. 198

1b "Cem'e" : "gama" M.

3b "yaḫma" : "başma" D.

33

Ve Lehu [Ümîdî]

mefûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Açduğça yara sîneme ol tîğ-i zer-nigâr
Bir pâre hazz édüp açılır qalb-i gam-güsâr
- 2 Hûd-bîn olur görince dilâ kendin ol perî
Verme eline âyîne luğf eyle zinhâr
- 3 Nuql-ı lebûnle bâde-yi la'lüñ-durur ğaraz
Yenüp içilmedük ne var ey şüh-ı şive-kâr
- 4 Mihrâb-ı tāk-ı ebrû-yı dil-dâra baş egüp
Qaddin hilâl iki büküp eyler i'tizâr
- 5 Cevr ü cefâ ile beni bî-zâr şanmasun
Varup **Ümîdî** eyleyeyin yâra âh u zâr

34

Ve Lehu [Ümîdî]

mefûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Her yaña gördi çeşmümüñ aqar bıñarı var
Şâh-ı hayâl-i yâr gelüp eyledi qarâr
- 2 Sevdâ-yı çîn-i zülfüñ ile ey gazâl-çeşm
Terk-i diyâr éderse n'ola nâfe-yi Tatar
- 3 Hergiz oqınmaz âyet-i luğf u vefâlaruñ
Ġâyet ğubâr yazmış anı hağt-ı müşğ-bâr
- 4 Qoynum çü dâğ-ı 'ışk ile tolı filoridür
Ger şâhid-i hayâli çekem sîneme ne var

33. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 42, s. 201 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 160 (Küçük, 1994: 201)'a naziredir.

34. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 43, s. 202

4b "sîneme": "sîneye" D.

- 5 Şemşîr-i ğuşşa ile **Ümîdî** helāk olur
Taķılduġınca yanuņa ol tîġ-i zer-nigār

35

Ve Lehu [Ümîdî]

mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Belā bezminde cānā cām çeşm-i hūn-feşānumdur
Hayāl-i la'l-i mey-gūnuñ şarāb-ı ergāvānumdur
- 2 Qarār u şabr-ı dil gitdi reh-i 'ışķuñda nem ķaldı
Nigārā şimdilik yüze gelür eşķ-i revānumdur
- 3 Yaşum perverdesidür lāle-zār-ı kūh-ı ġam cānā
O bāġuñ āb-ı rüyı eşķ-i çeşm-i hūn-feşānumdur
- [9b] 4 Gönülde çıķmadı peykān-ı tîr-i ġamzeler herġiz
Nice demler-durur ey kaşı yā hātır-nişānumdur
- 5 **Ümîdî** ben o şehbāz-ı Hümā-bāzem ki 'ālemde
Görinen māh-ı nev bām-ı felekde āşiyānumdur

36

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

- 1 Şūfî ġarazuñ çün bir iki cām-ı şafādur
Yā tāc-ı riyā başuņa bilsem ne belādur

5b “yanuņa” : yanuñca” M.

35. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 84, s. 244 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 128 (Küçük, 1994: 180-181)'e naziredir .

5a. **Hümā**: Sîmurg gibi efsanevî bir kuştur. Gögesinin üzerine düştüğü kişinin hükümdar veya kutlu bir talihe sahip olacağına inanılırdı. Hükümdarlığa Hümā'nın gölgesi kâfiydi; hümâyûn kelimesi de buradan gelir. Cemşid'in emirlerinden Şemîrân'ın kendisini yılandan korumasına karşılık, ona üzüm tohumu getirmiş; o tohumun ekimiyle edilen ağacın üzümleri şarabın elde edilmesini sağlamıştır (Yıldırım, 2008: 388-390).

36. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 63, s. 223

1b “başuņa” : “başına” D.

- 2 Éy bād-ı şabā çīn-i ser-i zülfüñi yāruñ
Müşg-i Hoten'e eyleme teşbīh haṭādur
- 3 Cür'et gele mi zāhid-i şad-sāleden éy dil
Egninde şaķın hırķasına baķma ķabādur
- 4 Seyr eyle dilā resmini eşkāl-i zamānuñ
Baķ cām-ı meye āyīne-yi gītī-nümādur
- 5 Dil vërme **Ümîdî** şaķın ālāyiş-i dehre
Kim 'ākıbetü'l-emr anuñ soñı hebādur

37

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Țarf-ı kenār-ı bāğa varup düşdi jāleler
Bād-ı bahār ile gülüp açıldı lāleler
- 2 Yanardı tāb-ı sūziş-i 'ışķuñla ğonçeler
Şu sepmese derūnına bir pāre jāleler
- 3 Bezm-i çemende zühd ü riyā ile ceng édüp
Meydāna sürdi raķşını gül-gün piyāleler
- 4 Künc-i belāda 'āşık-ı dil-ħaste-yi ğama
Derd-i firāk u ğuşşa vu ğamdur nevāleler
- 5 Gül gibi yār raķīb-i ħār ile hem-nişīn
Bülbül gibi **Ümîdî** n'ola kılsa nāleler

3a "gele mi" : "ola mı" D.

4a "zamānuñ" : cihānuñ D.

5b "'ākıbetü'l-emr" : "'ākıbet-i kār" D.

37. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 64, s. 224

5a yār : yā M. // raķīb-i ħār : Divan ve mecmûada "ħār-raķīb" şeklinde geçmektedir.

38

Ve Lehu [Ümîdî]

mefûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 La'lüñ yanında cür'a-yı peymāne pest olur
Devr-i lebüñde revnağ-ı sāgar şikest olur
- 2 Sürdükçe cām-ı bāde-yi gül-günü dā'imā
Sākî-yi bezme bülbüleler zîr-i dest olur
- [10a] 3 Cānā hevā-yı la'l-i lebüñle ḥabāb-vār
Āvāreler şarāba düşüp mey-perest olur
- 4 Bezm-i şafāda la'lin emen aqlın aldurur
Meclisde cür'a içse kişi katı mest olur
- 5 Güş eyleyüp **Ümîdî** bu şi'r-i bülendüñi
Elḥān-ı murğ-ı nağme-serāyān pest olur

39

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Tāc-ı Cem sāgar-ı şarāb yéter
Cā-be-cā la'l aña ḥabāb yéter
- 2 Çeksün el sāzdan dilā muṭrib
Meclise nālemüz rebāb yéter
- 3 Derd-i ser vèrdi sākıyā devrān
Mey-i gül-fām sür gül-āb yéter

38. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G.55, s. 214 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 97 (Küçük, 1994: 160)'ye naziredir.

5a "şi'r-i bülendüñi" : "şi'ri bülendi" M.

39. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 85, s. 245// Nazire görünümündeki bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Nevâyî'ye aittir. 'Alî-Şîr Nevâyî'nin *Nevâdirü'-Şebâb*'daki matlaı şöyledir:

Bizge cihān bāğdın ol serv-i gül-endām yiter
Ol çü yiyer sāye-yi serv ü mey-i gül-fām yiter (NDŞ. 177/1)

4 Sāğar-ı la'l-i hoşka-yı dehenüñ
Leb-i la'lüñ şarāb-ı nāb yéter

5 Mañşıb u cāh **Ümîdî**'ye o şehüñ
Hāk-i pāyına intisāb yéter

40

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 Dil kebāb oldı dēyü ağlayup étdükçe niyāz
Birez ol şūh-ı cefā-pīşe kıılır puhte piyāz

2 Sihr éder gerçi dil almağda o zülf-i cādū
Nağd-ı cān urmada ammā ki müjeñ tır-endāz

3 Dil-i ferzāneyi bir lu'b ile māt étmek için
Zīr-i zülfinde o şeh ruğların étdi açmaz

4 Tāb-ı ruhsāruña dil-dāde degülse cānā
Şem'-i meclisde nedür yā bu kadar sūz u güdāz

5 Tır bēgüm 'ahdüñe cevr étme dil-i zāra désem
Cevr éder ol büt-i sīmīn-ten **Ümîdî** tırmaz

41

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Rūşen kılalı meclisi cām-ı şarābumuz
Mihr ile māhı 'aynına almaz habābumuz

40. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 96, s. 256

3. **Açmaz** : "Satranç oyununda şahı koruyan taşlardan birinin yerinden oynatılamaması durumudur"
(Arslan, 2000: 20).

41. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 98, s. 258

- [10b] 2 Raqs étmez idi şavma'ada şeyh-i şehir eger
Çalınmayaydı gūşına çeng ü rebābumuz
- 3 Mey-hāne cāy-ı muhtesib-i bezm-i bādedür
Eksük degüldür elden anuñ'çün şarābumuz
- 4 Şol teşnegān-ı vādī-yi 'ışkuz gamuñda biz
Āb-ı zülālī 'aynına almaz serābumuz
- 5 Zerğ u riyādan el yuya zühhād-ı şehir eger
Görse **Ümîdî** mey-kedede āb-ı nābumuz

42

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şāhuz diyār-ı meclise sāķī vezīrümüz
Mey-hāne pīş-h'ānı olupdur serīrümüz
- 2 Cevr-i haţţ-ı nigār ile hāzır belā vü gam
Fikr-i dehān-ı yār ile gā'ib zamīrümüz
- 3 Mihr-i ruhuñla tobtoludur sīnemüz n'ola
Āfāka nūr vērse zamīr-i münīrümüz
- 4 Şabr u karar az ü firāvān nükūd-ı eşk
Yāruñ fidā yolına kalīl ü keşīrümüz
- 5 Tāğ-i sipihri tolduralı āh ü zār ile
Yāruñ **Ümîdî** kalmadı kūyında yerümüz

43

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Mihrüñle varur ise yéle hāk-sārumuz
Zerrāt gibi raqşa gire her gubārumuz
- 2 Deryā-yı eşk mevc uralı bād-ı āh ile
Dürr ü cevāhir ile tölupdur kenārumuz
- 3 Gird-āb-ı gāmda zevrağ-ı dil bulmadı hālāş
Hayfā muvāfiğ olmadı bu rüzigārumuz
- 4 Şevküñle hāk olursam eger gird-bād-veş
Āhum yeliyle raqşa gire hāk-sārumuz
- 5 Çarğ étmeden **Ümîdî** telef nağd-i eşkümi
Gel 'ıyş u nūşa harc édelüm cümle varumuz

[11a]

44

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Leb-i la'lüñde o hatt-ı nev-res
Teng-i şekkerde yatur pāy-ı meges
- 2 Kime şarılsa bulur 'ömr-i ebed
Cān vérür tiğüñe şimdi herkes
- 3 Şayd için murğ-ı hayāli yāri
Oldı müjgānlar ile dīde kafes
- 4 Bağr-ı eşküm görelî bī-pāyān
Siñecek yér bulmaz Nīl ü Aras

43. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 100, s. 260 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 192 (Küçük, 1994: 218)'ye naziredir.

5a "eşkümi": "ömrümi" D.

44. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 105, s. 265

5 Dil-i nālānumı yād eyle dēyü
Nāḫanuñ boynına aşıldı ceres

6 almıřam gūře-yi amda tenhā
Kimse olmasun **mīdī** bī-kes

45

Ve Lehu [mīdī]

mefūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1 Gözden revān olalı yaşum nitekim Aras
Eṭrāfin aldı her müje mānend-i ḫār u ḫas

2 ḫār-ı belā-yı miḫnet ile eyledi felek
Gül-zār-ı dehri bülbul-i řeydālara afes

3 Rāh-ı belāda āfil[e]-yi dil ne ekdügin
Dā'im lisān-ı ḫāl ile taḫrīr eder ceres

4 řāh-ı serīr-i devlete bālīn-i zer-nigār
Rind-i ḫarāba ḫıřt-ı ḫam-ı mey-fürüş bes

5 Āh eyleme **mīdī** ser-i kūy-ı yārda
Cā'iz ki işidüp [gele] ayār sesi kes

45. İbrahim Etem BUYRUK, *mīdī Ahmed Dīvānı*, G. 106, s. 266 // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen řeyhī Dīvānı'ndaki K. II (Biltekin, 2018: 16)'dir. řeyhī'nin vezni farklı olan tevḫīd türünde yazılmış kasidesinin matlaı şöyledir:

y kemāl-i udretüñ nefḫinde 'ālem bir nefes
V'ey celāl-'izzetüñ baḫrında dūnyā keff-i ḫas (CMN. řiir Nu. : 1041, s. 889)

46

Ve Lehu [Ümîdî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çays 'ışk ile muhabbet cāmını nūş eylemiş
Mest olup geçmiş yatur kendin ferāmūş eylemiş
 - 2 Māh-ı nev şanma felek çāk-i giribān eyledi
Bāde-yi mihrüñ nigārā anı ser-ḥōş eylemiş
 - 3 Üstuh^ʿān-ı sīne yēr yēr mevc-āşüb-ı belā
Bād-ı āhumla yine deryā-yı dil cūş eylemiş
 - 4 Ḥ^ʿāb ile ceng étmek için kendüyi merdümlerüm
Ḥalka-yi zülfüñ ḥayāliyle zırh-pūş eylemiş
- [11b] 5 Çāmet-i zerdin **Ümîdî** hecr ile édüp kemer
Bu ḥayāliyle miyānuñı der-āğūş eylemiş

47

Ve Lehu [Ümîdî]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Gözüm yaşın ḥayāl-i ruḥları kına boyandurmış
Bahār-ı ḥüsni cūy-ı eşki başından bulandurmış
- 2 Bugün mestāne sāķī leblerüñ yādına meclisde
Şurāḥīden yine bir āl ile cāmı ṭolandurmış
- 3 Göñül vaşf eyleyüp āb-ı zülāl-i tīg-i cānānı
Ten-i şad-pārede her yaranuñ ağızın şulandurmış
- 4 Metā'-ı vaşfinuñ biñ cān ile olup ḥarīdārı
Géce dil naḳdını pervāne şem'-i bezme yandurmış

46. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 108, s. 268

47. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 107, s. 267 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 219 (Küçük, 1994: 234-235)'a naziredir.

- 5 **Ümîdî** bî-vefâdur dëdügin ol şûh işitmiş dün
Bugün gelmiş vefâlar eyleyüp anı utandurmış

48

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Teb-i miñnetden édüp cânı ħalâş
Èrişüp ħaţţ-ı ruĥuñ yazdı ħavâş
- 2 Ĥâk-ı pâyuñ eger isterse şabâ
Vërme éy serv ayaguñ pek baş
- 3 Zülf-i zencîre dili peyvend ét
Câmi'-i ĥüsnüñe bir kındîl aş
- 4 Vaşf éder ħaţţ-ı ruĥ-ı yâri rakîb
Şanki bir zâğdur oĥur îĥlâş
- 5 Va'de étmişken **Ümîdî** vaşlın
Tırmadı 'ahdine döndi rakķâş

49

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Sâğar-ı bâdeden édüp i'râz
Döndi bir şekl-i ħadîde mirtâz
- 2 Yüzüñi görmege kıldum niyyet
Geldi remlümde o dem şekl-i beyâz
- 3 Râstdur ħaddüñe déyü câmeñ
Kesdi biçdi yine ħaylî miķrâz

48. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 109, s. 269

49. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 110, s. 270

[12a] 4 Eylemez hālūme bir lahza nazār
Éder o ğamze-yi ğammāz iġmāz

5 Èy **Ümîdî** nice ben ölmeyeyin
O ṭabîb eyledi bizden i'rāz

50

Ve Lehu [Ümîdî]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1 Ètdi tîġüñden dil-i şad-pāre ḥaz
Ābdan cānā érür bîmāra ḥaz

2 Sîneme gönder 'aşā-yı tîrûñi
Ṭanıyup étsün yürek bir pāre ḥaz

3 Leblerüñden érişür cāna şafā
Cāmdan lā-büdd éder mey-ḥ'āra ḥaz

4 Rîş-i cāna vèrdi peykānuñ şafā
Ābdan gerçi ki étmez yāra ḥaz

5 ẖanlu peykānuñ **Ümîdî** sînede
Baġrına başup éder bî-çāre ḥaz

51

Ve Lehu [Ümîdî]

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 N'ola dil étse o la'l-i leb-i zülāle ṭama'
Ki rind-i mey-kede eyler şarāb-ı āla ṭama'

2 Vèrürse dînini zāhid 'aceb mi dünyāya
Ki bî-mezāk olan eyler hemîşe māla ṭama'

50. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 112, s. 27 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

51. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 113, s. 273 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

- 3 Cemāl-i bāğını seyr eder müdām ol şūh
Görince kopsa n'ola mīve-yi vişāle ʔama‘
- 4 Kenār-ı mūy-ı miyān-ı nigārı kılma hayāl
Cihānda ‘ākıl olan eylemez muḥāle ʔama‘
- 5 **Ümīdī** murğ-ı dile dām u dānedür ḥazer ét
Görince eyleme zinhār o zülf ü ḥāle ʔama‘

52

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Dāğ-ı ‘ışkuñla bulur sīnem şeref
Manķıra degmez pūlı olmasa def
- 2 Gūş édüp evşāf-ı dürr-i la‘lūñi
Ağzınuñ şūyın aķıtdı her şadef
- [12b] 3 Hīleden ḥālī degül ḥāl-ı ruḥuñ
Fitneden olmadı ḥaṭṭuñ ber-ṭaraf
- 4 Göricek emvāc-ı baḥr-i eşkümi
Lücce-yi deryāyı ‘ummān geçdi kef
- 5 ‘Iyşa şarf eyle **Ümīdī** varuñı
Naḳd-ı ‘ömrüñ kılmadın devrān telef

3a “cemāl-i” : “cemālī” D.

52. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Ahmed Dīvânı*, G. 115, s. 275

53

Ve Lehu [Ümîdî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dest-i sîmîninde sâķînüñ mey-i ħamrāya baķ
Bir nihāl üzre açılmış ĝonçe-yi ra'nāya baķ
- 2 Ayru görürmiş nihāl-i ķaddüñi űiműāddan
Ëy ĝül-i ra'nā ķemende nergis-i űehlāya baķ
- 3 Görmek isterseñ cemāl-i űāhid-i ķāűāneyi
Sāķiyā mir'āt-ı cām-ı bāde-yi űahbāya baķ
- 4 Rāya teűbīh eylemiş māh-ı nev-i ebrūlaruñ
Billah Ëy ķaűı hilālüm bu meh-i bedr aya baķ
- 5 Sīnem üzre dāĝ-i ħūn-ālūduma eyle naķar
Ğam beyābānında bitmiş lāle-yi ħamrāya baķ
- 6 Çihresin zerd ü nizār Ëtmiş **Ümîdî** derd-mend
Gör ne űüret baĝlamıű ol 'āűıķ-ı űeydāya baķ

53. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 119, s. 279 // Bu űiir, Bâķî Dîvânı'ndaki G. 239 (Küçük, 1994: 248)'a naziredir. // Gazelin zemin űiiri için *Pervâne Bey Mecmûası*'nda Sürûrî gösterilmiűtir:

Bīsüťün-ı ĝamda berg-i lāle-yi ħamrāya baķ

Perdehā-yı dīde-yi Ferhād-ı ĝam-fersāya baķ (**PBM**. űiir Nu. : 4038, s. 1479).

Bu ve benzeri űiirlerin zemini muhtemelen 'Alî-űîr Nevâyî'ye aittir (Çetindaĝ, 2006: 255); bu durumda Sürûrî'nin űiiri vasıta űiirler grubuna girer. Nevâyî'nin *Garâ'ibu's-Sıĝar*'ındaki gazelin matlai űöyledir:

Çıķsa cānım 'ayb ķılma cism-i bīmārımĝa baķ

Küyse cānım ħayret itme nāle-yi zārımĝa baķ (**GRS**. 328/1)

54

Ve Lehu [Ümîdî]

mefûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ādāb-ı 'ışķı yazdı gül-istān varak varak
Etfāl-i bülbül eyledi ezber sebak sebak
- 2 Bezm-i bahār-ı bāga lebün yādına bugün
Cām-ı şarāb-ı nāb çekildi ayak ayak
- 3 H̄'ān-ı vişāl-ı Leylî'de eller şafā sürüp
Mecnūn içerdı zehr-i belāyı çanak çanak
- 4 Peykān-ı tîr-i sîne-güzārın yetürmese
Dil hānesin müjeñ aramazdı bucaķ bucaķ
- 5 Meh-rūlar aldı destine rengin-piyāleler
Güyā çemende güller açıldı buţak buţak
- 6 Yüz sürmege ayağına ol serv-i ser-keşüñ
Seyl-āb-ı dīde şehri tolanır şoķak şoķak
- [13a] 7 H̄ūn-ı ciger Ümîdî gelüp cām-ı dīdeye
Yāri ne yüzden etdi temāşā babaķ babaķ

54. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 121, s. 281 // Bu şiir Bâkî'nin *Dîvân*'ındaki G. 242 (Küçük, 1994: 250)'ye naziredir. Bu şiirin zemin şiiri için *Pervâne Bey Mecmûasında* Cezerî-zâde Kāsım Paşa gösterilmişken, Eğridirli Hacı Kemâl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'inde Cem Sa'dîsi'nin şiiri verilir. Cezerî-zâde'nin matlaı şöyledir:

Açılmış idi defter-i gül-şen varak varak
Dil muşhaf-ı cemālün okurken sebak sebak (**PBM.** Şiir Nu. : 3954, s. 1448)

Sa'dî-yi Cem (Cem Sa'dîsi)'in matlaı ise şöyledir:

Hüsnün güli kitâbı açılmış varak varak
Cân bülbülü şabādan okurdu sebak sebak (**CMN.** Şiir Nu. : 1163, s. 999-1000)

55

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Yine sevdâ-yı ğam-ı 'ışkı ile dil-dâruñ
Başı yaŝdıķda bugün ħaylî dil-i bîmâruñ
- 2 İşidüp raĥm éde cā'iz ki şeb-i ğamda nigâr
Arasın kesme dilâ ħançer-i ğamla zâruñ
- 3 'Āŝık-ı teşne mey-i nâbla sîr-âb olsun
Berş ü âfyôn ile aĝzı ħurusın aĝyâruñ
- 4 Mey-i nâbı görüp alınmasa éy ğonçe-dehen
Meclis-i meyde kızarmazdı gül-i ruĥsâruñ
- 5 Éy **Ümîdî** çün açılmadı gül-i bâĝ-ı ümîd
Çekelüm n'eyleyelüm cevri ni her bir ħâruñ

56

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Bir gördi meger Ka'be ile eşigin anuñ
Mîl çekdiler éy dil gözine kıble-nümânuñ
- 2 Cân naĥdini erbâb-ı şafâ kıлмаĝa teslîm
Aradılar éy ğonçe bulunmadı dehânuñ
- 3 Rez duĥterini cân verürüz almaĝa ammâ
Alınmaz elinden n'edelüm pîr-i muĝânuñ
- 4 Biñ cân ile bir büseye iķrârını alduķ
İbrâma dilâ döymedi nâzük lebi anuñ

55. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 129, s. 289

56. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 131, s. 291

5 Şād eyledük ol yāri vērüp yolına cānı
Şād ola **Ümîdî** göreyin rūḥ-ı revānuñ

57

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1 Cām-ı Cem ile 'ıyşını yād etdi şarābuñ
Meclisde bükādan gözi ağrıdı ḥabābuñ

2 Hōş tutduğı'çün ḥāṭır-ı ğam-nākumı her bār
Ayağın öperdüm ele girse mey-i nābuñ

3 Nerm étse n'ola nālelerin dün gece gördüm
Hecrūñle teni bir kıla dönmişdi rübābuñ

[13b] 4 Öykündüğü'çün sīne-yi sūzānuma ey dil
Yārān-ı şafā dün etini yēdi kebābuñ

5 Var ise dili degdi şurāḥīnūñ **Ümîdî**
Mestāne düşüp pāyı şikest oldı şarābuñ

58

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1 'Ārızuñ dökdi yere yüzi şuyın āblaruñ
Deldi çāh-ı zeḳānuñ bağrını gird-āblaruñ

2 Çekmedin sen şanemüñ bār-ı ğam-ı ebrūsın
Ḳāmeti iki bükilse n'ola miḥrāblaruñ

3 Hūn edüpdür yüregin ḥasret-i la'l-i nābuñ
Budur açılmadığı gonçe-yi sīr-āblaruñ

57. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 132, s. 292

58. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 130, s. 290 // Bu gazel, 13b sayfasının derkenarındadır.

- 4 'Ārız-ı nābuña dil-dāde geçermiş cānā
Ābdan dönse 'aceb mi yüzi gird-āblaruñ
- 5 Ėy **Ümîdî** güher-i nazmla kıymet mi olur
Zîver-i güş-ı cihāndur dür-i nā-yāblaruñ

59

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Müjgān-ı hūn-feşānum édüp dîdeler hadeng
Tā şubḥ olunca leşker-i h'ābıyla kıldı ceng
- 2 Dāğ-ı siyehleriyle ser-ā-pā tenüm gören
Şanur ki géydüm egnüme bir cāme-yi peleng
- 3 Cānā ezilmiş āb-ı zülāl-i dehānuña
Başına şekkerüñ édeyin bu cihānı teng
- 4 [Urdı götürdi naqd-ı dili şimdi sîne
Barmağ hisābı göstere lāyık mı her hadeng]
- 5 Meydān-ı gamda öykinimez tûp-ı āhuma
Yok yere atılır şanma araya tûfeng
- 6 Pür-dāğ-ı cismüm olalı deryā-yı gam muḥîṭ
Oldum **Ümîdî** lücce-yi baḥr-ı gama neheng

60

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Devr-i gül érdi koma elden ayağın cāmuñ
'İyş u nüş ét demidür cām-ı mey-i gül-fāmuñ

59. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 126, s. 286

60. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 127, s. 287

- 2 HıŖk-leb almıŖ idi yād-ı lebūnle hıyālī
Mey-i nābı gōricek ağzı Ŗulandı cāmuñ
- 3 Bezm-i meyde ieyin anını dērmıŖ hāluñ
Dili ıdı yine ol hāner-i hūn-āŖāmuñ
- 4 Hāset-i eŖm-i siyeh-kāruñ ile gūl-Ŗende
Ađlamadan ızarur eŖmi gūl-i bādāmuñ
- 5 Ėy **Ūmīdī** demidūr sāye-Ŗıfat gūl-Ŗende
DūŖegōr pāyına bir serv-i semen-endāmuñ

61

Ve Lehu [Ūmīdī]

fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

- 1 Āl ile öpdūgi iūn lebini cānānuñ
anını imelidūr cām-ı mey-i hāmrānuñ
- 2 Mūntehā āmetūñe ēdeli cānā teŖbīh
Sidre'de ayađı yerler mi baŖar Tūbā'nuñ
- [14a] 3 Dāđ-ı mihrūñ ēdeli gūn gibi sīnemde zuhūr
Hādd-i pāyānı mı var zerre gibi a'dānuñ
- 4 Sāye Ŗanmañ yēter ayaqladuñ āfāı dēyū
DūŖdi ayađına zūlfi o add-i bālānuñ
- 5 Ėy **Ūmīdī** ser-i zūlfine gōñūl bađlayalı
Hādd-i pāyānı mı var uzun uzađ sevdānuñ

61. İbrahim Etem BUYRUK, Ūmīdī Ahmed Dīvānı, G. 122, s. 282 // Bu gazel, Bākī'nin Dīvān'ındaki G. 276 (Kūuk, 1994: 270)'ya naziredir.

62

Ve Lehu [Ümîdî]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Akıdup cüy-ı eşkümi o melek
Döndi bir āsiyāba çarḥ-ı felek
- 2 Sālik-i rāh-ı ‘ışık olan āḥir
Erişür bir selāmete giderek
- 3 atı diller dili ḥadeng-i müjeñ
Delek ey aşları kemān delek
- 4 Baḥr-ı ğamdan ḥalāşa fülk-i beden
Düstüm ḥaylî rûzigār gerek
- 5 Zen-i dehre **Ümîdî** egmedi baş
Görmedüm bir anuñ gibi érkek

63

Ve Lehu [Ümîdî]

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Artarsa āh u zārı n’ola mübtelālaruñ
Eksük degül cefāları çün dil-rubālaruñ
- 2 Şol an olası bādeyi şun sākıyā meded
anum urıtdı cevri bugün bî-vefālaruñ
- 3 Çekdürmesem n’ola gözüme tütıyā ğamın
Kuḥl-ı cilā degül mi baña ḥāk-i pālaruñ
- 4 an ile olsa çeşmi n’ola zaḥm-i sīnemüñ
an ağladur müdām aña tīr-i cefālaruñ

62. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 125, s. 285

5a “Zen-i dehre Ümîdî vèrdi alāk” D.

63. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 128, s. 288 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı’ndaki G. 262 (Küçük, 1994: 261-262)’ye naziredir.

- 5 Taḥsīnler étđi çekdi **Ümîdî** kulağını
Güş eyleyince ehl-i Őfāhān nevālaruñ

64

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Devr-i gül érđi gül gibi gül-zāra var açıl
Şeb-nem-miŐāl bezm-i bahāra dökil Şaçıl
- [14b] 2 Baḥş eyleme dehān-ı güher-bār-ı yār ile
Éy gonçe-yi nihāl-i çemen yüri var açıl
- 3 TeŐbīh éđince gonçe-yi gül-zār-ı cennete
Oldı dehānı Őehd ü Şeker-bār-ı teng-dil
- 4 Başına Őekkerüñ n'ola teng olsa kā'ināt
Kim déđi aña kim dehen-i yāra var ezil
- 5 Yāruñ yolına sürmek olurđı **Ümîdiyā**
Ger olmasa derāhim-i eşk-i revān kıızıl

65

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Cānlar fidā kılar saña 'āŐık seri degül
Da'vā-yı 'işk ehl-i dile ser-serī degül
- 2 Bār-ı riyāyı meclise 'arz étme zāhidā
Zīrā anı kimesne götürmez yeri degül

64. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümîdî Ahmed Dîvānı**, G. 155, s. 315 // Bu Şiir, Bākî Dîvānı'ndaki G. 287 (Küçük, 1994: 277-278)'ye naziredir. // Şiirin zemini muhtemelen Necâtî Beg Dîvānı'ndaki G. 338 (Tarlan, 1992: 302)'dir.

65. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümîdî Ahmed Dîvānı**, G. 144, s. 304 // Bu Şiirin zemin Şiiri muhtemelen Necâtî Beg Dîvānı'ndaki G. 335 (Tarlan, 1992: 300)'tir. // Şiir, Bākî Dîvānı'ndaki G. 288 (Küçük, 1994: 278)'e naziredir.

- 3 Seyr-i cemāl-i yār édeli merdüm-i çeşm
Hürî görünmez oldu gözine perî degül
- 4 Kimse gedā-yı der-geh-i ‘ālî-cenābuña
Sulţān-ı Mışr’ı beñzedimez kıyseri degül
- 5 Ser-‘asker étđi şāh-ı muħabbet **Ümîdî**’yi
Kimdür ki añā déye bégüm ‘askeri degül

66

Ve Lehu [Ümîdî]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ārzü kılsam kaçan ol māhdan ‘arz-ı cemāl
Ṭālî‘ümde görünür ol gün [baña] rüz-ı melāl
- 2 Zülf-i ‘anberbāruñ ile dişlerüñ vaşf eyledüm
Rişte-yi müşğine düzdüm güyyiā ‘ıkd-ı le‘āl
- 3 Bir ğazel dedüm ħarāmî gözlerüñ vaşfında kim
Dédiler budur cihānda var ise siħr-i ħelāl
- 4 Gel raķīb-i kaħbe zenden vāz gel merdümlük ét
Ëy melek-sīmā degül ‘ālemde çün kaħt-ı ricāl
- 5 Bir ħalāvet buldı eş‘arı lebüñ vaşfıyla kim
İşidenler dër **Ümîdî** bendeñe şîr-i hilāl

[15a]

67

Ve Lehu [Ümîdî]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Cennet añulsa ruħuñ ħāţıra eyler ādem
Ka‘be yād olsa ser-i küyuña varur ‘ālem

66. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 156, s. 316

67. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 163, s. 323

- 2 Mīve-yi zevk u şafā kandan olurdı hāşıl
Bāğ-ı sīnemde gelüp nāvekūñ urmasa kalem
- 3 O büt-i muğ-beçe nāz ile tekellüm kılsa
Nuṭka kâdir olmaz zerrece yanında şanem
- 4 Şāhid-i bāğa dūr-i eşkini kılmış ĩsār
Derlemiş haylī yine şahn-ı çemende şeb-nem
- 5 Bēlūmi bükmiş iken bār-ı belā-yı hicrān
Geldi bir bār-ı girān oldu **Ümīdī** gam hem

68

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Diyār-ı gamda kūh-ı Bīsütün-ı 'ışk-durur başum
Nişān-ı tīşe-yi mihr ü muḥabbetdūr iki kaşum
- 2 Ayağūñ öpmege bir kerre ey naḥl-ı cefā-pīşe
Yoluñda dökilüp saçıldı haylī eşk-i hūn-pāşum
- 3 Beyābān-ı reh-i 'ışkında yāruñ eyle pūyānem
Ki sāyem dahı ardumca kalur olmaz ayakdaşum
- 4 Niğārā gāh zaḥm-ı tīg ü gāhī darb-ı nīzeñden
Bugün çok serzeniş çekdi yoluñda oñmaduğ başum
- 5 Dem-ā-dem rūy-ı zerd-ālūdumı hūn ile al eyler
Göresin 'ākıbet baña **Ümīdī** yüz yumaz yaşum

68. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Ahmed Dīvânı*, G. 158, s. 318 // Bu şiir, Bâkî Dīvânı'ndaki G. 322 (Küçük, 1994: 299)'ye naziredir.

69

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bülbül-i bî-nevâ édince nağam
Açılup oldı gönçeler hurrem
- 2 Dür-i dendân-ı yâra öykünicek
Diline düşdi süsenüñ şeb-nem
- 3 Yine mâni' olur ki pîrehenüñ
Başdan geçmedük ne var bilsem
- 4 Ter düşer dūd-ı āh-ı 'āşıkdan
Yār gökde bulutdan alur nem
- 5 Êşigüñde hār raķibe bugün
Demedi kimse ey perî ādem
- [15b] 6 Mülk-i nazmuñ **Ümîdî** Hüsrev'isin
Hāme-yi nābuñ oldı saña 'alem

70

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 anlu yaşumla belā deştini 'ummān étdüm
Hār u hāřākin anuñ pençe-yi mercān étdüm
- 2 Ser-i kūyında niřān-ı süm-i esb-i yāri
Eřk-i hūn-ābe ile bir gül-i hāndān étdüm
- 3 Hāme-yi āh ıkup yazmađa sūz-ı 'iřķı
şerer-i sīnem ile arhı zer-efřān étdüm

69. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 165, s. 325

5a raķib-i hāra: Mecmûada "hār-raķibe" şeklinde geçmektedir; vezin gereği böyle okunmuştur.

70. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 160, s. 320 // Bu gazel nazire izlenimi vermektedir.

- 4 Ser-nigün olsa n'ola zevrağ-ı çarğ-ı sîm-âb
Bâd-ı âhumla bugün 'âlemi tûfân êtdüm
- 5 Ferağ-ı vuşlata imkân yoğ **Ümîdî** gördüm
Dili mu'tâd-ı ğam u ğuşşa-yı hicrân êtdüm

71

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Devr-i gül êrdi yine 'azm-ı gül-istân êdelüm
Biz de bülbül gibi bir ğüşeden efgân êdelüm
- 2 Cür'a-yı cām-ı mey-i nâb ile sâķî demidür
Ferş-i bâğı varalum la'l-i Bedağşân êdelüm
- 3 Nüş êdüp bâde-yi gül-rengi olup mest ü ğarâb
Biz dağı bir yağadan çâķ-ı ğirîbân êdelüm
- 4 Gül gibi dâĝ-ı dili 'arz êdelüm cānāna
Nice bir ğonçe-şıfat sînede pinhân êdelüm
- 5 Êy **Ümîdî** demidür şarşar-ı āhuñla bugün
Gülüñ evrâķını gül-şende perîşân êdelüm

72

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü fā'ilâtü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Alur müdām būseler ol la'l-i nâbdan
Hîç bilmen acı mı nice alam şarâbdan
- 2 Yâd-ı şafâ-yı la'lüñ ile nüş êdüp birez
Şular sepildi yüregüme cām-ı nâbdan

71. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümîdî Ahmed Dîvânı**, G. 166, s. 326 // Bu şiir, Bâķî Dîvânı'ndaki G. 323 (Küçük, 1994: 299-300)'e naziredir.

72. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümîdî Ahmed Dîvânı**, G. 187, s. 347

- 3 Ḥaṭṭ-ı siyāh olalı ruḥ-ı yāra perde-dār
Bir laḥza Ka‘be olmadı ḥālī ḥicābdan
- [16a] 4 Āheng-i nāle-yi dil-i ‘uṣṣāķı gūṣ édüp
Meclisde çekdi destini muṭrib rübābdan
- 5 Biryān olalı sīne-yi sūzān **Ümīdiyā**
Bezm-i ṣarāb-ı ğamda kesildük kebābdan

73

Ve Lehu [Ümīdī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ehl-i ‘iṣķuñ na‘rası cām-ı ṣarāb-ı nābdan
Bülbülüñ āvāzesi berg-i gül-i sīr-ābdan
- 2 Çeşm-i deryā-bārum üzre iki ebrūlar benüm
İki mähīdür ki kendin ṭaşra atmıṣ ābdan
- 3 Şöyle nāzükdür ruḥ-ı zībā-yı sāķī kim begüm
Bezm-i meyde reng alur cām-ı ṣarāb-ı nābdan
- 4 Yüz çevürmiş göricek ḥaṭṭ-ı ‘izār-ı dil-beri
Zāhid-i nā-dānı gör kim ḥaṭṭı yoķ i‘rābdan
- 5 Ëy **Ümīdī** vaktidür bedr ét hilāl-i sāğarı
Dil şeb-i tārīk-i ğamda ḥazż éder meh-tābdan

74

Ve Lehu [Ümīdī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Olmıṣ iken dil ü cān Leylī saçuñla meftün
Vādī-yi ‘iṣķa ķadem başmamıṣ idi Mecnün

73. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Ahmed Dīvânı*, G. 189, s. 349 // Nazire niteliğindeki bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Necâtî Beg Dīvânı’ndaki G. 383 (Tarlan, 1992: 321)’tür.

3a “begüm” : “benüm” D.

74. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Ahmed Dīvânı*, G. 190, s. 350

- 2 Beñzer ol Yūsuf-i gül-çihre ḥarīdāruñdur
Gül-i bāğ aldı yine destine birkaç altun
- 3 Nice beñzer dèyü ḥürşīd ‘izār-i yāra
Māha ḥaylī ṭolaşur hāle-yi çarḥ-ı gerdūn
- 4 Ḥāne-yi ḳalbe ziyā şalmağa mihr-i ‘ışḳuñ
Dāğ-ı ḥünīn yeter sīnede cām-ı gül-gūn
- 5 Èy **Ümīdī** yedi iḳlīme nazīrūñ gelmez
Ser-fürū eyledi bēş beytūñe rub’-ı meskūn

75

Ve Lehu [Ümīdī]

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Bir ḳaşları kemān müjesi ḥançer isterin
Ya’nī yolında ölmege bir dil-ber isterin
- 2 Geh tīğ u gāhī ğamzesine meyl éder gönül
Yanuñda mā-ḥaşal düşicek bir yer isterin
- [16b] 3 Rüstem gibi kemān-ı ğam-ı ‘ışḳı çekmege
Zāl-ı zamāne dèdi ki ben bir er isterin

3a “yāra” : “yārda” M.

75. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümīdī Ahmed Dîvânı**, G. 191, s. 351 // Bu şiir, Bâkī Dîvânı’ndaki G. 386 (Küçük, 1994: 338-339)’ya naziredir. // Şiirin zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından atılmıştır. Nevâyî’nin *Nevâdirü’ş-Şebâb*’daki, Osmanlı sahasında başka şairlerce de tanzir edilen (Çetindağ, 2006: 91) söz konusu şiirinin matlai şöyledir:

Gönlümi sevdā-yı zülfiñle perîşān isterem

Sebzesin ser-sebz ü gül-bergini ḥandān isterem (NDS. 428/1)

1a. “Bir ḳaşı yā vü ğamzeleri ḥançer isterin” D.

3b. **Zāl**: Ak saçlı doğması sebebiyle babası Sām tarafından “yaşlı” anlamına gelen “Zāl” ismi verilen ve efsânevî kuş Sîmurğ tarafından Elburz Dağı’nda büyütülen *Şāhnâme* kahramanıdır. Kâbil sultanının kızı Rûdâbe’yle evliliğinden, meşhur kahraman Rüstem doğmuştur (Yıldırım, 2008: 735-738).

- 4 Beñzüm gam ile zerd édüp ağladuğum bu kim
Yāruñ yolına sürmege sīm ü zer isterin
- 5 [Cān murğını uçırmağa gül-zār-ı kūyuña
Tīrūñden aña her yaña bāl ü per isterin]
- 6 Nūş eyledükçe zehrūñi yād eylerin lebūñ
Def' etmek için acısını şekker isterin
- 7 Bir baş açuğ gedāyem **Ümīdī** cihānda ben
Ne tāt ü ne kabāçe-yi İskender isterin

76

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

- 1 Degül kaşuñ üzre nigārā cebīn
Ki hūrşīd olupdur hilāle qarīn
- 2 Bulınmaz dehānuñ gibi hūrde-dān
Lebūñ gibi kanı suhen-āferīn
- 3 Görüp çīn-i zūlf-i siyāhuñda dil
Şanur hāl-i Hindūlaruñ müşg-i Çīn
- 4 Gül-i bāğ-ı cennetdeki nihāledür
'İzāruñda cānā o dürr-i semīn

7b İskender: Tarihte iki İskender vardır; ilki hem peygamber hem de padişah olan, Kur'ân'da ismi zikredilen (Kehf, 18/83-99) İskender-i Zü'l-ķarneyn, diğeri Makedonya kralı II. Filip (Philippos)'in oğlu olan İskender'dir; İslāmî metinlerde adı geçen asıl İskender, ilkidir (Levend, 1984b: 160; Pala, 209: 236-237, Zavotçu, 2006: 254-256). İskender (Aleksandros) (m. ö. 316 - m. ö. 348), 16 yaşındayken Aristoteles'ten dersler almış, 20 yaşında Makedonya kralı olmuştur. İran Kralı Dârâ'yı yenerek tüm İran'ı ele geçirmiş; fakat zamanla İran şahlarına özenmiştir. İskender, Hızır ile Zulumāt (Karanlıklar) ülkesinde Âb-ı Hayât'ı aramasıyla, Ye'cüc ve Me'cüc kavimlerine karşı yaptırdığı seddi (engel, duvar) (Sedd-i İskender) ile de bilinmektedir (Yıldırım, 2008: 427-435).

76. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Ahmed Dīvânı, G. 174, s. 334

4a "cennetde": Mecmûada "cennetdeki" olarak geçmektedir. // "nihāledür": "jāledür" D.

- 5 Raķīb-i siyeh-rū ŧen ü ŧād-mān
Ümīdī belā vü ğamuñla ħazīn

77

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 'Ahd étmiş idi vaşlını dün 'āşika cānān
Ķılmadı bugün 'ahde vefā yine mi hicrān
- 2 Gözyaşı döküp ħāk-i belāda sürinür āb
Bād ile çemende şalınur serv-i ħırāmān
- 3 Müşgīn saçuñuñ bendesi reyħān ile sünbül
La'l-i lebüñüñ çākeri yāķūt ile mercān
- 4 Cānā göricek gözleri yok nergis-i bāğuñ
La'l-i lebüñe öyküneli ğonçe-yi ħandān
- 5 Dün va'deler étmişdi Ümīdī'ye vişālin
Ol māhı bugün ṭālī'i gör oldı peşīmān

[17a]

78

Ve Lehu [Ümīdī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bugün meclisde sāķī sāğar almak dest-i dil-berden
Hemān bir gül Ķoparmak gibidür şāĥ-ı gül-i terden
- 2 Olalı cür'a-yı cām-ı leb-i dil-dāra dil hem-dem
Kesildi berş ile āfyōndan el çekdi sāğardan
- 3 Ħaṭ-ı ruħsarını zülfiyle mestür étmiş ol kāfir
'Aceb mi 'āşık-ı miskīn oķursa küfri ezberden

77. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Ahmed Dīvānı, G. 175, s. 335

3b "mercān" : "reyħān" M.

78. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Ahmed Dīvānı, G. 169, s. 329 // Bu şiirin zemini muhtemelen Ahmedī Dīvānı'ndaki G. 486 (Akdoğan: 498) ile atılmıştır: MCTN. Şiir Nu. : LXXXIX, s. 81

- 4 Demidür ʔolular iç bŭse iħsān eyle ‘uŝŝāka
Efendi ʔullara ‘ādetdür iħsān ʔunki bēglerden
- 5 **Ūmīdī** olımaz ser-menzil-i maʔŝŭdına vāŝıl
Reh-i ‘ıŝķında yāruñ gēçmeyen evvel-ʔadem serden

79

Ve Lehu [Ūmīdī]

mef‘ülŭ mefā‘ilŭ mefā‘ilŭ fe‘ülŭn

- 1 Ölü[r[se] göñŭl gitmez anuñ ħāk-i derinden
Rāzī gibi ol ‘āŝıķ-ı bī-çāre yerinden
- 2 Dilde ğam-ı ‘ıŝķı ruħ-ı zerdümdür eden fāŝ
Ma‘lŭm olur ey ŝŭħ mü’essir eşerinden
- 3 Gerçi ki ħayāl oldı miyānıyla dil-i zār
Ammā n’edelŭm gēçmedi anuñ kemerinden
- 4 ʔuyırdı yine var edüĝin ħalka dehānı
Bir söz ʔaçırup yār leb-i la‘l-i terinden
- 5 ‘Arz eyleyicek eşķ-i terin yāra **Ūmīdī**
Dēdi ki Ĥudā ŝaķlaya daħı beterinden

80

Ve Lehu [Ūmīdī]

fe‘ilātŭn fe‘ilātŭn fe‘ilātŭn fe‘ilŭn

- 1 ‘Ālemi faşl-ı bahār eyledi ser-sebz ü çemen
Başladı naĝmeye bülbŭl yine her vādiden

79. İbrahim Etem BUYRUK, *Ūmīdī Ahmed Dīvānı*, G. 192, s. 352

3a “miyānıyla” : “me‘ānīyle” M.

4a “var edüĝin” : Mecmŭada “varduĝın” şeklinde geçmektedir.

80. İbrahim Etem BUYRUK, *Ūmīdī Ahmed Dīvānı*, G. 171, s. 331

- 2 Nev-bahār oldı güzellendi ḥarīm-i gül-zār
Ḥacletinden eriyüp geçse n'ola berf-i çemen
- 3 Geh güle vālih ü geh gönçeye şeydā geçinür
Daldan dala ḳonar murğ-ı nihāl-i gül-şen
- 4 [Mevsim-i] bezm-i şafādur dēyü şevḳ üzre olup
Şubḥa dek dün gece diñlenmedi şem'i rüşen
- 5 Ey **Ümīdī** götürüp lāle-şıfat ayağı
Düşegör jāle gibi gūşe-yi bāga erken

[17b]

81

Ve Lehu [Ümīdī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Gelmez o serv yanumuza āh u zārdan
Nice şikāyet etmeyelüm rüzigārdan
- 2 Bezm-i belāda sīnemüzi eyledi kebāb
Yanduk yakılduk āteş-i 'ışḳ-ı nigārdan
- 3 Gördükçe mā-cerā-yı biḥār-ı sirişkümi
Deryālar acıyup döginür her kenārdan
- 4 Zülfüñ şebinde şem'-i ruḥ-ı dil-sitān ile
Göñlüm oḳur vefāñı o ḥaṭṭ-ı ğubārdan
- 5 Ḳılmaz **Ümīdī** āteş-i 'ışḳuñda ictināb
Cānā semender incine mi sūz-ı nārdan

81. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Ahmed Dīvānı*, G. 170, s. 330

3a "sirişkümi" : "eşkümi" M.

4a "dil-sitān ile" : dil-sitānlar" M.

4b "göñlüm" : "uşşāk" M.

5a "ḳılmaz" : "ḳalmaz" D.

82

Ve Lehu [Ümîdî]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Alursañ cānı al cismümde kalb-i nā-tüvān alsun
ayurmaz göñlümüz alursa ey rūh-ı revān alsun
- 2 Öperken leblerin nāzüklügiyle zam-ı dendān ur
Dilā meclisde bizden duter-i rezde niān [alsun]
- 3 amuñ yerse etüm bezm-i belāda am degül cānā
Hemān tek itlerüñe tende bir aç üstu'ān alsun
- 4 Dēdüm kim cān revān olup amuñla göñlümüz aldı
'İtāb u nāz ēdüp dēdi giden gitsün alan alsun
- 5 Yüri ey bād-ı āhum āsitān-ı yāra yüzler sür
o düşsün rāh-ı kūy-ı amda eşk-i nā-tüvān alsun
- 6 **Ümîdî** ışsa-yı 'ık ı cihāna dāsitān eyle
Dilersen ays-ve dillerde nāmuñ bir zamān alsun

83

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 āne eksün elini zülf-i siyeh-kāruñdan
em' kessün dilini āte-i rusāruñdan
- 2 amdulillāh ki beyāz-ı ru-ı sīmīnünde
Oınur mihr ü vefā a-ı siyeh-kāruñdan
- 3 Bize esrār-ı a-ı sebzüñi 'arz ētme iñen
Yüri ey onçe-dehen eçdük esrāruñdan

82. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 193, s. 353 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

4a "dēdüm" : "dēdi" M.

83. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 194, s. 354

- 4 Şu kadar şordı gönül sırr-ı nihân-ı lebüni
Çıkmadı söz dehen-i teng-i güher-bāruñdan
- [18a] 5 Bāde-yi cām-ı muḥabbetdür **Ümîdî** beñzer
Ki cihân mest senüñ neş'e-yi güftāruñdan

84

Ve Lehu [Ümîdî]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dirîğ étmez şafā bezminde görđi luḫf u iḥsânın
Şurāḥî sākî-yi bezm-i şafānuñ bekleği yanın
- 2 Yazuḫdur şalmasun ayaḫlara rāh-ı muḥabbetde
Demidür ḫākdan ref' eylesün ol serv dāmānın
- 3 N'eder el uzadup meclisde zāhid cām-ı şahbāya
Alup n'eyler 'aceb pîr-i muḡānuñ bir avuḫ ḫanın
- 4 Raḫîb-i kāfiri başdan şavarmış déyü ḫışm édüp
Bugün muḫkem ele aldı o ḫünî tîḡ-i bürrānın
- 5 **Ümîdî** şevḫ-ı la'l-i yār şöyle mey-perest étmiş
Vérürđi bādeye zühhād bulsa dînin îmānın

85

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Sāḡar-ı bādeye baḫ mihr-i sa'ādetdür bu
Her ḫabāba naḡar ét necm-i hidāyetdür bu
- 2 Künc-i miḫnetde ḡam u ḡuşsañı yérsem ne 'aceb
'Aşıḫ-ı ḫaste-dile bir ulu ni'metdür bu

84. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 178, s. 338

2b "ḫākdan" : "kākülünñden" **M.**

4b "ḫünî tîḡ-i bürrānın" : "ḫün-ı tîḡ-i bürrānın" **M.**

85. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 196, s. 357

- 3 Bezm-i rindāna gelüp bu géce sıķlet vėrdüñ
Yüri  y zāhid-i nā-dān ne ĥiffetdür bu
- 4 B y-ı zülfüñ getürür bād meşām-ı cāna
Billāh  y peyk-i Hıķtā yine ne zaĥmetdür bu
- 5 Reh-i mey-ĥānede yāri bulıcaķ mestāne
 y  m d  düşegör pāyına furşatdur bu

86

Ve Lehu [ m d ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dāġ-ı ġam dilde biter berg-i gül-i ter y rine
S nede her bir elif şāĥ-ı şanavber y rine
- 2  ıķmadı derd   ġamuñ s ne-yi s zānumdan
Işınupdur meger  y ş ĥ-ı sitem-ger y rine
- 3 M l-i m jgān ile ĥāk-i reh-i yāri  y dil
Çeşm-i nem-nākuña  ek kuĥl-ı mücevher y rine
- [18b] 4 Luţf  d p yār baña yazduġı d şnāmları
Tutarın 'izzet ile başda du'ālar y rine
- 5  y  m d  lebi yādına bugün meclisde
Ĥ n-ı dil n ş  der z bāde-yi aĥmer y rine

87

Ve Lehu [ m d ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Baġlayup gönlümüz ol kāk l-i 'anber-fāma
Āh kim murġ-ı dili yine d ş rd ñ dāma

86. İbrahim Etem BUYRUK, G. 214, s. 375 // Bu şiir, B k  D v nı'ndaki G. 422 (Küçük, 1994: 361-362)'ye naziredir.
// Zemin şiir muhtemelen Nec t  Beg Divanı'ndaki G. 511 (Tarlan, 1992: 378)'dir.

87. İbrahim Etem BUYRUK,  m d  Ahmed D v nı, G. 199, s. 360 // Bu gazel, 18b sayfasının derkenarındadır.

- 2 Ğam-ı zülfüñle beyābān-ı muḥabbetde gönül
Beñzer ol rāh-reve ḳalmıř ola aḥřāma
- 3 Biñ bir ibrām ile bir būsesin alduḳ yāruñ
Ḥūblar řimdi iñen döymez imiř ibrāma
- 4 Ḥalka esrār-ı leb-i la'lüñi fāř etdi dēyü
Dil uzatsa n'ola meclisde řurāḥī cāma
- 5 Yazmaĝa levḫa-yi ḥūrřide **Ümīdī** ři'rin
Destine aldı 'Uḫārid yine zerrīn ḫāme

88

Ve Lehu [Ümīdī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Devr-i güldür řanemā nūř-ı mey-i nāb eyle
Dehen-i tengüñi bir ĝonçe-yi sīr-āb eyle
- 2 Ęy gönül vaşf-ı leb-i la'lini ĩcād etdük
Rişte-yi zülf-i dil-āvīzini itnāb eyle
- 3 Yazıcaḳ vaşf-ı gül-istān-ı cinānı zāhid
Başka anda der-i cānāneyi bir bāb eyle
- 4 Rūz-ı miḫnetde dilā ḳalmasa seyl-āb-ı siriřk
Ęridüp dildeki peykānları tīz āb eyle
- 5 Ęrmek isterseñ eger ḳadr-ı viřāl-i yāra
řām-ı furḳatde **Ümīdī** gözi bī-ḫ'āb eyle

89

Ve Lehu [Ümîdî]

mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

- 1 Yér étđi hayāl-ı ser-i zülfüñ dil içinde
Leylā'yı hayāl étđi gören maħmil içinde
- 2 Ey serv-i hırām ağlamadın reşk-i ruħuñla
Çaldı ayağı āb-ı revānuñ gil içinde
- 3 Şerħ étmege feryādumı dildür ceres içre
Peykān-ı hadeng-i ğam-ı ğamzeñ dil içinde
- 4 Pervānesine mātem édüp şem'-i şeb-efrüz
Yanar yaqılır şubħa deġin maħfil içinde
- 5 Bir ġün ola kim ére nişānına **Ümîdî**
Āh oqlarını at yüri bu menzil içinde

90

Ġazel-i Raħmî

mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Tenüm ġül-zār-ı ğamda her elifdür bir budağ anda
Görinen aq ġülidür penbelerle tāze dāğ anda
- 2 Ruħuñda tāb-ı hüsnüñ berķ urur zülf-i siyāhuñda
Şanasın Deyr-i Meryem'dür ki yaqmışlar çerāğ anda
- [19a] 3 Cihān bir bezm-i fānîdür elinden sākî-yi dehrüñ
İçilür bāde-yi ğam gerçi devr étmez ayağ anda

89. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Ahmed Dîvânı*, G. 226, s. 287 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 413 (Küçük, 1994: 355)'e naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri için, Eğridirli Hacı Kemâl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir* adlı nazire mecmûasında Melihî'nin şiiri verilmiştir. Söz konusu şiirin matlai şöyledir:

Uyarur çeşmüñ fitne ħ'āb içinde

Şaçuñ cān ile pîç ü tāb içinde (CMN. Şiir Nu. : 2085, s. 1796)

90. Mustafa ERDOĞAN, *Bursalı Raħmî ve Dîvânı*, G. 185, s. 261

1b "penbelerle" : "penbelerdür" M.

- 4 Hām-ı ebrũnda hālũñ mi yāhũd bāğ-ı melāhatde
Leṭāfet şāhıdur egmiş qarār êtdũkde zāğ anda
- 5 Vücũd iqlĩmini terk êt ‘adem vādĩsine ‘azm êt
Ki birdür **Rahmiyā** bĩ-şek yağın ile ırağ anda

91

Ümĩdĩ

fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilũn

- 1 Nice kāfir demeyem zũlf-i ‘abĩr-efşāna
Göz göre başar ayağın uzadup Qur’ān’a
- 2 Dide[de] ‘aks-i haṭ-ı sebzi o gonçe dehenũñ
Beñzer ol şırça sifāl içre biten reyḥāna
- 3 Şanma başdan ayağa kıldı libāsın gül-gũn
O gözi hũnĩ dilā girdi [yine] bunca kıana
- 4 Cāna ey gonçe ḥayāl-i ḥadd u hālũñ gönder
Kıl ‘aṭā bũlbũl-i maḥbũsuña āb ü dāne
- 5 Cümleten ‘ālemi eşkiyle **Ümĩdĩ** êde ğarğ
Gözden olursa nihān ger o dũr-i yek-dāne

4a “ebrũnda” : “ebrũda” D.

5b “ile” : “eyle” D.

91. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümĩdĩ Ahmed Dīvānı*, G. 227, s. 388

92

Ve Lehu [Ümîdî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 İñlerüm çarha girüp derd ile dülâb gibi
Şerhalar kan aqıdur sinede mizâb gibi
- 2 Düşmesün halkuñ iñen ağzına la'lüñ şanemâ
Şunma leb her kişiyे cām-i mey-i nâb gibi
- 3 Mîve-yi vaşlını ağyāra edelden mebzül
Dökilür kanlu yaşum yerlere 'unnâb gibi
- 4 Sāğar-ı bādeyi meclisde şağın görme tehî
Ki aqar halk-ı cihānı ayağına āb gibi
- 5 Bāğ-ı kūyuña dēyü erem **Ümîdî** ēy serv
Ağlayu zārî kıılır derd ile dülâb gibi

93

'Ubeydî

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Beni zencir-i 'işka şanma kim bağlanmadum gitdüm
Senüñ dīvāneñ oldum ēy perî uşlanmadum gitdüm
- [19b] 2 Hārīm-i kūyuña ermişken ayruldum dirīgā kim
Döne döne eşigüñ Ka'be'sin tolanmadum gitdüm
- 3 Töyınca yüzüne bakmaduğumdan ğayrı sulţānum
Şarāb-ı la'l-i rūḫ-efzāña ḫayfā kanmadum gitdüm

92. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Ahmed Dîvânı, G. 249, s. 410 // Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 507 (Küçük, 1994: 415-416)'ye naziredir. // *Pervâne Bey Mecmûası*'nda benzer şiirlerin zemin şiiri olarak Necâtî Bey Divanı'ndaki G.614 (Tarlan, 1992: 425) gösterilmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 7235, s. 2612 // Necâtî'nin yanı sıra Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 335 (Tarlan, 1992: 279)'in benzer özellikler arz etmesi sebebiyle zemin şiir olarak iki şiir de gösterilmiştir.

93. Ömer ARSLAN, Ubeydî Dîvânı, G. 203, s. 448

3. 4. Dîvân'da 4. beyit, 3. beyitten önce verilmiştir. Bu durum, mana değişikliğine sebebiyet vermediği için, mecmûadaki beyit geliş sırası korunmuştur.

- 4 N'ola pervâne gibi odlara yansam benüm şem'üm
Murādumca saña sūz-ı derūnum yanmadum gitdüm
- 5 Saña 'āşık olup derd-i ğam-ı 'ışkuñla cān vërdüm
'**Ubeydî**'yem belā-yı 'ışqdan uşanmadum gitdüm

94

Zātî

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şāh-ı 'ışkam dūd-ı āhum sāye-bānumdur benüm
Eşk-i çeşmüm leşkerüm ṭablum fiğānumdur benüm
- 2 Ra'd şanmañ ḳubbe-yi eflāki güm güm gümleden
Yār elinden na'ra vü āh [u] fiğānumdur benüm
- 3 Bu felekler bāğ-ı 'ışkuñ içre bir ṭölābdur
Anı gerdün eyleyen eşk-i revānumdur benüm
- 4 [Ëy ṭabīb-i cān u dil derdüm saña şerḫ étmege
Zahmumun ağızında peykānuñ zebānumdur benüm]

5a “derd-i ğam-ı 'ışkuñla” : “derd ü ğam-ı mihrüñle” D.

94. Ali Nihad TARLAN, *Zātî Dîvânı*, G. 869, s. 373 // Bu şiir mecmûada iki kez -94. 257.- verilmiştir. // Bu şiirin dördüncü ve beşinci beyitleri mecmûanın 94. şiirinde yokken 257. şiirinde mevcuttur; ikinci ve altıncı beyitler ise 94. şiirde yazılmışken 257. şiirde verilmemiştir. // Bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'ye aittir (Çetindağ, 2006: 219). Nevâyî'nin *Nevâdirü's-Şebâb*'ındaki matlaı şöyledir:

Tîre kılmış tün kibi āfākıñı āhım miniñ
Tā işittim kim kıılır şeb-gerdliğ māhım miniñ (NDŞ. 349/1)

Pervâne Bey, Cem Sultân'ı işaret etmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 4860, s. 1774. Peşteli Hisālî benzeri şiirler için Ahmed Paşa Dîvân'ndaki G.209 (Tarlan, 1992: 219)'u zemin olarak göstermiştir (Kalyon, 2011: 490):

Ḳanlu yaşum yādigār-ı la'l-i yārumdur benüm
Yüzümi anuñla yumağ iftiḫārumdur benüm (G. 209/1)

1b “leşkerüm” : “askerüm” M.

3a “bu felekler”: “çarḫ-ı a'zam” D.

3b “gerdün” : “gerdān” D.

- 5 [Cismümüñ her cānibinde sehm-i hūn-bārum ki var
Hālüm ağlar yāra çeşm-i hūn-feşānumdur benüm]
- 6 Ğāfil olma key şaķın āhum oķundan éy felek
Ķaddüm altun tozlı bir Ćāĉi kemānumdur benüm
- 7 Germ olup āhum ayıtdı kim felekler **Zātiyā**
Yaķmaĝa ķındīl-i ‘arşı nerdübānumdur benüm

95

Şem’i

mefā’ülün mefā’ülün fe’ülün

- 1 Ķoçam dērdüm nigāri pīrehensüz
Ćürütdüm varumı ķaldum kefensüz
- 2 Benüm rūh-ı revānum sīneme gel
Bilürsin Ćunki cān olmaz bedensüz
- 3 Ölürsem kimse étmez baña tīmār
Ne dirlik pādişāhum baña sensüz
- 4 Şalınmaz bu cihān bāĝında hergiz
Ne yār aĝyārsuz ne gül dikensüz
- 5 [Cihānı birbirine urdı ĝamzeñ
Güzellük mülki olmazmış fitensüz]
- 6 Eritdüñ cānuñı ĥasretle **Şem’i**
Şararduñ zer gibi bir sīm-tensüz

6a “ki şaķın” : “sehm ķıl” **D.**

6b “Ćāĉi” : “yāy-ı” **M.**

7a “āhum ayıtdı kim” : “bu āteş-i āhum” **M.**

95. Murat Ali KARAVELİOĞLU, **Şem’i Dīvānı**, G. 77, s. 482

6. Şararduñ āteş-i ĥasretle Şem’i
Erirsin zer gibi bir sīm-tensüz **D.**

[20a]

96

Rūhī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 ‘Aynuña alma dilā zerrece dünyā ğamını
‘Āķil oldur kim bugün çekmeye ferdā ğamını
- 2 Hāmdulillāh leb-i mey-gün ile sāķilerimüz
Bize çekdürmediler bāde-yi hāmra ğamını
- 3 Gül-şen-i bāĝ-ı fenā içre n’olaydı bir kez
Ölmese çekse kişi bir gül-i ra’nā ğamını
- 4 Öliceķ hār-ı mezārumda biten her çemenüm
Dil olup söyleye ol serv-i dil-ārā ğamını
- 5 Ne bilür yār ğam-ı hecri ile **Rūhī** hālün
Çeke mi hiç gül-i ter bülbül-i gūyā ğamını

97

‘Ubeydī

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ayaĝum adım atmaz bir kadem mey-hāneden ğayrı
Elüm bir nesne tutmaz sāķiyā peymāneden ğayrı
- 2 Koya ğavĝāyı ey vā‘iz kulaĝum nesne gūş étmez
Şurāhī ĝulĝulıyla na’ra-yı mestāneden ğayrı

96. Coşkun AK, *Baĝdatlı Rūhī Dīvānı*, G. 1109, s. 1035 // Bu şiir, Bākī Dīvānı’ndaki G. 506 (Küçük, 1994: 414-415)’ya naziredir: PBM. Şiir Nu. : 7606, s. 2740 // Bu şiirin 3. ve 4. beyitlerinin geliş sırası *Divan*’da farklıdır; burada mecmûadaki şekli esas alınmıştır.

1a “alma” : “almaz” D.

3a “n’olaydı bir kez” : “bulundu hergiz” M.

4b “söyleye” : “söyle” M.

5a “hālün” : “hālin” M.

97. Ömer ARSLAN, *Ubeydī Dīvānı*, G. 318, s. 528 // Bu gazel nazire izlenimi vermektedir.

1a “kadem” : “yere” D.

- 3 'Aceb mi zāhidā ḥūr-ı behište nāzır olmazsam
Gözüm bir nesne görmez şāhid-i kāşāneden ğayrı
- 4 Nice rengīn ü şīrīn olmasun güftār-ı dil-sūzum
Dilüm bir nesne zıkr étmez leb-i cānāneden ğayrı
- 5 'Ubeydī'nüñ mekānını şorarsañ ey perī-peyker
Yatağı yokdur ol dīvānenüñ vīrāneden ğayrı

98

Sırrī

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Şehā çeşm ü çerāğ-ı 'ālem ü nūr-ı başarsın sen
Nazīruñ görmedüm bir merdüm-i şāhib-nazarsın sen
- 2 Derūnı gönçe-veş kan ile tölmuş 'andelībem ben
Ṭarāvet gül-sitānında açılmış verd-i tersin sen
- 3 Ğarīk-i baḥr-ı ğam ḥāk-i reh-i faqr u fenāyam ben
Serīr-i salṭanatda pādişāh-ı baḥr ü bersin sen
- 4 Görüp ben nā-tüvānuñ kaçma luṭf ét ey perī-peyker
Seni görsem vücūdum maḥv olur kimden kaçarsın sen
- 5 [İneñ germ olma bildiñ dā'iriñ ey mihr-i 'ālem-tāb
Bu āh-ı pūr-şererden ayru düşmiş bir şerersin sen]
- 6 Ne bābuñdur senüñ ey **Sırrī** tırmağ āsitānuñda
Çarāruñ yok felekde bir gedā-yı der-be-dersin sen

3b. 4b. Şiirin 'Ubeydī Divanı çalışmalarındaki şeklinde 3b olan mısra, 4b; 4b olan mısra da 3b'nin yerine yazılmıştır. Burada mecmûadaki şekil korunmuştur.

98. Bu şiirin bazı beyitlerine tezkirelerde (Sungurhan, 2017a: 436-437; Açıkgöz, 2017: 179-180), tamamına ise mecmûalarda (Evecen, 2011: 412-413; Yılmaz, 2018: 776) rastlanmıştır. // Bu şiir muhtemelen Hayâlî Divanı'ndaki G. 412 (Tarlan, 1992: 232)'ye naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen 'Aşkî-yi Selef'e âittir:

PBM. Şiir Nu. : 5471, s. 1996

3a "reh-i" : "yere" **a.g.e.**

5. Bu beyit, bir mecmûadan (Evecen, 2011: 412-413) alınmıştır.

6b "çarāruñ yok" : "çarār étmez" **a.g.e.**

[20b]

99

‘Ulvî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Şehâ küyuñda göñlüm kim gedâ-yı müstemendüñdür
Erenler haqqı baş u cāna qalmaz bir levendüñdür
- 2 Gülinden gül-bīninden gül-şenüñ ‘uzlet véren halka
Cemāl-i dil-pesend güle nihāl-i ser-bülendüñdür
- 3 Cefâ taşın atup incinme yār étdükçe düşnāmı
Gerek döksin gerek söksin göñül hōş tut efendüñdür
- 4 Sevüp her bir sitem-kārı şikāyet kıлма t̄ali‘den
Saña éy dil éden her ne éderse kendü kendüñdür
- 5 Nazar kııl ‘Ulvî‘ye kapuñda şāhā bunca yıldur kim
Ġarībüñdür faķīrüñdür kuluñdur derd-mendüñdür

100

Mānî

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Açılıp gül gibi kıldı o perî ref‘-i niķāb
Ara yerde zerre deñlü kılmadı gitdi hiçāb
- 2 Ben berāber dutmam ol ruhsār-ı ‘ālem-tāb ile
Her ne deñlü kendüsin yüksek tutarsa āfitāb
- 3 ‘Ārızundan istedüm bir buse ibrām eyledüm
Vérmedi yüz baña ol hergiz şeh-i ‘ālî-cenāb

99. İsmail ÇETİN, *Derzî-zāde ‘Ulvî Dîvânı*, G. 166, s. 289

4b “her ne éderse” : “rüsivā-yı ‘ālem” D.

100. Şener DEMİREL, *Mānî - Dîvân ve Şehr-enîz-i Bursa*, G. 5, s. 51

1b “Şoñra bildüm haţţ-ı ruhsārından eylermiş hiçāb” D.

2a “dutmam ol” : “tutmazam” D.

3. “İstedüm bir buse ruhsārından ibrām eyledüm
Véreydi yüz baña ammā ol şeh-i ‘ālî-cenāb” D.

- 4 Şevk-ı būs-ı la'l-i cān-baḥşuñla sākī dün gece
Meclis [içre] aldı ayağ üstine cām-ı şarāb
- 5 Pāye-yi a'lāya érdi buldı rif'at **Māniyā**
Esb-i yāruñ arḩasında ḩōş geçer şimdi riḩāb

101

Rahmī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Toludur 'ışkuñ şarābından felek ḩum-ḩānesi
Nūş édüp Mecnūn ile olduḩ anuñ mestānesi
- 2 Bezm-i vaḩdet içre bir şem'-i ilāhī'dür ki 'ışḩ
Per yaḩar ol şem'e Cibrīl olımaḩ pervānesi
- 3 Nice şūretten görünür cilve-gāh-ı mümkināt
'İşḩ bir maḩbūbdur diller anuñ dīvānesi
- 4 Üstüḩñ-ı kelle-yi Cem'de bu söz mektūb imiş
Cām-ı 'ālem-bīn iken elde ḩolu peymānesi
- 5 Bir şadefdür baḩr-ı 'ışḩ içinde 'ālem **Rahmiyā**
Kimse bilmez ḩıymetüm anuñ benem dür-dānesi

4b "ayağ" : "ayağı" M. // "üstine" : "eline" D.

101, Mustafa ERDOĞAN, Bursalı Rahmī ve Dīvānı, G. 223, s. 285 // Bu şiir Şehzāde Defterdārı Zihnī'ye naziredir:

PBM. Şiir Nu. : 7723, s. 2780

4a "söz" : "sır" D.

[21a]

102

Murabba‘-ı ‘Ulvî [‘Ulvî]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

- 1 ‘Ayn-ı ‘aynum benüm ol çeşm-i sitem-kāra fidā
Yā’sı vü nün’ı hem ebrū-yı dil-dāra fidā
- 2 Cā-be-cā nokta daḥı ḥāl-i ruḥ-ı yāra fidā
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

II

- 1 Hecr-i dāl-ı dehenüñ kāmētümi kıldı dü-tā
Yaş ile gözlerümi hā’sı pür eylerse n’ola
- 2 Nün’ı da na’l ile zeyn étدی tenüm ser-tā-pā
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

III

- 1 Mīm-i mihrüñ femüñ édüp başuma ‘ālemi teng
Hāsı hem sīneme yaḫdı iki dāğ-ı gül-reng
- 2 Rāsı ğam meclisine kāmētümi eyledi çeng
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

IV

- 1 Nün-ı nāzuñ bēlümi rā gibi kılmışdur ḥam
Érgürür her elifi āhumı çarḥa her dem
- 2 Zā’sıdur ḥançer-i ğam noktasıdur ḫaṭre-yi dem
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

V

- 1 ‘Ayn-ı ‘Ulvî gözüñe lām’ı da ğīsūña fidā
Vāv iki çeşm ü iki leb iki Hindū’ña fidā
- 2 Olsun éy kaşları yā, yā daḥı ebrūña fidā
Dāl u lām-ı dil iki ṭurra-yı ṭarrāra fidā

Murabba'-ı Hayālī [Hayālī]*fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün***I**

- 1 Āhdan 'asker çeküp baş kaldırur hicrān baña
 Ta'ne taşını atar bu dīde-yi giryān baña
- 2 Dāğumuñ mir'atı yüz göstermeyüp yārān baña
 Bağduğumca nağş-ı hicrān gösterür her ān baña

II

- 1 Kaşr-ı gerdūnda der-i şādī güşāde bulmasun
 Şubḥ kalsun zūlmet-i şām-ı belāda gülmesün
- 2 Göreyin āyīne-yi devrānı şūret bulmasun
 Bağduğumca nağş-ı hicrān gösterür her ān baña

III

- 1 Kılımış idüm meclis-i erbāb-ı dilde kesb-i ḥāl
 Mūcib-i noğşān imiş bildüm benüm şāhum kemāl
- [21b] 2 Dest-i sākīden gerekmez sāgar-ı bezm-i vişāl
 Bağduğumca nağş-ı hicrān gösterür her ān baña

IV

- 1 İ'tibār étsem gül-istānuñ ağan ırmağına
 Lāle-yi şahrā-nişīnünñ sīnesinünñ dāğına
- 2 Bāğda būy [u] vefā yādına gül yaprağına
 Bağduğumca nağş-ı hicrān gösterür her ān baña

V

- 1 Éy **Hayālī** hem-dem olmadum alup ikrārını
 Germ bulsam bir güneş ruhsārenünñ bāzārını
- 2 Zerreyi nā-çizden 'arz eylese dīdārını
 Bağduğumca nağş-ı hicrān gösterür her ān baña

103. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, s. 71

I. 1a "Āhdan leşker çeker baş kaldurup efgān baña" D.

I. 2a "yārān": "her ān" M.

II. 1a "'bulmasun": olmasun" D.

Tercî-i Bend-i Hayâlî [Hayâlî]*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün***I**

- 1 Bir güzel gördüm ki reşk-i şüret-i büt-ḥānedür
Kendüsinden gayrıya âteş gibi bî-gānedür
- 2 Kim zebānından gelen efsün ile efsānedür
Mü'min ü küffār ile hem-şoḥbet ü hem-ḥānedür
- 3 Cām-ı zerrīn nüş eder bir bî-vefā mestānedür
Nüş eden bir cür'asın biñ yıl yeri mey-ḥānedür
- 4 Tîğ çekmiş bir dil-āverdür ki kaşdı cānadur
Bedr-i tab'ından çerāğın yakmışdur yā nedür
- 5 Rāstī ben [şem'-i] dil-süzem 'adüvv pervānedür
Kim ṭolişsa âteşe pervāne yā dīvānedür

II

- 1 Bir nihālem ki baña berg-i ḥazān oldu naşīb
Sūd içinde gayrılar baña ziyān oldu naşīb
- 2 Cismden 'ār eyler oldum tā ki cān oldu naşīb
Bir Hümā-yı nūr-bālem üstuḥ'ān oldu naşīb
- 3 Gel haber vér 'ışkdan çünkim zebān oldu naşīb
Süz ü ḥasret āşikārā vü nihān oldu naşīb
- 4 Baña yanmaḵ bî-tereddüd bî-figān oldu naşīb
Kendü ḥālümnden baña çünkim beyān oldu naşīb
- 5 Rāstī ben şem'-i dil-süzem 'adüvv pervānedür
Kim ṭolişsa âteşe pervāne yā dīvānedür

104. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, s. 67 // Bu şiir, Hayâlî Dîvânı'nda "mu'aşşer" başlığıyla verilmiştir.

I. 5a ben: Şiirde bazen "ben" bazen de "men" şeklinde yazılan kelimenin "ben" şekli esas alınmıştır.

III

- [22a] 1 Şüretüm naķş-ı fenā göstermege mir'ātdur
'Ayn-ı hūrşīd em baña pervāneler zerrātdur
2 Şöyle gūyāyem ki yanumda cihān aŗmātdur
Geh dilümde 'ıŗķ-ı cārī gāh nārencātdur
3 Tāķ-ı 'ıŗķa çıķmağa himmet baña mirķātdur
Āb-ı Hāyvān'um Şeb-i muzlim baña zulmātdur
4 Tende cānum pertev-i envār-ı baħr-i zātdur
Mā-verā-yı Şüretüm fehm eylemek heyhātdur
5 Rāstī ben Şem'-i dil-süzem 'adüvv pervānedür
Kim Őoliŗsa āteŗe pervāne yā dīvānedür

IV

- 1 Gerçi devrān benden öñden ğayra vērdi furŗatı
Pāy-ı taħt-ı 'ıŗķda çalındı Mecnūn nevbeti
2 Āħiri Ferhād hem ērgürdi baŗa Şan'atı
Kıble-gāh oldı çü Maħmūd'a Eyāz'uñ türbeti
3 Vāmıķ'uñ 'Azrā ile añıldı nice ğāleti
Lā-cerem her 'āŗıķuñ bir demde oldı Şöhreti
4 Bunların baŗındadur iķlīm-i 'ıŗķuñ devleti
Ŝām-ı ğamda bunlaruñ oldum çerāğ-ı Őoħbeti
5 Rāstī ben Şem'-i dil-süzem 'adüvv pervānedür
Kim Őoliŗsa āteŗe pervāne yā dīvānedür

V

- 1 Ęy **Hāyālī** tā ki gördüm ol ķamer-ruħŗarımı
Mıhr-i 'ālem-tābdan germ eyledüm bāŗarımı
2 Vuŗlatı hicrāne Őatdum aldılar iķrārımı
Deyr-i 'ıŗķuñ rāhibiydüm kesdiler zünnārımı
3 Hāŗılı eŗnāmdan pāk ētdiler Ferħār'ımı
Aldılar Őāh-ı cihān göñlüm gibi esrārımı
4 Nār-ı 'ıŗķuñla yanup yaķılma ētdüm kārımı
Māh-rūlar Őevķine nūr eyledüm destārımı
5 Rāstī ben Şem'-i dil-süzem 'adüvv pervānedür
Kim Őoliŗsa āteŗe pervāne yā dīvānedür

III. 2a "cihān aŗmātdur": "iħtimāldur" M.

V. 3b "göñlüm gibi": "göñlüm ile" : D.

V. 5a **Ferħār**: Türkistan'da Hıta ve Kāŗgar arasında, putları ve güzelleriyle meŗhur bir Őehirdir (Pala, 2009: 153).

[22b]

105

Ġazeliyyāt-ı Ĥayālî Ĥarfü'l-Elif [Ĥayālî]

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

- 1 Bu leṭāfet ki 'aṭā eylemiş Allāh saña
Mihr ṭutsa yaraşur ĥidmet içün māh saña
- 2 Pister-i nāzdasın gönçe-şifat uyḥuya var
Eylesün bād-ı şabā gibi güzer āh saña
- 3 Şāh-ı nev-rüz görüp ḥüsn eli sultānı seni
Lāle vü gülden éder ḥayme vü ḥargāh saña
- 4 Eyleyüp terk-i 'aşā āha ṭayanmazsa eger
Şeb-i ġamda éremez zāhid-i güm-rāh saña
- 5 Baḥr-ı nazm içre Ĥayālî göricek dürr-i yetīm
Vérdi fer terbiyet-i mihri ile Şāh saña

106

Ve Lehu [Ĥayālî]

fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün

- 1 Gördi maḥşūş olduġın meydān-ı istiġnā baña
Şeh-perin gönderdi sorguç Kāf'dan 'Ankā baña
- 2 Bezm-i tecrīd eylesem 'İsī-yi Rūḥullāh ile
Her ḳadeḥde mīvesin teklīf éder Ṭübā baña
- 3 Dāġlar bī-ḥār gül farḳumda sünbül dūd-ı āh
Dérlerse yāraşur naḥl-ı cihān-ārā baña

105. Ali Nihad TARLAN, *Hayālî Dîvânı*, G. 15, s. 94 // Bu şiir Necâtî Beg Divanı'ndaki G. 2 (Tarlan, 1992: 151)'ye naziredir: PBM. Şiir Nu. : 197, s. 120

2a "bister-i nāzdasın" : "bister-i nāzda" M.

3a "seni" : "beni" M.

106. Ali Nihad TARLAN, *Hayālî Dîvânı*, G. 16, s. 94

2b "éder" : "éde" D.

- 4 Hār-ı kūyuñ ayağumdan olmadı ey gül cüdā
Reşk édüp göz dikdi gerçi sūzen-i ‘Īsā baña
- 5 Dürr-i nazmum gördi deryālar dilinde söylenür
Ey **Hayālī** bende oldı lü’lü’-i lālā baña

107

Ve Lehu [Hayālī]

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Hūn-ı ciger olalı mey-i dil-güşā baña
Geldi cihān elemeleri zevk u şafā baña
- 2 Gözyaşı baħrine düşeyin zevk bundadur
Şunma elüñ ħalāş için ey āşinā baña
- 3 Çün ey gedā mücāviriyin künc-i ‘uzletüñ
Pehlūlaruñ nişānı yeter büriyā baña
- 4 Kaşdum budur ki sāyemi ħürşid görmeye
Hergiz olur mı dīde-yi encüm baķa baña
- [23a] 5 Kılısam **Hayālī** gevher-i ‘irfānum āşikār
Şahrā ola mekānları her baħr aķa baña

108

Ve Lehu [Hayālī]

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Ol deñlü atdı cevr oķın ol ķaşı yā baña
Raħm eyler oldı şimdi belā vü ķazā baña
- 2 Cān yerine tenümde bula derd-i dil-beri
Rūz-ı vidā’ ecel dēyicek merħabā baña

107. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 17, s. 94 // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Sehâbî’ye aittir: PBM. Şiir
Nu. : 294, s. 15

5a “‘irfānum” : “‘irfānın”D.

108. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 11, s. 92

- 3 'Işk-ı nigār ile düşeli ana rahmine
Hün-ābe-yi cigerdür o demden ğidā baña
- 4 Ferhād nevbetüm çalar eyler senāmı Qays
İklīm-i 'ışkı véreli şāhum Hudā baña
- 5 Oldı **Hayālī** cilve-geh-i hüsn-i bī-sebāt
Dérlerse n'ola āyīne-yi pür-şafā baña

109

Ve Lehu [Hayālī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bāğ-ı cihānda kārı kimüñ āh ü zār ola
Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola
- 2 Alup şabā elin iledür āsitānuña
Şol nā-tüvānı kim reh-i ğamda ğubār ola
- 3 Tīrūñ geçince sīneden el ur kılıcuña
Çek ilerüye anı ki şāhum yarar ola
- 4 Peykân-ı düst seng-i melāmetle her zamān
Cismüm nihāline dilerin berg ü bār ola
- 5 Étme **Hayālī** bendeñi mağlüb-ı her denī
Sī-murğ peşseye ne revā kim şikār ola

109. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 7, s. 91 // Bu şiirin zemin şiiri Yeniçeri Kâtibi Tâli'î'ye aittir: **PBM**. Şiir
Nu. : 7162, s. 2585

4b "cismüm": "cism-i" **M**.

5a "her denī": "her dem" **D**.

110

Ve Lehu [Ḥayālī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Êy kaşuñ pek yâ çeküp atmağda sehm-endâz-ı hûb
Tîr-i ğamuñ ehl-i derd içinde maḥbûbu'l-kulûb
- 2 Tıtmış idüm dest-i 'ışkuñla selâmet dâmenin
Ten libâsın vèrmedin ervâḥa Settârü'l-'uyûb
- 3 Yâra bak ğayra nazâr kılma dèyü te'dîb için
Çeşm-i 'âlem-bînüme kirpiklerüm kaldurdı çüb
- [23b] 4 Himmetüm raḥşına meydân mâ-verâ-yı kâ'inât
Ḳudretüm cevġânına gerdün-ı gerdân oldı toḅ
- 5 Câme-yi çeşm-i Ḥayālî gördi mey-âlûdedur
Âb-ı istiġfâr ile pāk êtdi Ğaffâru'z-zünûb

111

Ve Lehu [Ḥayālī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gerçi mey içmekden oldı bezmde huşyâr mest
Şevk-ı la'l-i yâr êder lîkin beni her bâr mest
- 2 Âşiyân-ı bülbülün başında güller kanlı dâġ
Şâḥ-ı gül olmuş gül-istân içre Mecnûn-vâr mest

110. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, G. 25, s. 97 // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Usûlî Dîvânı'ndaki G.6 (İsen, 1990: 102)'dir: **PBM**. Şiir Nu. : 874 s. 359-360.

2a "selâmet" : "melâmet" D.

4b "gerdün-ı" : "gerdün u" D.

111. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, G. 29, s. 98 // Bu şiir, *Pervâne Bey Mecmûasında Necâtî Beg Dîvânı*'ndaki G. 34 (Tarlan, 1992: 165)'e nazire olarak gösterilmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 984, s. 396. Eğirdirli Hacı Kemâl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'inde Necâtî'nin şiirinin de nazîre olduğu belirtilerek benzer şiirlerin zemin şiiri için Nesîmî Dîvânı'ndaki G. 22 (Ayan, 1990: 85) gösterilmiştir: **CMN**. Şiir Nu. : 127, s. 162-163.// Şiirin mecmûadaki şeklinde bazen "daġıt" bazen de "taġıt" olarak yazılan redif kısmındaki kelimenin "taġıt" şekli esas alınmıştır.

- 3 Her kişi bezm-i cihān içinde bir hāletdedür
Şem‘ yanmağda şurāhī gülmede ağlar mest
- 4 Zāt-1 ‘āşıklar ser ü ten şöhetinden geçdiler
Oldı bī-cām ü şurāhī tālīb-i dīdār mest
- 5 Bildi ‘ālemler **Hayālī** saña şeydā olduğın
Añlanur biñ eylesün keyfiyyetin inkār mest
- 6 Ger bu nazmı rūḥ-1 Cāmī’yle Nevāyī işide
Uyanup ḥ‘āb-1 ‘ademden olalar tekrār mest

112

Ve Lehu [Hayālī]

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Êy ḥaṭṭ-1 yār her taraḫa nāmeyi tağıt
‘Uşşākuñ işi bitdi bu hengāmeyi tağıt
- 2 Eşcār-1 kūsār baña kol şalup dedi
‘Uryān-1 ‘ışk olup bize gel cāmeyi tağıt
- 3 Bir noḫtanuñ ḫaḫīkatıdur çün ḫurūf-1 kevn
Êy ḥ‘āce ‘ārif ol varağ u ḫāmeyi tağıt
- 4 Gül mevsiminde bādeye fetvā dilerse ḫalk
Eknāf-1 dehre bir nice ‘allāmeyi tağıt
- 5 Şāh ol **Hayālī** kişverine muṭme’innenüñ
Tīğ-i himemle ‘asker-i levvāmeyi tağıt

4a “zāt-1” : “zāta” D.

112. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 32, s. 100

3a “ḫaḫīkatıdur” : “ḫaḫīkatdur” D.

5b “tīğ-i himemle” : “tīğ-i āhumla” M.

Ve Lehu [Ḥayālī]*mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün*

- 1 Dilā Mecnūn-şıfat 'uryān-ı 'ışk ol pîrehenden geç
Belā meydānınıñ gérçek şehīdiyseñ kefenden geç
- [24a] 2 Yüri her serv-i bālāya aqıtma şu gibi gönülün
Fenā gül-zārınıñ el çek gülinden gel dikenden geç
- 3 Çekilmiş derd ü ḥasretdür bu bāguñ serv-i dil-cūsı
Dökülmüş zehr-i miḥnetdür ruḥ-ı ḥāke çemenden geç
- 4 Gönül şehbāzını Sī-murğ-ı Kāf'a hem-cenāḥ eyle
Bu alçaqlarda pervāz eyleyen zāğ ü zağandan geç
- 5 **Ḥayālī** cāme-yi zer-beft ü atlasdan olup fāriğ
Libās-ı müste'ārīden geçüp belki bedenden geç

113. Ali Nihad TARLAN, Hayālī Dîvânı, G.38, s. 102 // Bu şiir, Necâtî Beg Dîvânı'ndaki G. 42 (Tarlan, 1992: 168)'ye naziredir: **PBM**. Şiir Nu. : 1234, s.484 // Her ne kadar Pervâne Bey Mecmûası zemin şiir olarak Necâtî 'yi göstermişse de esasında Necâtî'nin şiiri arada kalan bir vasıta/bağlantı şiirdir. Bu ve benzeri şiirlerinin zemini 'Alî-Şîr Nevâyî tarafından atılmıştır (Çetindağ, 2006: 146). Nevâyî'nin *Fevâyidü'l-Kiber*'deki matlaı şöyledir:

Maña eger dige siz cān bile cihāndın kiç
Kiçey velîk munı dimeñ ki andın kiç (FDK. 101/1)

4a Sī-murğ : Aslı, “Sîn-murğ”dur; avcı şahin anlamına gelir. Geniş dört kanadı, iri yapısı, olağanüstü gücü ve büyüyle bilinen bu kuş, 1.700 yıl kadar yaşar. Cebrail'le pek çok ortak özelliği olan bu kuş, tasavvufta insan-ı kāmili temsil eder. Mitolojide, Sam'ın aksaçlı oğlu Zâl'ı yetiştiren kuştur. Arap kültürüne mahsus Kaf Dağı'nda yaşayan Anka ile İran kültürüne mahsus -ve o kültürde Simurg olarak bilinen- Murğ-i Âhûrâyî, İslâm etkisiyle, zamanla birleşerek tek kuş hâlini almıştır. Başka bir rivayete göre de Anka, 30 kuşun özelliğini ihtiva ettiğinden Sîmurğ olarak adlandırılmıştır (Yıldırım, 2008: 623-630).

Kāf : Dünyayı çepeçevre saran, tüm dağların ona bağlandığı, doğusunda Câbelkâ ve batısında Câbelsâ adında iki şehri bulunan, yeşil zümürten yaratıldığından dolayı “Kûh-ı Ahder” olarak da adlandırılan ve bu özelliğiyle göğün beyaz yerine mavi renge sahip olmasına sebep olan dağdır. Yaratıcının dağa tecelli etmesi, Kāf Sûresi, peygamberler-dağlar ilişkisi başta olmak üzere pek çok dinî özellik Kaf'a kutsal bir kimlik kazandırmıştır. Anka ve Sîmurğ'un ülkesi olan bu dağ, göklerin etrafında yükseldiği bir yer olarak bilinirdi (Yıldırım, 2008: 444-447).

114

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şemşîr-i intizâr ile dil pâre pâredür
Hep pâreye şalan beni ol mâh-pâredür
- 2 Ser-geştesi olalı o mâhuñ felek gibi
Dāmānum eşk-i çeşmümle pür-sitâredür
- 3 Kıldı lebüñ ḥayālî raķībüñ derinde cāy
Ḥārā içinde şanki yatur la'l-pâredür
- 4 Yanumca sürinür kıomaz üftâdelük yüzün
Sāyem diler yüzün göre bir yüzü kıaradur
- 5 Cennet Ḥayālî güşe-durur kūy-ı yârdan
Dūzeḥ fiğānum odına nisbet-i şerâredür

115

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kelāmum ehl-i derdüñ dā'imā vird-i zebānıdur
Muḥabbet 'āleminüñ her sözüüm bir dāsitānıdur
- 2 Şanemler yādına deyr-i cihānda āhum ü eşküüm
Nevā-yı ergāvānıdır şarāb-ı ergāvānıdır
- 3 Bozaldan şūret-i Erjeng'i sen bu naķş-ı dil-keşle
Benüm vaşfında her beytüm Niğār-istān-i Mānî'dür

114. Ali Nihad TARLAN, *Hayālî Dîvânı*, G. 52, s. 107

115. Ali Nihad TARLAN, *Hayālî Dîvânı*, G. 174, s. 149

3a Erjeng: Sâsânî dönemi ünlü ressamlarından Mânî (ö. 276-277)'nin "Erteng, Erzeng, Erdeng" gibi adlarla da anılan *Erjeng-i Mânî* adlı meşhûr kitabıdır (Yıldırım, 2008: 500-501). Bununla birlikte "Erjeng" bir kahraman adıdır. *Şâhnâme*'de, yaşlıların yardımına kıoşan Tûrân ülkesinin kahramanlarından biri olarak geçer (Yıldırım, 2008: 294).

3b Niğār-istān-ı Mānî: Mânî'nin "Erjeng" de denilen meşhûr resim mecmûasıdır (Pala, 2005: 359). // Mecmûada 3b mısraının olduğu yerde 4. beytin b mısraı tekrar edilmiştir. Burada *Dîvân*'daki şekil esas alınmıştır.

- 4 Varursañ kabr-i Mecnûn'a temâşâ kıl ki Leylâ'nuñ
Mükaḥḥal çeşminüñ her üstuḥ'ânı sürme-dânidur
- 5 Bugün devrinde bir Dârâ-yı Cem-ḳadr ü felek taḥtuñ
Ḥayâlî 'arşa-yı nazmuñ ser-âmed pehlevânıdur

[24b]

116

Ve Lehu [Ḥayâlî]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Göñlüm hevâsı tâ ki benüm sen perîdedür
Cân murgı âremîde degüldür remîdedür
- 2 Mey-ḥâne-yi lebüñde şaçuñ çenber aşalı
Câm-ı sürürü ehl-i şafâya resîdedür
- 3 Göñlüm ḥayâlüñ ile kaçan şöḫbet eylese
Ḳanlu yaşum o bezme şarâb-ı çekîdedür
- 4 Şâhum baña cefâ vü raḳîbe vefâ işüñ
Nâmuñ 'Alî muḫabbetüñ illâ Yezîd'edür
- 5 Ḥaḥḥ-ı nigâr gibi Ḥayâlî senüñ sözüñ
Maḳbül-ı ḥab'-ı ehl-i nazâr nür-ı dîdedür

5a Dârâ : İran'ın Keyâniyân sülalesinin son padişahıdır. Avrupa'da Pers kralı Darius (? - m. ö. 330) olarak bilinir (Pala, 2005: 106). İsfendiyâr'ın torunu ve Behmen'in oğlu olarak da kabul edilen Dârâ Erdeşîr-i Dîrâzdest'in oğlu ve 14 yıl İran'a hükmeden Ahâmeniş kralıdır. Döneminde, II. Philippos'un ölmesiyle Makedonya tahtına İskender çıkmış ve İskender, Dârâ ile yaptığı üç savaşı da kazanmıştır. Dârâ, yenilgiden sonra Kirmân'a sığınıp barış istemişse de hizmetkârları Cânûsyâr ve Mâhyâr'ın suikastına uğramıştır. Ölmeden evvel İskender'le görüşüp ona nasihatler etmiş ve kızı Rûşenek'i ona vermiştir (Yıldırım, 2008: 233). "Dârâ dîvân şiir ve nesrinde büyüklük, görkem (ihtişâm) ve yiğitlik simgesi olarak anılır" (Zavotçu: 2006: 103).

116. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, G. 87, s. 119

117

Ve Lehu [Ḥayālī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Mest étدی halk-ı 'ālemi o la'l-i nāblar
Devr-i lebüñde ayağa düşdi şarāblar
- 2 Bağ-ı cihānda görmege sen servī bir nazar
Āb-ı revāna gözler olupdur ḥabāblar
- 3 Dāğ-ı siyāhlarını zeyn étدی dēr gören
Mecnün'ı gör ki üstine üşmiş gurāblar
- 4 Bī-hūde şanma cūy şadāsın ki taşlara
Çatı gönüllü olduğunu söyler āblar
- 5 Dökme Ḥayālī yaş raqamın şafḥa-yı gama
Rūz-ı şümār olunca anı kim ḥisāblar

118

Ve Lehu [Ḥayālī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Her kim ki ḥāşa 'ışk ile bed-nām-ı 'ām olur
Mecnün gibi bu silsile içre be-nām olur
- 2 Bār-ı ümīd-i 'ışk ile érür kemāline
Gün pertevini görmeyicek mīve ḥām olur
- 3 Noqşanı yoqdur ol kişinüñ kim seni seve
Her kim ki saña 'āşık ola ol tamām olur
- 4 Bu dāne dāne eşk ile sīnemde dāğlar
Murğ-ı ecel şikārına dāneyle dām olur

117. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 70, s. 113 // Bu şiir, Necâtî Beg Dīvānı'ndaki G. 105 (Tarlan, 1992: 197)'e naziredir: PBM. Şiir Nu. : 2335, s. 873

3b "üşmüş" : "düşmüş" M.

118. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 90, s. 120

- 5 Sihr eyledi **Hayālî** gazel dēmede yine
Her bir gāzāl-ı vaḥṣî görür anı rām olur

[25a]

119

Ve Lehu [Hayālî]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Āşıkam dīvāne bend étün beni zencîrler
Lā-cerem zencîr ile zîver bulurlar şîrler
- 2 'Ārîzuñda Çîn gül-istānı gözüñ miskîn gāzāl
Yā kaşuñ atmış aña müjgānlaruñdan tîrler
- 3 Yā meger kāfir gözüñ îmāna gelmiş zeyn olup
Almış etrāfın müjeñ 'uryān édüp şemşîrler
- 4 Yağdılar nār-ı melāmetle fetîlin dāgumuñ
Bir çerāğ édindiler ben nā-tüvānı pîrler
- 5 Furkat öldürdi **Hayālî** bendeñi luḫf ét yētiş
Sen mürüvvet kânına lāyîk mıdur te'hîrler

120

Ve Lehu [Hayālî]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Öyküñdi bāde la'lüñe ayağa şaldılar
Şu 'ārîzuñ añunca tütüp bāğa şaldılar
- 2 Zülfüñ kim oldı kaşınuñ üstinde āşikār
Bir şāhbāzdur ki anı zāğa şaldılar

5b "görür" : "görüp" D.

119. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, G. 107, s. 126

2a "gözüñ" : "yüzüñ" D.

4b "nā-tüvānı" : "nâ-murâdı" D.

120. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, G. 111, s. 127

- 3 Kaşr-ı cefâyı yapmağa şāhān-ı mülk-i hüsn
 Ferhād'ı taşlara beni toprağa şaldılar
- 4 'Aks-ı nücümü eşk-i revānumda seyr eden
 Şandı hazān varaqların ırmağa şaldılar
- 5 Fānī cihānı ağlamağa geldi niceler
 Bir iki gün **Ḥayālī**'yi de lāğa şaldılar

121

Ve Lehu [Ḥayālī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Çeşmümde ceş-i h'āb nice etsün karar
 Yaşumla oldu her müje [bir] tīg-i ābdār
- 2 Tūfān-ı eşkümi göricek telh-kām olup
 Her baħr tutdı vādī-yi hayretde bir kenār
- 3 Dilden ne resm dūr ede gözyaşları gamum
 Raşş ede mi terāne-yi enhāra kūhsār
- 4 Yıllar-durur ki kūy-ı vefā hāk-sāriyuz
 Yerden götürmedi bizi hayfā ki rüzigār
- 5 Şāhum **Ḥayālī**'nüñ ne revā rüzigār-ı gam
 Ma'düm ede vücūdunı nā-geh ḥabāb-vār

[25b]

122

Ve Lehu [Ḥayālī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Da'vī-yi hüsn kıılmağa 'ālemde ey nigār
 Sen dil-sitān ile büt-i Çīn'üñ ne cānı var

121. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 165, s. 146

3b: "enhāra" : "enhār-ı" M.

5a "ne revā" : "ne revādur ki" M.

122. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 56, s. 108

- 2 Peykânlaruñ bedende gelüp olalı muķīm
Ġam ‘askerine oldı tenüm āhenīn-ħiřār
- 3 Ķanlu yaşumla yazmaġa ġām mā-cerāsını
Ruħsār-ı zerdüm oldı benüm levħ-i zer-nigār
- 4 Gün gibi göge érdi yaşum olalı řehā
Ben ‘āřık-ı felek-zede kūyuñda ħāk-sār
- 5 Gider **Ĥayālī** dēr iseñ éy kebk-i ħōř-ħırām
Bir derd esīri ‘āřık-ı bed-nām-ı rūzigār

123

Ve Lehu [Ĥayālī]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Derd-i dil-ber ġidā-yı rūħumdur
Ĥūn-ı dil bāde-yi řabūħumdur
- 2 Baħr-ı zāta sefīnedür tevħīd
Pīr-i deryā-řinās Nūħ’umdur
- 3 Seyr-i eřyā zi-mülk tā melekūt
Her seħerde olan fütūħumdur
- 4 Pend-i nāřıħdan eyleyen beni dūr
Sākıyā tevbe-yi nařūħumdur
- 5 Metn-i ‘işkı **Ĥayālī** ben açdum
Sīnede řerħalar řürūħumdur

5a “kebk” : “serv” D.

123. Ali Nihad TARLAN, *Ĥayālī Dīvānı*, G. 108, s. 126

3b “her” : “bir” D.

4b **Tevbe-yi nařūħ**: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ثُبُّوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا

“Ey iman edenler! Allāh’a içtenlikle tevbe edin!” (**Tahrīm/8**)

124

Ve Lehu [Ḥayālī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şanmañuz cüy bizi biz aķıcaķ deryāyuz
Ḥār u ḥaslar götürüp gitmede bī-pervāyuz
- 2 Pāy-māl étme bizi mūr görüp ey ġāfil
Mūr iken mār oluruz mār iken ejderhāyuz
- 3 Eyledük himmetümüz cāhına ḥaķanı şadā
Çalınur demdeme-yi şevketümüz Dārā’yuz
- 4 Yoğ iken dest kefümüzde-durur mühr-i ķabül
Devleti zīr-i ķadem ķılmış iken bī-pāyuz
- 5 Biz **Ḥayālī** bu gönül ‘āleminüñ göklerine
Dā’imā şevķ vèren mihr-i cihān-ārāyuz

[26a]

125

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Egerçi görmez ey ḥūr-ı behişt ehl-i cinān āteş
Ruḥuñdan gönlüme şaldı ‘izāruñ nā-gehān āteş
- 2 Ten-i zerdümde her tīrūñ olaldan ķana müstağrak
Ney-istāndur ki peydā eyledi faşl-ı ḥazān āteş

124. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 196, s. 156

1a “şanmañuz” : “şanma sen” D.

1b “ḥār u” : “ḥār-ı” D.

3a “şadā” : “gedā” D.

3b “demdeme” : “debdebe” D.

125. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 228, s. 167-168 // Necâtî Beg Divanı’ndaki G. 250 (Tarlan, 1992: 262-263)’ye naziredir. // Bu şiirin zemin şiiri Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 127 (Tarlan, 1992: 180)’dir: **PBM.** Şiir Nu. : 3547, s. 873; **MCN.** Şiir Nu. : 2083, s. 720

1b “ruḥuñdan” : “ruḥuñda” M.

- 3 Belāya merd olanlar şabr éder nā-merd olan döymez
Tamām olsa ‘iyārı étmez altuna ziyān āteş
- 4 Hārābāt içre her peymānede ‘aksuñ görünmezse
Cehennem ola peymāne şarāb-ı ergavān āteş
- 5 Muḥabbet nārına yanmış gönüller seyrine vardı
Ḥayālī bendeñe olsa n’ola vird-i zebān āteş

126

Ve Lehu [Ḥayālī]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Hūn-ı dil bāde ḥayāl-ı düst hem-dem āh-ı şem‘
Göñlümi gāhī şarāb ü şāhid añlar gāh şem‘
- 2 Her ḥabāb-ı mey vérür ‘ālem fenāsından ḥaber
Gösterür her géce ‘ömrüñ olduğın kütāh şem‘
- 3 Qalur idi perde-yi şām-ı ‘ademde kā’ināt
Olmasañ maḥlūqa cümle yā Rasūlullāh şem‘
- 4 Tāli’ümde āh édersem qorqam oldur ḥaşre dek
Yaqmaya fānūs-ı gerdün içre mihr ü māh şem‘
- 5 Éy **Ḥayālī** kıлма āhı luṭf-ı Ḥaḳ mebzūldur
Rūz-ı rüşende erenler yaqmadı bī-āh şem‘

126. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 232, s. 169

3a “şām-ı” : “şāmī” D.

5a kıлма āhī” : “kılmaz āhı” D.

5b “bī-āh” : “bī-rāh” D.

127

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şabānuñ ḥāṭır-ı küyında yāruñ pür-ğubār ancağ
Benüm gibi o daḥı bir perişān rūzigār ancağ
- 2 İletdüm tuḥfe-yi cān-ı ḥaķırüm yāra 'arz étdüm
Gülüp nāz ile o gül-ruḥ dēdi bu yādigār ancağ
- 3 Elümde āl-ı ṭūṭı-veş meyi gördi dēdi şūfı
Be bu kendü ayağıyla ele gelmiş şikār ancağ
- 4 Kāmer bir penbe-yi dāğum-durur çarḥ üzre encüm hem
Derün-ı āteşinümden çıkan bir kaç şerār ancağ
- 5 Şeb-i 'ıyd eyledi gerdün hilālün cāmını gerdān
Ḥayālī daḥı içmez zāhid-i perhız-gār ancağ

[26b]

128

Ve Lehu [Ḥayālī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Fer véren māha cemāl-i bā-kemālüñdür senüñ
Mihre ḥançerler çeken iki hilālüñdür senüñ
- 2 Cānına 'aşıklarunñ éy lāle-ruḥ dāğ-ı belā
Ol leb-i cān-baḥşuñunñ üstinde ḥālüñdür senüñ
- 3 Kāse-yi ḥün-ı muḥabbet eyleyüp her dāğumı
Cismümi zeyn eyleyen éy dil vişālüñdür senüñ
- 4 Gerdenünde zülfini gördüm sü'al étdüm dēdi
Éy fütāde boynuma düşmiş vebālüñdür senüñ

127. Ali Nihad TARLAN, *Hayālî Dîvânı*, G. 253, s. 176 // Bu şiirin zemin şiiri Âhî Çelebi'ye aittir: **PBM**. Şiir Nu. : 4057, s. 1486

128. Ali Nihad TARLAN, *Hayālî Dîvânı*, G. 281, s. 186

3b “éy dil” : “‘ayn-ı” D.

- 5 Ğayrılarla yārdur ŧimdi **Ğayālī** dēr iseñ
Ğāşelillāh pādişāhum ol Ğayālūñdür senūñ

129

Ve Lehu [Ğayālī]

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Tenlere rūĞ-ı muĞaddes 'iŧĞ-ı pākūñdür senūñ
Devlet-i bīdār çeşm-i Ğ'āb-nākūñdür senūñ
- 2 Götürür Ğoynında bir seng-i siyāhın kūyuñuñ
Vādī-yi 'iŧĞ içre Ka'be sīne-Ğākūñdür senūñ
- 3 Leblerūñ 'İsī gibi cān-baĞş-ı 'ālemdür velī
Her nefesde nice 'ālemler helākūñdür senūñ
- 4 Kūy-ı Leylī'den Ğopan her gird-bāduñ hem-demi
Beñzer ey Mecnūn-ı miĞnet-dīde Ğākūñdür senūñ
- 5 Ey muĞabbet bādesi Ğıldıñ **Ğayālī** den zūĞūr
Cismi içre her regi bāĞuñda tākūñdür senūñ

130

Ve Lehu [Ğayālī]

mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn

- 1 Ğumāruñ derdin aldum sāĞar-ı ŧahbādan el Ğekdüm
Cefā-yi Ğārına degmez gül-i ra'nādan el Ğekdüm
- 2 Ben ol Mecnūn-ı derdem keşretinden 'iŧĞınuñ dilde
Aradum kendüye yer bulmadum Leylā'dan el Ğekdüm

129. Ali Nihad TARLAN, *Ğayālī Dīvānı*, G. 276, s. 184

5b tākūñdür: Mecmûada "تاکدر" ŧeklinde ĞeĞen kelimedede mutemelelen kef'in keşidesi unutulmuştur.

130. Ali Nihad TARLAN, *Ğayālī Dīvānı*, G. 355, s. 213

- 3 Şabā idi yeler yanumca āḥir eyledi mesken
Ḥabābuñ ḥānesin ben menzil ü me’vādan el çekdüm
- 4 Ğam-ı ferdāsı yok şubḥ u mesāya cilve-gāh olmaz
Bir özge ‘ālemüm var dünyā ve ‘uḫbādan el çekdüm
- 5 **Ḥayālī** ‘umḫına ğavş eyle bul şol dürr-i nā-yābı
Ḥazer étme nihenginden dēme deryādan el çekdüm

[27a]

131

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Melāmet mülkine mālīk olup tā kim ‘alem çekdüm
Selāmet defteri erḫāmına evvel ḫalem çekdüm
- 2 Görüp sāğarda ‘aks-ı rüy-ı yāri reşkden öldüm
İçince ḫanını anuñ nice derd ü elem çekdüm
- 3 Eşigi itleriyle hem-sifāl oldum biḫamdillāh
Bu zevḫı bulmadum şehlerle gerçi Cām-ı Cem çekdüm
- 4 Muḫīṭ-i ‘ışḫda ben ol niheng-i şayd-yābem kim
Yēdi deryāyı lertzān eyledüm her geh ki dem çekdüm
- 5 **Ḥayālī** gūşe-yi mey-ḫānede bir toĝru yol buldum
Götürüp ayağı ‘işret diyārına ḫadem çekdüm

3a “āḥir” : “ol hem” D.

5a “dürr-i nā-yābı” : “dürr ü yektāyı” D.

5b “étme” : “édüp” D.

131. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, Ankara, G. 347, s. 210

3b **Cām-ı Cem**: Cemşîd, Keyhüsrev, Hz. Süleyman yahut da Büyük İskender (Zülkarneyn)’e ait olduĝu söylenen sihirli kadehtir. Şarabın Cem döneminde yapılmış olmasıyla bu adla anılan kadeh, dünyadaki her havadisi gösterme özelliğine sahipti. Keyhüsrev, bu kadeh sayesinde Gîv oĝlu Bîjen’in kuyudan kurtulmasını sağlar. İçine çeşitli şekillerin işlendiği bu kadeh, Cām-ı Cem, Cām-ı Cihān-nümā, Cām-ı ‘Ālem-bîn, Cām-ı İskender, Āyīne-yi İskender gibi adlarla da anılır (Yıldırım, 2008: 190-194).

4a “şayd-yābem kim” : “ejdehā-kāmem” D.

5a “mey-ḫānede” : “mey-ḫāneden” D.

5b “götürüp” : “götürdüm” D.

132

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Elüm çekdüm bu deştüñ lālesinden sünbülinden hem
Ferāğum var bu gül-zāruñ gülinden bülbülinden hem
- 2 Günāhumdan beni pāk eylemezler bir kadeḥ meyle
Ḥarābāt-ı muğāna gerçi kim geldüm yolından hem
- 3 Pelās-ı fakr ile nefse kanā'at geldi fāriğdur
Eşigi itleründen şehlerüñ atlas çulından hem
- 4 Dili fāriğ eden bu ḥalka ḥalka dūd-ı āhumdur
Perī-peykerlerüñ ḥam-der-ḥam olmuş kākülinden hem
- 5 **Ḥayālī** gözi açuḳ ser-āmed şehbāzem kim
Külāha egmezem baş uçmazam şehler kōlından hem

133

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Tekebbürden beri gerd-i riyādan pākdür göñlüm
Yolında pāy-māl olmuş bir avuç ḥākdür göñlüm
- 2 'Ināyet nūrınuñ pertevlerinden lem'adur cānum
Cemālüñ görmege āyīne-yi idrākdür göñlüm
- 3 Dem olur gönçe-yi dem-beste-yi gül-zār-ı miḥnetdür
Dem olur lāleler gibi girībān-çākdür göñlüm
- 4 Yaşum cūyı elin alup ne var 'ummāna ergusse
Cihān gül-zārınuñ terkin uran ḥāşākdür göñlüm

132. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, G. 357, s. 213-214

133. Ali Nihad TARLAN, *Hayâlî Dîvânı*, G. 335, s. 204-205

- 5 Toludur bāde-yi ‘iṣyān ile bezm-i mecāz içre
Ferīdūn cāmıdur ya sāgar-ı Dahhāk’ dur göñlüm
- [27b] 6 Ḥayālī hecr-i dil-berde viṣāl ümmīdine ḥandān
Viṣāle érse bīm-i hecr ile ğam-nākdür göñlüm

134

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

- 1 Benem ki nazm-ı serīrinde ṣāhib-erkānem
Benem ki āb-ı ruḥ-ı mülk-i Āl-i ‘Osmānam
- 2 Ṣabā-miṣāl sebük-rūḥ şu gibi meyyāl
‘Adūya āteṣ ü aḥbāba ḥāke yeksānem
- 3 Nebī medīne-yi ‘ilm oldı bābı ṣāh-ı Necef
O der-gehūñ yetīmi ol ḳapuda der-bānem
- 4 Devāb gibi baña depme ṣalma ādem iseñ
Ki bīṣe-zār-ı kerāmetde ṣīr-i ğurrānam

5b. Ferīdūn: Pehlevī metinlerinde “Frīton”, “Afrītōn” olarak geçer. Piṣdādiyān Hānedānı hükümdarlarından olup 500 yıl tahtta kalan İran’ın en büyük mitolojik kahramanıdır. Babası Ātbîn’in Dahhāk tarafından öldürülmesi sonucu, annesi Ferānek tarafından bir yayla sahibine teslim edilen ve Bermāyūn adındaki ineğin sütüyle beslenen Ferīdūn, büyüdüğünde Kāve-yi Āhenger (Demirci Kāve)’in yardımıyla Dahhāk’ı tahtından indirir ve onu Demāvend Dağı’na hapseder. Devletinin başkenti Hārūt ile Mārūt’un da bulunduğu Babil olan Ferīdūn, *Ṣāhnâme*’de büyüclük vasfıyla da anılır (Yıldırım, 2008: 307-311).

5b. Dahhāk: *Evestā*’da “Eji Dahāk”, “Ag-i Dahāka” olarak geçer. Piṣdādiyān Hānedānı’nın beşinci hükümdarı olup Arap asıllı olduğundan Dahhāk-ı Himyerî olarak da bilinir. Cem’i bir hileyle alt ederek tahtını ele geçirmiş, kızlarıyla evlenmiş ve 1.000 yıl hüküm sürmüştür. *Ṣāhnâme*’deki rivayete göre iyi huylu babası Mirdās’ı İblis (Ehrimen)’in yardımıyla öldürür ve İblis’in şekilden şekile girmesiyle İblis’e sürekli kanar. İblis’in ricası sonucu omuzlarından öpülünce o bölgeden yılanbaşları çıkar. Bu sebeple “Dahhāk-ı Mārdūṣ (Yılanomuzlu Dahhāk) olarak da anılır. Bu başların kesilerek bölgenin iki genç insan beyniyle merhemlenmesini tavsiye eden İblis, halkın azalmasına sebep olur. Adaletsiz, acımasız, despot bir hükümdar olan Dahhāk, Feridun tarafından yenilgiye uğratılarak Denbāvend (Demāvend) Dağı’na hapsedilir (Yıldırım, 2008: 227-230).

134. Ali Nihad TARLAN, *Hayālî Dīvānı*, G. 342, s. 208

- 5 Çü baṭn-ı ḥūt emīnüm çü zeyl-i Yūsuf-ı pāk
Çü ‘İsī ehl-i necātüm Şu‘ayb’e çöbānam
- 6 Kelām gibi bülend ü hüner gibi ḥōş-ḥāl
Kerem gibi güzelüm baḥt gibi ḥandānam
- 7 Ne deñlü olduñ ise seyl gibi ālūde
Özüñi baña erişdür ki ‘ayn-ı ‘ummānam
- 8 Yüzüme tā ki çekildi bu perde-yi şūret
Ḥayāl-bāz-ı cihānum ḥarīf-i fettānem
- 9 **Ḥayālī** meşreb-i aḥrārı bulmuşam līkin
Esīr-i silsile-yi āsumān-ı gerdānem

135

Ve Lehu [Ḥayālī]

mefūlü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

- 1 Mihr-i ruḥuña dil véreli éy meh-i tābān
Sāyem gibi yérden yere çaldı beni devrān
- 2 Ağlatma beni ister iseñ gelmeye ḥaṭṭuñ
Yağunca şehā tīz bitirür sebzeyi bārān
- 3 Ḥālī ḡāmını ‘aynına almaz deyü yāruñ
Göz merdümine eyledi yaşum quru bühtān
- 4 Gül yüzini medḥ étmege ol ḡonçe-dehānuñ
Var bencileyin bülbül-i ḡüyāsı hezārān
- 5 Bir meyyite döndi müteḥarrık bu **Ḥayālī**
Ol rūḥ-ı revānum olalı cān gibi pinhān

6a “bülend ü” : “bülendüm” M.

9a “aḥrārı” : “aḥrār” D.

135. Ali Nihad TARLAN, *Hayālī Dīvānı*, G. 380, s. 221

5b “revānum” : “revān” D.

[28a]

136

Ve Lehu [Ḥayālī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Āyīne her gün koyar dil-dārı tenhā koynına
Nāz ile Yūsuf girür güyā Züleyhā koynına
- 2 Çıkmadı yāruñ lebi fikri dil-i ağıyārdan
Aldı ol la'li dirīgā seng-i hārā koynına
- 3 Rāh-ı gül-zār-ı vefāda cismini eden gubār
Rūzigār ile girür bir verd-i ra'nā koynına
- 4 Dāmenine seng alup kuhsār ceng etmek diler
Koyduğıy'çün maqdemüñ naqşını şahrā koynına
- 5 Nice gözyaşı **Ḥayālī** 'ışk içinde oldu maḥv
Girdiler ırmağlar güyā ki deryā koynına

137

Ve Lehu [Ḥayālī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mā'il oldum bir lebi üstinde kaşı gelmişe
'Āşık oldum bir güzel tāze tirāşı gelmişe
- 2 Hār-ı müjgānum ḥayālün damenin dutdı dedüm
Dédi kim söz söyler ol bize ulaşı gelmişe
- 3 'Āşık u ma'sūk birdür iki görür müdde'ī
Nice bir ta'līm edem dünyāya şaşı gelmişe
- 4 İçdi çün Manşūr ene'l-Haḫ bādesinden bir ayağ
Nüş-ı cān dedüm ol ayağuna başı gelmişe

136. Ali Nihad TARLAN, *Ḥayālī Dîvânı*, G. 505, s. 265 // Bu şiirin Necâtî Beg Divanı'ndaki G. 502 (Tarlan, 1992: 374)'ye nazire olma ihtimali yüksektir.

137. Ali Nihad TARLAN, *Ḥayālī Dîvânı*, G. 494, s. 261

- 5 Yaşını kıldı **Ḥayālī** zülfüne ‘ömrüm nişār
Raḥm kıl bu ‘ömr ser-ḥaddine yaşı gelmiş

138

Figānī

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Cā-be-cā ey sīm-ten cismümde dāğ-ı hūn-feşān
Aṭlas-ı zerd üstine altun beneklüdür hemān
- 2 Şāh-ı ‘ışkam oldı āfāk içre ey hūrşīd -ḥad
Dūd-ı āhum üstüme bir lācverdī sāye-bān
- 3 Gitdi nālem ‘arş kındīlin çıkup uyarmağa
Dūd-ı āhum anuñ öñince getürdi nerdübān
- 4 Yerde gökde zerre-veş şabr u qarārum kalmadı
Görmeyelden gün yüzüni ey meh-i nā-mihribān
- 5 Ey **Figānī** gün gibi sevdā-yı zülf-i yār ile
Dūd-ı āhum başın alup göklere oldı revān

[28b]

139

Şühūdī

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Kefi bir mihr-i ‘ālem-tāba beñzer ol mehüñ el-Ḥaḳ
Şu‘ā’-ı nūrıdur destinde güyā o beş barmaq

138. Gülşen ÇAYLI CANKURT, **Figānī Dīvānı**, G. 63, s. 65 // Bu şiirin zemini muhtemelen Nizāmî Çelebi tarafından atılmıştır: **PBM**. Şiir Nu. : 5362, s. 1957

1a “cismümde” : “sīnemde” **D**.

1b “beneklüdür” : “beneklerdür” **D**.

3b “öñince” : “ardunca” **M**.

4b “görmeyelden” : “göreliden” **D**.

5a “gün gibi” : “dün gece” **D**.

139. Şühūdī Dīvānçesi’nde (Can: 2005) bu şiire rastlanmamıştır. // Şiir Edirneli Emrî Çelebi’ye naziredir: **PBM**. Şiir Nu. : 4094, s. 1499 // Şiirin Pervâne Beg Mecmûası ile bu mecmûadaki beyit geliş sıraları farklıdır.

1b “Şu‘ā’ıdur o mihrüñ güyiyā destinde beş barmaq” **PBM**.

- 2 Rümüzü kabz u baştı pençe-yi yār eyledi izhār
Ne pençe mazhar-i ism-i Hudā-yı zū'l-celāl ancak
- 3 Yaturken pençesin yaşdanmış ol hūrşīd -i 'ālem-tāb
Tamām étmiş kitāb-ı 'ışkı beş tōmār édüp mülhāk
- 4 Görüp dil dédi cānā pençeñ ile sâ'idüñ resmin
Nice bir Āb-i Hayvān beş gü[miş] mīzābdan akmak
- 5 Benānın eylemiş hūn-ı şehīd-i 'ışk ile rengīn
Ben anuñ pençesine pençe-yi mercān désem elyağ
- 6 Zārūrī meyl éder dil gördügince pençeñi cānā
Meger destünde kullāb-ı muḥabbetdur o beş barmak
- 7 Muḥabbet-nāmeler midür **Şühūdī** pençesi yāruñ
Kim anı hāme-yi kudretle yazmış Şāni'-i Muṭlak

140

Tesdīs-i Cinānī [Cinānī]

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

I

- 1 Halkuñ ne 'aceb hikmet olur 'ağd ile ḥalli
Her ḥāle münāsib görinür cümle maḥallī
- 2 Eyler kimisi fikr-i terākķī vü te'allī
Gelmiş kimine 'ālem-i süflīde tesellī
- 3 Ḥallāk-ı cihān 'āleme kılduğda tecellī
Her şey'i birer ḥāl ile kılmış mütesellī

2b "Hudā" : "ilāh" PBM.

3b "kitāb-ı 'ışkı" : "kitāb-ı ḥüsni" PBM.

5a "hūn-ı" : "cānān" M.

II

- 1 Olmuş kimisi cümle cihān mülkine sultān
Başında ğam u taṅṅana-yı şevket-i dīvān
- 2 Ammā kiminüñ kudreti yok müflis-i devrān
Her birisi hālince yine hurrem ü handān
- 3 Hāllāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
Her şey’i birer hāl ile kılmış mütesellī

III

- 1 Olmuş kimisi mīr ü kimi şahne [vü] kādī
Ġavġāsı olur derd-i belā-yı mütekādī
- 2 Şorsañ yine aḥvālını müstaķil ü māzī
Her birisi hālinden olur şākir ü rāzī
- [29a] 3 Hāllāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
Her şey’i birer hāl ile kılmış mütesellī

IV

- 1 Géymiş kimisi cāme-yi zer-beft [ü] zer-endūd
Beşmīne géyüp kimi gezer faķr ile merdūd
- 2 Hırmān iledür kimi kimi vāşıl-ı maķşūd
Hıket bu ki her biri yine hālince hōş-nūd
- 3 Hāllāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
Her şey’i birer hāl ile kılmış mütesellī

V

- 1 Erbāb-ı ġinā devlet ü iķbāl ile maġrūr
Aşhāb-ı hüner fażl u kemālāt ile mesrūr
- 2 Zühhāda **Cinānī** harem-i cennet ile hūr
‘Uşşāka şadā-yı ney [ü] āvāze-yi taṅbūr
- 3 Hāllāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
Her şey’i birer hāl ile kılmış mütesellī

II. 1b “ġam u taṅṅana” : “ġam-i taṅṅana” D. // “şevket-i dīvān” : “şevket ü dīvān” M.

II. 2a “müflis-i devrān” : “müflis ü ‘uryān” D.

IV. 1a “géymiş” : “géyinmiş” M.

141

Tercî-i Bend-i Dervîş Şemsî el-Bosnevî [Şemsî]

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

I

- 1 Meded bir derde düşdi kim oñulmaz bağrumuñ başı
Kesilmez sînemüñ āhı yēñilmez çeşmümüñ yaşı
- 2 Dem-ā-dem ehl-i 'ışkuñ hūn-ı dildür yédügi aşı
Şarābı semm-i kâtil la'l-i yāri nüş eder nāşî
- 3 Görüp yaş yerine kan dökdüğün çeşm-i güher-pāşî
Harābāt erlerinüñ pend édüp bir mest-i evbāşî
- 4 Dēdi ey hān-kāh-ı pîr-i 'ışkuñ rind-i kallāşî
Nice bir dest-i hasretle urursın sineñe taşî
- 5 Ne deñlü mihre ruhsārı hilāle ta'n eder kaşî
Reh-i mihr ü vefānuñ olmaya çünkim ayağdaşî
- 6 Ferāğat kııl o dil-berden kim ola nice oynaşî
Gēc ol serv-i sehīden kim haremdeñ taşradur başî

II

- 1 Hāyāl-i kākūli her şeb tağaldan boynuma zencîr
Dil-i sevdā-zedem hālî ne mümkindür ola ta'bîr
- 2 O meh gün gibi her-cāyî gam-ı 'ışk ise dāmen-gîr
Naşîhātdeñ olupdur hem ciger kirpiklerinden tîr
- [29b] 3 Urur a'dāsına merhem çeker aḥbābına şemşîr
Bizümle étدی dest āḥîr édüp aḡyār ile el bir
- 4 Ne çāre n'eyleyüm çünkim ezelden böyledür tağdîr
Meded ol servdeñ kec-reftāra n'ola dēr iken tedbîr
- 5 Görüp aḥvālümü dēdi naşîhāt eyleyüp bir bir
Nice bir édesin dūd u gam ile nāle-yi şeb-gîr
- 6 Ferāğat kııl o dil-berden kim ola nice oynaşî
Gēc ol serv-i sehīden kim haremdeñ taşradur başî

III

- 1 Nedür 'ārif olan şol hātem-i mülk-i Süleymānī
Kim anuñ gāh geh dīv-i raķīb ola nigeḥ-bānı
- 2 Ne deñlü olsa ḥōş-bū bāğ-ı dehrüñ verd-i ḥandānı
Ne aşşı çün alınmaz ḥār elinden pāk-dāmānı
- 3 Ezelden böyledür resm-i serāy-ı 'ālem-i fānī
Şalınur zāğlar ile gül-şenüñ kebk-i ḥırāmānı
- 4 Bu derdüñ çünki yoğdur éy dil-i bī-çāre dermānı
Édüp şeb-tā-seḥer bülbul gibi feryād ü efgānı
- 5 Nice bir yandurursun bī-vefālar 'ışķına cānı
Eger Mışr-ı melāḥatde olursa Yūsuf-ı Şānī
- 6 Ferāğat kııl o dil-berden kim ola nice oynaşı
Géç ol serv-i sehīden kim ḥaremden taşradur başı

IV

- 1 Ğam-ı hecriyle bir gün geşt éderken deşt ü kũhsārı
Görüñdi gözüme der-gāh-ı Bū Eyyüb-i Enşārī
- 2 Yüz urur ağlayup kıldum fiğān ü nāle vü zārī
Dédüm éy şeh-süvārı k̄ābe kavseynüñ 'alem-dārı
- 3 Esirge ben garīb ü zār ü bīmār ü dil-efgārı
Yéter çekdüm belā vü miḥnet ile ṭa'n-ı agyārı
- 4 Nice bir göreyin agyār ile ol serv-i reftārı
Görince ḥālümü luṭfiyla kıilup baña ğam-ḥ'ārī
- 5 Kemāl-i merḥametle pend édüp dédi bu güftārı
Ḥalāş étmek dilersen dest-i ğamdan cān-ı bīmārı
- [30a] 6 Ferāğat kııl o dil-berden kim ola nice oynaşı
Géç ol serv-i sehīden kim ḥaremden taşradur başı

IV. **Ḳābe kavseyn:** فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۗ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ : “Sonra (ona) yaklaştı; derken sarkıp daha da yakın oldu; (Paygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu. (Necm/8-9)

V

- 1 Vêrürseñ gönlüni vèr bārī bir serv-i hırāmāna
Erāzilden kaçup mā'il ola erbāb-ı 'irfāna
- 2 N'édersin pür yaqub pervāne-veş şol şem'-i tābāna
Seni hecriyle yaqub meclis-i ağıyārda yana
- 3 Ğubār-ı pāyı ger ta'n eylese kuhl-ı Şıfāhān'a
Şağın iki gözüm minnetle çekme çeşm-i giryāna
- 4 Ne deñlü dil-rubāluğ eyleyüp qaşd étse ihsāna
Mu'anber kāküline eylese destüni nişāne
- 5 Quru sevdā ile el urma ol zülf-i perişāna
Budur pendüm saña ey **Şemsī** şeydā olma dīvāne
- 6 Ferāğat kıll o dil-berden kim ola nice oynaşı
Gêç ol serv-i sehīden kim haremdeñ taşradur başı

142

Nev'ī

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Yeter étdüñ şikāyeti gülden
Varağ-ı dīger ey hezār-ı çemen
- 2 Zevrağ-ı baħr-ı luğ olur qaşı
Geyse ol māh kırmızı yelken
- 3 Kaçmayam saña rām olam dërseñ
Kaçan olur bu ey ğazāl kaçan
- 4 Sīnemi deldi çarb-ı seng-i cefā
Batdı baħr-ı ğama sefine-yi ten
- 5 Cān-ı Nev'ī'ye tīrūñ işledügin
Kimse bilmez bilür efendi çeken

142. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, *Nev'ī - Dīvān*, G. 345, s. 435-36

2a Mecmûada "zevrağ" yazılırken kelimedeki râ (ر) harfinin yazımı unutulmuştur.

143

Ve Lehu [Nev'î]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çazınursa nokta-veş tîg-i ğam-1 hecriyle baş
Olmaya resm-i muhabbet şafha-yı dilden tirâş
- 2 Yaşdanurdum hân-kâh-1 ğamda ben seng-i belâ
Çonmadın bu deyr-i fânîde [dağı] taş üzre taş
- [30b] 3 Görinen şanma şarâb-1 nâbda yer yer habâb
Devr elinden çıkdı sâķi sāğaruñ baĝrında baş
- 4 Nağd-1 cânı vèrdi dil Āb-1 Hayât-1 la'line
Kim-durur dîvânede yoğdur dèyen 'ağl-1 me'âş
- 5 Nây-veş sūrâh sūrâh olsa cismüñ **Nev'iyâ**
Açma rāzuñ perdesin esrâr-1 'ışķı kılma fâş

144

Maķâlî

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bekler gözüñ alup ele tîr ü kemân kemîn
Der-bend-i 'ışķı kim ğeçe ey bî-emân emîn
- 2 Āhumdan ıztırâbdadur her ğün āsumân
Terdür yaşumdan ey yüzi meh her zamân zemîn
- 3 [Gelmez kaçır kevkeb-i ferħunde yanuma
Olmaz gedāya ğusrev-i şāķib-ķırân ķarîn]
- 4 [Yerleşdi kaldı dilde ğam-1 'ışķuñ olalı
Gözde ğayâlün ey şeh-i 'ālî-mekân meķîn]

143. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, *Nev'î - Dîvân*, G. 201, s. 350

4a "dil" : "ol" M.

144. Bu şiire mecmûalarda da (Güneş, 2015: 499; Süngü, 2018: 60) rastlanılmıştır. // Üçüncü ve dördüncü beyitler bu çalışmada; beşinci beyit ise diğeri iki çalışmada bulunmamaktadır.

2b "meh" : "gül" a.g.e.

- 5 Āmāç-gāh-ı dehrde ey kaşları kemān
Çekmek baña mı ıaldı hemān bī-gamān gamın
- 6 Devr-i lebünde bāde-yi gül-günü dil müdām
İçmez ğubār-ı pāyine etdi yaman yemīn
- 7 Öpdür femüñ miyānuñı koçdur **Maķālī**'ye
Senden budur murādı cihānda hemān hemīn

145

Ve Lehu [Maķālī]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Va'de-yi vaşl [bī-]dirīğ dürüg
Āfitāb-ı kerem ferāğ fūrüg
- 2 Dūd-ı āhum dikildi 'arş üzre
Sen şeh-i hūsne bu otağ o tuğ
- 3 Beni öldür yā zülfüñe bend et
Bir güneş-kāruñam yā bağ yā boğ
- 4 Lāğ ile bāliğ olduğın şordum
Dedi ben bilmezem belāğ bülüg
- 5 Sen **Maķālī** maķām-ı rāstda ol
Va'de-yi vaşl bī-dirīğ dürüg

7a Bu mısra diğeri iki çalışmada "Bir büse ver **Maķālī**'ye ey şāh-ı mülk-i hūsñ" olarak geçmektedir.
145. Bu şiire bir mecmûada da (Sucu, 2018: 325) rastlanılmıştır.

146

Behiştî

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün


- 1 Raķibe gerçi vuşlat 'ıyd-gāhınuñ kemānıdır
Velī baña hilāl-i çarḥ atılmış oķ yılanıdır
- [31a] 2 Giderken kūyına yaruñ gece şem' olmuş aġyāra
Baña māh-ı siyeh-dil bir қаzā-yı āsumānıdır
- 3 Muraşşa' cāmlardur her şükūfe ey lebi şirīn
Zemīni de tehī görme ki ḥum-ı ḥusrevānıdır
- 4 Ecel düzdi érüp āhirle reh-zen olmaķ yokdur
Ḳonanlar 'arşā-yı 'arza felāket kār-bānıdır
- 5 ilāhī bālini dām-ı 'alā'ıķden ḥalāş ét kim
İrem Bāġı **Behiştî**'nüñ qadīmi āşiyānıdır

147

Niyāzī-yi 'Acem

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol ki serve rūḥ vérmiş qadd-i dil-cū koymış ad
'Ārızuñı yāsemenden yā şanup rū koymış ad
- 2 Berg-i nesrīn üzre düzmiş dāne-yi fülfülleri
Her müdevver dāneye bir ḥāl-i Hindū koymış ad
- 3 Sükkeri mercāna qatmış cān yaratmış leb démiş
Riştēyi müşk-āba bandurmuş aña mū koymış ad
- 4 Ruḥları devrinde yazmış bir yere iki hilāl
Nisbet édüp qābe qavseyn aña ebrū koymış ad

146. Yaşar AYDEMİR, **Behiştî Divanı**, G. 167, s. 318-319 // Behiştî başlığının yanında  yazılıdır.

1b Yan Bilgi: "Hilāl yalana itlāf olınur."

4b. Qābe qavseyn: فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ : ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى : "Sonra (ona) yaklaştı; derken sarkıp daha da yakın oldu; (Paygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu. (Necm/8-9)

- 5 Cān ü dil bend étmek için düzedüp zencîrler
Tırra-yı tarrâr-ı ca'd-ı dām-ı gīsū koymış ad
- 6 Fitne bāğında bir iki nergisi bīnā kıilup
Her birisine anuñ bir çeşm-i cādū koymış ad
- 7 Sen tegi nāz eyleyen itkaç **Niyāzī**'yi esîr
Pes saña sultān aña kem-ter du'ā-gū koymış ad

148

Nazîre-yi Kabûlî

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol ki māha nūr u fer tevcîh édüp rû koymış ad
Nürdan bir nün peydā kılmış ebrū koymış ad
- 2 Şem'-i kâfûrî fûrûzân eylemiş gerden demiş
Halka-yı dūd-ı siyâh-ı şem'e gīsū koymış ad
- 3 Bir mücellā levha taşvîr étmiş üstād-ı ezel
Rişteler taħrîr édüp etrâfına mû koymış ad
- 4 Gül-şen-ārâ-yı bahâr-istân-ı nüzhet-gâh-ı üns
Bir nihâl-i dil-firîbe kıadd-i dil-cû koymış ad
- [31b] 5 Çihre-perdâz-ı teşâvîr-i nigâr-istân-ı kıuds
Bir cemâl ârâyiş étmiş rûy-ı nîkû koymış ad

7a "eyleyen" : Mecmûada "eyleyeñe" olarak yazılmıştır.

148. Mustafa ERDOĞAN, *Kabûlî İbrahim Efendi Dîvânı*, G. 44, s. 552 // Divan ve mecmûadaki beyit geliş sıraları farklıdır.

1a "nür u fer tevcîh édüp" : "nür tevcîh eylemiş" M.

3a "bir mücellā" : "sîmden bir" M.

4b "nihâl-i dil-firîbe" : "dıraht ârâyiş étmiş" D.

5b "Sâde bir peyker güşâyiş eylemiş rû koymış ad" D.

- 6 Bir müdevver la'lden bir hoşka düzmiş fem demiş
Jâleler düzmiş anuñ içinde lü'lü' kıymış ad
- 7 Noқта deñlü nuţfe-yi nuţka getürmiş ol Hâkîm
Hikmeti gör kim **Ķabûlî**-yi suhan-gü kıymış ad

149


Sâ'î Çelebi

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ol ki al evrâka bir gül resm édüp rü kıymış ad
Müşg-i terden râ çeküp üstine ebrü kıymış ad
- 2 Ol ki la'l-i nükte-senci üzre lâm-ı zülfinüñ
Halka étmiş dâmen-i müşgînini mü kıymış ad
- 3 Şekl-i tømâr-ı vefâsı resm-i bâzû-bend éden
Gerden-i câna şalup bâzû-yı dil-cü kıymış ad
- 4 Eyleyen ârâm-ı dil gül pîreherler sînesin
Yâsemenler taldırup kıynını pehlü kıymış ad
- 5 Âsumân-ı behcetüñ mihr-i felek-sîmâların
Seyr édüp ol mâh-ruhsâra perî-rü kıymış ad
- 6 Ol ki müşgîn târlar çekmiş o sîmîn haddeden
Meh-cebînüm 'ârîzuñda hatt-ı hõş-bü kıymış ad
- 7 Naql-bend-i gül-şen-i ma'nîsin éy **Sâ'î** saña
Seyr éden nazm-ı şafâ-efzâñı H'âcû kıymış ad

6 Bu beyit mecmûada şöyledir:

Dürce yok bir la'lden bir derc kılmış fem demiş
Jâleler derc étmiş ol dürc içre lü'lü' kıymış [ad]

7b Mecmûada  olarak yazılmış olan kelimeyle muhtemelen İranlı şair H'âcû-yı Kirmânî
(خواجوی کرمانی) kastedilmiştir.

150

Ve Lehu fi-kāfiyetü'l-uḥrā[Sā'ī Çelebi]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol ki yoḡdan var éden bu kevni 'ālem ḡoymıř ad
Rūḡ vèrmiř bir avuḡ ṡopraḡa Ādem ḡoymıř ad
- 2 Ol ki bu cām-ı vüçüdi eylemiş bir dem tehī
Bezm-i cānda aña sākī-yi ezel Cem ḡoymıř ad
- 3 Levḡ-i ruḡsārında lām-ı zülfinüñ naḡḡāř-ı şun'
Dāmeninde bir ser-i mū resm édüp fem ḡoymıř ad
- 4 Cevher-i ferd-i dehānuñ noḡṡa-yı mevḡūmdur
Keşf éden anuñ rümüzın sırr-ı mübhem ḡoymıř [ad]
- 5 Eyleyelden ol gözi ḡünī dil ü dīdem esīr
Birine ḡurrem démiř birine hem-dem ḡoymıř ad
- [32a] 6 Bend éden bir tār-ı mūya nice yüz dil-dādeni
ṡoldurup destārını 'anberle perçem ḡoymıř ad
- 7 Zecr-i hecre eyleyen emsem leb-i ter yā ḡanı
Sīne-yi sīmīnine kāfūrī merhem ḡoymıř ad
- 8 Zātī-yi 'aşr olsa Sā'ī n'ola fenn-i şi'rde
Aña erbāb-ı suḡan üstād-ı 'ālem ḡoymıř ad

151

Bezmī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yāruñ ol kim řāḡ-ı bālāsına bāzū ḡoymıř ad
'Āřık āḡūř édicek 'uzvına pehlū ḡoymıř ad
- 2 Pister-i rūḡ-ı revān éden o dil-ber sīnesin
Bař ḡoyup cān vèricek bālīne zānū ḡoymıř [ad]

- 3 Çākeridür cān ezel bir duḡter-i dūṡizenūñ
Ol nigārı naḡṡ éden evvelde bānū ḡoymıṡ ad
- 4 Ḥasret-i kūh ile giryān olduḡum seyrān édüp
Eṡkūme ol çeṡmi Tatar āb-ı āhū ḡoymıṡ ad
- 5 Cevre mu'tād ol vefā ümmīdin étme yārdan
Ṥıfl iken daḡı aña dāye cefā-ḡū ḡoymıṡ ad
- 6 Ruḡlarum üstindeki rā'lardur ebrūlar degül
Resm [éden] anı baṡumda ḡara yazu ḡoymıṡ ad
- 7 Bir ḡazel naḡm étdüñ éy **Bezmi** selāsetde anı
İstimā' éden kimesne bir içim šu ḡoymıṡ ad

152

Dervīṡ-i Ḥalīfe [Dervīṡ Paṡa]

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Ol ki bir gül-berg-i ter peydā ḡılup rū ḡoymıṡ ad
Berg-i gül-fem müṡḡ šaçmıṡ ḡaṡṡ-ı ḡōṡ-bū ḡoymıṡ ad
- 2 Dūd-ı āhumla ḡılup ālūde cānum riṡtesin
Ḥüsnı esbābından étmiṡ ol mehūñ mū ḡoymıṡ ad
- 3 Bāḡ-bān-ı šun' zeyn étmiṡ cemāl-i gül-ṡenin
Tāb vérmiṡ sūnbül-i sīr-āba ḡīsū ḡoymıṡ ad
- 4 Bir nihāl-i serve ārāyiṡ édüp vérmiṡ firīb
Būsitān-ı ḡüsn içinde ḡadd-i dil-cū ḡoymıṡ ad
- 5 Cāmi'-i ḡüsn eyleyüp üstād-ı ḡudret vechini
Bir ḡüzel miḡrāb yapmıṡ aña ebrū ḡoymıṡ ad
- 6 ṡafḡa-yı berg-i gül-i nesrīne ḡaṡṡāt-ı ezel
Müṡḡ-i terden noḡṡa dökmiṡ ḡāl-i Hindū ḡoymıṡ ad

6 Bu beyit, 32a sayfasının derkenarındadır.

- 7 Göricek ‘ākılleri sihriyle Mecnūn étdügin
Ġamze-yi fettānına **Dervīş** cādū kıoymuş ad

[32b]

153

Birāder-i Ĥasen Ćelebi [Ĥüdāyī]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Şarāb-ı nāb ile gördüm o yār-ı meh-likā geldi
Meded gitsün keder āyīne-yi dilde şafā geldi
- 2 Ĥaber almağa gitmişdi ser-i kūyından ol māhuñ
Biĥamdillāh hele şağ u esen bād-ı şabā geldi
- 3 Varınca derd ü miĥnetden ĥalāş oldum ne ĥikmetdür
Baña kūyı o yāruñ bir ‘aceb dārū’ş-şifā geldi
- 4 Benüm gibi cefā-yı dil-rubā ile hilāl olmuş
Bu dār-ı bī-beķāya nice yüz biñ mübtelā geldi
- 5 Cefā vü cevri-yāra olmuş idüm mübtelā ey dil
Vefāsın görmedüm yāruñ **Ĥüdāyī** āşinā geldi

154

el-Fāzıl el-Kāmil ve’l-‘Ālimu’-‘Āmil Aĥī-zāde Efendi el-Ĥalīmī [Ĥalīmī]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Yaturken şām-ı miĥnetde o yār-ı meh-likā geldi
Yaķılsun derd-i hicrān sīneden ey dil şafā geldi
- 2 Ĥicāb-ı nāzdan çıķsa yüzün gö[r]sem dedüm nā-geh
Anı gördüm ki ol māh-ı perī-ķihre çıķa-geldi

7 Bu beyit, 32a sayfasının derkenarındadır.

153. Nazire izlenimi veren bu şiir, 32b sayfasının derkenarındadır.

5b Mecmûada “Vefāsın görmedüm ol yāruñ Ĥüdāyī āşinā geldi” diye yazılan mısraın içinde geçen “ol” kelimesi vezni bozduğundan, mısradan çıkarılmıştır.

- 3 Meşâm-ı cânı ta'ṭîr étđi bûy-ı zülf-i yâr ile
Ser-i kûyından ol mâhuñ seher bād-ı şabâ geldi
- 4 Belâ-yı hecr ü hasretten ḥalâş olur varan ey dil
Ser-i kûyı baña yâruñ 'aceb dârü'ş-şifâ geldi
- 5 **Ḥalîmî** bâr-ı miḥnet çekmeden ḳaddi dü-tâ oldu
Görenler şandılar pîr oldu ğâyet inḥinâ geldi

155

Ḥilmî

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Meyli hemîşe var ola ehl-i kemâledür
Ḳul olıcaḳ efendi cihânda piyâledür
- 2 Bir ğonçedür dehânı o gül-zâr-ı behcetüñ
Dür dişleri o ğonçede ğüyâ ki jâledür
- 3 Bâĝ-ı cihânda o kilik-i âşüfte-ḥâlini
Bülbül-şifat dem-â-dem işüm âh ü nâledür
- 4 Bir ḥünîdur ki her seher 'âşık-ı zârına
Bezm-i belâda ḥün-ı cigerler nevâledür
- 5 Ḥâlüm müşevveş eyleyen ey **Ḥilmî** muttaşıl
Deyr-i cihânda o büt-i müşĝîn-külâledür

156

İnsân-ı Kâmil-i Laṭîfe-âmîz [İnsân]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 La'le leb yâḳût ağız dendâna lü'lü' ḳoymuş ad
Eyleĝeç bî-dâdluḳ âyînini ḥü ḳoymuş ad

156. Bu şiir "İnsân" mahlasını kullanan ve mecmûada adı "İnsân-ı Kâmil" şeklinde geçen şaire aittir.

- 5 Dest-i kudret kişver-i hüsn üzre étmiş dīde-bān
Bir Hābeş merdānesini hāl-i Hindū koymış [ad]
- 6 Şafha-yı ruhsār-ı āteş-nākı üzre ol mehüñ
Hatt-ı müşgīnin görenler dūd-ı hōş-bū koymış ad
- 7 Bülbül-i destān-serā déyen **Reffī** bendeñe
Édüp agyāra nazar zāğ-ı siyeh-rū koymış ad

158

ilāhī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol ki nūr-ı vechin izhār eyleyüp rū koymış ad
Resm édüp harf-ı kelāmın hatt-ı dil-cū koymış ad
- 2 İsm-i Raḥmān ü Raḥīm'üñ rā'ların resm eyleyüp
Āb-ı rüy-ı hattı olmağ ile ebrū koymış ad
- 3 Her tarafdan gösterüp ḥabl-ı metīnün resmini
Tırta vü kākül demiş hem zülf ü gīsū koymış ad
- 4 Vaz' édüp Hārūt u Mārūt'ı mu'allak cāhda
Eyleyüp sehḥār-ı 'ālem çeşm-i cādū koymış ad
- 5 Gösterüp rüy-ı cemālinden celālinden nişān
Dil-rubālar vechi üzre hāl-i Hindū koymış ad

158. Bu şiirin 6. 7. ve 8. beyitleri **33a** sayfasının derkenarındadır; 8. beytin **a** mısraı mecmûada yoktur.

4a Hārūt u Mārūt: Büyücülükle uğraştıkları için ilâhî bir emir sonucu Bâbil'de sürekli azaba çarptırılan iki meleğin adlarıdır. İsimleri Sâmi dillerindedir. Hikâyesi Akadlar ve Sümerlerde de görülen bu iki meleğin ismi, İran ve Hint mitolojilerinde de geçmektedir. Büyünün ve büyücülüğün yasaklanması, anlaşmazlıkların çözümü için yeryüzüne gönderilen bu iki melek, zamanla Zühre adında bir kadına âşık olmuş ve bunun sonucunda işledikleri günahlar sebebiyle kıyamete dek Bâbil Kuyusu'nda baş aşağı şekilde hapsedilmişlerdir. Zühre, bu iki melekten ism-i a'zam duasını öğrenerek göğe yükselmiş ve gökte bir yıldız olan Zühre (Venüs, çobanyıldızı)'ye dönüşmüştür (Yıldırım, 208: 356-358). İdris peygamber zamanında yaşamış olan ve Kur'ân'da isimleri zikredilen (Bakara 2/102) bu iki meleğin kıssası esasında İsrâiliyyâttan gelmiştir. Edebiyatta sevgilinin çene çukuru, hapsedildikleri kuyu (Çâh-i Bâbil); saç, gözleri ve gamzesi ise büyüyle birlikte anılır (Pala, 2009: 194-195; Zavotçu, 2006: 209-2013).

- 6 Ehl-i 'ışkı lâ'ubālī vü melāmī eyleyüp
Zümre-yi merdān içinde nām-ı nīkū koymıř ad
- 7 'Ālem-i 'ıřkuñ zühürıdur gelüp nuṭk eyleyen
Pes **ilāhī**-yi suhen-dān ü du'ā-gū koymıř ad
- 8 'Ārızuñı güle teşbīh eyleyen rü koymış ad

[33b]

159

Sā'ī Bâkī Efendi'nün Ğazeline Nazīredür [Sā'ī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Meclis-ārā bir yaluñ yüzli cevāndur şem'-i cem'
Anı isterler yaķup devr içre mihr ü māh şem'
- 2 Ķan gözinde bāde-yi la'lüñ ğamıyla 'āřıkuñ
Dem mi var olmaya zāhir ğüşe-yi 'aynında dem'
- 3 Ęy kaşı yā āsumān-ı dilde māh-ı nev ũoĝar
Zer-niřān peykān-ı tīrūñ 'aksi řalsa cāna lem'
- 4 Fāř edelden 'āleme çeşm ü dehānüñ remzini
Nazm-ı pāküm oldu manzūr-i nazār mesmū'-ı sem'
- 5 'Iřķ-ı řīrīn ile **Sā'ī** yèridür Ferhād-vār
Bīsütün'ı tīře-yi āhumla ķılsam ķal' u ķam'

160

Bezmī-yi A'mā[Bezmī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ğuşşa vü ğam sīnede olsa dil [u] cānumla cem'
Meş'al-i āh-ı ciger-süzumdur ol mecma'a şem'

8 "güle" : Bu kelime metinde -genellikle Doĝu Türkçesi metinlerinde görülen- +gA yönelme ekiyle birlikte "ĝülĝa" olarak yazılmıştır. // Beytin a mısraı mecmûada yoktur.

159. Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 225 (Küçük, 1994: 238-239)'e naziredir.

160. Bu şiir, Bâkī Dîvânı'ndaki G. 225 (Küçük, 1994: 238-239)'e naziredir.

- 2 Ḥasret-i la'l-ı revān-baḥşuñla ey 'İsī-nefes
Bir dem olmaz dīde-yi pür-ḥūnum aqıtmaya dem'
- 3 Pertev-i ḥūrşīd-i rüyuñdandır eyvānuñda tāb
Nītekim mihr-i münevverdür véren eflāka lem'
- 4 Nergis ü gül olmağa gözden ḳulaḳdan 'āşıḳuñ
Birine anuñ başar vérdi Ḥudā birine sem'
- 5 Şöyledür kim pehlevān-ı āhum ey **Bezmi** benüm
Eyler isterse ḳilā'-ı āsumānı ḳal' u ḳam'

161

Medḥī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şāhid-i ma'nī gelüp cān ile dilde olsa cem'
Lem'a-yı nūr-ı ezel olur o meclis içre şem'
- 2 Cür'a-yı cām-ı fenādur şaçılur ḥāke müdām
Şanmañuz çeşm-i terümden aḳanı kim ola dem'

5a Mecmûada "Pehlevān-ı āhum ey **Bezmi** şöyledür kim benüm" şeklinde geçen mısra, vezin gereği düzenlenmiştir.

161. Bu şiir, Bâkî Dîvânı'ndaki G. 225'e naziredir (Küçük, 1994: 238-239). // *Medhî Dîvânı* çalışmasında bu gazelin bir benzerine (Seyhan, 2000: 455) rastlanılmıştır. Söz konusu gazel şöyledir:

Āfitāb-ı ḫal'atundan almasa bir zerre lem'
Bezmümüz ḳılmaz münevver mäh-ı tābān olsa şem'

Şol ḳara zülfüñ gibi 'aḳlum perîşān olmasun
Sen raḳīb-i rü-siyehle ey ḳamer-veş olma cem'

Zevraḳ içre yāri gördüm mey içre āgyār ile
Ġayretümden gözlerümden aḳdı deryā gibi dem'

Bir demürden ḳal'a olsa cism-i ḥasm-ı nā-bekār
Ṭab-ı āhum bir nefesde eyler anı ḳal' u ḳam'

'Işḳ-ı dil-berden baña vā'iz ferāgat eyle dēr
Ṭutmazam başum giderse Medḥiyā pendine sem' (G. CCCLIX)

- 3 Āfitāb-ı vech-i pākūñden éderler iktibās
Tāb-ı rüyuñdur véren mihr ile māha nūr u lem‘
- 4 Kūr u kerdür nergis ü gül ‘ışğdan bī-behredür
Gerçi birinde başar vardur anuñ birinde sem‘
- [34a] 5 **Medhī**’nüñ siz bād-ı āhından eṣer yoğdur démeñ
Āh éderse kúbbe-yi eflākı eyler ƙal‘ u ƙam‘

[35a]

162

Pādiṣāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Acıyup şabr étdüğüm ol yāra ġāyet hōş gelür
Yār elinden ger ola ol yāra ġāyet hōş gelür
- 2 Dāğ-ı sīnemden gelür çün ƙanlı yaşum ‘aynına
Şu sepilse āteş-i bīmāra ġāyet hōş gelür
- 3 Her ne cevr étse ƙıpurmazdum o şūh-ı şīve-kār
Baña şoldur güç gelen ağıyāra ġāyet hōş gelür
- 4 Ağladuğum rüy-ı yāra ƙarşu şāhiddür baña
Hānde eyler ƙılduğum bu zāra ġāyet hōş gelür

[35a]: Mecmûada bu sayfadan önceki [34b] sayfası boş bırakılmıştır.

162. Bu şiire Murādî Divanı’nda rastlanmamıştır. // Mecmâdaki şiirlerin “ğāyet hōş gelür” redifli şiirlerinin zemin şiirine rastlanılmamışsa da “hōş gelür” redifli şiirlerin zemin şiiri için Eğridirli Hacı Kemâl, Şeyhî Dîvânı’ndaki G. XL (Biltekin, 2018: 86)’ı göstermiştir. Bir *fā’ilātün* tefilesi eksik olan söz konusu şiirin matları şöyledir:

Zāhide firdevs-i a’lā hōş gelür

Bize dīdār-ı hüveydā hōş gelür (CMN. Şiir Nu. : 816, s. 695)

Fakat Şeyhî’ye nazire konumundaki Habîbî’nin şiirinde tefile sayısı da örtüşür. Habîbî’nin matları şöyledir:

‘Aşıƙa ma’şūkunūñ cevr ü cefāsı hōş gelür

İki ‘ālemden aña bir merħabāsı hōş gelür (CMN. Şiir Nu. : 817, s. 696)

- 5 'Ālim-i kaydından olmağdan **Murādī** bu dile
Zülf-i yār ile ola āvāre ġāyet hōş gelür

163

Nazīre-yi Bākī Çelebi

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zaħm-ı sīnem ol gözi mekkāra ġāyet hōş gelür
Yara açarsam revādur yāra ġāyet hōş gelür
- 2 Tütüyānuñ minnetin keħħāl kahrın çekmeden
Hāk-i pāyuñ dīde-yi hūn-bāra ġāyet hōş gelür
- 3 Eylese cevr ü cefā mihr ü vefādur ġāyeti
Hağ budur kim 'āşık-ı ġam-h'āra ġāyet hōş gelür
- 4 Bir 'aceb dārü's-şifādur kūyı derd ehline kim
Anda hep nā-hōş varan bī-çāre ġāyet [hōş gelür]
- 5 Cāna rāhatdur ser-i kūyuñda āh étdükleri
Ol hevālar **Bākī**-yi bīmāra ġāyet hōş gelür

164

Şenā'ī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Acınursam yaralarla yāra ġāyet hōş gelür
Acımağ rahm étmez ol hūn-h'āra ġāyet hōş gelür
- 2 Éy tabīb-i cān mürüvvet vağtidür eyle devā
Şerbet-i la'lüñ dil-i bīmāra ġāyet hōş gelür
- 3 Eşki-i çeşmüm cūy-bār étsem şafālar kesb éder
Kim ağar şu seyri ol dīl-dāra ġāyet hōş gelür

- 4 Lälelerdür kim neşâṭ-engîz olur evvel bahâr
Dâğlar sînemde ol mekkâra ġâyet hõş gelür
- [35b] 5 Êy **Senâ'î** yâr ġam-nâk olduġumdan hazz eder
Nâ-murâd olduġça ben bî-çâre ġâyet hõş gelür
- 6 Ğâlibâ budur ümîdüm iş-bu nazm-ı dil-ġüşâ
Âsitân-ı âsumân-miġdâra ġâyet hõş gelür

165

Hilmî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Zaḥm-ı tîrûñ bu dil-i bîmâra ġâyet hõş gelür
Her ne kim senden gelür ben zâra ġâyet hõş gelür
- 2 Luṭf édüp ur sîneme seng-i cefâñı düstum
Ol vefâdur 'âşık-ı ġam-h'âra ġâyet hõş gelür
- 3 Bülbül-âsâ naġmeler kılsam 'aceb mi dem-be-dem
Âh u zârum ol yüzi gül-zâra ġâyet hõş [gelür]
- 4 'Azm-ı seyr-i lâle-zâr étmiş bugün ol lâle-ḥad
Sîneñi pür-dâġ kı l o yâre ġâyet hõş gelür
- 5 Mâh-rûlar gerçi bî-ḥaddur felekde **Hilmiyâ**
Cümlesinden baña ol meh-pâre ġâyet hõş gelür

5b "bî-çâre" : Mecmûada bîmâra olarak yazılan kelime yerine "bîçâre" kelimesi daha uygun bulunmuştur.

166

Fehmî Hınnâ'î-zâde [Fehmî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Cāna tîrũñ éy gözi mekkāra gāyet hõş gelür
Yaralar açsa ten-i efgāra gāyet hõş gelür
- 2 Múnkesir olmağ degül cevrũñle gönñlüm şĩşesi
Seng-i bĩ-dāduñ dil-i gam-h̃āra gāyet hõş gelür
- 3 Hāneme gelmez varur bezm-i raķĩbe āh kim
Baña bu cevr ü cefā aġyāra gāyet hõş gelür
- 4 Tĩġ-i 'ıřķuñ sĩne-yi mecrũha açsa yaralar
Açılır gönñlüm baña ol yara gāyet hõş gelür
- 5 **Fehmiyā** cevr ü cefāyı arturup gitmekde yār
Āh kim resm-i sitem dil-dāra gāyet hõş gelür

167

Lālā Efendi Kāđĩ-yı Sitānbül [Vuşũlĩ]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Baħr-i 'ıřķa dil aķıtsam yāra gāyet hõş gelür
Cān ü dilden el yusam dil-dāra gāyet hõş gelür
- 2 Zĩver-i zer 'arz éder açıldıġınca gonçeler
Tāc-ı zerle cilveler ebkāra gāyet hõş gelür
- [36a] 3 Elũme girse gözũme sürme éy nũr-ı başar
Kuħl-ı rā'suñ dĩde-yi hũn-bāra gāyet hõş gelür
- 4 Mağdem-i dil-dārdur derde devā cāna řafā
Kim řabĩbüñ gelmesi bĩmāra gāyet hõş gelür
- 5 Egrilũk étme kemān-āsā **Vuşũlĩ** kıl hāzer
Tĩr-veş řoġrulıķ ét hũnkāra gāyet hõş gelür

167. Bu ve diğer "Vuşũlĩ" mahlaslı şiirlere Hakan TAŞ'ın Vusũlĩ Dĩvān'ı çalışmasında rastlanmamıştır.

168

Ahmed Efendi Hüseyin Efendi-zāde [Ahmed]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şerbet-i la'lüñ dil-i bīmāra gāyet hōş gelür
Ey ṭabībüm var ise bir çāre gāyet hōş gelür
- 2 Anuñ için ağlaram derd ile āh ü zār édüp
Derd ile ağladuğum ol yāra gāyet hōş [gelür]
- 3 Gerçi hōş gelmez raķibe tīrūñi ey kaşı yā
Luṭf édüp gönder dile bir pāre gāyet hōş gelür
- 4 Gül-şen-i kūyuñda bülbül-veş figān étmezdi dil
N'eylesün ol serv-i hōş-reftāra gāyet hōş gelür
- 5 Gerçi nā-hōşdur dil-i agyāra cevri ol şehüñ
Bu 'acebdür **Ahmed**-i gam-h'āra gāyet hōş gelür

169

Meylī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İnkiyādı 'āşıkūñ dil-dāra gāyet hōş gelür
Emrine rām olsa kul hünkāra gāyet hōş gelür
- 2 Her gamuñ pāyāñı şādī her belānuñ soñı var
Her ne gelse 'āşık-ı gam-h'āra gāyet hōş gelür
- 3 'Āşıkı hecriyle ağlarken gelüp güldürmedi
Gerçi yāra hōş [dégül] ben zāra gāyet hōş gelür
- 4 Çünkü her derde nice dürlü devā var 'āķıbet
Şerbet-i la'lüñ dil-i bīmāra gāyet hōş gelür
- 5 'Āşıkā mihr ü vefā agyāra gelmez hōş velī
Ol baña ey **Meylī**-yi āvāre gāyet hōş gelür

170

Zâtî

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Seni nev-rûzda a'dâ ile gördi gözimüz
Düstüm oldu berâber geçemüz gündüzimiz
- 2 [Dêdi ölüñ yoluma biz yavı kılduğ özimiz
Bulsavuz şöyle helâk eyler idük kend'özimiz]
- 3 [Dêsevüz hançerüñi tîz elüñe al bile gel
Ur bizüm cismümüze geçe mi cânâ sözimüz]
- 4 [Düst cân nağdini çaldurduğumuz aındı meger
Çıñlayup kulağumuz def gibi kızdı yüzimiz]
- 5 [Yaşumuz **Zâtî** döküldi yere mânend-i şihâb
Yâr rahm eylemedi düşdi bizim yılduzumuz]

[36b]

171

Ḳurbî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Nîze ile delse bağrum yâra gâyet hõş gelür
Bu dil-i mecrûha hem ol yara gâyet hõş gelür
- 2 Êy tabîbüm haste-yi 'ışka devâ olmaz deme
Şerbet-i la'lüñ içür bîmâra gâyet hõş gelür
- 3 Bezm-i keşretde şarâb-ı ergavānuñ acısı
Şer' ile ta'zîr olan mey-hā'ra gâyet hõş gelür
- 4 Vaşl-ı la'luñ nazmına meyl étse şâ'ir tañ mı kim
Şî'r-i rengîn mâ'il-i eş'ara gâyet hõş gelür

170. Ali Nihad TARLAN, *Zâtî Dîvânı*, G. 503, s. 7 // Şiirin diğer beyitleri için yer ayrılmışsa da mecmûaya yazılmamıştır. Eksik kısımlar Zâtî Dîvânı'ndan istifade edilerek bu çalışmaya eklenmiştir.

- 5 Faḫr u fāḫum bilse ey **Ḳurbī** faḫīre gāh gāh
Luṭf ü in'ām eylemek ḫünkāra gāyet ḫōş gelür

172

Pādişāh-ı 'Ālem-penāh [Murādī]

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Āh ile şerḫa çekdüm sīnemde yara düşmiş
Ḥ'āb içre yāri bulmuş nā-geh o yāra düşmiş
- 2 Ḥışm édüp ol şeker-leb söyledi acı sözler
Fālum mübārek oldu nā-geh sitāre düşmiş
- 3 Bir laḫza kılmadı yād bu ḫaste nā-tüvānı
Döymedi ol ṭabībüm görsem ne kāra düşmiş
- 4 Būstān-ı dehre cānā uğradı āb ü nārum
Āhum cihānı yaḫdı yaşum bñara düşmiş
- 5 Deryā-yı 'ışḫ içinde keştī-yi dil gezerken
Ġam dērler ey **Murādī** ol bir diyāra düşmiş

173

Ḥasan Çelebi-yi Aḫī-zāde [Ḥasan Çelebi]

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Hep dilleri bu ḫalkuñ la'l-i nigāra düşmiş
Sevdā-yı zülfe düşmek ben bī-ḫarāra düşmiş

172. Bu şiire Murādī Divanı'nda rastlanmamıştır.// Bu şiirin veya Bâkī Dîvânı'ndaki G. 216'nın (Küçük, 1994: 232), benzer şiirlere zemin olduğu düşünülmüştür.// Bu şiire bir mecmûa çalışmasında da (Giray, 2018: 191) rast gelinmiştir.

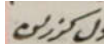
1b "ḫ'āb" : "ḫüb" a.g.e. // "o yāra" : "uyara" a.g.e.

2b "fālum" : "ḫalem" a.g.e. // "nā-geh" : "tā ki" a.g.e.

3a "bir laḫza kılmadı" : " bir nokṭa kalmadı" a.g.e.

3b döymedi" : "dēmedi" a.g.e. : // "görsem" : "gör kim" a.g.e.

4b "yaşum bñara" : "başum bī-kāra" : a.g.e.

5a "keştī-yi dil" : "geşte-yi dil" a.g.e. : //  olarak yazılmış kelimedede muhtemelen keş'in keşidesi unutulmuştur.

- [37a] 2 Gördüm ‘izār-ı dil-ber olmuş seher ‘araḫ-nāk
Şandum ki jālelerdür bir lāle-zāra düşmiş
- 3 Surḫ-ı şafaḫ görünmez üstinde ṭurra-yı şeb
Gūyā ki kākülündür rengin-‘izāra düşmiş
- 4 Atduḫda tīr-i ḡamuñ éy ḫaşları kemānum
Meydān-ı ‘ışḫ içinde cism-i nizāra düşmiş
- 5 Olmuş **Ḥasen** meger kim pā-būs-ı yāra ṭālib
Bī-ḫad niyāz ḫılmıḫ dāmān-ı yāra düşmiş
- 6 Ḳılsun hemīşe Bārī Sulṭān Murād’ı yārī
Esbāb-ı kām-kārī ol şehriyāra düşmiş

174

Hüdāyī

mef’ülü fā’ilātün mef’ülü fā’ilātün

- 1 Güller gibi leṭāfet ruḫsār-ı yāra düşmiş
Sünbül gibi ṭarāvet zülf-i nigāra düşmiş
- 2 Cān ḫaḫḫına o meh-rū ḫıḫm ile atdı tīrin
Aña taḫammül étmek bu cism-i zāra düşmiş
- 3 Zülf-i siyāhı yāruñ ruḫsār-ı ānı üzre
Allāh ne ḫōḫ yaraşmış rengin-‘izāra düşmiş
- 4 Éy şeh-süvār-ı göñlüm şayd eyledüñ görince
Rüz-ı ezelde tīrüñ ben bī-ḫarāra düşmiş
- 5 Zār oldı ‘ışḫuñ ile cānā dil-i **Hüdāyī**
Derd ü belā vü miḫnet ol dil-figāra düşmiş

174. Hüdāyī-yi Kadīm üzerine yapılmıḫ ḫalıřmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaçalin, 2016) bu şiire rastlanılmamıştır.

175

'Abdī

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Bu baħr-ı 'ıřķ içinde  ller ken ra düşmiş
Eşkiyle cism-i zerdüm k y-ı nig ra düşmiş
- 2 Düşdi seşerde eşküm s nemde d gum üzre
G y  çemende şeb-nem bir l le-z ra düşmiş
- 3 Dil sevse ger birisin n z ile cevre başlar
Güzelleri cih nuń hep bir řar ra düřmiř
- 4 M r ile m r  görmiş yatur ki g l-şen içre
Haşt ile zülf-i misk n ruşs r-ı y ra düşmiş
- 5 Bunda ziy de 'Abd  ferħunde-ħ l [m]'olur
R z-ı ezelde 'ıřķuń ol dil-fig ra düřmiř

[37b]

176

Z r 

mef'ülü f 'il t n mef' l  f 'il t n

- 1 P r-d g-ı s nem üzre řerھا ki yara düşmiş
B g içre serve beńzer kim l le-z ra düřmiř
- 2  hum odından  y meh şutuşdı  arħ-ı gerd n
Encüm degül düşenler anda şer re düşmiş
- 3  an ağladı bu çeşmüm z n mda y r uyurken
M nend-i şeb-nem eşküm ol gül-'iz ra düşmiş
- 4 Hecr-i lebünde y ruń dil teřne v  f t de
Bu teşnel kle gönlüm şemş r-i y ra düşmiş

176. Bu gazel, 37b sayfasının derkenarındadır.

- 5 Gel **Zārī** müstemendüñ koma reh-i cefāda
Elṭāf-ı ḥüsn ü ḥilkat sen şeh-süvāra düşmiş

177

Nāmī

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Bāğ-ı cihānda gönlüm ruḥsār-ı yāra düşmiş
Bir katre jāle şan kim zülf-i nigāra düşmiş
- 2 Ol māhı sīnem üzre gören dēmiş ki ḥayfā
Bu kevkeb-i sa'ādet bir ḥāk-sāra düşmiş
- 3 Üftādesine bakmaz hep iltifātı gayra
Ḥayfā [ki] dil-figārum ol gamze-kāra düşmiş
- 4 Rez-duḥterin görince küp düşdi bezme şūfī
Dil-ber severdi evvel şimdi nigāra düşmiş
- 5 Ruḥsārı māha beñzer eşiği āsumāna
Nāmī şerār-ı āhum anda sitāre düşmiş

178

Ḥilmī

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Bī-iḥtiyār gönlüm ruḥsār-ı yāra düşmiş
Germişi ile varmış pervāne nāra düşmiş
- 2 Pür-dāğ-ı sīnem üzre peykān-ı tīr-i dil-ber
Bārān-ı raḥmet olmuş bir lāle-zāra düşmiş
- 3 Cānā bu çeşm-i terde derd-i ruḥuñ ḥayāli
'Aks-ı gül-i tarīdur kim cūy-bāra düşmiş
- 4 Tīr-i müjeñ ucından şemşīr-i gamzeñ ile
Ten yara yara olmuş cān pāre pāre düşmiş

- 5 Yā gibi bār-ı ğamla olsam dü-tā ‘aceb mi
Tīr-i belā vü miḥnet cism-i figāra düşmiş
- 6 Şanma şihāb her-şeb nāzil olur felekden
Bu dūd-ı āh-ı dilden **Hilmī** şerāre düşmiş
- 7 Āsūde sāyesinde ‘ālem Murād Ḥan’uñ
Beñzer ezel ‘adālet ol şehriyāra düşmiş
- 8 Gül-zār-ı salṭanatda serv-i revān-ı ḳaddin
Uçmış ḳabā-yı devlet ol tāc-dāra düşmiş

179

Ḳadrī

mef’ülü fā’ilātün mef’ülü fā’ilātün

- 1 Dīvāne dil ‘acebdür zülf-i nigāra düşmiş
Sevdālara döşenmiş bir özge kāra düşmiş
- 2 Seyl-i sirişküme içre bu cism-i nā-tüvānum
Bir berg ü kāha benzer kim cüy-bāra düşmiş
- [38a] 3 Gül-zārı seyr éderken ol naḥl-ı ser-bülendüm
Yap yap vefālar édüp būs u kenāra düşmiş
- 4 Ğayret demi degül mi ḳan ağlar ise çeşmüm
Ḥün-ı cigerle diller hep pāre pāre düşmiş
- 5 Kām-ı cihān elinde dā’im kerem dilinde
Nām-ı Murād anuñ’çün ol kām-kāra düşmiş
- 6 Ḥaṭṭ-ı ‘abīr-i kevni ṭutdı elḥānı **Ḳadrī**
Bād-ı şabā anuñ’çün ol reh-güzāra düşmiş
- 7 Sen ḳaşları kemānuñ bār-ı ğamın çekenler
Peykān-ı tīr-i miḥnet bu dil-figāra düşmiş

180

Vuşûlî Beg [Vuşûlî]

mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün

- 1 Şu gibi gönlüm akmış kûy-ı nigāra düşmiş
Bārān-ı eşk-i çeşmüm ol gül-'izāra düşmüş
- 2 Ruhsārınuñ hayāli nehr-i sirişküm üzre
Bir berg-i gül gibidür kim cüy-bāra düşmüş
- 3 Hāl-ı ruḥına şarkar beñ dēyü zülf-i tarrār
Bir şāhbāza beñzer inmiş şikāra düşmüş
- 4 Bu şeşder-i belādan kırtılmağa meded yok
Tās-ı felek cefāsı ben ḥ'ār u zāra düşmüş
- 5 Deryā-yı luḥfuna hep müstağrak oldu 'ālem
Bendeñ **Vuşûlî** şāhum varmış kenāra düşmüş
- 6 Sulṭān Murād Ḥan'a indi laḳab semādan
Zıll-ı Ḥudā dēnilmek ol şehriyāra düşmüş
- 7 Gūyā ki ebr-i bārān gül-zārın nāzil olmuş
Luḥf u seḥā cihānda sen nīk-kāra düşmüş

181

Meylî

mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün

- 1 'Ömrüñ evā'ilinde ḥüsn ol 'izāra düşmüş
Güllerdeki ṭarāvet evvel bahāra düşmüş
- 2 Encüm degül tütarken eflākı nāz-ı āhum
Gerdün-ı ḥırmenine bir kaç şerāre düşmüş

180. Bu ve Vuşûlî mahlasıyla mecmûada verilen diğer şiirlere Hakan TAŞ'ın Vusûlî Dîvân'ı çalışmasında rastlanmamıştır.

- 3 Yağ-pāreler degüldür senüñ havādīs ile
Mīnā-yı çarḥ şınmış hep pāre pāre düşmiş
- [38b] 4 Zülfüñ gamında batmış göz merdümi sirişke
Tārīk-i şebde miskīn nā-geh nigāra düşmiş
- 5 Bed-āşinā görüp de olmaya dest-gīri
Deryā-yı hayrete dil ap-āşikāra düşmiş
- 6 Nerd-i felekde her kes ṭālī' degeşdürürken
Hep kur'a-yı muḥabbet **Meylī'**yi zāra düşmiş

182

[Zamīrī]

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Bāğ-ı cihānda göñlüm zülf-i nigāra düşmiş
Üftāde şeb-nem-āsā bir gül-'izāra düşmiş
- 2 Dürr-i yetīm-i eşküm pā-māl-ı miḥnet oldu
Rāhı gamında gördüm kim ḥāk-sāra düşmiş
- 3 Sulṭān Murād-ı 'ādil şāhib-ķırān-ı devrān
'Ālemde pādişāhluḡ ol şehriyāra düşmiş
- 4 Şehbāz-ı nazm-ı ṭab'um şalındı bir kenāra
Varmış şikār arayu ol bir diyāra düşmiş
- 5 Oldı **Zamīrī** nazmuñ şemşīr-i ābdārī
Ser-ḥadde göñül aḡmış varmış kenāra düşmiş

183

Sūzī

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Gül gibi ḥüsn ü behcet ruḡsār-ı yāra düşmiş
Bülbül gibi muḥabbet cān-ı figāra düşmiş

182. Bu şiir, 38b sayfasının derkenarındadır.

- 2 La'l-i lebüñ hayâli bu çeşm-i pür-nem içre
Gül-berg-i tâzedür kim bir cüy-bâra düşmiş
- 3 Gül-zâr-ı 'arızuñda ol hisâli müşg-büyüñ
Bir nâfe-yi Hoten kim ol lâle-zâra düşmiş
- 4 Çeşmümde 'aqs-ı ebrü semt-i cefâya mâ'il
Zevraqları bu baħruñ hep ol kenâra düşmiş
- 5 Şādī vü ğam ezelde olduĝda ħalka kısmet
Yanup yakılmaĝ ey dil **Sūzī**-yi zâra düşmiş

184

Pādişāh-ı 'Ālem-penāh [Murādī]

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Oĝudum mekteb-i 'ıřkuñda cānā bir kitāb aĝdum
Ki ya'nī ders-i 'ışk iĝün ulu'l-elbāb[a bāb] aĝdum
- 2 Ĥabībüñ rüy-ı dil-cüyın şu deñlü eyledüm ta'rīf
Ĥicāb-ı zülfini ref' étdüĝümce bir niĝāb aĝdum
- 3 şu deñlü étdi müstaĝraĝ ĝöñül mülkin yem-i vaĝdet
Temevvüc eyleyüp ĝalkandıĝumca gözde ħ'āb [aĝdum]
- 4 Arayup kevkebüm buldum ĝün usturlāb-ı ĝalbümde
Kim anuñ irtifā'ı'yĝün nice yüz biñ ĝisāb aĝdum
- [39a] 5 **Murādī** kendümi āyīne-yi vaĝdetde bir ĝördüm
'Avālimden ĝeküp kesret yüzinden ĝün ĝicāb aĝdum

184. Murādī Divanı'nda rastlanılmayan bu şiirin matlana Peşteli Hisālī'nin *Metāli'u'n-Nezā'ir*'inde (Kalyon, 2011: 514) rastlanılmıştır. Hem bu mecmûada hem de Hisālī'de ilk önce onun şiirinin verilmesi, Murādī'nin şiirinin benzer şiirlere zemin şiir olma ihtimalini artırır. Hisālī'deki matla şöyledir:

Oturdum mekteb-i 'irfāna cānā bir kitāb aĝdum
Ki ya'nī ders-i 'ışk iĝün ulü'l-elbāb aĝdum

185

Hilmî

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cemâl-i muşhafından şanmañ ol mâhuñ niķāb açdum
Bula şihhat dèyü bu cān-ı bīmārum kitāb açdum
- 2 Açıldı gūyiyā bād-ı seherle tāze sünbüller
Ne dem āhumla bend-i kākül-i pür-piç ü tāb açdum
- 3 Dür-i dendān-ı yāri vaşf édüp bāzār-ı 'ışk içre
Gécüp dükkān-ı nazma hoşka-yı dürr-i hōş-āb [açdum]
- 4 Açıldı gül gibi 'arz-ı cemāl etdi bihamdillāh
Çemende cām-ı meyle rüy-ı dil-berden hicāb açdum
- 5 Der-i mey-hānede 'işret-fezā-yı 'ışkı feth étdüm
Harābāt erlerine **Hilmiyā** bir özge bāb açdum

186

Bezmî [Bezmî-yi A'mā]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Muşaffā sīneñi vaşf eyleyüp cānla cevāb açdum
Göñül levhin anuñla éy şeh-i 'ālī-cenāb açdum
- 2 Giribānum gibi cism-i nizārum çāk çāk étdüm
Bedenden çıkmağa cān-ı za'if ü zāra bāb açdum
- 3 Uyardum yāra karşı dīde-yi pür-hūnum uyhudan
Nişār için nigāra şan iki şīşe şarāb açdum
- 4 Sitāremde açıldı kışsa-yı Kays āşikār oldı
Tefe"ül niyyetine her kaçan varup kitāb açdum

185. Peşteli Hisālî'nin *Metālî'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 514) rastlanılan şiirin Murâdî'ye ait 184. şiire nazire olduğu düşünölmüştür.

1b "cān-ı bīmārum": "cān-ı bīmārdan" **MTN**.

186. Peşteli Hisālî'nin *Metālî'u'n-Nezâ'ir*'inde de rastlanılan (Kalyon, 2011: 514) şiirin Murâdî'ye ait 184. şiire nazire olduğu düşünölmüştür.

- 5 Degüldür dāğ-ı bî-ḥad sîne-yi şad-çāk-ı **Bezmî**'de
Cemālũñ görmek için bir nice çeşm-i pür-âb açdum

187

Sā'î

mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Kitāb-ı 'ışk-ı dil-berden ne dem kim faşl u bāb açdum
Cemāl-i şāhid-i esrār-ı ğaybīden niķāb açdum
- 2 Ğubār-ı maķdemũñde oldı ķadri ḥāk ile yek-sān
Ḥaṭā étdüm ser-i zülfũñ yanında misk-i nāb açdum
- 3 Ḥayālũñ şāhı ābād étmege tīg-i zebānumla
Dil-i şeydā gibi bir mülk-i pür-genc-i ḥarāb açdum
- [39b] 4 Geçüp esrārdan rindāne yāķütī müferriḥle
Ḥabāb-ı mey gibi bir ḥoķķa-yı la'l-i müzāb açdum
- 5 Müyesser ola mı görmek dēyü dīdār-ı cānānı
Göñül tıflına **Sā'î** şuya baķdurdum kitāb [açdum]

188

Ķadri

mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Tefe'ül eyledüm vech-i cemīlinden niķāb açdum
Mübārek çihresin gördüm muşavver bir kitāb açdum
- 2 Dem-i cān-baḥş ile her-dem şanemlerde nazīrũñ yok
Ser-ā-ser gezdüm āfāķı nice deyr-i ḥarāb açdum
- 3 Rikāb-ı devlete vardum yüzüm sürdüm şafā étdüm
Sa'ādet mülkine himmet ķılup bir ķutlu bāb açdum

187. Bu şiirin matlai, Peşтели Hisālî'nin *Metālî'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 514) geçmektedir.

188. Bu ve benzeri diğeri şiirlerin Murâdî'ye ait mecmûadaki 184. şiire nazire olduğu varsayılmıştır.

- 4 Cemāl-i ber-kemāl-i şehriyārumdan nazār gördüm
Hasūduñ kalbini gördüm ‘aceb bāb-ı ‘azāb açdum
- 5 Döküp nazm-ı güher-bārın huzūr-ı şāha ey **Ḳadrī**
‘Aduv tutsun kulak şāhāne dürc-i dürr-i nāb [açdum]

189

Meylī

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Géce rüy-ı ‘arūs-ı nazmı keşf êtdüm niķāb açdum
Taşarruf eyledüm ebkār-ı ma’nāyı kitāb açdum
- 2 Gözümden ruḥlaruñ hecri ile yaşum revāñ oldı
Mu’atṭar kıldı dehri bir iki şīşe gül-āb açdum
- 3 Dédi ol ḥāce-yi ḥüsn ü behā çāk eyleyüp şadrın
Bugün esbāb-ı ḥüsnîyle mükemmel bir tūlāb açdum
- 4 Göñül yap kim açar cennet kapusını göñül yapmak
‘İmāretler êdüp bünyād [d]eme nice bāb açdum
- 5 Dehānı vaşfin aġyāra tıyurdum yok yere **Meylī**
O nā-dānuñ yanında sırr-ı ġaybīden cevāb açdum

190

Fidā’ī

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 ‘İzāruñ şafḥasından dil-berā şanma niķāb açdum
Dil-i dīvānemüñ def’-i cününü’yçün kitāb açdum
- 2 Ḥabāb-ı eşk-i çeşmümden ḥayālüñ şāhınuñ cānā
Ḳurup otaġın evtār-ı sirişkümde tınāb açdum

189. Bu ve benzeri diġer şiirlerin Murādī’ye ait mecmûadaki 184. şiire nazire olduġu varsayılmıştır.

190. Bu ve benzeri diġer şiirlerin Murādī’ye ait mecmûadaki 184. şiire nazire olduġu varsayılmıştır.

- [40a] 3 Çözüp ol düğme-yi zerrini oldum sîneñe vâşıl
Kelîd-i genc-i sîmîn-i vişâlûñ bî-ñicâb açdum
- 4 Şayılmaz sîm-i eşküm tahta-yı sînemde ey hûnı
Yoluñda şarf için zîrâ ki genc-i bî-ñisâb açdum
- 5 Devât aldum ele evşâf-ı haññ-ı yâri nazm êtdüm
Fidâ'î güyiyâ bir nâfe-yi pür-misk-i nâb açdum

191

Pâdişâh-ı 'Âlem-penâh [Murâdî]

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Ne deñlü başa çıksa dūd-ı âhumdan bükâ artar
Bir 'âdetdür ser-i küh üzre ebr oldukça mâ artar
- 2 Güzellendükçe sen ey Mışr-ı dilde Yūsuf-ı Sānî
Bu Ken'an-ı hazende cism-i Ya'küb'a belâ artar
- 3 Tağıtma kākülünñ kaldur yüzüñden ey hilâl-ebrū
Sehâb olmaz kaçan kim rüy-ı mihr üzre şabâ artar
- 4 Nümâyân olduğınca rû olur hüsñüñ ziyâd ey meh
Şafâ buldukça âyîne dahı artuk nümâ artar
- 5 Nihân êtdükçe 'ışkı fâş eder yaşum nedür çâre
Ziyâd oldukça âteş ey **Murâdî** dilde dâ artar

192

Ĥilmî

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Ruñuñ gördükde cānâ eşk-i çeşm-i mübtelâ artar
Nitekim cūylarda nev-bahâra karşı mâ artar

191. Murâdî Divanı'nda rastlanmayan bu şiirin matlai, *Riyâzu'ş-Şu'arâ*'da (Açıkgöz, 2017: 38-39) geçmektedir. //

Mecmûadaki müteakip benzer şiirlerin bu şiire nazire olduğu düşünölmüştür.

192. Bu ve mecmûadaki diğeri benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünölmüştür.

- 2 Cihāna ḥʿān-ı luṭfuñ her ne deñlü eyleseñ mebzül
Yine ey pâdişāh-ı milket-i ḥüsn ü behā artar
- 3 Ḥaṭuñla ‘ārızuñ gerçi şafādur cān-ı ‘uşşāka
Tirāş étseñ velī āyīne-yi dilde şafā artar
- 4 Ziyād oldukça zaḥm-ı tīr-i dil-ber dil olur rüşen
Ne deñlü artuḳ olsa revzen-i ḥāne ziyā artar
- 5 Leb-i cān-baḥşuñ ile ey ṭabībüm çāre kılmazsañ
Dil-i bīmār-ı **Hilmī** [’de] ğam ü derd ü belā artar

193

Nāmī

mefā’ülün mefā’ülün mefā’ülün mefā’ülün

- 1 Yaşum seyl olduğın yoluñda oldukça bükā artar
Beni söyletme ey serv-i revānum mā-cerā artar
- [40b] 2 Şehā dārü’ş-şifā-yı kūyuñ içre bu ne ḥikmetdür
Belā-yı çeşm-i bīmāruñla ṭurmaz mübtelā artar
- 3 Yéter sevdā-yı zülfi tek hemān anuñ belāsın çek
O servüñ kāmēt-i bālāsın isterseñ belā artar
- 4 Bu göñlüm ḥaste-yi ‘ışḳ olalı bilmem ne ḥikmetdür
Devā umduḳça yāruñ leblerinden bende dā artar
- 5 Démişsin ğam ḳumāşından çıkar mı **Nāmī**’ye cāme
Çıkar bol bol aña bil ki birez ey pür-cefā artar

193. Bu ve mecmûadaki diğەر benzer şiirlerin Murâdî’ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünölmüştür.

194

Meylî

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Güzeller varıcak on dördine hüsñ ü behâ artar
Nitekim bedr olunca mâhda nûr u ziyâ artar
- 2 Yüzüm şuyı döküldükçe harâretten çok ağlar göz
Benüm Nîl-i sirişküm yazın eksildükçe mâ artar
- 3 Vêrür bāzār-ı 'ışkında kimi başın kimi cānın
Çoğ olsa bir metā'a müşterî lā-büd behâ artar
- 4 Seni gördükçe vaşluñla dahı efzün olur 'ışkum
Ne hikmetdür benüm derdüme oldukça devâ artar
- 5 Şararmış beñzeri yāruñ hastedür gibi du'â eyle
Şaķın mâh-ı şafer êrdükde êy **Meylî** belâ artar

195

Şabrî

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Bürüdet aramızdan gitse ol mehde şafâ artar
Şitâ gitdükçe mihr-i 'âlem-ârâda ziyâ artar
- 2 Kimi cān-ı 'azîzin kimi mâlik olduğın vêrdi
Harîdāruñ müdām êy Yūsuf-ı hüsñ ü behâ artar
- 3 apuñdan ben uluñ redd eyleyüp arturma sulţānum
Yaşum ırmaķ dilersen der-gehüñden mâ-cerâ artar
- 4 Belâdur 'āşıķa yāruñ vefâsı koñ cefâ êtsün
Vefâ êtdükçe 'uşşāķa o yāra mübtelâ artar

194. Bu ve mecmûadaki diğêr benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünölmüştür.

195. Bu ve mecmûadaki diğêr benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğu düşünölmüştür.

- 5 Ziyāde eyledükçe luḡfını ol ḡusrev-i ḡübān
Lebi vaşfında **Şabrī** şā'ir-i şīrīn-edā artar

[41a]

196

Hātemī

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Țolular içilüp mest olsa 'āşıkda bükā artar
Belī bārān olan yerde éder tuḡyān mā artar
- 2 Ne ḡam éy Yūsuf-ı ḡüsn ü behā 'āşık ziyād olsa
Ne deñlü müşterī çoḡ olsa kālāda behā artar
- 3 Pür eyle cām-ı rūḡ-efzāyı sākī bezme revnaḡ vèr
İçilse Țolular meclisde zīrā kim şafā artar
- 4 Devādur déyü şunsa nūş-dārū-yı lebin dil-ber
Nedür derdi dilüñ bilsem devā kılduḡça dā artar
- 5 Zekāt-ı ḡüsnı 'uşşāka taşadduḡ eyle iḡsān ét
Kažālar red belālar def' olur ḡattā du'ā artar
- 6 Ser-i zülfini kaḡ' étse çerāḡ-ı ḡüsn olur rüşen
Kesildükçe başı şem'-i şeb-ārānuñ ziyā artar
- 7 Ğubār-ı ḡaḡḡ-ı la'li **Hātemī** keyfin ziyād eyler
Şeker-āmīz olan esrārı yerseñ iştihā artar
- 8 Raḡīb a'dāsı ile oldı ol meh meblaḡa rāḡīb
Gedālar manşıba dāḡil olunca irtişā artar

196. Bu şiirin 6. beyti, *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'da da (Açıkgöz, 2017: 130-131) geçmektedir. // Bu ve mecmûadaki diğèr benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 191. şiire nazire olduḡu düşünölmüşür.

197

Ḳurbî

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

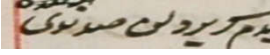
- 1 Hıa-ı rüy u 'izāruñ sil cemālũñden şafā artar
Nitekim şaykal olsa jeng-i āyīne cilā artar
- 2 Cemālũñ gülleri şevķine nālem bu ki gül-şende
Fiġānumdan şadā-yı 'andelīb-i hõş-nevā artar
- 3 Hevā-yı zũlfũñ erse sākin iken baħr-ı 'ıřķ ēy yār
Temevvüc ētdürür ol dem nice mevc-i belā artar
- 4 'Aceb meh-pāre āfetdür felekde ol hilāl-ebrũ
Meh-i nevdür ki ġüyā bedr olur her şeb ziyā artar
- 5 Leb-i dil-ber gibi keyf-i müferriħ var iken 'ākil
Yemez āfyõnı kim tedrīc ile bir bir ġidā artar
- 6 Eger vuşlat deminde aġlamaķlar şimdi añılsa
Yine ol mā-cerādan çeşm-i pür-nemde bükā artar
- 7 Şaķın küfrān-ı ni'me olma ħamd eyle her iħsāna
Ki şükr ētseñ Ĥudā'ya luḡfi ēy **Ḳurbî** saña artar
- 8 Ĥarīş-i ehl-i dünyā olana ħırş ile rızķ artmaz
Tevekkülle ķanā'at ehline māl ü ġinā artar
- [41b] 9 Kerem kānı efendüm var dēyüp terk-i edeb ķılma
Kerīm olunca Mevlā bendede zīrā ħaḡā artar

197. Bu ve mecmûadaki diġer benzer şiirlerin Murādî'ye ait olan 191. şiire nazire olduġu düşünölmüştür.

198

Huṣūlī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 'İzāruñ 'arza kılsañ āh u zār-ı mübtelā artar
Güli görse nevā-yı bülbül-i nağme-serā artar
- 2 Hārīdāruñ çoğaldı hüsnuñ eفزūn oldu gün günden
Eyā Yūsuf-likā zātuñda gitdükçe behā artar
- 3 Recā-yı büse-yi la'l eyledüm 
Berāt olsa budur kânün [memālikde] tīmār artar
- 4 Gözüm seyr-i cemāle kâni' olmaz vaşl için ağlar
Yaşadukça meşeldür kişide hırş u recā artar
- 5 Şafā ile **Huṣūlī** küp şarābın içdüğü bu kim
Füzūn gam eksilür dilden derūnında şafā artar

199

Pādişāh-ı 'Ālem-penāh [Murādī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 'Āşıka luṭf ile raḥm edici yāri severin
Hüsnine ḥalkı muvāfıkça nigārı severin
- 2 Lebinüñ gönçesi berg-i gül-i terden nāzük
Böyle bir gül-ruḥa [ben] bülbül-i zārı severin
- 3 Göñül avlayıcı vü çeşmi ḥarāmī kattāl
Şöyle bir gözleri şāhīne şikārı severin

198. Bu ve mecmûadaki diğerk benzer şiirlerin Murādî'ye ait olan 191. şiire nazire olduğı düşünölmüştür.

199. Murādî Divanı'nda rastlanılmayan bu şiirin matlaine Hisālî'nin *Metālî'u'n-Nezâ'ir*'inde (Kalyon, 2011: 671) rastlanılmıştır. // Bu ve akabindeki benzer şiirlerin zemin şiiri muhtemelen *Ahmed Paşa Divanı*'ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225)'dir.

- 4 Sīneye dāğ ura ‘ışkı vü dile dem içüre
Şāhid-i gönçe-leb ü lāle-‘izārı severin
- 5 Serv-ḳaddin ḳuçasın incine ger dil-dāruñ
Ey **Murādī** dème kim būs u kenārı severin

200

Ḥilmī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nev-bahār oldı yine geşt ü güzārı severin
Gözi āhūlar ile şayd-ı şikārı severin
- 2 Getürür baña haber bŷy-ı ser-i zŷlfüñden
Bu sebebden şanemā bād-ı bahārı severin
- 3 Mā’il olsam n’ola rez duḫterine ey şŷfī
Ḥāşılı ‘işve-ger ü şŷḫ nigārı severin
- [42a] 4 Eger ölsem de beni terkiye aşmaz aşlā
Bu ‘acebdür yine ol şāh-sŷvārı severin
- 5 Göñŷl āyīnesi muḡber mi olur ey **Ḥilmī**
Üstüme yar yıḳar ise de o yārı severin
- 6 **Ḥilmiyā** yok yere gel baña naşīḫat étme
İḫtiyārī degŷl ol lāle-‘izārı severin

200. Bu şiirin matlana Peşteli Hisālī’nin *Metālī’u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 671) rastlanılmıştır. // Bu ve mecmûadaki diğerk benzer şiirlerin Murādī’ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünŷlmŷştür.

6 Bu beyit, 42a sayfasının derkenarındadır.

201

Dervîş-i Halîfe [Dervîş Paşa]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Mâ'ilüm 'arızına haṭṭ-ı nigârı severin
Seyr-i gül-zâr ü temâşâ-yı bahârı severin
- 2 Kimi âşüfte-yi sünbül kimisi mâ'il-i gül
Hele ben ḥâşılı zülf ü ruḥ-ı yâri severin
- 3 Dem-i vuşlatda baña ḥoş gelür efgâni dèmeñ
Nev-bahâr olsa eger şavt-ı hezârı severin
- 4 Berḳ-veş rahşını meydâna şalup 'uşşâkı
Öldürür ḥışm ile ol tünd-süvârı severin
- 5 Dâğ-ı 'ışkın yaḳarın sîneme **Dervîş** hemân
Göricek bir şanem-i lâle-'izârı severin

202

Meylî

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Hûblar içre şen olduḳça o yâri severin
Devr-i gülden açılan tâze bahârı severin
- 2 Dâğ-ı 'ışkı yüze gülmezse derûnumda n'ola
Ben o yüze gülici lâle-'izârı severin
- 3 Nev-cevânlarda anuñ naḳşı çıka belki dëyü
Öldürürlerse de dëmem ki nigârı severin
- 4 Zevraḳ-ı meyle kenâr eyle o yâri yalıda
Mâ'ilüm ben leb-i deryâya kenârı severin

201. Bu Bu ve mecmûadaki diğerk benzer şiiirlerin Murâdî'ye ait olan 199. şiiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünölmüştür.

202. Bu şiiirin matlaı Peşteli Hisâlî'nin *Metâlî'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 671) geçmektedir. // Bu ve mecmûadaki diğerk benzer şiiirlerin Murâdî'ye ait olan 199. şiiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünölmüştür.

5 Kim Һarāmı y r ise erte ‘azābını  eker
Ne Һarābı i erin ben ne Һumārı severin

6 Tāzel kde  del m tevbe v  istiġfārı
Meyliyā ben se eri nāle v  zārı severin

203

Sipāh 

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1 Sāk -yi g l-ru  ile bezm-i bahārı severin
Hāşılı n ş-ı mey   b s [u] kenārı severin

[42b] 2 Mā‘il m zevrak-ı bādeyle kenār-ı ba re
O benefşe- at  ile semt-i H şār’ı severin

3 H ş gelür ba a dem-i murġ-ı se er g lg l-ı mey
Naġme-yi bülbül ile  avt-ı hezārı severin

4 C nbiş m her boyı āzāde cevān-merd iledür
Ne es r-i zen-i dehrem ne nigārı severin

5 Yüzi g l cāmi‘idür  aşları mi rābı anu 
Kılurun secde ben o  add-i fenārı severin

6 Nāmı Muşlı la ab ol māha hilāl-ebr dur
Gerçi ben ol yüzi gün  ir-i nevārı severin

7 Bile kim cāna  o unmazsa sinān-ı müjesi
O sipāh  güzeli n ze-güzārı severin

8  a  degül āhen ise  açma mu abbet adın
Ki yıkar anı  a ın  op-ı hisārı severin

203. Bu ve mecm adaki diġer benzer Şiirlerin Murād ’ye ait olan 199. Şiire nazire olduġu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldıġı d ş n lm şt r.

3b bülbül ile: Mecmuada “bülbüle v ” olarak yazılmış olan kelime beyte manaca uymadıġından düzeltilmiştir.

- 9 Bār-ı cevriñe taḥammül edemezsen yāruñ
O cefā-kārı **Sipahī** dēme bārī severin

204

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rūz u şeb 'āşık olup āh ile zārı severin
Nev-bahār oldı yine şavt-ı hezārı severin
- 2 Dem-be-dem ta'ne-yi aġyār ile ölmekden ise
Sevdüğüm dil-ber ile terk-i diyārı severin
- 3 Vā'izüñ pendini güş eylemezsin ḥāşılı ben
Şoḥbet-i mülde piyāle gibi yāri severin
- 4 Ğayrılar zerrece billāhi görünmez gözüme
'Işk-ı pāk ile ben ol lāle-'izārı severin
- 5 Meded öldürme cefāyile ḥōş-elḥānı şehā
İltifātuñ kuluyn būs [u] kenārı severin

205

Ḥuşūlī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Mā'ilüm cünbiş ü eṭvārına yāri severin
Ḥāşılı şimdi ben ol lāle-'izārı severin
- 2 Baña biñ dürlü cefā eyler ise şimdi o yār
Ben o vaḥşī ġazāla şayd-ı şikārı severin
- 3 Olsa eyyām-ı bahār devr-i gül érse sākī
Bir yüzi gül meh ile seyr-i Ḥişar'ı severin

204. Bu gazel, **42b** sayfasının derkenarındadır. // Bu gazelin şairi tespit edilememiştir. // Bu ve mecmûadaki diğēr benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 199. şiire nazire olduġu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 222 (Tarlın, 1992: 225) ile atıldığı düşünölmüşür.

205. Bu ve mecmûadaki diğēr benzer şiirlerin Murâdî'ye ait olan 199. şiire nazire olduġu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı'ndaki G. 222 (Tarlın, 1992: 225) ile atıldığı düşünölmüşür.

3 Mısra, mecmûada  şeklinde geçmektedir.

- 4 Hızr elinden getir ey sākī meyi nūş edelüm
Bāde-yi gül-gün ile def^t-i humārı severin
- 5 Ey **Huşūlī** baña rām olmadı ol vaḥşī-ğazāl
Her seher yār ile ben ref^t-i humārı severin

206

Ve Lehu [Huşūlī]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Sāye-yi serv-i leb-i cūda bahārı severin
Bu hevālarda dilā seyr-i kenārı severin
- 2 Devr-i gül vaḫt-i benefşe ola sākī o zamān
Bir şaçı sünbül ile semt-i Hişār’ı severin
- [43a] 3 Meh-i cāmı ḳomam aḫşamluğa bedr olıcaḳ
İçerin çīn seherī def^t-i humārı severin
- 4 Bil ki ben mest-i melāmātīyem ey şūfī henüz
Dil ne nāmūs ile alışdı ne ‘arı severin
- 5 Şāhīn-ṭab‘ şikār etdi belāgat murğın
Ey **Huşūlī** düşicek böyle şikārı severin

207

Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Firāḳuñdan ciger yandı eyā dil-ber kebāb-āsā
İki gözden aḳar yaşum benüm cānum şarāb-āsā

206. Bu ve mecmûadaki diğerk benzer şiirlerin Murādî’ye ait olan 199. şiire nazire olduğu; zeminin ise Ahmed Paşa Divanı’ndaki G. 222 (Tarlan, 1992: 225) ile atıldığı düşünölmüştür.

207. H. Ahmet KIRKILIÇ, *Murādî Dîvânı*, G. 52, s. 106 // Müteakip benzer şiirler muhtemelen bu şiire nazire olarak yazılmışlardır.

1b “cānum” : “cām-ı” D.

- 2 Fiġān ü nāleme āheng éder gül-şende bülbüller
Éder sīnem benüm nefhā begüm çeng ü rebāb-āsā
- 3 Terahhum kıl iki mīzāb-ı çeşmümden ağan yaşa
Güzellük pāyidār olmaz cihāndur āsiyāb-āsā
- 4 Nazār kıl kīmiyā-yı vaşl ile ben hāk-i bī-kaadre
Nice bir hāk-i zilletde olur yārā türāb-āsā
- 5 Şeb-i hicrānda nā-peydāyem ey meh-rū ‘ināyet kıl
Bu zerre-kaadre pertev şal habībüm āfitāb-āsā
- 6 Semend-i hüsününi sürdükçe meydān-ı zarāfetde
N’olaydı pāyuña yüzüm süreydüm ben rikāb-āsā
- 7 **Murādī** üstine gel sāye şalgıl ey Hümā-sāye
Firākuñ bārını çekmekden olmışdur rübāb-āsā

208

Sā’ī

mefā’lün mefā’lün mefā’lün mefā’lün

- 1 Dil-i pür-hūnumı alsañ ele cām-ı şarāb-āsā
Temāşā eyleseñ baġrumdaki yaşı habāb-āsā
- 2 Senüñ ey zülf-i dil-ber hōş geçer yanuñda meh-rūlar
Meded nā-maħreme açulma luţf eyle niķāb-āsā
- 3 Démez kimse ‘aceb bu Ħalvetī mi nūr-baħş mı
Eger zerrāt-ı kevni rakşa koysañ āfitāb-āsā

2b “nefhā” : “naġme” D.

3b “cihāndur” : “cihānda” M.

4a “kıl” : “şal” D.

5a “meh-rū” : “mih-r ü” D.

6a “hüsününi” : “hüsünümi” D.

7b “rübāb-āsā” : “zebāb-āsā” D.

208. Bu şiirin matlaı *Riyāzū’ş-Şu’arā*’da da (Açıkğöz, 2017: 172-173) geçmektedir. // Bu şiir muhtemelen 207. şiire naziredir.

- 4 Ne olsa medḥ ü zemmi kendü söyler kendüsi diñler
Dem-ā-dem n'ola a'dā yanḳuya ürse kilāb-āsā
- 5 Raḳīb-i dīv ḥaylin āsumān-ı āsitānuñda
Şerār-ı nār-ı āhum tār-mār eyler şihāb-āsā
- [43b] 6 Cihānda devlet-i bākī dilerseñ sen de ey **Sā'ī**
Yüzüñ sür āsitān-ı şāh-ı devrāna türāb-āsā
- 7 Ḳanı 'ālemde cāy-ı ilticā erbāb-ı 'irfāna
Cenāb-ı pādişāh-ı kām-bīn ü kām-yāb-āsā

209

Bezmī

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Gözüm mānend-i cām-ı eşk-i memlūdur şarāb-āsā
Görinür yaşum ol cām-ı şarāb üzre ḥabāb-āsā
- 2 Ḥudāvendā bugün bir server-i şāhib-ḳırānsın kim
Hezār ednā ḳuluñ var Rüstem u Efrāsiyāb-āsā
- 3 Semend-i bād-reftāra eger ey şeh süvār olsañ
Ayaḡuñ öpmege şarḳar dil ü cānum rikāb-āsā
- 4 Müyesser olmasa mihr-i 'izāruñ seyri kūyuñda
Duḥānum āhum eflākı nihān eyler seḥāb-āsā
- 5 Helāk édüp keserse tiḡ-i āteş-tāb ile başum
Mezārum üzre **Bezmī** nūr ine her şeb şihāb[-āsā]

209. Bu şiir muhtemelen 207. şiire naziredir.

2b Rüstem: Sām'ın torunu, Zāl'ın oğludur. Zāl'ın Kâbil kralının kızı Rûdâbe ile evliliğinden olan Rüstem, kendisi gibi pehlivan olan Sohrâb'ın da babasıdır. Eşkâniyân dönemi savaşçılardan olan Rüstem cesareti, pehlivanlığı, kahramanlığıyla İranlıların millî kahramanı olmuştur. Heft H'ân'ı meşhurdur (Yıldırım, 2008: 592-596).

Efrâsiyâb: Turan padişahı, Peşeng'in oğlu ve Ahura Mazda tarafından ölümsüz olarak yaratılıp sonradan ölümsüzlüğü alınan Şāhnâme kahramanlarından (Yıldırım, 2008: 268-271).

210

Fidā'ī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O şāhuñ pāyine her kim ki yüz sürdi türāb-āsā
Érürse göklere başı yeridür āfitāb-āsā
- 2 Dökilür dāne dāne dīdeden gendüm gibi yaşum
Döner seyl-i sirişküm üzre yaşum āsiyāb-āsā
- 3 'Inān-ı ihtiyārum gitdi elden pāy-māl oldum
Meded kıl şeh-süvārum kaldum ayakda rikāb-āsā
- 4 Derün-ı penbede dāğ-ı ten-i zārum nihān oldu
Dilā ebr-i sefid içinde kalmış māh-tāb-āsā
- 5 Eritdi şevk-ı dīdārı **Fidā'ī** şu gibi cismüm
Tolanup küy-ı dil-dārı gezersem tañ mı āb-āsā

211

Sā'ī Çelebi

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Arız-ı rengīnin ol zülf-i perīşān gizlemiş
Sünbül içre bāğ-bān şan verd-i handān gizlemiş
- 2 Cism-i zārum 'ankebūtı perde çeşm-i düşmene
Dil o genc-i vaḥdeti çün gār-ı vīrān gizlemiş
- [44a] 3 Hattūñ ol şeb-rū-durur fānūs-ı āl ile ruḥuñ
Zīr-i dāmānında şan şem'-i şeb-istān gizlemiş
- 4 Nükte-dānem bildüm esrār-ı ḥabāyādan nişān
Hoḳka-yı la'linde dil-ber cevher-i cān gizlemiş
- 5 İki mışra'dur ḥaṭ-ı la'li dehānı mīm-i surḥ
Bir mu'ammādur ki **Sā'ī** nām-ı cānān gizlemiş

210. Bu şiir muhtemelen 207. şiire naziredir.

Bezmî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hınçerüñ 'aksın kim éy meh çeşm-i giryân gizlemiş
Şanki bir mâhîdur anı baır-ı 'ummân gizlemiş
- 2 Sidre Tāvūsıdur éy şeh lānede kılmış karar
Kākülüñ kim başda destār-ı perîşân gizlemiş
- 3 Bir bakımda döndi mir'ât-ı mücellā zarfına
Levh-i sīneñ éy semen-ber kim girîbân gizlemiş
- 4 Şanki bir 'âşıkdur almış koyunna cānānesin
Cism-i pāküñ éy sehî-kāmet ki haftān gizlemiş
- 5 Beñzer ol fānūsa şem'i bāddan şaklar müdām
Sāk-ı sīm-endāmuñ éy dil-ber ki dāmān gizlemiş
- 6 Çarh-ı çārümde muķīm olan Mesîhā-veş şehā
Şām erişdükte vücūd-ı pāküñ eyvān gizlemiş
- 7 Dāne-yi şeb-nem kim olmuş gonçe dürcinde nihān
Mühredür kim hoşkada lu'b ile devrān gizlemiş
- 8 Bî-nihāyet dāğ-ı sīnem seyr édenler dediler
H'ācedür koyunında dīnār-ı firāvān gizlemiş
- 9 Hün-ı dilde bî-ser ü pā garķ olup **Bezmî** dedi
Bir mu'ammādur ki adın bunda sulţān gizlemiş

2a Tāvūs: En belirgin özelliği rengārenk kuyruğu olan, en büyük ve en güzel efsanevî kuşlardan biridir. Onca güzelliğine rağmen ayaklarının çirkinliği ve Şeytan'ı yılanla tanıştıarak Şeytan'ın cennete girmesine, Âdem ile Havvâ'nın cennetten kovulmalarına sebebiyet verdiği söylenir. Onlarla beraber cennetten kovulan hayvanlardan olan Tavus kuşu, güzelliği ve kibriyle ön plana çıkar. Tasavvûfî-felsefî metinlerde Âdem, ruh; Havvâ, ten; Tavus da şehveti simgelemiştir (Yıldırım, 2008: 676-677).

213

Nāmī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 anı 'aı kim dilinde 'ı-ı cānān gizlemi
Āferīn bir atrede bar-ı firāvān gizlemi
- 2 Hkmetiyle halk düp la'lüni 'Allāmu'l-guyüb
Anda her bir hastenüñ derdine dermān gizlemi
- 3 Ol leb-i rengīnüne öykündügiçün için la'l-i nāb
Anı mücrimdür dēyü habs eyleyüp kān gizlemi
- [44b] 4 Bāgda gördüm enārı nev-'arūs olur dēyü
Lāle için bir nice la'l-ı Bedaşān gizlemi
- 5 Mihr-i rüyuñ gizlediyse dilde **Nāmī** āferīn
Zerre-yi nā-izde mihr-i dıraşān gizlemi

214

alīmī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ha-yı la'lüñ ki cānā dürr dendān gizlemi
Bir adefdür güyiyā dürr-i firāvān gizlemi
- 2 Hsret-i la'lüñ gamıyla ol dökilen atreler
Dānelerdür bī-isāb içinde amān gizlemi
- 3 afa-yı rusāruñ üzre zülf-i eb-rengüñ hemān
Beñzer ol ebr-i siyāha māh-ı tābān gizlemi
- 4 Bir tīr-endāz hīle-cüdur em-i fettānuñ senüñ
Sīne-yi 'uak içinde nice peykān gizlemi
- 5 Penbe-yi dāg-ı firāıyla **alīmī** bu tenüm
Bir kefendür kim ser-ā-pā cism-i 'uryān gizlemi

214. 4a "tīr-endāz" kelimesinde vezin gereği zihāf (kısaltma) yapılmıtır.

215

Meylî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Kākülünü zîr-i destârında cānān gizlemiş
H̄'ācedür kim penbede misk-i firāvān gizlemiş
- 2 'Āşık étmiř fikr-i haţţ-ı la'lüñi dilde nihān
Hırz-ı cān olmağ için āyāt-ı Qur'ān gizlemiş
- 3 Yere geçsün nef'i ne 'ālemde hōd bākî degül
Tūtalum Qārūn-veř mālını insān gizlemiř
- 4 Gece lu'bet-bāz olup řāhā huzūruñda senüñ
Mihir ü māhı hokkada gerdün-ı gerdān gizlemiş
- 5 Sīnesin açup vefā étmiř dün āgyāra o řūh
Açmamış **Meylî**'ye görmiş ānı yārān gizlemiş

216

Şıdkî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Muşhaf-ı vechüñde haţtuñ sırr-ı Qur'ān gizlemiş
Gūyiyā ma'nā-yı naşşı haţţ-ı 'Osmān gizlemiş
- 2 Pertev-i hubb-ı Hudā kalbüm mücellā eyledi
Hamdülillāh sīnem içre nūr-ı imān gizlemiř
- [45a] 3 Ebr içinde iki māh-ı nev görindi şandılar
Ebruvānı gūşesin zülf-i perīřān gizlemiř
- 4 Sīnem üzre kıana müstağrak görenler dāğumu
Dédiler gūyā şafağdur mihr-i rařşān gizlemiř
- 5 Kaşdı budur hāk-i pāy-ı dil-bere 'arż eyleye
Şıdkıyā lü'lü'leri bī-ħad ki 'ummān gizlemiş

217

Pâdişâh-ı ‘Âlem-penâh [Murâdî]

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 N’eyledi n’ètdi ‘aceb dil o gözi âhūya
Dökmege anımlı atlanmaz ol içüm şuya
- 2 Ebr-i zülfüñle yüzüñ mihrini setr étme dèdüm
Bu kelāmumda atā var mı o müşgīn-būya
- 3 İncelürsem beni ‘ayb eylemeñüz hem-çü hilāl
Tīr-veş göñlüm atıldı o kemān-ebrūya
- 4 Bāğ-ı üsñ içre çün ol serv-i revānum şalına
Şu gibi amayayın mı o ad-i dil-cūya
- 5 Cām-ı la‘linden eger nūş édeyüm dèrse **Murād**
Şābir olsun vara mestāne gözi uyuya

218

Hüdāyī

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Adı göñlüm benüm ol serv-ad-i dil-cūya
Dönse gird-āb-ı belāda n’ola eşküm cūya
- 2 Tīr-i cevruñ gelicek āba varur gözlerüm
Kışı yağmur olıca mā’il olur uyuya
- 3 Ben de ‘ālemde felek gibi gererdüm gögsüm
Devlet el vèrse çekeydüm o mehi pehlūya
- 4 Tīr-i bürrānı geçèr sīnede uramaz yāruñ
atı mecrū-dur[ur] dil o kemān-ebrūya

217. Murādî Divanı’nda rastlanılmayan bu şiirin matlama Peşteli Hisālî’nin *Metālî’u’n-Nezâ’ir* mecmûasında (Kalyon, 2011: 1010) zemin şiir olarak rastlanılmıştır.

218. Hüdâyî-yi Kadîm üzerine yapılmış alışmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaalın, 2016) bu şiire rastlanmamıştır.

- 5 Döner üstine anuñ ince miyānınuñ dil
Hasret-i zülfi ile döndi **Hüdāyī** mūya

219

Fidā'ī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çeşmüñ üstinde baķan dēr ol iki ebrūya
Şanki 'uķāb erişüp ķondı ser-i āhūya
- [45b] 2 Şan harāmī başıdur başına bir tel taķmış
Nażar ét hāl-i ruķı üzre görinen mūya
- 3 Gūy olur dēdiler üftāde ser-i kūyında
Zülfi çevgānı-dur[ur] bā'is o güft ü gūya
- 4 H'āba varmazdı gece dīdelerüm ammā ki
Düşde sen māhı görem dēyü varur uyķuya
- 5 Cān atar zümre-yi 'uşşāķı **Fidā'ī** o mehüñ
Her kaçan 'aks-ı leb-i la'li düşerse şuya

220

Meylī

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Göñül 'ışķıyla söyler rāzını yārāna ķatlanmaz
Kişi esrārını tiz fāş eder mestāne ķatlanmaz
- 2 Taķībüm eşigüñ dārü's-şifāsında yatan 'āşık
İver derdüñle cānın vērmege dermāna ķatlanmaz

219. Nazire niteliğindeki bu şiirin matlaima Peşтели Hisālī'nin *Metālī'u'n-Nezâ'ir* adlı mecmûasında (Kalyon, 2011: 1010) rastlanılmıştır.

1b "ser-i" : "bir" MTN.

220. Bu gazel, 45b sayfasının derkenarındadır.

- 3 Göñül kim ibn-i vaqt oldu bugün yarına şabr étmez
Anı ferdalara şalmasun ol cānāna қatlanmaz
- 4 Ümīd-i ğabġabuñla hām-ı sevdāya düşer ‘āşık
Murād-ı mīvesi olmaġa ol dīvāne [қatlanmaz]
- 5 Tevaққuf étme hūbāna ġederken éy hilāl-ebrū
Güneş seyrinde zīrā encüm-i raşşāna [қatlanmaz]
- 6 Alup cānum vérilmeye benden ayırmaқ diler yāri
Bu cellādınuñ ölince ben-i nālāna қatlanmaz
- 7 Édersem n’ola yārān içre cür’et raşş-ı řab’umla
Yürekli kimse **Meylī** at şalar meydāna қatlanmaz

221

[Murādī]

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Ne hūnīdür ki çeşmūñ қаşd éder bu cāna қatlanmaz
Müjeñ cellādı hañçerler çeker bir āna қatlanmaz
- 2 řabībüm řerbet-i la’lūñ dil-i bīmāra himmet қıl
Yatur tāb-ı teb içre va’de-yi dermāna қatlanmaz
- 3 Açılsun verd-i ruşsāruñ bezensün bāġ-ı hūsnūñ kim
İver éy ġonçe-leb bülbüllerūñ eġāna қatlanmaz
- 4 Ğam olmaz éy hilāl-ebrū қаşuñ fikri hayāl étse
Bu cism-i nā-tevanum çün şeb-i hicrāna қatlanmaz
- 5 İçerse bāde-yi ‘ışkuñ **Murādī** o ġözi hūnī
O bir mestānedür cem’iyyet-i yārāna қatlanmaz

221. Bu şiire bir mecmûada (Evecen, 2011: 325-326) rast gelinmiştir. // Murādī’ye ait bu şiirin, muhtemelen mecmûadaki benzer şiirlere model olmuştur.

3b “iver” : “yüri” a.g.e.

4a “ğam” : “dem” a.g.e.

4b “cism” : “çeşm” M.

222

Sā'ī

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 İver hüsnüñ temāşāsına dil bir āna қatlanmaz
Çıkar hecr ile cānum vuşlat-ı cānāna қatlanmaz
- 2 Saña cevr édeyin қatlan deseñ zann étme sultānum
Olinca ol cefāya 'āşık-ı dīvāne қatlanmaz
- 3 N'ola Ferhād ü Mecnūn bizden evvel gelse bu bezme
Kim anlar bir iki dīvānedür yārāna қatlanmaz
- 4 Gözüñ yādıyla n'ola çeşm-i nergis jāle-bār olsa
Olur giryān firāk-ı yār ile mestāne қatlanmaz
- 5 Semend-i řab' ile **Sā'ī** demidür alsa öñdüller
Zamānuñ yügrügi Ḥassān ile Selmān'a қatlanmaz

Bezmī*

[Şiire ulaşlamamıştır.]

5b Hassān b. Sābit (d. 562 - ö. 674): Altmışlı yaşlardayken Müslüman olup Hazret-i Muhammed ve ashābını, İslāmiyet'i İslām karşıtı hicivlere karşı savunmuş, geçimini şiirle sağlamış o dönemin meşhur şairidir (Zavotçu, 2006: 214-215).

Selmān-ı Sāvecī (d. 1309 - ö. 1376): Sāve'de doğmuş, İlhanlılar devrinde yaşamış İranlı şair Cemāleddin Muhammed (Zavotçu, 2006: 433-434).

* **Bezmī**: Sadece başlığı verilen bu şiir için numaralandırma yapılmamıştır. Bezmī'ye ait bu şiirin sadece başlığı yazılmış; fakat mecmûada söz konusu şiire ulaşlamamıştır. 222. Bu şiirden sonra "Bezmī" başlığı yazılmış; fakat sayfanın en altlarına gelindiği için şiir diğer varağa geçişte verilmiştir. Yalnız söz konusu şiiri ihtiva eden varak, muhtemelen kayıp olduğundan Bezmī'nin şiirine ulaşlamamıştır. Şiirin ilk mısraının "**şag**" kelimesiyle başladığına varak geçişlerinde sayfa diplerine yazılan yazıyla anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde yeni numaralandırma sonucu **57a**'da bulunan Nümâyî'ye ait **282**. şiirin ilk kelimesi de "şag" ile başlamaktadır; fakat ikisi de ayrı ayrı şiirler olduklarından bu şiirler birleştirilmemiştir. Bezmī'nin şiiri ve sonrası ile 282. şiirin öncesi için varak veya muhtemel evrāk kaybı olduğu düşünülmüştür.

[46a]

223

Sâ'î Çelebi

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bahâr oldu açıldı gül-şenüñ lâleyle nev-rûzı
Figâna başladı her gūşenüñ murğ-ı nev-âmûzı
- 2 Yine şehr-i çemende şâh-ı hâver étدی nev-rûzı
Ser-â-ser géydi 'âlem nûrdan dībā-yı zer-dûzı
- 3 T̄arab-sāz oldu bezm-i gül-şenüñ murğ-ı nevā-sāzı
Ziyā-baḥş māh iñer 'āleme şem'-i şeb-efrûzı
- 4 Çemende gönçe-femler māh ile aḥşamladurlardı
Eger 'İsā'ya hem-dem olmasa mihr-i cihān-sûzı
- 5 Ğubār-ı ḥaṭṭ-ı rīg ü rûy-ı pākı şīşe-yi sâ'at
Görüp zülf ü ruḥın bildüm müsāvāt-ı şeb u rûzı
- 6 Muḥabbet meclisinde ṭolu ḳaldurdum tehī şanma
Sipihrüñ ṭāḳı üzre zer-niṣān bu cām-ı fīrûzı

[46a] : Bu varaktan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir. Nitekim 45b'nin sonunda **Bezmî** başlığı yazılmış; devamındaki bu varakta Sâ'î Çelebi'nin şiiri verilmiştir.

223. Bâkî Dîvânı'ndaki G. 530'a (Küçük, 1994: 429) veya -Pervane Bey'in benzer şiirlere zemin olarak sunduğu Zâtî'nin şiirine- nazire niteliğindeki bu gazelin zemini için Peşteli Hisâlî, Hâfız-ı Şîrâzî'nin şiirini (Gölpınarlı: 2011: 477) göstermiştir (Kalyon, 2011: 1368). Hâfız'ın, Bâkî'nin ve Zâtî'nin matla beyitleri sırasıyla şöyledir:

ز کوی یار میآید نسیم باد نوروژی
از این باد ار مدد یابی چراغ دل بر افروزی

Zi-kûy-i yār mī-āyed nesīm-i bād-i nov-rûzī
Ez-în bād er meded yābī çerāğ-i dil ber-efrûzī
(Hâfız Dîvânı, G. CDLI/1)

Mu'aṭṭar ḳıldı āfāḳı nesīm-i bād-ı nev-rûzī
Fūrūzān ḳıldı ḥūrşīdūñ çerāğ-ı 'ālem-efrûzı
(Bâkî Dîvânı, G. 530/1)

Berāber eyleyen yılda iki kerre şeb ü rûzı
Bi-ḥamdillāh ki ḳıldı vaşl-ı nev-rûzı bize rûzī
(PBM. Şiir Nu. : 8118, s. 2916)

- 7 Felekde zühre-‘işret mäh-ṭal’at bir melek gördüm
Bir elde sâz-ı cân-sûzı bir elde tîğ-i dil-dûzı
- 8 O çeşm-i mest-i hûn-rîzûñ o şûh-ı fitne-engîzûñ
Olupdur lâle-veş dâğ-ı cefâ kalbinde merkûzı
- 9 Hevâda zerre-veş **Sâ’î** girürdi rakşa şevkinde
Mülâkât olsa bir gün şems-i ‘âlem-sûz ile rûzı
- 10 Dédüm kurbānumuz var n’ola rûhum kesûñ Eyyüb’a
Dédi ol koyun ala gözlü bizden dağı bir kuzı

224

Ḥalīmî

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Biḥamdillāh şıdı ceş-i şitāyı aldı meydānı
Ḳurup şahn-ı çemende ḥaymesin nev-rûz-ı sultānî
- 2 Ḳodı yüz yérde geldi eyledi ‘arz-ı ‘ubūdiyyet
Çün érdi gûş-ı ferrāş-ı şabāya kûs-ı ḥaḳānî
- 3 Süpürdi bāğ u rāğı düzdi bir ferş-i zümürrüd-fām
Nişār étđi gelüp dürr ü cevāhir ebr-i nîsānî
- 4 Hevā-dār oldı süsen tîğ-i destinde levendāne
Girüp bāğ içre etfāl-ı benefşe étđi seyrānı
- 5 Başın kaldurmadı nāz uyḥusından ol gül-i ra’nā
Uyardı nergisi bülbüllerüñ feryād ü efgānı
- [46b] 6 Ṭonandı gülleriyle bāğı dehrüñ açılup yér yér
Yine nev-rûzdan gör nağme-yi murğ-ı ḥoş-elḥānı

224. Uyakta benzerliğı olmasa da bu şiirin -vezin ve edâ bakımından benzerlikleri sebebiyle- zemin şiiri *Hâfiz Dîvânı*’ndaki G. CDLI (Gölpınarlı, 2011: 477)’dir.

- 7 Ezel nakkâşî dest-i kudretiyle eyleyüp inşâ
Yazupdur şafha-yı rûy-ı zemîne haţţ-ı reyhânî
- 8 O zîbâ ravzalar kim çarh urur Tāvūs şeklinde
Çemen bezmi için her birisi bir emr-i sulţânî
- 9 Müsellemsin **Halîmî** şan‘at-ı sihr-âferînüñle
Yine nazm-ı güher-bāruñ senüñ aındurdı Selmân’ı

225

Fuzûlî

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Yoluñda cān vèrem gibi derūnumda ‘alāmet var
Şehîd-i tîğ-i ‘ışk olmağa göñlümde şehâdet var
- 2 Beni gel öldürüp kırtar belādan çünkim ey hūnı
Ne sende merhamet şefkat ne bende şabr u tākāt var
- 3 Efendüm pādişāhumsın kime varup edem şekvā
Baña çok cevr ü zulm étdüñ saña senden şikāyet var
- 4 Döküldi gözlerüm yaşı nazār kılmaduñ ey meh-rū
Düşüpdür yılduzum düşkin sitāremde nüñhūset var
- 5 Gedāyı ‘āleme sulţān ü sultānı gedā eyler
Şarāb-ı ‘ışk-ı dil-berde **Fuzûlî** özge hālet var

7b Haţţ-ı Reyhânî: Dîvânî hat da denilen bir çeşit hat yazısıdır.

9b Muhtemelen İrānlı şair Selmân-ı Sâvecî (m. 1309 - m. 1375) kastedilmektedir.

225. İsmail PARLATIR, **Fuzûlî Türkçe Divanı**, G. 109, s. 250-51

1a “vèrem” : “vèren” D.

3a “pādişāhumsın kime” : “pādişāhum şanma kim” M.

4b “düşkin” : “beñzer” M.

5a “āleme” : “ ‘ālemi” D.

226

Maḳālī

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir āfitāb-ı hüsne göñül mihri bestedür
Hāḳḳā ki baht yāver u ṭālī' ḥucestedür
- 2 Göz dikdi ḥāl u 'ārızına cümle ehl-i dil
Şimdi nazar o Hindū-yi āteş-perestedür
- 3 Ursun gerekse seng-i cefā urmasun gerek
Mir'āt-ı kalb-ı 'āşık-ı miskīn şikestedür
- 4 Yā Rab ne ṭurfa bāğ-ı melāḥatdur ol 'izār
Sünbül demed demed gül-i ter deste destedür
- 5 Cān ey **Maḳālī** çākeridür ayağın(?) durur
Sultān-ı 'ışık taht-ı dil üzre nişestedür

227

Tahmīş-i Zihnī Ğazel-i Maḳālī-yi Edirnevī -yi Mezbūr [Zihnī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

I

- [47a]
- 1 Kaşr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar
 - 2 Bir tāb-ḥānedür anı ki mihmān açar ḳapar
 - 3 Şandūḳ-ı 'ömri ḥāzin-i devrān açar ḳapar
 - 4 Dil ḥānesin ḡam-ı ruḥ-ı cānān açar ḳapar
 - 5 Ḥalvet-serā-yı ḥāşşını sultān açar ḳapar

227. Bu şiire diğerk mecmūa çalışmalarında da (Vural, 2013: 202-203; Yiğit, 2018: 107-108; Yılmaz, 2018: 1153-1154) rast gelinmiştir. Metin karşılaştırmasında Ülkü YILMAZ'ın çalışması esas alınmış ve söz konusu çalışma için "a.g.e." ifadesi kullanılmıştır.

[47a] : Evvelce 47a-47b olarak numaralandırılmış olan sayfaları ihtiva eden varağın 68b -yeni numaralandırmaya göre 69b-den sonra geldiği anlaşılmış, bu sebeple 48a olarak numaralandırılmış sayfanın 46b'den sonra geldiği anlaşıl原因 olarak 48a yerine 47a numarası verilmiştir. Bundan sonraki varaklarda bu kâide gözetilerek numaralandırma işlemi yapılmıştır.

I. 2 "anı ki" : "kāmı" a.g.e. : // Vezin gereği "anı" ve "ki" kelimelerinin yerleri değiştirilmiştir.

II

- 1 Dürler ki dürc-i la'lüñe derc étđi Kird-gār
- 2 Her birisi sezā-yı binā-güş-ı şehr-yār
- 3 Şarrāf cevheri gibi éy şūh-ı şīve-kār
- 4 Seyr étđürür iki dizi lü'lü'-i şāh-vār
- 5 La'l-i lebüñ ki hokka-yı mercān açar kıpar

III

- 1 Şalınuğınca üstüme ol bāz-ı cān-şikār
- 2 Minķār-ı ğamla sīne-yi şad-çāk olur figār
- 3 Ser-pençe-yi belāda göñül n'ola olsa zār
- 4 Şeh-perlerini nāz ile şāhīn-i zülf-i yār
- 5 Cān murđınuñ şikārına her ān açar kıpar

IV

- 1 Cennet-serā-yı küyuña vardum çü ben gedā
- 2 Gördüm rakīb elinde dutar mār-veş 'aşā
- 3 Lāyık mı dāhil-i harem olmak o nā-sezā
- 4 Der-bānuñ olmuş éy şanem ađyār-ı bed-liķā
- 5 Hāyfā ki bāb-ı cenneti Şeytān açar kıpar

V

- 1 **Zihnī** revāc vèrelı sen nazm-ı fāhire
- 2 Kesr-i cevāhir ile ziyān érđi tācire
- 3 Cān vèrür oldı cevheriyān şı'r-i şā'ire
- 4 Nazmuñ Maķālī kıomadı rağbet cevāhire
- 5 Şarrāf-ı dehr bir kıurı dükkān açar kıpar

II. 1 Dèrler ki dürc-i la'lüñ ile der idi rüzigār" a.g.e.

II. 2 "Her birisi": "Merdānesin" a.g.e.

V. 3 "cevheriyān": "cevher-i nāb" a.g.e.

228

Ḥayālī-yi 'Acem

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- ۱ ای تیر غمت را دل عشاق نشانه
خلقى بتو مشغول و تو غائب ز میانه
- [47b] ۲ گه معتکف دیرم و گه ساکن مسجد
یعنى که ترا می طلبم خانه بخانه
- ۳ مقصود من از کعبه و بیتخانه تو بودی
مقصود تویی کعبه و بیتخانه بهانه
- ۴ حاجی بره کعبه و من طالب دیدار
او خانه همی جوید و من صاحب خانه
- ۵ افسون دل افسانه عشقت دیگر نه
باقی بجمالت که فسونست و فسانه
- ۶ هرکس بزبانى سخن عشق تو گوید
عاشق بسرور غم و مطرب بترانه
- ۷ تقصیر خیالی بامید کرم توست
زیرا که گنه را به ازین نیست بهانه

229

Şādık

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ölümli 'aşık olup n'ola sevsem Murtaza Han'ı
O şāhuñ Zülfiķār-ı ğamzesidür tığ-i Kirmānī
- 2 Yed-i kudret bu gönüm levhine bir naqş yazdı kim
Hezārān resm ederse aña taqlid edemez Mānī
- 3 Yanuñda bir yaluñ yüzli güzeldür tığ-i hün-rizüñ
Ḥayāt-ı cāvidān bulur çekenler sīneye anı

228. 'Alī-Şīr Nevāyī (2001), *Mecālisü'n-Nefāyis*, s. 13-14// Farsça gazel.

2a "دیوم": "دیرم" a.g.e.

[47b]: Mecmûa evrakı numaralandırılırken sehven 48b yazılmıştır.

- 4 Bu hüsni ü bu leṭāfetle nice beñzer dēyem saña
Güneş bir hūb-ı her-cāyī kamer bir şehir oğlanı
- 5 Cihān bāğında ol verd-i sefidi kim-durur dērseñ
Dēnür **Şādık** aña gül-ruḥlar içre Aḳkirmānī

230

Ġazel-i Muşanna'-ı Cāmī [Cāmī]

mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

- ۱ رخ زرد دارم ز دوری آن در
زده داغ درم دردم دل آزر
- ۲ چو من کاست گویی شب فرقت تو
مه نو که باشد بدین گونه لاغر
- ۳ خطت خضر جعد کجبت مشگ جننت
تنت سیم لعل لبنت تنگ شکر
- ۴ بجننت نعیم شهید محبت
بهیشت مخد نصیب مقدر
- [48a] ۵ بلبها ملیحی بگفتن فصیحی
بطلعت صبیحی بگیسو معنیر

231

Maḳālī

fe'ilātün mefā'ülün fe'ülün

- 1 Güzel oldur ki dilde dāğ oyara
Er odur yağa bir çerāğ o yere
- 2 Āteşin-sīnemüñ fūrūzān et
Ḥayra gir sen de bir çerāğ uyar a

230. Farsça gazel. // Bu gazele “muşanna” yani süslü, sanatkârâne, düzgün ve mükemmel denmesinden kasıt, ilk beyitte hiçbir harfin birleşmeyip, harflerin ikinci beyitte ikişerli, üçüncü beyitte üçerli, dördüncü beyitte dörderli ve beşinci beyitte beşerli bitişmesindedir.

231. Bu gazele bir şiir mecmûasında (Evecen, 2011: 315) denk gelinmiştir.

- 3 Mümteni'dür o çeşm-i bīmāruñ
Halkı zinde uyuda sağ uyara
- 4 Nice cān kırtaram ki hāl ü müjeñ
Tırmaz urur dile bu dāğ o yara
- 5 Bülbül-āsā **Maḳālī** nāleyi kıo
Ki me-bādā hezār zāğ uyara

232

Ḳabūlī

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ḳaşduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür
İkisi de fidā yoluña birisi nedür
- 2 Senden bir iki maḫlabumuz var iki gözüm
Būs-ı lebüñ-durur birisi biri sīnedür
- 3 Ol görinenler éy perī dendān o leb degül
Biri anuñ 'aḳıḳ-i Yemen birisi nedür
- 4 [Éy kūy-ı vişāl-ı dil-bere yol ikidür dēyen
Biz daḫı birisin bilirüz birisi nedür]
- 5 Hecr ü vişāl dērler iki nesne var imiş
Bildüñ anuñ birisini yā birisi nedür
- 6 Ḳaşduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür
İkisi de fidā yoluña birisi nedür

233

Ziyâ'î Çelebi-yi Merhûm [Ziyâ'î]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Nice cān kırtaram ol ğamzesi cellādumdan
Nice āzād olam ol boyı şimşādumdan
- 2 Kimse yok mı ki beni öldüre kūyuñda senüñ
Beni kırtara ğamuñdan seni feryādumdan
- 3 Tîr-i ğamzeñ beni öldürse kıasāvet gitse
Ëy kıaşı yā bu ğeçer hātır-ı nā-şādumdan
- [48b] 4 Bāğ-ı vuşlatda kimüñle şalınur bilmedüm āh
Almadum toğru haber ol boyı şimşādumdan
- 5 Ëy **Ziyâ'î** ğam-ı cānānı ferāmüş edemem
Āşinā-yı dil ü cāndır gidemez yādumdan

234

Ve Lehu Tābe serāh [Ziyâ'î]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Mest-i nāz olmuş içer mey yerine kıanımı āh
Rindlük eylemege başlamış ol çeşm-i siyāh
- 2 Nice iş'ār edeyin derd-i derūnum yāra
N'edeyin kıalmadı āh eylemege tākatum āh
- 3 Ëtmesün saña zarar dedüm o Şeytān rakīb
Dedi lā havle velā kuvvete illā billāh

233. Müberra GÜRGENDERELİ, Mostarlı Hasan Ziyâ'î Dîvânı, G. 335, s. 169

234. Müberra GÜRGENDERELİ, Mostarlı Hasan Ziyâ'î Dîvânı, G. 386, s. 189 // Tābe serāh: "Toprağı, kabri iyi ve temiz olsun" manasında, ölen için edilen dua (Devellioğlu, 2007: 1011).

3b لا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ : "Yetki ve kudret yalnızca Yüce Allāh'ındır" (Devellioğlu, 2007: 540).

- 4 Kehrübā sübhasın alur ele sālūs felek
Halkı aldamağ için her gece sübḥānallāh
- 5 Kışsa-yı ‘ışkı **Ẓiyā’ī** yazup eylerdi beyān
Ġāyet olmasa dırāz olsa bu kışsa kütāh

235

ṣāhī

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 الا يا ايها الساقى ادر كاساً و ناولها
Unutma ğam bucāğında bizi gel çāremüz kıl ha
- 2 ‘Acebdür ḥasret ü derd ü ğamından ğayr-ı cānānuñ
Vişālin bulmuş-iken iftirākı ḥaylī müşkil ha
- 3 Oğurken bāb-ı ‘ışkı mekteb-i ḥüsnünde dil tıflı
Görüp ṭab’-ı mücellāsın dēdi bu ḥaylī kābil ha
- 4 Dirīğā ağlamağdan dīde pür-ḥūn oldı her demde
Ērişdi cilve eyyāmı gönül demdür gözün sil ha

4b سبحان الله : “Allah’ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim” (Devellioğlu, 2007: 967) anlamına gelen, umumiyetle hayret verici durumlarda söylenen bir sözdür.

235. Bu gazel Filiz KILIÇ’ın “Şāhî Dîvânı” çalışmasında bulunamamıştır. // Bu ve müteakip şiir, Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı’ndaki ilk şiirin ilk mısraı (Gölpınarlı, 2011: 9; Kanar, 2011: 42) iktibas edilerek inşa edilmiştir. // “Hâfız Divanı’ndaki İlk Beytin Osmanlı Edebiyatına Etkisi” makalesinde İ. Hakkı AKSOYAK, Hâfız’ın bu mısraı Muaviyeoğlu Yezid veya diğer bir rivayete göre Ebulfazl Abbâs b. Ahnef’ten aldığını belirterek bu şairlerin beyitlerini verir ve bu mısraın Osmanlı şiirine etkisine değinir (Aksoyak, 2016: 11) Hâfız’ın matlaı şöyledir:

Elā yā eyyuhes’s-sākī edir ke’sen ve nāvilhā
Ki ‘ışk āsān numūd evvel velī uftād muşkilhā (Hâfız Dîvânı, G.1/1)

Yezîd b. Muâviye’nin mısraı şöyledir:

Ene’l-mesmūmu mā ‘indī bi-tiryākin velā rākī
Elā yā eyyuhes’s-sākī edir ke’sen ve nāvilhā

Ebulfazl ‘Abbâs b. Ahnef’in mısraı da şöyledir:

Yā eyyuhe’s-sākī edir ke’sen
Vekrir ‘aleynā seyyidu’l-eşribāt

- 5 Müdām ‘ıŝkuñ ziyād olsun dèyü **ŝahî** du‘ā eyler
Göñülden ğuşşayı ref’ ét getürme kıl kadar ğıl ha

236

Behiştî

mefā’îlün mefā’îlün mefā’îlün mefā’îlün

- 1 الا يا ايها الساقى ادر كأساً وناولها
Bizi öldürmedin ğam ğāfil olma çāremüz kıl ha
- 2 [Perî-rû dil-rubālarla saña beñzer melek yoĝdur
Kemāl ehlini sevmezseñ muşāhibüñ erāzil ha]
- 3 Ezelden mekteb-i ‘ıŝkuñ bir üstād-ı şafā-baĝşı
Görüp āyîne-yi ŧab‘um dèdi bu ħaylî kâbil hā
- [49a] 4 Görürseñ muĝ-beçe yanında bir yañlıŝ ħayāl étme
Beni ey pîr-i mey-ħāne hemān oĝluñ gibi bil hā
- 5 Olurmuş dîdede dîdāra perde eşk-i ħûn-ālûd
Êrişdi cilve eyyāmı göñül demdür gözün sil hā
- 6 **Behiştî** sâde-rûlarla mülākâta du‘ā étseñ
Ķabûl olmaĝa göñlüñde gerekmez kıl kadar ğıl hā

236. Yaşar AYDEMİR, *Behiştî Dîvânı*, G. 9, s. 229-230 // Bu şiir, Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı’ndaki ilk şiirin ilk mısraı (Gölpınarlı, 2011: 9; Kanar, 2011: 42) iktibas edilerek inşa edilmiştir.

2 Bu beyit bir mecmûa çalışmasından (Karadeniz, 2014: 173) alınmıştır.

3b “dèdi” : “demiş” D.

4b “beni” : “bizi” D.

5a “olurmuş dîdede” : “olur mı dîdeden” D.

6a sâde-rûlarla” : “dil-rubālarla” D.

6b “göñlüñde” : “sîneñde” D.

237

Fevrî

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Tecerrüd ihtiyâr ét miḥnet-i tâc [u] kabâdan geç
Şoyın abdâl-ı 'ışk ol sıklet-i şâl u 'abâdan geç
- 2 Ne ümmîd-i vişâl eyle ne ğam çek hemm-i hicrândan
Gel istiġnâ yolın tut 'âlem-i ḥavf [u] recâdan geç

237. Bu gazele bir şiir mecmûasında da (Kaya, 2013: 271-272) rastlanmıştır. Fevrî'nin buna benzer bir başka şiiri *Pervâne Bey Mecmûasında* Necâtî *Divan'*ındaki G. 42 (Tarlan, 1992: 168)'ye nazire olarak gösterilmiştir. Her ne kadar *Pervâne Bey Mecmûası* zemin şiir olarak Necâtî 'yi göstermişse de esasında Necâtî'nin şiiri arada kalan bir vasıta/bağlantı şiirdir. Bu ve benzeri şiirlerinin zemini 'Alî-Şîr Nevâyî tarafından atılmıştır (Çetindağ, 2006: 146). Nevâyî'nin *Fevâyidü'l-Kiber'*deki matlaı şöyledir:

Maña eger dige siz cân bile cihândın kiç
Kiçey velîk munı dimeñ ki andın kiç (FDK. 101/1)

Pervâne Bey Mecmûasında geçen benzeri şiir ise şudur:

Dilâ dâġ-ı cefâdur mihr-i dehr-i pür-fitenden geç
Mekânuñ 'âlem-i 'ışk eyle bu deyr-i kohenden geç

Nigâr-ı tekye-yi dehr içre gönleksüz çoçam dërseñ
Şoyın abdâl-ı 'ışk ol ârzü-yı pîrehenden geç

Yâ benden çek elüñ éy nîze-yi dil-ber yâ düşmenden
Olur olmaza meyl étme ya andan geç ya benden geç

Ya benden çek elüñ éy nîze-yi dil-ber ya düşmenden
Olur olmaza meyl étme ya nadan geç ya benden geç

Nişân-ı tîr-i kahr édüp felek baña çok iş geçdi
Yeridür éy ḥadeng-i âh luṭf eyle geçenden geç

Yolında sâlik-i 'ışkuñ teni der-bend-i pürgüldür
Dilâ sa'y eyle başdan cân ile der-bend-i tenden geç

Dédüm iki cihânı bir kadem étdüm ayıtdı kim
Muḥabbet rāhımı ṭeyy étmedi bir kimse senden geç

Fenâ bulduñsa çāk ét **Fevriyâ** pîrāhen-i cismi
Özüñ şemşîr-i 'ışkıyla şehîd eyle kefenden geç (PBM. Şiir Nu. : 1236, s. 484)

- 3 Mücerred pāk-meşreb şāf-dil abdāl olup éy dil
Şeh ol iklīm-i istignāya bēgden pādişādan gēç
- 4 Hābībullāh gibi faqr ile fahr ét t̄alib-ı ‘ışk ol
Burāk-ı himmete zīn ur bu t̄āk-ı lā-bekādān gēç
- 5 Cihān der-bend-i rāh-ı ‘ālem-i bākīdür éy **Fevrī**
Yigitlük eyle merdāne bu der-bend-i fenādān gēç

238

Necātī

mefā’ülün mefā’ülün mefā’ülün mefā’ülün

- 1 Gel éy gāmze kerem eyle raķīb-i pür-fitenden gēç
Beni anuñla bir görme yā benden gēç yā andan gēç
- 2 Şanavber ayağūñ öpmege Tūbā gibi baş egmiş
Şu gibi bir kez éy serv-i revān şahn-ı çemenden gēç
- 3 Kemān-ebrūlaruña incinüp peykānuña geçdüm
Gel éy tīr-i müje billāhi luţf eyle geçenden gēç
- 4 Dédüm rüz-ı ezel oldum bu bezm-i hūsne pervāne
Gülüp dedı ki gelmedi **Necātī** gelmesinden gēç

4b Burāk : Hz. Muhammed’in Miraç Gecesi bindiği bineğin adıdır. Olağanüstü hızı sebebiyle “berk (şimşek)” kökünden türetilmiş Arapça bir kelime olan “burāk”, içsel (rûhânî ve aklî) ve dışsal (fizikî) pek çok farklı özelliğiyle bilinir; olağanüstü güzelliğiyle minyatürlere de konu olmuştur (Yıldırım, 2008: 180-182).

238. Ali Nihad TARLAN, Necâtî Beg Dîvânı, G. 42, s. 168 // Bu şiirin zemini ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından *Fevâyidü’l-Kiber*’de atılmıştır (Çetindağ, 2006: 146). Nevâyî’nin matlaı şöyledir:

Maña eger diğе siz cān bile cihāndın kiç
Kiçey velīk munı dimeñ ki andın kiç (FDK. 101/1)

1b “görme” : “étme” **D.**

2a “egmiş” : “egmez” **M.**

4b “Necātī gelmesinden gēç” : “be bezme kimse senden gēç” **D.**

- 5 Gül-istān mevsimi geldi bahār eyyāmıdur zīrā
Ruḥ-ı dil-dāra ‘azm eyle gönül kayd-ı bedenden geç

239

Şānī Bākī Efendi’nün Gzeline Nazīre Démişdür [Şānī]
fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

- 1 Dédüm ol yüzde nedendür ḥaṭ-ı reyḥān şaf şaf
Dédi böyle yazılır āyet-i Qur’ān şaf şaf
- [49b] 2 Muşḥaf-ı ḥüsnüñi ezberlemege mektebde
Dizilür karşıña eṭfāl-ı dil ü cān şaf şaf
- 3 Zülfiḳār-ı müjeñüñ vaşfına āgāz edeli
Kışsa-ḥānuñ alur eṭrāfını yārān şaf şaf
- 4 Seni seyr étmege āyīneleri bāzāruñ
Yolda şarkar ṭurur éy mihr-i dirāḥşān şaf şaf
- 5 ‘Asker-i şarv u sipāh-ı müjeñ aḳın şaldı
Bozdı alay-ı ānı ğamze-yi fettān şaf şaf
- 6 Mihr ü meh şanma iki pencere açdı gerdün
Éde tā ḥayl-ı melā’ik seni seyrān şaf şaf
- 7 Bir zamān ola el üzre götürüp éy **Şānī**
Gide tābūtuñ öñince nice iḥvān şaf şaf
- 8 Şöyle vaşf eyle o māhuñ leb [ü] dendānını kim
Saṭr-ı eş’āra dizilsün dürr ü mercān şaf şaf

5a “bahār eyyāmıdur zīrā” : “nédersin çār dīvârı” D.

5b “dil-dāra” : “cānāna” D.

239. Bu şiirin matlaı, Peşтели Hisālî’nin *Metālî’u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 102) geçmektedir. // Hisālî zemin şiir için Bākī *Dīvân*’ındaki G. 229 (Küçük, 1994: 241-242)’u işaret etse de zemin şiirin Bākī’den önce yaşamış olan Şihâbî’nin *Dīvân*’ındaki G. 167 (Yıldız, 1999: 241) olma ihtimali daha ağır basmaktadır (Yıldız, 1999: XV-XVII).

240

[Şihâbî]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Düzdi 'âşıqları der-gâhına dil-ber şaf şaf
Geldi maḥşer yerine şanki ölenler şaf şaf
- 2 Her tarafından müje kat kat yine gösterdi alay
Turdı ceng étmege şanki iki leşker şaf şaf
- 3 Mescide varsa қаşuñ fikri ile ehl-i namāz
Secde ol gūşe-yi mihrāba éderler şaf şaf
- 4 Ğamzesi tīg ile kırdı raķībūñ dilini
Zūlfikār urdı yine kāfire Ḥayder şaf şaf
- 5 Āteş atardı şeyātīne **Şihâbî** āhum
Ādem'e eyler iken secde melekler şaf şaf

241

Ḥamdî

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Reh-i kūyuñda n'ola tursa raķībān şaf şaf
Ka'be yolında biter ḥār-ı muğaylān şaf şaf
- 2 Gül-şende seyrini ğonçe-dehānuñ işidüp
Dāğlar yakdı bugün sīne-yi sūzān şaf şaf
- 3 Dīde қаşırına meger şāh ḥayālūñ gelür
İki cānibde-durur leşker-i müjgān şaf şaf

240. Harun YILDIZ, *Şihâbî Divanı ve Grameri*, G. 167, s. 241 // Hisâlî zemin şiir için Bâkî *Dîvânı*'ndaki G. 229 (Küçük, 1994: 241-242)'u ait etmiş olsa da zemin şiirin Bâkî'den önce yaşamış olan Şihâbî'nin *Dîvânı*'ndaki G. 167 (Yıldız, 1999: 241) olma ihtimali daha ağır basmaktadır (Yıldız, 1999: XV-XVII).

4a "dilini" : "ḥaylin" D.

241. *Metâli'u'n-Nezâ'ir*'de Hisâlî, matlamı vererek bu şiirin Dervîş Hamdî'ye ait olduğunu belirtmesi (Kalyon, 2011: 102) ve şiirin Hamdullâh Hamdî *Dîvânı*'nda bulunmaması, şiir sahibinin 'Acem-zâde Hamdî Efendi'ye ait olabileceğini düşündürmüştür. // Bu şiir, Bâkî *Dîvânı*'ndaki G. 229'a (Küçük, 1994: 241-242) naziredir. // Zemin şiirin Şihâbî *Dîvânı*'ndaki G.167 (Yıldız, 1999: 241) olma ihtimali yüksektir.

2a Mısra, manaca doğru; fakat veznen kusurludur.

- [50a] 4 Her kaçan nâz ile girseñ soyınup meydâna
iki yakada-durur çāk-ı giribân şaf şaf
- 5 Āteş-i āh-ı seher-gāh ile ceng etmek için
Ĥamdiyā gece gelür necm-i dirahşān şaf şaf

242

[**Fakīrī**]

müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ĥaste-dilem belā-keşem āh ne edem n’edem n’edem
Yağdı beni firāk u gam āh ne edem n’edem n’edem
- 2 [Ĥasret ile aķar yaşum yandı yine içüm taşum
Āh ile nāledür işüm āh ne edem n’edem n’edem]
- 3 Yağdı beni çü ĥasretüñ furķat ü fān-ı raĥmetüñ
Olmazsa ger ‘ināyetüñ āh ne edem n’edem n’edem
- 4 Hecr ile yandı bu ciger derdle cānda kıldı eşer
Şabr gerek yāĥūd sefer āh ne edem n’edem n’edem
- 5 Kılmadıñuz ‘ahde vefā eyledüñüz cevr ü cefā
Sürdüñ raķīb ile şafā h ne edem n’edem n’edem
- 6 Ben ki bugün **Fakīrī**’yem bendelerüñ ĥaķiriyem
Bir şanemüñ esīriyem āh ne edem n’edem n’edem

242. Rıdvan CANIM (2000), *Latîfî - Tezkiretü’s-Şu‘arâ ve Tabsıratu’n-Nuzamâ*, s. 440 // Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Habîbî’ye aittir: CMN. Şiir Nu. : 1559, s. 1378. Habîbî’nin matlaı şöyledir:

Ëy düstān Ëy düstān yārum baña uymaz n’edem
‘Ömrüm bigi gitdi revān şol şem‘-i cān köymez n’edem

Habîbî’nin bu beyti, Yûnus Emre edasıyla yazılmış şiirleri anımsatır. Yûnus’un da umumiyetle Mevlânâ’dan etkilendiği göz önüne alınırsa bu şiirin zemini için İran kaynaklarına dahi inmek gerekir ki bu da ayrı bir çalışmanın yapılmasını gerektirir. Yûnus’un benzer bir mısraı şöyledir:

Ëy pâdişāh Ëy pâdişāh uş ben beni vërdüm saña
Genc ü ĥazīnem ķamusı sensün benüm öñdin soña (Tatcı, 1990: 562)

6 Gerçi bugün Nesīmī’yem Hāşīmī’yem Ķureşī’yem” M.

243

[Bâkî]

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Çıkdı metâ'-ı hüsni melâhat behâlara
Hep nâz ü şivedür şatılan mübtelâlara
- 2 Géydüñ boyınca nâz u leţâfet libâsını
Öpdür toyınca dâmenüñi hâk-i pâlara
- 3 'Âşık odur ki istemeye buse vü kenâr
'Işık olsun öyle kâni' ola merhabâlara
- 4 Maĥbûb odur ki mâlik-i baĥr-ı kemâl ola
Şi'r okuyup sefine şuna âşinâlara
- 5 Güftâr-ı yâr vaşfını **Bâkî** gibi daĥı
Kâdir mi var zamânedede hüsni edâlara

244

[Semâ'î]

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Cevr eylemez muĥibbine hergiz raĥîm olan
Rencide étmez âdemi ĥalbi selîm olan
 - 2 Noĥşânumuzla eyledi ol meh bizi ĥabûl
Kılmaz günâh bendeye şâh-ı kerîm olan
- [50b]
- 3 Ĥallâĥ'adur teveccühümüz ĥalkı bilmezüz
Baĥmaz ĥudûş-ı dehre muĥabbet-ĥadîm olan
 - 4 Bezm-i şafâya ehl-i riyâ dâĥil olmasun
Girmez Na'îm'e lâyıĥ-ı nâr-ı caĥîm olan

243. Mecmûada başlık olarak "Nev'î" yazılmışsa da şiirin Bâkî'ye ait olduğu, makta beyitteki mahlasdan da anlaşılmaktadır. Lâkin iki divanda da bu şiire rastlanmamıştır.

244. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

[50b]: Bu sayfadan sonrası için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

4b Na'îm : Cennetin sekiz bölümünden biridir.

- 5 Bulduk hayât hânkah-ı Gülşenî’de biz
Ölmez **Semâ’î** dâhil-i bâğ-ı Na’îm olan

245

Hâletî

mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

- 1 Kûy-ı fenâda şıdk ile dâ’im muķîm olan
Râh-ı muḥabbet içre odur müstaķîm olan
- 2 Görmez tecellî nûrını zühhâd-ı hõd-nümâ
Ānestü nâr’ı añlamaz illâ Kelîm olan
- 3 Evvel-naẓarda derdümi bildi benüm ḥabîb
Añlar görünce ḥasteyi ḥazıķ ḥakîm olan
- 4 Biz maẓhar-ı me’ânî-yi derd ü muḥabbetüz
İz’ân eder bu nükteyi ḳalbi selîm olan
- 5 Yâ Gülşenî ṭapuña yüz[in] sürdi **Hâletî**
Sensin cihânda ‘âmil-ü ‘ilm-i ‘alîm olan

245. İbrahim ALTUNEL, *Hâletî-i Gülşenî*, G. 223, s. 161 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

2a “görmez” : “döymez” **M.** // “nûrını” : “nûrına” **M.**

2b “ānestü nâr”: إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى : “Hani (Mûsâ) bir ateş görmüştü de ailesine ‘Siz burada kalın, ben bir ateş gördüm (oraya gidiyorum). Umarım oradan size bir kor ateş getiririm; yahut ateşin başında, yol gösterecek birini bulurum.’ demişti.” (TâHâ/10) // **Kelîm**: Kelîm veya Kelîmullâh, Allâh ile konuşması dolayısıyla Hz. Mûsâ’ya verilen unvandır. (Yılmaz, 1992: 90)

3b “ḥakîm” : “kelîm” **M.**

4a “derd ü muḥabbetüz” : “ḡayb-ı şehâdetüz” **D.**

4b “nükteyi ḳalbi” : “ma’nîyi ṭab’ı” **D.**

5a “ṭapuña” : “cinâna” **M.**

5b “‘âmil” : “‘âlim” **M.**

246

Nev'î

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şayd-ı kemend-i rāhuñ olup bî-nevālaruñ
Cānlar vērür belālaruña mübtelālaruñ
- 2 Bünyād-ı 'ālemde taşu taş üzre konmadın
Taş yaşdanurdı rāh-ı ğamuñda gedālaruñ
- 3 Bālīni fakrı mesbed-i hūrşid e vèrmeye
Başı érürse göklere ehl-i fenālaruñ
- 4 Cān kılca kaldı cevr ü cefādan çekilmedüñ
'Uşşāk çekdiler kırılınca cefālaruñ
- 5 Bezm-i belāda **Nev'î**'ye şeft-ālūlar şunar
Seng-i cefālaruñla gelen merhabālaruñ

247

Şirāzî

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Dédüm ebrūlaruñ egridür éy māh
Dédi ol serv-ğad toğrı bir Allāh

246. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, *Nev'î Divanı*, G. 259, s. 384-385

1b "belālaruña" : "belālar ile" **M.**

5a "Bezm-i belāda Nev'î'ye" : "Nev'î-yi haste hātırā" **M.**

247. "Dédüm-dédi" tarzında yazılma olasılığı olan; fakat sadece matlaı verilen bu eksik şiirden sonrası için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir. Sayfa altına yazılan "dédüm" kelimesi ikinci beytin ilk mısraının başına işaret etmektedir. // Bu matla, Peşteli Hisālî'nin *Metālî'u'n Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 971) geçmektedir. Hisālî, zemin şiir olarak Murâdî'yi göstermiştir. Murâdî'nin matlaı şöyledir:

Ĥudā'ya şükr édersem n'ola her gāh
Érişdi cismüme şıhhat çü nā-gāh

[51a]

248

Faṣīhî Öldükde Bu Ğazel Ceybinde Bulunmuşdur [Faṣīhî]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Çıkmak ister cān-ı pāküm cism-i zārumdan benüm
Yeridür çarḥ-ı felek inlerse zārumdan benüm
- 2 İrtihāl edem gibi dār-ı fenādan 'ākıbet
Munfaşıl olam gibi āḥir diyārumdan benüm
- 3 Müddet-i 'ömr érdi pāyāna mecālüm kalmadı
Çeşmüme düşdi ḥarāret dilde yaramdan benüm
- 4 Yok liyākat varmağa derdā Cenāb-ı Ḥazret'e
Yüz karaluklarla cürm-i bī-şümārumdan benüm
- 5 Gitdüm alay ile kūyuñdan esen ḳal düstum
Rūzigār ilte meger bir gün gubārumdan benüm
- 6 Ey **Faṣīhî** ola bir dem kalmaya nām u nişān
Cism-i zārumdan degül belki mezārumdan benüm

249

Ḥālişî

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Açıldı 'ālem gül gibi esdi nesīm-i şubḥ-dem
Cüş eyleyüp bülbül gibi muṭrib sürüd ét dem-be-dem
- 2 Gül-şende şoḥbet vaḳtidür yār ile 'işret vaḳtidür
Mihir ü muḥabbet vaḳtidür gitsün gönüllerden elem

248. Bu gazelin zemin şiiri muhtemelen Sarıca Kemâl (Kemâl-i Zerd)'e aittir: **PBM**. Şiir Nu. : 4889, s. 1784

249. Bu şiir Riyâzî'nin Riyâzü'ş-Şu'arâ'sında (Açıkgöz, 2017: 132) ve bazı mecmûa çalışmalarında da (Vural, 2013: 244-245; Bilgiç, 2015: 73-74) geçmektedir.// Bu şiirin zemin şiiri, muhtemelen Ahmedî'ye aittir. Ahmedî'nin zemin şiir konumundaki şiirinin vezni farklıdır. *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'deki bu şiir Ahmedî Dîvânı'nda "zeyiller" kısmındaki 12. şiirdir (Akdoğan: 624). Ahmedî Dîvânı'nda buna benzer bir şiir de G. 423 (Akdoğan: 466)'tür: **CMN**. Şiir Nu. : 1487, s. 1306

- 3 Hür-ı cinân zülf-i nigâr Tübâ direht-i sâye-dâr
Kevşer şarâbı cüy-bâr şahın-ı çemen Bâg-ı İrem
- 4 Her gūşe bir ‘ālī-maḳām her şuffa çün şadr-ı kirām
Her bir şınuḳ peymâne cām her sâkin-i mey-ḥâne Cem
- 5 Bağrını lâle dâğ éder cūlar yaşın ırmağ éder
Var ise seyr-i bâğ éder ol serv-ḳâmet-i gönçe-fem
- 6 [Sultân Selīm-i kām-rân esvede ‘adl ile cihân
Oldı kef-i cevri hemân baħr-ı seḫâ kân-ı kerem]
- 7 [Ḥaḳan-ı gerdūn-menzilet sultân-ı baħr-ı ma‘delet
Şāhib-serīr-i salṭanat şāhenşeh-i ḥayl u ḥaşem]
- 8 [Ëy Hüsrev-i şīrīn-suḥan kem-ter ḳuluñdur cümleten
İsferdiyâr u Pīl-ten Efrâsiyâb u Güstehem]
- 9 Geydi şükūfe miğferin sūsen taḳındı ḥançerin
Gül şāhı düzdi leşkerin şimşâda ḳaldurdu ‘alem
- 10 Güftâruñı édüp ṭaleb eş‘âruñ isterlerdi hep
Şağ olsa Saħbân-ı ‘Arab dirilse Selmân-ı ‘Acem
- 11 Oldı hevâlar mu‘tedil ḡâyet hevâyi düşdi dil
Ëy Ḥālīşī sen de açıl dil-teng olup ḡam çekme hem

5a “yaşın” : “başın” **RZŞ**.

6, 7, 8 Bu beyitler bir şiir mecmûası çalışmasından (Bilgiç, 2015: 73-74) alınmıştır.

8b Pīl-ten: İri yapılı olması sebebiyle file benzetilen ve fil kalıplı, fil tenli anlamlarına gelen, Rüstem için kullanılan bir lakaplardandır (Yıldırım, 2008: 594).

Efrâsiyâb: Turan padişahı, Peşeng’in oğlu ve Ahura Mazda tarafından ölümsüz olarak yaratılıp sonradan ölümsüzlüğü alınan Şāhnâme kahramanlarından (Yıldırım, 2008: 268-271).

Güstehem (Gostehem) : Nevzeriyân Hanedanı’nın kurucusu Nevzer’in oğludur (Yıldırım, 2008: 337).

10b “Saħbân-ı ‘Arab” : “Ḥassân-ı ‘Arab” : **a.g.e.**

[51b]

250

[İshâk Çelebi]

fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

- 1 Senüñ için götürür sînede âdem cânı
Ehl-i dilden ne kaçarsın be hey âdem cânı
- 2 Gel e bir buseñe luğf eyleye biñ ya cân vérelüm
Dağı ser-ber vérelüm Memleket-i 'Osmānî
- 3 Derd-i hecrüñle dedüm toptolu kandur cigerüm
Nâz ile güldi dedi görmek olur mı kanı
- 4 Nice tîmâr éde gamzeñ oğı zaħmına yürek
Kendü başına toķınmaz yüregüñ dermānı
- 5 [Çıkarur rızķını taşdan bilürüz uç éridür
Yér bulur kanda ise gamzeñ oğı peykānı]
- 6 'Āşķı öldürücü bir büt-i ra'nā var imiş
Şanemā var ise sensin o mürüvvet kānı
- 7 [Gör e **İshāk**'ı gör e Üsküb'i vérmez felege
Meleke yér ķomadı şehrumüzüñ oğlanı]

251

Hāşimî-yi Burüsevî [Hāşimî]

mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Melāḫat mülkine sultān olan beg-zādedür şimdi
Cihānı ķul éden ol ķāmeti āzādedür şimdi

250. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, *Üsküblü İshāk Çelebi Dîvân*, G. 282, s. 302 // Başlıksız ve makta beyti eksik verilen bu şiire mecmûaların taratılması sonucu bir mecmûa çalışmasında (Öztürk, 2013: 45) rastlanılmış ve bu yolla İshāk Çelebi Dîvânı'na bakılmıştır.

251. Oktay Selim KARACA, *Hāşimî Dîvânı*, G. 125, s. 70 // Bu ve müteakip iki şiirin zemin şiirinin Kemâl Paşa-zāde'ye ait olma ihtimali yüksektir: **PBM**. Şiir Nu. : 7607, s. 2741-2742. Peşteli Hisālî, benzer şiirlere zemin şiir olarak 'Ubeydî'nin matlamı verir (Kalyon, 2011: 1238). Söz konusu matla şöyledir:

Serāy-ı dil ezel ma'mür idi vîrānedür şimdi
Sürür-ābād idi evvel muşîbet-ḫānedür şimdi

- 2 Görüp her serv-i dil-cüyü şu gibi mā'il olmazken
O gül-ruhsāra dil şeb-nem gibi üftādedür şimdi
- 3 Leb-i mey-günna dil véreli ol āfet-i cānuñ
Şafā bezminde çeşmüm cām u eşküm bādedür şimdi
- 4 Sezādur ol şeh-i mülk-i melāhat göñlümüz yazsa
Nüküş-ı māsivādan levh-i hātır-sādedür şimdi
- 5 Olaldan ol şeh-i 'ālī-cenāba **Hāşimī** Vaşşāf
Olupdur kadri 'ālī manşib-ı a'lādatur şimdi

252

Fehmī-yi Burūsevī [Fehmī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Metā'-ı şabr[um]ı tārāc eden beg-zādedür şimdi
O sulţān-ı serīr-i hūsne dil üftādedür şimdi
- 2 Lebi mül rüyı gül sīmīn-ķadeh bezme zenehdāni
Zehī 'işret ki esbāb-ı ıarab āmādedür şimdi
- 3 Faķīrūñ göñlini alup ele ķılmaz nevāzişler
O şāh-ı mülk-i hūbī haylī istiğnādadur şimdi
- 4 Şaçuñ zencīr [ēdüp] pā-beste ķıl ey serv-i āzāde
Dil-i dīvāne ķayd-ı 'işķdan āzādedür şimdi
- 5 Sehī-ķāmetler içre hem boyı şimşāda dil vérdi
Cihān bāğında **Fehmī** 'āşık-ı dil-dādedür şimdi

4a "yazsa" : "yarsa" D.

5 **Vaşşāf** (1265?-1328): İlhanlılar zamanında Şīrāz'da yaşamış İranlı tarihçi ve şairdir (Zavotçu, 2006: 554).

[52a]

253

Şükûfî

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bugün mümtâz-ı hübân-ı cihân beg-zâdedür şimdi
Çapusunda nice beg-zâdeler üftâdedür şimdi
- 2 Ser-efrâzı-durur gül-zâr-ı dehrüñ ol perî-peyker
Anuñ'çün kıadd-i Tübâ'sı anuñ âzâdedür şimdi
- 3 Şarâb-ı la'l-i nâbuñ gibi şanup halk-ı 'âlem hep
Düşerler üstine küp küp esîr-i bâdedür şimdi
- 4 Ne deñlü 'izz ü nâz etse o şeh maqbül-ı 'âlemdür
Cemâl-i muşhafı zîrâ halelden sâdedür şimdi
- 5 Ne şerh olur lisân ile kalemler ne olur taħrîr
Şükûfî ol perî-rüya 'aceb dil-dâdedür şimdi

254

Şadık

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bir meh-i nâ-mihr ile aħvâl bir yüzden daħı
Tâli'üm yâr olmadı iqbâl bir yüzden daħı
- 2 Bir hayâl-i zıl gibidür çarħ-ı fânûs-ı hayâl
Halka her şeb gösterür eşkâl bir yüzden daħı

254. Peştelî Hisâlî'nin *Metâlî'u'n Nezâ'ir* adlı mecmûasında “bir yüzden daħı” redifli şiirlere rastlanılmıştır; Hisâlî, bu ve benzeri şiirlere zemin şiir olarak Şemsî'nin şiirini verir (Kalyon, 2011: 1296). Şemsî'nin matlai şöyledir:

Döndi mir'ât-ı felek aħvâl bir yüzden daħı
Gayra yüz gösterdi bu iqbâl bir yüzden daħı

2b Fânûs-ı Hayâl: Halkın hayâl feneri dediği fânûstur; bürümcekten yapılır; içine rengarenk resimler, şekil ve yazılar konur; mum ışığı döndükçe o şekiller etrafa akseder. Kinayeli olarak dünya yerine de kullanılır (Onay, 2017: 155).

- 3 Şüret-i idrâki naķş-ı m̄a-sivādan kıl tirāş
‘Ālem-i tecrīde gel abdāl bir yüzden daķı
- 4 Kır‘a şaldum ol meh-i nā-mihre geldi infişāl
Yok sitārem ṭālī‘ümde ḥāl bir yüzden daķı
- 5 Nev-‘arūs-ı dehre düzmişdür hilāl u ḥāmeden
Dest-i ķudret **Şādıkā** ḥalḥāl bir yüzden daķı

255

Ve Lehu [Şādık]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Gösterür māh-ı cemālın ḥāl bir yüzden daķı
Nitekim mir‘āt-ı ḥüsnin āl bir yüzden daķı
- 2 Ṭotalum mihr-i cemāl-i yāra olduñ müşteri
Ṭālī‘üñ yār olmadı iķbāl bir yüzden daķı
- 3 Fülk-i dil gird-āb-ı ğamda ķaldı bulmadı kenār
Rūzigār el vērmedi aḥvāl bir yüzden daķı
- 4 Nice ‘azm étün gönül sensüz diyār-ı Ka‘be’ye
Ëy yüzi muşḥaf görindi fāl bir yüzden daķı
- [52b] 5 Allar ğeyse yaraşur **Şādıkā** ol lāle-ruḥ
Gösterür maḥbüb olanı āl bir yüzden daķı

256

Rahmī

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Yār baķmaz ḥālüme aḥvāl bir yüzden daķı
Ṭālī‘üm idbārda iķbāl bir yüzden daķı

255. Bu şiirin matlai, Peşteli Hisālî’nin *Metālî’u’n-Nezâ’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 1296) geçer. Bu ve diğer iki benzer şiirin zemin şiiri için Hisālî, Şemsî’nin şiiri vermiştir.

256. Mustafa ERDOĒAN, *Bursalı Rahmî ve Dîvânı*, G. 232, s. 290 // Bu ve öncesinde verilen Sâdık’a ait iki şiirin matlai, Peşteli Hisālî’nin *Metālî’u’n-Nezâ’ir* mecmûasında da (Kalyon, 2011: 1296) geçer. Hisālî, zemin şiir olarak Şemsî’nin şiirini vermiştir.

1a “ḥālüme” : “yüzüme” MTN.

- 2 Naṭ'-ı gerdün dehr-i lu'bet-bāzınuñ şandūğıdur
Halka her gün 'arz éder eşkāl bir yüzden [dağı]
- 3 'Aqlum alan şanma ān-ı hüsniğer cānānumuñ
Zülf bir yüzden görünür hāl bir yüzden dağı
- 4 Yāri görsem déyü reml atdum raķīb érişdi āh
Ṭalı'ümde güldi nā-geh fāl bir yüzden dağı
- 5 Rūy-ı yāra haṭṭ-ı gevher-bār gelmiş dediler
Rahmiyā dillerde bu aķvāl bir yüzden dağı

257

Zātī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şāh-ı 'ışkam düd-ı āhum sāye-bānumdur benüm
Eşk-i çeşmüm leşkerüm ṭab'-ı figānumdur benüm
- 2 [Ra'd şanmañ kubbe-yi eflākı güm güm gümlenden
Yār elinden na're vü āh u figānumdur benüm]
- 3 Çarḥ-ı a'zam bāğ-ı 'ışkuñ içre bir ṭolābdur
Anı gerdān eyleyen eşk-i revānumdur benüm

4b "güldi": "geldi" D.

257. Ali Nihad TARLAN, *Zātī Dīvānı*, G. 869, s. 373 // Bu şiir mecmûada iki kez -94. 257.- verilmiştir. // Bu şiirin dördüncü ve beşinci beyitleri mecmûanın 94. şiirinde yokken 257. şiirinde mevcuttur; ikinci ve altıncı beyitler ise 94. şiirde yazılmışken 257. şiirde verilmemiştir. // Bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâî'ye aittir (Çetindağ, 2006: 219). Nevâî'nin *Nevâdirü's-Şebâb*'ındaki matlaı şöyledir:

Tîre kılmış tün kibi āfākı āhım miniñ
Tā işittim kim kılar şeb-gerdliğ mähım miniñ (NDS. 349/1)

Zemin şiir konusunda Pervâne Bey, Cem Sultân'ı işaret etmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 4860, s. 1774. Peşteli Hisālî benzeri şiirlere zemin olarak Ahmed Paşa Dīvân'ndaki G.209 (Tarlan, 1992: 219) göstermiştir (Kalyon, 2011: 490). Ahmed Paşa'nın matlaı şöyledir:

Qanlı yaşum yādigār-ı la'l-i yārumdur benüm
Yüzümi anuñla yumaķ iftiḥārumdur benüm (G.209/1)

- 4 Ey ʔabīb-i cān ü dil derdüm saña şerh étmege
Zahmumuñ ağzında peykānuñ zebānumdur benüm
- 5 Cismümüñ her cānibinde zahm-ı hūn-bārum ki var
Hālüm ađlar yāra çeşm-i hūn-feşānumdur benüm
- 6 [Ġāfil olma ki şaķın āhum odından ey felek
Ķaddüm altun tozlı bir Ķāĉī kemānumdur benüm]
- 7 Germ olup āhum ayıtdı kim felekler **Zātiyā**
Yaķmađa ķındīl-i ‘arşı nerdübānumdur benüm

258

Fazlī

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Şāh-ı ‘ışķam bu müşebbek çarķ otağumdur benüm
Mihr ile meh altun üsküflü şolağumdur benüm
- 2 Şarķ u ğarb[a] devr éder yaşum gibi leyl ü nehār
Düstüm bād-ı seher çāpük ulağumdur benüm
- 3 Çarĥda māha şafaķ içre husūf érmiş degül
Sīne-yi pür-hūnum ile ‘aks-ı dāđumdur benüm
- [53a] 4 Ķanlı ķanlı dāđumu gördükçe dil rüşen olur
Tekye-ĝāh-ı sīnede yanar çerāđumdur benüm
- 5 Ceyş-i ĝamla ceng içün meydān-ı ‘ışķ-ı yārda
Tīĝ-i āhum **Fazliyā** yaluñ yarağumdur benüm

5a “cismümüñ” : “çeşmümüñ” M.

6a “ki şaķın” : “sehm ķıl” D.

6b “Çāĉī” : “yāy-ı” M.

258. Bu şiir Zâtî Dîvânı’ndaki G. 869 (Tarlan, 1970: 373)’a naziredir. // Bu ve önceki şiirin zemin şiiri büyük ihtimalle Nevâyî’ye aittir. // Şiirin dördüncü ve beşinci beyitleri tıpkıbasımdaki -yanlış- numaralandırmaya göre 65a’dadır.

[53a] : Mecmûanın tıpkıbasımında 65a ve 65b olarak yanlış numaralandırılmış varağın burada olduğu anlaşılıp varak, 53a olarak yeniden numaralandırılmıştır.

259

[‘Ulvî]

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Kāmilüñ gitse vücūdı nice ĩcādı alu[r]
Sen daı alayıgr kim er lr adı al[ur]
- 2 Bāı almaz saa y hāce blend-eyvānuñ
Terk dersin anı bir gn urı [bnyādı alur]
- 3 Ol boyı serv-i revān nāz ile reftār [dicek]
Seyr olunmaz emenñ ‘ar‘ar [u] Şimşadı alur
- 4 İse [bir ‘āŐı-ı] dil-aste lebñ Őerbetini
Azınuñ aŐre degin lezzeti v dad[ı alur]
- 5 ‘Ulvî’nuñ gñlini yama ser-i kyuñ[da grp]
Saa y aste-dilñ āır-ı [nā-Őadı alur]

260

‘Ulvî

mefā‘iln mefā‘iln mefā‘iln mefā‘iln

- 1 Ğurr tme libās-ı far ile cānum cihāndur bu
abā-yı snini or bunda herkes cā-mekāndur bu
- 2 Meh-i ruhsāruı cānā ihāa eyler āır ā
Gzellk bāı almaz kimseye devr-i zamāndur bu

259. İsmail ETİN, *Derzî-zāde ‘Ulvî Dvānı*, G. 96, s. 248 // Nazire izlenimi veren bu gazel, 65a (53a) sayfasının derkenarındadır. // Bu gazelin zemin Şiirinin Sa‘d-yi Cem (Cem Sa‘dsı)’e ait olma ihtimali fazladır: **PBM**. Şiir Nu. : 5881, s. 2140

3b “Şimşadı” : “ŐemŐı” M.

260. İsmail ETİN, *Derzî-zāde ‘Ulvî Dvānı*, G. 529, s. 491 // Bu Şiirin zemin Şiiri muhtemelen Sa‘d-yi Cem’e aittir: **CMN**. Şiir Nu. : 1987, s. 1726; **PBM**. Şiir Nu. : 5881, s. 2140. Cem Sa‘dsinin matlai Őyledir:

Ddm kim Ka‘be mi kyuñ ddi bā-ı cihāndur bu
Ddm Tbā mıdur addñ ddi serv-i revāndur bu

1a “cānum” : “mrm” D.

1b “snini” : “cismini” D.

- 3 Bir adı şanı nā-peydā ġarīb olmağ diler göñlüm
 Țtotalum tā ki dēmişler ġam-ı ‘ışğ-ı fülāndür bu
- 4 Görüp seng-i mezārum ehl-i diller ēy kemān-ebrū
 Dēdiler tīr-i ġasret ērdüġi yēre nişāndur bu
- 5 Dēmişler nāfe-yi ġōş-būya teşbīh eylemiş ġālūñ
 Şağın ġerçek şanup ‘Ulvī’ye cevr étme yalandur bu

261

şādık

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Şemme-yi cān almadur zülf-i semen-sādan ġarağ
 Vaşl-ı cānān olmadur ‘ālemde sevdādan ġarağ
- 2 ‘Āşıkā keyfiyyet-i esrārı i’lām étmedür
 Sākıyā bezm-i belāda cām-ı şahbādan ġarağ

3a “göñlüm” : “göñül” D.

3b “tā ki” : “baña” D. // “ğam-ı ‘ışğ-ı” : “fülān ibni” D.

4b “yēre” : “pīre” D.

261. Bu şiire bir mecmûa çalışmasında da (Muslukcu, 2014: 104-105) rastlanılmıştır. // Bu ve müteakip şiirin zemin şiir olarak Pervâne Bey Mecmûasında Medhî’nin şiiri verilmiştir: **PBM**. Şiir Nu. : 3648, s. 1339 // Bir nazire mecmûasında (Özer, 2012: 147) zemin şiir için Şem’î Dîvânı’ndaki G. 87 (Karavelioğlu, 2014: 181) gösterilmiştir. // Şiirin matla beyti Ferhat MUSLUKCU’nun çalışmasında şöyledir:

‘Āşıkā öpülmedür la’l-i şeker-ğādan ġarağ
 Ehline kuçulmadur pehlū-yı ra’nādan ġarağ

Mecmûalardaki tüm bu bilgilere rağmen Yusuf ÇETİNDAG’ın çalışmasından benzeri şiirlerin zemininin ‘Alî-Şîr Nevâyî’ce atıldığı anlaşılmıştır (2006: 140). Osmanlı sahasında pek çok şairce tanzir edilen söz konusu şiirin matlaı şöyledir:

‘Ārižuñdur āfitāb-ı ‘ālem-ārādın ġarağ
 Cān-fezā nuţkuñdur enfās-ı Mesīğā’dın ġarağ (**NDŞ**. 278/1)

2a “i’lām” : “ğayrān” M.

2b “bezm-i belāda” : “bezm-i belādur” a.g.e.

- 3 Ṭotalum biñ cān deger bir gevher-i nā-yāb imiş
Mürde ihyā étmedür la'l-i Mesīhā'dan ğaraż
- 4 Gül-şen-i cennet degüldür 'āşık-ı şeydālara
Seyr-i dīdār étmedür Firdevs-i a'lādan ğaraż
- 5 Murğ-ı cāna kāmēt-i dil-ber degül mi **Şadıkā**
Gül-şen-i Firdevs içinde şāh-ı Tūbā'dan ğaraż

262

Fevrī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yāri görmekdür hemān kūyın temāşādan ğaraż
'Ārife dīdārdur Firdevs-i a'lādan ğaraż
- 2 Bir kadehde keşf olur şūfī hep esrār-ı vücūd
Şanma ancak def'-i ğamdur cām-ı şahbādan ğaraż
- [53b] 3 Kiminüñ maqşūdı dünyā kiminüñ uhrā velī
Baña ancak yār-dur[ur] dünyā vü 'uqbādan ğaraż
- 4 Çünkü vā'iz pendüñi gūş eylemez ehl-i cünün
Yok yere bilsem nedür bizümle ğavgādan ğaraż
- 5 **Fevrī** hōş geçmek diler sāyeñde ey kadd-i çenār
Sāye-ğüster olmasa çün serv-i bālādan ğaraż

262. Bu şiire bir mecmûa çalışmasında da (Muslukcu, 2014: 103) rastlanılmıştır. // Bu ve benzeri şiirlerin zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî tarafından *Nevâdirü'ş-Şebâb*'da atılmıştır (Çetindağ, 2006: 140).

[53b] : Evvelce 65a ve 65b olarak yanlış numaralandırılmış vırağın burada olduğu anlaşılıp varak, 53b olarak yeniden numaralandırılmıştır.

3a “uhrā” : “uqbā” a.g.e.

263

Ümîdî Bâkî'ye Nazîredür [Ümîdî]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bugün sâķî-yi bezmüñ bende-yi fermâniyuz cānā
Bir iki cām-ı meyle 'ālemüñ sulṭāniyuz cānā
- 2 Serüm [ṭop] eyleyüp çevgān-ı zülf-i 'anber-āsāña
Bugün kūy-ı belānuñ biz de ser-gerdāniyuz cānā
- 3 N'ola bend-i ser-i zülfünde her şeb nāleler kılsam
O bāguñ biz daḫı bir bülbül-i nālāniyuz cānā
- 4 Geçüp bezm-i cihānuñ bāde-yi zevk u şafāsından
Bugün esrār-ı ḫaṭṭ-ı sebzüñüñ ḫayrāniyuz cānā
- 5 **Ümîdî** gibi rāh-ı derd-i 'ışkuñda geçüp serden
Ser-i kūy-ı fenānuñ bî-ser ü sāmāniyuz cānā

264

Āzerî

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Olma sengin-dil ki 'āşık āh u zār eyler şaķın
Tîr-i āhından ḫazer kıl ṭaşa kār eyler şaķın
- 2 Düstüm sūz-ı nihān-ı 'ışka inkār eyleme
Dāğ-ı ḫün-ālūdını dil āşikār eyler şaķın
- 3 Şimdilik gül gibi ra'nālanma kim bād-ı fenā
'Āķıbet evrāk-ı 'ömrüñ tār-mār eyler şaķın

263. İbrahim Etem BUYRUK, G. 7, s. 164 // Bu şiir, Nev'î Dîvânı'ndaki G. 6 (Tulum ve Tanyeri: 1997)'ya naziredir (Mazıoğlu, 2017: 464).

1b "Bir iki cām-ı meyle 'ālemüñ sulṭāniyuz cānā" : Mecmûada "Muḫabbet mülkinüñ sulṭān-ı 'ālî-şāniyuz cānā" olarak verilen bu mısraın Bâkî'ye ait olduğu anlaşılmış; Ümîdî Dîvânı'ndan istifade edilerek beytin **b** mısraı düzeltilmiştir.

264. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

- 4 Kavline uramaz d y  ta'n eyleme c n neye
G ş  d p agy r ile kavlı u karar eyler akın
- 5  zeri almıř-dur[ur] arduńca murğ-ı himmeti
ş hb z-ı c n-şik rıyla şik r eyler akın

265

B ki

f 'il t n f 'il t n f 'il t n f 'ilün

Y ri gönleksüz der- g ş  tmek ister gönlümüz
Leblerin n şerbetin n ş  tmek ister gönlümüz

[54a]

266

Nev'  Efendi [Nev' ]

mef l  f 'il t n mef l  f 'il t n

- 1 T li' bu vech ile d n ser-keş nig r böyle
B -are 'aşıkı g r baht öyle y r böyle
- 2 Vuşlatda b m-i hicr n hicr nda mişnet-i c n
Derd-i fir k böyle vaş   ken r böyle
- 3 Ol serv-i h ş-hir mı tenh  bulup ne are
Ol b -kar r böyle ben şerm-s r böyle
- 4 Dil-d r t nd   ser-keş agy r ise cef -c 
N'etsün y  bülbül-i dil g l böyle h r böyle
- 5 **Nev' ** nice get rsin hicr n y kine t kat
Cism-i niz r böyle c n-ı fig r böyle

265. şiirin devamının olmaması şiirin müfred olabileceğinden ziyade, mecm anın bu kısmında varak veya muhtemel evrak kaybı olduğunu göstermiştir. B ki D v nı'nda rastlanılmayan bu şiirin devamındaki beytin ilk kelimesinin "**şordı**" diye başlaması gerekirken varak kaybı sebebiyle şiirin devamına ulaşılamamıştır.

[54a] : 53b-54a arası varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

266. Mertol TULUM ve M. Ali TANYER , *Nev'  D v n*, G. 446, s. 494 // Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1a "d n" : "d n" D.

4a "cef -h " : "cef -c " D.

- 6 [Ten zevrakın düşürme gird-âbı ıztırâba
Şabr ét gönül ki kıalmaz bu rüzigâr böyle]

267

Ve Lehu [Nev'î]

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilâtün

- 1 Nedür o kıadd-i şanavber nedür o kıadd-i münevver
O çihre mihr-i cihân-süz o sîne mâha berâber
- 2 Ne serv o kıâmete hem-ser ne mâh o sîneye beñzer
O cilve cilve-yi kıudsî o cüsse rûh-ı muşavver
- 3 Ayağın öpmege şâyed bahâne ola yolında
Helâk êtdüñ beni bitsün mezârum üzre çemenler
- 4 Gül ise de diken olsun eger cihân çemeninde
Koyup cemâlün êdersem cemâl-i ğayrıyı manzar
- 5 Mekânı olsa felekler kıarîni olsa melekler
Kıomaz eşigüñi bekler ölince **Nev'î**-yi çâker

268

Ve Lehu [Nev'î]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hâk-i pâyuñ çeşmine kuhl eyleyelden ey perî
Şimdi âdem görmez olmışdur raķîbüñ gözleri

267. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, *Nev'î Dîvân*, G. 62, s. 267

4b “ğayrıyı manzar” : “ğayra nazâr” M.

268. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, *Nev'î Dîvân*, G. 517, s. 534 // Bu şiirin son iki beyti *Dîvân*'da şöyle geçmektedir:

Ŧatlu geldi h'âceye fikr-i metâ'-i Kıandehâr
Terk êdüb biz tâc ile dülbendi aldük sâğarı (G. 517/4)

Fâris'ün erbâb-ı nazmı görse üslûbum benüm
Şâ'ir-i Rûm'ün olurdu Nev'iyâ hâk-i derî (G. 517/5)

- 2 Êtdiler vaşf-ı miyānuña egerçi kıl u kâl
Bulmadılar hîç dehānuñda senüñ bir söz yeri
- 3 Yā çeküp tîr atmada meydān-ı hüsnuñde senüñ
Birbirinden ol kemān-ebrūlaruñ qalmaz gèri
- 4 Hātırından iltifāt etmek geçer ben hākine
Ol şeh-i ‘ālî-cenābuñ n’eylesün düşmez yeri
- [54b] 5 Meclis-i nazmı tamām êtdüñ selām olsun saña
Nev’iyā yā-hū bugün ‘uşşāka bakılar gèri

269

Sā’î Çelebi

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Münharif ebrūlaruñ ey kaşı yā mā-beyndür
Ġamzelerle çeşm-i hūn-rîzūñ ebū seyfyendür
- 2 Leblerüñ Zemzem ruhuñdur Ka‘be-yi aşhāb-ı dīn
Gözlerüñ mihrābda ‘Osmān-ı Zinnüreyñ’dür
- 3 Berr ü baħr-i hüsne mālîk tîġ-i ġamzeñle haṭuñ
Kim maķām-ı Hızr u Mūsā mecma‘u’l-baħreyndür
- 4 Seyl-i eşk-i dīde hecrüñle fezā-yı sīnede
Ayaġı baħre revān olmış şan iki ‘ayndür
- 5 Va‘de geldükde vér cān naķdini cānāneye
Dīnünüñi ihyā eden Sā’î edā-yı dīndür

2a Zemzem: Mekke’de bulunan bir kuyu ve bu kuyudan çıkan suyun adıdır. Hz. İbrahim’in eşlerinden Hacer’in, kendisi ve çocuğu için su bulmak gayesiyle Safa ve Merve tepelerine koşuşturması (sa’y etmesi) esnasında -bir rivayete göre Cebrail kanadıyla, diğeri bir rivayete göre çocuğu topuklarını yere vurmasıyla- bu iki tepe arasında çıkan kutsal sudur (Pala, 2009: 490).

270

Bezmî

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çihrem üstinde görinen şanmañuz 'ayneyndür
Hâk-ı pâyında habîbüñ çağlar iki 'ayndur
- 2 Bir şeh-i 'ālî-cenāba bendeyem biñ cān ile
Mefhâr-ı halk-ı dü-'ālem Seyyid'ül-Kevneyn'dür
- 3 Pertev-i nūr-ı cebîniyle münevverdür cihān
Gül-şen-i cennet cemāliyle o māhuñ zeyndür
- 4 Meylin ol sulţāna gördi dīde ter düşdi dile
Nice demlerdür ki göñlümle gözüm mā-beyndür
- 5 Ka'be-yi kūyuñda halk éy **Bezmî** çākerdür anuñ
Bendesı olmamağ İmān-ı enāma şeyndür

271

Sā'î Çelebi

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Yār ağıyāra beni kıldı işāret geçdi
Gūşe-yi çeşm ile gamz étđi ol āfet geçdi
- 2 Tās-ı nerrād-ı sipihri iñiletđi zārum
İşidüp anı muvaqqit déđi sā'at geçdi
- 3 Nūş édüp bāde-yi 'ışkı ser-i kūyuñda şehā
Dil[den] āvāre olup mest ü melāmet geçdi
- [55a] 4 Fikr-i Leylî'yle yabanlarda gezerken Mecnūn
'Arşada sālîk-i vādî-yi muhabbet geçdi
- 5 Bir gün ola ki cenāzeñ götürüp arduñca
Déyeler **Sā'î**'ye Hâk eyleye rahmet geçdi

271. Bu şiir, nazire izlenimi vermektedir.

272

Nāmī

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 O mihr-i çarh-ı hüsnuñ eşigine yüzümi sürsem
Vefālar eylese ben zerresine ol günü görsem
- 2 Şarāb-ı la'lüñi nüş edenüñ göñlinde gam kalmaz
Vişālüñ 'ālemine erişen olur şeh-i 'ālem
- 3 Vefālu dil-rubānuñ yolına cānlar fidā olsun
Vefāsuz dil-berüñ ben yolına cān vërmez in ölse m
- 4 Kaçup benden olursan ğayra mā'il yok mudur havfuñ
Kıyāmetde tutam ey serv-kāmet dāmenüñ muhkem
- 5 Şarāb-ı 'ışkı çok nüş etmişem ğāyetde mest oldum
O yāruñ küyına hıç nice varam **Nāmiyā** bilmem

273

Ve Lehu [Nāmī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Öldürürseñ de göñül komez eşigüñ taşın
Ol senüñ pādişehüm yoluña komış başın
- 2 Pīr olmuş yaşarur gözi dēyelden berü yār
Başladı gizlemege merdüm-i çeşmüm yāşın
- 3 Şāh-suvārum ko beni ğāşiye-dāruñ olayın
Tutayın ben de senüñ bir yavaş atuñ başın
- 4 H'ān-ı vaşluñ ile dil-ħasteyi añmaz olduñ
Kesme ey şāh-ı kerem gel o faķirüñ başın

273. Bu gazel Kınalı-zāde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Şu'arā'* sında da (Sungurhan, 2017a: 833-835) geçmektedir.

3a “Şeh-süvārum beni kul eyle kapuñda luţf et” **M.**

4a “dil-ħasteyi” : “dil-i ħasteyi” **HÇT.**

4b “başın” : “aşın” **HÇT.**

5 **Nāmiyā** şem' katı bī-edeb olmuş o mehüñ
Çomaz öykinmesini rüyına kesüñ başın

274

Şādık

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

1 Terakķī buldı hūbān içre ol meh-pāre gün günden
Beni mihriyle kıldı zerre-veş āvāre gün günden

2 Şaķın diķķatle nāzır olma ey dil ol ruķı āla
Alup 'aķluñ saña āl eyleye el vere gün günden

[55b] 3 Bugün var kūyına şāyed görine ol güneş tal'at
Bilürsin ķutludur ey 'āşık-ı bī-çāre gün günden

4 Ne hikmetdür bedende zaķm-ı tīgüñ işleyüp artar
Oñulmak 'ādet iken ey řabībüm yara gün günden

5 Tıutup nabzum ba'id olduķça benden ol řabīb-i cān
Çarīb oldu ecel bu **Şādık**-ı bīmāra gün günden

275

[Şabri]

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

1 N'ola artarsa mihrüm ol ķamer-ruhsāra gün günden
Cemāli döndi anuñ mihr-i pür-envāra gün günden

2 Édüpdür gün yüzüñ zerre gibi ser-geşte hūrşīdi
Hārāret kesb éderse n'ola ey meh-pāre gün günden

3 Leřāfet aķz éder durmaz o lebler mihr-i rüyüñdan
Gelür lezzet şan ey tāze-nihālüm yāra gün günden

4 'İlāca varuram dārü'ş-şifā-yı kūyuña her gün
Yine derdüm füzün olmaķda vara vara gün günden

- 5 Şorarsa **Şabrî**-yi dil-ḥaste ḥālin ol ṭabīb-i cān
Zā'if ü nā-tüvān olmaḳdadur bī-çāre gün günden

276

Bezmî

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bahār érdi n'ola cāy olsa bāḡ ezhāra gün günden
Demidür baḡş olına berg ü bār eṣcāra gün günden
- 2 Müşerref eyledi nev-rüz-ı rüşen köhne dünyāyı
Füzün olmaḳdadur şimden-gèrü bir pāre gün günden
- 3 Müzeyyen olmaḡ için 'ālem envā'-ı şüküfeyle
Ḥudā tāb u ṭarāvet vèrmede gül-zāra gün günden
- 4 Nehār-ı şayf ile nev-rüz-ı ḥüsnün bir midür éy meh
Mübārekdür bilürsin éy ḳamer-ruḡsāra gün günden
- 5 Fezā zerrîn-ḳadeḫle ṭoldı zeyn oldı zamānidur
Ḥabāb-āsā olursuñ **Bezmiyā** āvāre gün günden

[56a]

277

[Dervîş Paşa]

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Oldı göricek ḫaṭṭuñı şerm-ende benefşe
Olsa n'ola maḫzün u ser-efgende benefşe

277. Eğridirli Hacı Kemâl'in Cāmi'u'n-Nezâ'ir'inde "benefşe" redifinin ilk olarak Ahmed Paşa tarafından Cem Sultan'a yazılan bir kasidede kullanıldığı ve söz konusu kasidenin diğer benzer şiirlere zemin oluşturduğu bilgisi verilmiştir: **CMN**. Şiir Nu. : 2169, s. 1848. // Pervâne Bey Mecmûası'nda bu ve müteakip benzeri şiirlerin zemin şiirinin Şehîdî'ye ait olduğu düşünölmüştür: **PBM**. Şiir Nu. : 6416, s. 2327 // Dervîş Paşa'ya ait bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālî'nin *Metālî'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 921) geçmektedir. Hisālî, zemin şiir olarak Kabûlî'nin matlaını verir; söz konusu matla şudur:

Ezhāra olup peyk-i şitā şerm-ende benefşe
Olsa n'ola maḫzün u ser-efgende benefşe

- 2 Hattũnla görüp kākũlüni olsa ‘aceb mi
Sünbül buña aşũfte aña bende benefşe
- 3 Bũy-ı haṭ-ı müşgĩnũñ ümĩdine düşüpdür
Budur sebab olmağa perākende benefşe
- 4 Sevdā-yı haṭuñ fikri anı tağa düşürdi
Dĩvāne gibi düşse n’ola bende benefşe
- 5 Eksük degül āhum ğam-ı haṭtuñla kış u yaz
Bende bulunur sünbül-i ter sende benefşe
- 6 Ol deñlü şabā eyledi gül-şende şaṭāret
Kim arķaya dēvrildi kılup ḥande benefşe
- 7 **Dervīş** nice anı kıla haṭtuña teşbĩh
Ḳanda haṭ-ı ‘anber-şikenũñ Ḳanda benefşe

278

Sā’ī Çelebi

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

- 1 Bũy-ı haṭuñı almasa gül-şende benefşe
Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe
- 2 Sevdā-yı haṭ u zũlfũñ ile olalı bāġĩ
Dĩvāne olup düşdi şehā bende benefşe
- 3 Dēvşürmesidür var ise sultān-ı bahāruñ
Şarf-ı çemene oldı perākende benefşe
- 4 Bũy-ı haṭ-ı ‘anber-şikenũñ ğayrıda olmaz
Ḳanda Ḳarabaş ey gül-i ter Ḳanda benefşe

278. Bu şiirin matlai, Peşteli Hisālĩ’nin *Metālĩ’u’n-Nezā’ir*’inde de (Kalyon, 2011: 92) geçmektedir.

4b Ḳarabaş: Ballıbabagillerden, çiçeġi mavi ve menekşe rengine de başakçıklar durumunda olan güzel kokulu bir bitki (*lavandula stoechas*) (Türkçe Sözlük, 2005: 1075).

- 5 Tersā-beçedür ҡoltuđına aldı külāhın
Küffāra yasağ olalı dülbende benefşe
- 6 Bir mikħaledür mīli anuñ sebze-yi terden
Hübān-ı Hıṭā ile Semerkānd'a benefşe
- 7 Vaşf-ı ḥaṭ-ı dil-dārda eş'ār-ı ḥasūd
Sā'ī gögerüp geçdi édüp ḥānde benefşe

279

Meylī Çelebi

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Boynımı egüp tekye-yi gül-şende benefşe
Geymiş oturur egnine gök-jende benefşe
- [56b] 2 Sevdā-yı ḥaṭ-ı yāre düşüpdür gibi miskīn
Olmış ayağı bağlu ser-efgende benefşe
- 3 Yıkmış öñine şeb-külehin seyr-i çemende
Beñzer ṭuruşından ḳatı taḥsende(?) benefşe
- 4 Ḥaṭṭ-ı lebüñi görüp olur ḥaylī perīşān
Cem' olsa şarāb olmağa her ḳanda benefşe
- 5 Yazın ṭađılur şaḥn-ı çemen-zāra megesler
Erişdi bahār oldu perākende benefşe
- 6 Şaḥrālara yayılmaz idi kökelmek için
Lāđar degül imişse ḳatı tende benefşe
- 7 **Meylī** ḳulınuñ tuḥfesidür bu ḥaṭ-ı şı'ri
Düşerdi saña şunmağa ol bende benefşe

279. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālī'nin *Metālī'u'n-Nezā'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 921) geçmektedir.

280

Fidā'ī

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Berg içre arar şeb-nemi gül-şende benefşe
Tañ mı egilüp olsa ser-efgende benefşe
- 2 Girmezse kulağına n'ola āhı hezāruñ
Penbeyle éder gūşını āgende benefşe
- 3 Taḥrīk-i şabā ile aña sille urup berg
Oldı gögerüp 'arızı şerm-ende benefşe
- 4 La'lünde nedür ḥaṭṭ-ı ter éy gonçe-yi ḥandān
Ālūde olur mı 'acabā ḳanda benefşe
- 5 Ḥaḏḏ étse **Fidā'ī** n'ola ger tāze ḥaṭṭuñdan
'illet bu ki mergüb ola ṭurfanda benefşe

281

Sipāhī

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ḥayrān oluban ḥaṭṭuña gül-şende benefşe
Bī-hūde éder ḥayret ile ḥande benefşe
- 2 Jengār-ı ḥaṭ u kākül-i pür-çinüñ ucında
Sünbül yolnup oldı ser-efgende benefşe
- 3 Ḥaṭṭ-ı leb-i Şīrīn'üne Ferhād olıcaḳdur
Düşse n'ola ol derd ile der-bende benefşe

280. Bu şiirin matlaı, Peşteli Hisālī'nin *Metālī'u'n-Nezâ'ir*'inde de (Kalyon, 2011: 921) geçmektedir.

1a Bu mısra 56b derkenarındadır. Derkenara yazılmış olan asıl mısraın yerine yazılmış mısra ise şudur:

"Ḥayrān oluban ḥaṭṭuña gül-şende benefşe" **M.**

281. Mecmûada bu şiirin sadece dört beyti verilmiştir. "Rûm" diye başlayan diğer beyte varak geçişinde rastlanmaması, mecmûanın bu kısmında da varak veya muhtemel evrâk kaybı olduğunu göstermiştir.

- 4 Bir pūla-durur bağı anuñ deste üşürür
Ëy ‘ārızı gül kıanda ħaṭuñ kıanda benefşe

[57a]

282

[Nümāyī]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Şağ u şol ëy serv-ķad kim der-miyāndur ħançerüñ
Dil-firīb ebrūlaruñdan şan nişāndur ħançerüñ
- 2 Nice baş egsün efendi ġamze-yi ser-tīzūñe
Yüz çevirmez kimseden şāhib-ķırāndur ħançerüñ
- 3 Üstine düşse ‘aceb mi teşne-dil ‘āşıkıaruñ
Menba’-ı ‘ayn-ı ħayāt-ı cāvidāndur ħançerüñ
- 4 Kimse aşmaz kirpige zülfüñ gibi sāde ġeçer
ġamze-yi ser-tīz-i çeşmüñden nişāndur ħançerüñ
- 5 Var ise eşk-i Nümāyī ile vërmişsin şuyın
Dem-be-dem ëy serv anuñ’çün ħün-feşāndur ħançerüñ

4 “üşürür”: Mecmûada “işidür” şeklinde geçen kelime mana gereği “üşürür” olarak okunmuştur.

[57a] : 57a’dan öncesi ve 56b’den sonrası için varak veya muhtemel evrāk kaybı tespit edilmiştir.

282. Başlıksız verilen bu şiirin Nümâyi’ye ait olduğu Peşteli Hisālî’nin *Metālî’u’n-Nezâ’ir*’inden anlaşılmuştur. Hisālî’nin mecmuasında Misālî’nin şiiri zemin şiir olarak gösterilir (Kalyon, 2011: 921). Misālî’nin matlaı şöyledir:

Cāme-yi surĥ u kebūd içre nihāndur ħançerüñ
Şan şafaķ içre hilāl-i āsumāndur ħançerüñ

283

‘İzzetî

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Cāme-yi şeb-gün ile cānā ‘iyāndur ḥançerüñ
Zulmet içre Āb-ı Ḥayvān’dan nişāndur ḥançerüñ
- 2 Bir dem içinde nice başlar keser kanlar şaçar
Tīğdur yā ejder-i āteş-feşāndur ḥançerüñ
- 3 Cān vérüp düşüp olurlar üstine dil-ḥasteler
Şöyle beñzer pāre-yi yaḥdan nişāndur ḥançerüñ
- 4 Tīğüñe meyl étmem olsa Āb-ı Kevşer’den nişān
Nice demlerdür şehā ḥāṭır-nişāndur ḥançerüñ
- 5 **‘İzzetî**nün sīnesin mecrūḥ édüp inkār éder
Bu yéter şāhid aña kim cümle ḳandur ḥançerüñ

284

Menba‘î

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 ‘Ālemī kırdı geçürdi bī-emāndur ḥançerüñ
Güyyā dünyāda bir şāhib-ḳırāndur ḥançerüñ
- 2 Boynı baḡlu ḳuluñam dërse inanmam dil-berā
‘Ālem içre server-i gerden-keşāndür ḥançerüñ

283. Bu şiirin matlaı Peşteli Hisālî’nin *Metālî‘u‘n-Nezâ‘ir*’inde de (Kalyon, 2011: 921) geçer. ‘İzzetî’nin matlaı mecmûada şöyle geçer:

Cāme-yi şeb-gündan cānā ‘iyāndur ḥançerüñ
Zulmet içre Āb-ı Ḥayvān’dan nişāndur ḥançerüñ

Hisālî, Misālî’nin şiirini (Kalyon, 2011: 921), benzer şiirlere zemin olarak gösterir; şiirin matlaı şudur:

Cāme-yi surḥ u kebūd içre nihāndur ḥançerüñ
Şan şafaḳ içre hilāl-i āsumāndur ḥançerüñ

284. Kâtip Menba‘î Çelebi’ye ait nazire niteliğindeki bu şiirin matlaı, Kabîlî’nin “*Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş‘âr*” (Gürbüz, 2011: 987) ve Peşteli Hisālî’nin *Metālî‘u‘n-Nezâ‘ir* (Kalyon, 2011: 215) mecmûalarında da geçmektedir.

- 3 Yanuña qalmaz eyā hūnī qatı tīz şatılır
Dem-be dem Şu yérine dökdügi qandur hañçerüñ
- 4 Qanuma girdi boyınca hālüme raqm étmedi
Yérine vardı yatur Şimdi nihāndur hañçerüñ
- 5 Olsa hūn-ālūd Őan bād-ı Őabādan kec olur
Gül-Ően-i hūsnünde naql-ı ergavāndur hañçerüñ
- [57b] 6 Öpsem olmaz acı dil vérür nigārā herkese
Diline perhīzi yok bir bed-zebāndur hañçerüñ
- 7 Yér éderse **Menba’ī** nuñ cāni içre yéridür
Cān qatar cānına yār-ı nükte-dāndur hañçerüñ

285

Mānī

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Rā qaşuñ tuğra-durur andan nişāndur hañçerüñ
Anuñ için ‘āleme hükmi revāndur hañçerüñ
- 2 Mışr ü Őām u Hind’i aldı qabza-yı teshīrine
Berr ü baħre hükme éder Őāhib-qırāndur hañçerüñ
- 3 Bir nice maqlūmı öldürmiŐ yine qan eylemiŐ
Anuñ için éy perī günden nihāndur hañçerüñ
- 4 Kim içerse artık ölmez haşre dek bāqī qalur
Şöyle beñzer Āb-ı Hayvān’dan nişāndur hañçerüñ

285. Őener DEMİREL, *Mānī - Dīvān ve Őehr-enīz-i Bursa*, G. 55, s. 76 // Hisālī’nin *Metālī’u’n-Nezā’ir* mecmūasında Misālī’nin Őiiri, benzer Őiirlere zemin Őiir olarak (Kalyon, 2011: 921) gösterilir. Misālī’nin matlaı Őöyledir:

Cāme-yi surh u kebūd içre nihāndur hañçerüñ
Şan Őafaq içre hilāl-i āsumāndur hañçerüñ

3b “günden” : “gözden” D.

- 5 Diş bilermiş kanını dökmege **Mānī** hastenüñ
Kimseye rahm eylemez bir bī-emāndur hañçerüñ

286

[Hüdāyī]

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Cemāl-i bā-kemālün bī-mişāl olmağda gitdükçe
Dem-ā-dem 'arız-ı gül-günüñ āl olmağda gitdükçe
- 2 Gidersin hāne-yi ağyāra gerçi söylemez ammā
Ġamuñla 'aşığ-ı şūrīde lāl olmağda gitdükçe
- 3 Bēlüñ kuçmağ şehā hīç hātır-ı 'uşşāğdan gitmez
Göñül 'ışğ-ı miyānuñla hayāl olmağda gitdükçe
- 4 Niçün yād eylemezsın yār edersin 'aşığ-ı zāruñ
Meded kıl dest-gīr ol pāy-māl olmağda gitdükçe
- 5 Dilümden gitmez oldı 'ışkuñ ile rā kaşuñ vaşfi
Hüdāyī derd-mendüñ ḳaddi dāl olmağda gitdükçe

287

'Ulvī

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Dirīgā seyl-i eşküm cūy-bār olmağda gitdükçe
Benüm servüm ḳas u ḳāra kenār olmağda gitdükçe
- 2 Ḳarār étmez o meh ḡam-hāneme bir laḳza [geldükçe]
Anuñ'çün 'aḳl u fikrüm tār u mār olmağda gitdükçe

286. Bu gazel, 57b sayfasının derkenarındadır. // Hüdāyī-yi Kadīm üzerine yapılmış çalışmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaçalın, 2016) bu şiire rastlanılmamıştır.

287. İsmail ÇETİN, *Derzī-zāde 'Ulvī Dīvānı*, G. 540, s. 497

2 Uyak gereği 1. ve 2. mısra'ların yerleri *Divan*'dan istifade edilerek değiştirilmiştir. Esasında şiirin beyitlerinin yerleri de farklılık arz etmektedir: Şiirin mecmûada 2. beyiti, *Divan*'da 3; 3. beyit ise *Divan*'da 4. beyit olarak verilmiştir. Beyitler arası mısra karışıklığı olmadığı için mana bozukluğuna da sebebiyet veremeyeceği düşünülerek bu açıdan herhangi bir beyit sıralaması düzenlemesine gidilmemiştir.

2b "fikrüm" : "şabrum" D. // "tār u mār" : "bī-firār" D.

- 3 Müyesser olmadı hergiz vişāluñ şehrine érmek
Ceres gibi işüm feryād ü zār olmağda gitdükçe
- 4 ‘Aceb kimdür [benüm] mäh-1 neve teşbîh éden cismüm
O bedr olmağda [dā’im] ben nizār olmağda gitdükçe
- 5 O büt eyler ayağuß manşıb-1 a’lāya érmekde
Dil-i ‘Ulvī ayaklarda ğubār olmağda gitdükçe

288

Rüstem Pāşā-zāde Ḥasībī Efendi [Ḥasībī]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Olmazın ḥātır-mükedder ben ğam-1 ferdā için
Çekmezin bār-1 cefāsın kimsenüñ dünyā için
- 2 Teşne-leb olsam eger bezm-i erāzilde dilā
Āb-1 rüyum ḥāke şalmam bir kadeḥ şahbā için
- [58a] 3 Étme bī-hüde taleb ey rāġıb-1 dünyā-yı dūn
Nağd-1 ‘ömrüñ kılma zāyi’ bir ‘abeş kālā için
- 4 Ḥātıruß mir’ātını jeng-i kederden pāk édüp
Lāyık-1 ‘arz-1 cemāl ét şāhid-i ra’nā için
- 5 Eyleme ḥāke berāber gevher-i nāmūsuñı
Bezī-i ‘arz étme şaķın dünyā vü mā-fihā için
- 6 Olmasın eyyām-1 ‘ayşuß telḥ meyl-i cāh ile
Ḳalbüñi kılma mükedder bir kuru ğavġā için
- 7 Şāhbāz-1 evc-i istiġnā-iken ‘ālemde ben
Ḥāk olursam yeridür sen kāmēt-i bālā için
- 8 Söylese ḥālin Ḥasībī kaşd-1 düşnām eyle sen
Ḳand ihzār eyle ol tütī-yi şekker-ḥā için

5a “o büt eyler” : “öpüp eller” M.

288. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

289

Sūzī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şīve-yi müşgīn-ğazālān çeşm-i fettānuñdadur
Āb-ı rūy-i dil-berī çāh-ı zenehdānuñdadur
- 2 Pāy-der-gil eyledi serv-i revān-ı gül-şeni
Ol hırām-ı nāz kim kıadd-i hırāmānuñdadur
- 3 Berg-i güldür güyiyā āb üzre düşmiş cā-be-cā
Katrehā-yı hūn-ı dil kim tīg-i bürrānuñdadur
- 4 Şalsa pertev 'ālemi sūzān éder bir lem'ası
Ol muhabbet sūzı kim 'uşşāk-ı nālānuñdadur
- 5 **Sūziyā** mār-ı elem sīneñde olmuş cāy-gīr
Var ise genc-i muhabbet kalb-i vīrānuñdadur

290

Nev'ī Efendi

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dökse yaş erbāb-ı miñnet çeşm-i pür-hūn-ābdan
Yég düşer her kıatresi biñ gevher-i nā-yābdan
- 2 Bāde-yi peymāneden 'ışk ehli cismin çāk éder
Şanasın gül açılır hūrşīd -i 'ālem-tābdan
- 3 Hāmdülillāh ğam degül zāhid tehī-dest olduğum
Toludur peymāne-yi çeşmüm şarāb-ı nābdan

289. Bu şiir, muhtemelen Fuzûlî Divanı'ndaki G. 90 (Parlatır, 2002: 240)'a naziredir. // 'Alî-Şîr Nevâyî'nin Osmanlı şiiri üzerindeki kuvvetli etkisi düşünülduğünde şiirin zemini muhtemelen Nevâyî tarafından (Çetindağ, 2006: 163) atılmıştır. Nevâyî'nin *Fevâyidü'l-Kıber*'deki matlai şöyledir:

Güyiyā köñlüm taħayyül mülkiniñ sultānidur
Kim ħayāl içre kıılır her 'ış kim imkānidur (FDK. 140/1)

290. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, *Nev'ī Dîvân*, G. 323, s. 423

- 4 Cāmuñuñ her kaçresı sākī şerār-ı sūz-bağş
Bunca āteşler nedür bu lāle-yi sîr-ābdan
- [58b] 5 Meskenüñ geh hān-kāh olsun gehî deyr-i muğān
Sā'il-i ķurb-ı Hudā ol Nev'iyā her bābdan

291

Makālī

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dil hānesin ğam-ı ruğ-ı cānān açar kaçpar
Hālvet-serā-yı hāşşını sultān açar kaçpar
- 2 Seyr etdürür iki dizi lü'lü'-i şeh-vār
La'l-i lebüñ ki hoķka-yı mercān açar kaçpar
- 3 Şeh-perlerini nāz ile şāhīn-i zülf-i yār
Cān murğınuñ şikārına her ān açar kaçpar
- 4 [Ben 'andelībin ol yüzi gül görse nāz ile
Destinde bir kitāb-ı Gül-istān açar kaçpar]
- 5 Der-bānuñ olmış éy şanem ağıyār-ı bed-liķā
Hāyfā ki bāb-ı cenneti Şeytān açar kaçpar
- 6 Nażmuñ **Makālī** komadı rağbet cevāhire
Şarrāf-ı dehr bir ķurı dükkān açar kaçpar

4a "sūz-bağş" : "nūr-bağş" **M.**

291. Bu şiir "Makālī" başlığı altında Riyāzī'nin Riyāzu'ş-Şu'arā (Açıkgöz, 2017: 300) ve 'Ahdī'nin Gülşen-i Şu'arā (Solmaz, 2017: 280) tezkirelerinde de geçmektedir.// Makālī'nin bu gazeli mecmûada Derzī-zāde 'Ulvî tarafından tanzîr ve Zihnî tarafından tahmîs edilmiştir.

1b "hāşşını" : "hāşşımı" **RZŞ.**

2a "dizi" : "düri" **RZŞ.**

4 Bu beyit Gülşen-i Şu'arā'da yoktur.

4b **Gül-istān**: İranlı şair Sa'dī-yi Şîrāzī'nin adı Bûstān'la beraber anılan diğerk meşhûr kitabı.

292

'Ulvî

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Hüsni-ni niķābın ol şeh-i hūbān açar kıapar
Ṭāvūs-ı şeh-perin dem-i cevlan açar kıapar
- 2 [Bülbül-i ğarībe olmadı tīmār gerçi kim
Gül defterin nesim-i gül-istān açar kıapar]
- 3 [Girmez metā'-ı vuşlat ele nice demdür āh
Ṭullāb-ı çarḥ ḥ'āceye devrān açar kıapar]
- 4 Bā-şāhbāz-ı der-geh éder şayd-ı murğ-ı rūḥ
Mestāne gözlerin o fettān açar kıapar
- 5 Dil kıaşrınıñ kelīdi ğam-ı yār elindedür
Der-ġāh-ı şāh-ı 'ālemi der-bān açar kıapar
- 6 Hıarc étdi naķd-ı eşkini yāķūt la'lüñe
Şarrāf-ı dīde bir kıurı dükkān açar kıapar
- 7 Eş'ār-ı 'Ulvî'ye gözi tuş oldu var ise
Mecmū'asını nāz ile cānān açar kıapar

293

Ferd

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Yok nesnemüz ki lāyık ola ḥāk-i pāyuña
Ancaķ devām-ı devletüñ için du'ādayuz

292. İsmail ÇETİN, *Derzî-zâde 'Ulvî Dîvânı*, G. 189, s. 302 // Bu gazelin uyakları, "Derzî-zâde 'Ulvî" çalışmasında "açar kıapar" olarak geçmektedir. // Makālî'nin bu mecmûada da bulunan "açar kıapar" redifli gazeline naziredir. // Bu şiirin 2. ve 3. beyitleri, mecmûada; 4. ve 5. beyitleri Dîvân'da yoktur.

6a "hıarc étdi" : "şarf étdi" D.

6b "dīde" : "dehr" D.

7a "tuş oldu" : "düş oldu" D.

294

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Sipāhī Ahmed Çelebi

Ayağ'ayağ üzere nüş edelüm

Sā'ī Çelebi

Menzil uzak ayak ayak gidelüm

[59a]

295

Su'ūdī-zāde Kadri Çelebi Zekeriyyā Efendi'ye Dêdügi Kaşidedür [Kadri]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Pertev-i mihr-i cihān-tāb ile Üstād-ı Ezel
Başladı berf ü yaħuñ müşkilini étmege ħal
- 2 Bîşe-yi t̄ārem-ı çārümde açup pençesini
Şîr-veş mihr-i felek étدی yine kaşd-ı Ĥamel
- 3 Bāğda her gül-i rengin işin altun étدی
Püte-yi ğonçeye şeb-nem édicek tarħ-ı 'amel
- 4 Sāye-yi ebr ile mānend-i şeb oldı 'ālem
Lāleler gül-şene dikse n'ola yêr yêr meş'al
- 5 Tel ħār ile bir dil-ber-i ra'nāya döner
Pür ola rişte-yi bārān ile çün sebze-yi tel
- 6 Naql édüp gül-şene esbāb-ı neşātı edelüm
İhtiyār-ı gül ü mül terk-i tenūr u minķal
- 7 Va'deler étmiş idüñ gelmege bezm-i çemene
Şimdi éy sākî-yi gül-çihre ħilāf eyleme gel

294. Sadece ilk beytinin verilip, varak geçişinde devamına rastlanılamaması, bu şiirin matlandan sonra varak veya muhtemel evrāk kaybını olabileceğini düşündürmüştür. Şiir muhtemelen müşterek gazeldir; mecmûada sadece ilk beyti verildiği için müfred kabul edilmiştir.

[59a]: Bu varaktan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

295. **Derkenar Bilgisi:** Su'ūdī Efendī Ĥaleb'e kâdī oldukça Kadri Çelebi-bile gitmek murād edinüp kırkıdan terakķi ile munfaşıl olmak recāsına mezbûr kaşideyi ve āħirinde meşûr olan kıt'a-yı talā Rümeli kađi-'askeri Zekeriyyā Efendī'ye dêmişdür.

- 8 Gül-i sîr-âb ruĥuñsuz vère yârâna şudâ'
Bâde-yi nâb lebûñsüz vère rindâne kesel
- 9 Hâll édüp yah varak-ı sîmi şikeste baĥa
Cûy-bâr ile çeker şafĥa-yı bâĥa cedvel
- 10 Nâ-geh mecmû'a-yı bâĥa ola taĥrîr-nüvîs
Ser-i erbâb-ı divel dâver-i Bercîs-maĥal
- 11 Efđal-ı dehr semiyy-i Zekerıyyâ-yı nebî
Şadr-ı seccâde-nişînân-ı Nebıyy-i Mürsel
- 12 Şaf-ı erbâb-ı kemâlâta İmâm-ı A'zam
Meclis-i fazl u 'ulûm u hünere şadr-ı ecell
- 13 Fazla-yı câme-yi iclâli sipıhr-i aĥlas
Pâre-yi na'li gele gûşe-yi Bercîs ü Zuĥal
- 14 Olalı nâĥun [u] nûk-ı kâlemi 'uĥde-güşây
Hâll olupdur girih-i müşkil mâlâ yenĥal
- 15 Êtmege çeşm-i cihân-bîn-i 'ulûmı rüşen
Ĥâmesi mîl-i zer-endüd u devâtı mikĥal
- 16 Pençe-yi mihr kef-i cûdı ile baĥş edemez
Pençe-gîr ola mı hîç Rüstem-i Zâl ile eşell
- [59b] 17 Serverâ ĥunk-i felek emrûñe râm olsa n'ola
Oldı çün dest-i cebînet-keş-i ĥadrûñde kesel
- 18 Şîr-i ĥarrende-yi meydân-ı kemâlâta ne ĥam
Rûbeh-âsâ ĥutalum ĥaşm éde âheng-i ĥiyel
- 19 Nûkhet-i ĥulĥuña taĥlîd éder a'dâ ammâ
Vère mi ca'l ile bûy-ı gül-i gül-zârı cu'al

11 Mecmûada bu beyit kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

- 20 Hāşre dek halk-ı cihān eylese tafşil ü beyān
Ḳala ‘ālemde yine defterde fazluñ mücmel
- 21 İhtişār eyle sözi başla du‘āya **Ḳadrī**
Zāhir olsun dēr iseñ nükte-yi mā ḳall ve dell
- 22 Nitekim şadr-ı serir-i çemeni şāh-ı bahār
Göre verd-i çemen-ārā-yı gül-istāna maḫal
- 23 Rif‘at ü ‘izzet ile mesned-i devletde müdām
Ber-ḳarār eyleye sulṫān-ı ezel-i ‘izz ü cell
- 24 Rızḳ-ı erbāb-ı dil oldukça ḳapuñda taḳşim
Oḳuna nāmuña her rüz nice medḫ u ḡazel

296

Ve Lehu Ḳıṫ‘a [Ḳadrī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Derd-i ḡamla ḫasb-ı ḫāli saña taḳrīr eyleyem
Gūş ḳıl ey āfitāb-ı ṫārem-i cāh u celāl
- 2 Miḫnet-i eyyām ile oldum hilāl-āsā za‘īf
Eyledüm ‘azm-ı sefer çün ḳalmadı şabra maḫāl
- 3 Ḥāzretüñden n’ola ümmīd-i teraḳḳī eylesem
Mihrden olsa cüdā olur teraḳḳīde hilāl

[60a]

297

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

باد جاھت بی قیاس و باد فیضت بی کران
باد عزت بی زوال و باد عمرت [جاودان]

297. Farsça beyit. // 60a'nın derkenarına başlıksız olarak yazılan bu beytin şairi tespit edilememiştir.

Kaşide-yi Bâkî Efendi [Bâkî]*mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*

- 1 Gül meclisinde lāle yine kıldı āşikār
Āyīn-i bezm-i 'iṣret-i Cem-şīd-i kām-kār
- 2 Gül-zāra gel ki cümle cihāndan nümūnedür
Şaḥn-ı çemende ḥāşıl olur seyr-i her diyār
- 3 Döndi diyār-ı Rūm'a semenlerle gül-istān
Güyā ki sevād-ı mülk-i Ḥabeş'dür benefşe-zār
- 4 Şaḥrāyı kıldı lāle Bedaḥşān vilāyeti
Gül-zārı étدی tāze çemen mülk-i sebze-zār
- 5 Dülāb kırdı kıavs-ı kıuzah bāğ-ı 'āleme
Mīzāb gibi her yañadan ağıdı cüy-bār
- 6 Çarḥ oğlarını atdı yine gül-şene seḥāb
Altun göbeklü bir siper-i la'l tıtdı ḥār
- 7 Gösterdi āb 'aks-ı gül-i bāğı nitekim
Ruḥsāra fetḥi āyīne-yi tīg-i şehriyār
- 8 Ol kim gubār-ı der-gehine intisāb ile
Eflāka érđi küngüre-yi tāc-ı iftiḥār
- 9 Mülk-i suḥende nevbetümüz çaldı rūzigār
Āfākı tıtdı velvele-yi kūs-ı iştihār
- 10 **Bâkî** ne deñlü sözlerüñ āb-ı revān ise
Ağar şu gibi yerde gerek rüy-ı i'tizār

298. Sabahattin KÜÇÜK, *Bâkî Dîvânı*, K. 17, s. 38-39

3a "gül-istān" : "şaḥn-ı bāğ" D.

7b "ruḥsāra fetḥi" : "nuṣret yüzini" D.

- 11 anda gedā-yı bī-ser ü pālar senūñ gibi
anda edā-yı medḥ-i ŧehinŧāh-ı kām-kār
- 12 Yüz sür Cenāb-ı Ha'a niyāz [ü] tazarru' et
Olsun mezīd 'ömr-i Hudāvend-i rüzigār
- 13 adr [ü] ŧerefde her gēcesi Leyletü'l-berāt
Eyyām-ı 'ömr-i devleti nev-rüz u nev-bahār

299

Müfred [Hüdāyī]

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Çemende ŧanmañ olupdur ŧüküfeler tezyīn
Ġamuñla ḥaste yaturken çiçek çiardı zemīn

300

Bākī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ne ŧeref cāhil eger olsa zamānen sābık
Gül-i ter soñra gelür gül-ŧene evvel ḥas u ḥār

[60b]

301

ŧenā'ī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Müneccim gevher-i nā-yāb-ı la'lin bī-niŧān söyler
Ne dem kim noka-yı reml ile gā'ibden niŧān söyler

11a “anda” : “andan” D. // “kām-kār” : “tāc-dār” D.

299. Hakan YEKBAŧ, *Hüdāyī-i Kadīm Dīvānı*, Matla 5, s. 404// Mecmūa alıŧmalarında bu ŧiir Hüdāyī'ye (Evecen, 2011: 196) ve Rāziye Kadın'a (Avcı, 2018: 587-619) yazılmıŧtır.

1a “ŧanmañ” : “ŧanma” a.g.e.

300. Sabahattin KÜÇÜK, *Bākī Divanı*, K. 25, 26. beyit, s. 68

1a “cāhil eger” : “cāh ile ger” D.

301. Nazire izlenimi veren bu ŧiirin ilk iki beyti Kınalı-zāde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü'ŧ-ŧu'arā*'sında da (Sungurhan, 2017a: 256) gemektedir.

- 2 Degül ‘ışk ehli güftār-ı lebüñden bir nefes hālī
Ne mümkün başını kesseñ de cānā bir zamān söyler
- 3 Dehānı yoğdur ol servüñ tekellümden degül hālī
Meger la‘līn-ķafesde tütī-yi řirīn-zebān söyler
- 4 Zebānın řakķ édüp tīg ile ķat‘ étseñ eger başın
Ķalem vaşf-ı dehānuñ huřk-leb raţbü’l-lisān [söyler]
- 5 **Şenā’ī** oldılar řehrī ķamer devrinde meh-rūlar
Éderse zāhiren ‘uřřāķa istiğnā nihān söyler

302

[Tercī‘-i Bend-i Rahmī]

mef‘ülü mefā‘ilün mef‘ülü mefā‘ilün

I

- 1 Éy dil nice bir dehrüñ derdin çekesin muķkem
Bu bār-ı girān étđi ķaddini sipihrüñ ĥam
- 2 Yād eyleyeyin gūř ét bir ĥādise-yi mu‘zam
Bu ķiřřā beyānında oldı nice dil ebkem
- 3 Bir gevher-i yektādan ĥalk oldı ķamu ‘ālem
Cehl ile kimi cāhil ‘ilm ile kim a‘lem
- 4 [Vaşl ile kimi řādān hecr ile kimi pür-ġam
Kimisi gedā olmış kimisi şeh-i ekrem]
- 5 Ķafletle nazār ķılma aç gözüñi gel bir dem
Bu mes‘ele baĥşinde ‘āķiller olur mülzem
- 6 Bu bezm-i şarab-sāza geh gāh oluban maĥrem
Tācını édüp keĵ-rev ‘ıyş eyler idi ĥurrem
- 7 Cem cāmını nūř étđi sürđi nice dem Rüstem
Bu bezm gerü bāķī ‘ālem gerü bu ‘ālem

2a “keseñ de cānā” : “kessek de cānān” HĶT.

302. Mustafa ERDOĶAN, Bursalı Rahmī ve Dīvānı, Tcb. s. 96-98// Dīvān’da bu şiir musammat olarak deġerlendirilmiştir.

I. 2b “Bu ķiřřa beyānında ‘āķiller olur mülzem” M.

I. 5b “‘āķiller olur mülzem” : “ oldı nice dil ebkem” M.

II

- 1 [İcād edicek Vācib bu ‘ālem-i imkānı
Bir gevher-i pāk étđi māhiyyet-i insānı
- 2 Derc eyledi albinde gencīne-yi pinhānı
Nefs ejderidür anuñ her laza nigeħ-bānı
- 3 Dil kişverinüñ olmuş her biri birer ħānı
İllā n’edelüm ‘ālem olmasa eger fānı
- 4 ‘Ayyār-ı felek apdı tāc-ı ser-i ħaanı
Nüş étmedi İskender ser-Çeşme-yi Ħayvān’ı
- 5 Şoñ ucı yele vērđi evreng-i Süleymān’ı
Geşť étmege ‘azm étđüm eṫrāf-ı gül-istānı
- 6 Bu beyti our gördüm bülbül édüp efgānı
Güş eyleyicek güller āk étđi girībānı
- 7 Cem cāmını nüş étđi sürđi nice dem Rüstem
Bu bezm gērü bāı ‘ālem gērü bu ‘ālem]

III

- 1 [Cellād-ı felek her dem ger ekse dilā şimşır
Tut gerden-i teslīmüñ yok ayrı daı tedbır
- 2 Ne yazdı ise başa bir bir getirür tağır
Ger nık ü eger beddür olmaya azā tayır
- 3 Bir yañadan ħār-ı am oldı baña dāmen-gır
Ālām-ı ser-encāmuñ seyrān edicek bir pır
- 4 Bir cām şunup ıldı sūz-ı dilüme te’sır
Şan āb-ı ħayāt ile ılmışdı anı tamır
- 5 Vaşfında ħired ‘aciz diller edemez ta’bır
Oldı dil-i vırānum anuñla o dem ta’mır
- 6 Ol cām-ı şafā-başuñ eṫrāfına bı-taşır
Bu beyt-i dil-āvizi ılmışlar idi tarır
- 7 Cem cāmını nüş étđi sürđi nice dem Rüstem
Bu bezm gērü bāı ‘ālem gērü bu ‘ālem]

IV

- 1 [Seyrān édeyin dérsen̄ pür-ḥūn ser-i Dārā'yı
Var deşt-i fenā içre gör lāle-yi ḥamrāyı
- 2 Dünyāya kıyās étseñ ger füshat-ı 'uḳbāyı
Seyr eyle meşellesde eşkāl-i zevāyayı
- 3 Bir sākī-yi meh-veşden nüş ét yūri şahbāyı
Düş kūy-ı ḥarābāta ol 'āşık-ı rüsvāyī
- 4 Rūḥānī naẓar eyle görseñ ruḥ-ı zībāyı
Şüretde yürür ḳalma feh̄m eyle bu ma'nāyı
- 5 Bu pendī işitdükde ol dem dil-i şeydāyī
Mey-ḥāneye 'azm étđi geşt eyledi her-cāyı
- 6 Bir encümene érdüm gördüm nice dānāyı
Her biri tutar elde cām-ı ṫarab-efzāyı
- 7 Bu beyti oḳur gördüm baḡrını delüp nāyı
Şevḳ ile semā' eyler ol dem nice Mollāyī
- 8 Cem cāmını nüş étđi sürđi nice dem Rüstem
Bu bezm gérü bākī 'ālem gérü bu 'ālem]

V

- 1 [**Rahmī** n'ola ṫālī'den eylerse şikāyetler
Çekđi bu feleklerden çok dürlü felāketler
- 2 Nā-ehle müyesserdür her dürlü sa'ādetler
Dānā-dil ü kāmiller çekmekde melāmetler
- 3 'Āḳil ola divāne fikr olsa bu ḥāletler
Nā-dāna neden bilsem āyā bu ri'āyetler
- 4 Bir gün beni ḥāk eyler āḫir bu ḳaşāvetler
Sifle olanuñ varur ayaḡına devletler
- 5 Cān ile perī-rūlar eyler nice ḥidmetler
Var ise kıyāmetden oldı bu 'alāmetler
- 6 Zevḳ ile sürür ile étđi nice 'işretler
Dünyā gibi 'uḳbāda sürsüñ nice rāḫatlar
- 7 Cem cāmını nüş étđi sürđi nice dem Rüstem
Bu bezm gérü bākī 'ālem gérü bu 'ālem]

303

Zātī

mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün mefā'ülün

- 1 Muḥabbet şāhınıñ oldum ten-i zerd ile bir şīri
Duḥān-ı āhum anuñ'çün taḳupdur baña zencīri
- 2 Yine ḳan eylemiş éy dil şehüñ şemşīri vü tīri
Sen anuñ tīrini ḥabs eṭ benüm boynuma şemşīri
- 3 Güneş ḥüsnüñ görüp dīvāne olmuş çarḥa girmiştir
Şu'ā'ı boynına anuñ anuñ'çün taḳdı zencīri
- [61a] 4 Tıtuşdı nice nice pehlevānlar başmadı kimse
Cihānda küşt-gīri āteş-i 'ışk-ı cihān-gīri
- 5 Nihāl-i serv-i ra'nāyı dikelden bāğ-ı ḳalbümde
Girüpdür göñlüme **Zātī** kemān-ebrūlaruñ tīri

304

Sānī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nice ruḥ reşk-i gül ü lāle-yi ḥamrādur bu
Nice fem ḡonçe-yi Bāğ-ı İrem-ārādur bu
- 2 Mey ü maḥbūba düşünme çıkar elden zer ü sīm
Giderek müflis éder müsrif-i dünyādur bu
- 3 Görmek ile yüzüñi ḳalbe ḳanā'at gelmez
Seyr-i dil-dāra doyulmaz ne temāşādur bu
- 4 Dédüm üftādeñi şalduñ niye ferdāya dedi
Ḥātır-ı 'āşıḳa bir gūne tesellādur bu
- 5 Būse vér **Sānī**'ye ḳılsun dēr iseñ vaşf-ı lebüñ
Ḳand ile besleyecek ṭütī-yi gūyādur bu

303. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, *Zātī Dīvānı*, G. 1562, s. 360

304. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

305

Şem'î

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Baña oldukça ğam-ı 'ışık ile lezzet bākî
Saña olsun şanemā devlet ü 'izzet bākî
- 2 Hele biz şimdi lebüñ cāmını nūş eyleyelüm
Aramuzda senüñ ile yine şöhet bākî
- 3 Cevri çoğ étse baña ğam degül ol gönçe dehen
Bu imiş naħnu k̄asemnādaki k̄ismet bākî
- 4 Cān çıkınca hele h̄idmetde bir eksük k̄omaduk
Eger ölmezsek efendi yine h̄idmet bākî
- 5 Şimdi bu bendelere luḫfuñı göster görelüm
Şoñra cevr eyler iseñ **Şem'î**'ye miḫnet bākî

306

Ḥālīşî

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Levḫ-i ruḫuñ üstindeki şol ḫaḫ ki celīdür
Dil-ḫastelerüñ ḫaḫ-ı berāt-ı ecelidür

305, Murat Ali KARAVELİOĞLU, **Şem'î Dîvânı**, G. 190, s. 238-239 // Bu şiir Necâtî Beg Dîvânı'ndaki G. 604 (Tarlan, 1992: 420)'e naziredir: PBM. Şiir Nu. 8147, s. 2926. Necâtî'nin matlai şöyledir:

Sākiyā çünki degül kimseye fırsat bākî
Gel şabūḫı içelüm var ola elbet bākî (G. 604/1)

1a “baña” : “bile” D. // “lezzet” : “miḫnet” D.

1b “şanemā” : “bu şafā” D.

2a “biz” : “gel” D. // “lebüñ” : “felek” D.

3a “étse” : “eyle” D. // “ol” : “èy” D.

3b **Naħnu k̄asemnā** : أَهْمُ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

“Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyor? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık.” (Zuhruf/32)

4a “hele h̄idmetde bir eksük k̄omaduk” : “hele ben h̄idmeti eksük k̄omadum” M.

5a “bu” : “biz” D.

306. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1a **Celī**: Hatt-ı celī de denilen bir çeşit eski el yazısıdır.

- 2 Cān naqdine étdüñ lebüñüñ bûsesin ikrār
Hakḳā bu ki cān ile seni beslemelidür
- [61b] 3 Ben maḥrem idüm ‘ālem-i ḳuds içre senüñle
Mihrüm saña éy rûḥ-ı muşavver ezelîdür
- 4 Eyyām-ı şitā érđi ḳışaldı yine günler
Éy şāḳī yürüd Cām-ı Cem’i gün gécelidür
- 5 Éy Hālišī sīnemde o meh kesdügi her na’l
Surḥ ile yazılmış şanasın ‘ayn-ı ‘Alī’dür

307

Cemālī

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

- 1 Tīmār-ı ḡam-ı yār elümde ezelîdür
Kim ‘ışḳı anuñ bu dil u cānuñ bedelidür
- 2 Ḳāl ile bugün éde idüñ ḳalbümi hāliš
Muḥrib yine beñzer ki bu şavtuñ ‘amelidür
- 3 Gel giryesine zāhidüñ étme ḳatı ḥande
Éy gül gülicek devrde anuñ saḳalidür
- 4 Taḡlarda gezerse yeridür Ḳays ile Ferhād
‘İşḳ éline şāham baña anlar cebelîdür
- 5 Şūfiye ḳatı ḫatlu gelür zühd ü riyāsı
Ḥattā görüñ ol géydügi ḥırḳa-yı ‘Alī’dür

4b Cām-ı Cem: Cemşîd, Keyhüsrev, Hz. Süleyman yahut da Büyük İskender (Zülkarneyn)’e ait olduğu söylenen sihirli kadehtir. Şarabın Cem döneminde yapılmış olmasıyla bu adla anılan kadeh, dünyadaki her havadisi gösterme özelliğine sahipti. Keyhüsrev, bu kadeh sayesinde Gîv oğlu Bîjen’in kuyudan kurtulmasını sağlar. İçine çeşitli şekillerin işlendiği bu kadeh, Cām-ı Cem, Cām-ı Cihān-nümā, Cām-ı ‘Ālem-bīn, Cām-ı İskender, Āyīne-yi İskender gibi adlarla da anılır (Yıldırım, 2008: 190-194).

307. Nazire izlenimi veren bu şiire Cemālî Dîvânı üzerine yapılmış çalışmalarda (Nomer Kahraman: 2002, Derdiyok: 1988) rastlanılamamıştır.

6 Dil-ḥaste **Cemālī** özi ḥālinden urur dem
Ferhād anuñ arada ḍarb-ı meşelidür

308

ez-Ḥadīkatü's-Sü'edā-yı Fuzūlī-yi Bağdādī rahmetullāhi 'aleyh [Fuzūlī]
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Ta'ālallāh bu [ne] ruḥsār-ı mergüb-ı dil-ārādur
Ki dil derkinde 'āciz cān temāşāsında şeydādur

309

Ve Lehu [Fuzūlī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Eyle kim ma'şūkı 'āşık ğayra dem-sāz istemez
'Āşıkın ma'şūk hem ğayr ile hem-rāz istemez

310

Ve Lehu [Fuzūlī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Cān ile bizden eger ḥōşnūd ola cānānumuz
Cāna minnetdür anuñ ḳurbānı olsun cānumuz

308. Şeyma GÜNGÖR, **Hadīkatü's-Sü'eda**, s. 36

309. Şeyma GÜNGÖR, **Hadīkatü's-Sü'eda**, s. 37 // Bu beytin zemini muhtemelen Nesîmî'ye aittir **CMN**. Şiir Nu. : 1037, s. 886. Nesîmî'nin matlaı şöyledir:

Sen baña yār ol ki gönlüm bir daḡı yār istemez
Gönlümün dil-dārı sensin özge dil-dār istemez

1b “‘āşıkın” : “‘āşıkı” **M**.

310. Şeyma GÜNGÖR, **Hadīkatü's-Sü'eda**, s. 38

1a “ola” : “olur” **HS**.

311

Ve Lehu [Fuzūlī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Derd-i 'ışk-ı yār gön'lüm mülkinüñ sultānidur
Hükmi anuñ hükmi-durur fermān anuñ fermānidur

312

Ve Lehu [Fuzūlī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Cānumı cānān eger isterse minnet cānuma
Cān nedür kim anı kurbān étmeyem cānānuma

313

Ve Lehu [Fuzūlī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Lezzet-i şevk-ı cemāli dem-be-dem eözün olur
'Arızın gördükçe göz gön'lüm beter meftün olur

[62a]

314

[Āzerī]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Telh étđi 'ıyşımı lebüñi nüş-ıhand éden
Kılmış seni şabīb beni derd-mend éden
- 2 Vérmiş şekīb ü şabrı sevüp sen sitem-geri
Şabr ét belā-yı 'ışka déyü [baña] pend éden

311. Şeyma GÜNGÖR, *Hadikatü's-Sü'eda*, s. 39

1b "hükmi-durur" : "hükmidür ü" HS.

312. Şeyma GÜNGÖR, *Hadikatü's-Sü'eda*, s. 39

313. Şeyma GÜNGÖR, *Hadikatü's-Sü'eda*, s. 47

1a "şevk-ı" : "zevk-ı" HS.

314. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

- 3 Āteş birağdı micmere-yi alb-i ‘āşıkā
Ruhsāruñ üzre dāne-yi hālūñ sipend eden
- 4 Zencīr-i ‘ışkuña beni pā-beste eyledi
Cān gerdenine halka-yı zūlfūñ kemend eden
- 5 Dest-i ümīdüm eyledi kūtāh **Āzerī**
Yāruñ nihāl-i āmetini ser-bülend eden

315

[Maḥmūd]

mefūlü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 La‘lūñ şarābı sāğar-ı şahbāda bulunmaz
Zevki lebūñūñ bāde-yi hamrāda bulunmaz
- 2 Ol zūlf-i semen-būda olan ḥüsn ü leṭāfet
Ḥaqqā ki dilā sūnbül-i ra‘nāda bulunmaz
- 3 Ēy ḥaddi gül ağızuña fi’l-cümle müşābih
Bir gonçe-yi ter gül-şen-i dünyāda bulunmaz
- 4 Sen serv-adūñ gerçi ki dil-dādesi çokdur
Bir bencileyin sāye-veş üftād[e] bulunmaz
- 5 Ēy şāh-ı cihānum saña kul olalı **Maḥmūd**
Bir laḥza gamuñdan senūñ āzāde bulunmaz

315. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1a Bu mısradā vezin aksamaktadır.

316

[Maḥmūd]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Hāk-i pāyuñ başuma tāc-ı sa'ādet bilürin
Êşigin ḥidmetini devlet ü 'izzet bilürin
- 2 Cān dilerse baña gönder şanemā ḥançerüñi
Aña cān vèrmeği ben cānuma minnet bilürin
- 3 N'ola dil murğı eger uçmağ'a meyl eyler ise
Ser-i kūyuñı senüñ gül-şen-i cennet bilürin
- 4 Zaḥmete girme ṭabībā baña sen étme 'ilāc
Ḥaste-yi 'ışk-ı nigār olmağı şıḥḥat bilürin
- 5 Ğam-ı dil-dār ile ālūde gibi ey **Maḥmūd**
Ḥaḫ bu kim nüzhet-i dil bil ki meserret bilürin

[62b]

317

Zihnī

müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün

- 1 Açıldı şeb-büy ile gül esdi nesīm-i şubḥ-dem
Sākī çemende bāde şun zerrīn-ḳadeḥle dem-be-dem
- 2 Saḫf-ı semāda zer-feşān 'Anḳā-yı fīrüz-āşiyān
Pür-zīb ü fer her būsītān bāğ-ı cihān reşk-i İrem
- 3 Édüp çemende ol Şamed izhār-ı şun'-ı bī-'aded
Şimşadı ḳıldı rāst-ḳad zülf-i nigārı ḥam-be-ḥam

316. Bu şiirin zemin şiiri muhtemelen 'Abdī'ye aittir. 'Abdī'nin matlai şöyledir:

Êşigüñüñ şanemā zilleti 'izzet bilüriz

Ehl-i 'ışk olmayan 'izzet bilüriz (CMN. Şiir Nu. : 1040, s. 888.)

[62b] : Bu sayfadan sonrası için varak veya muhtemel evrāk eksikliği tespit edilmiştir.

- 4 Sūsen zebān-ı ḥāl ile bülbül şafā-yı bāl ile
Her gönçe bu minvāl ile açdı senā-yı şāha fem
- 5 K'ey-ḥusrev-i vālā-neseb oldı muṭī' emrūñe hep
Fermān-revāyān-ı 'Arab rūzī-yi şāhān-ı 'Acem
- 6 Tendür cihān sen cānısın luṭf u mürüvvet kānısın
Sultān Selīm-i Ṣānī'sin ibn-i Süleymān-ı düvüm
- 7 Ey lāle-ruḥ gül vaḳtidür hengām-ı gül gül vaḳtidür
'İy ü tenāvül vaḳtidür gel bezm-i bāğa eyle dem
- 8 Bezm-i çemende bī-direng nüş ét şarāb-ı lāle-reng
Mir'āt-ı dilde ḳoma jeng alup elüñe Cām-ı Cem
- 9 **Zihnī** sipihr-i bī-vefā eylerse cāna biñ cefā
Mest-i müdām ol sür şafā bezm-i cihānda çekme ğam

318

Bezmī-yi A'mā [Bezmī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Cilvede her gören ol Yūsuf-i zerrīn-kemeri
Kemer-i hālede seyr eyledi şanur ḳameri
- 2 Ḳameri yaḳasın ol Yūsuf-ı Mısr-i ḥüsnüñ
Beñzedürsem günidür maṭla'-ı mihre seḫeri
- 3 Seḫerī eyleyen ol Yūsuf-ı ṣānīye nazar
Yaḳar odlara Züleyḫā gibi cān u ciġeri

318. Makta beytin de dâhil olduĝu son beyitler mecmûada yoktur. Beşinci beytin son kelimesi olan “başarı”ndan sonra gelen beytin ilk kelimesinin de bu kelimenin olması ve varak altında bunun yazılmış olması varak veya muhtemel evrak eksikliğini ortaya koymaktadır. // Bu gazelde îade söz sanatına başvurulmuştur. // Bu şiir muhtemelen Emrî Çelebi'ye naziredir. Emrî'nin, bir şiir mecmûasında (Evecen, 2011: 404-405) rastlanılan şiirinin matlaı şöyledir:

Āh kim görmeyeli sen yüzi gül serv-ḳadi
Ḳalmadi ḥaste-dilüñ nāle vü āha mededi

- 4 Cigeri yakıla hākister ola döne döne
Cān ile olmağ ümīd etmeyen anuñ nökeri
- 5 Nökeri olsa yéridür harem-i hāşşında
'Ālemüñ cümle olan merdüm-i 'ālī-nazarı
- 6 Nazarı beddür eşer eyler aña kılsa nigāh
Bağmasun nergis-i bāğ açup igende başarı

[63a]

319

Nidāyī-yi 'Acem

müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün

سرمة چشم عاشقان خاک سم سمند تو
نخل امید بی دلان سرو قد بلند تو

320

Maṭla' ['Ārifī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Naşīhat eyledüğümce 'arağ-rīz olma hūyuñdur
Şağın incinme kim cānā murādum āb-ı rūyuñdur

321

Mevlānā Tābi'ī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

تا جدا گشته ام از یار من محزون را
غم جدا غصه جدا درد جدا پیش آمد

[63a] : 318. şiirin devamının olmaması 63a'dan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliğini ortaya koymaktadır.

319. Farsça beyit.

320. 'Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ* (Kılıç, 2018: 448) ve buna benzer diğer bazı kaynaklarda da geçen bu matlain 'Ārifî Hüseyin Çelebi'ye ait olduğu anlaşılmıştır.

321. Farsça beyit.

322

Ḳalender

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Muşhaf-ı ḥaddini o meh bir kez

'Āşık-ı zāra öpmege vërmez

[63b]

323

'Ulvî

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nūr-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bīmāra fidā
Dil ü cānum ol iki ğamze-yi ḥün-ḥ̃āra fidā
- 2 Gözlerümde ol iki merdüm-i ğam-dīdelerüm
Ruḥlarıñda şol iki ḥāl-i siyeh-kāra fidā
- 3 Dil-i bīmārumı étdüm reh-i 'ışık içre ğubār
Ten-i şad-pāremi kıldum dil-i dil-dāra fidā
- 4 Çeşm-i pür-ḥündan aḳan dāne-yi eşküm güheri
La'l-i dil-berde dizilmiş dürr-i şeh-vāra fidā
- 5 'Aḳl u şabr u ten ü cān u dil ü dīnüm ne ki var
'Ulviyā cümlesi ol ṭurra-yı ṭarrāra fidā

324

'Ālî

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Cān zeḳan çāhına dil ṭurra-yı ṭarrāra fidā
Derd-mendüñ biri zindāna biri dāra fidā

322. **Yan bilgi:** "Anaṭolı ḳuzātındandır. // Bu beyit *Riyâzü's-Şu'arâ*'da da (Açıkgöz, 2017: 274) geçmektedir.

323. **İsmail ÇETİN (1993), *Derzî-zâde 'Ulvî Dîvânı*, G.10, s. 199 //** Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

2a "gözlerümde" : "gözlerümden" **M.**

3a "bīmārumı" : "bî-çāremi" **D.** // "ğubār" : "hebā" **D.**

3b "dil-i" : "sen" **D.**

324. **İ. Hakkı AKSOYAK, *Gelibolulu Mustafa 'Ālî Dîvânı*, G. 4, s. 506 //** Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

- 2 Hōten āhūları ҡurbān iki nergislerüñe
Sidre Ṭāvūs'ı nihālünüñdeki reftāra fidā
- 3 Yaralar ھاnçerüñe ھاł-i diliyle dەرler
Ҡанumuz saña vü biz tiğ-i dil-āzāra fidā
- 4 Demidür gel beni şad-pāre ҡıl ey tiğ-i ҡazā
Eyle her pāremi ol pāresi çok yāra fidā
- 5 Yaş döküp vechüñe her ҡaṭrede peydā eyle
'Āliyā ol nice yüzden o sitem-kāra fidā

325

Maḳālī

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ğavvāş-ı baħr-ı 'ıřķ geçer iseñ raķīb eger
'Uşşāķ içinde olmaya mı bir deriñ yüzer
- 2 Ęy āh-ı ser-firāz yüri āsumāna dek
Ṭıtdı zemīni yer ҡomadı saña eşk-i ter
- 3 Feryāduma erişmedüñ ey serv-i gül-'izār
Ętdüm çü gül-şen-i ser-i kūyuñda nāleler
- 4 Ęy dāğ-ı sīne şadra geçüp germe gögsüñi
Ҡan ağlamağda merdüm-i çeşmüm seni başar
- [64a] 5 Sen ey **Maḳālī** nādire-ğüftār dersen
Nażmuñ olursa ṭañ mı cihān içre mu'teber

326

Ve Lehu [Maḳālī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Tābiş-i mihr-i ruḥuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür
Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür
- 2 Yemedi ḳand-ı lebüñ görmedi mir'āt-ı ruḥuñ
Söylemek n'édügüni ṭūṭı-yi gūyā ne bilür
- 3 Gül yüzüñ yādına ben nağmeye āgāz édicek
Nāle vü şevḳ nedür bülbül-i şeydā ne bilür
- 4 Ḳaşr-ı a'lā-yı melāḥatda Süleymān'sın sen
Ëy perī-rū seni her nā-kes ü dānā ne bilür
- 5 Ëy **Maḳālī** dile kār eyledügi ḥār-ı cefā
Bezm-i 'işretde müdām ol gül-i ra'nā ne bilür

327

Nāmī

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nev-bahār oldu açıldı ol gül-endāmum benüm
Ḳalmadı dilde ḳarār u şabr u ārāmum benüm
- 2 Gūşe-yi dāmān-ı vaşl-ı dil-bere el érmedi
Āh kim ḥasretle geçdi cümle eyyāmum benüm
- 3 Gül gibi gül-zāra açıl nūş-ı cām-ı bāde ḳıl
Nev-bahār oldu yine Ëy çeşm-i bādāmum benüm
- 4 Būsesin almağa yaruñ tolu ḳaldursam gerek
Meclis içre sākıyā leb-ber-leb ét cāmum benüm

326. Bu şiir mecmûada iki kez -**326.** ve **343.**- verilmiştir. // Bu iki şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvânı'ndaki G. 59 (Tarlan, 1992: 147)'dur. . Eğridirli Hacı Kemâl *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'de Ahmed Paşa'nın şiirini redifi farklı bir nazire şiir olarak gösterilmişse de, 326. şiirin zemini büyük olasılıkla Ahmed Paşa tarafından atılmış olmalıdır: **CMN.** Şiir Nu. : 786, s. 63

327. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

- 5 Nām u nengi terk édüp bir nām kıomaz isem eger
Nāmiyā ‘ālemde Nāmī olmasun nāmum benüm

328

Figānī

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Hāme-yi kıudretle yazdı naķş-ı bend-i kāf-nün
Hüsn-i hulķ ile seni ser-defter-i mā-yeşturün
- 2 Sākin olaldan maħallüñde raķīb-i nā-sezā
Reşķ édüpdür cān u dil yā leyte kıavmī ya’lemün
- 3 Len tenālu’l-birre ħattā tunfiku dërseñ revā
Baş u cān terk edelüm küllün le’deynā muħdarün
- 4 [Eşigüñde her seħer ‘uşşāk-ı şeydā-dillere
Erişür āvāzı bil eşħārihum yestağfirün]
- 5 [Māni’ olaldan ‘udül-ı vaşluña virdüm-durur
Āyet-i sübhānehu ‘ammā yeķülü’z-zālimün]

328. Gülşen ÇAYLI CANKURT, Figānī Dīvānı, G. 65, s. 66 // Bu şiire bir mecmûa çalışmalarında da (Akbaba, 2018: 194) rast gelinmiştir.

1a “kāf-nün” (كُنْ): Yaradan’ın bir şeyi dilediğinde onun gerçekteşmesi için sadece “kün” yani “ol” demesinin yeterli olduğu ve o şeyin o anda oluverdiğı şekilde pek çok ayette (Bakara/117, Āl-i ‘İmrân/47, En’âm/73, Nahl/40, Meryem/35, Yâsîn/82, Mû’mîn/68) geçen ilâhî emir kastedilmektedir.

1b “mā yeşturün” : ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ : “Nün. Kaleme ve satır satır yazdıklarına andolsun.” (Kalem/1)

2b “yā leyte kıavmī ya’lemün” : قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ : “Āh; keşke kıavmim bilseydi!” (Yâsîn/26)

3a “len tenālu’l-birre ħattā tunfiku” : لَنْ نَنفِقُوا حَتَّىٰ نُنفِقُوا مِمَّا نُحِبُّ : “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz.” (Āl-i ‘İmrân/92) // “dërseñ” : “dërsem” D.

3b “küllün le’deynā muħdarün” : وَ إِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ : “Onların hepsi de mutlaka toplanıp huzurumuza çıkarılacaklardır.” (Yâsîn/32)

4, 5 Bu iki beyit bir mecmûadan (Akbaba, 2018: 194) alınmıştır.

4b “ve bil eşħārihum yestağfirün” : وَ بِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَعْفِرُونَ : “Seherlerde bağışlama dilerlerdi.” (Zâriyât/18)

5b “sübhānehu ‘ammā yeķülü’z-zālimün” : سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَىٰ عَمَّا يُفُؤُونَ غُلُوًا كَبِيرًا : “Allâh, her türlü eksiklikten uzaktır; onların söylediklerinin ötesindedir, yücedir.” (İsrâ/43)

[64b] 6 ‘Āşık-ı şādık benem ‘ışkuñ yolında rāstī
Şıdk-ı da‘vāma delīl innā le’naḥnu’ş-şādıkūn

7 Bu **Fiğānī** çeşm-i ḥūn-rīz-i belā-āmīzūne
Eyledi teslīm-i cān innā ileyhi rāci‘ūn

329

Nāmī

fe’ilātūn fe’ilātūn fe’ilātūn fe’ilūn

1 Çeşm-i giryānuma bak kıana boyanık mı degül
Nazar ét iki gözüm ‘ayn-ı şakāyık mı degül

2 Dūst dīdārını rü’yāda n’ola seyr étsek
Dīde-yi ḳalbümüz éy şūfī uyanık mı degül

3 Şem’-veş yansa yakılsa n’ola ‘uşşāk saña
Āteş-i ‘ışkuñ ile her biri yanık mı degül

4 Baş u cānı reh-i ‘ışkuñda dirīg eylemeyen
Sen şeh-i ‘āleme ḳul olmağa lāyık mı degül

5 **Nāmiyā** dīde-yi inşāf ile Ḥaḳ-bīn olalum
Ḥūblarda o perī-ḥūsn ile fā’ik mı degül

[64b] : Bu sayfadan sonrası için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

6b “innā le’naḥnu’ş-şādıkūn” : *وَاسْأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعَيْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ* : “Bulduğumuz kent halkına ve aralarında olduğumuz kervana da sor. Şüphesiz biz doğru söyleyenleriz.” (**Yūsuf/82**)

7a “belā-āmīzūne” : “belā-āmīz iken” **D.**

7b “innā ileyhi rāci‘ūn” : *الَّذِينَ إِذَا أَصَابْتَهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ* : “Onlar, başlarına bir musibet gelince, “Biz şüphesiz Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz” derler.” (**Bakara/156**)

329. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

330

Ve Lehu [Nāmī]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Nāb-meyden kızardı ol yüzi gül
Nāle kılsam ‘aceb mi éy bülbül
- 2 Lāle elden kıomaz ayağı yere
Vechi var olsa çihresi gülgül
- 3 ‘Ārızuñda efendi zülfinüñ
Bir şuda güyyiyā iki sünbül
- 4 Şaķın öykinme hāl-i yāra şaķın
Başuñı hıurd éderler éy fülful
- 5 Ehl-i bezme nigārı aldurdı
Gör ne reng étdi **Nāmiyā** baña mül

331

Ve Lehu [Nāmī]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bir karar üzre degül a‘lāda vü ednāda ğam
Bu ne hikmetdür ola dā‘im dil-i dānāda ğam
- 2 Yār bī-raħm ü felek ğaddār ü gönülüm nā-murād
Dā‘imā olsa n’ola bu ‘aşık-ı rüsvāda ğam

331. Nazire izlenimi veren bu şiirin, varak veya muhtemel evrāk kaybı sebebiyle mecmûada sadece ilk iki beytine ulaşılabilmiştir. // Şiirin sonraki beytinin ilk kelimesinin “**bezm**” olduğu, varak geçişinde sayfa dibine yazılan yazıdan anlaşılmaktadır.

[Kaşide-yi Tîr ü Kemân der-Medh-i Sulţân Selîm-i Şâni ez- Goftehâ-yi
Derzî-zâde ‘Ulvî Çelebi] [‘Ulvî]
fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 [Dest-i kudret şanma kaşların êtdükde kemân
Tîr-i müjgānuña karşı hedef oldu dil u cān]
- 2 [Baş açık yürür gider tîr-i müjeñ meydānuñ
N’ola êy kaşı kemân dērsem aña Tozkoşaran]
- 3 [Görmedüm nāvek-i ğamzeñ gibi bir tîr-endāz
Yā kaşuñ gibi kemân-keş kani êy tāze cevān]
- 4 [Ebruvānuñ ne kemāndur ki aña yokdur zırh
Ġamzenüñ tîrine zāhirde nitekim peykān]
- 5 [Şol kemāndur ki kaşın çekmede Rüstem ‘āciz
Ġamzeñ ol tîr-dürür kim aña durmaz kalkan]
- [65a] 6 Ol kemānı çekemez sencileyin kimse velî
Sînelerden dökimez kimseler ol tîr ile kan
- 7 O kemân kavş-ı kader sehm-i kazādur ol tîr
O kemân tîrine cān kırtıla mı olsa nişān
- 8 Kāmetüm oldu kemān bār-ı belā çekmekden
Tîr-i āhum yeridür göklere olursa revān

332. İsmail ÇETİN, *Derzî-zâde ‘Ulvî Dîvânı*, K. 13, s. 81-84 // Mecmûa ve Dîvân’da beyit geliş sıraları yer yer değişiklik göstermektedir; burada, mecûadaki geliş sırası esas alınmıştır.

[65a]: 64b-65a arası varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir. Gerek mecmûada Derzî-zâde Ulvî Çelebi’nin *Tîr ü Kemân Kasîdesi*’nin baş kısmının olmaması gerekse bu kasideden önce gelen Nâmî’nin “ğam” redifli şiirinin devamının verilmemesi arada bir veya birden fazla varığın kaybolduğu sonucunu doğurmuştur. 66a olarak numaralandırılmış bu sayfa 65a olarak yeniden numaralandırılmıştır. Bu varığın önce ve sonrasında gelen müteakip varak veya evrakın yok olduğu anlaşılabilir olarak numaralandırma işlemi bu doğrultuda yeniden yapılmıştır.

6a “sencileyin” : “bencileyin” M.

7b “kırtıla mı” : “kırtılır mı” D.

8b “göklere” : “göñüllere” D.

- 9 Şanmañuz kavş-ı kuzah kırdı kemānını yine
Felegüñ kaşdı bu kim yağdura t̄ir-i bārān
- 10 Şīşe-yi çarhı delüp aşdı kemānını hilāl
Nitekim tabla-yı t̄ir-i şeh-i dārāb-ı nişān
- 11 Maḥv olur t̄ir-i şihāb ile kemān-ı meh-i nev
Eline t̄ir ü kemān alsa Selīm Ḥān-ı zamān
- 12 Şāḥīb-i t̄ir ü kemān fāris-i meydān-ı veġā
Mālik-i seyf u qalem ḥusrev-i iklīm-sitān
- 13 Ḥāme-yi t̄ire éder ta‘ne o şāhuñ t̄iri
Burc-ı kavşı ḥacel étse o kemān étme gümān
- 14 Pehlevān-i sitem ü hışma kemān-ı bāzū
T̄ir-i qahr u ġazab u ḥaşmet-i destüñde binān
- 15 Ḥalka-yı cismümi kıldum o kemāna zih-ḡir
Dilümi eyledüm ol t̄ire mücevher peykān
- 16 Bir güzeldür o kemān nāmı hilāl-ebrü‘dur
T̄ir bir ḥüb-durur serv-қadd u ġonçe-dehān
- 17 Menzilüm deşt-i firāq étđi kemān-ı miḥnet
T̄ir-veş yeri-durur ḥāk ile olsam yeksān
- 18 [Dil-i pür-ḥūnumı hem t̄irine la‘līn-i şıdk
T̄ir-veş yeri-durur serv-қad u ġonçe-dehān]
- 19 Murġ-ı cāna o kemān bir kırılır dām ancak
T̄ir ise oldı anuñ şaydına şakar perrān

11b “Selīm Ḥān-ı zamān” : “şehinşāh-ı cihān” D.

13b “Burc-ı kavşı ḥacil éder isen o kemān” D.

14a “hışma” : “hışm u” D.

14b “ḥaşmet-i destüñde” : “ḥaşmeti destinde” M.

15b “Dilümi étđüm anuñ t̄irine la‘līn peykān” D.

17a “Dil-i pür-ḥūnumı hem t̄irine la‘līn-i şıdk” D.

19a “kırılır” : “kırulu” D.

- 20 Ağzı kanlu başı yuñlı şu dil-āver gibidür
Tîr[üñ] eyler kıdd-i a'dāyı kemān érse hemān
- 21 Oldı destüñde kemānuñ iki başlu ejder
Oķ yılanı dēdiler tîrüñe ey genc-i nihān
- 22 Tîr-i şahrāda tek [u] pūda kemān belde tırur
Oldı bir iki harāmī yine yollarda 'iyān
- 23 Bezm-i rezme o kemān oldı kemānçe zehī tār
Oķıdur tîrüñ eyā zübde-yi mecmū'-ı şehān
- [65b] 24 Oķuñ ey kaşı kemān sīnemi tîr-keş kılalı
Tîr-veş zāhir olupdur şaf-ı zaħmumda dehān
- 25 Birisi ehl-i hevā birisi gāyet ser-keş
Demidür tîr ü kemānuñdan édersem efgān
- 26 Getirüp kuvvet-i bāzūya kemānuñ çekseñ
Tîrüñ eylemez zerre çarħdan eyler güzerān
- 27 Bir kepāde olımaz saña kemān-ı Rüstem
Tîr-i Vaķķāş édemez tîrüñe mānend-i kırān

21b “tîrüñe” : “tîrüñ” **D.**

23b “mecmū'-ı şehān” **D.** : Dîvân'da “mecmū'-ı şihāb”, mecmûada “cem'-i şāhān” olarak yazılan terkip, “mecmū'-ı şehān” olarak düzeltilmiştir.

[65b] : Sayfa altlarına doğru Taşicalı Yahyâ'nın şiiri verilirken ikinci bendin ilk kelimesinin “**iki**” ile başladığını dipteki kırmızı mürekkep yazıdan anlaşılmalıdır; fakat mecmûada şiirin devamına ulaşılammış; şiirin devamı, şairin *Dîvân*'ından alınarak bu çalışmaya eklenmiştir; dipteki yazı, şiirin sadece ilk bendinin verilmediğini, derleyen diğer bentleri de buraya yazdığını dolayısıyla burada da varak veya muhtemel evrāk kaybı olduğunu göstermektedir.

24b “şaf-ı zaħmumda dehān” : “şak-ı zaħmumda duħān” **D.**

26 Dîvân'da bu beyit iki şekilde geçmektedir. Diğer beyit ise bu beyti **a** mısraı ile 27. beytin **b** mısraından oluşturulmuştur. Söz konusu beyit *Dîvân*'da şöyledir:

Getirüp kuvvet-i bāzūya kemānı çekseñ
Tîr-i Vaķķāş édemez tîr ü kemānuñda kırān

- 28 Ebrūvānuñla müjeñ ānını vaşf eyleyli
Nazmum içre görünür t̄ir ü kemān şüret-i ān
- 29 Қашуña kimi kemān d̄er kimi nūn kimisi rā
T̄ir d̄er ğamzeñe kimi kimi[si] t̄ig-i bürrān
- 30 Bir yere geldi nice t̄ir ü kemān ħançer ü t̄ig
Cān-ı ‘Ulvī’yi alur her birisi v̄ermez emān
- 31 Raĝm-ı zühhāda kesüñ s̄ineme şad na’l ü elif
Ceng içün t̄ir ü kemān ile pür olsun meydān
- 32 Benem ol muħteri’-i t̄ir ü kemān kim göricek
Şu’arā cümle oĝın atdı yāyın başdı hemān
- 33 Midħat-ı t̄ir ü kemānuñla bulup nice ħayāl
Bir қаşıde d̄emişem nāmı-durur **T̄ir ü Kemān**
- 34 Şanuram nice kemān araya bir t̄iri alur
Nāmemi alsañ ele éy şeh-i şāhān-ı cihān
- 35 Raĝbet-i t̄irüñ olur gerçi kemān ile şehā
Ṭoĝrı yanında bu vech ile ṭutar egri mekān
- 36 T̄ir-veş ṭoĝrı olanlar saña meydān alsun
Egrilük eyleyenüñ ḳaddüni Ḥaḳḳ éde kemān

28a “müjeñ ānını” : “müjġānuñı” D.

28b “şüret-i ān” : “şüretān” D.

29a “kemān d̄er” : “kemāndur” D. // “rā” : “yā” D.

29b “t̄ir d̄er” : “t̄irdür” D.

34b “nāmemi” : “nāmumı” D.

35a olur” : “alur” D.

35b “egri” : “añı” D.

333

[Yahyâ]

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

I

- 1 Nice bir m̄a-cerāmuz dūstāne dāsītān olsun
Nice bir nār-ı 'ıŝkum dūd-ı āhumdan 'iyān olsun
- 2 Mekānum 'ayn-ı 'ālemde nihān-ender-nihān olsun
Kilāb-ı kūyuña cism-i za'īfüm armağan olsun
- 3 Ne kūyuñ āh ile ʔolsun ne ʔapuñda figān olsun
Beni öldür vücūdumdan ne nām ü ne niŝān olsun

II

- 1 [İki dest-i du'ā gibi baña seng-i mezār étme
Mezārum nā-bedīd ét 'ayn-ı 'uŝŝāka ğubār étme
- 2 Ölüm bir h̄'āb-ı rāhatdur hayāta i'tibār étme
Enīnümle emīn ol adum añıldıĝça 'ār étme
- 3 Ne deñlü zaĥmet ise iĥtiyār eyle firār étme
Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne niŝān olsun]

III

- 1 [Viŝāl-i dil-guŝāsından firāĝ-ı dil-rubā yēgdür
Celālinden cemālin gör vefāsından cefā yēgdür
- 2 Muĥaŝŝal sālīk-i rāh-ı 'adem oldum Ĥudā yekdür
Yoĝ olmayan var olmaz ölmedin ölmek baña yēgdür
- 3 Bu der-bend-i fenādan ŝaĥn-ı ŝaĥrā-yı beĝā yēgdür
Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne niŝān olsun]

333. Mehmed ÇAVUŞOĞLU, *Yahyâ Bey - Dîvân*, Mus. 17, s. 186-187 // Dukagin-zâde Taşlıcalı Yahyâ Bey'e ait tamamı beş bentlik bu müseddes-i mütekerririn sadece ilk bendi verilmiştir. Şiirin devamı -varak veya muhtemel evrak eksikliğinden dolayı- mecmûada yoktur. // Tekrar eden mısraın zemin şiiri muhtemelen Cem Sa'dîsi'ne aittir. Sa'dî-yi Cem'in matlaı şöyledir:

Bēĝüm sensüz bu dünyāda baña dirlik ĥarām olsun
Ne kim içsem cüdā sensüz ʔolu zehr ile cām olsun

(CMN. Şiir Nu. : 1924, s. 1663-1664)

IV

- 1 [Seni rencide-hâtır eyler imiş nâle vü zârı
Niyâz ehlin helâk eyle gider yolundağı hârı
- 2 Yumulmayınca ten gözi açılmaz yâr dîdârı
Sevâbın kaçd édüp kırtar belâlardan bu bîmârı
- 3 Eyâ hüsn elinüñ şâhib-kırânı hışm ile bârî
Beni öldür vücūdumdan ne nâm u ne nişân olsun]

V

- 1 [Muhabbet ehline yâruñ cefâsı imtiḥânıdır
Ölümlü 'âşıkça cevr oğları devlet nişânıdır
- 2 Baña **Yahyâ** gibi ölmek ḥayât-ı cavidânîdür
Baḳâ bilme felek âyînesini cümle fânîdür
- 3 Begüm ḥayr işi te'hîr étme billâhi zamânıdır
Beni öldür vücūdumdan ne nâm u ne nişân olsun]

[66a]

334

[Hüsrev]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 [Aḳ sâde ile şehâ bir gül-i zîbâsın sen
Yâ şadef içre nihân lü'lü'-i lâlâsın sen]
- 2 [Yâ meleksin güzelüm cismüñi ğark eyledi nûr
Aḳdeñiz içinde yâḥûd mâlik-i deryâsın sen]
- 3 Mühresin kapladı güyâ ki seni ebr-i sefid
Yâḥûd ol şubḥa erişmiş meh-i ğarrâsın sen
- 4 [Bir gümüñ maşraba içinde bir içüm şusun
Yohsa bir sîm-niyâm tîğ-i mücellâsın sen]

[66a] : Bu sayfadan öncesi için varak veya muhtemel evrak eksikliği tespit edilmiştir.

334. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir. // Gerek Dukagin-zâde Taşlıcalı Yahyâ'nın mütekerrir müseddesini gerekse ondan sonraki şiir veya eş'ârı ihtiva eden varak veya evrakın kaybolduğu, bu şiirin baş kısmındaki eksiklikten de anlaşılmalıdır// Bu şiire, mecmûalar üzerine yapılmış çalışmalarda (Sucu, 2018: 219-220; Kaya, 2013: 193) denk gelinmiş, bunlardan Emir KAYA'nın çalışması karşılaştırmada esas alınmıştır.

- 5 [Yâsemen içre yatur jâle-yi tersin cānā
Yâsemen içre yāhūd gönçe-yi zībâsın sen]
- 6 Aķ sâde degül egnüñde eyā naħl-ı revān
Bir gümüşden döküli serv-i dil-ārâsın sen
- 7 Gerçi hûb eyledi evşāfuñı **Hüsrev** ammā
Daħı a'lā daħı zībā daħı ra'nâsın sen

335

Vālī Çelebi H̄āce Efendiden Ders Oķımaķ Recāsına Dédügi Kıt'adur [Vālī Çelebi]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Êy felek-şadr ü Hümā-ķadr ü hümāyün-rif'at
Lücce-yi luţf ü kerem kân-ı nevāl ü ihsān
- 2 H̄āce-yi dīn ü düvel mesned-i milk ü milel
Mecma'-ı 'ilm u 'amel melce'-i eşrāf-ı zamān
- 3 Raķam-ı şihr-tırāzuñ feraħ-efzā-yı nazar
Ķalem-i nādire-sāzuñ suħan-ārā-yı cihān
- 4 Nefeħāt-ı nefesüñ şemmesidür nāfe-yi Ķīn
Reşehāt-ı Ķalemüñ Ķaţresidür çeşme-yi cān
- 5 Olsa ārā-yı şerīfüñ varaķ-ārā-yı kütüb
Ola her şafħa merāyā-yı mezāyā-yı Ķisān
- 6 Yerde yatan yüzi başmaz déyü hergiz kimse
Yüz sürer rif'at için kūyuña mihr-i raħşān
- 7 Meskenet yolını hürşiddeden öğren dērler
Ben daħı yüz süre-geldüm ki bulam rif'at-ı şān
- 8 N'ola ger Ķaţre isem luţf kıl êy baħr-ı kerem
Terbiyetle dūr olur Ķaţre-yi ebr-i nisān
- 9 Zerrece mihrüñi ben hāke dirīĝ eyleme kim
Pertev-i mihr ile perverde olur gevher-i kân
- 10 Bendeñi devlet-i ta'līme sezā-vār eyle
Görsüñ ihsānuñı bu Ķab'-ı hirāsān āsān
- 11 Ķatı rif'atde gerek Ķālī'-i rüşendür bu
Zerre göstermege kendin olıcaķ mihr 'iyān

6a "naħl-ı revān" : "naħl-ı cinān" **a.g.e.**

335. Başlıktaki "H̄āce Efendī"den kasıt, Hoca Sâdeddin Efendi olmalıdır.

- 12 Tā ki hūrşid -i felekden meh-i nev kesb éde nūr
Tā ki hāk üstine her gün gün ola nūr-efşān
13 Ola der-gāhuña a'nāk-ı emāsil mā'il
Rif'atuñ kaşırına ahdāk-ı e'ālī nigerān

[66b]

336

Bu Kıt'ayı Dağı Büyük Oğlu Muhammed Çelebi'ye Demişdür [Vālī Çelebi]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ey der-i dürc-i 'aṭā ey meh-i burc-ı iḳbāl
Zāt-ı Bercīs-şemā'il meh-i hūrşid -maḳām
2 Raḳamuñ maḫzen-i rāz ḳalemüñ nādire-sāz
Teşne-yi neşve-yi 'ilmüñ 'ulemā-yı a'lām
3 Suḫanuñ ḫall-ı ḫafāyā-yı me'ānī-yi bedī'
Dehenüñ kāşif-i esrār-ı mezāyā-yı kelām
4 Şeref-i terbiyyetüñ māşıta-yı rüy-ı murād
Kenef-i 'aṭıfetüñ vāşıta-yı neyl-i merām
5 Naḫl-ı ḳadrüñ n'ola nümü étse çün rüz-ı ezel
Nāme-yi şun'da hem nāmuñ imiş faḫr-ı enām
6 Şeş-cihetden seni ey kān-ı hüner oldı muḫīṭ
Naẓm u nesr ü ḫaṭ u 'ilm u kerem ü luṭf u kelām
7 Elüñ altında olur yek-ḳalem-i ḫıṭṭa-yı ḫaṭ
O ḳalem-revde eger ki ḳalemüñ éde ḫırām
8 Gözle ey kān-ı kerem pūta-yı ḳāl içre beni
Ḫāki 'aynı ile altun éder enzār-ı kirām
9 İltifātuñ geçürür silk-i ḳabūle sözümi
Luṭf-ı tertīb iledür rişte-yi lü'lü'ye niẓām
10 Gevher ét pertev-i mihrüñle sözüm tā ki senüñ
Silk-i evşāfuñ ola [çün] sübḫa-yı dest-i enām
11 Nitekim terbiyyete mazḫar olup ḳatre-yi ebr
Şadef içinde güher ḫākda la'l ola müdām
12 Mazḫar-ı pertev-i elṭāfuñ olup ehl-i suḫan
Ṭālī'üñ yār u 'aduv ḫ'ār ü merām emrüñe rām

Bunu Dahı Küçük Oğlı Es'ad Çelebi'ye Demişdür [Vālī Çelebi]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ey hüner-perver ü dāniş-ver-i pākīze-güher
V'ey kerem-güster ü sa'd-ağter ü ferhunde hişāl
- 2 Kāmet-efrāhte serv-i çemen-i 'izz ü şeref
Sāye-endāhte nağl-i gül-i gül-zār-ı celāl
- 3 Meş'al-efrüz-ı fezā'il 'alem-efrāz-ı hüner
Dāniş-āmüz-ı mehādim-i 'adīmü'l-emsāl
- [67a] 4 Feyz-i enfās-ı leb-i nādire güftāruñdan
Her dem olmağda ter ü tāze riyāz-ı āmāl
- 5 İltifātuñ eşeri rābıta-yı silk-i emel
Kelimātuñ güheri vāsıta-yı 'ağd-ı mađāl
- 6 Saña vèrildi sehā saña şunuldu ihsān
Zātuñı nüsha-yı luţf ètdi Hudā-yı Müte'āl
- 7 İktibās ètdi o kim meş'ale-yi luţfuñdan
Tıtdı āsārı kamu 'ālemi hūrşid -mişāl
- 8 Bezm-i himmet leme'āt-ı keremüñden pür-nür
'Ayn-ı 'izzet reşehāt-ı kalemüñden selsāl
- 9 Lāyık-ı himmet-i 'ālī ne ise icrā kıl
Sende ol baña eyā mesned aşhāb-ı kemāl
- 10 Kaţrenüñ kadri n'olur baır anı olduğda muğit
Zerre zāhir mi olur mihr çün eyler iqbāl
- 11 Nuţka kādır olan ol demde sözinüñ eridür
Eridür ādemi bī-çün ü çerā pūta-yı kāl
- 12 Tā ki encümle müzeyyen ola bu çarđ-ı berin
Tā ki şems ile kamer tālī' ola her meh ü sāl
- 13 Es'ad'a tālī'-i sa'd ola müsā'id yā Rab
Bağt-ı mes'ud ile her dem ola mesrürü'l-bāl

338

Yaḥyā Efendi'nüñdür [Yaḥyā]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

- 1 Hālūme raḥm eyle sulṭānum ḡamuñla zār iken
Bī-mecāl ü bī-kes ü bīmār ü bī-miḡdār iken
- 2 Kime yanam yaqılam bu derd ile nā-çār iken
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

II

- 1 Pādişāhum sevdüğüm 'ömrüm efendüm devletüm
Ḥāk-i pāyuñ olmağ iledür cihānda 'izzetüm
- 2 Kimseye kul olmağa ölince yoḡdur niyyetüm
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

III

- 1 Derd ise pāyānı yoḡ hicrān ise bī-intihā
'Ömr ise bākī degül dünyā ise bir bī-vefā
- 2 Dār-ı ḡurbetde zelīl olmağ ne lāyıḡdur baña
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

IV

- [67b]
- 1 Āsitānuñda sa'ādet yılduzı dūr olmasun
Germ olup gün yüzlüler ḡüsnine maḡrūr olmasun
 - 2 Beglüğüm vardur déyen yoḡ yere mesrūr olmasun
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

338. Mehmed ÇAVUŞOĞLU, *Yaḥyā Bey - Dîvân*, Mus. 25, s. 197-198 // Şiirde tekrar eden mısran zemin şiiri muhtemelen Sultan Bâyezid'e aittir. Vezni farklı olan söz konusu şiirin matlai şöyledir:

Çanda varam sāye-yi serv-i bülendüm var iken

Kime kul olam senüñ bigi efendüm var iken (CMN. Şiir Nu. : 1888, s. 1636)

I 1b "bīmār" : "bī-yār" D.

I 2b "şāh-ı cihānum" : "maḡbüb efendüm" M: Bu farklılık sadece ilk bentte görülmektedir.

IV 2a "vardur" : "var" M.

V

- 1 Olalı **Yahyā** gibi şems-i cemālūñ mazharı
‘Aynuma gelmez benüm şehrüñ kamer-sīmāları
- 2 ‘Ālem içinde görünmez gözüme hūr u perī
Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

339

Şāh-zāde [‘Adlī]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Ol saçı Leylī umaram baña Mecnūn’um dēye
Gezmesün gelsün belā dāğında maḥzūnam dēye
- 2 Yolına cān vèrmeği anuñ’çün ikrār eyledüm
Ḥabs édüp çāh-ı zeneḥdānında medyūnam dēye
- 3 Umaram şîr-i güher-bārum işitdükde nigār
Ḳandadur gelsün berü ol dürr-i meknūnum dēye
- 4 ‘İzz ü devlet ol baña yètmez mi bu dünyāda kim
Nāz ile ol çeşm-i nergis baña meftūnum dēye
- 5 Dil-ber oldur ‘Adliyā kim hışm édicek ‘āşıkā
Boynuña bend eyledüm zülf-i hümāyūnum dēye

340

Ḥayretī

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Éy selāmet istēyen dā’im melāmet ol yüri
Olma ḥālī ‘ışqdan var ehl-i ḥālet ol yüri

339. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir. // *Riyâzü’ş-Şu‘arâ*’da (Açıkgöz, 2017: 39-40) ve *Tezkire-yi Rızâ*’da (Zavotçu, 2017: 33-34) bu şiirin III. Murād’ın oğlu Şehzâde III. Mehmed’e ait olduğu bilgisi bulunmaktadır.

1b “gezmesün” : “küymesün” M.

5a “Adliyā kim” : “éy Muḥammed” M.

340. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, *Hayretî - Dîvân*, G. 460, s. 420-421 // Bu şiirin zemin şiiri *Harîmî* mahlasıyla şiirler yazmış Şehzâde Korkut’a olma ihtimali yüksektir: PBM. Şiir Nu. : 7869, s. 2831

- 2 Devlet isterseñ cihānda geç anā'at küncine
'İzzet isterseñ hemīše ehl-i zillet ol yüri
- 3 'Işa ul olalı olduñ mālīk-i mülk-i belā
Beglügüñ var ēy göñül şāhib-vilāyet ol yüri
- 4 Serv-i ser-keş başdan aşmasun ayaklandurma gel
Bir adem seyr-i gül-istān ēt ıyāmet ol yüri
- 5 Nice bir ümmīd ü vaşl ile bu derd ü bu belā
Nā-ümīd ol **ayretī** 'ālemde rāhat ol yüri

341

Müseddes-i Hāşimī Efendi el-Müderrişī [Hāşimī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

- [68a] 1 'Aşık olmışdur sever her dil-ber-i ra'nā seni
Seyr için bekler yoluñ her 'āşık-ı şeydā seni
- 2 Görmege cānlar vērür a'lā seni ednā seni
'Ālemüñ manzūrisın herkes sever cānā seni
- 3 Dūstum mir'āt edinmişdür bütün dünyā seni
Şalasun yavuz nazardan azret-i Mevlā seni

II

- 1 Bir yere gelse ne'deñlü var ise maħbūblar
Olsalar hep dil-firīb u şūh u şen-gül şīve-ger
- 2 Sen ururken halkuñ ētmez hiç biri göñlinde yer
İçlerinde yine cānā saña var anca nazar
- 3 Dūstum mir'āt edinmişdür bütün dünyā seni
Şalasun yavuz nazardan azret-i Mevlā seni

341. Mecmûadaki 251. şiirin Bursalı Hâşimî'ye ait olduğunun tespiti, bu şiirin de ona ait olma olasılığını artırdığından bu şiir sahibi için 251. şiirin de sahibi olan Bursalı Hâşimî Mehmed Efendi Çelebi gösterilmiştir.

// **Tekrar beyti:** Mecmûada, beytin tekrar edildiği yerlerde mısraların yalnızca baş ve son kısımlarındaki kelimeler verilmiştir. Bu sebeple eksiksiz yazılan ilk tekrar beyit esas alınarak diğer tekrar beyitleri o formda yazılmıştır.

[68a] : Evvelce 47a olarak numaralandırılmış olan bu sayfa, yeni sıralama sonra 68a olarak numaralandırılmıştır.

III

- 1 Kimse hîç bakmaz güle gül-şende ruhsāruñ koyup
Diñleyeler bülbüli ey gonçe güftāruñ koyup
- 2 Mā'il olmazlar hırām-ı serv-i reftāruñ koyup
Kim bakar āyīneye [ol hüsni] dīdāruñ koyup
- 3 Dūstum mir'āt edinmişdür bütün dünyā seni
Şaklasun yavuz nazardan Hāzret-i Mevlā seni

IV

- 1 Gün gibi şehruñ bugün ey mäh-rū meşhürısın
Taht-ı hüsnuñ kāmurānı vü şeh-i mağrūrısın
- 2 Hāşılı diller sürürü vü gözler nūrısın
Herkesüñ el-kışşa ey nūr-ı başar manzūrısın
- 3 Dūstum mir'āt edinmişdür bütün dünyā seni
Şaklasun yavuz nazardan Hāzret-i Mevlā seni

V

- 1 Hüsni-i hulkuñda şehā dünyā senüñ şerm-endedür
Bī-ser ü sāmān yatur küyuñda halk efgendedür
- 2 Toğrusı sen serv-i āzāde cihān hep bendedür
Şanma ancak Hāşimī'nüñ gözi göñli sendedür
- 3 Dūstum mir'āt edinmişdür bütün dünyā seni
Şaklasun yavuz nazardan Hāzret-i Mevlā seni

342

Miṣālī-yi bī-Miṣāl [Miṣālī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Erişmez çünkü 'uşşāk ölmeyince yāra şihhatler
Biz öldük derd ile ol gözleri bīmāra şihhatler

- [68b] 2 Çıkup hāmmāndan 'ışk ola dedükde dedi çeşmüm
Ayağına şu koyup ol gözi mekkāra şihhatler

342. Nazire izlenimi veren bu şiire *Miṣālī Dīvānı*'nda (Güneş; 2011) rastlanılamamıştır.

[68b] : Evvelce 47b olarak numaralandırılmış olan bu sayfanın 68a'dan sonra geldiği anlaşılmış ve sayfa, 68b olarak yeniden numaralandırılmıştır.

- 3 Şifâ bulmaz dödiler içmeyince hûn-ı ‘uşşâkı
İçerse kanımı ol gözleri hûn-h’âra şıhhatler
- 4 Tabîbüm şol kadar mu’tād olupdur derd-i ‘ışkuñla
Ölürse ârzu étmez [çün] dil-i bîmâra şıhhatler
- 5 **Misālî** gûsfend-i cānı kurbān eyle şükrāne
Biḥamdillāh érişmiş ol ruḥı gül-nāra şıhhatler

343

[Maḳālî]

fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

- 1 Tābiş-i mihr-i ruḥuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür
Reviş-i ḳāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür
- 2 Yemedi ḳand-ı lebüñ görmedi mir’āt-ı ruḥuñ
Söylemek n’édüginini ṭuṭî-yi güyā ne bilür
- 3 Gül yüzüñ yādına ben nağmeye āgāz édicek
Lāle vü şevḳ nedür bülbül-i şeydā ne bilür
- 4 Ḳaşr-ı a’lā-yı melāḥatde Süleymān’sın sen
Ëy perî-rü seni her nā-kes ü dānā ne bilür
- 5 Ëy **Maḳālî** dile kār eyledügi ḥār-ı cefā
Bezm-i ‘işretde müdām ol gül-i ra’nā ne bilür

344

[Āzerî]

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Neşāt-ı bāde-yi ‘ışkuñ ciger-hûn olmayan bilmez
Şafā-yı cevher-i tîgüñ dil-efgār olmayan bilmez

343. Bu şiir, mecmûada iki kez -326. ve 343. şiirler- geçmektedir. Bu iki şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvânı’ndaki G. 59 (Tarlan, 1992: 147)’dur.

344. Bu şiir nazire izlenimi vermektedir.

1b Dil-efgār: Mecmûada “dil-figār” olarak yazılmış olan kelime vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

- 2 Dür-i yek-dâne-yi deryâ-yı vaşluñ kıymetin cānâ
Sirişk-i çeşmi hecrüñle güher-bâr olmayan bilmez
- 3 Gedâ-yı kûyuñ olmağda ne hâlet olduğın şâhum
Gécüp taht-ı sa'âdet üzre hünkâr olmayan bilmez
- 4 Ğam-ı furkat çeken 'âşık dem-i vaşla olur lâyıķ
Bu sırrı 'ışķ hâlinde[n] haber-dâr olmayan bilmez
- 5 Neden mest-i mey-i ğayret olupdur **Āzerî** dâ'im
Nigârı bâde-nüş-ı bezm-i ağyâr olmayan bilmez

[69a]

345

Meylî-yi Ğalatevî [Meylî]

müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün

- 1 Dördüme rûy-ı zerd ile âh ü figân edilledür
Çeşm-i remed-girifte hûd 'illet-i müstaķilledür
- 2 La'lüñi ârzü édüp vuşlat ümîd edenlerüñ
Vird-i zebânı yoķ yere leyte ile le'alledür
- 3 Başunu ezseler n'ola haddini bilmez oldı hîç
La'lüñe beñzedür şeker kendüyi haylî kelledür
- 4 Merd-i cihân olanları eyledi mekr ile zebün
Pîre-zen-i felek dilâ hîlede şanki delledür
- 5 Haylîce ser-firâz idi bükdi bēlini rūzigār
Dest-i kaçādan ol dağı serv-i revāna silledür
- 6 Rağbet ederse yēridür 'âşık-ı şādık anlara
Dâ'im eşigi itleri yār ile hem-maħalledür
- 7 Tāzelüginde açılıp elden ele gezer katı
Kendüyi **Meyliyā** o gül yoķ yere n'içün elledür

345. Bu şiir, nazire izlenimi vermektedir.

346

Ve Lehu [Meylî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ayağuß toprağınuß t̄alibi eşrâf gerek
Kîmiyâ cevheridür ol aña şarrâf gerek
- 2 H̄âk-i zillet yaraşur 'âşık-ı dîdâr olana
Çalbi alçaqlara mâ'il şu gibi şâf gerek
- 3 'Âşık efgân ile zâr etse döger sînesini
Hem-zebân olmağa sâz-endeye deffâf gerek
- 4 Zûlm ü cevr ile göñül mülkini vîrân êtdüñ
Ëy şeh-i mülk-i melâhat yeter inşâf gerek
- 5 Rûy-ı zerdüm n'ola ferş olsa güzer-gâhuñda
Hep ser-â-ser döşenen yollar[a] zerbâf gerek
- 6 Lü'lü'-i nazmuma kul ola görüp Mervârîd
Şâhlar[uñ] vaşf[ın]a **Meylî** gibi Vaşşâf gerek
- 7 Sen bilürsin yine söz kadrini sen sultânüm
Cevherüñ kıymetini bilmege şarrâf gerek

346. Bu şiirin zemini muhtemelen Nevâyî tarafından atılmıştır. 'Alî-Şîr Nevâyî'nin *Nevâdirü's-Şebâb*'ında bulunan ve Osmanlı sahasında çokça tanzir edilen şiirinin matlai şöyledir:

Kaçtıķ ol közdin aña kim ol leb-i handân kirek
İhtirâz itkey belâdın her kişige cân kirek (NDS. 332/1)

6a Yan Bilgi: Mervârîd: "İsm-i münşî est ki 'Abdullâh Mervârîd güyend.": 'Abdullâh Mervârîd dedikleri nesir yazarının adıdır. 'Abdullâh Mervârîd, Devletşah Tezkiresi'nde *Hâce Şihâbeddîn 'Abdullâh Mervârîd* başlığıyla verilir. Söz konusu yazıda Kirmân eşrafından vezir Hoca Şemsüddîn Muhammed Mervârîd'in oğlu olduğu, babasının dervişlik yolunu seçerek vezaret makamını terk ettiği yazılıdır. Ayrıca bu vezir oğlunun, devrinde gerek padişah gerekse de ulema arasında çok saygın bir konumda olduğu, nasihatlerine çokça itibar edildiği, kendisine makam ve rütbelerin verildiği (Lugal, 2011: 625-626) bilgileri vardır.

6b Yan Bilgi: Vassâf: "Hem ism-i münşî est.": Bu dahi inşa yazarının adıdır. 1265?-1328 arasında Şiraz'da yaşamış İlhanlılar devri İranlı tarihçi ve şairdir (Zavotçu, 2006: 554).

[69b]

347

Pâdişâh-ı ‘Âlem-penâh [Murâdî]

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Tîrûñ at sînem siperdür ol dem-efşân zaḥmına
Ḳatlanur ḳaşı kemānum saña ḳurbân zaḥmına
- 2 Sâğar-ı mey bir gece la‘lûñe öykünmiş meger
Ḳanın içmiş uğrayup mestâne dendân zaḥmına
- 3 Kûyuñı elden ḳomazam gerçi yol vërmez raḳîb
Ka‘be uman şabr eder ḥâr-ı muğaylân zaḥmına
- 4 Göñlümi bend eyledi ol zülf-i kāfir-kîşüñ âh
Uğramasun şaḳlasun Ḥaḳ bir Müselmân zaḥmına
- 5 Eyle merdümlük gözüñ merdümlerine ey **Murâd**
İktiḥâl et ḥâk-i pâyın yaḥşıdur ḳan zaḥmına

348

Ve Lehu [Murâdî]

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Tîr-i müjeñ ki ḳan döker ol bî-emānı gör
Merdümlük eyle merdümek-i ḥün-feşānı gör
- 2 Êy ḥ‘âb içinde bister-i rāḥatda çeşmi mest
Kûyuñda ḫaşı yaşdanan ehl-i fiğānı gör
- 3 Aldanmağıl ḫarâvet-i bâğ-ı cemālûñe
Gül-zârı şolduran hele bād-ı ḫazānı gör

347. Şiir, nazire izlenimi vermektedir. // Bu şiire Murâdî Divanı’nda rastlanmamıştır.

348. Bu şiire Murâdî Divanı’nda rastlanmamıştır. // Bu ve devamında Hüdâyî tarafından tanzir edilen şiirinlerin zemin şiiri muhtemelen Cem Sultan’a aittir. Cem Sultan’ın matlaı şöyledir:

Ḥaşlarla dögünüp yürür âb-ı revānı gör
Raḥm eyledi bu ḫâlüme kevn ü mekânı gör (Canım, 2018: 103)

- 4 Cān ile sevdüm ise seni kāfir olmadum
Bir ʔutma ʂol raķīb ile āḫir zamānı gör
- 5 Yıllar-durur k'anuñ ķulı ķurbānıdur **Murād**
Şimdi tecāhül eyler o ķaşı kemānı gör

349

Hüdāyī

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Êrdi sipihre ʂu'le-yi āh u fiġānı gör
Zeyn oldu nār-ı āhum ile āsumānı gör
- 2 Lāyık mıdur ki baķmayasın eşk-i ʂeşmüme
Ķanlar döker bu dīde-yi gevher-feşānı gör
- 3 Gird-āb-ı ġamdayem daķı raḫm eylemez o māh
Döndürdi seyle eşkümü devr-i zamānı gör
- 4 Herkes vuşul-ı şāhid-i maķşüda buldı yol
Künc-i belāda ķaldı dil-i nā-tüvānı gör
- 5 Vaķt-i bahār erişdi güzellendi her ʔaraf
Seyr eyle bāġ-ı ḫüsnin o serv-i revānı gör
- [70a] 6 Döndürmiş idi cismümi mūya hele o şāh
'Arz eyledi cemālin o nāzük-miyānı gör
- 7 Mihr ü vefā éder varur aġyāra dā'imā
Atmaz **Hüdāyī** saña o ķaşı kemānı gör
- 8 Êrmek dilerseñ iki cihānda murāda ger
Ĥāk-i ḫabāb-ı Ḥazret-i şāh-ı cihānı gör
- 9 ʔutdı cihānı velvele-yi kūs-ı şevketi
Āsüde oldu 'adl ile şimdi zamānı gör

349. Hüdāyī-yi Kadīm üzerine yapılmış ʂalıřmalarda (Yekbaş, 2005; Demiralay, 2007; Kaçalin, 2016) bu şiire rastlanmamıştır.// **Derkenar Bilgisi:** Ĥāce Efendī Ḥazretleri'ne irsāl édüp nazīre déyesüz[...] dédiler. [69b]

350

Pādişāh-ı ‘Ālem-penāh [Murādī]

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

- 1 Būstāna girüp nāz ile cānāne şalındı
Ögretmek için serv-i hırāmāne şalındı
- 2 Aldandı gönül murğı yine dāne-yi hāle
Ağa düşüben zülf-i perīşāna şalındı
- 3 urbān olayın kim ki d r ol aşı kemāna
Atıldı hemān o gibi yabana şalındı
- 4 D vānelen p urra-yı dil-d ra şalındum
G ldi d di c n-b z dur urğana şalındı
- 5 Olduça hev  başıda muabbetle **Mur d **
urmadı bu keşti-yi ten ‘umm na şalındı

351

 zer  elebi

mef il n mef il n mef il n mef il n

- 1 Őar b-ı n b iup  v re v  mest ne deprensün
Kerem kıl söyle s k  la’l-gün peym ne deprensün
- 2 Bulursa rişte-yi mas d  kend nden geen ‘ Őık
MuaŐsal zülfün  m d eyleyen d v ne deprensün
- 3 Efendüm her den  ab’a v rilmez maŐb-ı Ő h 
apunda bendeň olmak isteyen Ő h ne deprensün

350. Mur d  Divanı’nda rastlanılmayan bu Şiirin matlaine Peşteli His li’nin *Met li’u’n-Nez ’ir*’inde (Kalyon, 2011: 1233) rastlanılmıştır.

2a “aldandı” olarak okunan kelime mecm ada “alındı” olarak gemektedir.

351. Bu Şiir nazire izlenimi vermektedir.

2b “ m d” kelimesi eserde “ m din” olarak yazılmıştır. N n harfi fazla olduğundan kelime  m d olarak okunmuştur.

- 4 Düşerse hāk-i pāy-ı yāre yüz sürmek dil-i şeydā
Şaķınsun kimseye fāş étmesün rindāne deprensün
- 5 İşitdüm **Āzerī**-yi zār girmiş ‘arşa-yı ‘ışķa
Meded gül-gün eşkin depredüp merdāne deprensün

352

Maķālī

[70b] *mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün*

- 1 Zülfüñden istedi kese bir ‘anberīn teli
Mīķrāz şındı ditredi meşşāţanuñ eli
- 2 Ta’rīf édince haddüni gül-şende bād-ı şubh
Her bir nihāl iki bükilüp dédiler belī
- 3 Zülfüñ yazarsa haţţ-ı ruĥuñ üzre vechi var
Mergüb olur efendi ğubār üstine celī
- 4 Kimdür ki boynu baĝlı ķuluñ olmaya görüp
Rüyuñda ĥalka ĥalka o ca’d-ı müselseli
- 5 Oldı **Maķālī** şafĥa-yı sīnem kitāb-ı ‘ışķ
Her sū sirişķ-i çeşmüm anuñ surĥ-ı cedveli

353

Fevrī

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 N’ola sen germ olup dërseñ mu’anber kākülüm vardur
Benüm de dūd-ı āhumdan başumda sünbülüm vardur
- 2 Benefşe zeyn éderseñ sen ĥaţuñdan ‘arīzuñ üzre
Benüm de ķanlı dāĝumda nice tāze gülüm vardur

352. Bu şiirin matla’ beytine tezkirelerde (Sungurhan, 2017a: 800; İsen, 2017: 270) ve bir şiir mecmûası çalışmasında (Yılmaz, 018: 1040) rastlanılmıştır.

3b Ğubār: Ğubârî de denilen bir çeşit eski ince el yazısı. // **Celī:** Bir çeşit eski el yazısı.

353. 264. Nazire izlenimi veren bu şiire bazı mecmûa çalışmaları da (Eraslan, 2017: 208-209; Karadeniz, 2014: 23; Sucu, 2018: 316-317) rastlanılmıştır. // Metin karşılaştırmada Saniye ERASLAN’ın çalışması esas alınmıştır.

1a “mu’anber” : “müselsel” **a.g.e.**

- 3 Dehān adlu senüñ bir tāze gonçeñ var ise ey gül
Göñül dەرler benüm de bir nevā-keş bülbülüm vardur
- 4 [İçerseñ mey gibi sen ‘āşık-ı şūrīdeler kıanın
Benüm de hūn-ı eşkümden iki şīşe mülüm vardur]
- 5 Sen açıldıñsa gül gibi gül-istān-ı cemāl içre
Benüm de bülbül-i şūrīde gibi gulğulum vardur
- 6 Hıtuñ erişmedin sen zulm édüp **Fevrī**’yi incitme
Benüm rühüm benüm cānum benüm ‘ömrüm ölüm vardur

354

Zekeriyyā Efendi [Meylī]

mefā’lün mefā’lün mefā’lün mefā’lün

- 1 Dem-ā-dem kıanlı yaşı dīde-yi terden dökersin sen
Muħaşşal dil degülsin ey göñül hūn-ı cigersin sen
- 2 Nice dāmāda kendin dām kılmış pīre-zendür bu
Dilā meyl eylemezseñ Zāl-ı dehre gérçek ersin sen
- 3 Dile hātır-nişānsın dem-be-dem ey nīze-yi dil-ber
Unıtımam ben seni her-demde göñlümden geçersin sen
- 4 Raķibā kendüñ ādem şanma tavf-ı kūy-ı yār ile
N’ola Ka’be ziyāret eyledüñse yine hırsın sen
- 5 Hıasūd-ı bed-gümān inkār éderse ğam degül **Meylī**
Hele erbāb-ı ‘irfān içre hıylī mu’tebersin sen

3a “adlu” : “olur” **M.**

4b “gulğulum” : “fülfülüm” **a.g.e.**

6a “incitme” : “öldürme” **a.g.e.**

354. Ankaralı Bayram-zāde Şeyhülislām Zekeriyyā Efendi (?-ö. 1593) // Bu şiir Hayâlî Divanı’ndaki G. 412 (Tarlın, 1992: 232)’ye naziredir.// Bu şiirin zemini muhtemelen ‘Aşkı-yi Selef tarafından atılmıştır: **PBM.** Şiir Nu. : 5471, s. 1996

2b **Zāl**: Ak saçlı doğması sebebiyle babası Sām tarafından “yaşlı” anlamına gelen “Zāl” ismi verilen ve efsânevî kuş Sîmurğ tarafından Elburz Dağı’nda büyütülen *Şāhnāme* kahramanıdır. Kâbil sultanının kızı Rûdābe’yle evliliğinden, meşhur kahraman Rüstem doğmuştur (Yıldırım, 2008: 735-738).

[71a]

355

Şüret-i 'Arz-ı Hâl-i Nevbetiyân be-Cenâb-ı Şerîf-i Şâh-ı Cihân
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ey şehinşâh-ı kerîmü'l-aḥlâḳ
Kân-ı iḥsân ü nevâl ü işfâḳ
Ḥâmî-yi Ka'be imâm-ı Ḥarameyn
Mâḥî-yi zulm ü penâh-ı Sekâleyn
Ḥâfız-ı revnâḳ-ı şer'-i Nebevî
Sâlik-i cādde-yi Muştafevî
Zühd ile ḥâzin-i gencîne-yi dîn
'İlm ile mazḥar-ı esrâr-ı yakîn
- 5 Pertev-i meş'ale-yi nûr-ı hüdâ
Sırr-ı erbâb-ı dile zıll-ı Hudâ
Revnaḳ-efzâ-yı gül-istân-ı vücûd
Meclis-ârâ-yı şeb-istân-ı şühûd
Kâşif-i nükte-yi esrâr-ı şikât
Vâkıf-ı râz-ı tecellî-yi şifât
Gevher-i dürc-i selâṭîn-i 'izâm
Revnaḳ-ı şer' u nizâm-ı İslâm
Şâh-ı vâlâ-neseb ü bâlâ-kef
Gevher-i devlet ü iḳbâle şadef
- 10 Dâniş-endûz u efâzil-perver
Meş'al-efrûz u 'adâlet-güster
Melce-yi cümle-yi erbâb-ı niyâz
Vâkıf-ı ḥâl-ı dil-i kâşif-i râz
Ya'nî sultân-i kerîm ibni kerîm
Ḥâzret-i Şâh Murâd ibni Selîm
Şol Hudâ ḥaḳḳı için kim her-dem
Şâhlardan seni êtdi a'zam
Ḥalkdan eyledi zâtuñ efḍal
Vérdi 'adl ü kerem ü 'ilm ü 'amel
- 15 Cümle 'âlemde ser-efrâz êtdi
'Adl u inşâf ile mümtâz êtdi
- [71b] Gûş kıl luṭf ile aḳvâlumuzı
Saña 'arz êdelüm aḥvâlumuzı

355. Bu şiirin sahibi tespit edilememiştir.

12 Bu beyit, mecmûada kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Şāhdur ‘āleme çün zıll-ı Hudā
 Anı melce édinür bay ü gedā
 Ol ki gūş étmeye feryādumuzu
 Kim alur dehrde bī-dādumuzu
 Bir bölük t̄ālib-i ‘ilmüz maḥzūn
 Bağrumuz ḳahr-ı siper eyledi ḥūn
 20 Nice yıldur ki medārisde yatup
 Géce vü gündüzi bir yere ḳatup
 Eylerüz ‘ilm-i şerīfe iḳdām
 Cehd édüp ḳaşd-ı derūn ile tamām
 Oluruz cān ü göñülde her ān
 Dā’ī-yi devlet-i sultān-ı cihān
 Ki anuñ ‘adli ile buldı nizām
 Dīn-i İslām ü ḫarīḳ-i aḫkām
 Hūcerāt içre medārisde ḳalup
 Kendümüz vādī-yi iḳdāma şalup
 25 Éderüz olmuş iken zār ü za’īf
 Géce gündüz ḫaleb-i ‘ilm-i şerīf
 Her birimiz vaḫanından mehcūr
 Peder ü māder ü ehlinden dūr
 Kimi on kimisi on beş yıldur
 Bu firāḳ ile perīşān-dıldür
 Āteş-i hecr ile yanup meh ü sāl
 Gidemez ol gelemes añā ‘iyāl
 Şabr édüp faḳra çekerler ḡayret
 Érte bir gün ola déyü nevbet
 30 Furḳatuñ daḫı çekilmezdi ḡamı
 Olmasa ḡayret-i aḳrān elemi
 Bunda ārāma ḳomaz faḳr-ı mecāl
 Anda el ḫa’nına hem şabr [u] maḫāl
 Hāşılı cāna geçüpdür fāḳa
 Ḳalmadı şabra mecāl u ḫāḳa
 [72a] Şimdi ḥōd teng olalı emr-i me’āş
 Aḳçe-yi ḫücre degül ḫarc-ı tirāş
 Mevtde daḫı degül mi düşvār
 El eline nigerān ola kibār
 35 Kimseden eyler iseñ daḫı sü’āl
 Eylemez ḫāli nedür déyü sü’āl

40 Qalmayup dehrde nām-ı ihsān
 Kimseden kimseye yoqdur dermān
 ‘Ulemā içre bu imiş ‘ādet
 Üç yıl olsa alınurmuş nevbet
 Ber-murād oluban ekser fuqarā
 Eyler imiş şeh-i devrāna du‘ā
 Oluban hādīm-i şer‘-i Nebevī
 Dīn-i İslām’ı éderlerdi qavī
 Olalı dehrde iş-bu ‘ādet
 Bêş yıla qalmanı hīç bir nevbet
 Şimdi hūd geçdi yedi yıl kāmīl
 Sekizincisine oldu dāhīl
 Sūr-ı ‘ālīden olunca bu zamān
 Fuqarā olmadı dağı handān
 İki üç nevbeti geçdi anuñ
 Vaqt érişdi demidür ihsānuñ
 Luţf-i şehden nice kez érđi meded
 Māni‘ oldu n’edelüm t̄ali‘-i bed
 45 ‘Arzı telhīş olındı lākin
 Olmanı şāha oqutmaq mümkin
 Bilmezüz bā‘iş-i te’hīr nedür
 ‘Ākıbet mūcib-i taqdīr nedür
 Dérler ise ki mülāzım çoğ olur
 N’ola her kimse naşībi[ni] bulur
 Keşretine sebep olmadıq biz
 Ki anuñla olınaydıq ta‘cīz
 Müsteħağ ise olan aña maħal
 Ecnebī ise sözine ne ‘amel
 [72b] 50 Dérler ise ki çoğ oldu mevtā
 İzdihām eyledi bī-ħad fuqarā
 Nevbet dağı on yıl olmasa néye
 Mümkin olur mı ki mevti döğine
 Yoq-durur şek dağı bu ma’nāda
 Müsteħağ az bulunur mevtāda
 ‘Ādetā buq’a iken pāyeleri
 Şimdi a’lā ola ser-māyeleri
 Olmasun mı müte’ellim talebe
 Çeke mevti içün ahyā raqabe

- 55 Cāna te'sīr kılup tūl-ı emel
Aldı hep 'aqlumuz aḥzān u 'ilel
Çıkmadın daḥı beyāza bu murād
Şaḳal ağardı za'ıf oldu fu'ād
Çekmedi miḥnet-i eyyām u leyāl
Peder ü māder ü evlād u 'iyāl
Teng olup kār-ı ma'īšet gāyet
Çalmadı çekmege faqrı tākāt
Şatılup gitdi libās ile kitāb
Şuḡl için çalmadı hergiz esbāb
- 60 Fuḳarā nār-ı ğama yanmışdur
Cān-ı şīrinden uşanmışdur
Ne éder ğayret ile 'azm-ı diyār
Ne kıılır faqr çeküp şabr u qarār
Himmet-i şāh-ı cihān ére déyü
Nevbet olmağa rıza vére déyü
Çaldurup dest-i du'āyı her gāh
Der-geh-i Ḥaḳḳ'a dérüz yā Allāh
Eyleyüp rüy-ı münācātı firāz
Éderüz bār-geh-i Ḥaḳḳ'a niyāz
- 65 Ki şeh-i 'ālemi sen var eyle
Düşmenin zillet ile ḥ'ār eyle
Ol éder 'āleme iḥsān-ı belīĝ
Eylemez luṭfını her şahşa dirīĝ
- [73a] 'Adl ile gün gibi meşhūr-durur
Zāhiri bāṭını ma'mūr-durur
Zāhiri mā-şadaḳ zühd ü şalāḥ
Bāṭını mehbiṭ-ı envār-ı felāḥ
Görmedi böyle daḥı çeşm-i zamān
Dīn ü dünyāsı ḳavī şāh-ı cihān
- 70 Mazḥar-ı 'ayn-ı 'ināyet oldur
Ḥaḳ bu kim şāh-ı velāyet oldur
Dā'imā hem-nefesi ola ricāl
Çonmaya ḥāṭırına gerd-i melāl
Éy şehinşāh-ı hümāyūn-himmet
Derd-i dil şerḥine yoḳdur ḥācet
Nice kez gūş édüp aḥvālumuzu
Cümle fehm eyledüñ āmālumuzu

- Şübhe yokdur ki kamu hâl-i cihân
Oldı mir'ât-ı zamîründe 'iyân
75 Hâlümüz bildüñ eyâ melce-yi nâs
Derdümüz dağı aña eyle kıyâs
Sâkin-i 'arş-ı berîn haqqı için
Âsumân ile zemîn haqqı için
Enbiyâ rûhı için kim anlar
Oldı 'âlemde ulu sultânlar
Hâzret-i rûh-ı Rasûlullah için
Sırr-ı 'irfânda dil-i âgeh için
Çâr-Yâr için eyâ şâh-ı güzîn
Ber-murâd eyle bizi étme hazîn
80 Olduñ ahvâlümüze vâkıf çün
Bize raḥm eyle güzel başuñ için
Ol Hudâ haqqı ki oldur Ğaffâr
Eyledi 'âlemi yokdan izhâr
82 Raḥmet ü şefkatüñ izhâr eyle
Bizi iḥsâna sezâ-vâr eyle

79a Çâr-Yâr: Çehâr Yâr, Çihâr Yâr veya “dört seçkin dost” anlamında “Çâr-Yâr-ı Güzîn” de denir. Bu ifadeyle Hz. Muhammed’in dört seçkin dostu olan ilk İslâm halifeleri Hz. Ebûbekir, Hz. ‘Ömer, Hz. ‘Osmân ve Hz. ‘Alî kastedilir (Pala, 2005: 99).

[74a]

356

[Tercî'i Bend-i Maḥmūd Ğamî Çelebî-yi Konevî] [Ğamî]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

I

- 1 [Dün görüp dil-beri olsun bire ğaddâr dedüm
- 2 Gelmedüñ yanuma gitdüñ kanı ikrâr dedüm
- 3 Ne revâdur daķına sen güli her ḥâr dedüm
- 4 Êdesin cān ü cihāndan beni bîzâr dedüm
- 5 Bülbülüñ zârın işit ey yüzi gül-zâr dedüm
- 6 'Ahd ü peymānuñı gel eyleme inkâr dedüm
- 7 Meded Allāh'ı severseñ meded ey yâr dedüm
- 8 Va'de-yi vaşla ḥilāf eyleme zinhâr dedüm]

II

- 1 [Kahr édüp döndi baña ḥışm ile ol yâr dedi
- 2 Ya ne vérdüñ alamazsun şu yaña var dedi
- 3 Senüñ için baña çok ṭa'n eder aġyâr dedi
- 4 Varayın ḥāneñe bir şeb yiter ol zâr dedi
- 5 Şunayın aġzuña ḥōş la'l-i şeker-bâr dedi
- 6 Dehenüñden bu ḥaber çıkmaya zinhâr dedi
- 7 Meded Allāh'ı severseñ meded ey yâr dedüm
- 8 Va'de-yi vaşla ḥilāf eyleme zinhâr dedüm]

[74a] : Mecmûada bu sayfadan önceki [73b] sayfası boş bırakılmıştır. Muhtemelen bu sebeple Ğamî-yi Konevî'ye ait tercî-i bendin baş kısmı mecmûada eksiktir.

356. Bu şiirin eksik kısımlarına mecmûalar üzerine yapılan çalışmalarda (Karagöz, 2013: 135-137; Güneş, 2015: 332-333; Bellibaş, 2014: 178; Yılmaz, 2018: 439-440) rastlanmıştır. Esas alınan Ülkü YILMAZ'ın çalışması için **a.g.e.** ifadesi kullanılmıştır. // Şiirin tekrar beyti tezkirelerde de (Kutluk, 1997: 198, Sungurhan, 2017b: 143; Sungurhan, 2017a: 647) geçmektedir.

I 1 “ğaddâr” : “izâr” **a.g.e.**

I 3 “daķınasın” **a.g.e.**

III

- 1 [Ëy lebi mül şacı sünbül yüzi gül-zār dèdüm
- 2 Başuma eyledi dünyāyı ğamuñ tar dèdüm
- 3 Çekerüm çünki senüñ cevruñi bisyār dèdüm
- 4 Hıdmetüñde kuluñam bir dilegüm var dèdüm
- 5 Hāsretüñ eylemeden cān ü dile kār dèdüm
- 6 Merhem-i sīneñe ben hāstañı bir şar dèdüm
- 7 Meded Allāh'ı severseñ meded ey yār dèdüm
- 8 Va'de-yi vaşla hilāf eyleme zinhār dèdüm]

IV

- 1 [Beni ğerçek sever iseñ bire bī-kār dèdi
- 2 Seg raķibe dilek eyle yüri yalvar dèdi
- 3 Göndere saña beni şāyed o murdār dèdi
- 4 Yāhūd öldür ol [iti] sen beni kurtar dèdi
- 5 Göresin meyl ü maħabbet nice olısar dèdi
- 6 Nice şayd olur imiş 'āşıkā dil-dār dèdi
- 7 Meded Allāh'ı severseñ meded ey yār dèdüm
- 8 Va'de-yi vaşla hilāf eyleme zinhār dèdüm]

V

- 1 [Söylesem 'ışkuñ ile tañ mıdur eş'ār dèdüm
- 2 'Āşkuñ kārı degüldür güzelüm 'ār dèdüm
- 3 Künc-i hāsretde benem derd ile bīmār dèdüm
- 4 Vaşl ile eyler iseñ ben kula tīmār dèdüm
- 5 Gelesin dèyü seni cān katı umar dèdüm
- 6 Gözlerüm şubħa deĝin her ğeçe bīmār dèdüm
- 7 Meded Allāh'ı severseñ meded ey yār dèdüm
- 8 Va'de-yi vaşla hilāf eyleme zinhār dèdüm]

III 3 “be yār” a.g.e.

III 6 “hasteyi” a.g.e.

V Son bendin mısra geliş sırası farklıdır.

VI

- 1 Yéter olduñ Ğamiyā hecr ile ğam-ı̇r dedi
- 2 Hāne-yi albūni teng tmesūn efkār dedi
- 3 Varasın bekleyesin dār ile dīvār dedi
- 4 Bu ğece ‘arz ederem eşmūne dīdār dedi
- 5 Sırrımı eyleme tek kimseye izhār dedi
- 6 Şubha dek saña ılam vaşlumı ĩsār dedi
- 7 Meded Allāh’ı severseñ meded y yār dedüm
- 8 Va‘de-yi vaşla hılāf eyleme zinhār dedüm

357

Müşemmen-i Nev’î Efendi [Nev’î]

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

I

- 1 Bu ‘ışķ-ı mecāzuñ ğam-ı hicrānına la‘net
Dünyādaki ‘uqbādaki hüsranına la‘net
- 2 Erbāb-ı ğamuñ nāliş ü efgānına la‘net
Dil-berlerüñ va‘de-yi ihsānına la‘net
- 3 Yok yērlere tdükleri peymānına la‘net
Ol ā’ifenüñ ğerçek ü yalanına la‘net
- 4 Başdan bunu ĩcād edenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkānına la‘net

II

- 1 l yāri eker sīneye sen ‘āşķ-ı dīdār
Sen girye vü zār eylemede senden o bīzār
- 2 Sen ‘arz-ı niyāz tseñ eder nāzın o tekrār
Sen eyler iken eşmūni yolında güher-bār
- 3 Sen olmuş iken naķd-ı vücūduñla hārīdār
l vāşıl olur zevķine bī-dirhem ü dīnār
- 4 Bu şan‘atı ĩcād edenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkānına la‘net

VI 2 “teng” : “tek” a.g.e.

VI 3 “varasın” : “varuram” a.g.e. // “dār ile” : “derd ile” a.g.e.

VI 4 “sırrımı” : “sıruñı” a.g.e.

357. Mertol TULUM ve M. Ali TANYERİ, *Nev’î Divan*, s. 206-208

II 3b “vāşıl” : “mālik” D. // “zevķine” : “vaşlına” D.

III

- 1 Êrmez ayağın öpmege bir ‘āşık-ı maḥzūn
Eller ser-i zülfin erişen Ehrīmen-i dūn
[74b] 2 Sen eyler iken nāleñi yaşını Ceyḥūn
‘Uşşāka cefā ğayra vefā bunlara ḳānūn
3 Gel olma şaḳın ādem iseñ bunlara meftūn
Maḥremeleri hep mübtezel ü nā-kes ü mel‘ūn
4 Bu şan‘atı ĩcād edenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkānına la‘net

IV

- 1 Êy dil-bere ‘āşık geçinen ebleh ü nā-dān
Öldürse revādur seni tīg-i ğam-ı hicrān
2 Sen ṭālib u rāġıb āña senden o gürizān
Ola mest u şafāda sen āña vālih vü ḥayrān
3 İnşāf zehī cehl ü zehī nekbet ü ḥüsrān
Hep oldı buña raġbet eden şoñra peşimān
4 Bu şan‘atı ĩcād edenüñ cānına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkānına la‘net

III 1b Ehrīmen: Avesta ve Mazdiyesnâ dinî edebiyatında İyilik Tanrısı Ahûra Mazda'nın en büyük düşmanı olan varlıktır; İslâm kültüründe Şeytan'ın karşılığı olarak kabul edilmiştir (Yıldırım, 2008: 272-73).

[74b] : Mecmûadaki son şiir olan 358. şiirin ilk bendinin 5. mısraının ilk kelimesi olan “**demler**” varak geçişi esnasında dipte yazılmıştır. Bu da şiirin devamının bu mecmûada var olduğunu; fakat varak eksikliği sebebiyle buna ulaşamadığını gösterir. Hem burada hem de mecmûanın farklı yerlerinde görülen varak veya muhtemel evrak kayıpları mecmûanın hacimce daha büyük olduğunu göstermektedir.

III 2a “eyler iken” : “eyle gerek” **D.** // “Ceyḥūn” : “mey-gün” **D.**

IV 1a “gēcinen” : “dirilen” **D.**

IV 2a “rāġıb” : “cüyān” **D.**

IV 2b “ola mest ü şafāda” : “ol mest-i teġāfül” **D.**

V

- 1 Yā hayf bizüm çekdügümüz renc ü ‘anāya
Hep sa’y-ı belîğ êtdügümüz gitdi hebāya
- 2 Nev’î’den erişsin bu naşîhat zurefāya
Dil vèrmeyeler her şanem-i māh-liqāya
- 3 Tıuş olmayalar gâflet ile tîr-i belāya
Âmîn dèyeler hâzır olanlar bu du‘āya
- 4 Bu şan‘atı îcād edenüñ cāmına la‘net
Ecdādına vü aşlına erkânına la‘net

358

Tercî’-i Bend-i Hayretî

mef’ülü fā’ilâtü mef’â’lülü fā’ilün

I

- 1 Gitdüm diyâr-ı gurbete êy şāh el-vidā’
Oldum belā vü miñnete hem-rāh el-vidā’
- 2 ‘Arz eylesün yèr ehline her mā-cerāyı eşk
Yazsun felekler üzre çıqıup āh el-vidā’
- 3 [Demler durur ki levha-yı çihremde kan ile
Êy eşk-i dīde yazıla her gāh el-vidā’
- 4 Terk êtmez idüm eşigüñi lîk kórķaram
Od ura şehre āh-ı seher-gāh el-vidā’
- 5 Düşmenler ile sen esen ol düstum hemān
Vèrsün benüm de şabrumı Allāh el-vidā’
- 6 Hicrān éline şaldı beni rüzigār āh
Êy göz kan ağla êy göñül eyle hezār āh]

V 1a “yā” : “yüz” D.

V 3a “tîr” : “tîğ” D.

358. Mehmed ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ, Hayretî - Dîvân, Tcb. 2, s. 71-73 // Mecmûada tercî’-i bendin sadece ilk bendinin ilk iki mısraı vardır. // İlk bendin 5. mısraının ilk kelimesi olan “demler”, varak geçişinde dipte yazılmıştır. Bu mecmûanın sadece bu kadar varaktan oluşmadığını hacmen daha büyük olduğunu göstermektedir.

I 1a “diyâr-ı gurbete” : “diyâr-ı furkate” D.

II

- 1 [Bir hasteyem ki şerbet-i dermāna érmedüm
Bir ‘āşıkam ki vuşlat-ı cānāna érmedüm
- 2 Bir zerreyem ki vāşıl-ı şems olmadım henüz
Pervāneyem ki şem‘-i şeb-istāna érmedüm
- 3 Yaşum gibi yüz üzre sürindüm yolında çok
Biñ sa‘y ile o serv-i hırāmāna érmedüm
- 4 İçdüm belā piyālelerin bezm-i gamda līk
Hum-hāne-yi muḥabbet-i cānāna érmedüm
- 5 Vā ḥasretā ki zulmet-i hicrāna düşdüm uş
İskender‘em ki Çeşme-yi Ḥayvān‘a érmedüm
- 6 Hicrān éline şaldı beni rūzigār āh
Éy göz kan ağla éy gönül eyle hezār āh]

III

- 1 [Étdüm diyār-ı ğurbete gerçi sefer dirīĝ
Zādum gam oldu ince bu yol mā-ḥazar dirīĝ
- 2 Sen gülden ayrılaldan eşidüp fiĝānumı
Bülbül hezār zār ile dēr her seher dirīĝ
- 3 Sen mū-miyān u sīm-bedenden cüdā benüm
Kıldı felek bélümi bu gün zer-kemer dirīĝ
- 4 Derdüñ devā yéterdi baña éy ṭabīb-i cān
Ḥālümnden olmayayduñ eger bī-ḥaber dirīĝ
- 5 Furkat diyārıdur baña şimden gérü maḳām
Muḥkem yapıldı bāĝ-ı visāl üzre der dirīĝ
- 6 Hicrān éline şaldı beni rūzigār āh
Éy göz kan ağla éy gönül eyle hezār āh]

IV

- 1 [Göz göre cānum étdi tenümden felek ba'îd
Naḥs oldı gitdi olmadı bu ṭāli'um sa'îd
- 2 Yağdı gönül serāyını hicrān eliyle çarḥ
Bāğ-ı vişālūñe yapıldan der-i ümîd
- 3 Kıldı felek işin bu ben eksüklinüñ tamām
Sen şāh-ı ḥüsnüñ eylesün 'ömrin Ḥudā mezîd
- 4 Ağyārı kes yanußndan eyā serv-i ḥōş-ḥırām
Bāğ-ı vişāl içinde yaraşmaz iñen pelîd
- 5 İki gözüm cihānı senüñle görürken āh
Cānum gibi iki gözüm olduñ mı nā-bedîd
- 6 Hicrān éline şaldı beni rüzigār āh
Éy göz ḳan ağla éy gönül eyle hezār āh]

V

- 1 ['Azmüm reh-i firāḳadur illā ne müşkil āh
Derdā vu ḥasretā vü dirîgā ne müşkil āh
- 2 Sen gül-'izār-ı gonce-dehenden cüdā baña
Raḥm étdi dēdi bülbul-i gūyā ne müşkil āh
- 3 Āsān gelür muḥabbet egerçi baña bu gün
Hicrān olıcaḳ arada ferdā ne müşkil āh
- 4 Derd ü belā vü gam ola yārān **Ḥāyretî**
Ağyār saña yār ola derdā ne müşkil āh
- 5 Āh eyle éy gönül demidür ḳan aḳıt gözüm
İns ü melek ḳamu dēye ḥayfā ne müşkil āh
- 6 Hicrān éline şaldı beni rüzigār āh
Éy göz ḳan ağla éy gönül eyle hezār āh]

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MESTAP'A GÖRE TASNİF

4.1. Mecmû'a-i Eş'âr'ın MESTAP'a¹ Göre Tasnifi

Yer Nu. : Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 4228/2 Mecmû'a-i Eş'âr

Yp. Nu.	Mahlas	Matla' Beyit / İlk Bend	Makta' Beyit ² / Son Bend	Nazım şekli / Birimini	Nazım Türü	Veze	Açıklamalar
1b-3a	Ümîdî	Bir seher kilik-i bedî'in destine alup revân Başladı tecdîd-i ahkâma debîr-i âsumân	Dilerüm dâ'im murâduñ luğf-ı Hâk bağışlasun Devlet ile süresin 'âlemde 'ömr-i câvidân	kasîde/41	cülûsiyye	3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Sultan II. Selîm'in 1566'da tahta çıkışı üzerine Ümîdî Ahmed Çelebi'ce yazılmış 41 beyitlik cülûsiyedir.
3b	Ümîdî	Ka'be'den yüz çevirüp ey şanem-i hür-liqâ Eşigüñ cānibine döndi bugün kıble-nümâ	Yétürüp bâde-yi 'ışık ile Ümîdî 'aqlın Mest olup düşdi bugün hâk-ı cihāna rüsvâ	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
3b-4a	Ümîdî	Sîne de peykân-i tîrûñ gonçe-yi güldür baña Cā-be-cā çurrañ nişānı şâh-ı sünbüldür baña	Ey Ümîdî bend-i hicrāna giriftâr oldı dil Dâ'im ol bendi geçen bu zülf ü kāküldür baña	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Bâkî Dîvânı'ndaki G.12'ye naziredir. Bu şiirin zemin şiiri 'Alî-Şîr Nevâyî'nin Garâ'ibü's-Sıgar'daki G.15'tir. Şiir, 5 beyittir.
4a	Ümîdî	Zülf-i pür-çînüñde hâl-i 'anberinüñ dil-berâ Bir megesdür düşdi dām-ı 'ankebûta güyiyâ	Ey Ümîdî hâk olursam rāh-ı kûy-ı yârda Gözlerine hürîler éde gubârum tütüyâ	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.

¹ M. Fatih KÖKSAL (2012) "Şiir Mecmûalarının Önemi ve Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)", Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları: İstanbul, ss. 409-431

² Her ne kadar makta beyit şiirin sonlandığı -kat' edildiği- beyit olsa da bu tabloda umumiyetle şair mahlasının geçtiği beyit esas alınmıştır.

4a	Ümîdî	Leb-i la'lüñ şarâbdur gūyā Dür-i dendân habâbdur gūyā	Āsumāndür Ümîdî kūy-ı nigār Berç-ı āhum şihâbdür gūyā	gazel/7		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.14'e naziredir. Şiir, 7 beyittir.
4a	Ümîdî	Zülf-i pür-çîni sünbül-i pür-tâb Rüy-ı rengîni lāle-yi sîr-âb	Demidür āsitân-i mey-kedeye Düşegör ey Ümîdî mest ü harâb	gazel/5		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
4b	Ümîdî	Ķâmetüñdür nihâl-i nâz ü firîb Zeķanuñ anda bir bih-i āsîb	Gitdügince ba'îd olup ol mâh Çıkmağa cân Ümîdî oldu karîb	gazel/5		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
4b	Ümîdî	Mâh dêrlerse melâ'ik saña ger étme 'aceb Āfitâbum kişiyे gökden iner çünki laķab	Dağlar deñlü Ümîdî gama tākāt getürür Taşdan mı yüregi bilmez in anuñ yâ Rab	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
4b- 5a	Ümîdî	Câm çekdi lebüñ görüp haclet Ķızarup geldi beñzine ĥumret	Şundi pîr-i muğân Ümîdî ayağı Eyledi gerçek er bize himmet	gazel/7		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Şiir, 7 beyittir.
5a	[Bâkî]	Gözüm yaşına ol la'l-i leb-i sîr-âb olur bâ'is Dem-â-dem kana ey sâķî şarâb-ı nâb olur bâ'is	Vücüdüm ĥânesin seyle vèrür Bâkî gözüm yaşı Fenâ-yı dâr-ı bî-bünyāduma bu âb olur bâ'is	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Mecmuada Ümîdî'ye ait olduğu belirtilen bu şiir esasında Bâkî'ye aittir. Zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Bedâyi'u'l-Vasat</i> 'ındaki G.90 olan bu şiir, 5 beyittir.
5a	Ümîdî	Ĥalka-yı zülf-i dil-ârâdan geç Gel dilâ bu Ķurı sevdâdan geç	Bir daĥı aĶzuña alma cāmı Ey Ümîdî mey-i ĥamrâdan geç	gazel/5		2x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.

5a-5b	Ümîdî	Devr edüp meclisi biñ nâz ile rindâne kadeh Sâkıyâ döndi bugün haylîce yârâna kadeh	Büse-yi la'lin Ümîdî 'ye dün edüp ikrâr Sâkıyâ tûrdı bugün 'ahdine peymâna kadeh	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Zemin şiiri muhtemelen <i>Şeyhî Dîvânı</i> 'ndaki G. XVIII olan bu şiir, <i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.32'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
5b	Ümîdî	Nüş eyledükçe kanum olur la'l-i yâr surh Gördükçe nâr-ı âhum olur gül-'izâr surh	Şanma Ümîdî egnüme geydüm libâs-ı âl Hûn-âb-ı gamla oldı bu cism-i nizâr surh	gazel/6		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
5 b	Ümîdî	Revâ mı Bîsütün'da eyleyüp yâd O Şîrîn şekli yaza taşâ Ferhâd	Ümîdî nüş edüp her dem mey-i telh Bu câm-ı ser-nigündan alalum dâd	gazel/5		2x(mefâ'ilün) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
5b-6a	Ümîdî	Ümmîd-i pây-büsuñ ile éy nihâl-kad Çaldı ayakda 'âşık-ı bî-çâreler meded	Bahş eyledükçe Ka'be-yi küy-ı nigârdan Eylér Ümîdî eşigi taşın anuñ sened	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
6a	Ümîdî	Dâğ yakup gece bázüsına ol şâh-levend Çolına bağladı bir hûb güzel bázü-bend	Hâk bu kim bu gâzel-i pâke nazîr olmaz hîç Éy Ümîdî n'ola erbâb-ı şafâ kılsa pesend	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
6a	Ümîdî	Şayd [étدی] gönlümi yine bir turrası kemend Zülf-i siyâhın étدی anuñ gerdenine bend	Kimdür Ümîdî dërseñ eger şûh-ı şîve-kâr Bir derd-mend ü bî-kes ü bî-çâre müstemend	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.34'e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
6b	Ümîdî	Sâğar-ı şahbâ ki erbâb-ı şafânuñ cânidur Ehl-i 'işkâ neş'e-yi ülâsı rûh-ı sânidür	Bülbül-i dil n'ola meyl étse Ümîdî sâğara Gül-şen-i bezm-i şafânuñ bir gül-i handânidur	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
6b	Ümîdî	Felekde şarşar-ı âhumla mihr-i âsumân ditrer Dem-i bād-ı şabâdan güyiyâ berg-i hazân ditrer	Çekince éy Ümîdî sîneye bir sîm-endâmı Yürek oynar beden lertzân olur cismümde cân ditrer	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Zemin şiiri Hafî-yi Edirnevî'ye ait bu şiir muhtemelen <i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.139'a naziredir. Şiir, 5 beyittir.

6b	Ümîdî	Ağzuñ ey gonçe-dehen cām-ı mey-i hamrā mıdur Düşmiş ol cāma lebüñ berg-i gül-i ra'nā mıdur	Cān-ı nālānum Ümîdî sīne-yi şad-çākda Āşiyān-ı hārda bir bülbül-i gūyā mıdur	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	<i>Bākî Dîvânı</i> 'ndaki G.120'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
7a	Ümîdî	Eyledük tîr-i yāra sīne siper Ey dil ammā içüñ bilür ne çeker	Nazmuña ey Ümîdî kıymet yok Tab'-ı pāküñ olalı kân-ı güher	gazel/5		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	<i>Bākî Dîvânı</i> 'ndaki G.140'a naziredir. Şiir, 5 beyittir.
7a	Ümîdî	Şanmañ ki haṭṭı la'line yāruñ keder vērür Teng-i nebāta pāy-ı meges ne zarar vērür	Mihrüñle hāk olursa Ümîdî -yi nā-tüvān Mihri-sipihre zerreleri nūr u fer vērür	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Zemin şiiri Ahmed Paşa <i>Dîvânı</i> 'ndaki G.87 olan bu şiir, 5 beyittir.
7a	Ümîdî	Şanmañ ol şüh-ı dil-ārāyı ki kākül götürür Şeh-levendāne taḫup başına sünbül götürür	Ger cefā kılsa Ümîdî 'ye n'ola cānāne Bülbül-i zāra ne cevr eyler ise gül götürür	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Zemin şiiri muhtemelen <i>Ahmed Paşa Dîvânı</i> 'ndaki G.68 olan bu şiir, 5 beyittir.
7b	Ümîdî	Ruḫuñ şem'-i melāḫat kaşlaruñ müşgīn- duḫānıdur Anuñ ol gerden-i kâfûrî sīmīn-şem'dānıdur	Çarasına göz erişmez belāgat baḫrıdur tab'ıñ Anuñ'çün ey Ümîdî sözlerüñ dürr-i me'ānîdür	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Şiir, 5 beyittir.
7b	Ümîdî	Meclisde ġaraḫ bāde ile ḫüb şadādur Mergüb olan 'ālemdede begüm āb ü hevādur	Ağyāra varup mihr ü vefā kılmadın ol şüh Billāhi ġaraḫ ancak Ümîdî 'ye cefādur	gazel/5		mef'ülü 2x(mefā'ilü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
7b	Ümîdî	Ruḫsār-ı yāra beñzemese berg-i lāleler Gül-şende böyle üstine düşmezdi jāleler	Ġam yēme ey Ümîdî reh-i 'ışk-ı yārda Eksük degül çü derd ü belādan nevāleler	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
8a	Ümîdî	Fāş étme rāz-ı 'ışkuñı bülbüllere seḫer Ey gonçe-yi nihāl açılma şovuk geçer	Müy-ı miyān-ı yāri der-āğuş edem dēyü Kıldı Ümîdî miḫnet ile ḫaddini kemer	gazel/6		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.

8a	Ümîdî	Sevdâ-yı 'ışk eder bu dil-i bî-nevâyı gör Billâhi kaçd-ı salţanat eder gedâyı gör	Cânâ Ümîdî hüsnuñi rengîn-edâ eder Güş eyle anı gel berü hüsni-edâyı gör	gazel/7		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.129'a naziredir. Şiir, 7 beyittir.
8a	Ümîdî	Çan ağladı firâķ-ı lebüñle şarâblar Görince döndi üstine anuñ habâblar	Nâr-ı derün-ı sînemi görüp Ümîdiyâ Ser-geşte oldu bezm-i belâda kebâblar	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Son iki beyti 8a 'nın derkenarına yazılan bu şiir, 5 beyittir.
8a	Ümîdî	La'lüñ üzre edeli haţtuñ karar Çeşme-yi Hâyvân'a ermişdür gubâr	Ëy Ümîdî kara çöllerde kodı Nâfe müşgîni bu zülf-i müşg-bâr	gazel/5		2x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
8a	Ümîdî	Dil n'ola zülfünde eylerse figân u zârlar Géceler çok nâleye âgâz eder bîmârlar	Ëy Ümîdî bâg-ı ruhsârın göreliden murğ-ı dil Hâr olupdur çeşmine anuñ gül-i gül-zârlar	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.85'e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
8b-9a	Ümîdî	Rindân-ı bezme câm-ı zümürüd külâhdur Her birisi diyâr-ı Cem'e pâdişâhdur	Bir kez Ümîdî ayağuna sürmege yüzün Yıllar-durur yolunda şehâ hâk-i râhdur	gazel/6		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 6 beyittir.
9a	Ümîdî	Açduķça yara sîneme ol tîg-i zer-nigâr Bir pâre hażz edüp açılır kalb-i gam-güsâr	Cevr ü cefâ ile beni bî-zâr şanmasun Varup Ümîdî eyleyeyin yâra âh u zâr	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.160'a naziredir. Şiir, 5 beyittir.
9a	Ümîdî	Her yaña gördi çeşmümün aķar bınarı var Şâh-ı hayâl-i yâr gelüp eyledi karar	Şemşîr-i guşsa ile Ümîdî helâk olur Taķılduğınca yanuña ol tîg-i zer-nigâr	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
9a-9b	Ümîdî	Belâ bezminde cânâ câm çeşm-i hün-feşânumdur Hayâl-i la'l-i mey-günuñ şarâb-ı ergüvânumdur	Ümîdî ben o şehbâz-ı Hümâ-bâzem ki 'âlemde Görinen mâh-ı nev bâm-ı felekde âşiyânumdur	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.128'e nazire olan bu şiir, 5 beyittir.

9b	Ümîdî	Şüfî ğarazuñ çün bir iki cām-ı şafādur Yā tāt-ı riyā başuña bilsem ne belādur	Dil vërme Ümîdî şaķın ālāyiş-i dehre Kim ‘ākıbetü’l-emr anuñ şoñı hebādur	gazel/5		mef’ülü 2x(mefā’ilü) fe’ülün	Şiir, 5 beyittir.
9b	Ümîdî	Ṭarf-ı kenār-ı bāġa varup düşdi jāleler Bād-ı bahār ile gülüp açıldı lāleler	Gül gibi yār raķıb-i hār ile hem-niş’in Bülbül gibi Ümîdî n’ola kılsa nāleler	gazel/5		mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün	Şiir, 5 beyittir.
9b- 10a	Ümîdî	La’lün yanında cür’a-yı peymāne pest olur Devr-i lebünde revnaķ-ı sāġar şikest olur	Güş eyleyüp Ümîdî bu şîr-i bülendüñi Elhān-ı murġ-ı naġme-serāyān pest olur	gazel/5		mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün	Bākî Dîvānı’ndaki G.97’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
10a	Ümîdî	Tāt-ı Cem sāġar-ı şarāb yēter Cā-be-cā la’l aña hābāb yēter	Manşib u cāh Ümîdî ’ye o şehüñ Hāk-i pāyına intisāb yēter	gazel/5		fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün	Zemin şiiri muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî’nin <i>Nevâdirü’ş-Şebâb</i> ’ndaki G.177 olan bu şiir, 5 beyittir.
10a	Ümîdî	Dil kebāb oldı dēyü aġlayup ētdükçe niyāz Birez ol şüh-ı cefā-pişe kıılır puhte piyāz	Ṭur bēġüm ‘ahdüñe cevır ētme dil-i zāra dēsem Cevır ēder ol büt-i sîmîn-ten Ümîdî ṭurmaz	gazel/5		3x(fe’ilātün) fe’ilün	Şiir, 5 beyittir.
10a- 10b	Ümîdî	Rüşen kılalı meclisi cām-ı şarābumuz Mıhr ile māhı ‘aynına almaz hābābumuz	Zerķ u riyādan el yuya zühhād-ı şehır eger Görse Ümîdî mey-kedede āb-ı nābumuz	gazel/5		mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün	Şiir, 5 beyittir.
10b	Ümîdî	Şāhuz diyār-ı meclise sākî vezîrümüz Mey-hāne piş-h’ānı olupdur serîrümüz	Ṭāķ-i sipihri ṭolduralı āh ü zār ile Yāruñ Ümîdî kıalmadı küyında yerümüz	gazel/5		mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün	Şiir, 5 beyittir.
10b	Ümîdî	Mıhrüñle varur ise yēle hāk-sārumuz Zerrāt gibi raķşa gire her ġubārumuz	Çarķ ētmeden Ümîdî telef naķd-i eşkümi Gel ’ıyş u nūşa hārc ēdelüm cümle varumuz	gazel/5		mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün	Bākî Dîvānı’ndaki G.192’ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.

11a	Ümîdî	Leb-i la'lünde o haṭṭ-ı nev-res Teng-i şekerde yatur pây-ı meges	Çalmışam gūşe-yi ğamda tenhā Kimse olmasun Ümîdî bî-kes	gazel/6		2x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 6 beyittir.
11a	Ümîdî	Gözden revân olalı yaşum nitekim Aras Eṭrâfın aldı her müje mânend-i hâr u ḥas	Âh eyleme Ümîdî ser-i küy-ı yârda Câ'iz ki işidüp [gele] aġyâr sesi kes	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Zemin şiiri muhtemelen Şeyhî Dîvânındaki K.II olan nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
11a- 11b	Ümîdî	Çays 'ışk ile muḥabbet cāmını nûş eylemiş Mest olup geçmiş yatur kendin ferâmûş eylemiş	Çâmet-i zerdin Ümîdî hecr ile édüp kemer Bu ḥayâliyle miyânuñı der-âġûş eylemiş	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
11b	Ümîdî	Gözüm yaşın ḥayâl-i ruḥları çana boyandurmuş Bahâr-ı ḥüsni cüy-ı eşki başından bulandurmuş	Ümîdî bî-vefâdur dedügin ol şüh işitmiş dün Bugün gelmiş vefâlar eyleyüp anı utandurmuş	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.219'a nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
11b	Ümîdî	Teb-i miḥnetden édüp cânı ḥalâş Erişüp haṭṭ-ı ruḥuñ yazdı ḥavâş	Va'de étmişken Ümîdî vaşlın Ṭurmadı 'ahdine döndi raḳḳâş	gazel/5		2x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
11b- 12a	Ümîdî	Sâġar-ı bâdeden édüp i'râz Döndi bir şekl-i çadîde mirtâz	Ëy Ümîdî nice ben ölmeyeyin O ṭabîb eyledi bizden i'râz	gazel/5		2x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
12a	Ümîdî	Ëtdi tiġüñden dil-i şad-pâre ḥaz Âbdan cânâ érür bîmâra ḥaz	Çanlı peykānuñ Ümîdî sînede Baġrına başup éder bî-çâre ḥaz	gazel/5		2x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
12a	Ümîdî	N'ola dil étse o la'l-i leb-i zülâle ṭama' Ki rind-i mey-kede eyler şarâb-ı âla ṭama'	Ümîdî murġ-ı dile dām u dānedür ḥazer ét Görince eyleme zinhâr o zülf ü ḥâle ṭama'	gazel/5		mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.

12a-12b	Ümîdî	Dâğ-ı 'ışkuñla bulur sînem şeref Manķıra degmez pûlı olmasa def	'Iyşa şarf eyle Ümîdî varuñı Naķd-ı 'ömrüñ kılmadın devrân telef	gazel/5		2x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
12b	Ümîdî	Dest-i sîmîninde sâķinüñ mey-i ħamrâya baķ Bir nihâl üzre açılmış gonce-yi ra'nâya baķ	Çihresin zerd ü nizâr étmiş Ümîdî derd-mend Gör ne şüret bağlamış ol 'aşık-ı şeydâya baķ	gazel/6		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Zemin şiiri muhtemelen Nevâyî'nin <i>Garâ'ibu's-Sığar</i> 'ındaki G.328 olan bu şiir, <i>Bâķi Dîvânı</i> 'ndaki G.239'a naziredir. Şiir, 6 beyittir.
12b-13a	Ümîdî	Âdâb-ı 'ışķı yazdı gül-istân varâķ varâķ Etfâl-i bülbül eyledi ezber sebaķ sebaķ	Ħün-ı ciger Ümîdî gelüp câm-ı dîdeye Yâri ne yüzden étđi temâşâ babaķ babaķ	gazel/7		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Zemin şiiri Cezerî-zâde Kâsım Paşa veya Cem Sa'dîsi'ne ait ve <i>Bâķi Dîvânı</i> 'ndaki G.242'ye nazire olan bu şiir, 7 beyittir.
13a	Ümîdî	Yine sevdâ-yı ħam-ı 'ışķı ile dil-dâruñ Başı yaşdıķda bugün ħaylî dil-i bîmâruñ	Ëy Ümîdî çün açılmadı gül-i bâğ-ı ümîd Çekelüm n'eyleyelüm cevriñi her bir ħâruñ	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
13a	Ümîdî	Bir gördi meger Ka'be ile eşigin anuñ Mîl çekdiler Ëy dil gözine ķible-nümânuñ	Şâd eyledük ol yâri vèrüp yolına cânı Şâd ola Ümîdî göreyin rûĥ-ı revânuñ	gazel/5		mef'ülü 2x(mefâ'ilü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
13a-13b	Ümîdî	Câm-ı Cem ile 'ıyşını yâd étđi şarâbuñ Meclisde bükâdan gözi ağrıdı ħabâbuñ	Var ise dili degdi şurâĥînüñ Ümîdî Mestâne düşüp pâyı şikest oldı şarâbuñ	gazel/5		mef'ülü 2x(mefâ'ilü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
13b	Ümîdî	'Ârızuñ dökdi yere yüzi şuyın âblaruñ Deldi çâĥ-ı zeķanuñ bađrıñı gird-âblaruñ	Ëy Ümîdî güher-i nazmla kıymet mi olur Zîver-i güş-ı cihândur dür-i nâ-yâblaruñ	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	13b 'nin derkenarına yazılmış bu şiir, 5 beyittir.
13b	Ümîdî	Müjgân-ı ħün-feşânum édüp dîdeler ħadeng Tâ şubĥ olunca leşker-i ħ'âbiyla kıldı ceng	Pür-dâğ-ı cismüm olalı deryâ-yı ħam muĥîť Oldum Ümîdî lücce-yi baĥr-ı ħama neheng	gazel/6		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.

13b	Ümîdî	Devr-i gül érdi kıoma elden ayağın cāmuñ 'İyş u nüş ét demidür cām-ı mey-i gül-fāmuñ	Éy Ümîdî demidür sāye-şifat gül-şende Düşegör pāyına bir serv-i semen-endāmuñ	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
13b- 14a	Ümîdî	Āl ile öpdüğü için lebini cānānuñ Kanıni içmelidür cām-ı mey-i hamrānuñ	Éy Ümîdî ser-i zülfine gönül bağlayalı Hadd-i pāyāni mı var uzun uzaq sevdānuñ	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Bâkî Dîvânı'ndaki G.276'ya nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
14a	Ümîdî	Akıdup cüy-ı eşkümi o melek Döndi bir āsiyāba çarḫ-ı felek	Zen-i dehre Ümîdî egmedi baş Görmedüm bir anuñ gibi erkek	gazel/5		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
14a	Ümîdî	Artarsa āh u zārı n'ola mübtelālaruñ Eksük degül cefāları çün dil-rubālaruñ	Taşınler étđi çekdi Ümîdî kıulağını Güş eyliyince ehl-i Şifāhān nevālaruñ	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Bâkî Dîvânı'ndaki G.262'ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
14a- 14b	Ümîdî	Devr-i gül érđi gül gibi gül-zāra var açıl Şeb-nem-mişāl bezm-i bahāra dökil şaçıl	Yāruñ yolına sürmek olurđı Ümîdiyā Ger olmasa derāhim-i eşk-i revān kıızıl	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Bâkî Dîvânı'ndaki G.287'ye nazire olan bu şiirin zemin şiiri muhtemelen <i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G.338'dir. Şiir 5 beyittir.
14b	Ümîdî	Cānlar fidā kılar saña 'āşık seri degül Da'vā-yı 'ışk ehl-i dile ser-serî degül	Ser-'asker étđi şāh-ı muḫabbet Ümîdî 'yi Kimdür ki aña dēye bēgüm 'askeri degül	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Bâkî Dîvânı'ndaki G.288'e nazire olan bu şiirin zemin şiiri muhtemelen <i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G.335'tir. Şiir, 5 beyittir.
14b	Ümîdî	Ārzü kılsam kıaçan ol māhdan 'arz-ı cemāl Ṭālî'ümde görünür ol gün [baña] rüz-ı melāl	Bir ḫalāvet buldı eş'arı lebüñ vaşfiyla kim İşidenler dēr Ümîdî bendeñe şîr-i hilāl	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
15a	Ümîdî	Cennet añulsa ruḫuñ ḫāṭıra eyler ādem Ka'be yād olsa ser-i küyuña varur 'ālem	Bélümi bükmiş iken bār-ı belā-yı hicrān Geldi bir bār-ı girān oldı Ümîdî ğam hem	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.

15a	Ümîdî	Diyâr-ı gamda küh-ı Bîsütün-ı 'ışk-durur başum Nişân-ı tîşe-yi mihr ü muhabbedür iki kaçum	Dem-â-dem rüy-ı zerd-âlüdümü hün ile al eyler Göresin 'âkıbet baña Ümîdî yüz yumaz yaşum	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.322'ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
15a-15b	Ümîdî	Bülbül-i bî-nevâ édince nağam Açılıp oldu gönçeler hurrem	Mülk-i nazmuñ Ümîdî husrevisin Hâme-yi nâbuñ oldu saña 'alem	gazel/5		fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Şiir, 6 beyittir.
15b	Ümîdî	Çanlu yaşumla belâ deştini 'ummân étdüm Hâr u hâşâkın anuñ pençe-yi mercân étdüm	Ferağ-ı vuşlata imkân yoğ Ümîdî gördüm Dili mu'tâd-ı gam u guşşa-yi hicrân étdüm	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
15b	Ümîdî	Devr-i gül érdi yine 'azm-ı gül-istân édelüm Biz de bülbül gibi bir güşeden efgân édelüm	Éy Ümîdî demidür şarşar-ı âhuñla bugün Gülün evrâkıñı gül-şende perîşân édelüm	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	<i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.323'e nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
15b-16a	Ümîdî	Alur müdâm bûseler ol la'l-i nâbdan Hiç bilmen acı mı nice alam şarâbdan	Biryân olalı sîne-yi süzân Ümîdiyâ Bezm-i şarâb-ı gamda kesildük kebâbdan	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
16a	Ümîdî	Ehl-i 'ışkuñ na'rası câm-ı şarâb-ı nâbdan Bülbülün âvâzesi berg-i gül-i sîr-âbdan	Éy Ümîdî vaqtidür bedr ét hilâl-i sâgarı Dil şeb-i târik-i gamda hażz éder meh-tâbdan	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Zemin şiiri muhtemelen <i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G.383 olan bu şiir, 5 beyittir.
16a	Ümîdî	Olmuş iken dil ü cân Leylî saçuñla meftün Vâdî-yi 'ışka kadem başmamış idi Mecnün	Éy Ümîdî yedi iklîme nazîrün gelmez Ser-fürü eyledi beş beytüñe rub'-ı meskün	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
16a-16b	Ümîdî	Bir kaçları kemân müjesi hançer isterin Ya'nî yolında ölmege bir dil-ber isterin	Bir baş açuk gedâyem Ümîdî cihânda ben Ne tâc ü ne kabâçe-yi İskender isterin	gazel/7		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Nevâdirü's-Şebâb</i> 'ndaki G.428 olan bu şiir, <i>Bâkî Dîvânı</i> 'ndaki G.386'ya naziredir. Şiir, 7 (6+1) beyittir.

16b	Ümîdî	Degül kaşuñ üzre nigārā cebīn Ki hūrşîd olupdur hilāle qarīn	Raķīb-i siyeh-rū ŧen ü ŧād-mān Ümîdî belā vü ğamuñla ħazīn	gazel/5		3x(fe'ülün) fe'ül	Şiir, 5 beyittir.
16b	Ümîdî	'Ahd étmiş idi vaşlını dün 'aşıka cānān Kılmadı bugün 'ahde vefā yine mi hicrān	Dün va'deler étmişdi Ümîdî 'ye vişālin Ol māhı bugün ṭālî'i gör oldı peşīmān	gazel/5		mef'ülü 2x(mefā'îlü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
17a	Ümîdî	Bugün meclisde sākî sāğar almak dest-i dil-berden Hemān bir gül kıparmak ğibidür şāĥ-ı gül-i terden	Ümîdî olıma ser-menzil-i maķşūdına vāşıl Reh-i 'ışkında yāruñ ğeçmeyen evvel-ķadem serden	gazel/5		4x (mefā'îlün)	Zemin şiiri muhtemelen Ahmedî'ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
17a	Ümîdî	Ölür[se] gönül gitmez anuñ ħāk-i derinden Rāzî gibi ol 'aşık-ı bî-çāre yerinden	'Arz eyliyicek eşk-i terin yāra Ümîdî Dédi ki Ĥudā şaklaya daĥı beterinden	gazel/5		mef'ülü 2x(mefā'îlü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
17a	Ümîdî	'Ālemi faşl-ı bahār eyledi ser-sebz ü çemen Başladı nağmeye bülbül yine her vādiden	Ëy Ümîdî götürüp lāle-şıfat ayağı Düşegör jāle gibi ğuşe-yi bāğa erken	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
17b	Ümîdî	Gelmez o serv yanumuza āh u zārdan Nice şikāyet étmeyelüm rüzigārdan	Kılmaz Ümîdî āteş-i 'ışkında ictināb Cānā semender incine mi sūz-ı nārdan	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
17b	Ümîdî	Alursañ cānı al cismümde ķalb-i nā-tüvān ķalsun Ķayuramaz gönümüz ķalursa Ëy rūĥ-ı revān ķalsun	Ümîdî kışşā-yı 'ışkı cihāna dāsītān eyle Dilersen Ķays-veş dillerde nāmuñ bir zamān ķalsun	gazel/6		4x (mefā'îlün)	Şiir, 6 beyittir.
17b- 18a	Ümîdî	Şāne çeksün elini zülf-i siyeh-kāruñdan Şem' kessün dilini āteş-i ruĥsāruñdan	Bāde-yi cām-ı muĥabbetdür Ümîdî beñzer Ki cihān mest senüñ neş'e-yi ğüftāruñdan	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.

18a	Ümîdî	Dirîğ étmez şafâ bezminde gördi luţf u ihsânın Şurâhî sâķî-yi bezm-i şafânuñ beklede yanın	Ümîdî şevķ-ı la'l-i yâr şöyle mey-perest étmiş Vérürdi bâdeye zühhâd bulsa dînin îmânın	gazel/5		4x (mefâ'îlün)	Şiir, 5 beyittir.
17a	Ümîdî	Sâğar-ı bâdeye bak mihr-i sa'âdetdür bu Her ħabâba nazâr ét necm-i hidâyetdür bu	Reh-i mey-ĥânedede yâri bulıcaķ mestâne Ëy Ümîdî düşegör pâyına fırsatdur bu	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
18a- 18b	Ümîdî	Dâğ-ı ġam dilde biter berg-i gül-i ter yérine Sînede her bir elif şâĥ-ı şanavber yérine	Ëy Ümîdî lebi yâdına bugün meclisde Ĥûn-ı dil nûş ederüz bâde-yi aĥmer yérine	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Zemin şiiri <i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G. 511 olan ve <i>Bâķi Dîvânı</i> 'ndaki G.422'ya nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
18b	Ümîdî	Bağlayup gönlümüz ol kâkül-i 'anber-fâma Âĥ kim murğ-ı dili yine düşürdüñ dâma	Yazmağa levĥa-yi ĥürşîde Ümîdî şi'rin Destine aldı 'Uĥârid yine zerrîn ĥâme	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	18b'nin derkenarına yazılan bu şiir, 5 beyittir.
18b	Ümîdî	Devr-i güldür şanemâ nûş-ı mey-i nâb eyle Dehen-i tengüñi bir gonçe-yi sîr-âb eyle	Ërmek isterseñ eger ġadr-ı vişâl-i yâra Şâm-ı furġatde Ümîdî gözi bî-ĥ'âb eyle	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
18b	Ümîdî	Yér étđi ĥayâl-ı ser-i zülfüñ dil içinde Leylâ'yı ĥayâl étđi gören maĥmil içinde	Bir gün ola kim ére nişânına Ümîdî Âĥ oġlarını at yüri bu menzil içinde	gazel/5		mef'ülü 2x(mefâ'îlü) fe'ülün	<i>Bâķi Dîvânı</i> 'ndaki G.413'e nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
18b- 19a	Raĥmî	Tenüm gül-zâr-ı ġamda her elifdür bir budağ anda Görinen aġ gülidür penbelerle tâze dâğ anda	Vücüd iġlîmini terk ét 'adem vâdîsine 'azm ét Ki birdür Raĥmiyâ bî-şek yaĥın ile ırağ anda	gazel/5		4x (mefâ'îlün)	Şiir, 5 beyittir.
19a	Ümîdî	Nice kâfir demeyem zülf-i 'abîr-efşâna Göz göre başâr ayağın uzadup Ĥur'an'a	Cümleten 'âlemi eşkiyle Ümîdî éde ġarķ Gözden olursa nihân ger o dür-i yek-dâne	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.

19a	Ümîdî	İnlerüm çarha girüp derd ile dülâb gibi Şerhalar kan ağıdır sinede mîzâb gibi	Bâğ-ı kuyuña dëyü erem Ümîdî ey serv Ağlayu zârî kılu derd ile dülâb gibi	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Bâkî Dîvânı'ndaki G.507'ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
19a-19b	'Ubeydî	Beni zencîr-i 'ışka şanma kim bağlanmadum gıtdüm Senüñ dîvâneñ oldum ey perî uşlanmadum gıtdüm	Saña 'âşık olup derd-i gam-ı 'ışkuñla cân vërdüm 'Ubeydî yem belâ-yı 'ışkdan uşanmadum gıtdüm	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Şiir, 5 beyittir.
19b	Zâtî	Şâh-ı 'ışkam dūd-ı âhum sâye-bānumdur benüm Eşk-i çeşmüm leşkerüm taqlum figānumdur benüm	Germ olup âhum ayıtdı kim felekler Zâtiyâ Yağmağa kındîl-i 'arşu nerdübānumdur benüm	gazel/7		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Nevâdirü's-Şebâb</i> 'ındaki G.349 olan bu şiir, 7 (5+2) beyittir. Şiir, mecmuada iki kez verilmiştir.
19b	Şemî	Çoçam dërdüm nigârî pîrehensüz Çürütdüm varumı kıaldum kefensüz	Eritdüñ cânuñı hasretle Şemî Şararduñ zer gibi bir sîm-tensüz	gazel/5		2x(mefâ'ilün) fe'ülün	Prizrenli Şemî'ye ait bu şiir, 6 (5+1) beyittir.
20a	Rûhî	'Aynuña alma dilâ zerrece dünyâ gamını 'Âkîl oldur kim bugün çekmeye ferdâ gamını	Ne bilür yâr gam-ı hecri ile Rûhî hâlün Çeke mi hîç gül-i ter bülbül-i güyâ gamını	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Bağdatlı Rûhî'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
20a	'Ubeydî	Ayağum adım atmaz bir kadem mey-hāneden ğayrı Elüm bir nesne tutmaz sâkıyâ peymāneden ğayrı	'Ubeydî nüñ mekânını sorarsañ ey perî-peyker Yatağı yokdur ol dîvānenüñ vîrāneden ğayrı	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Şiir, 5 beyittir.
20a	Sırrî	Şehâ çeşm ü çerâğ-ı 'ālem ü nūr-ı başarsın sen Nazîrūñ görmedüm bir merdüm-i şāhib-nazarsın sen	Ne bābuñdur senüñ ey Sırrî tırmağ âsitānuñda Kāraruñ yok felekde bir gedâ-yı der-be-dersin sen	gazel/6		4x (mefâ'ilün)	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
20b	'Ulvî	Şehâ kuyuñda göñlüm kim gedâ-yı müstemendüñdür Erenler haqqı baş u cāna kıalmaz bir lewendüñdür	Nazar kııl 'Ulvî ye kapuñda şāhā bunca yıldur kim Ğarîbüñdür faķîrūñdür kıluñdur derd- mendüñdür	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Zemin şiiri muhtemelen 'Aşkî-yi Selef'e ait olan Derzî-zāde 'Ulvî Çelebi'ye ait bu şiir, 5 beyittir.

20b	Mānī	Açılıp gül gibi kıldı o perī ref-i niķāb Ara yerde zerre deñlü kılmadı gitdi hicāb	Pāye-yi a'lāya ěrdi buldı rif'at Māniyā Esb-i yāruñ arķasında ĥōş geķer Őimdi riķāb	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
20b	Rahmī	Ŧoludur 'iŐkuñ Őarābından felek ĥum-hānesi NūŐ ědüp Mecnūn ile olduķ anuñ mestānesi	Bir Őadefdür baħr-ı 'iŐķ içinde 'ālem Rahmiyā Kimse bilmez kıymetüm anuñ benem dūr- dānesi	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Őehzāde defterdārı Zihnī'ye nazire olan Bursalı Rahmī Çelebi'ye ait bu Şiir, 5 beyittir.
21a	'Ulvi	'Ayn-ı 'aynum benüm ol ķeŐm-i sitem-kāra fidā Yā'sı vü nūn'ı hem ebrū-yı dil-dāra fidā Cā-be-cā noķta daħı ĥāl-i ruĥ-ı yāra fidā Dāl u lām-ı dil iki Ŧurra-yı Ŧarrāra fidā	'Ayn-ı 'Ulvi gözüñe lām'ı da gīsūna fidā Vāv iki ķeŐm ü iki leb iki Hindū'ña fidā Olsun ěy ķaŐları yā, yā daħı ebrūna fidā Dāl u lām-ı dil iki Ŧurra-yı Ŧarrāra fidā	murabba/10		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 10 (2*5) beyittir.
21a- 21b	Ĥayālī	Āhdan 'asker ķeküp baş ħaldırur hicrān baña Ŧa'ne ŦaŐını atar bu dīde-yi giryān baña Dāğumuñ mir'atı yüz göstermeyüp yārān baña Baķduğumca naķŐ-ı hicrān gösterür her ān baña	ěy Ĥayālī hem-dem olmadum alup iķrārını Germ bulsam bir güneŐ ruĥsārenüñ bāzārını Zerre-yi nā-ķīzden 'arz eylese dīdārını Baķduğumca naķŐ-ı hicrān gösterür her ān baña	murabba/10		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 10 (2*5) beyittir.
21b- 22a	Ĥayālī	Bir güzel gördüm ki reŐk-i Őuret-i büt-ĥānedür Kendüsinden ĥayrıya āteŐ gibi bī-gānedür Kim zebānından gelen efsūn ile efsānedür Mü'min ü küffār ile hem-Őoĥbet ü hem-ĥānedür Cām-ı zerrīn nūŐ ěder bir bī-vefā mestānedür NūŐ ěden bir cūr'asın biñ yıl yeri mey-ĥānedür Ŧīğ ķekmiŐ bir dil-āverdür ki ķaŐdı cānadur Bedr-i tab'ından ķerāğın yaķmıŐdur yā nedür Rāstī ben [Őem'-i] dil-süzem 'adüvv pervānedür Kim ŦoĥıŐa āteŐe pervāne yā dīvānedür	ěy Ĥayālī tā ki gördüm ol ķamer-ruĥsārımı Miħr-i 'ālem-tābdan germ eyledüm bāzārımı VuŐlatı hicrāne Őatdum aldılar iķrārımı Deyr-i 'iŐkuñ rāhibiydüm kesdiler zünnārımı ĤāŐılı eŐnāmdan pāk ětdiler Ferĥār'umı Aldılar Őāħ-ı cihān göñlüm gibi esrārımı Nār-ı 'iŐkuñla yanup yaķılma ětdüm kārımı Māħ-rūlar Őevķine nūr eyledüm destārımı Rāstī ben Őem'-i dil-süzem 'adüvv pervānedür Kim ŦoĥıŐa āteŐe pervāne yā dīvānedür	tercī'-i bend/25		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir 25 (5*5) beyittir.
22b	Ĥayālī	Bu leŦāfet ki 'atā eylemiş Allāħ saña Miħr Ŧutsa yaraşur ĥidmet iķün māħ saña	Baħr-ı nazm iķre Ĥayālī göricek dürr-i yetim Vērdi fer terbiyet-i miħri ile Őāħ saña	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	<i>Necātī Beg Dīvānı</i> 'ndaki G.2'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

22b	Ḥayālī	Gördi maḥşûş olduĝın meydân-ı istiĝnâ baña Şeh-perin gönderdi sorguç Ḳâf'dan 'Anḳâ baña	Dürr-i nazmum gördi deryâlar dilinde söylenür Ëy Ḥayālī bende oldu lü'lü'-i lâlâ baña	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
22b- 23a	Ḥayālī	Hün-ı ciger olalı mey-i dil-güşâ baña Geldi cihân elemeleri zevk u şafâ baña	Ḳılsam Ḥayālī gevher-i 'irfânum âşikâr Şahrâ ola mekânları her baħr aça baña	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Muhtemelen Sehbî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
23a	Ḥayālī	Ol deñlü atdı cevr oĝın ol kaçı yâ baña Raħm eyler oldu şimdi belâ vü kazâ baña	Oldı Ḥayālī cilve-geh-i hüsni-bî-sebât Dérlerse n'ola âyîne-yi pür-şafâ baña	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
23a	Ḥayālī	Bâĝ-ı cihânda kârı kimünñ âh ü zâr ola Bir bülbül ise nâm-ı bülendi hezâr ola	Ëtme Ḥayālī bendeñi maĝlûb-ı her denî Sî-murg peşseye ne revâ kim şikâr ola	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
23a- 23b	Ḥayālī	Ëy kaçuñ pek yâ çeküp atmaĝda sehm-endâz-ı hûb Tîr-i ĝamuñ ehl-i derd içinde maħbûbu'l-ḳulûb	Câme-yi çeşm-i Ḥayālī gördi mey-âlûdedur Âb-ı istiĝfâr ile pâk êtdi Ğaffâru'z-zünûb	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Zemin şiiri <i>Usûlî Dîvânı</i> 'ndaki G.6 olan bu şiir, 5 beyittir.
23b	Ḥayālī	Gerçi mey içmekden oldu bezmde huşyâr mest Şevḳ-ı la'l-i yâr éder lîkin beni her bâr mest	Ger bu nazmı rûḥ-ı Câmî'yle Nevâyî işide Uyanup ḥ'âb-ı 'ademden olalar tekrâr mest	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	<i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G.34'e nazire olan bu şiirin zemin şiiri, <i>Nesîmî Dîvânı</i> 'ndaki G.22'dir. Şiir, 5 beyittir.
23b	Ḥayālī	Ëy ḥaṭṭ-ı yâr her çarafa nâmeyi taĝıt 'Uşşâkuñ işi bitdi bu hengâmeyi taĝıt	Şâh ol Ḥayālī kişverine muṭme'innenüñ Tîĝ-i himemle 'asker-i levvâmeyi taĝıt	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
23b- 24a	Ḥayālī	Dilâ Mecnûn-şifat 'uryân-ı 'ışk ol pîrehenden geç Belâ meydânınuñ ĝerçek şehîdiyseñ kefenden geç	Ḥayālī câme-yi zer-beft ü aṭlasdan olup fâriĝ Libâs-ı müste'ârîden geçüp belki bedenden geç	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Zemini muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'in <i>Fevâ'idü'l-Kiber</i> 'indeki G.101 ile atılan ve <i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G.42'ye nazire niteliĝindeki bu şiir, 5 beyittir.

24a	Ḥayālī	Şemşīr-i intizār ile dil pāre pāredür Hep pāreye şalan beni ol māh-pāredür	Cennet Ḥayālī gūşe-durur kūy-ı yārdan Dūzeh fiğānum odına nisbet-i şerāredür	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
24a	Ḥayālī	Kelāmum ehl-i derdün dā'imā vird-i zebānidur Muḥabbet 'āleminüñ her sözüm bir dāsitānidur	Bugün devrinde bir Dārā-yı Cem-ḳadr ü felek taḥtuñ Ḥayālī 'arşa-yı nazmuñ ser-āmed pehlevānidur	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Mecmuada 4. beytin b mısraı tekrar edilmiştir. Şiir, 5 beyittir.
24b	Ḥayālī	Göñlüm hevāsı tā ki benüm sen peridedür Cān murğı āremīde degüldür remidedür	Ḥaṭṭ-ı nigār gibi Ḥayālī senüñ sözüñ Maḳbül-ı ṭab'-ı ehl-i nazār nūr-ı dīdedür	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
24b	Ḥayālī	Mest etdi ḥalk-ı 'ālemi o la'l-i nāblar Devr-i lebüñde ayağa düşdi şarāblar	Dökme Ḥayālī yaş raḳamın şafḥa-yı ḡama Rüz-ı şümār olınca anı kim ḥisāblar	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	<i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G. 105'e nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
24b	Ḥayālī	Her kim ki ḥāşa 'ışk ile bed-nām-ı 'ām olur Mecnün gibi bu silsile içre be-nām olur	Siḥr eyledi Ḥayālī ḡazel dēmede yine Her bir ḡazāl-ı vaḥşî görür anı rām olur	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25a	Ḥayālī	'Āşīḳam dīvāne bend etsün beni zencīrler Lā-cerem zencīr ile zīver bulurlar şīrler	Furḳat öldürdi Ḥayālī bendeñi luṭf et yetiş Sen mürüvvet kānına lāyık mıdır te'ḥīrler	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25a	Ḥayālī	Öyküñdi bāde la'lüñe ayağa şaldılar Şu 'arızuñ añunca ṭutup bāḡa şaldılar	Fānī cihāmı aḡlamaḡa geldi niceler Bir iki gün Ḥayālī yi de lāḡa şaldılar	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25a	Ḥayālī	Çeşmümde ceşş-i ḥ'āb nice etsün ḳarār Yaşumla oldı her müje [bir] tiḡ-i ābdār	Şāhum Ḥayālī nüñ ne revā rüzigār-i ḡam Ma'düm éde vücūdunu nā-geh ḥabāb-vār	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.

25b	Ḥayālī	Da'vī-yi ḥüsn kıлмаğa 'ālemde ey nigār Sen dil-sitān ile büt-i Çin'ün ne cāmı var	Gider Ḥayālī dēr iseñ ey kebk-i ḥōş-ḥıram Bir derd esīri 'āşık-ı bed-nām-ı rüzigār	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25b	Ḥayālī	Derd-i dil-ber gıdā-yı rüḥumdur Ḥün-ı dil bāde-yi şabūḥumdur	Metn-i 'ışkı Ḥayālī ben açdum Sīnede şerḥalar şürūḥumdur	gazel/5		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
25b	Ḥayālī	Şanmañuz cüy bizi biz açıkacık deryâyuz Ḥār u ḥaslar götürüp gitmede bī-pervâyuz	Biz Ḥayālī bu gönül 'āleminün göklerine Dā'imā şevk veren mihr-i cihān-ārâyuz	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
26a	Ḥayālī	Egerçi görmez ey ḥür-ı behişt ehl-i cinān āteş Ruḥundan gönlüme şaldı 'izāruñ nā-gehān āteş	Muḥabbet nārına yanmış gönüller seyrine vardı Ḥayālī bendeñe olsa n'ola vird-i zebān āteş	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Ahmed Paşa Dîvânı'ndaki G.127'ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
26a	Ḥayālī	Ḥün-ı dil bāde ḥayāl-ı düst hem-dem āh-ı şem' Gönlümi gāhī şarāb ü şāhid añlar gāh şem'	Ey Ḥayālī kıлма āhı luṭf-ı Ḥaḳ mebzöldür Rüz-ı rüşende erenler yaḳmadı bī-āh şem'	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
26a	Ḥayālī	Şabānuñ ḥātır-ı küyında yāruñ pür-ğubār ancaḳ Benüm gibi o daḫı bir perişān rüzigār ancaḳ	Şeb-i 'yd eyledi gerdün hilālün cāmını gerdān Ḥayālī daḫı içmez zāhid-i perhiz-gār ancaḳ	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Zemin şiiri Âhî Çelebi'ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
26b	Ḥayālī	Fer veren māha cemāl-i bā-kemālündür senüñ Mihre ḥançerler çeken iki hilālündür senüñ	Ġayrılarla yārdur şimdi Ḥayālī dēr iseñ Ḥaşelillāh pādişāhum ol ḥayālündür senüñ	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
26b	Ḥayālī	Tenlere rüḥ-ı muḳaddes 'ışk-ı pākündür senüñ Devlet-i bīdār çeşm-i ḥ'āb-nākündür senüñ	Ey muḥabbet bādesi kılduñ Ḥayālī 'den zuḥūr Cismi içre her regi bağuñda tākündür senüñ	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.

26b	Ḥayālī	Ḥumāruñ derdin aldum sāğar-ı şahbādan el çekdüm Cefā-yi ḥārına degmez gül-i ra'nādan el çekdüm	Ḥayālī 'umkına ğavş eyle bul şol dürr-i nā-yābı Ḥazer étme nihenginden dēme deryādan el çekdüm	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Şiir, 5 beyittir.
27a	Ḥayālī	Melāmet mülkine mālīk olup tā kim 'alem çekdüm Selāmet defteri erḳāmına evvel ḳalem çekdüm	Ḥayālī gūşe-yi mey-ḥānede bir toğru yol buldum Götürüp ayağı 'işret diyārına ḳadem çekdüm	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Şiir, 5 beyittir.
27a	Ḥayālī	Elüm çekdüm bu deştüñ lālesinden sünbülinden hem Ferāğum var bu gül-zāruñ gülinden bülbülinden hem	Ḥayālī gözi açuḳ ser-āmed şehbāzum kim Külāha egmezem baş uçmazam şehler ḳolından hem	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Şiir, 5 beyittir.
27a-27b	Ḥayālī	Tekebbürden beri gerd-i riyādan pākdür göñlüm Yolında pāy-māl olmuş bir avuç ḥākdür göñlüm	Ḥayālī hecr-i dil-berde vişāl ümmīdine ḥandān Vişāle erse bīm-i hecr ile ḡam-nākdür göñlüm	gazel/6		4x (mefā'ılün)	Şiir, 6 beyittir.
27b	Ḥayālī	Benem ki nazm-ı serīrinde şāḥib-erkānem Benem ki āb-ı ruḡ-ı mülk-i Āl-i 'Oşmānam	Ḥayālī meşreb-i aḥrārı bulmışam līkin Esīr-i silsile-yi āsumān-ı gerdānem	gazel/9		4x (mefā'ılün)	Şiir, 9 beyittir.
27b	Ḥayālī	Mihr-i ruḡuña dil véreli éy meh-i tābān Sāyem gibi yérden yére çaldı beni devrān	Bir meyyite döndi müteḥarrīk bu Ḥayālī Ol rüḡ-ı revānum olalı cān gibi pinhān	gazel/5		mef'ülü 2x(mefā'ılü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
28a	Ḥayālī	Āyīne her gün ḳoyar dil-dārı tenhā ḳoynına Nāz ile Yūsuf girür gūyā Züleyḥā ḳoynına	Nice gözyaşı Ḥayālī 'ışḳ içinde oldu maḥv Girdiler ırmağlar gūyā ki deryā ḳoynına	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Muhtemelen <i>Necâtî Beg Dīvân</i> 'ndaki G.502'ye nazire olan bu şiir, 5 beyittir.
28a	Ḥayālī	Mā'il oldum bir lebi üstinde ḳaşı gelmişe 'Aşıḳ oldum bir güzel tāze tirāşı gelmişe	Yaşını ḳıldı Ḥayālī zülfüne 'ömrüm nişār Raḡm ḳıl bu 'ömr ser-ḥaddine yaşı gelmişe	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.

28a	Figānī	Cā-be-cā ey sīm-ten cismümde dāğ-ı hūn-feşān Aṭlas-ı zerd üstine altun beneklüdür hemān	Éy Figānī gün gibi sevdā-yı zūlf-i yār ile Dūd-ı āhum başın alup göklere oldı revān	gazel/5	3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri Nizāmî Çelebi'ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
28b	Şühūdī	Kefi bir mihr-i 'ālem-tāba beñzer ol mehūñ el-Ḥaḵ Şu'a'-ı nūrıdur destinde güyā o beş barmak	Muḥabbet-nāmeler midür Şühūdī pençesi yāruñ Kim anı hāme-yi kudretle yazmış Şāni'-i Muṭlaḵ	gazel/7	4x (mefā'ilün)	Zemin şiiri Edirneli Emrî Çelebi'ye ait olan bu şiir, 7 beyittir.
28b- 29a	Cinānī	Ḥalkuñ ne 'aceb ḥikmet olur 'aḵd ile ḥalli Her ḥāle münāsib görünür cümle maḥallī Eyler kimisi fikr-i terāḵḵī vü te'allī Gelmiş kimine 'ālem-i süflīde tesellī Ḥallāḵ-ı cihān 'āleme kılduḵda tecellī Her şey'i birer ḥāl ile kılmış mütesellī	Erbāb-ı gınā devlet ü iḵbāl ile maḡrūr Aşḥāb-ı hüner fazl u kemālāt ile mesrūr Zühhāda Cinānī harem-i cennet ile hūr 'Uşşāḵa şadā-yı ney [ü] āvāze-yi ṭanbūr Ḥallāḵ-ı cihān 'āleme kılduḵda tecellī Her şey'i birer ḥāl ile kılmış mütesellī	tesdīs/15	mef'ülü 2x(mefā'ilü) fe'ülün	Şiir, 15 (3*5) beyittir.
29a- 30a	Dervîş Şemsī el-Bosnevī	Meded bir derde düşdi kim oñulmaz baḡrumuñ başı Kesilmez sīnemüñ āhı yeñilmez çeşmümüñ yaşı Dem-ā-dem ehl-i 'işkuñ hūn-ı dildür yédügi aş Şarābı semm-i ḵātil la'l-i yāri nüş éder nāşī Görüp yaş yerine ḵan dökduḡin çeşm-i güher-pāş Ḥarābāt erlerinüñ pend édüp bir mest-i evbāş Dédi ey ḥān-ḵāh-ı pīr-i 'işkuñ rind-i ḵallāş Nice bir dest-i ḥasretle urursın sineñe ṭaş Ne deñlü mihre ruḥsārı hilāle ṭa'n éder ḵaş Reh-i mihr ü vefānuñ olmaya çünkim ayaḵdaş Ferāḡat ḵıl o dil-berden kim ola nice oynaş Géç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur baş	Vérürseñ göñlüñi vér bārī bir serv-i ḥırāmāna Erāzilden ḵaçup mā'il ola erbāb-ı 'irfāna N'édersin pür yaḵup pervāne-veş şol şem'-i tābāna Seni hecriyle yaḵup meclis-i aḡyārda yana Ḡubār-ı pāyı ger ṭa'n eylese ḵuḥl-ı Şifāḥān'a Şaḵın iki gözüm minnetle çekme çeşm-i giryāna Ne deñlü dil-rubāluḵ eyleyüp ḵaşd étse iḥsāna Mu'anber kāküline eylese destüñi nişāne Ḵuru sevdā ile el urma ol zūlf-i perişāna Budur pendüm saña ey Şemsī şeydā olma dīvāne Ferāḡat ḵıl o dil-berden kim ola nice oynaş Géç ol serv-i sehīden kim ḥaremden ṭaşradur başı	tercī-i bend/30	4x (mefā'ilün)	Şiir, 30 (6*5) beyittir.
30a	Nev'ī	Yéter étdüñ şikāyeti gülden Varaḵ-ı dīḡer ey hezār-ı çemen	Cān-ı Nev'ī ye tīrūñ işledüḡin Kimse bilmez bilür efendī çeken	gazel/5	fe'ilātün mefā'ilü fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.

30a-30b	Nev'î	Qazınursa noqta-veş tiĝ-i ĝam-ı hecriyle baş Olmaya resm-i muħabbet şafħa-yı dilden tirāş	Nāy-veş sūrāħ sūrāħ olsa cismūñ Nev'iyā Açma rāzuñ perdesin esrār-ı 'ıřkı kılnma fāş	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
30b	Maķālî	Bekler gözüñ alup ele tîr ü kemān kemîn Der-bend-i 'ışkı kim ĝeçe ey bî-emān emîn	Öpdür femüñ miyānuñı çoçdur Maķālî 'ye Senden budur murādı cihānda hemān hemîn	gazel/7		mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün	Şiir, 7 (5+2) beyittir.
30b	Maķālî	Va'de-yi vaşl [bî-]dirîĝ dürüĝ Āfitāb-ı kerem ferāĝ fūrüĝ	Sen Maķālî maķām-ı rāstda ol Va'de-yi vaşl bî-dirîĝ dürüĝ	gazel/5		fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
30b-31a	Behiştî	Raķibe gerçi vuşlat 'ıyd-ĝāhınuñ kemānıdır Velî baña hilāl-i çarħ atılmış oķ yılanıdır	İlāhî bālini dām-ı 'alā'ıkden ħalāş ét kim İrem Bāĝı Behiştî 'nüñ kağımi āşiyānıdır	gazel/5		4x (mefā'îlün)	Şiir, 5 beyittir.
31a	Niyāzî	Ol ki serve rūħ vērmiş qađd-i dil-cü koymıř ad 'Ārızuñı yāsemenden yā şanup rū koymıř ad	Sen tegi nāz eyleyen itkaç Niyāzî 'yi esîr Pes saña sultān aña kem-ter du'a-ĝü koymış ad	gazel/7		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 7 beyittir.
31a-31b	Qabûlî	Ol ki māha nūr u fer tecvîh édüp rū koymıř ad Nürdan bir nün peydā kılmıř ebrü koymıř ad	Noqta deñlü nuţfe-yi nuţqa getürmiş ol Ĥakîm Ĥikmeti ĝör kim Qabûlî -yi suħan-ĝü koymış ad	gazel/7		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Dîvân ve mecmuadaki beyit ĝeliş sırası farklı olan nazire niteliĝindeki bu şiir, 7 beyittir.
31b	Sā'î Çelebi	Ol ki al evrāqa bir ĝül resm édüp rū koymıř ad Müşĝ-i terden rā çeküp üstine ebrü koymıř ad	Naħl-bend-i ĝül-şen-i ma'nîsin ey Sā'î saña Seyr eden nazm-ı şafā-efzāñı Ĥ'ācü koymış ad	gazel/7		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Sā'î Çelebi'ye ait nazire niteliĝindeki bu şiir, 7 beyittir.
31b-32a	Sā'î Çelebi	Ol ki yoqđan var eden bu kevnî 'ālem koymıř ad Rūħ vērmiş bir avuç topraĝa Ādem koymıř ad	Zātî-yi 'aşr olsa Sā'î n'ola fenn-i şi'rde Aña erbāb-ı suħan üstād-ı 'ālem koymış ad	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Nazire niteliĝindeki bu şiir, 8 beyittir.

32a	Bezmi	Yāruñ ol kim şāḥ-ı bālāsına bāzū koymış ad 'Aşık āğūş edicek 'uzvına pehlū koymış ad	Bir gazel nazm etdüñ ey Bezmi selâsetde anı İstimâ' eden kimesne bir içim şu koymış ad	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 7 beyittir.
32a	Derviş Pâşâ	Ol ki bir gül-berg-i ter peydâ kılup rû koymış ad Berg-i gül-fem müşg şaçmış ḥaṭṭ-ı ḥōş-bū koymış ad	Göriciek 'ākılleri siḥriyle Mecnûn etdüğün Ġamze-yi fettânına Derviş cādū koymış ad	gazel/7		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 7 beyittir. Şiirin 6. ve 7. beyitleri 32a 'nın derkenarındadır.
32b	Hüdâyi	Şarâb-ı nâb ile gördüm o yâr-ı meh-liķâ geldi Meded gitsün keder âyîne-yi dilde şafâ geldi	Cefâ vü cevri-yâra olmış idüm mübtelâ ey dil Vefâsın görmedüm yāruñ Hüdâyi âşinâ geldi	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	"Birâder-i Hasen Çelebi" başlığıyla verilen ve 32b 'nin derkenarına yazılmış olan şiir, 5 beyittir.
32b	Ḥalîmî	Yaturken şâm-ı miḥnetde o yâr-ı meh-liķâ geldi Yaḳılsun derd-i hicrân sîneden ey dil şafâ geldi	Ḥalîmî bār-ı miḥnet çekmeden ḳaddi dü-tâ oldu Görenler şandılar pîr oldu ḡâyet inḥinâ geldi	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Şiir, 5 beyittir.
32b	Ḥilmî	Meyli hemîşe var ola ehl-i kemâledür Ḳul olıcaḳ efendî cihânda piyâledür	Ḥâlüm müşevveş eyleyen ey Ḥilmî muttaşıl Deyr-i cihânda o büt-i müşgîn-külâledür	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Ahî-zâde Halîmî'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
32b- 33a	İnsân	La'le leb yâḳût ağız dendâna lü'lü' koymış ad Eyle geç bî-dādluḳ âyînini ḥū koymış ad	[Ḥadd-i] gül-gün seyrine ol Ḥusrev-i Şîrîn-cemâl Ḥaṭṭ-ı Şeb-diz'ine İnsân Ḥink-tig mü koymış ad	gazel/7		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	"İnsân-ı Kâmil-i Latîfe-âmîz" başlığıyla verilen ve şairi tespit edilemeyen bu şiir, 7 beyittir.
33a	Reffî	Şafḥa-yı ḥaddüñ güle teşbîh eden rû koymış ad Sîmden bir serv düzmiş ḳadd-i dil-cü koymış ad	Bülbül-i destân-serâ deyen Reffî bendeñe Edüp aḡyâra nazar zâḡ-ı siyeh-rû koymış ad	gazel/7		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 7 beyittir. Son beytin a mısraı yoktur.
33a	İlahî	Ol ki nûr-ı vechin izḥâr eyleyüp rû koymış ad Resm edüp ḥarf-ı kelâmın ḥaṭṭ-ı dil-cü koymış ad	'Âlem-i 'ışḳuñ zühürıdur gelüp nuṭḳ eyleyen Pes İlahî -yi suḥen-dân ü du'â-gü koymış ad	gazel/8		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	6. 7. ve 8. beyitleri 33a derkenarına yazılan nazire niteliğindeki bu şiir, 8 beyittir. Son beytin a mısraı yoktur.

33b	Sā'ī	Meclis-ārā bir yaluñ yüzli cevāndur şem'-i cem' Anı isterler yaqub devr içre mihr ü mäh şem'	'Işk-ı Şīrīn ile Sā'ī yéridür Ferhād-vār Bīsütün'ı tīşe-yi āhumla kılsam qal' u qam'	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	<i>Bākī Dīvānı</i> 'ndaki G.225'e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
33b	Bezmi-yi A'mā	Ğuşşa vü gam sīnede olsa dil [u] cānumla cem' Meş'al-i āh-ı ciger-süzumdur ol mecma'a şem'	Şöyledür kim pehlevān-ı āhum éy Bezmi benüm Eyler isterse qılā'-ı āsumānı qal' u qam'	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Kör <i>Bezmi</i> 'ye ait bu şiir, <i>Bākī Dīvānı</i> 'ndaki G.225'e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
33b- 34a	Medhī	Şāhid-i ma'nī gelüp cān ile dilde olsa cem' Lem'a-yı nūr-ı ezel olur o meclis içre şem'	Medhī nüñ siz bād-ı āhından eşer yokdur démeñ Āh éderse qubbe-yi eflākı eyler qal' u qam'	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	<i>Bākī Dīvānı</i> 'ndaki G.225'e naziredir. Şiir, 5 beyittir.
35a	Murādī	Acıyup şabr étdüğüm ol yāra gāyet hōş gelür Yār elinden ger ola ol yāra gāyet hōş gelür	'Ālim-i kaydından olmaqdan Murādī bu dile Zülf-i yār ile ola āvāre gāyet hōş gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>Şeyhī Dīvānı</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 5 beyittir.
35a	Bākī	Zahm-ı sīnem ol gözi mekkāra gāyet hōş gelür Yara açarsam revādur yāra gāyet hōş gelür	Cāna rāhatdur ser-i küyuñda āh étdükleri Ol hevālar Bākī -yi bīmāra gāyet hōş gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>Şeyhī Dīvānı</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 5 beyittir.
35a- 35b	Şenā'ī	Acınursam yaralarla yāra gāyet hōş gelür Acımaz rahm étmez ol hūn-h'āra gāyet hōş gelür	Éy Şenā'ī yār gam-nāk olduğumdan hazz éder Nā-murād olduğça ben bī-çāre gāyet hōş gelür	gazel/6		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>Şeyhī Dīvānı</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 6 beyittir.
35b	Hilmī	Zahm-ı tīrūñ bu dil-i bīmāra gāyet hōş gelür Her ne kim senden gelür ben zāra gāyet hōş gelür	Mäh-rūlar gerçi bī-haddur felekde Hilmiyā Cümlesinden baña ol meh-pāre gāyet hōş gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>Şeyhī Dīvānı</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 5 beyittir.
35b	Fehmī	Cāna tīrūñ éy gözi mekkāra gāyet hōş gelür Yaralar açsa ten-i efgāra gāyet hōş gelür	Fehmiyā cevri ü cefāyı arturup gitmekde yār Āh kim resm-i sitem dil-dāra gāyet hōş gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>Şeyhī Dīvānı</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 5 beyittir.

35b-36a	Vüŝüli	Baħr-i 'işka dil aqıtsam yāra ğāyet hōŝ gelür Cān ü dilden el yusam dil-dāra ğāyet hōŝ gelür	Egrilük étme kemān-āsā Vuŝülü kıl ħazer Tīr-veş toĝruluk ét ħünkāra ğāyet hōŝ gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>şeyhî Dîvâni</i> 'ndaki G. XL'dir.. Şiir, 5 beyittir.
36a	Aħmed	Şerbet-i la'lüñ dil-i bīmāra ğāyet hōŝ gelür Ëy řabībüm var ise bir çāre ğāyet hōŝ gelür	Gerçi nā-hōŝdur dil-i aĝyāra cevri ol ŝehüñ Bu 'acebdür Aħmed -i ğam-ĥāra ğāyet hōŝ gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>şeyhî Dîvâni</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 5 beyittir.
36a	Meyli	İnkıyādı 'āŝıkuñ dil-dāra ğāyet hōŝ gelür Emrine rām olsa kıl ħünkāra ğāyet hōŝ gelür	'Āŝıka mihr ü vefā aĝyāra gelmez hōŝ veli Ol baña ey Meyli -yi āvāre ğāyet hōŝ gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve müteakip şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>şeyhî Dîvâni</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 5 beyittir.
36a	Zāti	Seni nev-rūzda a'dā ile gördi gözimüz Düstüm oldı berāber ğecemüz gündüzümüz	[Yaşumuz Zāti döküldi yere mānend-i ŝihāb Yār raħm eylemedi düşdi bizim yılduzumuz]	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Mecmuada yalnızca matla beyti verilen şiir, 5 (1+4) beyittir.
36b	Ķurbî	Nīze ile delse baĝrum yāra ğāyet hōŝ gelür Bu dil-i mecrūħa hem ol yara ğāyet hōŝ gelür	Faĝr u fāĝum bilse ey Ķurbî faĝire ĝāħ ĝāħ Luş ü in'ām eylemek Ħünkār'a ğāyet hōŝ gelür	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Bu ve önceki benzer şiirlerin zemin şiiri muhtemelen <i>şeyhî Dîvâni</i> 'ndaki G. XL'dir. Şiir, 5 beyittir.
36b	Murādi	Āħ ile ŝerħa çekdüm sīnemde yara düşmiş Ħāb içre yāri bulmiş nā-geħ o yāra düşmiş	Deryā-yı 'işk içinde keşti-yi dil gezerken Ĝam dērler ey Murādi ol bir diyāra düşmiş	gazel/5		2x (mef'ülü fā'ilātün)	Bu şiirin veya <i>Bākî Dîvâni</i> 'ndaki G.216'nın benzer şiirlere zemin şiir niteliĝi taŝıdıĝı düşünülmüştür. Şiir, 5 beyittir.
36b-37a	Ħasan Çelebi	Hep dilleri bu ħalkuñ la'l-i nigāra düşmiş Sevdā-yı zülfe düşmek ben bī-řarāra düşmiş	Olmıŝ Ħasan meĝer kim pā-būs-ı yāra řālib Bī-ħad niyāz řılmıŝ dāmān-ı yāra düŝmiŝ	gazel/6		2x (mef'ülü fā'ilātün)	"Ħasan Çelebi-yi Ahî-zāde" başlıklı bu şiir Murādî'ye veya <i>Bākî Dîvâni</i> 'ndaki G.216'ya naziredir. Şiir, 6 beyittir.
37a	Ħüdayî	Güller gibi leřāfet ruĝsār-ı yāra düşmiş Sünbül gibi řarāvet zülf-i nigāra düşmiş	Zār oldı 'iŝkuñ ile cānā dil-i Ħüdayî Derd ü belā vü miĝnet ol dil-figāra düşmiş	gazel/5		2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādî'ye Murādî'ye veya <i>Bākî Dîvâni</i> 'ndaki G.216'ya naziredir. Şiir, 5 beyittir.

37a	'Abdī	Bu baħr-ı 'ıřık içinde eller kenāra dūřmiř Eřkiyle cism-i zerdüm kūy-ı nigāra dūřmiř	Bunda ziyāde ' Abdī ferħunde-ħāl [m]'olur Rūz-ı ezelde 'ıřkuñ ol dil-figāra dūřmiř	gazel/5	2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādī'ye Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir. şiir, 5 beyittir.
37b	Zārī	Pür-dāğ-ı sīnem üzre řerħa ki yara dūřmiř Bāğ içre serve beñzer kim lāle-zāra dūřmiř	Gel Zārī müstemendün ĸoma reh-i cefāda Elťāf-ı ĸüsn ü ĸilķat sen řeh-süvāra dūřmiř	gazel/5	2x (mef'ülü fā'ilātün)	37b 'nin derkenarına yazılan bu şiir Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. şiir, 5 beyittir.
37b	Nāmī	Bāğ-ı cihānda gönlüm ruħsār-ı yāra dūřmiř Bir ĸaťre jāle řan kim zūlf-i nigāra dūřmiř	Ruħsārı māha beñzer eřigi āsumāna Nāmī řerār-ı āhum anda sitāre dūřmiř	gazel/5	2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. şiir, 5 beyittir.
37b	ĸilmī	Bī-iĸtiyār gönlüm ruħsār-ı yāra dūřmiř Germiři ile varmıř pervāne nāra dūřmiř	řanma řihāb her-řeb nāzil olur felekden Bu dūd-ı āh-ı dilden ĸilmī řerāre dūřmiř	gazel/8	2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. şiir, 8 beyittir.
37b-38a	ĸadrī	Dīvāne dil 'acebdür zūlf-i nigāra dūřmiř Sevdālara dōřenmiř bir özge kāra dūřmiř	ĸať-ı 'abīr-i kevnı ĸutdı elħānı ĸadrī Bād-ı řabā anuñ'çün ol reh-güzāra dūřmiř	gazel/7	2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. şiir, 7 beyittir.
38a	Vuřūlī	řu gibi gönlüm aķmıř kūy-ı nigāra dūřmiř Bārān-ı eřk-i çeřmüm ol gül-'izāra dūřmiř	Deryā-yı luťfuña hep müstağraķ oldu 'ālem Bendeñ Vuřūlī řāhum varmıř kenāra dūřmiř	gazel/7	2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. şiir, 7 beyittir.
38a-38b	Meylī	'Ömrüñ evā'ilinde ĸüsn ol 'izāra dūřmiř Güllerdeki řarāvet evvel bahāra dūřmiř	Nerd-i felekde her kes řālī' degeřdürürken Hep řur'a-yı muħabbet Meylī 'yi zāra dūřmiř	gazel/6	2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. şiir, 6 beyittir.
38b	[Zamīrī]	Bāğ-ı cihānda gönlüm zūlf-i nigāra dūřmiř Üftāde řeb-nem-āsā bir gül-'izāra dūřmiř	Oldı Zamīrī nazmuñ řemřīr-i ābdārī Ser-ħadde göñül aķmıř varmıř kenāra dūřmiř	gazel/5	2x (mef'ülü fā'ilātün)	38b 'nin derkenarına yazılan bu şiir Murādī'ye veya <i>Bâkī Dīvānı</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. şiir, 5 beyittir.

38b	Sūzī	Gül gibi hüsn ü behcet ruhsār-ı yāra düşmiş Bülbül gibi muhabbet cān-ı figāra düşmüş	Şādī vü gam ezelde olduḡda ḡalḡa kısmet Yanup yaḡılmaḡ ēy dil Sūzī -yi zāra düşmüş	gazel/5		2x (mef'ülü fā'ilātün)	Murādī'ye veya <i>Bâkī</i> <i>Dīvān</i> 'ndaki G.216'ya naziredir naziredir. Şiir, 5 beyittir.
38b- 39a	Murādī	Oḡudum mekteb-i 'iḡkuñda cānā bir kitāb açdum Ki ya'nī ders-i 'iḡḡ için ulu'l-elbāb[a bāb] açdum	Murādī kendümi āyīne-yi vaḡdetde bir gördüm 'Avālimden çeküp kesret yüzinden çün ḡicāb açdum	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
39a	ḡilmī	Cemāl-i muḡḡafından ḡanmañ ol māhuñ niḡāb açdum Bula ḡiḡḡat dēyü bu cān-ı bīmārum kitāb açdum	Der-i mey-ḡānede 'iḡret-fezā-yı 'iḡḡı fetḡ ētdüm ḡarābāt erlerine ḡilmiyā bir özge bāb açdum	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Murādī'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39a	Bezmī-yi A'mā	Muḡaffā sīneñi vaḡf eyleyüp cānla cevāb açdum Göñül levḡin anuñla ēy ḡeh-i 'ālī-cenāb açdum	Degüldür dāḡ-ı bī-ḡad sīne-yi ḡad-ḡāk-ı Bezmī 'de Cemālün görmek için bir nice ḡeḡm-i pür-āb açdum	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Murādī'ye nazire niteliḡindeki şiir, 5 beyittir.
39a- 39b	Sā'ī	Kitāb-ı 'iḡḡ-ı dil-berden ne dem kim faḡl u bāb açdum Cemāl-i ḡāhid-i esrār-ı ḡaybīden niḡāb açdum	Müyesser ola mı görmek dēyü dīdār-ı cānānı Göñül tıflına Sā'ī ḡuya baḡdurdum kitāb [açdum]	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Murādī'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39b	ḡadrī	Tefe"ül eyledüm vech-i cemālınden niḡāb açdum Mübārek ḡihresin gördüm muḡavver bir kitāb açdum	Döküp nazm-ı ḡüher-bārın ḡuzūr-ı ḡāha ēy ḡadrī 'Aduv ḡutsun ḡulaḡ ḡāhāne dürc-i dürr-i nāb [açdum]	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Murādī'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39b	Meylī	Gēce rüy-ı 'arūs-ı nazmı keḡf ētdüm niḡāb açdum Taḡarruf eyledüm ebḡār-ı ma'nāyı kitāb açdum	Deḡānı vaḡfın aḡyāra tuyurdum yoḡ yere Meylī O nā-dānuñ yanında sırr-ı ḡaybīden cevāb açdum	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Murādī'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
39b- 40a	Fidā'ī	'İzāruñ ḡafḡasından dil-berā ḡanma niḡāb açdum Dil-i dīvānemün def'-i cünümi'yçün kitāb açdum	Devāt aldum ele evḡāf-ı ḡaḡḡ-ı yāri nazm ētdüm Fidā'ī ḡüyyā bir nāfe-yi pür-misk-i nāb açdum	gazel/5		4x (mefā'ılün)	Murādī'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

40a	Murâdî	Ne deñlü başa çıksa dūd-ı āhumdan bükā artar Bir ‘ādetdür ser-i küh üzre ebr oldukça mā artar	Nihān étdükçe ‘ışkı fāş éder yaşum nedür çāre Ziyād oldukça āteş éy Murâdî dilde dā artar	gazel/5		4x (mefā‘ilün)	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
40a	Ĥilmî	Ruĥuñ gördükde cānā eşk-i çeşm-i mübtelā artar Nitekim cūylarda nev-bahāra qarşu mā artar	Leb-i cān-baĥşuñ ile éy taḃībüm çāre kılmazsañ Dil-i bīmār-ı Ĥilmî [’de] ġam ü derd ü belā artar	gazel/5		4x (mefā‘ilün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
40a- 40b	Nāmî	Yaşum seyl olduġın yoluñda oldukça bükā artar Beni söyletme éy serv-i revānum mā-cerā artar	Demişsin ġam ġumāşından çıkar mı Nāmî ’ye cāme Çıkar bol bol aña bil ki birez éy pür-cefā artar	gazel/5		4x (mefā‘ilün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
40b	Meylî	Güzeller varıcak on dördine ĥüsñ ü behā artar Nitekim bedr olunca māhda nūr u ziyā artar	Şararmış beñzi yāruñ ĥastedür gibi du‘ā eyle Şaĥın māh-ı şafer érdükde éy Meylî belā artar	gazel/5		4x (mefā‘ilün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
40b	Şabrî	Bürüdet aramızdan gitse ol mehde şafā artar Şitā gitdükçe mihr-i ‘ālem-ārāda ziyā artar	Ziyāde eyledükçe luĥfını ol ĥusrev-i ĥübān Lebi vaşfında Şabrî şā’ir-i şirîn-edā artar	gazel/5		4x (mefā‘ilün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
41a	Ĥātemî	Ṭolular içilüp mest olsa ‘āşıkda bükā artar Belî bārān olan yerde éder tuġyān mā artar	ġubār-ı ĥaṭṭ-ı la’li Ĥātemî keyfin ziyād eyler Şükr-āmiz olan esrārî yerseñ iştihā artar	gazel/5		4x (mefā‘ilün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
41a	Ĥurbî	Ĥaṭ-ı rüy u ‘izāruñ sil cemālünden şafā artar Nitekim şayġal olsa jeng-i āyine cilā artar	Şaĥın küfrān-ı ni‘me olma ĥamd eyle her iĥsāna Ki şükr étseñ Ĥudā’ya luĥfı éy Ĥurbî saña artar	gazel/9		4x (mefā‘ilün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 9 beyittir.
41a- 41b	Ĥuşulî	‘izāruñ ‘arza kılsañ āh u zār-ı mübtelā artar Güli görse nevā-yı bülbül-i naġme-serā artar	Şafā ile Ĥuşulî küp şarābın içdüġi bu kim Füzün ġam eksilür dilden derünında şafā artar	gazel/5		4x (mefā‘ilün)	Murâdî’ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

41b	Murādī	'Āşika luṭf ile raḥm edici yāri severin Ḥüsnine ḥalkı muvāfıḳça nigāri severin	Serv-ḳaddin ḳuçasın incine ger dil-dāruñ Ëy Murādī deme kim būs u kenāri severin	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Zemin şiiri muhtemelen <i>Ahmed Paşa Dîvânı</i> 'ndaki G.222 olan bu şiir, 5 beyittir.
41b- 42a	Ḥilmī	Nev-bahār oldı yine geşt ü güzārı severin Gözi āhūlar ile şayd-ı şikāri severin	Ḥilmiyā yok yere gel baña naşîhat etme İhtiyārī degül ol lāle-'izārı severin	gazel/6		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 6 beyittir. Son beyit 42a 'nın derkenarındadır.
42a	Dervîş-i Halife	Mā'ilüm 'arızına ḥaṭṭ-ı nigāri severin Seyr-i gül-zār ü temāşā-yı bahārı severin	Dāğ-ı 'ışkın yakarın sīneme Dervîş hemān Göricek bir şanem-i lāle-'izārı severin	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Dervîş Paşa'ya ait nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
42a	Meylī	Ḥüblar içre şen olduḳça o yāri severin Devr-i gülden açılan tāze bahārı severin	Tāzelükde edelüm tevbe vü istiğfārı Meyliyā ben seheri nāle vü zārī severin	gazel/6		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 6 beyittir.
42a- 42b	Sipāhī	Sākī-yi gül-ruḥ ile bezm-i bahārı severin Ḥāşılı nūş-ı mey ü būs [u] kenāri severin	Bār-ı cevrine taḥammül edemezsen yāruñ O cefā-kārı Sipāhī deme bārī severin	gazel/9		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 9 beyittir.
42b	?	Rüz u şeb 'āşık olup āh ile zārı severin Nev-bahār oldı yine şavt-ı hezārı severin	Meded öldürme cefāyile ḥōş-elḥānı şehā İltifātuñ ḳuluyın būs [u] kenāri severin	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	42b 'nin derkenarına yazılan, şairi tespit edilemeyen bu şiir, 5 beyittir.
42b	Ḥuşulī	Mā'ilüm cünbiş ü eṭvārına yāri severin Ḥāşılı şimdi ben ol lāle-'izārı severin	Ëy Ḥuşulī baña rām olmadı ol vaḥşī-gazāl Her seher yār ile ben ref'-i ḥumārı severin	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
42b- 43a	[Ḥuşulī]	Sāye-yi serv-i leb-i cūda bahārı severin Bu hevālarda dilā seyr-i kenāri severin	Şāhīn-ṭab' şikār étدی belāgat murğın Ëy Ḥuşulī düşicek böyle şikāri severin	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.

43a	Murâdî	Firâķuñdan ciger yandı eyâ dil-ber kebâb-âsâ İki gözden aķar yaşum benüm cânım şarâb-âsâ	Murâdî üstine gel sâye şalgıl ey Hüma-sâye Firâķuñ bârını çekmekden olmışdur rübâb-âsâ	gazel/7		4x (mefâ'îlün)	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. H. Ahmet KIRKKILIÇ'ın <i>Murâdî Dîvânı</i> çalışmasında yalnızca bu şiire rastlanmıştır. Şiir, 7 beyittir.
43a-43b	Sâ'î	Dil-i pür-hünümü alsañ ele câm-1 şarâb-âsâ Temâşâ eylesen bağrumdaki yaşı ģabâb-âsâ	Cihânda devlet-i bâķî dilerseñ sen de ey Sâ'î Yüzüñ sür âsitân-1 şâh-1 devrâna türâb-âsâ	gazel/7		4x (mefâ'îlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 7 beyittir.
43b	Bezmî	Gözüm mânend-i câm-1 eşk-i memlûdur şarâb-âsâ Görinür yaşum ol câm-1 şarâb üzre ģabâb-âsâ	Helâk édüp keserse tîğ-i âteş-tâb ile başum Mezârum üzre Bezmî nür ine her şeb şihâb[-âsâ]	gazel/5		4x (mefâ'îlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
43b	Fidâ'î	O řahuñ pâyine her kim ki yüz sürdi türâb-âsâ Êrürse göklere başı yêridür âfitâb-âsâ	Eritdi řevķ-1 dîdârı Fidâ'î şu gibi cismüm Tolanup küy-1 dil-dârı gezersem tañ mı âb-âsâ	gazel/5		4x (mefâ'îlün)	Murâdî'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
43b-44a	Sâ'î Çelebi	'Ârız-1 rengînin ol zülf-i perîşân gizlemiş Sünbül içre bâğ-bân şan verd-i ģandân gizlemiş	İki mışra'dur ģağ-1 la'li dehânı mîm-i surģ Bir mu'ammâdur ki Sâ'î nâm-1 cânân gizlemiş	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
44a	Bezmî	Ĥançerüñ 'aksin kim ey meh çeşm-i giryân gizlemiş Şanki bir mâhîdur anı bağr-1 'ummân gizlemiş	Ĥün-1 dilde bî-ser ü pâ ģarķ olup Bezmî dedi Bir mu'ammâdur ki adın bunda sulţân gizlemiş	gazel/9		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 9 beyittir.
44a-44b	Nâmî	Ķanķı 'âşık kim dilinde 'ışķ-1 cânân gizlemiş Âferîn bir ģatrede bağr-1 firâvân gizlemiş	Mihr-i rüyuñ gizlediyse dilde Nâmî âferîn Zerre-yi nâ-çizde mihr-i dirahşân gizlemiş	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
44b	Ĥalîmî	Ĥoķķa-yı la'lün ki cânâ dürr dendân gizlemiş Bir şadefdür ģüyiyâ dürr-i firâvân gizlemiş	Penbe-yi dâğ-1 firâķıyla Ĥalîmî bu tenüm Bir kefendür kim ser-â-pâ cism-i 'uryân gizlemiş	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.

44b	Meylî	Kâkülîni zîr-i destârında cânân gizlemiş H̱âcedür kim penbede misk-i firāvân gizlemiş	Sînesin açup vefâ etmiş dün ağıyâra o şüh Açmamış Meylî 'ye görmüş ânı yârân gizlemiş	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
44b- 45a	Şidkî	Muşhaf-ı vechüünde haţtuñ sırr-ı Qur'an gizlemiş Güyyiâ ma'nâ-yı naşşı haţţ-ı 'Osmân gizlemiş	Kaşdı budur hâk-i pây-ı dil-bere 'arz eyleye Şidkayâ lü'lü'leri bî-ħad ki 'ummân gizlemiş	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
45a	Murâd	N'eyledi n'etdi 'aceb dil o gözi âhüya Dökmege ıanı katlanmaz ol içüm şuya	Câm-ı la'linden eger nüş édeyüm derse Murâd Şâbir olsun vara mestâne gözi uyhuya	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Muhtemelen müteakip şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
45a	Hüdâyi	Akdı gönüm benüm ol serv-ı kad-i dil-cüya Dönse gird-âb-ı belâda n'ola eşküm cüya	Döner üstine anuñ ince miyânınıñ dil Ėşret-i zülfi ile döndi Hüdâyi müya	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Murâdı'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
45a- 45b	Fidâi	Çeşmüñ üstinde baıan der ol iki ebrüya Şanki 'uıab érişüp kıondı ser-i âhüya	Cân atar zümre-yi 'uşşâkı Fidâi o mehüñ Her kaçan 'aks-ı leb-i la'li düşerse şuya	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Murâdı'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
45b	Meylî	Gönül 'ışkıyla söyler râzını yârâna katlanmaz Kışi esrârını tîz fâş éder mestâne katlanmaz	Édersem n'ola yârân içre cür'et raış-ı řab'umla Yürekli kimse Meylî at şalar meydâna katlanmaz	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	45b 'nin derkenarına yazılmış olan bu şiir, Murâdı'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.
45b	[Murâdı]	Ne hünîdür ki çeşmüñ kaşdı éder bu cânâ katlanmaz Müjeñ cellâdı haııerler çeker bir âna katlanmaz	İçerse bâde-yi 'ışkuñ Murâdı o gözi hünî O bir mestânedür cem'ıyyet-i yârâna katlanmaz	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Muhtemelen mecmuadaki benzer şiirlere zemin şiirdir. Şiir, 5 beyittir.
45b	Sâi	İver hüsnuñ temâşasına dil bir âna katlanmaz Çıkar hecr ile cânım vuşlat-ı cânâna katlanmaz	Semend-i řab' ile Sâi demidür alsa öndüller Zamânuñ yügrüğü Ėassân ile Selmân'a katlanmaz	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Murâdı'ye naziredir. Şiir, 5 beyittir.

46a	Sā'î Çelebi	Bahār oldu açıldı gül-şenüñ lāyleyle nev-rūzı Fiğāna başladı her gūşenüñ murğ-ı nev-āmūzı	Hevāda zerre-veş Sā'î girürdi rakşa şevkinde Mülākāt olsa bir gün şems-i 'ālem-süz ile rūzı	gazel/10		4x (mefā'îlün)	Bâkî Dîvânı'ndaki G. 530'a nazire niteliğindeki bu şiirin zemin şiiri, bu ve sonraki şiire zemin oluşturan <i>Hâfız Dîvânı</i> 'ndaki G. CDLI'dir. Şiir, 10 beyittir.
46a-46b	Ḥalīmî	Biḥamdillāh şıdı ceyš-i şitāyı aldı meydānı Ḳurup şaḥn-ı çemende ḥaymesin nev-rūz-ı sultānî	Müsellemsin Ḥalīmî şan'at-ı siḥr-āferinüñle Yine nazm-ı güher-bāruñ senüñ añdurdı Selmān'ı	gazel/9		4x (mefā'îlün)	Bu şiirin de - vezin ve edâ birliği göz önüne alınırsa-zemin şiiri kanaatimizce <i>Hâfız Dîvânı</i> 'ndaki G.CDLI'dir. Şiir, 9 beyittir.
46b	Fuzûlî	Yoluñda cān vèrem gibi derūnumda 'alāmet var Şehîd-i tîğ-i 'ışk olmağa gönülümde şehādet var	Gedāyı 'āleme sultān ü sultānı gedā eyler Şarāb-ı 'ışk-ı dil-berde Fuzûlî özge ḥālet var	gazel/5		4x (mefā'îlün)	Şiir, 5 beyittir.
46b	Makālî	Bir āfitāb-ı ḥüsne gönül mihri bestedür Ḥaḳḳā ki baḥt yāver u ṭālî' ḥucestedür	Cān ey Makālî çākeridür ayağın-durur Sultān-ı 'ışk taḥt-ı dil üzre nişestedür	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
47a	Zihnî	Ḳaşr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar Bir tāb-ḥānedür anı ki miḥmān açar ḳapar Şandūḳ-ı 'ömri ḥāzin-i devrān açar ḳapar Dil ḥānesin ḡam-ı ruḥ-ı cānān açar ḳapar Ḥalvet-serā-yı ḥāşşımı sultān açar ḳapar	Zihnî revāc vèrelî sen nazm-ı fāḥire Kesr-i cevāhir ile ziyān érdi tācire Cān vèrür oldu cevheriyān şî'r-i şā'ire Nazmuñ Makālî ḳomadı rağbet cevāhire Şarrāf-ı dehr bir ḳurı dükkān açar ḳapar	tahmis/12,5		mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün	47a 'dan itibaren varak kayıpları başlar. Makālî'nin şiirinin Zihnî'ce tahmîs edildiği bu şiir, 12,5 (5*5 mırza) beyittir.
47a-47b	Ḥayālî-yi 'Acem	ای تیر غمت را دل عشاق نشانه خلقى بتو مشغول و تو غائب ز میانه	تقصیر خیالی بامید کرم توست زیرا که گنه را به ازین نیست بهانه	gazel/7		mef'ülü 2x(mefā'îlü) fe'ülün	Mîr 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Mecâlisü'n-Nefâ'is</i> 'inde de geçen Hayâlî-yi 'Acem'e ait bu şiir, 7 beyittir.
47b	Şadık	Ölümlü 'āşık olup n'ola sevsem Murtażā Ḥan'ı O şāhuñ Zülfiḳār-ı ḡamzesidür tîğ-i Kirmānî	Cihān bāğında ol verd-i sefidi kim-durur dèrseñ Dènür Şadık aña gül-ruḥlar içre Aḳkirmānî	gazel/5		4x (mefā'îlün)	Şiir, 5 beyittir.

47b-48a	Câmî	رخ زرد دارم ز دورى آن در زده داغ دردم درون دل آزر	بلبها مليحى بگفتن فصيحى بطلعت صبيحى بگيسو معنبر	gazel/5		2x(mefâ'îlün) fe'ülün	“Gazel-i Musanna‘-ı Câmî” başlıklı şiir, 5 beyittir.
48a	Maķālî	Güzel oldur ki dilde dāğ oyara Er odur yaķa bir çerāğ o yere	Bülbül-āsā Maķālî nāleyi ķo Ki me-bādā hezār zāğ uyara	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.
48a	Ķabūlî	Ķaşduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür İkisi de fidā yoluña birisi nedür	Ķaşduñ egerçi cān u dilüñ birisinedür İkisi de fidā yoluña birisi nedür	gazel/6		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
48a-48b	Ziyâ'î	Nice cān ķurtaram ol ġamzesi cellādumdan Nice āzād olam ol boyı şimşādumdan	Ëy Ziyâ'î ġam-ı cānānı ferāmüş edemem Āşinā-yı dil ü cāndır ġidemez yādumdan	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	“Ziyâ'î Ćelebi-yi Merhûm” başlığıyla verilen ve Mostarlı Hasan Ziyâ'î'ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
48b	Ziyâ'î	Mest-i nāz olmuş iķer mey yerine ķanumı āh Rindlük eylemege başlamış ol ķeşm-i siyāh	Ķışsa-yı 'ışkı Ziyâ'î yazup eylerdi beyān Ĝāyet olmasa dırāz olsa bu ķışsa kütāh	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	“ Ve-lehu Tābe Serāhu” başlığıyla verilen ve Mostarlı Hasan Ziyâ'î'ye ait olan bu şiir, 5 beyittir.
48b	Şāhî	الا يا ايها الساقى أدر كأساً و ناولها Unutma ġam bucāğında bizi gel ķāremüz ķıl ha	Müdām 'ışķuñ ziyād olsun dēyü şāhî du'ā eyler Ĝöñüldeñ ġuşşayı ref' ét getürme ķıl ķadar ġıl ha	gazel/5		4x (mefā'îlün)	Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı'ndaki G.1'in ilk mısramın iktibas edilerek inşa edilmiş bu şiir, 5 beyittir.
48b-49a	Behiştî	الا يا ايها الساقى أدر كأساً و ناولها Bizi öldürmedin ġam ġāfil olma ķāremüz ķıl ha	Behiştî sāde-rûlarla mülākāta du'ā etseñ Ķabül olmağā ġöñlünde gerekmez ķıl ķadar ġıl hā	gazel/6		4x (mefā'îlün)	Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı'ndaki G.1'in ilk mısramın iktibas edilerek inşa edilmiş bu şiir, 6 (5+1) beyittir.

49a	Fevrî	Tecerrüd ihtiyâr ét miḥnet-i tâc [u] ḳabâdan geç Şoyın abdâl-ı ‘ışḳ ol şıḳlet-i şâl u ‘abâdan geç	Cihân der-bend-i râh-ı ‘âlem-i bâḳîdür ey Fevrî Yigitlük eyle merdâne bu der-bend-i fenâdan geç	gazel/5		4x (mefâ’ilün)	Zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından <i>Fevâyidü’l-Kiber</i> ’deki G.101 ile atılan bu şiir ve <i>Necâtî Beg Dîvânı</i> ’ndaki G.42’ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
49a	Necâtî	Gel ey ğamze kerem eyle raḳîb-i pür-fitenden geç Beni anuñla bir görme yâ benden geç yâ andan geç	Dédüm rûz-ı ezel oldum bu bezm-i ḥüsne pervâne Gülüp dedü ki gelmedi Necâtî gelmesinden geç	gazel/5		4x (mefâ’ilün)	Zemini muhtemelen ‘Alî-Şîr Nevâyî tarafından <i>Fevâyidü’l-Kiber</i> ’deki G.101 ile atılan bu şiir, 5 beyittir.
49a-49b	Şânî	Dédüm ol yüzde nedendür ḥaṭ-ı reyḥân şaf şaf Dédi böyle yazılır âyet-i Ḳur’ân şaf şaf	Bir zamân ola el üzre götürüp ey Şânî Gide tâbütuñ öñince nice ihvân şaf şaf	gazel/8		3x(fe’ilâtün) fe’ilün	Zemin şiiri muhtemelen Şihâbî’ye ait olan ve <i>Bâkî Dîvânı</i> ’ndaki G.229’a nazire niteliğindeki “Şânî, Bâkî Efendi’nün Gazeline Nazîre Demişdür” başlıklı bu şiir, 8 beyittir.
49b	Şihâbî	Düzdi ‘aşıklar der-ġâhına dil-ber şaf şaf Geldi maḥşer yérine şanki ölenler şaf şaf	Āteş atardı şeyâtine Şihâbî âhum Ādem’e eyler iken secde melekler şaf şaf	gazel/5		3x(fe’ilâtün) fe’ilün	“saf saf” redifli şiirlerin muhtemel zemini olan bu şiir, 5 beyittir.
49b-50a	Ḥamdî	Reh-i küyuñda n’ola ṭursa raḳîbân şaf şaf Ka’be yolında biter ḥâr-ı muġaylân şaf şaf	Āteş-i âh-ı seḥer-ġâh ile ceng étmek için Ḥamdiyâ gece gelür necm-i dirahşân şaf şaf	gazel/5		3x(fe’ilâtün) fe’ilün	Zemin şiiri muhtemelen Şihâbî’ye ait olan ve <i>Bâkî Dîvânı</i> ’ndaki G.229’a nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
50a	[Fakîrî]	Ḥaste-dilem belâ-keşem âh ne edem n’edem n’edem Yaḳdı beni firâḳ u ġam âh ne edem n’edem n’edem	Ben ki bugün Fakîrî yem bendelerün ḥaḳîriyem Bir şanemün esîriyem âh ne edem n’edem n’edem	gazel/6		2x (müfte’ilün mefâ’ilün)	Musammat gazel şeklindeki bu şiir, 6 (5+1) beyittir.

50a	[Bâkî]	Çıkdı metâ'-ı hüsni melâhat behälara Hep nâz ü şivedür şatılan mübtelälara	Güftâr-ı yâr vaşfını Bâkî gibi dahı Kâdir mi var zamânedede hüsni edälara	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiirin başlığında "Nev'î" yazılmışsa da gerek mahlas gerekse de şiirin edası Bâkî'ye ait olduğunu göstermiştir. Şiir, 5 beyittir.
50a- 50b	[Semâ'î]	Cevr eylemez muhibbine hergiz rahîm olan Rencide étmez âdemi qalbi selîm olan	Bulduq hayât hânqah-ı Gülşenî'de biz Ölmez Semâ'î dâhil-i bâğ-ı Na'im olan	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
50b	Hâletî	Küy-ı fenâda şıdk ile dâ'im muķim olan Râh-ı muħabbet içre odur müstaķim olan	Yâ Gülşenî řapuña yüz[in] sürdi Hâletî Sensin cihânda 'âmil-i 'ilm-i 'alîm olan	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Hâletî-yi Gülşenî'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
50b	Nev'î	Şayd-ı kemend-i râhuñ olup bî-nevâlaruñ Cânlar vërür belâlaruña mübtelâlaruñ	Bezm-i belâda Nev'î 'ye seft-âlûlar şunar Seng-i cefâlaruñla gelen merħabâlaruñ	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
50b	Şîrâzî	Dédüm ebrûlaruñ egridür éy mâh Dédi ol serv-ķad şoğrı bir Allâh		müfred/1		2x(mefâ'ilün) fe'ülün	"Şîrâzî" başlığıyla verilen ve sadece matlana ulaşılan şiirin Murâdî'nin benzer bir şiirine nazire olduğu düşünölmüştür.
51a	Faşîhî	Çıkmaķ ister cân-ı pāküm cism-i zārūndan benüm Yeridür çarħ-ı felek inlerse zārūndan benüm	Éy Faşîhî ola bir dem qalmaya nām u nişān Cism-i zārūndan degül belki mezārūndan benüm	gazel/6		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl-i Zerd (Sarıca Kemâl)'e ait olan "Fasîhî Öldükde Bu Gazel Ceybinde Bulunmuşdur" başlıklı bu şiir, 6 beyittir.
51a	Hâlişî	Açıldı 'âlem gül gibi esdi nesîm-i şubħ-dem Cüş eyleyüp bülbül gibi muşrib sürüd ét dem-be- dem	Oldı hevâlar mu'tedil gâyet hevâyî düşdi dil Éy Hâlişî sen de açıl dil-teng olup ğam çekme hem	gazel/11		4x (müstef'ilün)	Zemin şiiri muhtemelen <i>Ahmedî Dîvânî</i> 'ndaki G.423 veya Z12'ye nazire olan bu şiirin, mecnûada 8 beyti vardır; şiir, 11 (8+3) beyittir.

51b	[İshāk Çelebi]	Senün için götürür sinede adem cânı Ehl-i dilden ne kaçarsın be hey adem cânı	[Gör e İshāk 'ı gör e Üsküb'i vermez felege Meleke yer kıomadı şehrumüzün oğlanı]	gazel/7		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Üsküplü İshāk Çelebi'ye ait olduğu anlaşılan ve mecmûada sadece beş beyti verilen bu şiir, toplamda 7 (5+2) beyittir.
51b	Hâşimî	Melâhat mülkine sulţân olan beg-zâdedür şimdi Cihânı kıl eden ol kıâmeti âzâdedür şimdi	Olaldan ol şeh-i 'âlî-cenâba Hâşimî Vaşşâf Olupdur kıadri 'âlî manşıb-ı a'lâdadur şimdi	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl Paşa-zâde'ye ait olan "Hâşimî-yi Burûsevî" başlıklı nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
51b	Fehmî	Metâ'-ı şabr[um]ı târâc eden beg-zâdedür şimdi O sulţân-ı serîr-i hüsne dil üftâdedür şimdi	Sehî-kâmetler içre hem boyı şimşâda dil vârdi Cihân bâğında Fehmî 'âşık-ı dil-dâdedür şimdi	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl Paşa-zâde'ye ait olan "Fehmî-yi Burûsevî" başlıklı nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52a	Şükûfî	Bugün mümtâz-ı hübân-ı cihân beg-zâdedür şimdi Kâpusında nice beg-zâdeler üftâdedür şimdi	Ne şerh olur lisân ile kıalemler ne olur tahrîr Şükûfî ol perî-rûya 'aceb dil-dâdedür şimdi	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Zemin şiiri muhtemelen Kemâl Paşa-zâde'ye ait olan "Şükûfî" başlıklı nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52a	Şâdık	Bir meh-i nâ-mihr ile ahvâl bir yüzden dağı Tâli'üm yâr olmadı ikbâl bir yüzden dağı	Nev-'arûs-ı dehre düzmişdür hilâl u hâmeden Dest-i kıudret Şâdıkâ halhâl bir yüzden dağı	gazel/5		3x(fâ'ilātün) fâ'ilün	Zemin şiiri Şemsî'ye ait olduğu belirtilen nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52a- 52b	[Şâdık]	Gösterür mâh-ı cemâlin hâl bir yüzden dağı Nitekim mir'ât-ı hüsünin âl bir yüzden dağı	Allar géyse yaraşur Şâdıkâ ol lâle-ruh Gösterür maħbûb olanı âl bir yüzden dağı	gazel/5		3x(fâ'ilātün) fâ'ilün	Zemin şiiri Şemsî'ye ait olduğu belirtilen nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.
52b	Rahmî	Yâr bakmaz hâlûme ahvâl bir yüzden dağı Tâli'üm idbârda ikbâl bir yüzden dağı	Rûy-ı yâra haţţ-ı gevher-bâr gelmiş dâdiler Rahmiyâ dillerde bu ahvâl bir yüzden dağı	gazel/5		3x(fâ'ilātün) fâ'ilün	Zemin şiiri Şemsî'ye ait olduğu belirtilen Bursalı Rahmî'ye ait nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir.

52b	Zâtî	Şâh-1 'ışkam dūd-1 āhum sâye-bānumdur benüm Eşk-i çeşmüm leşkerüm tab'-1 figānumdur benüm	Germ olup āhum ayıtdı kim felekler Zâtîyā Yağmağa kındîl-i 'arşı nerdübānumdur benüm	gazel/7		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Nevâdirü's-Şebâb</i> 'ındaki G.349 olan bu şiir, 7 (5+2) beyittir. Şiir, mecmuada iki kez verilmiştir.
52b-53a	Fazlî	Şâh-1 'ışkam bu müşebbek çarḥ otağumdur benüm Mihir ile meh altun üsküflü şolağumdur benüm	Ceyş-i gamla ceng için meydân-1 'ışk-1 yârda Tîg-i āhum Fazlîyā yaluñ yarağumdur benüm	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Nevâdirü's-Şebâb</i> 'ındaki G.349 ve Zâtî'ye nazire niteliğindeki bu şiir, 5 beyittir. Tıpkıbasımda sehven 65a-65b olarak numaralandırılan varak 53a-53b olarak yeniden numaralandırılmıştır.
53a	'Ulvî	Kāmilüñ gitse vücūdı nice ĩcādı ḳalu[r] Sen daḥı añlayıgör kim er ölür adı ḳal[ur]	' Ulvî 'nüñ göñlini yakma ser-i kūyuñ[da görüp] Saña ey haste-dilüñ ḥāṭır-ı [nā-şâdı ḳalur]	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Derzî-zâde 'Ulvî Çelebi'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
53a	'Ulvî	Ĝurūr étme libās-ı faḥr ile cānum cihāndur bu Ḳabā-yı ḥüsnini ḳor bunda herkes cā-mekāndur bu	Demişler nāfe-yi ḥōş-būya teşbîh eylemiş ḥālüñ Şaḳın gerçek şanup ' Ulvî 'ye cevri étme yalandur bu	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Şiir, 5 beyittir.
53a	Şādık	Şemme-yi cān almadur zülf-i semen-sādan ḡaraż Vaşl-ı cānān olmadur 'ālemde sevdādan ḡaraż	Murğ-ı cāna ḳāmet-i dil-ber degül mi Şādıkā Gül-şen-i Firdevs içinde şāḥ-ı Tūbā'dan ḡaraż	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemini muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Nevâdirü's-Şebâb</i> 'ında G.278 ile atılan bu şiir, 5 beyittir.
53a-53b	Fevri	Yāri görmekdür hemān kūyın temāşādan ḡaraż 'Ārife dīdārdur Firdevs-i a'lādan ḡaraż	Fevrî ḥōş geçmek diler sâyeñde ey ḳadd-i çenār Sāye-güster olmasa çün serv-i bālādan ḡaraż	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemini muhtemelen 'Alî-Şîr Nevâyî'nin <i>Nevâdirü's-Şebâb</i> 'ında G.278 ile atılan bu şiir, 5 beyittir.

53b	Ümîdî	Bugün sâkî-yi bezmün bende-yi fermâniyuz cânâ Bir iki câm-ı meyle 'âlemün sulţâniyuz cânâ	Ümîdî gibi râh-ı derd-i 'ışkuında geçüp serden Ser-i küy-ı fenânuñ bî-ser ü sâmâniyuz cânâ	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Bâkî'ye nazire olan; zemin şiiri Nev'î'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
53b	Âzerî	Olma sengîn-dil ki 'âşık âh u zâr eyler şaşın Tîr-i âhından hâzer kıl taşâ kâr eyler şaşın	Âzerî şalmış-dur[ur] arduñca murğ-ı himmeti Şâhbâz-ı cân-şikârıyla şikâr eyler şaşın	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
53b	Bâkî	Yâri gönleksüz der-âgûş etmek ister gönlümüz Leblerinün şerbetin nûş etmek ister gönlümüz		müfred/1		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Gazel olma ihtimali de olan ve varak kaybı sebebiyle sadece matlai verilen şiir, tek beyittir.
54a	Nev'î	Ṭâli' bu vech ile dön ser-keş nigâr böyle Bî-çâre 'âşıkı gör baht öyle yâr böyle	Nev'î nice getürsin hicrân yükine ṭâkat Cism-i nizâr böyle cân-ı figâr böyle	gazel/6		2x (mef'ülü fâ'ilâtün)	Nev'î Efendi'ye ait bu şiir, 6 (5+1) beyittir.
54a	Nev'î	Nedür o ḡadd-i şanavber nedür o ḡadd-i münevver O çihre mihr-i cihân-süz o sîne mâha berâber	Mekâni olsa felekler ḡarîni olsa melekler Ḳomaz eşigüñi bekler ölince Nev'î-yi çâker	gazel/5		2x (mefâ'ilün fe'ilâtün)	Nev'î Efendi'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
54a- 54b	Nev'î	Hâk-i pâyuñ çeşmine kuhl eyleyelden ey perî Şimdi âdem görmez olmuşdur raḡibün gözleri	Meclis-i nazmı tamâm etdüñ selâm olsun saña Nev'iyâ yâ-hû bugün 'uşşâka baḡılar géri	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Nev'î Efendi'ye ait bu şiir, 5 beyittir.
54b	Sâfî	Münḡarif ebrûlaruñ ey ḡaşî yâ mâ-beyndür Ḡanzelerle çeşm-i ḡün-rizün ebû seyfeyndür	Va'de geldükde ver cân naḡdini cânâneye Dînuñi ihyâ eden Sâfî edâ-yı dîndür	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Sâfî Çelebi'ya ait bu şiir, 5 beyittir.
54b	Bezmî	Çihrem üstinde görinen şanmañuz 'ayneyndür Hâk-ı pâyında ḡabîbün çâḡlar iki 'ayndur	Ka'be-yi küyuñda ḡalk ey Bezmî çâkerdür anuñ Bendesi olmamaḡ îmân-ı enâma şeyndür	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.

54b-55a	Sâ'î	Yâr ağıyara beni kıldı işâret geçdi Güşe-yi çeşm ile gamz êtdi ol âfet geçdi	Bir gün ola ki cenâzeñ götürüp arduñca Dêyeler Sâ'î 'ye Hâk eyleye rahmet geçdi	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ülün	Sâ'î Çelebi'ya ait bu şiir, 5 beyittir.
55a	Nâmî	O mihr-i çarh-ı hüsnuñ eşigine yüzümü sürsem Vefâlar eylese ben zerresine ol günü görsem	Şarâb-ı 'ışkı çok nüş êtmîşem gâyetde mest oldum O yâruñ kûyına hîç nice varam Nâmiyâ bilmem	gazel/5		4x (mefâ'ülün)	Şiir, 5 beyittir.
55a	[Nâmî]	Öldürürseñ de gönül kıomaz eşigüñ taşın Ol senüñ pâdişehüm yoluña kıomış başın	Nâmiyâ şem' katı bî-edeb olmış o mehüñ Kıomaz öykinmesini rüyına kesüñ başın	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ülün	Nazire izlenimi veren bu şiir, 5 beyittir.
55a-55b	Şadık	Terakki buldı hübân içre ol meh-pâre gün günden Beni mihriyle kıldı zerre-veş âvâre gün günden	Ƨutup nabzum ba'îd olduqça benden ol şabîb-i cân Karıb oldu ecel bu Şadık -ı bîmâra gün günden	gazel/5		4x (mefâ'ülün)	Şiir, 5 beyittir.
55b	[Şabri]	N'ola artarsa mihrüm ol kıamer-ruhsâra gün günden Cemâli döndi anuñ mihr-i pür-envâra gün günden	Şorarsa Şabri -yi dil-haste hâlin ol şabîb-i cân Zâ'îf ü nâ-tüvân olmaqdudur bî-çâre gün günden	gazel/5		4x (mefâ'ülün)	Nazire izlenimi veren ve başlığı silinmiş olan bu şiir, 5 beyittir.
55b	Bezmi	Bahâr êrdi n'ola cây olsa bâğ ezhâra gün günden Demidür bahş olına berg ü bâr eşçâra gün günden	Fezâ zerrîn-kadehle şoldı zeyn oldu zamânidur Hâbâb-âsâ olursuñ Bezmiyâ âvâre gün günden	gazel/5		4x (mefâ'ülün)	Nazire izlenimi veren bu şiir, 5 beyittir.
56a	[Dervîş Pâşâ]	Oldı göricek hâttuñı şerm-ende benefşe Olsa n'ola maħzûn u ser-efgende benefşe	Dervîş nice anı kıla hâttuña teşbîh Kanda hâť-ı 'anber-şikenüñ kanda benefşe	gazel/7		mef'ülü 2x(mefâ'ülü) fe'ülün	Nazire izlenimi veren ve başlığı silinmiş olan bu şiir, 7 beyittir.
56a	Sâ'î Çelebi	Büy-ı hâttuñı almasa gül-şende benefşe Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe	Vaşf-ı hâť-ı dil-dârda eş'âr-ı hasûd Sâ'î gögerüp geçdi êdüp hânde benefşe	gazel/7		mef'ülü 2x(mefâ'ülü) fe'ülün	Bu ve müteakip aynı vezin ve uyaktaki şiirlerin zemin şiiri Şehîdî'ye aittir. Şiir, 7 beyittir.

56a-56b	Meylî	Boynını egüp tekye-yi gül-şende benefşe Géymiş oturur egnine gök-jende benefşe	Meylî kulunuñ tuhfesidür bu haç-ı şî'ri Düşerdi saña şunmağa ol bende benefşe	gazel/7		mef'ülü 2x(mefā'îlü) fe'ülün	Bu ve müteakip aynı vezin ve uyaktaki şiirlerin zemin şiiri Şehîdî'ye aittir. Şiir, 7 beyittir.
56b	Fidâî	Berg içre arar şeb-nemi gül-şende benfşe Tañ mı egilüp olsa ser-efgende benefşe	Hażz êtse Fidâî n'ola ger tâze haçtuñdan 'illet bu ki mergüb ola çurfanda benefşe	gazel/5		mef'ülü 2x(mefā'îlü) fe'ülün	Bu ve müteakip aynı vezin ve uyaktaki şiirlerin zemin şiiri Şehîdî'ye aittir. Şiir, 5 beyittir.
56b	Sipâhî	Hayrân oluban haçtuña gül-şende benefşe Bî-hüde eder hayret ile çande benefşe	[YOK]	gazel/4		mef'ülü 2x(mefā'îlü) fe'ülün	Mecmuada sadece ilk dört beyit vardır; muhtemel varak kaybı sebebiyle makta' beyti verilmemiştir.
57a	[Nümāyî]	Şağ u şol éy serv-çad kim der-miyāndur haççerüñ Dil-firîb ebrûlaruñdan şan nişāndur haççerüñ	Var ise eşk-i Nümāyî ile vèrmişsin şuyın Dem-be-dem éy serv anuñ'çün hûn-feşāndur haççerüñ	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiirinin Misâlî'ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 5 beyittir.
57a	'İzzetî	Cāme-yi şeb-gün ile cānā 'iyāndur haççerüñ Zulmet içre Āb-ı Hayvān'dan nişāndur haççerüñ	' İzzetî 'nüñ sīnesin mecrūh édüp inkār eder Bu yéter şāhid aña kim cümle çandur haççerüñ	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiirinin Misâlî'ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 5 beyittir.
57a-57b	Menbaî	'Ālemî kırdı geçürdi bî-emāndur haççerüñ Güyyā dünyāda bir şāhib-kırāndur haççerüñ	Yer ederse Menbaî 'nüñ cānı içre yeridür Cān çatar cānına yār-ı nükte-dāndur haççerüñ	gazel/7		3x(fā'ilātün) fā'ilün	57b derkenarına yazılmış, zemin şiirinin Misâlî'ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 7 beyittir.
57b	Mānî	Rā çaşuñ tuğra-durur andan nişāndur haççerüñ Anuñ için 'āleme hükmi revāndur haççerüñ	Diş bilermiş çanını dökmege Mānî hastenüñ Kimseye rahm eylemez bir bî-emāndur haççerüñ	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiirinin Misâlî'ye ait olduğu belirtilen bu şiir, 5 beyittir.
57b	Hüdāyî	Cemāl-i bā-kemālün bî-mişāl olmaçda gitdükçe Dem-ā-dem 'ārız-ı gül-günüñ āl olmaçda gitdükçe	Dilümnden gitmez oldı 'ışkuñ ile rā çaşuñ vaşfı Hüdāyî derd-mendün çaddi dāl olmaçda gitdükçe	gazel/5		4x (mefā'îlün)	Şiir, 5 beyittir.

57b	'Ulvî	Dirġā seyl-i eşküm cūy-bār olmakda gitdükçe Benüm servüm ġas u ġāra kenār olmakda gitdükçe	O büt eyler ayaġuñ mansıb-ı a'lāya �rmekde Dil-i ' Ulvî ayaġlarda ġubār olmakda gitdükçe	gazel/5		4x (mefā'�l�n)	Derz�-z�de 'Ulv� �lebi'ye ait olan nazire niteliġindeki bu �ir, 5 beyittir.
57b- 58a	ġas�b�	Olmazın ġa�tır-mükedder ben ġam-ı ferd� için �ekmezin b�r-ı cef�sın kimsen� d�ny� için	Söylese ġalin ġas�b� kaçd-ı d��n�m eyle sen �and ihz�r eyle ol t�t�-yi �ekker-ġa için	gazel/8		3x(f�'il�t�n) f�'ilün	"Rüstem Paşa-z�de Has�b� Efendi" ba�lıġıyla verilen bu �ir, 8 beyittir.
58a	S�z�	�ive-yi m��ġin-ġaz�l�n çeşm-i fett�nu�dadur �b-ı r�y-i dil-ber� �ah-ı zeneġd�nu�dadur	S�ziy� m�r-ı elem s�ne�de olmuş c�y-g�r Var ise genc-i muġabbet �alb-i v�r�nu�dadur	gazel/5		3x(f�'il�t�n) f�'ilün	Zemini muhtemelen 'Al�-��r Nev�y�'nin <i>Fev�yid�'l- Kiber</i> 'indeki G.140 ile atılan ve Fuz�l� D�v�n�'ndaki G.90'a nazire niteliġindeki bu �ir, 5 beyittir.
58a- 58b	Nev�	Dökse ya� erb�b-ı miġnet çeşm-i p�r-ġ�n-�bdan Y�g d��er her �atresi bi� gevh�r-i n�-y�bdan	Mesken�n ġeh ġ�n-�ah olsun ġeh� deyr-i muġ�n S�'il-i �urb-ı ġud� ol Nev'iy� her b�bdan	gazel/5		3x(f�'il�t�n) f�'ilün	�ir, 5 beyittir.
58b	Mak�l�	Dil ġ�nesin ġam-ı ruġ-ı c�n�n açar �apar ġalvet-ser�-y� ġa��sını sult�n açar �apar	Na�mu� Mak�l� komadı raġbet cev�hire �arr�f-ı dehr bir �ur� d�kk�n açar �apar	gazel/6		mef'�l� f�'il�t� mef�'il� f�'ilün	Mecmuada Zihn� tarafından tahm�s ve 'Ulv� tarafından ise tanz�r edilmiş olan bu �ir, 6 (5+1) beyittir.
58b	'Ulv�	ġ�sn-i ni�ab�n ol �eh-i ġ�b�n açar �apar ��v�s-ı �eh-perin dem-i cevl�n açar �apar	E�'�r-ı ' Ulv� 'ye gözi tu� oldu var ise Mecm�'asını n�z ile c�n�n açar �apar	gazel/7		mef'�l� f�'il�t� mef�'il� f�'ilün	Mak�l�'nin mezk�r �irine naziredir. �ir, 7 (5+2) beyittir.
58b	?	Yok nesnem�z ki l�y�k ola ġ�k-i p�yu�a Ancak dev�m-ı devlet�n için du'�dayuz	[YOK]	ferd/1		mef'�l� f�'il�t� mef�'il� f�'ilün	�ir, tek beyittir. Ba�lıksız verilen m�fredin kime ait olduġu saptanamamıştır.

58b	Sipāhî Ahmed/sâî	Ayağ'ayağ üzere nüş edelüm Menzil uzak ayak ayak gidelüm	[YOK]	ferd/1	2x(fe'ilätün) fe'ilün	"Sipâhî Ahmed Çelebi-Sâî Çelebi" başlığıyla verilen ve müşterek gazel olma ihtimali olan şiirin sadece matlaı vardır.
59a-59b	Ƙadrî	Pertev-i mihr-i cihân-tâb ile Üstâd-ı Ezel Başladı berf ü yaħuñ müşkilini étmege ħal	Rızq-ı erbâb-ı dil olduċa ċapuñda taċsîm Oċuna nâmuña her rûz nice medħ u ċazel	kasîde/24	3x(fe'ilätün) fe'ilün	"Su'ûdî-zâde Ƙadrî Çelebi Zekeriyâ Efendi'ye Dêdüċi Kasidedür" başlığıyla verilen şiir, mecmuada 24 beyittir.
59b	[Ƙadrî]	Derd-i ċamla ħasb-ı ħâli saña taċrîr eyleyem Güş ċıl éy âfitâb-ı ċârem-i câh u celâl	Ĥazretüñden n'ola ümmîd-i teraċċî eylesem Mihirden olsa cüdâ olur teraċċîde hilâl	kıt'a/3	3x(fâ'ilätün) fâ'ilün	Bu kıt'a mecmuada üç (3) beyit olarak verilmiştir.
60a	[Menüçehr i]	باد جاھت بی قیاس باد فیضت بی کران باد عزت بی زوال و باد عمرت [جاودان]		müfred/1	3x(fâ'ilätün) fâ'ilün	60a'nın derkenarına yazılan bu Farsça beytin Menüçehrî-yi Dâmgâni'nin bir kasidesinden alındığı düşünölmüştür.
60a	Bâċî	Gül meclisinde lâle yine ċıldı âşikâr Âyîn-i bezm-i 'işret-i Cem-şîd-i kâm-kâr	Ƙadr [ü] şerefde her ċecesi Leyletü'l-Berât Eyyâm-ı 'ömr-i devleti nev-rûz u nev-bahâr	kasîde/13	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün	Bâċî'nin on üç (13) beyitlik kasidesidir.
60a	[Ĥüdâyi-yi Ƙadîm]	Çemende şanmañ olupdur şüküfeler tezyîn Ĥamuñla ħasta yaturken ċiçek ċıċardı zemîn		matla'/1	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün	Râziye Kadın'a da ait olduċu da söylenen ve mecmûada müfret olarak verilen bu matlaa, Ĥüdâyi-yi Kadîm Dîvânı'nda rastlanılmıştır.
60a	Bâċî	Ne şeref câhil eger olsa zamânen sâbık Gül-i ter soñra gelür gül-şene evvel ħas u ħâr		müfred/1	3x(fe'ilätün) fe'ilün	Tek beyti verilen şiir, Bâċî'nin Bahâriyye Kasidesinden alınmıştır.
60b	Şenâî	Müneccim gevher-i nâ-yâb-ı la'lin bî-nişân söyler Ne dem kim nokċa-yı reml ile ċâ'ibden nişân söyler	Şenâî oldılar şehrî ċamer devrinde meh-rûlar Éderse zâhîren 'uşşâċa istignâ nihân söyler	gazel/5	4x (mefâ'ilün)	Şiir, 5 beyittir.

60b	Rahmî	<p>Ëy dil nice bir dehrüñ derdin çekesin muhkem Bu bār-ı girān êtdi kıddini sipihrüñ ham Yād eyleyeyin gūş êt bir hādise-yi mu'zam Bu kışşā beyānında oldı nice dil ebkem Bir gevher-i yektādan halk oldı kamu 'ālem Cehl ile kimi cāhil 'ilm ile kim a'lem [Vaşl ile kimi şādān hecr ile kimi pür-ğam Kimisi gedā olmuş kimisi şeh-i ekrem] Ġafletle nazar kıлма aç gözünü gel bir dem Bu mes'ele bahşinde 'ākıllar olur mülzem Bu bezm-i țarab-sāza geh gāh oluban mahrem Tācını édüp keş-rev 'ıyş eyley idi hıremem Cem cāmını nūş êtdi sürdi nice dem Rüstem Bu bezm gerü bākî 'ālem gerü bu 'ālem]</p>	<p>[Rahmî n'ola țālî'den eyleser şikāyetler Çekdi bu feleklerden çok dürlü felāketler Nā-ehle müyesserdür her dürlü sa'ādetler Dānā-dil ü kāmiller çekmekte melāmetler 'Ākıl ola divāne fikr olsa bu hāletler Nā-dāna neden bilsem āyā bu ri'āyetler Bir gün beni hāk eyley āhir bu kaşāvetler Sifle olanuñ varur ayağına devletler Cān ile perî-rūlar eyley nice hıdmetler Var ise kıyāmetden oldı bu 'alāmetler Zevk ile sürür ile êtdi nice 'işretler Dünyā gibi 'uqbāda sürsün nice rāhatlar Cem cāmını nūş êtdi sürdi nice dem Rüstem Bu bezm gerü bākî 'ālem gerü bu 'ālem]</p>	tercî-i bend/36		2x (mef'ülü mefā'ilün)	Başlıksız ve eksik verilen şiirin Bursalı Rahmî Çelebi'ye ait olduğu saptanmıştır. Şiir 36 (6+30) beyittir.
60b-61a	Zatî	<p>Muhabbet şāhınıñ oldum ten-i zerd ile bir şîri Duĥān-ı āhum anuñ'çün taķupdur baña zencîri</p>	<p>Nihāl-i serv-i ra'nāyı dikelden bāğ-ı kılbümde Girüpdür gönlüme Zatî kemān-ebürüaruñ tîri</p>	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Şiir, 5 beyittir.
61a	Şānî	<p>Nice ruĥ reşk-i gül ve lāle-yi hamrādur bu Nice fem gönçe-yi Bāğ-ı İrem-ārādur bu</p>	<p>Büse ver Şānî'ye kılsun der iseñ vaşf-ı lebün Ķand ile besleyicek tütî-yi güyādur bu</p>	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
61a	Şem'î	<p>Baña oldukça ğam-ı 'ışk ile lezzet bākî Saña olsun şanemā devlet ü 'izzet bākî</p>	<p>Şimdi bu bendelere luţfuñı göster görelüm Şoñra cevri eyley iseñ Şem'î'ye miĥnet bākî</p>	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Prizrenli Şem'î'ye ait bu şiirin zemin şiiri <i>Necâtî Beg Dîvânı</i> 'ndaki G.604'tür. Şiir, 5 beyittir.
61a-61b	Hālişî	<p>Levh-i ruĥuñ üstindeki şol ĥaţ ki celîdür Dil-ĥastelerüñ ĥaţ-ı berāt-ı ecelidür</p>	<p>Ëy Hālişî sînemde o meh kesdügi her na'l Surĥ ile yazılmış şanasın 'ayn-ı 'Alî'dür</p>	gazel/5		mef'ülü 2x(mefā'ilü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.

61b	Cemālī	Tīmār-ı ğam-ı yār elümde ezelīdür Kim 'ışkın anuñ bu dil u cānuñ bedelidür	Dil-ħaste Cemālī özi ħālinden urur dem Ferħād anuñ arada ğarb-ı meşelidür	gazel/6		mef'ülü 2x(mefā'ülü) fe'ülün	Şiir, 6 beyittir.
61b	Fuzūlī	Ta'ālallāh bu [ne] ruħsār-ı mergüb-ı dil-ārādur Ki dil derkinde 'āciz cān temāşasında şeydādur		müfred/1		4x (mefā'ülün)	Fuzûlî'nin <i>Hadikatü's-Sü'edâ</i> 'sından bir beyittir.
61b	Fuzūlī	Eyle kim ma'sūķı 'āşık ğayra dem-sāz istemez 'Āşıkın ma'sūķ hem ğayr ile hem-rāz istemez		müfred/1		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Fuzûlî'nin <i>Hadikatü's-Sü'edâ</i> 'sından bir beyittir.
61b	Fuzūlī	Cān ile bizden eger ħōşnūd ola cānānumuz Cāna minnetdür anuñ ħurbānı olsun cānumuz		müfred/1		3x(fe'ilātün) fe'ülün	Fuzûlî'nin <i>Hadikatü's-Sü'edâ</i> 'sından bir beyittir.
61b	Fuzūlī	Derd-i 'ışķ-ı yār göñlüm mülkinüñ sulţānidur Ĥükmi anuñ ħükmi-durur fermān anuñ fermānidur		müfred/1		3x(fe'ilātün) fe'ülün	Fuzûlî'nin <i>Hadikatü's-Sü'edâ</i> 'sından bir beyittir.
61b	Fuzūlī	Cānumı cānān eger isterse minnet cānuma Cān nedür kim anı ħurbān etmeyem cānānuma		müfred/1		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Fuzûlî'nin <i>Hadikatü's-Sü'edâ</i> 'sından bir beyittir.
61b	Fuzūlī	Lezzet-i şevķ-ı cemālī dem-be-dem efzün olur 'Ārızın gördükçe göz göñlüm beter meftün olur		müfred/1		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Fuzûlî'nin <i>Hadikatü's-Sü'edâ</i> 'sından bir beyittir.
62a	[Āzerī]	Telħ etdi 'ıyşumı lebüñi nüş-ħand eden Ķılımış seni ħabīb beni derd-mend eden	Dest-i ümīdüm eyledi kütāh Āzerī Yāruñ nihāl-i ķāmetini ser-bülend eden	gazel/5		mef'ülü fā'ilātü mefā'ülü fā'ilün	Şiir, 5 beyittir.

62a	[Maḥmūd]	La'lüñ şarābı sāğar-ı şahbāda bulunmaz Zevki lebüñüñ bāde-yi ḥamrāda bulunmaz	Ëy şāh-ı cihānum saña ḳul olalı Maḥmūd Bir laḥza ğamuñdan senüñ āzāde bulunmaz	ġazel/5		mef'ülü 2x(mefā'ilü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
62a	[Maḥmūd]	Hāk-i pāyuñ başuma tāk-ı sa'ādet bilürin Ëşigin ḥidmetini devlet ü 'izzet bilürin	Ġam-ı dil-dār ile ālūde gibi Ëy Maḥmūd Ḥaḳ bu kim nüzhet-i dil bil ki meserret bilürin	ġazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
62b	Zihnī	Açıldı şeb-büy ile gül esdi nesīm-i şubḥ-dem Sākī çemende bāde şun zerrīn-ḳadeḥle dem-be- dem	Zihnī sipihr-i bī-vefā eylerse cāna biñ cefā Mest-i müdām ol sür şafā bezm-i cihānda çekme ġam	ġazel/9		4x (müstef'ilün)	Şiir, 9 beyittir.
62b	Bezmī-yi A'mā	Cilvede her gören ol Yūsuf-i zerrīn-kemeri Kemer-i hālede seyr eyledi şanur ḳameri	Naẓarı beddür eşer eyler aña ḳılsa nigāh Baḳmasun nergis-i bāğ açup igende başarı	ġazel/6		3x(fe'ilātün) fe'ülün	Emrī Çelebi'nin bir şiirine nazire olduğu düşünülen ve sadece 6 beyti verilen Kōr Bezmī'ye ait bu şiirin makta' beyti eksiktir.
63a	Nidāyī	سرمة چشم عاشقان خاک سم سمنند تو نخل امید بی دلان سروقد بلند تو		müfred/1		2x (müfte'ilün mefā'ilün)	"Nidāyî-yi 'Acem" başlıklı şiir, tek beyittir.
63a	[Ārif]	Naşīhat eyledüğümce 'araḳ-rīz olma ḥūyuñdur Şaḳın incinme kim cānā murādum āb-ı rūyuñdur		matla'/1		4x (mefā'ilün)	Matla' başlığıyla verilen şiirin 'Ārif Hüseyin Çelebi'ye ait olduğu saptanmıştır.
63a	Tābī	تا جدا گشته ام از یار من محزون را غم جدا غصه جدا درد جدا پیش آمد		müfred/1		3x(fe'ilātün) fe'ülün	Şiirin başlığında "Mevlānā Tābī" ibaresi vardır.
63a	Ḳalender	Muşḥaf-ı ḥaddini o meh bir kez 'Āşīḳ-ı zāra öpmege vërmez		müfred/1		fe'ilātün mefā'ilün fe'ülün	Anadolu kadılarından Kadı Kalender Çelebi'ye ait bir beyittir.

63b	'Ulvi	Nür-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bîmâra fidâ Dil ü cânüm ol iki ğamze-yi hûn-ğ'âra fidâ	'Aql u şabr u ten ü cân u dil ü dînüm ne ki var ' Ulviyâ cümlesi ol turre-yi tarrâra fidâ	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
63b	'Alî	Cân zeķan çâhına dil turre-yi tarrâra fidâ Derd-mendüñ biri zindâna biri dâra fidâ	Yaş döküp vechüñe her kaçrede peydâ eyle ' Aliyâ ol nice yüzden o sitem-kâra fidâ	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
63b- 64a	Maķâlî	Ġavvâş-ı baħr-ı 'ıřķ geçer iseñ raķîb eger 'Uşşâķ içinde olmaya mı bir deriñ yüzer	Sen ey Maķâlî nâdire-ğüftâr dârsin Nazmuñ olursa tañ mı cihân içre mu'teber	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
64a	[Maķâlî]	Tâbiş-i mihr-i ruħuñ lâle-yi ħamrâ ne bilür Reviş-i ķâmetüñi serv-i dil-ârâ ne bilür	Ëy Maķâlî dile kâr eylediği ħâr-ı cefâ Bezm-i 'işretde müdâm ol gül-i ra'nâ ne bilür	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Mecmûada iki kez verilen bu şiiirin zemin şiiiri muhtemelen <i>Ahmed Paşa Dîvânı</i> 'ndaki G.59'dur. Şiir, 5 beyittir.
64a	Nâmî	Nev-bahâr oldı açıldı ol gül-endâmum benüm Ķalmadı dilde ķarâr u şabr u ârâmum benüm	Nâm u nengi terk édüp bir nâm ķomaz isem eger Nâmiyâ 'âlemde Nâmî olmasun nâmum benüm	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 5 beyittir.
64a- 64b	Fiğânî	Ĥâme-yi ķudretle yazdı naķş-ı bend-i kâf-nün Ĥüsn-i ħulķ ile seni ser-defter-i mâ-yestârün	Bu Fiğânî çeşm-i hûn-rîz-i belâ-âmîzüñe Eyledi teslîm-i cân innâ ileyhi râci'ün	gazel/7		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Şiir, 7 (5+2) beyittir.
64b	Nâmî	Çeşm-i giryânuma baķ ķana boyanık mı degül Nazâr ét iki gözüm 'ayn-ı şaķâyık mı degül	Nâmiyâ dîde-yi inşâf ile Ĥaķ-bîn olalum Ĥüblarda o perî-ĥüsn ile fâ'ik mı degül	gazel/5		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.
64b	[Nâmî]	Nâb-meyden kıvardı ol yüzi gül Nâle kılsam 'aceb mi ey bülbül	Ehl-i bezme nigârî aldurdı Gör ne reng étدی Nâmiyâ baña mül	gazel/5		fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Şiir, 5 beyittir.

64b	[Nāmī]	Bir qarār üzre degül a'lâda vü ednâda gam Bu ne hikmetdür ola dâ'im dil-i dānâda gam	[YOK]	gazel/2	3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Mecmuadaki muhtemel varak kaybı sebebiyle mecmuada şiirin sadece ilk iki (2) beyti mevcuttur.
64b-65b	'Ulvî	[Dest-i kudret şanma kaşların êtdükde kemân Tîr-i müjgānuña qarşu hedef oldı dil u cān]	Tîr-veş toğrı olanlar saña meydān alsun Egrilük eyleyenüñ qaddüni Hakk êde kemân	kaside/36	3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Baş kısmı eksik verilen kasidenin, Derzî-zâde 'Ulvî Çelebi'nin <i>Tîr ü Kemân</i> adlı kasidesi olduğu anlaşılmıştır. Kaside 36 (30+6) beyittir.
65b	[Yahyâ]	Nice bir mâ-cerāmuz düstāne dāsītān olsun Nice bir nār-ı 'ışkum dūd-ı āhumdan 'iyān olsun Mekānum 'ayn-ı 'ālemdə nihān-ender-nihān olsun Kilāb-ı kūyuña cism-i za'ifüm armağan olsun Ne kūyuñ āh ile çolsun ne çapuñda figān olsun Beni öldür vücūdumdan ne nām ü ne nişān olsun	[Muhabbet ehline yāruñ cefāsı imtiḥānidur Ölümlü 'āşıkā cevr oqları devlet nişānidur Baña Yahyâ gibi ölmek ḥayāt-ı cāvidānīdür Baqa bilme felek āyīnesini cümle fānīdür Begüm ḥayr işi te'hîr étme billāhi zamānidur Beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun]	müseddes/15	4x (mefā'ilün)	Dukagin-zâde Taşlıcalı Yahyâ Bey'e ait bu müseddes-i mütekerririn mecmuada sadece ilk bendi verilmiştir. Şiir 15 (3+12) beyittir.
66a	Ḥusrev	[Aç sâde ile şehā bir gül-i zībāsın sen Yā şadef içre nihān lü'lü'-i lālāsın sen]	Gerçi ḥüb eyledi evşāfuñ Ḥusrev ammā Dağı a'lā dağı zībā dağı ra'nāsın sen	gazel/7	3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Baş kısmı muhtemel varak kaybindan dolayı mecmuada eksik verilen şiir, toplamda 7 (3+4) beyittir.
66a	vālī Çelebi	Ëy felek-şadr ü Hümā-ḳadr ü hümāyün-rif'at Lücce-yi luḫf ü kerem kân-ı nevāl ü iḥsān	Ola der-gāhuña a'nāk-ı emāşil mā'il Rif'atuñ qarşına aḥdāk-ı e'ālī nigerān	kıt'a/13	3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Hoca (Sâdeddîn) Efendi'den ders okumak ricasıyla söylemiştir. Kıt'a 13 beyittir.
66b	vālī Çelebi	Ëy der-i dürc-i 'aḫā Ëy meh-i burc-ı iḳbāl Zāt-ı Bercīs-şemā'il meh-i ḥürşid -maḳām	Maḫzar-ı pertev-i elṫāfuñ olup ehl-i suḫan Ṭālī'uñ yār ü 'aduv ḥ'ār ü merām emrüne rām	kıt'a/12	3x(fā'ilâtün) fā'ilün	Büyük oğlu Muhammed (Mehmed) Çelebi için söylemiştir. 12 beyittir.

66b-67a	Vālī Çelebi	Ëy hüner-perver ü dāniş-ver-i pākīze-güher V'ey kerem-güster ü sa'd-aḥter ü ferḥunde ḥiṣāl	Es'ad'a ḫālī'-i sa'd ola müsā'id yā Rab Baḥt-ı mes'ūd ile her dem ola mesrürü'l-bāl	kt'a/13		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Küçük oğlu Es'ad Çelebi için demıştır. Şiir, 13 beyittir.
67a-67b	Yaḥyā	Ḥālūme raḥm eyle sulṭānum ḡamuñla zār iken Bī-mecāl ü bī-kes ü bīmār ü bī-miḫdār iken Kime yanam yaqılam bu derd ile nā-çār iken Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken	'Ālem içinde görünmez gözüme ḥūr u perī Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken 'Ālem içinde görünmez gözüme ḥūr u perī Bir senüñ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken	murabba'/10		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Şiir, 10 (2*5) beyittir.
67b	[Adlī]	Ol saçı Leylī umaram baña Mecnūn'um dēye Gezmesün gelsün belā dāḡında maḥzūnam dēye	Dil-ber oldur ' Adliyā kim ḥışm edicek 'āşıka Boynuña bend eyledüm zülf-i ḥümāyūnum dēye	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	III. Murad'ın oğlu III. Mehmed'e ait bu şiir, 5 beyittir.
67b	Ḥayretī	Ëy selāmet isteyen dā'im melāmet ol yūri Olma ḥālī 'ışḫdan var ehl-i ḥālet ol yūri	Nice bir ümmīd-i vaşl ile bu derd ü bu belā Nā-ümīd ol Ḥayretī 'ālemde rāḫat ol yūri	gazel/5		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Zemin şiiri muhtemelen Harīmî mahlasıyla şiirler yazan Şehzāde Korkud'a ait olan bu şiir, 5 beyittir.
68a	Hāşimī	'Āşık olmışdur sever her dil-ber-i ra'nā seni Seyr için bekler yoluñ her 'āşık-ı şeydā seni Görmege cānlar vērür a'lā seni ednā seni 'Ālemüñ manzūrısın herkes sever cānā seni Dūstum mir'āt edinmişdür bütün dünyā seni Şaklasun yavuz nazardan Ḥazret-i Mevlā seni	Ḥüsn-i ḥulḫuñda şehā dünyā senüñ şerm- endedür Bī-ser ü sāmān yatur kūyuñda ḫalk efgendedür Toḡrusı sen serv-i āzāde cihān hep bendedür Şanma ancak Hāşimī nüñ gözi gönli sendedür Dūstum mir'āt edinmişdür bütün dünyā seni Şaklasun yavuz nazardan Ḥazret-i Mevlā seni	müseddes/15		3x(fā'ilātün) fā'ilün	Hāşimī'ye ait 15 (3*5) beyitlik müseddestir. Şiirin ortalarında tekrar beytinin sadece baş ve son kelimeleri yazılmıştır.
68a-68b	Miṣālī	Ërişmez çünkü 'uşşāk ölmeyince yāra şıḫhatler Biz öldük derd ile ol gözleri bīmāra şıḫhatler	Miṣālī gūsfend-i cānı ḫurbān eyle şükrāne Biḫamillāh erişmiş ol ruḡı gül-nāra şıḫhatler	gazel/5		4x (mefā'ilün)	Şiir, 5 beyittir.
68b	[Maḫālī]	Tābiş-i mihr-i ruḡuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür Reviş-i ḫāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür	Ëy Maḫālī dile kār eylediği ḫār-ı cefā Bezm-i 'işretde müdām ol gül-i ra'nā ne bilür	gazel/5		3x(fe'ilātün) fe'ilün	Mecmûada iki kez verilen bu şiirin zemin şiiri muhtemelen Ahmed Paşa Dîvānı'ndaki G.59'dur. Şiir, 5 beyittir.

68b	[Āzerī]	Neşâṭ-ı bâde-yi 'ışkuñ ciger-ḥün olmayan bilmez Şafâ-yı cevher-i tîğün dil-efgâr olmayan bilmez	Neden mest-i mey-i gayret olupdur Āzeri dâ'im Nigârı bâde-nüş-ı bezm-i agyâr olmayan bilmez	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Başlıksız verilen bu şiirin Nigârî mahlaslı Galatalı Nakkaş Haydar'a ait olduğu düşünülmüştür. Şiir, 5 beyittir.
69a	Meylî	Derdüme rüy-ı zerd ile âh ü figân edilledür Çeşm-i remed-girifte ḥöd 'illet-i müstakilledür	Tâzelügünde açılıp elden ele gezer katı Kendüyi Meyliyâ o gül yok yere n'içün elledür	gazel/7		2x (müfte'ilün mefâ'ilün)	Şiirin başlığında "Meylî-yi Galatevî" yazmaktadır. Şiir, 7 beyittir.
69a	[Meylî]	Ayağun toprağının tälibi eşraf gerek Kîmiyâ cevheridür ol aña şarrâf gerek	Lü'lü'-i nazmuma kul ola görüp Mervārîd Şâhlar[un] vaşf[ın]a Meylî gibi Vaşşâf gerek	gazel/7		3x(fe'ilâtün) fe'ilün	Zemin muhtemelen Nevâyî tarafından <i>Nevâdirü's-Şebâb</i> 'daki G.332 ile atılmış olan bu şiir 7 beyittir.
69b	Murādî	Tîrün at sînem siperdür ol dem-efşân zaḥmına Çatlanur kaşı kemānum saña ḳurbân zaḥmına	Eyle merdümün gözün merdümlerine ey Murād İktiḥâl ét ḥāk-i pāyın yaḥşıdur ḳan zaḥmına	gazel/5		3x(fâ'ilâtün) fâ'ilün	Sultan III. Murad'a ait şiirdir. Mecmuada Murādî'nin diğer şiirleri gibi "pâdişâh-ı 'âlempenâh" başlığıyla verilen şiir, 5 beyittir.
69b	[Murādî]	Tîr-i müjeñ ki ḳan döker ol bî-emāni gör Merdümlük eyle merdümek-i ḥün-feşāni gör	Yıllar-durur k'anun ḳulı ḳurbānidur Murād Şimdi tecāhül eyler o kaşı kemāni gör	gazel/5		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Sultan III. Murad'a ait şiir, 5 beyittir.
69b-70a	Hüdâyî	Ērdi sipihre şu'le-yi âh u figāni gör Zeyn oldı nâr-ı âhum ile āsumāni gör	Mihr ü vefâ eder varur agyāra dâ'imā Atmaz Hüdâyî saña o kaşı kemāni gör	gazel/9		mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Şiir 9 beyittir. III. Murad'ın şiirine naziredir.
70a	Murādî	Büstāna girüp nâz ile cānāne şalındı Öğretmek için serv-i ḥurāmāne şalındı	Olduḳça hevā başda muḥabbetle Murādî Ṭurmadı bu keştî-yi ten 'ummāna şalındı	gazel/5		mef'ülü 2x(mefâ'ilü) fe'ülün	Şiir, 5 beyittir.
70a	Āzerî	Şarâb-ı nâb içüp āvāre vü mestāne deprensün Kerem ḳıl söyle sākî la'l-gün peymāne deprensün	İşitdüm Āzerî -yi zâr girmiş 'arşa-yı 'ışka Meded gül-gün eşkin depredüp merdāne deprensün	gazel/5		4x (mefâ'ilün)	Şiir, 5 beyittir.

70b	Makālī	Zülfünden istedi kese bir ‘anberīn teli Mīkrāz şındı ditredi meşşātanuñ eli	Oldı Makālī şafha-yı sīnem kitāb-ı ‘ışk Her sū sirişk-i çeşmüm anuñ surh-ı cedveli	gazel/5		mef’ülü fā’ilātü mefā’lū fā’ilün	Şiir, 5 beyittir.
70b	Fevrī	N’ola sen germ olup dērseñ mu’anber kākülüm vardur Benüm de dūd-ı āhumdan başumda sünbülüm vardur	Haţuñ erişmedin sen zulm édüp Fevrī ’yi incitme Benüm rûhum benüm cānum benüm ‘ömrüm ölüm vardur	gazel/6		4x (mefā’lün)	Şiir, 6 (5+1) beyittir.
70b	Meylī	Dem-ā-dem kanlu yaşı dīde-yi terden dökersin sen Muhaşşal dil degülsin ey göñül hūn-ı cigersin sen	Hasūd-ı bed-gümān inkār éderse gam degül Meylī Hele erbāb-ı ‘irfān içre haylī mu’tbersin sen	gazel/5		4x (mefā’lün)	“Zekeriyyâ Efendi” başlıklı Ankaralı Bayram-zâde Zekeriyyâ Efendi’ye ait bu şiir, 5 beyittir.
71a- 73b	?	Ëy şehinşāh-ı kerīmü’l-aḥlāk Kān-ı iḥsān ü nevāl ü işfāk	Raḥmet ü şefkatüñ izhār eyle Bizi iḥsāna sezā-vār eyle	mesnevî/82		2x(fe’ilātün) fe’ilün	“Sûret-i ‘Arz-ı Hâl-i Nevbetiyân be-Cenâb-ı Şerif-i Şâh-ı Cihân” başlıklı şiirin şairi tespit edilememiştir. Şiir, 82 beyitlik mesnevidir.
74a	[Ġamī]	[Dün görüp dil-beri olsun bire ġaddār dēdüm Gelmedüñ yanuma gitdüñ ḡanı iḡrār dēdüm Ne revādur daḡına sen güli her ḡār dēdüm Édesin cān ü cihāndan beni bīzār dēdüm Bülbülüñ zārın işit ey yüzi gül-zār dēdüm ‘Ahd ü peymānuñ gel eyleme inkār dēdüm Meded Allāh’ı severseñ meded ey yār dēdüm Va’de-yi vaşla ḡilāf eyleme zinhār dēdüm	Yéter olduñ Ġamiyā hecr ile gam-ḡār dēdi Ḥāne-yi ḡalbüñi teng étmesün efkār dēdi Varasın bekleyesin dār ile dīvār dēdi Bu gece ‘arz éderem çeşmüñe dīdār dēdi Sırrımı eyleme tek kimseye izhār dēdi Şubḡa dek saña kılam vaşlumı İşār dēdi Meded Allāh’ı severseñ meded ey yār dēdüm Va’de-yi vaşla ḡilāf eyleme zinhār dēdüm	tercî-i bend/24		3x(fe’ilātün) fe’ilün	Muhtemel varak kaybı sebebiyle Konyalı Mahmûd Ġamî Çelebi’ye ait bu tercî-i bendin baş kısımları mecmuada eksiktir. Toplam 6 bentten oluşan şiirin, mecmuada sadece son bendi vardır. Şiir toplamda 24 (4+20) beyittir.

74a- 74b	Nev'î	<p>Bu 'ışk-ı mecāzuñ ğam-ı hicrānına la'net Dünyādaki 'uķbādaki ħüsrānına la'net Erbāb-ı gamuñ nāliř ü efgānına la'net Dil-berlerüñ va'de-yi ihsānına la'net Yoķ yerlere étdükleri peymānına la'net Ol řā'ifenüñ ğerçek ü yalanına la'net Başdan bunı İcād edenüñ cānına la'net Ecdādına vü aşlına erkānına la'net</p>	<p>Yā ħayf bizüm çekdüğümüz renc ü 'anāya Hep sa'y-ı belġ étdüğümüz gitdi hebāya Nev'î den ériřsin bu naşlıhat zurefāya Dil vérmeyeler her şanem-i māh-liķāya Tuş olmayalar ğaflet ile tır-i belāya Āmīn dēyeler ħāzır olanlar bu du'āya Bu şan'atı İcād edenüñ cānına la'net Ecdādına vü aşlına erkānına la'net</p>	müsemmen/20		<p>mef'ülü 2x(mefā'ilü) fe'ülün</p>	<p>şiir, 20 (4*5) beyittir.</p>
74b	Ĥayretî	<p>Gitdüm diyār-ı ğurbete éy řāh el-vidā' Oldum belā vü miĥnete hem-rāh el-vidā' 'Arz eylesün yer ehline her mā-cerāyı eşk Yazsun felekler üzre çıkup āh el-vidā' [Demler durur ki levĥa-yı ħihremde şan ile Éy eşk-i dīde yazıla her ğāh el-vidā' Terk étmez idüm éřigüñi lik ķorķaram Od ura şehre āh-ı seşer-ğāh el-vidā' Düşmenler ile sen esen ol düstum hemān Vērsün benüm de şabrumı Allāh el-vidā' Hicrān éline şaldı beni rüzigār āh Éy ğöz şan aĝla éy ğöñül eyle hezār āh]</p>	<p>['Azmüm reh-i firākadur illā ne müşkil āh Derdā vu ĥasretā vü dirġā ne müşkil āh Sen ğül-'izār-ı ğonce-dehenden cüdā baña Raĥm étdi dēdi bülbül-i ğüyā ne müşkil āh Āsān gelür muĥabbet egerçi baña bu ğün Hicrān olıcaķ arada ferdā ne müşkil āh Derd ü belā vü ğam ola yārān Ĥāletî Aĝyār saña yār ola derdā ne müşkil āh Āh eyle éy ğöñül demidür şan aķıt ğözüm İns ü melek řamu dēye ħayfā ne müşkil āh Hicrān éline şaldı beni rüzigār āh Éy ğöz şan aĝla éy ğöñül eyle hezār āh]</p>	tercî-i bend/20		<p>mef'ülü fā'ilātü mef'ā'ilü fā'ilün</p>	<p>Muhtemel varak eksikliĝi sebebiyle mecmûada tercî-i bendin sadece ilk iki beyti vardır. şiir 20 (4*5) beyittir.</p>

SONUÇ

Bu çalışma XVI. yüzyılın son çeyreğinde derlendiği düşünülen Ankara Millî Kütüphane Yazma Eserler Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 4228/2 arşiv numarasında *Mecmû'a-i Eş'âr* adıyla kayıtlı olan bir seçme şiir mecmûasını konu edinmiştir. *Mecmû'a-i Eş'âr*, XVI. yüzyıl veya öncesinde yaşamış, mahlası tespit edilen 95 şaire ait 358 şiiri ihtiva etmektedir. Bu şiirlerden 4'ünün şairi tespit edilememişken 2 şiir de mecmûada birer kez tekrar edilmiştir. Derleyeni bilinmeyen mecmûa, III. Murâd döneminde (1576-1595) oluşturulmuştur. Mecmûadan elde edilen bazı karineler ışığında mecmûanın 1584-1595 yılları arasında derlendiği düşünülmüştür.

Mecmûada varak kayıpları, ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Mecmûanın son sayfasından sonra da varak kaybı olduğu tespit edilmiştir; bu açıdan hem mecmûa içi, hem de mecmûa sonundaki varak kayıplardan yola çıkılacak olursa mecmûanın asıl hacmi çok daha büyük olmalıdır. Hem Millî Kütüphanedeki tasnifte varakların yanlış numaralandırılmış olması hem de -muhtemelen daha önce gerçekleşmiş- varak veya muhtemel evrâk kaybı mecmûadaki şiir akışını sekteye ister istemez uğratmıştır. Bu sebeple elde olmayan tam metninde kaç şairin ve o şairlere ait kaç şiirin olduğu bilinmemektedir. Mecmûadaki şiirlerin bazılarının baş kısımları varken son kısımları yoktur; bazı şiirlerde ise durum tersinedir. Bazen de derleyen, bir şiirin sadece bir kısmını eserine almayı uygun görmüştür. Şiirlerin eksik kısımları, kaynaklar yardımıyla giderilmeye çalışılmış ve esere gerekli açıklamalar ışığında dâhil edilmiştir. Bazı şiirlerin başlıksız yazılması şairi bulmada makta beyte yönlendirirken bu tür durumlarda bazen makta beytin de olmaması çalışmayı güç durumda bırakmıştır.

Gazel, kaside, mesnevi, murabba, tercî'-i bend, müsemmen, müseddes gibi şekillerin varlığıyla şiir çeşitliliği artan mecmûada Farsça beyit ve şiirlerin verilmesi mecmûanın dil çeşitliliğini de artırmıştır.

Mecmûanın baş kısımlarında Ümîdî'nin şiirleri vardır; orta kısma doğru Hayâlî'nin şiirleri mecmûada ağırlık basar. Hayâlî'nin şiirlerinden sonra ise genel olarak nazire tarzında yazılmış şiirlerle karşılaşmaktadır. III. Murad döneminde derlenmiş olan bu eserde nazire veya nazire izlenimi veren toplamda 200'ün üzerinde şiir bulunmaktadır. Mecmûanın sonlarına doğru ise musammat şeklinde yazılmış şiirler ağırlıktadır. Mecmûada en fazla şiir Ümîdî Ahmed Çelebi'den derlenmiştir ve

bu şiirlerin neredeyse tamamı Bâkî'ye nazire olarak yazılmıştır. Bunun yanı sıra Hayâlî (34), Sâ'î (13), Meylî (11), Murâdî (11), Makâlî (9), Nâmî (9), 'Ulvî (8), Bezmî (8) de şiirleri en fazla derlenen diğer şairlerdir.

Bu mecmûa vesilesiyle XVI. yüzyıl veya öncesinde yaşamış, Husûlî mahlasıyla şiirler yazan bir şairin varlığından haberdar olunmuştur. Mecmûada Husûlî'den 3 şiir derlenmiştir. Ayrıca Murâdî, Meylî, Nâmî ve Sâ'î başta olmak üzere pek çok şairin kaynaklarda rastlanılmayan şiirlerine bu mecmûa vasıtasıyla ulaşılmıştır. Kaynaklardaki bilgilerle mecmûadaki bilgilerin yer yer farklılık arz etmesi, şairlerin hiç bilinmeyen şiirlerine bu mecmûa vasıtasıyla ulaşılmış olması, onların birbirlerine nazire şiirler yazmaları ve bunun o dönem şairleri arasındaki edebî etkileşimin nasıl olduğu hakkında bilgiler sunması, mecmûada yeni bir şairin varlığıyla karşılaşılması *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın klâsik Türk edebiyatı içerisindeki önemini belgeleyen birkaç bulgudur.

Mecmûalar, geçmişle gelecek arasında ruhanî bir köprü vazifesi gören çok kıymetli eserlerdendir. Mecmûalar ve diğer el yazması eserler arşivlerin tozlu raflarından alınıp günümüz dillerine aktarıldıkça bilim, sanat ve edebiyat başta olmak üzere pek çok alanda yeni bilgi ve bulgular elde edilecek; bu alanlarda önemli ilerlemeler kaydedilecektir.

Bu çalışma bir yüksek lisans tezi -yani şahsımın bu alanda yaptığı ilk ciddi çalışma- olduğundan, hatalarımın olması doğal ve kaçınılmazdır. Bu nedenle çalışmadaki eksik ve yanlışlarımın mâzur görüleceğini ümit ediyorum.

KAYNAKÇA

- ‘Ahdî (2005), *Gülşen-i Şu‘arâ*, (Haz. Süleyman Solmaz), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1563).
- ‘Ahdî (2017), *Gülşen-i Şu‘arâ*, (Haz. Süleyman Solmaz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1563).
- Ahmedî, *Dîvân*, (Haz. Yaşar Akdoğan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Ahmed Paşa (1992), *Dîvân*, (Haz. Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları: Ankara
- Akbaba, Sevgi (2018), *Mecmû‘atü’l-Eş‘âr*, Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevîhânesi Numara: 200 (70-140) (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya
- Aksoy, Ömer Asım (1981), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (2 Cilt), 3. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Aksoyak, İ. Hakkı (2016), *Söylenmemiş Sözler*, 1. Basım, Grafiker Yayınları: Ankara
- Ali Cânib (1927), “*Edebiyât Tedkîklerinde Mecmû‘aların Rolü*”, Hayat, S. 45: s. 363-364
- ‘Alî Emîrî Efendi (2018), *Tezkire-yi Şu‘arâ-yı Âmid*, (Haz. İdris Kadıoğlu), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1910).
- ‘Alî-Şîr Nevâyî (1996), *Fevâiyü’l-Kiber*, (Haz. Önal Kaya), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- ‘Alî-Şîr Nevâyî (2001), *Mecâlisü’n-Nefâyis* (2 Cilt), (Haz. Kemal Eraslan, Çev. Naci Tokmak), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara, (1498).
- ‘Alî-Şîr Nevâyî (2003), *Garâ’ibü’s-Şîğâr* İnceleme-Karşılaştırmalı Metin, (Haz. Günay Kut), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- ‘Alî-Şîr Nevâyî (2006), *Nevâdirü’ş-Şebâb*, (Haz. Metin Karaörs), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- ‘Alî-Şîr Nevâyî (2000), *Bedâyi’ul-Vasat*, (Haz. Kaya Türkay), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Altunel, İbrahim (1988), *Hâletî-i Gülşenî (Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya
- Aristoteles (2018), *Poetika* (Çev. Ari Çokona ve Ömer Aygün), III. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul
- Arslan, Mehmet (2000), *Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Makaleleri*, Kitabevi Yayınları: İstanbul
- Arslan, Ömer (2013), *‘Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından **e-kitap** olarak internet ortamında paylaşılan çalışmalarını kaynak gösterirken her kaynak gösteriminden sonra internet url adresi ve Erişim Tarihi vermek yerine kaynağın yayınevi kısmına “*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı*” ifadesi eklenmiştir. Bu ifade, söz konusu esere aşağıdaki elektronik adresten istifade edilerek ulaşıldığını göstermektedir:

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr> Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

- ‘Âşık Çelebi (2018), *Meşâ’irü’ş-Şu’arâ*, (Haz. Filiz Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1568).
- Avcı, İsmail (2018), *Gül-deste-i Şu’arâ Adlı Şiir Mecmûası ve Mecmûaya Göre Bursa Şairleri*, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.19, S. 35, s. 587-619
- Aydemir, Yaşar (2007), “*Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler*” Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları, (Tuca Kontantamer Özel Sayısı), Vol. 2/3, s. 123
- Azîz Mahmûd Hüdâyî (2005), *Dîvân-ı İlâhîyât*, (Haz. Mustafa Tatcı ve Musa Yıldız), Üsküdar Belediyesi Başkanlığı: İstanbul
- Bağdatlı Rûhî (2001), *Dîvân*, (Haz. Coşkun Ak), Uludağ Üniversitesi Basımevi: Bursa
- Bâkî (1994), *Dîvân*, (Haz. Sabahattin Küçük), 1. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Bâkî , *Dîvân*, (Haz. Sabahattin Küçük), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Banguoğlu, Tahsin (2011), *Türkçenin Grameri*, 9. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Bayburtlu Zihnî (2014), *Dîvân*, (Haz. Nazire Erbay), Bayburt Üniversitesi Yayınları: Bayburt
- Behiştî (2000), *Dîvân*, (Haz. Yaşar Aydemir), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: Ankara
- Behiştî (2018) *Dîvân*, (Haz. Yaşar Aydemir), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Bellibaş, Ahmet (2014), *Millî Kütüphane 06 HK 319/1 No’lu Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin-Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adıyaman
- Bilgiç, Gökhan (2015), *Mecmû’a-i Eş’âr (06 Mil YZ A 1818) İnceleme ve Tıpkıbasım*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Niğde
- Biltekin, Halit (2003), *Şeyhî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Bugan, Funda (2011), *İshâk Çelebi Dîvânı’nda Anlatıcı Âşık*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Bulut, Ahmet (2000), *Arap Dili Araştırmaları I*, 1. Basım, Alfa Yayınları: İstanbul
- Bursalı Rahmî (2017), *Dîvân*, (Haz. Mustafa Erdoğan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Buyruk, İbrahim Etem (2009), *Ümîdî Ahmet Dîvânı (İnceleme-Metin-Özel Adlar Dizini)*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Can, Ertuğrul (2005), *Şuhûdî Dîvânçesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana
- Cemâlî (2002), *Dîvân*, (Haz. Nihâl Nomer Karaman), Kitabevi Kitabevi: İstanbul
- Cengiz, Halil Erdoğan (1983), *Divan Şiiri Antolojisi*, 2. Basım, Bilgi Yayınevi: İstanbul

- Cârullâhzâde Mustafâ Beyânî (2017b), *Tezkiretü's-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1598).
- Cârullâhzâde Mustafâ Beyânî (1997), *Tezkiretü's-Şu'arâ*, (Haz. İbrahim Kutluk), 1. Basım, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara, (1598).
- Cinânî (1994), *Dîvân*, (Haz. Cihan Okuyucu), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Coşkuner, Fahrettin (2002), *Menûcihrî-yi Dâmgânî Divanının Tahlili ve Tercümesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Çavuşoğlu, Mehmed (1998), *Divanlar Arasında*, Akçağ Yayınları: Ankara
- Çaylı Cankurt, Gülşen (2015), *Figânî Dîvânı Gramatikal İndeksi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın
- Çetin, İsmail (1993), *Derzî-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ
- Çetindağ, Yusuf (2006), *'Alî-Şîr Nevâyî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara
- Derdiyok, İ. Çetin (1988), *Cemâlî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana
- Demiralay, Mehmet (2007), *Hüdâyî-i Kadîm ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta
- Demirel, Şener (2011), *16. Yüzyıl Dîvân Şairlerinden Mânî (Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa (İnceleme-Metin))*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Değirmençay, Veyis (2013), *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*, 1. Basım, Atatürk Üniversitesi Yayınları: Erzurum
- Devellioğlu, Ferit (2007), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 24. Basım, Aydın Kitâbevi: Ankara
- Devletşah (1990), *Tezkire-i Devletşah I*, (Çev. Necati Lugal), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul, (1487).
- Devletşah (2011), *Şair Tezkireleri (Tezkiretü's-Şuarâ)*, (Çev. Necati Lugal), 1. Basım, Pinhan Yayıncılık: İstanbul, (1487).
- Dukaginzâde Taşlıcalı Yahyâ Beg (1977), *Dîvân*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul
- Dukaginzâde Taşlıcalı Yahyâ Beg (2014), *Gencîne-i Râz*, (Haz. Bekir Çınar), Kesit Yayınları: İstanbul
- Durkaya, Hayriye (2011), *Mecmuatü'n-Nezair'in Yeni Bir Nüshası*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum
- Dilçin, Cem (2005), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 8. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Dilçin, Cem (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Ece, Selami (2005), *Klâsik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)*, 1. Basım, Eser Basım Yayın Dağıtım Matbaacılık: Erzurum

- Edirneli Nazmî Mehmed Çelebi (2012), *Mecma' u'n-Nezâ'ir*, (Haz. M. Fatih Köksal), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1524).
- Ediskun, Haydar (1985), *Türk Dilbilgisi (Dil-Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi)*, Remzi Kitabevi: İstanbul
- Eker, Süer (2005), *Çağdaş Türk Dili*, 3. Basım, Grafiker Yayınları: Ankara
- Elçin, Şükrü (2000), *Halk Edebiyatına Giriş*, 6. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Eraslan, Saniye (2017), *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesindeki ŞR 87 Numaralı Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin ve MESTAP'a Göre Tasnifi)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Erdoğan, Mustafa (2008), *Kabûlî İbrahim Efendi (Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divanı)(İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Ercilasun, Ahmet B. (2008), *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, 6. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Ergin, Muharrem (2005), *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım: İstanbul
- Ertek Morkoç, Yasemin (2003), *Eğridirli Hacı Kemal'in Câmî' u'n-Nezâ'ir'i*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir
- Erünsal, İsmail E. (2016), *Edebiyat Tarihi Yazıları (Arşiv Kayıtları, Yazma Eserler ve Kayıp Metinler)*, 1. Basım, Dergâh Yayınları, İstanbul
- Es'ad Mehmed Efendi (2018), *Bâğçe-yi Safâ-endûz*, (Haz. Rıza Oğraş), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1835).
- Esrâr Dede (2018), *Tezkire-yi Şu'arâ-yı Mevleviyye*, (Haz. İlhan Genç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1797).
- Eşgünoğlu, Nazife (2005), *Hayretî'nin Mesnevileri (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Gâzi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Evecen, Doğan (2011), *17. Yüzyıldan Üç Mecmûa-i Eş'âr*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Çanakkale
- Fuzûlî (2002), *Türkçe Dîvân*, (Haz. İsmail Parlatır), 1. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Fuzûlî (2009), *Dîvân (Şerh)*, Haz. Ali Nihad Tarlan), 5. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Fuzûlî (1987), *Hadîkatü's-Sü'eda* (Haz. Şeyma Güngör), 1. Basım, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Gelibolulu Mustafa 'Âlî (2017), *Kühü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, (Haz. Mustafa İsen), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1598).
- Gelibolulu Mustafa 'Âlî (2018), *Dîvân*, (Haz. İ. Hakkı Aksoyak), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Giray, Ayşe (2018), *Klâsik Türk Edebiyatı Kaynaklarından Şiir Mecmûaları - Mecmû'a-i Eş'âr: Sk. Hacı Mahmûd Efendi 5214*, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Düzce

- Günay, Alpay (1965), ‘*Alî-Şîr Nevâyi’nin Birinci Divanı: Garaibü’s-Sığar*, Basılmamış Doktora Tezi: İstanbul
- Güneş, Deva (2011), *Misâlî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya
- Gürbüz, Mehmet (2011) *Kabîlî’nin “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş’âr” Adlı Şiir Mecmûası*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Gürbüz, Mehmet (2012), “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnîf Denemesi” *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII- Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları: İstanbul, s. 97-113
- Gürgendereli, Müberra (2002), *Hasan Ziyâ’î (Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Dîvânı)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Güneş, Hasan Ali (2015), *Mecmûa-i Eş’âr (Houghton Ktp. Ms Turk 59) İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya
- Gibb, E. J. Wilkinson (1999), *Osmanlı Şiiri Tarihi (A History of Ottoman Poetry)*, Akçağ Yayınları: Ankara, Cilt I-II, s. 78-79
- Hâfız-ı Şîrâzî (2011), *Dîvân*, (Haz. Abdülbâki Gölpınarlı), I. Basım, Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul
- Hâfız-ı Şîrâzî (2011), *Dîvân*, (Haz. Mehmet Kanar), I. Cild, 1. Basım, Ayrıntı Yayınları: İstanbul
- Hayâlî (1992), *Dîvân*, (Haz. Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları: Ankara
- Hayretî (1981), *Dîvân*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul
- Hüdâyî (Sala Muslısı) (2016), *Dîvân*, (Haz. Mustafa S. Kaçalın), 1. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- İnalcık, Halil (2000), *Osmanlı İmparatorluğu’nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi* (Çev. Halil Berktaş), I. Cilt, 3. Basım, Eren Yayıncılık: İstanbul
- İpekten, Haluk (2009), *Eski Türk Edebiyatı - Nazım Şekilleri ve Aruz*, 9. Basım, Dergâh Yayınları: İstanbul
- Mustafa İsen (1989), *Divan Edebiyatında Bir Tür: Tezkireler*, Millî Eğitim Dergisi, S. 90, s. 22-26
- İsen, Mustafa vd. (2006), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, 4. Basım, Grafiker Yayınları: Ankara
- Kabalıcı, Ahmet (1966), *Türk Edebiyatı (cilt 2)*, Türkiye Yayınevi: İstanbul
- Kalyon, Abuzer (2011), *Peşteli Hisâlî - Metâlî ‘ü’n-Nezâ’ir*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Mütercim ‘Âsım Efendi (2013), *el-Okyânûsu’l-Basît fî-Tercemeti’l-Kâmûsi’l-Muhît (Kâmûsu’l-Muhît Tercümesi)*, (Haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul
- Kanar, Mehmet (2010), *Çözümlü Farsça Metinler*, 1. Basım, Say Yayınları: İstanbul

- Kânî (2010), *Dîvân*, (Haz. İlyas Yazar), 1. Basım, Libra Yayıncılık: İstanbul
- Karaca, Oktay Selim (1995), *Hâşimî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kayseri
- Karadeniz, Mustafa Uğur (2014), *Süleymaniye Kütüphanesi 34 SÜ-TARLAN 67/1 Numaralı Şiir Mecmûası (1^a-54^a Varak)*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kocaeli
- Karagöz, Duygu (2013), *Mecmû'a-i Gazeliyyât (Millî Kütüphane 06 HK 319/1)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar
- Karahan, Abdülkadir (1995), *Fuzûlî (Muhîtî, Hayatı ve Şahsiyeti)*, 2. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara
- Karaörs, Mehmet Metin (1985), *Nevâdirü's-Şebâb*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul
- Karavelioğlu, Murat Ali (2005), *XVI. Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şem'î'nin Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi 1*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul
- Kaya, İ. Güven (2006), *Divan Edebiyatı ve Toplum*, Donkişot Yayınları: İstanbul
- Kaya, Emir (2013), *Mecmûa-i Eş'âr (University of Michigan Isl. Ms. 416)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul
- Kaya, Bilge (2003), *Hisâlî Hayatı Eserleri ve Metâlî'u'n-Nezâ'ir Adlı Eserinin I. Cildi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Kılıç, Atabey (2012), “*Mecmûa Tasnifine Dair*”, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V11, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları: İstanbul, s.75-96
- Kılıç, Atabey (2018), “*Mecmûa Tasnifine Katkı: Şehir Mecmûaları veya Tezkire Benzeri Mecmûalar ve Bu Kalemde Olmak Üzere Kayserili Başkâtib-zâde Râgıb Güven Bey Mecmûaları*”, Klâsik Türk Edebiyatı Yazıları (Mecmûa Tasnifi, Gazel Şerhi, Küçürek Hikâye, Mesnevi Şerhi Sözlüğü, Münşe'ât Mecmûaları), İksad Pub. , s. 14
- Kınalızâde Hasan Çelebi (2017a), *Tezkiretü's-Şu'arâ*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1586).
- Kırkkılıç, H. Ahmet (1985), *Sultan Üçüncü Murâd (Murâdî) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi: Erzurum
- Kolcu, Hasan (2011), *Bir Tutkunun Elinde Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 1. Basım, Umuttepe Yayınları: Kocaeli
- Koncu, Hanife (1998), *Vâlî Dîvânı*, Doktora Tezi (2 Cild), Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul
- Korkmaz, Levent (2013), *Mecmû'a-i Eş'âr (Süleymaniye Kütüphanesi Tahir Ağa 285) (İnceleme-Tenitli Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul

- Korkmaz, Zeynep (2007), *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, 2. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Korkmaz, Zeynep (2013), *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Köksal, M. Fatih (2012), “Şiir Mecdûlarının Önemi ve Mecdûların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)”, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecdûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları: İstanbul, s. 409-431
- Köksal, M. Fatih (2005), *Klâsik Türk Şiiri Araştırmaları*, I. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Köksal, M. Fatih (2018), *Sana Benzer Güzel Olmaz*, 2. Basım, Büyüyen AY Yayınları: İstanbul
- Köprülü, M. Fuad (2006), *Divan Edebiyatı Antolojisi*, (Haz. Ahmet Mermer), 2. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Köprülü, M. Fuad (2004), *Edebiyat Araştırmaları 1*, (Haz. Orhan Köprülü), 4. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Köprülü, M. Fuad (2004), *Edebiyat Araştırmaları 2*, (Haz. Orhan Köprülü), 2. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Kur’ân-ı Kerîm*, Âl-i ‘İmrân 3/47-92, Bakara 2/102-117-156, En’âm 6/73, İsrâ 17/43, Kalem 68/1, Kehf 18/83-99, Meryem 19/35, Mü’min 40/68, Nahl 16/40, Necm 53/8-9, Tâ-Hâ 20/10, Tahrîm 66/8, Yâ-Sîn 36/26-32-82, Yûsuf 12/82, Zâriyât 51/18, Zuhruf 43/32.
- Kur’ân-ı Kerîm* Me’âli (2011), (Haz. Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin), 12. Basım, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları: Ankara
- Kurnaz, Cemal (1996), *Hayâlî Bey Divânı’nın Tahlili*, I. Basım, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul
- Kurnaz, Cemal (1987), *Hayâlî Bey Divanı Tahlili*, KTB. Yayınları: Ankara
- Kurtoğlu, Orhan (2017), *Zâtî Divânı (Gazeller Dışındaki Şiirler)*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Küçük, Sabahattin (2002) *Bâkî ve Divânı’ndan Seçmeler*, II. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara
- Latîfî (2000), *Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsıratu’n-Nuzamâ*, (Haz. Rıdvan Canım), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1546).
- Latîfî (2018) *Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsıratü’n-Nuzamâ*, (Haz. Rıdvan Canım), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1546).
- Levend, Âgâh Sırrı (1984a), *Türk Edebiyatı Tarihi (Cild I)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara
- Levend, Âgâh Sırrı (1984b), *Divan Edebiyatı (Kelimeler ve Remizler Mazmûnlar ve Mevhûmlar)*, 4. Basım, Enderun Kitabevi: İstanbul
- Macit, Muhsin (2001), *Erzurumlu Zihnî Divânı*, 1. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara

- Mazıoğlu, Hasibe (2017), *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri*, 3. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- McNeill, William (2004), *Dünya Tarihi*, (Çev. Alâeddin Şenel), 8. Basım, İmge Kitabevi: Ankara
- Mehmed Tevfik (2017), *Kâfile-i Şu'arâ*, (Haz. Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha; Çakır, Müjgân; Koncu, Hanife), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1873).
- Mehmed Sirâceddîn (2018), *Mecma'-ı Şu'arâ ve Tezkire-yi Üdebâ*, (Haz. Mehmet Arslan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1907).
- Mehmed 'Ubeydî (2017), *Netâyicü'l-Ezhâr*, (Haz. Esra Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1699).
- Mengi, Mine (2005), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi - Edebiyat Tarihi - Metinler*, 11. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Menoutchehri (1886), *ديوان منوچهری دامغانی*, (Haz. A. de Biberstein Kazimirski): Paris
- Mermer, Ahmet (2002), 15. Yüzyılda Yazılmış Bilinmeyen Bir Nazire Mecmûası ve Aydınlı Visâlî'niin Bilinmeyen Şiirleri, Millî Folklor, S. 56: Ankara
- Mostarlı Hasan Ziyâ'î (2017), *Dîvân*, (Haz. Müberra Gürgendereli), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Muallim Nâcî, (2006), *Lûgat-ı Nâcî* (matbû), 5. Basım, Çağrı Yayınları: İstanbul, (1894).
- Murâdî (2015), *Dîvân*, (Haz. H. Ahmet Kırkklıç), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul
- Muslukcu, Ferhat (2014), *Ali Emiri 674'teki Şiir Mecmûası (100^b-150^b)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul
- Mustafâ Safâyî Efendi (2005), *Tezkire-i Safâyî*, (Haz. Pervin Çapan), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1720).
- Necâtî (1992), *Dîvân*, (Haz. Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları: Ankara
- Necâtî (2001), *Dîvân* (Tahlîl), (Haz. Mehmed Çavuşoğlu), Kitabevi Yayınları: İstanbul
- Nesîmî (1990), *Dîvân*, (Haz. Hüseyin Ayan), 1. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Nev'î (1997), *Dîvân*, (Haz. Mertol Tulum ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul
- Nev'î (2001), *Dîvân* (Tahlîl), (Haz. Mustafa Nejat Sefercioğlu), 2. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Nev'izâde Atâî, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri* (5 Cilt), (Haz. Abdülkadir Özcan), Çağrı Yayınları: İstanbul
- Okuyucu, Cihan (1996), *Cinânî Hayatı Eserleri ve Divanı'ndan Seçmeler*, 1. Basım, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara
- Onay, Ahmet Talât (2007), *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, (Çev. Cemal Kurnaz), 1. Basım, Birleşik Yayınevi: Ankara
- Çağbayır, Yaşar (2007), *Ötüken Türkçe Sözlük* (5 Cilt), Ötüken Neşriyat: İstanbul

- ‘Ömer bin Mezîd (1995), *Mecmû‘atü’n-Nezâ‘ir*, (Haz. Mustafa Canpolat), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara, (1436/37).
- Özer, İlknur (2012), *Mecmû‘a-i Nezâ‘ir (H. Hüsnü Paşa 1031) İnceleme-Tenkritli Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul
- Özkat, Mustafa (2005), *Kara Fazlî’nin Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği ve Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul
- Öztürk, Mürsel (2007), *Farsça Dilbilgisi*, 1. Basım, Murat Kitâbevi: Ankara
- Öztürk, Uğur (2013), *Mecmû‘a-ı Eş‘âr (Muallim Cevdet K. 479)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul
- Pala, İskender (2005), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 14. Basım, Kapı Yayınları: İstanbul
- Pervâne b. ‘Abdullâh Beg (2017), *Pervâne Bey Mecmûası*, (Haz. Kâmil Ali Gıynaş), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1560/61).
- Pezük, Zehra (2015), *Üsküplü İshâk Çelebi Dîvânı’nın Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ordu
- Prizrenli Şem‘î (2006), *Dîvân*, (Haz. Ümran Âşıkferki), 1. Basım, BAL-TAM (Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi) Yayınları: Prizren
- Prizrenli Şem‘î (2014), *Dîvân*, (Haz. Murat Ali Karavelioğlu), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul
- Riyâzî Muhammed Efendi (2017), *Riyâzü’ş-Şu‘arâ (Tezkiretü’ş-Şu‘arâ)*, (Haz. Namık Açıkgöz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1610).
- Roux, Jean-Paul (2008), *Türklerin Tarihi-Pasifik’ten Akdeniz’e 2000 Yıl*, (Çev. Aykut Kazancıgil ve Lale Arslan Özcan), 5. Basım, Kabalıcı Yayınevi: İstanbul
- Sâlim Efendi (2005), *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*, (Haz. Adnan İnce), 1. Basım, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara, (1722).
- Saraç, Tahsin (2009), *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, 2. Basım, Can Sanat Yayınları: İstanbul
- Savaş, Hamdi (1986), *İshâk Çelebi ve Selîm-nâmesi*, Doktora Tezi Eriyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ
- Sehî Beg (2017), *Heşt Bihîşt*, (Haz. Halûk İpekten ve Günay Kut), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1538).
- Selvi, Muhammed (2008), *Ümidî, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar
- Senâyî Hasan Şabânî (2013), *Dîvân-ı İlâhiyât*, (Haz. Mustafa Tatcı), 1. Basım, H Yayınları: İstanbul
- Seyhan, Nezihe (2000), *Medhî Divanı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

- Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn (2018), *Tezkire-yi Silâh-dâr-zâde*, (Haz. Furkan Öztürk), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Sucu, Ülkü (2018), *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmûası (80^b-150^a İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Tıpkıbasım)*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana
- Süngü, Zeynep (2018), *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki 15 HK 224 Numaralı Şiir Mecmûası ve MESTAP'a Göre Tasnifi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya
- Şâhî (2018), *Dîvân*, (Haz. Filiz Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Şahin, Hatice (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, 1. Basım, Akçağ Yayınları: Ankara
- Şemseddin Sâmî (2012), *Kāmûs-ı Türkî*, (Haz. Raşit Gündoğdu, Niyazi Adıgüzel ve Ebul Faruk Önal), 2. Basım, İdeal Kültür Yayıncılık: Ankara, (1900).
- Şemseddin Sâmî (2004), *Kāmûs-ı Türkî*, 1. Basım, Kapı Yayınları: İstanbul, 1900.
- Şemseddîn Sivasî (2015), *Dîvân*, (Haz. Recep Toparlı), Sivas Belediyesi: Sivas
- Şenödeyici, Özer ve Akdağ, Ahmet (2014), *Meylî ve Şiirleri*, 1. Basım, Gece Kitaplığı (Yason Yayınevi): Ankara
- Şentürk, Ahmet Atillâ ve Kartal, Ahmet (2008), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 5. Basım, Dergâh Yayınları: İstanbul
- Şentürk, Ahmet Atillâ ve Kartal, Ahmet (2009), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 3. Basım, Dergâh Yayınları: İstanbul
- Şeyhî (2018), *Dîvân*, (Haz. Halit Biltekin), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Tâhir el-Mevlevî (1973), *Edebiyat Lûgatı*, Enderun Kitabevi: İstanbul
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1982), *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 5. Basım, Çağlayan Kitabevi: İstanbul
- Tarama Sözlüğü (2009), (8 Cilt), 2. Basım, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Tatcı, Mustafa (1990), *Yûnus Emre Dîvânı*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Tekin, Talât (2016), *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Timurtaş, Faruk Kadri (1997) *Makaleler* (Haz. Mustafa Özkan), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Tohumcu, Nimet (2002), *Misâli'nin Kitâb-ı Manzûme-i Feyznâme-i İlâhî Mesnevisi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum
- Türkçe Sözlük* (2005): Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Basım: Ankara
- Türk Dili Aylık Dil Dergisi (1986), *Türk Şiiri Özel Sayısı II* (Divan Şiiri), S. 415-416-417, Temmuz-Ağustos-Eylül, Türk Dil Kurumu Yayınları
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1986), Cilt IV, Dergâh Yayınları: İstanbul
- Ulusoy, Ayşe (2004), *Sûzî Dîvânı (Tenkitli Metin Neşri)*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas
- Usûlî (1990), *Dîvân*, (Haz. Mustafa İsen), Akçağ Yayınları: Ankara

- Uysal, Halil (2014), *Arapça-Türkçe Sözlük*, 2. Basım, Neva Yayınları: İstanbul
- Uzun, Mustafa (2003), “Mecmûa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Cilt: 28, s. 265), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: İstanbul
- Ünlü, M. Şahabettin (1991), *‘Ubeydî (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvân’ının Tenkîdli Metni)*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul
- Üsküblü İshâk Çelebi (1989), *Dîvân*, (Haz. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları: İstanbul
- Vankulu Mehmed Efendi (Mehmed b. Mustafa el-Vânî) (2014), *Vankulu Lûgati*, Cilt 1, (Haz. Mustafa Koç ve Eyyüp Tanrıverdi), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul
- Vankulu Mehmed Efendi (Mehmed b. Mustafa el-Vânî) (2015), *Vankulu Lûgati*, Cilt 2, (Haz. Mustafa Koç ve Eyyüp Tanrıverdi), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları: İstanbul
- Vırmiça, Raif (2002), *Sûzî ve Vakıf Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara
- Vural, Emre (2013), *Michigan Üniversitesi 356 Numaralı Şiir Mecmû’ası*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kocaeli
- Vusûlî (2015), *Dîvân*, (Haz. Hakan Taş), Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara
- Yahyâ (1995), *Dîvân*, (Haz. Tekin Ertem), Akçağ Yayınları: Ankara
- Yekbaş, Hakan (2005), *Hüdâyî-i Kadîm Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas
- Yıldırım, Ali (1991), *İshak Çelebi (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Edisyon Kritiği)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ
- Yıldırım, Nimet (2008), *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, I. Basım, Kabalcı Yayınevi: İstanbul
- Yıldız, Harun (1999), *Şihâbî Divanı ve Grameri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya
- Yılmaz, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözcükler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Yayınları: İstanbul
- Yılmaz, Ülkü (2018), *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: T 1532’de Kayıtlı Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin)*, Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas
- Yiğit, Tuğba (2018), *Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 Numaradaki Şiir Mecmûası*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sivas
- Zâtî (1970), *Dîvân* (Gazeller Kısmı II. Cild), (Haz. Ali Nihad Tarlan), 1. Basım, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul
- Zâtî (1987), *Dîvân* (Gazeller Kısmı III. Cild), (Haz. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul
- Zavotçu, Gencay (2005), *Eski Türk Edebiyatı Yüzyıllara Göre Nazım ve Nesir*, I. Basım, Aydın Kitabevi: Ankara

Zavotçu, Gencay (2006), *Divan Edebiyatı Kişiler Kişilikler Sözlüğü*, 1. Basım, Aydın Kitabevi: Ankara

Zehr-i Mâr-zâde Seyyid Mehmed Rızâ (2017), *Tezkire-yi Rızâ*, (Haz. Gencay Zavotçu), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara, (1640).

<https://genjoor.net/bahaee/divan-baha/mokhammas/> Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/ Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

<http://yazmalar.gov.tr/eser/mecmûa-i-esar/85414> Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/> Erişim Tarihi: 01. 01. 2019

Açık Önkaş, Nurgül, “Cemâlî, Cemâl Çelebi, Cemâl Dede” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3874>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, “Şemsî, Candaracızâde Muhyiddîn Şemsî, Mehmed Çelebi, Şemsî-i Defterdâr”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1060> , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, “Şemsî, Mevlânâ Şemsî, Şemsî Çelebi” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011> , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, “Muzaffereddîn Şîrâzî, Ali bin Muhammed” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1494>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, “Elvân, Şîrâzî, Şeyh Elvân-ı Şîrâzî” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=908> , Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, “Tâbi’î Feyzî, AAlî Tâbi’î Efendi” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1101>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akçay, Gülçiçek, “İlâhî Bey” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1331>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Akkaya, Hüseyin, “Şemsî, Şemseddîn Sivasî” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6894>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, “Bezmî, Dervîşzâde Kadı Bezmî Abdullah Çelebi” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7223>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, “Medhî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7361>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, “Hamdî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7566>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

Aksoyak, İsmail Hakkı, “Hamdî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7537>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Aksoyak, İsmail Hakkı, “Sabrî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7542> , Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Aksoyak, İsmail Hakkı, “Hüsrev, Şeyhülislâm Mollâ Hüsrev Mehmed bin Ferâmurz bin Alî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7097>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Aksoyak, İsmail Hakkı, “Fedâyî, Fedâyî Efendi” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7516>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Aksoyak, İsmail Hakkı, “Halîmî, Ahizade Abdülhalîm Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6805> , Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Altunmeral, Mehmet, “Abdî” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=49>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Aral, Ahmet Erman; Açık Önkaş, Nurgül, “Husrev, Husrev Çelebi” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3735>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Atik Gürbüz, İncinur, “Sânî, Cân Memi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=172>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Atik Gürbüz, İncinur, “Sıdkî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1778>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Atik Gürbüz, İncinur, “Husrev”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1782>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ayan Nizam, Elif, “Zihnî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4116> , Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Bayram, Yavuz, “Medhî, Lâdikli Hacı Mûsâ”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1260>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Bülbül, Tuncay, “Medhî, Medhî Çelebi, İlyas Bey”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4966>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Bülbül, Tuncay, “Meylî, Mehmed” Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1568>. Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Çakıcı, Bilal, “Fedâ’î, Ali Bâlî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1502>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Çakıcı, Bilal, “İsmâ’îl Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1503>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Çakıcı, Bilal, “Fedâ’î, Mehmed Dede”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1504>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Çetinkaya, Ülkü, “Âzerî, İbrahim Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Çınarlı, Mehmet Nuri, “Hudâyî, Hudâyî, Hudâyî Dede, Şeyh Sâlih Dede”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5837>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Demir, Hiclâl, “Bezmî, Rumelili/Aydınlı Bezmî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3745>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Doğan, Ahmet, “Zihnî, Abdüddelîl”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=784>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Doğan, Ahmet, “Bezmî, Korucu Ahmed Çelebi, Müderris Bezmî, Nâbinâ, Kör Bezmî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3867>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ekinci, Ramazan, “Selmân/İlâhî, Seyyid Selmân Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2860>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ekinci, Ramazan, “Meylî, Ebussuud-zâde Mehmed Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1616>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ekinci, Ramazan, “Sıdkî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2855>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Eren, Hulusi, “Sûzî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7848>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Gönel, Hüseyin, “Niyâzî, Abdullâh Niyâzî Efendi, Mevlana Abdullah Bin Şeyh İbrahim Şebüsterî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5662>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Gönel, Hüseyin, “Zârî, Ali Fakîh”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1711>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Gönel, Hüseyin, “Niyâzî, Niyâzî Çelebi, Niyâzî-i Sirozî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1689>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Gönel, Hüseyin, “Niyâzî, Niyâzî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1969>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Gönel, Hüseyin, “Dîvânî/Semâ’î, Sultan Dîvânî Mehmed Semâ’î Dede”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5139>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Gürbüz, Mehmet, “Hasîbî, Güzelce Rüstem Paşazâde Hüseyin Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4456>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Gürbüz, Mehmet, “Menba’î”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4397>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Gürgendereli, Müberra, “Ziyâ’î, Hasan Ziyâ’î Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=762>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kalpaklı, Mehmet, “Fevrî, Ahmed”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5905>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Şükûfî, Hoca Bacak-zâde”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=870>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Tâbi’î Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=994>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Zamîrî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=907>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Zamîrî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1554>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Zamîrî, Nüreddîn Hamza Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1582>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Sıdkî, Kınalı-zâde Sıdkî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4571>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Şemsî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1112>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Şâhî, Okçu-zâde Şâhî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1160>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Kurbî, Emîr Şâh Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2546>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Kurbî, Kurbî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3596>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Bezmî, Şâh Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6056>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Kaplan, Yunus, “Kadrî Kadrî Bey”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3599>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Medhî, Haydar-zâde Medhî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4574>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Medhî, Kara Kadı-zâde Mahmûd Medhî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4612>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Meylî, Lütfî Bey-zâde Mustafa Meylî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1617>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Semâ’î, Solak-zâde Hasan”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1477>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Sipâhî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1579>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Hüdâyî Okçu-zâde Hüdâyî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1581>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Hamdî, Acem-zâde Hamdî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1992>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Cemâlî, Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1683>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Yunus, “Zârî, Zârî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5001>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kaplan, Mahmut, “Şemsî, Derviş Şemsî, Işık Şems” , Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=317>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Karagözlü, Volkan, “Kadrî, Abdülkâdir, Şeyhülislâm Abdülkâdir Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2301>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Karagözlü, Volkan, “Şuhûdî, Acemzâde Şuhûdî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=789>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Karagözlü, Volkan, “Sabrî, Mehmed Sabrî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3806>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Karagözlü, Volkan, “Sabrî, Sabrî Abdurrahmân Çelebi, Arap-zâde”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3582>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Karagözlü, Volkan, “Vusûlî, Mehmed”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=897>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Karagözlü, Volkan, “Zihnî, Bâlî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=758>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Karagözlü, Volkan, “Zihnî, Mehmed Zihnî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3525>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Karagözlü, Volkan, “Şemsî Mevlânâ Şemsî, Şemsî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kesik, Beyhan, “Sâdık, Sâdık Mehmed Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3372>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kesik, Beyhan, “Hilmî, Abdülhalim Hilmî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3375>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kesik, Beyhan, “Cemâlî/Muhyiddîn, Zenbilzâde Muhyiddîn Mehmed Cemâlî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3322>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kesik, Beyhan, “Dervîş Paşa”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=992>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kesik, Beyhan, “Gamî, Yazıcı Yahyaoğlu Mahmûd Gamî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3326>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Vusûlî, Küçük Bâlî Paşazâde”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1756>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Şemsî Şemsî-i Edvârî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=942>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Şâhî, Şehzâde Bayezid”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1365>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Adlî, III. Mehmed”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2859>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Fazlî, Ebu'l-Fazl Mehmed Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1532>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Fazlî, Fazlullâh Fazlî, Leng Fazlî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1533>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Kılıç, Filiz, “Fazlî, Fuzûlîzâde Fazlî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1501>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Vusûlî, Hamza Vusûlî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1924>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Sânî, Hasan Sâni Efendî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5072>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Kılıç, Filiz, “Fânî, Meylî, İsa Hoca”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=813>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Koyuncu, Fatih, “Makâlî, Mustafa Bey”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, “Niyâzî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=389>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, “Şemsî, Kara Şemsî, Şemseddîn”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=399>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, “Fakîrî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1019>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, Vâlî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=346>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, “Zârî, Karaca Hasanoğlu, Hoca Hasan-zâde”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=302>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, “Kadrî, Zeynîzâde”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1285>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, “Kadrî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=454>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Köksal, Mehmet Fatih, “Kadrî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=354>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “İzzetî, Mehmed İzzetî Efendî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3528>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “Şemsî, İsfendiyârzâde Şemsi Ahmed Paşa”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2297>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Ördek, Şerife, “Nümâyî, Ahmed Nümâyî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4676>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “Fehmî, Ali Fehmî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5847>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “Şemsî, Şemsî Çelebi, Urlu Şemsî, Dîvâne Şemsî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2295>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “Şemsî, Şemsî Çelebi, Şemsî-i Hisârî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2296>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “İlâhî, Şeyh Ahmed İlâhî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5846>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “Şuhûdî, Şuhudî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=734>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “Şuhûdî Şeyh Mehmed Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1124>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, “Şuhudî, Şeyh Şuhudî Dede”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=733>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Ördek, Şerife, Kınalızâde, Mehmed Fehmî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5923>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Özbek Arslan, Necmiye, “Zuhûrî, Şîrâzî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7852>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Özyıldırım, Ali Emre, “Hamdî, Akşemseddîn-zâde Mehmed Hamdullâh, Hamdî Çelebi, Hamdullâh Ahmed Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4073>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Savran, Ömer, “Niyâzî, Niyâzî-i Kadîm”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6321>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Selçuk, Engin, “Senâ’î/Senâyî, Mehmed Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3382>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Selçuk, Engin, “Kadı/Kalender/Kadı Kalender/Kalender Çelebi/Kadı Kalender Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5111>
- Sunal, Arif, “Sâdik, Edirnelî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

- Tanyıldız, Ahmet, “Refî’î (Refîkî), Amasyalı A’mâ Refî’î (Refîkî)”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4826>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Tanyıldız, Ahmet, “Cemâlî, Şeyh Cemâleddîn İshâk Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4983>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Tuğluk, Halil İbrahim, “Meylî, Bayram-zâde Zekerîyya Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1128>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Tuğluk, Halil İbrahim, “Abdî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1355>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Usluer, Fatih, “Refî’î”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=470>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yakar, Halil İbrahim, “Husûlî, Osman”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=502>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yenikale, Ahmet, “Nâmî, Mehmed”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1935>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yılmaz, Kadri Hüsnü, “Hurrem/Cemâlî, Hurremü’l-Cemâlî b. Mehmed b. Süleymânü’l-Karamanî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5585>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yılmaz, Kadri Hüsnü, “Hudâyî, Kenan Hudâyî Bey”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2976>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yılmaz, Kadri Hüsnü, “Hilmî, Kadızâde Mustafa Hilmî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2971>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yılmaz, Kadri Hüsnü, “Hilmî, Bakkalzâde Bostan Hilmî Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3536>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yılmaz, Kadri Hüsnü, “Hüseyin Çelebizâde, Ahmed Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6015>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Yılmaz, Kadri Hüsnü, “Kadrî, Kadrî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5689>, Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Zavotçu, Gencay, “Fazlî”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=958>, Erişim Tarihi: 01.01.2019

EKLER

I. ŞAİRLERİN BİYOGRAFİLERİ

Şairlerin biyografileri verilirken öncelikle şairin eserleri üzerine yapılmış incelemelerden yola çıkılarak biyografileri özetlenerek verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca şu'arâ tezkirelerinden de istifade edilmiş; bu kaynakların yetersiz kaldığı durumlarda ise TEİS projesi doğrultusunda hazırlanmış olan *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nin elektronik sitesinden istifade edilmiştir.

'Abdî

Mecmûada 'Abdî mahlasıyla şiiri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: **Bursalı 'Abdülvehhâb 'Abdî** (?-m.1536): "İsli 'Abdî" (Sungurhan, 2017a: 539; Sungurhan, 2017b: 118; İsen, 2017: 171; Açıkgöz, 2017: 220; Canım, 2018: 360) veya "İsli Sırık" (Kılıç, 2018: 452) olarak da bilinir (Tuğluk, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1355>, 01.01.2019). **Edirneli 'Abdî**: Vâiz Nebi Halife'nin oğlu, kabiliyetli ve ilme yatkın biridir (İpekten vd. 2017:170). **Tokatlı 'Abdî**: Meşkî'nin kardeşidir (Açıkgöz, 2017: 220). **'Abdurrahmân Efendi** (?-h.1038): Tırhala kadılarından Kınalızâde Hüseyin Efendi'nin oğludur (Açıkgöz, 2017: 219-220). **Manisalı 'Abdî**: II. Selim ve III. Murad zamanında yaşamıştır. Farsça mesnevî çevirileriyle bilinir (Altunmeral, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=49>, 01.01.2019).

'Adlî (1566-1603)

Şehzâde III. Mehmed. III. Murâd'ın oğlu, I. Ahmed'in babasıdır. *Eğri Fatihî* olarak bilinir (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2859>, 01.01.2019). Mecmûada 1 şiiri vardır. Söz konusu 339. şiirin başlığındaki "şâhzâde" ifadesi, mecmûa derlendiğinde henüz tahta geçmediğini göstermektedir. Eğri ve Yanık kalelerine yaptığı seferlerden tezkirelerde övgüyle bahsedilir (Zavotçu, 2017: 33-34; Açıkgöz, 2017: 39-40).

Ahmed Efendi (?-1562)

Hüseyin Efendî-zâde Ahmed Efendi. İstanbullu, danişmend, Hüseyin Çelebi oğlu, hatt-ı ta'likde devrinde benzersiz bir kişidir (Kılıç, 2018: 130-131). Mısır Valisi İskender Paşa'nın oğlu Derviş Bey'le Kudüs'e geçerken 1562'de vefat etmiştir. (Yılmaz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6015>, 01.01.2019). Mecmûadaki 168. şiir muhtemelen ona aittir.

'Âlî (1541-1600)

Gelibolulu Mustafa 'Âlî Efendi. *Künhü'l-Ahbâr*'ın yazarı olan 'Âlî Efendi'nin, gerek tarihî ve edebî gerekse diğer alanlarda pek çok eseri vardır. 4'ü Türkçe, 1'i Farsça olmak üzere 5 *Dîvân*'ı olduğu söylenebilir. Şair umumiyetle Necâtî etkisindedir (Aksoyak, 2018: 6-14).

'Ârifî (?-1552)

'Ârifî Hüseyin Çelebi. Asıl ismi Hüseyin'dir (İpekten ve Kut, 2017: 166-167). Şeyh İbrâhîm-i Gülşenî'ye intisap etmiştir (Solmaz, 2005: 233; Sungurhan, 2017a: 536-537; Sungurhan, 2017b: 117; Kılıç, 2018: 446-450; İsen, 2017: 169). İbrahim Paşa'nın Mısır'dan

gelişine *Lâmiyye Kasidesini* yazmış, bu sayede kendisine Anadolu tezkireciliği verilmiştir (Sungurhan, 2017a: 536-537).

Âzerî (?-1585)

Bursalı Âzerî İbrâhîm Çelebi. Ebussu'ûd Efendi'den dersler almış, Anadolu ve Suriye'de kadılık yapmıştır. Mecmûalarda Fuzûlî ve Nev'î'ye nazirelerine, Mânî'ye tahmislerine rastlanır (Çetinkaya, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937,01.01.2019>).

Bâkî (1526-1600)

Tezkirelerin adından övgüyle bahsettiği XVI. yüzyılın meşhûr şairi Bâkî. Asıl adı Mahmûd 'AbdülBâkî'dir; İstanbulludur. Devrinde “*sultânu 'ş-şu'arâ*” olarak anılmış, ünü Hindistan'a dek gitmiştir. Pek çok yerde müderrislik, kadılık, kazaskerlik yapmıştır. Fuzûlî'nin ilâhî aşkı işleminin aksine Bâkî, şiirlerinde dünyevî aşka, Ömer Hayyâm gibi hayattan kâm alma fikrine -bir nevi Epikürcülüğe- yer vermiştir. Kendisinden sonra yaşamış hemen hemen tüm Türk şairlerini etkileyen Bâkî'nin kendisi ise Türk şairlerden Şeyhî, Necâtî, Ahmed Paşa, Hayâlî ve Zâtî; İranlı şairlerden Hâfız-ı Şîrâzî, Selmân-ı Sâvecî, Husrev-i Dihlevî, Kemâl-i Hocendî gibi şahsiyetlerden etkilenmiştir (Küçük, 2002: 1-41).

Bezmî

Mecmûada Bezmî mahlasıyla şiirleri verilen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: *Aydınlı Bezmî Çelebi: Heşt Behişt*'te de anılır. Aydınlı olan ve Rumeli'de vefat ettiği için Rumelili diye de kaynaklarda geçen Sultan Selim dönemi şairlerindedir (Demir, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3745,01.01.2019>). *Filibeli Dervîş-zâde Kâdı Bezmî 'Abdullâh Çelebi: Topal Kadı* olarak bilinir. III. Murat dönemi şairlerinden olup kadılık yapmıştır (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7223,01.01.2019>). *Bezmî*: XVI. yüzyılda hayatta olan ve hayatı hakkında pek bilgi sahibi olunamayan *Bezmî*'dir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6056,01.01.2019>).

Bezmî-yi A'mâ (?-1617)

Ahmed Bezmî Çelebi. Kör olduğu için “a'mâ, nâbînâ” olarak da vasıflandırılmıştır. *Riyâzü 'ş-Şu'arâ*'da İstanbullu ve Bektaşî olan Korıcı Ahmed Çelebi olduğu ve h.1025'te vefat ettiği yazılıdır (Açıkgöz, 2017: 90). Müderrislik de yapmış olan Bezmî'nin 3 *Dîvân*'ı olduğu söylenmektedir (Doğan, <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3867,01.01.2019>).

Behiştî/Bihiştî (?-1571)

Vizeli 'Abdülmuhsin oğlu Ramazân Behiştî. Merhaba Efendi'den dersler alan şair, Merkez Efendi'ye kapılanır. Halvetîliğin Sübülîyye koluna giren şairin ilmî ve edebî iki yönü vardır. Bu doğrultuda tasavvufî ve edebî pek çok eseri olan şair, şiirlerinde sade bir dil kullanmıştır (Aydemir, 2000: 3-80).

Câmî (1414-1492)

Mollâ 'Abdurrahmân-ı Câmî. Tam adı Mevlânâ Nûreddîn 'Abdurrahmân b. Nizâmeddîn'dir. Emir *Devletşâh Tezkiresinde Mevlânâ Nûreddîn 'Abdurrahmân-ı Câmî* başlığıyla verilen şair için Câm vilayetinin Hocend Köyünde doğduğu, Hâce-yi Bozorg-i Nakşbend'in halifelerinden Muhammed el-Kaşğarî'nin müridi olup vefatından sonra hilafeten mürşidin makamına geçtiği, Nizâmî ve Husrev-i Dihlevî'ye nazireleri olup, *Nefehâtü'l-Üns*'ü yeni tamamladığı (Devletşah, 2011: 592-604) yazılıdır. İranlı meşhur şair, sûfî ve din bilgini Câmî'nin 40'tan fazla eseri vardır. Şair, *Heft-Evrenğ* adıyla ilk defa 7 mesneviyi bir araya getirmiştir. Diğer önemli eserleri ise *Nefehâtü'l-Üns* ve *Bahâristân*'dir. Şair, ömrünün üç dönemine ait şiirlerini *Dîvân*'ında toplamıştır (Zavotçu, 2006: 84).

Cemâlî

Mecmûada Cemâlî mahlasıyla şiirleri verilen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 6 şaire rastlanır: *Bâyezîd Cemâlî* (1410?-1512?): Şeyhî'nin yeğenidir. Cemâlî'nin bilinen eserleri *Yûsuf u Zelîhâ*, *Hümâ ve Hümâyûn* (*Gülşen-i 'Uşşâk*), *Miftâhu'l-Ferec*'dir. Şeyhî'nin Husrev ü Şîrîn mesnevisine yazdığı *Zeyl*'i meşhurdur (Timurtaş, 1997: 380-403). *Emir Âdil Kûçek'in oğlu Cemâl Dede* (1421?-1494?): Konya ve Edirne mevlevihânelerinde şeyhlik yapan Cemâlî Farsça ve Türkçe şiirler yazmıştır. *Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî Çelebi* (?-1583): Başlıca eserleri *Metâlî-i Cemâlî*, *Risâle-yi Dürûb-i Emsâl*, *Şehrengîz-i İstanbul*, *Şehrengîz-i Siroz*, *Denâ'et-nâme-yi Cemâlî*, *Berây-i Kîmyâ*'dır. Matla'larıyla şöhret bulmuş müfred-gû bir şair olarak tanınmıştır (Kaplan, <http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1683>). *Zenbilzâde Muhyiddin Mehmed Cemâlî Efendi* (?-1551): *Muhyiddin* mahlasını da kullanmıştır. Sahn-ı Semân Medreselerinde müderrislik, Edirne'de kadılık yapmıştır. Bilinen tek eseri *Târih-i Âl-i 'Osmân*'dır (Kesik, <http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3322>, 01.01.2019). *Şeyh Cemâleddin İshak Efendi* (?-1527): Aksaray, Konya, Buhara ve İstanbul'da eğitim görmüştür. Tasavvufî pek çok eser yazan şairin eserleri genellikle Arapça kaleme alınmıştır. Hadis, tefsir, Arap dili ve belâgatına oldukça hâkim olduğu söylenebilir (Tanyıldız, <http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4983>, 01.01.2019). *Hürremü'l-Cemâlî bin Mehmed bin Süleymânü'l-Karamanî* (?-1562): Aksaray'da doğmuştur. Müderrislik de yapmış olan şair İstanbul'da vefat etmiştir; bazen Hürrem, bazen de Cemâlî mahlaslarını kullanmıştır (Yılmaz, <http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5585>, 01.01.2019).

Cinânî (?-1595)

Mehmed Efendi oğlu Mustafâ Cinânî. XVI. asrın ikinci sınıf şairlerinin en önde gelenlerindedir. Doğum tarihi kesin değildir. Mülâzımlık, kâtiplik, kassamlık ve müderrislik yapmıştır. Başlıca eserleri *Dîvân*, *Riyâzu'l-Cinân*, *Cilâ'u'l-Kulûb* ve *Bedâyi'u'l-Âsâr*'dir (Okuyucu, 1994: 3-35).

Dervîş (1560?-1603)

Dervîş Paşa. Mostar doğumludur. Doğancıbaşı/doğancılar kethüdâsı, çakırcıbaşı olmuştur. Bennâ'î'nin *Sehâ-nâme*'sini *Murâd-nâme* adıyla Türkçeye çevirmiştir (Kutluk, 1997: 43). Segedin ve Bosna Beylerbeyliklerine atanan Dervîş Paşa, Osmanlı & Habsburg

Savaşları esnasında 14 Haziran 1603'te Koyunova'da vefat etmiştir. Şairin, devrinde korunduğu ve meclislere iştirâkine izin verildiği söylenir. (Kesik, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=992,01.01.2019>).

Fakîrî (?-1526)

Makedonya Kalkandelen (Tetova) kasabasındandır. Kaynaklarda fakr u fenâdan dolayı bu mahlası tahallus edindiği yazılıdır. *Sicill-i Osmânî*'de Süleymân; Riyâzî ve Latîfî tezkirelerinde, Selîm devrinde öldüğünü yazılıdır. *Ta'rifât, Şehr-engîz-i Fakîrî* ve *Letâ'if*, şairin başlıca eserleridir (Köksal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1019,01.01.2019>). Fakirler fırkasından olan Rumelili, kalender-meşrep şair; imamlık, doktorluk ve remmâllık yapmıştır (Canım, 2000: 440-441).

Fasîhî

XV. yüzyıl sonlarıyla XVI. yüzyıl başlarında yaşamış olmalıdır. Kaynaklarda hakkındaki bilgiler yok denecek kadar azdır. Nazire mecmûalarında sadece birkaç şiirine rastlanır (Köksal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=354,01.01.2019>).

Fazlî

Mecmûada Fazlî mahlasıyla şiiri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: **Meh(em)med** olan **Kara Fazlî** (?-1564): İstanbulludur. Halvetîdir. Reisülküttâplık da yapan şair, şehzadelere divan kâtipliği yapmıştır. *Lüccetü'l-Esrâr, Hümây ü Hümâyün, Rubâ'ıyyât* ve *-günümüze ulaşabilen tek eseri- Gül ü Bülbül, şairin başlıca eserleridir*. (Zavotçu, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=958,01.01.2019>). **Ebu'l-Fazl Mehmed Efendi** (?-1563): Meşhur İdrîs-i Bedlîsî'nin oğludur. Kadılık ve defterdârlık yapmıştır. Hâfiz-i Şîrâzî'nin tüm gazellerini tanzir ederel Kânûnî'ye sunmuştur. *Dîvân, 'Târîh-i Osmânî, Kısâs-ı Enbiyâ* şairin başlıca eserleridir. (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1532,01.01.2019>). **Edirneli Fazlullâh Fazlî (Fazlî-yi Leng)**: Ölüm tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, Kânûnî zamanında vefat ettiği düşünülmektedir (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1533,01.01.2019>). **Fuzûlî-zâde Fazlî Çelebi** (?-?): Bağdatlı Fuzûlî'nin oğludur. Her 3 dilde şiir yazabilecek kadar mahir; muamma ve tarih düşürmede yetenekli, rindmeşrep bir şairdir. (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1501,01.01.2019>).

Fehmî-yi Hinnâ'î-zâde (1564-1595)

Kınalızâde Muhammed Çelebi. Kınalızâde 'Alî'nin en küçük oğlu (Özcan, 103-104), Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin en küçük kardeşi Muhammed Çelebi'dir. Müftü Çivizâde Efendi'den mülâzım olup, mertebeleri katederek yükselmiş ve Medrese-yi Şehzâde'de seccâde-nişîn olarak dersler vermiştir (Sungurhan, 2017a: 265-266). *Dîvân* ve *İmtihân Risâlesi* Mehmed Fehmî Efendi'nin başlıca eserleridir (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5923,01.01.2019>).

Fehmî-yi Burûsevî (?-1617)

Bursalı Fehmî 'Alî Çelebi. III. Murad zamanında Rumeli kazaskeri olan Mollâ Ahmed Efendi'den mülâzım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 266). Asıl ismi 'Ali olan ve hayatı hakkında bilgilerin çok az olduğu Fehmî, 1617'de vefat etmiştir (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5847,01.01.2019>).

Fevrî (?-1571)

Fevrî Ahmed Çelebi. Gerçek adı Ahmed'dir. Hırvatistan Draç'ta doğmuş, sonradan İbni Arabî'yi rüyasında görerek Müslüman olmuştur. Rumeli Beylerbeyi Lütfî Paşa'ya sunduğu "sûsen" redifli kasidesiyle özgürlüğüne kavuşmuş, Kânûnî'nin Nahcivan Seferi'ne katılmıştır. Müderrislik ve kadılık da yapan şair, şiirlerinde atasözleri ve halk deyimlerini çokça kullanmıştır. Şairin başlıca eserleri *Risâle fi-İlmü'l-Hutût*, *Kühl-i Dîde-yi A'yân*, *Ahlâk-ı Süleymânî* ve *Dîvân*'dır (Kalpaklı, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5905>, 01.01.2019).

Fidâ'î / Fedâ'î/Fedâyî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: **Fidâ'î 'Alî Bâlî Çelebi** (?-1561): II. Selim'in şehzadelîği döneminde İstanbul'da sipahi olarak görev yapmıştır. Güzel yüzlü, mûsikî-şinâs ve hâfız olduğu kaynaklarda belirtilir (Çakıcı, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1502>, 01.01.2019). **Fidâ'î İsmâ'ül Çelebi** (?-1602?): İstanbulludur. 1602'de Peşte'de şehit olmuştur (Çakıcı, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1503>, 01.01.2019). **Fidâ'î Mehmed Dede** (1494-1577): Mevlevîdir. Burdur'da şeyhlik yapmış, orada vefat etmiştir. Tek eseri *Dîvân*'ıdır. Farsça pek çok şiiri bulunan Fedâ'î'nin şiirlerinin büyük çoğunluğu tasavvufîdir (Çakıcı, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1504>, 01.01.2019). **Derdüzînlî Fidâ'î Efendi** (?-?): Kâbe'yi tavaf etme aşkıyla memleketinden uzak kalan şair, sonunda Halep'e yerleşmiştir. Eserleri hakkında bilgi yoktur; Günümüze Farsça birkaç şiiri ulaşabilmiştir (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7516>, 01.01.2019).

Figânî (1505?-1532)

Trabzonlu Ramazân Figânî. İsmi Ramazan'dır. XVI. yüzyılın başında doğmuştur. İbrahim Paşa için söylenen

دو ابراهيم آمد بدار جهان یکی بتشکن شد یکی بتنشان
"Dü İbrâhîm âmed be-dâr-ı cihân
Yekî büt-şiken şod yekî büt-nişân" (Köprülü, 2004: 497)

Farsça beyit Figânî'ye isnat edilince şair, 1532'de İbrahim Paşa tarafından idam edilir. Genç yaşta vefatı dîvân hazırlamasına mani olmuştur. Şiirlerinde Ahmed Paşa ve Necâtî'nin tesirleri görülen şairin şiir dilinde yer yer Âzerî sahasına ait hususiyetler de göze çarpar (Çaylı Cankurt, 2015: 2-5). XVI. yüzyılda şöhreti giderek artan şairin 'Acem ve Türk edebiyatlarını çok iyi bildiği, İran kasidecilerinden çokça istifade ettiği (Köprülü, 2004: 498) söylenebilir.

Fuzûlî (1495?-1556)

XVI. yüzyılın meşhur Türk şairi *Bağdatlı Fuzûlî*. Asıl adı Mehmed'dir. Kerbelâ'da doğmuş, Bağdad ve Hille muhitinde yaşamıştır. Şîî Şah İsmail'e *Beng ü Bâde*'yi sunan şair, Kânûnî'nin 1534'te Bağdat'a girmesiyle Osmanlı devlet adamlarına kasideler sunar. Bu esnada Taşlıcalı Yahyâ ve Hayâlî ile de tanışma fırsatı bulur; edebî açıdan en verimli yazıları bu zamandan sonra kaleme alır. Kabri Kerbelâ'da olan şairin kendisi gibi üç dile hâkim, Fazlî adında bir oğlu olduğu bilinmektedir (Karahan, 1995: 67-110). Arapça, Farsça ve Türkçe divanları olan şairin Arapça *Dîvân*'ına ulaşamamıştır. Manzum ve mensur olmak üzere 13 dolayında eseri vardır. *Türkçe Divanı* en önemli eseridir. Şairin diğer eserleri ise *Leylî vü Mecnûn*, *Beng ü Bâde*, *Sâkî-nâme (Heft Câm)*; *Terceme-yi Hadîs-i*

Erba'ın, Hadikatü's-Sü'edâ; Şikâyet-nâme (Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi Mektubu), Musul Başbayrakdârı Ahmed Bey Mektubu, Ayas Paşa Mektubu, Kâdi Alâ'üddin Mektubu, Şehzâde Bayezid Mektubu; Rind ü Zâhid, Sihat u Maraz, Farsça Mu'ammâ Risâlesi, Matla'u'l-İ'tikâd'dır (Mengi, 2005: 142-149). Döneminin sayılı âlimlerinden olan Fuzûlî'nin şiirlerinde hem samimî bir lirizm hem de keskin bir zekâ parıltısı göze çarpar (Tarlan, 2009: 14).

Gamî (?-1577)

Yazıcı Yahyaoğlu Mahmûd Gammî Çelebi. Konyalıdır. Asıl adı Mahmûd'dur. Kınalızâde Hasan Çelebi, şairin adının Mehemed olduğunu söyler (Sungurhan, 2017a: 647). Mahlası Gammî'dir. Şam'da zeametle mutasarrıf olup Şam mütevelliliğindeyken vefat etmiştir (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6177>, 01.01.2019).

Hâletî (1552-1581)

Seyyid Mehmed Hâletî-yi Gülşenî. 'Alî Safvetî'nin oğludur. Diyarbakırlıdır. Soyu baba tarafında Oğuzhan'a ana tarafından Hz. Ali'ye dayanır. Halvetîliğin bir kolu sayılan Gülşenîliğin kurucusu sayılan İbrahim Gülşenî'nin soyundandır. Genç yaşta vefat etmesine rağmen çok iyi bir tahsil görmüştür. Geniş bir tekye ve tasavvuf kültürüyle yetişmiştir. *Dîvân, Pend-nâme* şairin başlıca eserleridir. Kânûnî, II. Selîm, Ebussu'ûd Efendi, Hayâlî ve Bâkî'ye nazireleri vardır (Altunel, 1988: 4-21).

Halîmî (1555-1604)

Ahî-zâde Abdülhalîm Efendi. Ahî-zâde Efendi'nin büyük kardeşi olup, şöhret bulan ismi Abdülhalîm'den esinlenerek Halîmî mahlasını tahallus edinmiştir. Ebussu'ûd Efendi'den mülâzım olmuştur. H. 1013'te İstanbul'da vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 124-125). Ahîzâde Mehmed Efendi'nin oğlu, Hüdâyî mahlaslı Ahîzâde Hüseyin Efendi'nin kardeşi olan şair, Nakşibendîdir. Müderrislik ve kadılık, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yapmıştır. Kan çıbanı (şîr-pençe) hastalığından 1604'te vefat etmiştir (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6805>, 01.01.2019).

Hâlisî (?-1588)

'Abdülhây Hâlisî. Asıl ismi 'Abdülhây'dır. Sultan Selim'in hocası 'Atâullâh Efendi'nin en küçük kardeşidir. Tamışvar'da defterdarlık ve Niğbolu'da mîr-i livâlık (sancak beyliği, tuğgenerallik) yapmış, h. 996'da vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 132-133).

Hamdî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: **Hamdullâh Hamdî** (1449-1503): Tam ismi Akşemseddîn-zâde Mehmed Hamdullâh'tır. Boluludur. İbrahim Tennûrî'ye intisap etmiştir. Hamse sahibidir. Başlıca eserleri ise *Yûsuf u Züleyhâ, Leylâ ve Mecnûn, Ahmediyye, Tuhfetu'l-'Uşşâk, Kıyâfet-nâme* mesnevileri ve *Dîvân*'dır. (Özyıldırım, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4073>, 01.01.2019). **Hamdî** (?-?): Fars edebiyatına vakıf, ezber gücü kuvvetli bir şairdir. Ayasofya Camii'nde tarif-hân olarak görev yapmıştır (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7566>, 01.01.2019). **'Acem-zâde Hamdî Efendi** (?-?): 1563'te hayatta olan şair Bursalıdır. Aslen 'Acem'dir. Şeyh İbrahim-i 'ye intisap etmiştir. (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1992>, 01.01.2019). **Tireli Hamdî Efendi** (?-?): Zanaat ehliendir. Sultan Murad'ın oğlu Şehzâde Selim'e gazel sunmuştur. (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?>

sayfa=detay&detay=7537, 01.01.2019). Bâkî'ye nazire niteliğindeki "saf saf" redifli 241. şiire Peşteli Hisâlî'nin mecmûasında rastlanılmış ve Hisâlî, şiir sahibi için "Dervîş Hamdî" ibaresini kullanmıştır. Bu ibareden anlaşıldığı kadarıyla şiir muhtemelen 'Acemzâde Hamdî'ye aittir.

Hasan Çelebi (?-1589)

Ahî-zâde Hasan Çelebi. Ahî-zâde Efendi'nin oğludur; genç yaşta hem de kısa sürede pek çok ilmi öğrenmiştir (Sungurhan, 2017a: 295-297) Ahî-zâde Efendi'nin büyük oğlu olan Hasan Çelebi, III. Murad'ın hocası Sadeddîn Efendi'den mülâzım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 120).

Hasîbî (?-1615)

Güzelce Rüstem Paşa-zâde Hüseyin Hasîbî Efendi. Asıl ismi Hüseyin'dir. Pek çok yerde müderrislik yapmıştır. Muamma ve lügâzlarıyla tanınmıştır. Kâhire'deki evi bir sanatevi niteliğinde olup pek çok sanatkar, sanatsever ve dervîşin uğrak yeri olmuştur; Mısır'da vefat etmiştir (Gürbüz, <http://www.turkedebiyatilisimleri.com/index.php?sayfa=detay&detay=4456>, 01.01.2019).

Hâşimî-yi Burûsevî (?-1627)

Bursalı Hâşimî Mehmed Çelebi. Asıl adı Mehmed'dir. Hz. Muhammed'in soyundan geldiği için "Hâşimî" mahlasını tahallus edinmiştir. Bayramiyye tarikatına mensuptur. Ta'lik hattında, tarih düşürmede mâhirdir. Saraçlık ve kadılık yapan, Bursalı seyyidlerden dersler alan şair 80 yıldan fazla yaşamıştır. Sade bir dil kullanan şairin *Dîvân* ve *Mihr ü Vefâ* mesnevisi bulunmaktadır (Karaca, 1995: 5-12). Şair, umumiyetle Cemâlî etkisindedir (Açıkgöz, 2017: 341).

Hâtemî (?-1595)

Hâtemî İbrâhîm Beg. Sipahidir. Burgus adında bir kasabada camii olan Mehmed Bey'in oğlu Mahmud Bey'in kardeşidir. Defterdâr Turak Çelebi'nin lütuflarına mazhar olmuştur. Önceleri Mâtemî mahlasını kullanmıştır. Yeni manalar bulmada mâhir olsa da tarz ü edâsı zayıf olduğundan makbûl şiirleri azdır (Açıkgöz, 2017: 130-131).

Hayâlî (1494?-1557)

XVI. yüzyılın meşhûr şairlerinden *Hayâlî Bey.* Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî'dir. Vardar Yenicesindedir (Cengiz, 1983: 374). İlk tahsilini orada yapmıştır. Baba 'Alî Mest-i 'Acemî (Ali Mest Sultan) adında bir Kalenderî dervîşine kapılanarak, kalenderler arasında İstanbul'a gelmiş ve henüz 14 yaşındayken şöhrete kavuşmuştur. Padişah ve erkânınca sevilmesi Dukâginzâde Taşlıcalı Yahyâ Bey başta olmak üzere dönemin şairlerini kıskandırmıştır. Hâmillerinin birer birer vefat etmesi şairi telaşlandırmış, İstanbul'dan uzaklaşması gerektiği fikrini uyandırmış; dostlarının teşvikiyle timar ve zeamet talep etmiş, sonra bu taleplerinden hicap duymuştur Şairin günümüze ulaşabilen tek eseri *Dîvân*'ıdır (Kurnaz, 1996: 19-32).

Hayâlî-yi 'Acem

Mevlânâ Hayâlî-yi Buhârî. Hoca 'İsmetullâh Buhârî'nin öğrencisidir. Dervîşâne ve akıcı şiirleri vardır. *Dîvân*'ı Mâverâunnehir, Bedahşân ve Türkistân'da meşhurdur. Mahlasdaş Hayâlî-yi Sebzvâr ve Tûnlu Hayâlî'den derece bakımından daha üstündür (Lugal, 2011: 523). Hoca İsmet'in öğrencisi olup güzel ahlâklı ve yiğit biridir. Kabrinin Buhara'dadır (Eraslan ve Tokmak, 2001: 325). Nevâ'î'nin 1501'de vefat ettiği ve tezkiresini ölmeden iki yıl önce tamamladığı düşünüldüğünde Hayâlî'nin XVI. asrı görmediği rahatlıkla

söylenbilir. Zaten Nevâ'î, tezkiresinin ilk meclisini kendisinden evvel yaşamış şairlere ayırdığı için Hayâlî'nin XV. yüzyılda veya daha öncesinde yaşadığı kesindir.

Hayretî (?-1535)

Hayretî Mehmed Çelebi. Asıl adı Mehmed'dir. Vardar Yenicesi'nde doğmuş, iyi bir eğitim almıştır. Yûsuf-ı Sîne-çâk'ın kardeşidir. Kaynaklarda Baba Hayretî Gülşenî, Mehmed Şâh, Mehmed Hayretî Çelebi olarak da geçer. Melâmî-meşreb ve kalender bir kişiliği olan Hayretî, Şîî Ca'ferî mezhebindedir. Yahyalı, Mihâilli ve Turhânlı uçbeylerine bağlı sipâhi bir asker olan Hayretî'nin şiirlerinde Bektâşî, Bâbâ'î, Kalenderî, Hurûfî, Ca'ferî gibi bâtunî tarikatların izlerini görür. "Remed" hastalığından kör olmasına rağmen şiiri terk etmemiştir. *Dîvân* en önemli eseridir. *Yenice Şehr-engîzî*, *Belgrâd Şehr-engîzî*, *Nâme-yi Hayretî*, *Mahabbet-nâme* ve *Bahâr-istân* şairin diğer eserleridir (Eşgünoğlu, 2005: 1-15). Tezkirelerde Hayretî'nin Bektaşîliği benimsediği, 'Alevî-Şî'î-Ca'ferî bir kimliğe sahip olduğu, şiirlerinin herkesçe anlaşılır olduğu ve sevildiği; şairin tabiatı gereği kimseye el açmayan gerçek bir kalender olmasının verdiği lakayd edanın şiirlerine de yansıdığı belirtilmiştir (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1981: X-XVII).

Hilmî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: '*Abdülhalîm Hilmî Efendi* (?-1595-96): Mora'da doğmuştur. Asıl ismi 'Abdülhalîm 'Ali'dir. Rumeli'de kadılık yapmıştır (Kesik, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3375>, 01.01.2019). *Kâdî-zâde Mustafa Hilmî Efendi* (1545-1569): Asıl ismi Mustafa olan Bursalı şair, Rumeli kazaskeri Kadîzâde Efendi'nin dördüncü oğludur; kardeşi 'Abdurrahmân Çelebi yerine İstanbul'da müderrislik yapmıştır (Yılmaz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2971>, 01.01.2019). *Bakkalzâde Bostan Hilmî Efendi* (?-1603): Bursalıdır. Üsküdar'da müderrislik yapmış, Şam'da vefat etmiştir (Yılmaz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3536>, 01.01.2019).

Husûlî

Kaynaklarda XVI. yüzyıl ve öncesinde yaşamış Husûlî mahlaslı herhangi bir şaire rastlanılamamış; bu sebeple yeni bir şair olarak değerlendirilmiştir.

Hüdâyî / Hüdâ'î

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: *Şeyh Sâlih Dede* (?-1481): Muğlalıdır. Şâhidî İbrâhim Dede'nin babası olup, Mevlevîdir (Çınarlı, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5837>, 01.01.2019). *Kenân Hüdâyî Beg* (?-?): II. Bayezid'in kölelerinden, Kânûnî'nin lalalarındandır. Kabri Bâlipaşa'dadır. (Yılmaz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2976>, 01.01.2019). *Okçu-zâde Hüdâyî* (?-1572): İstanbulludur; asıl ismi Mustafa'dır. Devşirme asıllı olup yeniçeri olan, Kanuni'nin Alman Seferine katılan ve Mekke'de vefat eden şairin tek bilinen eseri *Dîvân*'dır (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1581>, 01.01.2019). *Aziz Mahmûd Hüdâyî* (1541-1628): Asıl ismi Mahmûd'dur. Şereflikoçhisar'da doğmuştur. Müderrislik ve kadılık yapmıştır. Celvetîliğin öncüsüdür. Babası Fazlullâh Mahmûd bin Mahmûd'dur. Muhyiddîn Üftâde'nin müridlerindedir. Şiirleri didaktirdir; mutasavvıf bir

şair olan Hüdâyî, fikirlerini yaymak için edebiyatı bir araç olarak kullanmıştır (Balta, 2019: 17-25). Türkçe ve Arapça 30'a yakın eseri vardır (Tatçı ve Yıldız, 2005: 3-10)

Hüdâyî-yi Kadîm (1519?-1583)

Asıl adı Mustafa Hüdâyî'dir. İstanbullu'dur. Muslı Çelebi, Muslı Şah, Müezzin Hüdâyî, Sallî Muslîsî gibi pek çok lakapla da anılır. Kânûnî ve II. Selîm'e kasidele sunmuştur. Haseki Cami'nde müezzinlik yapmıştır. Kaynaklar, sesinin güzel olduğu ve mûsikiden anladığı belirtir. Tek eseri *Dîvân*'ıdır (Yekbaş, 2005: 7-23).

Husrev

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: **Şeyhülislâm Molla Husrev b. Ferâmurz b. 'Alî** (?-1480): Gerçek adı Mehmed'dir (Sungurhan, 2017a: 229-230). Sivaslı veya Tarsusludur. Molla Yegân'dan ve Sa'âdeddîn Taftazânî'nin öğrencisi Müftü Burhaneddîn Haydar-ı Herevî'den dersler almış; mülâzımlık, müderrislik ve kadılık yapmıştır. (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7097>, 01.01.2019). **Bursalı Husrev Çelebi** (?-1561): Kânûnî devri şairlerinden olup Konya'da Mevlevî şeyhi olmuştur (Açık Önkaş, Aral, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3735>., 01.01.2019). **İstanbulu Husrev** (?-1595): Asıl ismi Mehmed'dir. Deli Husrev veya Divane Husrev olarak da bilinir (Atik Gürbüz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1782>.01.01.2019). **Karagöz Beg-zâde Husrev**: İstanbulludur. Sancak beylerinden Karagöz Beg'in oğlu olup yeniçeridir. Sarhoş Bâlî Çelebi'yle ülfet etmiş, dünya malını terk edip Hacı Bektaş Veli'nin tacını takmıştır (Sungurhan, 2017a: 331-332).

İlâhî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: **İlâhî Bey** (?-?): Kürdistan beyleri içinde Melik-zâdelerdendir. Yavuz döneminde yaşamış, Halep'te ikiye biçilerek idam edilmiştir. Çağatay tarzı şiiirleri vardır. (Akçay, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1331>,01.01.2019). **Şeyh Ahmed İlâhî Efendi** (?-?): Buharalıdır. Asıl ismi Ahmed'dir. Fâtih devri şairlerindedir. Halvetî, Melâmî ve Nakşibendî şeyhlerine hizmet etmiştir. Başlıca eserleri *Tercüme-i Müftâhü'l-Gayb*, *Hızır-nâme*, *Kenzü'l-Esrâr*, *Mahzenü'l-Efkâr*, *Pend-nâme* ve *Dîvân*'dır (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5846>. 01.01.2019). **Seyyid Selmân Çelebi** (?-1571): Vardar Yenicesindedir. Arapça, Farsça ve Çağatay Türkçesine hâkim olan şair, önceleri Selmân mahlasını kullanmıştır (Ekinci, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2860>. 01.01.2019).

İnsân-ı Kâmil (?-1599/1616)

Hayatı hakkında çok az bilgi vardır. Kâf-zâde Fâ'izî, *Zübdetü'l-Eş'âr*'da şairin ölüm tarihi için h.1008/m.1599 tarihini verirken Mehmed Tevfik, *Kâfile-yi Şu'arâ*'da şairin ince ve zarif, latife sözler söylemede olduğunu; söz söylemedeki hoş edasıyla kazandığı şöhretine rağmen hakkında çok fazla bilgi olmadığını belirterek, ölüm tarihi için h.1025/m.1616 yılını verir (Kutlar Oğuz, Çakır ve Koncu, 2017: 87-88).

İshâk Çelebi (1465?-1538)

Üsküplü İshâk Çelebi. H. 869/m. 1465 (Savaş, 1986: 5) veya h. 899/m. 1494'te doğmuş olmalıdır. Kılıççı İbrahim'in oğludur; bu sebeple Kılıççı-zâde olarak da anılır.

Mevlânâ Kara Bâli’den mülâzemetle Edirne İbrahim Paşa Medresesi’ne müderris olur. Çok iyi bir tahsil gören şair Bursa, İznik, Edirne’de müderrislik; Şam’da kadılık yapmıştır. Kaynaklarda rindmeşrep, âşikâne edası olan; fakat oldukça da âlim ve fâzıl biri olarak anılır. Dili yalındır. *Dîvân, Tarih Kitabı ve İmtihân Risâlesi* başlıca eserleridir (Yıldırım, 1991: V-VIII). Bu tarih kitabının *Selîm-nâme* (İshâk-nâme) olduğu (Savaş, 1986: 7), şairin ayrıca *Keşfü’z-zünûn* ve *Terceme-yi Şakâyık* (Pezük, 2015: 5) ile *Bursa Şehr-engîzi* ve *Kaplıca Medhiyesi* adında başka eserlerinin de olduğu (Buga, 2011: 2) belirtilir.

‘İzzetî (?-1605)

Bu mahlasla şiir yazan XVI. yüzyılda tek şair **Mehmed ‘İzzetî Efendi** (?-1605)’dir. İstanbul’da doğan şair, Gürz Seydîzâde’den mülâzım olmuş, kadılık yapmıştır. Muammada ve satranç oyununda üstad olan şair 1605’te Pravadi’de vefat eder (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3528>. 01.01.2019).

Kabûlî (1520?-1592)

Gedizli Kabûlî İbrahim Efendi. Kütahyalı veya Gedizli olarak bilinir. Asıl adı İbrahim’dir. Nâzır-zâde Ramazan Efendi’den mülâzım olmuş, III. Murad başta olmak üzere pek çok devlet adamına şiirler sunmuştur. H. 1000/m. 1591-92’de Mısır’dan dönerken denizde boğulmuştur. Hanefî-Sünnî bir kimliğe sahiptir. Şîî-Hâricî-Râfîzî çevrelerinden neredeyse düşmanlık derecesinde nefret eden şair, buna nazaran Ehl-i Beyt’e derin bir sevgi ve saygı duymuş, bunu şiirlerinde yansıtmıştır. Tek eseri *Dîvân*’ıdır (Erdoğan, 2008: 1-97).

Kadrî (1572-1596)

Su‘ûdî-zâde Seyyid Abdülkâdir Efendi b. Mir Hasan-zâde Su‘ûdî Mehmed Efendi. Niksarlı Emir Hasan-zâde Su‘ûdî Mehmed Efendi’nin oğludur. Silahşörlük ve cirit atmada ustadır. *Dîvân* sahibidir. Mecmûadaki Kadrî’ye ait 4 şiir vardır; yalnızca 295. ve 296. şiirlerin Su‘ûdî-zâde Kadrî’ye ait olduğu anlaşılmıştır. Kalan 2 şiirin bu şaire ait olup olmadığı saptanamamıştır. XVI. yüzyıla gelinceye dek şiirlerin Su‘ûdî-zâde Kadrî’den başka Kadrî mahlasını kullanmış 5 şaire rastlanır: **Kadrî Çelebi** (?-?): Zekâsı yönüyle Aristo’ya; güzelliği yönüyle İbni Sina’ya benzetilmiştir. Sultan Selim döneminde kazaskerlik yapmıştır (Yılmaz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5689>. 01.01.2019). **Şeyhülislâm ‘Abdülkâdir Efendi** (1480-1551): Hamîdlidir. Müderrislik, kadılık, Anadolu kazaskerliği ve şeyhülislâmlık yapmıştır. *Tevarih-i Âl-i Osmân* ve *Leyla vü Mecnûn* başlıca eserleridir (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2301>, 01.01.2019). **Şîrvanlı Kadrî Bey** (?-?)’dir. 1563’te hayattadır. Farsça ve Türkçe şiirler söylemiş, muammada yeteneklidir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3599>. 01.01.2019). **Kayserili Zeynî-zâde Kadrî Çelebi** (?-?): Kânûnî devrinde vefat etmiştir (Köksal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1285>. 01.01.2019). **Kayserili Kadrî** (?-1604): Kadı Emrullah Efendi’nin oğlu olup İbrahim Tennûrî’nin kızı Hadîce Ana’nın torunudur. Şî‘ârî mahlasını da kullanmıştır (Köksal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=454>. 01.01.2019).

Kalender (?-1591)

Kadı Kalender Çelebi. Kütahyalıdır. Ebussu‘ûd Efendi’nin torunu ‘Abdülkerim Efendi’den tahsil görerek mülâzım olmuştur, Bilecik kadısı iken aklî dengesini yitirmiştir. Bursa Pınarbaşına defnedilmiştir. (Selçuk, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5111>. 01.01.2019). Mecmûadaki 322 numaralı şiiri *Riyâzî Tezkiresinde* de geçmektedir (Açıkgöz, 2017: 274-275).

Kurbî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Emîr Şâh Çelebi** (?-1549): İzniklidir. Asıl ismi Emir Şah'tır. Mülâzım, müderris ve mutasarrıf olmuştur. Fettâh-ı Nîşâbûrî'nin *Şebistân-ı Hayâl*'ini Türkçeye çevirmiştir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2546>, 01.01.2019). **Akkirmanlı Kurbî Çelebi** (?-?): 1563'te hayattadır. Farsça ve Çağatay Türkçesine hâkim olan şair, nesih ve ta'lik hattında ustasıdır (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3596>, 01.01.2019).

Mahmûd

Mecmûadaki 315. ve 316. şiiirlerin makta beyitlerinde geçen "Mahmûd" mahlasıyla hangi şairin kastedildiği tespit edilememiştir.

Makâlî (?-1589)

Makâlî Mustafâ Bey. Anadolu sancağında görev yapmış, Kânûnî ve Sadeddin Efendi'ye kasideler sunmuştur. H. 997/ m. 1589'da vefat etmiştir (Koyuncu, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189>, 01.01.2019). Mecmûadaki 227. şiiirde "Makâlî-yi Edirnevî" olarak Edirneli olduğu belirtilmiştir. Riyâzî, şairin Alaşehirli olup *Divan* sahibi olduğunu, H. 997'de vefat ettiğini ve Edirne kapısı dışına defnedildiğini belirtir (Açıkgöz, 2017: 300).

Mânî (?- 1599)

Mânî Şeyh Mehmed Çelebi. Asıl ismi Meh(em)meddir. Yüzünün güzelliğinden de olsa gerek Mânî mahlasını tahallus edinmiştir. Kânûnî dönemi âlim ve kadılarında Çalık Ali'nin oğlu olup Mevlânâ Abdurrahmân Çelebi'nin küçük kardeşidir. Küçük yaşta medrese tahsili görür ve Anadolu Kazaskeri Mevlânâ Ahmed Efendi'ye kapılır. Ebussu'ûd Efendi'nin damadı Şeyhülislâm Malûl-zâde Mehmed Efendi'den mülâzım olur. Muhtelif yerlerde müderrislik ve kadılık yapar. Serdar Güzelce Mahmûd Paşa'ya intisap ederek 1598-99'da Ordû-yı Hümâyûn'a kadı olarak atanır. Aynı yıl Hezârgard (Razgard) kasabasında vefat eder. Sâde, akıcı ve samimî bir söyleyişe sahip olan Mânî'nin *Divânçe*'si ve 162 beyitlik *Şehr-engîz-i Bursa* eseri vardır (Demirel, 2011: 10-25).

Medhî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: **Bursalı Medhî** (?-?): Mesleği askrlik olup kasideleriyle tanınmıştır (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7361>. 01.01.2019). **Lâdikli Hâcî Mûsâ** (?-?). Hacca gittiği için halk içinde Hacı Mûsâ olarak tanınmıştır. 1546'dan önce vefat etmiştir (Bayram, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1260>.01.01.2019). **Haydar-zâde Medhî Çelebi** (?-?): İstanbulludur. Genç yaşta -1598'den önce- vefat etmiştir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4574>. 01.01.2019). **Kara Kâdî-zâde Mahmûd Medhî Efendi** (?-1598): Geliboluludur. Asıl ismi Mahmûd'dur. Devrinde Kara Mahmûd olarak tanınmıştır; müderrislik, müftülük ve kadılık yapmıştır. *Risâle-yi Kalemîyye* adında bir eseri olduğu belirtilmiştir(Kaplan,<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4612>. 01.01.2019). **Medhî Çelebi** (?-1603): Asıl ismi İlyâs Bey'dir. Divan kâtipliği ve reisülküttâplık yapmıştır. Kanije Seferine fetihnâme yazmış, 1603 Belgrad Kuşatması'nda

vefat etmiştir (Bülbül, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4966,01.01.2019>).

Menba'î

Kâtip Menba'î Çelebi. Kabîlî'nin *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr* adlı matla'lar mecmûasında Menba'î, Menba'î Çelebi, Menba'î Çelebi-yi Kâtib başlıklarıyla matlaları verilmiştir. Diğer kaynaklarda şair hakkında herhangi bir bilgi yoktur (Gürbüz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4397,01.01.2019>).

Meylî

Mecmûada Meylî ve Meylî-yi Galatevî başlıkları altında şiirler verilmiştir. Bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: *Filibeli 'Îsâ Hoca* (?-?): Tezkire yazarı Latîfî'nin hocalarındandır. Gençliğinde Meylî, yaşlılığında Fânî mahlasını kullanmıştır. *Derviş Fânî* olarak da bilinen şair Irak ve İran'ı dolaşmış, 1550'den sonra vefat etmiştir. *Belâ-zâde* adında bir eseri vardır (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=813,01.01.2019>). *Defterdâr Lütî Bey-zâde Mustafâ Meylî* (?-1588): Asıl adı Mustafa'dır. Pek çok yerde müderrislik; Mekke, Bursa, Galata ve Edirne'de kadılık yapmıştır. *Şakâ'ikü'n-Nu'mâniyye*'ye *Zeylî* ve yarım kalmış *Tezkiretü's-Şu'arâ* şairin bilinen eserleridir. (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1617,01.01.2019>). *Ankaralı Bayram-zâde Zekerîyyâ Efendî* (1514-1593): Osmanlı'nın 19. şeyhülislâmıdır. Pek çok yerde kadılık ve kazaskerlik yapmış, 1592'de şeyhülislâm olmuştur. *Dîvân*'ının yanı sıra pek çok şerh, te'lif ve hâşiyeleri vardır (Tuğluk, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1128,01.01.2019>). *Kosovalı Mehmed Meylî* (?-?): Novaberde'de doğmuştur. İlme yatkınlığından bu mahlası tahallus edinmiştir (Bülbül, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1568,01.01.2019>). *Ebussu'ûd-zâde Mehmed Çelebi* (1524-1564): Şeyhülislâm Ebussu'ûd Efendî'nin oğludur. İstanbul'da müderrislik; Şam ve Halep'te kadılık yapmıştır (Kaplan, İkinci, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1616,01.01.2019>).

Misâlî (?-1608)

Misâlî Hasan Çelebi. Misâlî'den bahseden araştırmacılar Gülbaba ismi üzerinde yoğunlaşır ve isimleri birbirlerine çoğunlukla karıştırılan 3 ayrı kişiden bahsederler (Tohumcu, 2002: 25-27). Misâlî'nin asıl ismi Hasan'dır. Gülbaba olarak bilinir. Edirneli veya Amasya Merzifonludur. Bir başka kaynağa göre Ispartalıdır; adı Ca'fer olup, Yalınkılıçoğlu Veliyüddîn'in oğludur. Bektaşî dervişlerindedir. Fâtih, II. Bâyezid, Yavuz ve Kânûnî zamanlarında yaşamış ve savaflara katılmış, Budin Seferi'nde vefat etmiştir. Muamma söylemede mahâretli olup akıcı bir üslûbu vardır. Şair, Hurûfliğin kurucusu olan Fazlullâh'tan oldukça etkilenmiştir. *Dîvân*, *Feyz-nâme*, *Miftâhu'l-Gayb*, *Risâle* şairin başlıca eserleridir (Güneş, 2011: 10-22).

Murâdî (1546-1595)

Sultân III. Murâd. II. Selim'in eşi Haseki Afife Nurbanu Sultan'dan 1546'da Manisa'da doğan şair, Osmanlı'nın XII. padişahıdır. Nesih ve ta'lik yazısında iyi bir hattattır. Akşehir ve Manisa'da toplamda 16 yıl valilik yapmıştır. 22 Aralık 1576'da Fâtih Kânûnnâmesine dayanarak 5 kardeşini boğdurup tahta çıkmıştır. Padişahlığı süresine hiçbir sefere katılmamış; umumiyetle sarayda kapalı bir hayatı terih etmiş, eğlenceye düşkünlüğü ve aşırı israfı devlet bütçesini zorlamıştır. Döneminde Celâlî İsyanları, rüşvet, yönetimde bozukluk başgöstermiş olsa da Osmanlı en geniş sınırlarına ulaşmıştır (Kırkkılıç, 2015: 23-43).

Nâmî (?-1604)

İstanbulu Mehmed Nâmî Efendi. Asıl ismi Mehmed'dir. III. Murad ve III. Mehmed dönemi şairlerinden 'Acem-zâde (E)mîrek Mustafa'nın oğlu, Monla Üveys'in torunudur. Pek çok yerde müderrislik, Gelibolu'da kadılık yapmıştır. III. Murad'ın çoğu şiirini tahmis eden şairin tasavvufâne şiirleri yok denecek kadar azdır; *Divan*'ı vardır (Yenikale, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1935.01.01.2019>).

Necâtî (?-1509)

Edirneli Necâtî Bey. XV. yüzyılın Anadolu sahasındaki en büyük şairlerindendir. Kaynakların adından övgüyle bahsettiği Necâtî, devrinde *Rûm'un melîkû's-şu'arâsı* olarak anılmıştır. Asıl adı 'İsa'dır; bazı kaynaklarda Nûh olarak da geçer. Edirnelidir. 1481'den önce doğmuş olmalıdır. Yaşlı bir kadın tarafından evlatlık alınmış, sonra Sâ'ilî adında Edirneli bir şair tarafından yetiştirilmiştir. "Abdullâh oğlu" olarak vasıflandırılması onun devşirme olabileceği ihtimalini ortaya çıkarır. Kastamonu'da şöhrete kavuşmuştur. O dönemde yazdığı "döne döne" redifli gazelinin ünü, kervanlar aracılığıyla şair Ahmed Paşa'nın Bursa'daki sarayına dek ulaşır. Döneminde padişahlar ve şehzadeler tarafından korunmuş ve sevilmiştir. İmâm Gazâlî'nin "*Kîmyâ-yı Sa'âdet*" ve 'Avfî'nin "*Câmi'u'l-Hikâyât*" eserlerini tercüme eden şair o dönem ayrıca *Leylî vü Mecnûn* ve *Münâzara-yı Gül ü Husrev* eserlerini de kaleme alır. Saruhan sancağına Necâtî'yi nişancı olarak yanında götüreren Şehzâde Mahmûd'un 1508'de vefatı üzerine şair İstanbul'a döner ve bir nevi inzivaya çekilir; bir yıl sonra vefat eder (Tarlan, 1992: 17-25). *Gül ü Bülbül*, *Mihr ü Mâh* gibi risaleleri de olan Necâtî Şeyhî, Kemâleddîn-i İsfahânî, Nizâmî-yi Gencevî ve Câmî tesirindedir. Adındaki "Beg" unvanını nişancılığa terfiyle kazanmış şairin ulaşılan tek eseri *Dîvân*'ıdır (Çavuşoğlu, 2001: 17-37).

Nev'î (1533-1599)

Nev'î Efendi. XVI. yüzyılın meşhûr şairlerindendir. Gerçek adı Yahyâ'dır. Tam künyesi El-Mevlâ Yahyâ b. Pîr 'Alî b. Nasûh b. Hoca Kemâl'dir. Şair Atâyî (1588-1635)'nin babasıdır. Malkara'da doğmuştur. Halvetî şeyhlerinden İbrâhîm-i Gülşenî'ye intisap etmiş Pîr 'Alî'nin oğludur. Ahaveyn kardeşlerden dersler almış, mülâzım ve müderris olmuştur. Bağdat'a kadı olarak atansa da şehzadelere hocalıkla görevlendirilip Bağdat'a gönderilmez. III. Murad ile sıkı dostluğu vardır. III. Murâd'ın vefatı üzerine yerine geçen III. Mehmed'in -aralarında Nev'î'nin öğrencilerinin de olduğu- 19 kardeşini öldürüp tahta geçmesi şairi derinden etkilemiştir. 8 yıllık şehzade hocalığından sonra emekliye ayrılan Nev'î, 1599'da vefat eder. "*Cülûsiyye*"; "*sünbül*" "*sûriyye*", "*Gül-i Sad-berg*" kasideleri ve gazelleri ile ün kazanmıştır. Şiirlerinde hem dünyevî hem de ilâhî aşkı işlemiş şair, Bâkî gibi hırsının kurbanı olmamış, mütevazı ve kanaatkâr bir hayatı tercih etmiştir (Mazıoğlu, 2017: 413-466). 30'dan fazla eseri kaleme alan şairin sadece *Dîvân*, *Terceme-yi Hadîs-i Erba'in*, *Hasb-i Hâl* eserlerine ulaşılabilmiştir (Sefercioğlu, 2001: 2-3).

Nidâyî-yi 'Acem

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Mehmed Çelebi-yi Ankaravî** (1509?-1567?): Gerçek adı Şa'bân'dır. Kudüs'ten Ankara'ya gelmiş, orada evlenmiş; Kırım'a seyahat etmiş; Kırım'da Remmâl Hoca olarak anılmış ve Kırım Hânı Sâhip Giray'a hoca olmuş, kendisiyle savaflara katılmıştır. Kendisini kıskananların iftiralari sebebiyle 7 yıl zindanda kalmış, kurtulunca Anadolu'ya dönmüş; kazandığı tıp bilgisiyle şöhret bulmuş, 1567'de II. Selim'e bir tıp kitabı olan *Menâfi'ü'n-Nâs*'ı sunmuştur. Şairin diğer eserleri ise *Târîh-i Sâhib Girây*, *Genc-i Esrâr-i Ma'nî*, *Tenbih-nâme*, *Feth-nâme-yi Kal'a-yi Cerbe*, *e'd-*

Dürrü'l-Manzûm, Tercüme-yi Nazm-i Lokmân Hekîm, Tabâbet-i Beşeriyye, Baytariyye, Edviye-yi Müfredde'dir. **Şeyh 'Abdullâh Nidâyî** (?-1663): Kaşgarîdir. XVI. XVII. yüzyılda yaşamış olup Anadolu'ya yerleşmiş Nakşî şeyhlerdendir. *Risâle-yi Hakaniyye* ve Farsça *Divan*'ı vardır (Değirmençay, 2013: 494-495).

Niyâzî-yi 'Acem

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 5 şaire rastlanır: **İlyâs b. İlyâs Şucâüddîn Niyâzî Bey** (Niyâzî-yi Kadîm (? - 1508?): Geliboluludur. Niyâzî-yi Kadîm olarak da bilinir. Pek çok yerde müderrislik; Dimetoka'da kadılık yapmıştır. Üç dildeki *Divan*'ı Timur'un Anadolu'yu istilasıyla zâyî olmuştur. *Mansûr-nâme* mesnevisi vardır (Savran, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6321>, 01.01.2019). **Niyâzî Bey** (?-?): Kendisinden sadece Latîfî'nin bahsettiği Kânûnî dönemi şairidir; hakkındaki bilgiler çok sınırlıdır (Köksal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=389>, 01.01.2019). **Mevlânâ 'Abdullah b. Şeyh İbrâhîm Şebüsterî** (? - 1530): Şebüster'de doğmuştur. Şeyh İbrahim Şebüsterî'nin oğludur. Künyesi 'Abdullâh b. İbrâhîm el-Cendî olan şair, aklî ve naklî ilimleri öğrenmiş, Yavuz Sultan Selim döneminde Anadolu'ya gelmiş, müderrislik yapmış; Kânûnî zamanında Rodos'un fethine bir kasideyle tarih düşürmüştür. Hâşiye ve şerhleri vardır (Gönel, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5662>, 01.01.2019). **Niyâzî-yi Çelebi-yi Sirozî** (?-?): Serez'de doğmuştur; Kânûnî'nin bendesi ve İbrahim Paşa'nın bağlılarından. (Gönel, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1689>, 01.01.2019). **Üsküplü Niyâzî Çelebi** (?-1537): Frenk İbrahim Paşa müezzini, Riyâzî'nin dostu ve hemşehrisi, mûsikî ehli, murabba ustasıdır. Gazelden ziyade rubaileri daha çok sevilmiş; rubaileri sayede sipahi bölüğüne alınmıştır. (Gönel, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1969>, 01.01.2019).

Nümâyî (?-1596)

Ahmed Nümâyî Efendi. Asıl ismi Ahmed'dir. Dîvân-ı Sultânî kâtiplerinden olup, Hadım Cafer Paşa'nın sır kâtipliğini de yapmıştır (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4676>, 01.01.2019). *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'da mahlası "Nemâyî" olarak verilen şairin ölüm tarihi için h. 1005 yılı verilmiştir (Açıkgöz, 2017: 321).

Rahmî (1516?-1568)

Bursalı Pîr Mehmed Rahmî Çelebi. Asıl ismi Pîr Meh(em)med'dir. Nakkâş Bâlî'nin oğludur. Bursalı Rahmî veya Rahmî Çelebi olarak bilinir. 1516-1518 yılları arasında doğduğu varsayılır. İlk eğitimini hattat, nakkâş ve ressâm olan babasından almıştır. Rahmî, şair hâmîsi olan Defterdâr İskender Paşa'ya intisap etmiş; onun vasıtasıyla da Kânûnî'nin huzuruna çıkarılmış ve şiirleri beğenilerek kendisine caizeler verilmiş; fakat İskender Paşa'nın vefatı onu koruyucusuz bırakmış, bu sebeple de medrese eğitimini tamamlama zorunluluğu hisseden Rahmî, nihâyetinde Celâl-zâde Sâlih Çelebi'den mülâzım olup eğitimini tamamlayabilmiştir. *Dîvân, Gül-i Sad-berg, Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş), Yenişehir Şehrengîzi* şairin bilinen eserleridir. Hayal unsurlarıyla zenginleştirdiği gazelleri sayesinde ünü Anadolu dışına dahi yayılan şair, umumiyetle Hayâlî, Necâtî ve Yahyâ Bey'den etkilenmiştir. Ahmedî, Ahmed Paşa ve Zâtî'ye nazireler yazmış; şiirleri Zâtî ve Hayâlî başta olmak üzere çoğu şair tarafından tanzir edilmiştir (Erdoğan, 2017: 3-34).

Refî'î / Refikî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek *Refî'î* veya *Refikî* mahlasını kullanmış 2 şaire rastlanır: **Muhammed Seyyid Refî'î** (?-?): XV. yüzyılda yaşamıştır. Hurûfidir. Mesnevî tarzında yazdığı *Beşâret-nâme* ve *Genc-nâme* eserleri vardır. (Usluer, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=470>. 01.01.2019). **Amasyalı A'mâ Refî'î / Refikî** (?-1533): XVI. yüzyılda yaşamıştır (Tanyıldız, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4826>.01.01.2019). *Riyâzu's-Şu'arâ*'da şairin Amasyalı olduğu, danışmendlik ve divan kâtipliği yaptığı, h. 909'da Edirne'de dârü'l-hadîs mütevellisiyken vefat ettiği ve *Dîvân* sahibi olduğu (Açıkgöz, 2017: 164) belirtilir.

Rûhî (1534-1606)

Bağdatlı Rûhî. XVI. yüzyılın önde gelen şairlerindedir. Bağdat'ta doğan Rûhî'nin asıl ismi Osman'dır. Tezkire yazarı 'Ahdî-yi Bağdâdî'nin yakın arkadaşı olan Rûhî, Doğu illerini gezmiş, savaşlara katılmış, devlet büyüklerine kasideler sunarak dirlik elde etmiştir. 1602-1604 yılları arasında Bağdat'ta kadı olan 'Azmî-zâde Hâletî ile görüşmüş ve Hâletî'nin himayesini kazanmıştır. Tasavvufa meyilli olan Rûhî'nin şiiirlerinde Mevlevî, Hurûfî, Bektaşî izlerine sıkça rastlanır. Tek eseri *Dîvân*'ıdır (Ak, 2001: 13-28).

Sabrî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: **Rumelili Sabrî** (?-?): Demirhisarlı olup tımar sahibidir (Aksoyak, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7542>. 01.01.2019). **Mehmed Sabrî Çelebi** (?-1615): Müderrislik yapmıştır (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3806>. 01.01.2019). **'Arab-zâde Sabrî 'Abdurrahmân Çelebi** (?-1590): Asıl ismi 'Abdurrahmân'dır; Bağdat'ta muhasebecilik yapmıştır. Farsça bilen şair, muamma ustasıdır (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3582>. 01.01.2019).

Sâdik

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Edirneli Sâdik Çelebi** (?-1588): Asıl ismi Ahmed b. Yûsuf olan şair, sipahi ve hattattır. Anadolu Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Farsça ve Arapça dillerinde şiiirler yazması onun iyi bir eğitim aldığını göstermektedir. Bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır (Sunal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810>,01.01.2019). **Sâdik Mehmed Efendi** (?-1595): Belgrad'da doğmuştur. Asıl ismi Mehmed'dir. Hattıyla bilinir. Hâletî'nin babası Azmî Efendi'den mülâzım olmuştur (Kesik, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3372>. 01.01.2019).

Sâ'î Çelebi (?-h.1004/m.1595)

İstanbulu Mustafâ Sâ'î Çelebi. Asıl adı Mustafâ'dır. Nakkaştır. Kınalı-zâde Hasan Çelebi, şair için devrin bazı şairlerine latife amaçlı tasvirler çizdiğini ve henüz gençlik yıllarında olduğunu belirtir (Sungurhan, 2017a: 412-413). Devlet nakkaşlarından olan İstanbulu Mustafa Çelebi, h.1004'te vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 172-173). Mecmûada "Sâ'î" mahlasıyla 13 şiiir verilmiştir.

Sânî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Hasan Sâni Efendi** (?-?): Güzelliğinden dolayı Hz. Yûsuf'a benzetilen şair, Yûsuf-ı sâni'den yola çıkarak *Sâni* mahlasını tahalus edinmiştir. Hayli âşığı da olan şair, II. Bazyezid döneminde vefat etmiştir (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5072>. 01.01.2019). **Cân Memi** (1586): İstanbulludur. Asıl adı Mehmed'dir. Kuloğullarındandır. Can Memi veya Can Muhyî Çelebi olarak da bilinir. Yeniçeri, sekban, atlı zağarcı, sipahi ve divan şairidir. Nevâ'î'nin tesiriyle Çağatay lehçesinde şiiirler yazdığı da olmuştur. *Dîvân* ve *Çihre-nâme* eserleri vardır (Atik Gürbüz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=172>. 01.01.2019).

Semâ'î

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: Bunlardan Sultan Dîvânî ve Sultân Dîvânî Mehmed Semâ'î Efendi'nin aynı kişiler olabileceği düşünülerek yalnızca ikincisinin hayatına değinilmiştir. **Sultân Dîvânî Mehmed Semâ'î Dede** (1448?-1529): Asıl ismi Mehmed'dir. Mevlevî şeyhi Sultân 'Abâ-pûş-ı Velî'nin oğludur. Fenâyî Dede'nin hizmetine girmiştir. Şah İsmail'e elçi olarak gönderilmiş, Irak ve İran'ı görmüş; Kahire'de Kansu Gavri tarafından hapse atılmış ve bu vesileyle Şeyh Gülşenî'nin kurtulmasını sağlamıştır. Yavuz'un Irak ve Mısır seferlerine de katılmış şairin mürettep *Dîvân*'ı vardır. (Gönel, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5139>. 01.01.2019). **Solak-zâde Hasan** (?-1586-88): İstanbulludur. Asıl ismi Hasan'dır. Sarayda hizmet etmiş, yeniçerilik yapmıştır. Sırasıyla Mevlevî, Gülşenî ve Nakşibendîliğe intisap etmiştir. *Dîvân*'ı vardır. (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1477>. 01.01.2019).

Senâ'î / Senâyî

Senâyî Mehmed Efendi. Manisalıdır. Şöhreti Manisa ve muhitine yayılmıştır. Şehzâde Mustafa'ya Manisa sancağında hizmette bulunmuştur. *Maksûd*'a şerhi vardır (Sungurhan, 2017a: 256). Kasaba kadısı olan (Sungurhan, 2017b: 45-46; Kutlar Oğuz, Çakır ve Koncu, 2017: 145-146), doğum ve ölüm tarihi bilinmeyen şair, Kınalı-zâde Hasan Çelebi zamanında yaşamıştır. Mülâzım, müderris, kadı ve hekim olan şairin, *Dîvân*, *Ravzatu'l-Ebrâr*, *Şevâhidü'n-Nübüvve Tercemesi* eserleri vardır (Selçuk, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3382>. 01.01.2019).

Sıdkî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: **İstanbullu Sıdkî** (?-?): İlki yeniçeri çavuşu ve yayabaşısıdır. III. Mehmed devri şairidir; sihir ve büyü ile de uğraşmıştır (Atik Gürbüz, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1778>. 01.01.2019). **Vardar Yenice Sıdkî** (?-?): Vardar Yenicesindedir. Şiiirlerini mahlasdaş diğer şairlerden ayırt etmek güçtür. (Ekinci, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2855>. 01.01.2019). **Kınalı-zâde Sıdkî Efendi** (?-?): Şam kadısı Kınalizâde 'Alî Çelebi (?-1571)'nin oğludur. 1563'te hayattadır (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4571>. 01.01.2019).

Sırrî (?-1574)

Mehmed Sırrî Efendi. Saray kâtiplerinden Trabzonludur. Adı Mehmed Çelebi'dir. *Muzaffer Sırrîsı* olarak da bilinir. H. 982'de vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 179-180;). Ayrıca bir bilim ve sanat adamıdır. Hoş şiirleri vardır. Hattın her çeşidine hakimdir (Sungurhan, 2007a: 46).

Sipâhî (?-1605)

İstanbulu Hüseyin Sipâhî. Asıl adı Hüseyin'dir. Bosna veya İstanbul doğumludur. Suyolu Nâzırı Hasan Bey'in oğludur. Mahlası gibi iyi bir sipahidir (Sungurhan, 2007a: 417-418). Farsçayı iyi bilen şair genelde aşk ve şarap konularını işlemiştir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1579.01.01.2019>).

Sipâhî Ahmed Çelebi

Kaynaklarda Sipâhî mahlasını kullanmış tek şair Suyolcu Nâzırı Hasan Bey'in oğlu, asıl adı Hüseyin olan İstanbulu Sipâhî (?-1605)'dir Fakat mecmûada kullanılan "Ahmed Çelebi" ibaresi onun başka bir kişi olduğunu gösterir. 'Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*'sında sipahi oğlanlarından Ahmed Çelebi adında, mahlas kullanmayan fakat şiir ve inşada hayli yetenekli bir şairden bahseder (Solmaz, 2009: 96). Mecmûada isminden önce gelen "Sipâhî" ibaresiyle şairin mahlasının mı, ya da mesleğinin mi kastedildiği anlaşılmalıdır.

Sûzî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Prizrenli Mehmed Sûzî Çelebi** (1455-65-1524): Asıl adı Mehmed'dir; baba adı Mahmûd, dede adı ise 'Abdullâh'tır. Nakşibendî olduğundan *Sûzî-yi Nakş-bendî* olarak şöhret bulmuştur. *Remzî* mahlaslı, Nehârî adında, iyi eğitim almış bir kardeşi vardır. Yavuz Sultan Selim tarafından kendisine Grajdanic Çiftliği hediye edilmiştir. Mihaloğlu 'Ali Bey'e kâtiplik yapmış, savaşlara katılmış ve 'Ali Bey'in gazalarını anlatan 15.000 beyitlik *Gazavât-nâme-yi Mihaloğlu 'Ali Beg* mesnevisini kaleme almıştır. 1510 yılında Prizren'e dönmüş; kadılık yapmış; hayır, hasenat ve edebiyatla uğraşmış; vakıf eserler inşa etmiş ve 1524'te vefat etmiştir (Vırmiça, 2002: 25-33). **Bergamalı Sûzî** (?-?): Yamacı yoksul bir adamın oğludur. Eğitimi için İstanbul'a gelmiştir. Divanının yalnızca gazeliyyât kısmını tamamlayabilmiştir. (Eren, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7848.01.01.2019>).

Şâhî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Şehzâde Bâyezîd** (1527-1562): Kânûnî'nin şehzadelerindendir. Ağabeyi Şehzâde Selim'le yaptığı savaşı kaybedince İran'a sığınmış; iade edilince de boğdurulmuştur. Türkçe *Dîvân*'ı, Farsça *Dîvânçe*'si vardır. Şiirlerinde -bilhassa rubailerinde- içten bir söyleyişi vardır (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1365.01.01.2019>). **Okçu-zâde Mehmed Şâhî Efendi** (1562-1629): İstanbulludur. Asıl adı Mehmed'dir. Halep Beylerbeyi Okçu-zâde Mehmed Paşa'nın oğlu olup Dîvân-ı Hümâyûn kâtiplerinden, tezkire yazarı, defterdâr ve nişâncıdır. Hasan Çelebi, şairin önceleri Zeynî mahlasını kullandığını (Sungurhan, 2017a: 470) belirtir. İyi bir hattat da olan şairin başlıca eserleri *Ahsenü'l-Hadîs, en-Nazmu'l-Mubîn fî-Âyâtü'l-Erba'in, Câmi'ü'l-Gâyât, el-Makâmu'l-Mahmûd, Terceme-yi Tuhfetu's-Salât li'l-Kâşifi, Muhtâru'l-Ahbâr, Münşe'ât*'dir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1160.01.01.2019>).

Şem‘î (?-1530)

Üsküplü/Prizrenli Şem‘î. Prizren’de doğmuştur. Bazı kaynaklar ismini Şem‘ullâh verir. Bazı kaynaklarda “dede” olarak nitelendirilmesi, şairin isminin Mesnevî şârihi Mustafa Şem‘î ile karışmasına sebebiyet vermiştir (Karavelioğlu, 2005: 29-32). XVI. yüzyılda yaşamış Şem‘î mahlaslı tek şair, Prizrenli Şem‘î’dir. Dîvânı olmadığı için şiirlerine mecmûalarda rastlanır. Bilinen tek eseri *Dîvân*’ıdır. Şairin vefat tarihi için Sehî Bey 1524-25’te, Fâ’izî 1500, Riyâzî 1529-30 yılını vermiştir. Priştineli Mesîhî’nin de arkadaşıdır. Mevlevî Tarikatının Şeyh Vefâ dervişlerindedir. Edirne’den İstanbula gelerek ‘Ali Dede (?-1512) Tekyesi’ne girmiş, şeyhlik mertebesine dek yükselmiştir (Aşıkferki, 2006: 3-7).

Şemsî

Mecmûadaki 141. şiir olan tercî‘-i bendin başlığında *Dervîş Şemsî el-Bosnevî* yazılıdır. Mecmûada Şemsî mahlasıyla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 11 şaire rastlanır: ***Kastamonulu Cenderezîde Muhyiddin Şemsî Çelebi*** (?-1492): Şemsî-yi Defterdâr olarak da bilinir. Asıl adı Mehmed’dir. Arapça ve Farsçayı fasih bir şekilde konuşan şair, üç dile de hâkimdir (Akçay, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1060,01.01.2019>). ***Bursalı Kara Şemsî*** (?-1519): Asıl adı Şemseddîn’dir (Köksal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=399,01.01.2019>). ***Mevlânâ Şemsî Çelebi*** (?-?): II. Murâd’ın yakın arkadaşıdır (Akçay, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011,01.01.2019>). ***Şemsî-yi Bağdâdî*** (?-?): Tezkire yazarı ‘Ahdî’nin babasıdır. 3 mesnevisi, 1 Dîvân’ı vardır (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1011,01.01.2019>). ***Bursalı Şemsî Çelebi*** (?-?): Fenârî soyundandır. Yavuz Sultan Selim’e lalalık ve musahiplik yapmış, 1568’den önce vefat etmiştir. (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1112,01.01.2019>). ***Seferihisarlı Işık Şemsî*** (?-?): *Deh-Murg* mesnevisinin sahibidir. , Yavuz Sultan Selim’in son döneminde vefat etmiştir. *Dervîş Şemsî* olarak da bilinir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=317,01.01.2019>). ***İsfendiyâr-zâde Şemsî Ahmed Paşa*** (?-1588): Asıl adı Ahmed’dir. Boluludur. *Dîvân* ve *Şeh-nâme-yi Sultân Murâd* gibi eserlerinin yanı sıra sözlükleri de vardır. Şam ve Rumeli’de beylerbeyliğini yapmıştır. (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2297,01.01.2019>). ***Şemseddîn Sivasî*** (1520-1597): Asıl adı Ahmed’dir. Esmerliğinden dolayı Kara Şems de denilmiştir. Tokat-Zilelidir. Halvetîliğin Şemsiyye kolunun kurucusudur. Manzum ve mensur pek çok eseri vardır; *Dîvân* sahibidir (Akkaya, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6894,01.01.2019>). ***Urlu Şemsî*** (?-?): Karaman Ereğlisinde doğmuştur. *Dîvâne Şemsî* olarak da tanınmıştır. Müderrislik ve kadılık yapmıştır, (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2295,01.01.2019>). ***Kastamolulu Şemsî-yi Hisârî*** (?-?): Mûsikîde üstâd sayılmıştır. Kânûnî saltanatının ilk döneminde vefat etmiştir (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2296,01.01.2019>). ***Kastamonulu Şemsî-yi Edvârî*** (?-?): Kadılık yapmış, mûsikî ilmiyle ilgilenmiş ve Kânûnî zamanında vefat etmiştir (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=942,01.01.2019>). Kaynakların bahsettiği bu şairlerden Şemsî-yi Hisârî ile Şemsî-yi Edvârî muhtemelen aynı kişilerdir. Mecmûadaki şiirin başlığında bulunan “dervîş” ibaresinden yola çıkılarak, şairin Seferihisarlı Işık Şemsî veya Urlu Şemsî olabileceği düşünülmüştür. “Bosnevî” ibaresi, yukarıda isimleri zikredilen şairlerin dışında ayrı bir Şemsî olabileceğini de düşündürmüştür.

Şihâbî

Cem Sultan devri (1459-1495) şairlerindendir. Cem Sultan'ın Karaman'a vali olarak atanmasından sonra Konya'da bulunduğu sıralarda şairin de muhtemelen o sıralar o muhitte yaşadığı düşünülmüştür. Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere 3 dilde de şiirler yazmıştır. Tezkire yazarı Edirneli Nazmî'nin öğrencisi olan Şihâbî, Dîvân-ı 'Âlî kâtiplerinden olup umumiyetle tasavvufî şiirler kaleme almıştır (Yıldız, 1999: XI-XXIV).

Şîrâzî

Mecmûada bu mahlasla şiiri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Şîrâzlı Şîrâzî** (?-?): Mevlânâ Vahşî'nin talebesi olup, XVI. yüzyıl şairidir. (Özbek Arslan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7852>. 01.01.2019). **Muzaffereddin 'Alî Şîrâzî** (?-1517): Şirazlıdır. İsmi 'Alî, künyesi 'Alî b. Muhammed, lakabı "Muzaffereddin"dir. Şiraz'da Sadreddîn-i Şîrâzî ve Celâleddîn-i Devânî'den tahsil görüp Anadolu'ya gelmiş, Kazasker Müeyyezâde vesilesiyle Sultan II. Bayezid ile tanışmış olan, döneminde pek çok öğrenci yetiştiren şair, Bursa'da vefat etmiştir. *Tecrîd*, *Şerh-i Metâlî*, ve *Kitâb-ı Oklides'e Hâşiyeleri* vardır (Akçay, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1494>.01.01.2019). **Elvân-ı Şîrâzî** (h. 779/m. 1378-?): XIV. yüzyıl sonlarında doğmuştur; vefat tarihi belli değildir. Hacı Bayram-ı Velî'nin halifelerinden ve dönemin büyük bir şeyhlerindendir. Şeyh Mahmûd-ı Şebüsterî'nin *Gülşen-i Râz*'ını Türkçeye tercüme etmiş ve II. Murâd'a sunmuştur. (Akçay, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=908>.01.01.2019).

Şühûdî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: **'Acem-zâde Şühûdî Çelebi** (?-1572): Diyarbakır Karaâmîd'de doğmuştur. Danişmenddir. Anadolu ve Rumeli'de kadılık yapmıştır. (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=789>. 01.01.2019). **Şühûdî Çelebi** (?-?): Manisalıdır. III. Murad devri (1574-95) sonlarına dek yaşamış mutasavvıf bir şairdir (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=734>. 01.01.2019). **Şeyh Mehmed Efendi** (?-1612): Babaeski veya Bulgaristan Hasköy'de doğmuştur. Asıl adı Muhammed, babası 'Abdullatîf Efendi'dir. Hatiplik ve vâizlik yapmış olan şairin başlıca eserleri *Dîvân*, *Tezkire*, *Telvihât-i Sübhâniyye*'dir (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1124>. 01.01.2019). **Muğlalı Şeyh Şühûdî Dede** (?-1591): Şâhidî İbrâhîm Dede'nin (manevî) oğlu olup Muğla Mevlevîhânesi şeyhidir. *Gülşen-i 'İrfân* eseri vardır (Ördek, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=733>. 01.01.2019).

Şükûfî

Bursalıdır. Hoca Bacak-zâde olarak tanınmıştır. Doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Danişment olmuş ve akranları arasında seçkin bir konuma erişmiştir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=870>. 01.01.2019).

Tâbi'î

Mecmûada "Mevlânâ Tâbi'î" olarak geçer. Tâbi'î mahlasıyla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: **Tâbi'î Çelebi** (?-?): Danişmenddir; XVI. yüzyıl ortalarında hayattadır (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=994>.01.01.2019).

9). **‘Alî Tâbi‘î Efendi (?-?)**:‘Ali, Feyzî ve Tâbi‘î mahlasları kullanmıştır. İstanbullu veya Edirnelidir. Hattatlıkta başarılıdır. Anadolu Beylerbeyi Cenâbî Paşa’nın kâtipliğini yapmış, Yavuz Sultan Selim devrinde vefat etmiştir. Bilinen tek eseri Mesîhî’nin *Şehrengîz*’ine yazdığı nazire niteliğindeki *Edirne Şehrengîzi*’dir (Akçay, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1101>. 01.01.2019).

‘Ubeydî (?-1573)

Edirneli ‘Abdurrahmân ‘Ubeydî. Asıl ismi ‘Abdurrahmân’dır. Nebî Halîfe adında büyük bir vâizin oğludur. ‘Ubeydî, küçük yaşlarda tahsile başlamış ve muhtelif alanlarda eğitim görmüştür. Muamma ilmindeki kabiliyetini ve şairlikte ilerleyişini büyük ölçüde Emrî’ye borçludur. Mûsikî ilmiyle de ilgilenen şair, Lofça ve Zağra’da kadılık yapmıştır. ‘Ubeydî, hac farîzası münasebetiyle gittiği Mekke’de h.981/m.1573’te vefat etmiştir. Nâ’îlî, Âşık Ömer ve Nedîm’e öncülük etmiş; Taşlıcalı Yahya, Bâkî ve Hayâlî’den etkilenmiş; Nihânî’yi etkilemiştir. Şairin bilinen tek eseri 160 muamması da dâhil olmak üzere 600’e yakın şiirini ihtivâ eden *Dîvân*’ıdır (Arslan, 2013: 5-26).

‘Ulvî (?-1585)

Derzî-zâde Mehmed ‘Ulvî Çelebi. İstanbulludur. Kardeşi Mustafa Çelebi de Re’yi mahlasıyla şiirler yazmıştır. Celâl Bey ve Turak Çelebi vasıtalarıyla Şehzâde Selim’e takdim edilir. Turak Çelebi’nin Kânûnî emriyle idam edilmesi üzerine derin üzüntü hisseden şair, bu üzüntüsünü şiirlerle aktarmasıyla kendisi hakkında da ölüm fermanı çıkar ve şair bunun üzerine bir yolunu bulup gurbete gider. II. Selim’in tahta çıkmasıyla geri gelen şair, Molla Çelebi’ye mülâzım olduktan sonra h. 993/m. 1585’te vefat eder. İranlı şairler Nizâmî-yi Gencevî ve Selmân-ı Sâvecî’nin yanı sıra Necâtî, Fuzûlî, Hayâlî, Zâtî gibi şairlerin de etkisinde kalan ‘Ulvî, Bâkî’yle ise karşılıklı etkileşim yaşamış, Nedîm’in müjdecisi olmuştur. *Divan, Manisa Şehr-engîzi (Medh-i Şehr-i Mağnisa), Hasb-ı Hâl ve İstiğnâ-yı Cevlân* şairin başlıca eserleridir (Çetin, 1993: III-XVI).

Ümîdî (?-1571)

Ümîdî Ahmed Çelebi. Ümîdî’nin asıl adı Ahmed’dir. İstanbulludur. Pek çok hastalığa yakalandığı için zayıf ve çelimsizdir. Önceleri *Sıdkî* mahlasını kullanmıştır. Şiirlerinde Bâkî’yi örnek aldığı için taklitçilikle suçlanmıştır. Hasan Çelebi, Beyânî ve Riyâzî onu taklitçilikle suçlarken Gelibolulu ‘Âlî, ‘Âşık Çelebi ve ‘Ahdî bu suçlamadan kaçınırlar. Şairin bilinen tek eseri *Dîvân*’ıdır (Buyruk, 2009: 4-28). Mecnûada en fazla şiir -91 şiirle- Ümîdî’den derlenmiştir.

Vâlî (?-1598)

Mecnûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 2 şaire rastlanır: ***Yenipazarlı Ahmed Vâlî Çelebi*** (1571-1598): Asıl adı Ahmed’dir; kadılık yapmıştır; h. 1007’de vefat etmiştir (Zavotçu, 2017: 163; Açıkgoz, 2017: 333; Sungurhan, 2017a: 891-893). Mecnûaya göre şairin büyüğünün Muhammed (Mehmed), küçüğünün Es‘ad adlarında 2 oğlu vardır. *Hüsn ü Dil, Kırk Hadis Tercümesi, Le‘âl-i ‘Aşk, ‘Aşk-nâme* şairin başlıca eserleridir (Köksal, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=346,01>. 01.01.2019). ***İstanbullu Aksaraypazarlı Vâlî***: İstanbulludur. Yeniçeri olup güzelliğiyle benzersizdir (Solmaz, 2009: 304).

Vusûlî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: **İstanbulu Vusûlî** (1523-1590): II. Selim'in papuççubaşısı Abdî Ağa'nın oğludur; asıl ismi Mehmed'dir. Anadolu kazaskeri Mehmed Çelebi'den mülazım olup, Bursa ve İstanbul'da müderrislik; Konya ve Kütahya ve İstanbul'da kadılık yapmıştır. Mecmûanın 167. şiiirinin başlığında kendisinden “*Kādî-yi İstanbul*” denildiğine göre nazire niteliği taşıyan 167. ve 180. şiiirler kuvvetle muhtemel bu şaire aittir. Şairin başlıca eserleri *Dîvân*, *Cihâd-nâme*, *Risâle-yi Cündiyye*, *Selîm-nâme*, *Sirâcü'l-Vehhâc Tercemesi* ve *Leme'ât Tercemesi*'dir (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=897,01.01.2019>). **Üsküplü Mehmed Vusûlî**: Asıl adı Mehmed'dir. Küçük Bâlî Paşa (?-1543)'nın oğludur. Macaristan'daki Arad dergâhında uç beyliği yapmış şairin mürettep *Dîvân*'ı vardır (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1756.01.01.2019>). **Hamza Vusûlî Çelebi** (?-1594): Kütahya Şühûd'da doğmuştur. Asıl ismi Hamza'dır. Diyarbakır ve Erzurum'da kadılık yapmıştır (Kılıç, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1924.01.01.2019>).

Yahyâ (?-1582?)

Dukâgin-zâde Taşlıcalı Yahyâ Beg. XVI. yüzyılın en önemli şairlerindedir. Arnavutların önemli bir kolu olan Dukaginoğulları prensliğinden (Kaya, (2006: 27-37) olan Yahyâ Bey, devşirme kökenlidir. Yavuz ve Kânûnî zamanında pek çok sefere katılmıştır. Hayâlî ile sürekli rekabet hâlinde olup Rüstem Paşa tarafından korunması, şairin Kânûnî nazarındaki değerini artırmış olsa da Şehzâde Mustafa'nın katli üzerine yazdığı mersiyesi Rumeli'deki İzvornik (Zvornik) kasabasına sürgüne gönderilmesine sebep olmuştur. Orada Yahyalı Akıncılar Ocağı'na katılan şair halkça sevilmiş ve kendisine saygı duyulmuştur. 80'li yıllarında Gülşenî şeyhi 'Uryânî Mehmed Dede'ye intisap etmiş ve kalan ömrünü onun müridi olarak geçirmiştir. 1578 veya 1582'de vefat etmiştir. Şiiirlerinde mahallî özelliklerin görüldüğü hamse sahibi şairin başlıca eserleri *Dîvân*, *Şâh u Gedâ*, *Gencîne-yi Râz*, *Yûsuf u Zelîhâ*, *Usûl-nâme (Kitâb-ı Usûl)* ve *Gülşen-i Envâr*'dir (Çınar, 2014: 5-21).

Zamîrî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 3 şaire rastlanır: **Çankırlı Zamîrî** (?-?): Mevlevîdir. Yavuz veya Kânûnî döneminde define ararken cin çarpması sonucu vefat etmiştir. Okültizm ile uğraşmıştır (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=907.01.01.2019>). **Bağdatlı Zamîrî** (?-?): 1563'te hayattadır. Aslen Akkoyunludur. Uzun süre Halepte yaşamıştır. *Leylâ ve Mecnûn* adında bir eseri olduğu söylenmişse de esere ulaşamamıştır (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1554.01.01.2019>). **Zamîrî Nûreddîn Hamza Efendi** (?-h. 920/m. 1515): Asıl adı Nureddîn Hamza'dır. 'Abdullah Efendi'nin oğlu, II. Bayezid kölelerindedir (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1582.01.01.2019>).

Zârî

Mecmûada bu mahlasla şiiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: **Abdurrahmân Zârî Çelebi / 'Alî Fakîh** (?-?): Alaşehirli veya Seydişehirlidir. 1577'de hayattadır. İsmi 'Abdurrahmân veya 'Ali olduğu söylenmektedir. Fıkıh âlimi olan Zârî reisülküttâplık, mühürdârlık ve divan kâtipliği yapmış; Basra'da vefat etmiştir (Gönel, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com>).

com/index.php?sayfa=detay&detay=1711. 01.01.2019). **Hoca Hasan-zâde/Karaca Hasanoglu Üsküplü Zârî** (?-?): Necâtî'nin *döne döne* reidifli gazelini tanzir etmiş, II. Bayezid devrinde (1482-1512) vefat etmiştir (Köksal, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=302>. 01.01.2019). **Tokatlı Zârî Çelebi** (?-1553): Asıl ismi 'Ali'dir. İyi bir hattattır. Danişmentlik, kadılık; Şehzâde Mustafa'ya divan kâtipliği yapmıştır. (Kaplan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5001>. 01.01.2019). **Zârî-yi Sûzenî** (?-1563): Mudurnulu veya İstanbulludur. İçki düşkünü olan şair, terziliğine nispeten *Sûzenî* olarak tanınmıştır (Gönel, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1971>. 01.01.2019).

Zâtî (1471-1546)

XVI. yüzyılın en önemli şairlerindedir. Asıl adı Satılmış veya Bahşi'dir. Fakir bir çizmecinin oğludur. Tahsil görmediği halde doğuştan şairlik isti'dadına sahip olan Zâtî, 1500'de İstanbul'a gelir ve Mesîhî ile tanışır; padişahların meclislerine iştirâk eder. Hâmilerinin vefatıyla müreffeh günleri geride kalır ve şair reml ü vefk işine geri döner. Bazyezid Camii muhitinde falcılık için bir dükkân kiralayan Zâtî'nin bu dükkânı o dönem İstanbulunun san'at ve edebiyat sohbetlerinin merkezi olur; Bâkî, Yahyâ, Hayâlî, Kara Fazlî gibi şairler yetiştirir. Geçim sıkıntısından dolayı yazdığı ısmarlama şiirleri, şairin şiirlerindeki sanatsal ve estetik değeri de düşürür. Zâtî, çektiği 11 yıllık fakirlikten sonra 1546'da vefat eder. *Dîvân*'ı Türk edebiyatında hacmi en geniş divanlarındandır. Şairin diğer eserleri ise *Şem' ü Pervâne*, *Edirne Şehr-engîzi*, *Letâ'if* ve *Mektûp'tur* (Kurtoğlu, 2017: 3-11).

Zihnî

Mecmûada bu mahlasla şiirleri derlenen şairin kim olduğu tespit edilememiştir. XVI. yüzyıla gelinceye dek bu mahlası kullanmış 4 şaire rastlanır: **Zihnî Efendi** (?-?):II. Bayezid'in oğlu Şehzâde Mehmed'e defterdarlık yapmıştır. Nazmı sâdedir. Şairin *Gül ü Nevruz* mesnevisi ve *Vesâyâ* risalesi vardır (Ayan Nizam, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4116> 01.01.2019). **Zihnî Bâlî Çelebi** (? - 1614): Galatalıdır. Asıl ismi Bâlî'dir. II. Selim'in şehzadeligi sırasında kendisine bağlanır, sonra ise arpaemini olur; Diyarbakır, Kıbrıs ve Halep'te defterdarlık yapar (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=758>. 01.01.2019). **Mehmed Zihnî Efendi** (? - 1612): Erzurumludur. Tezkirelerde Mehmed Çelebi olarak anılır. Ahîzâde 'Abdülhalîm Efendi'den mülâzım olup müderrislik yapmıştır (Karagözlü, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3525>. 01.01.2019). **Necef-zâde Dervîş 'Abdüddelîl Zihnî** (1551 - 1615): Bağdatlıdır. Asıl ismi 'Abdüddelîl'dir. Gençliğinde İstanbul'a gelmiş, sonra Konya'da münzevî bir hayat sürmüştü, ardından Kırım Hânı Gazi Giray'ın hizmetinde bulunmuştur. *Yûsuf u Zelîhâ*, *Sâkî-nâme* şairin başlıca eserleridir. (Doğan, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=784>. 01.01.2019).

Ziyâ'î (1551-1584)

Mostarlı Hasan Ziyâ'î. Asıl ismi Hasan'dır. Boşnakların divan sahibi en eski şairidir. Yahyalı Beyler sülalesinden Vusûlî Mehmed Beg'e intisap etmiş, 1584'te Mostar'da vebadan vefat etmiştir. *Dîvân*, *Kıssa-yı Şeyh 'Abdurrazzâk (Şeyh-i San'ân)*, *Kenzü'l-Esrâr*, *Varka* ve *Gülşâh* şairin başlıca eserleridir. Şiirlerinde Balkan ve Rumeli kültürünü, bölge şairlerinin karakteristik özelliklerini samimî ve akıcı bir dille yansıtmıştır (Gürgendereli, 2002: 1-22).

II. DİZİN

II.1. Şairler Dizini

A

‘Abdî:	175
‘Adlî (Şehzâde Mehmed):	339
Ahmed:	168
‘Âlî:	324
Âzerî (Çelebi):	264, 314, 344, 351
‘Ârifî:	320

B

Bâkî:	10, 163, 243, 265, 298, 300
Bezmî:	151, 209, 212, 270, 276
Bezmî-yi A‘mâ:	160,186, 318
Behiştî/Bihiştî:	146, 236

C

Câmî (Mollâ Câmî):	230
Cemâlî:	307
Cinânî:	140

D

Dervîş Paşa:	152, 201, 277
--------------	---------------

F

Fakîrî:	242
Fasîhî:	248
Fazlî:	258
Fehmî-yi Burûsevî:	252
Fehmî-yi Hinnâ’î-zâde:	166
Fidâ’î/ Fedâ’î/ Fedâyî:	190, 210, 219, 280
Figânî:	138, 328
Fuzûlî:	225, 308, 309, 310, 311, 312, 313

G

Gamî (Gammî-yi Konevî): 356

H

Hâletî:	245
Halîmî:	155, 214, 224
Hâlisî:	249, 306
Hamdî:	241
Hasan Çelebi:	173
Hasîbî:	288
Hâşimî-yi Burûsevî:	251, 341
Hâtemî:	196
Hayâlî:	103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137
Hayâlî-yi ‘Acem:	228
Hayretî:	340, 358
Hilmî:	154, 165, 178, 185, 192, 200
Husûlî:	198, 205, 206
Hüdâ’î/ Hüdâyî:	153, 174, 218, 286, 349
Hüdâyî-yi Kadîm:	299
Husrev:	334

İ

İlâhî:	158
İnsân (İnsân-ı Kâmil):	156
İshâk Çelebi:	250
‘İzzetî:	283

K

Kabûlî:	148, 232
Kadrî (Çelebi):	179, 188, 295, 296
Kalender (Kadı Kalender Çelebi):	322

Kurbî: 177

M

Mahmûd: 315, 316

Makâlî: 144, 145, 226, 231, 291, 325, 326
(343), 352

Mânî: 100, 285

Medhî: 161

Menba‘î: 284

Meylî: 169, 181, 189, 194, 202, 215, 220,
279, 354

Meylî-yi Galatevî: 345, 346

Misâlî: 342

Murâdî (Sultan III. Murâd): 162, 172, 184, 191, 199, 207, 217,
221, 347, 348, 350

N

Nâmî: 177, 193, 213, 272, 273, 327, 329,
330, 331

Necâtî: 238

Nev‘î: 142, 143, 246, 266, 267, 268, 290,
357

Nidâyî-yi ‘Acem: 319

Niyâzî-yi ‘Acem: 147

Nümâyî : 282

R

Rahmî: 90, 101, 256, 302

Refî‘î/ Refikî: 157

Rûhî: 96

S

Sabrî: 195, 275

Sâdık: 229, 254, 255, 261

Sâ'î (Çelebi):	149, 150, 159, 187, 208, 211, 222, 223, 269, 271, 274, 278, 294
Sânî:	239, 304
Semâ'î:	244
Senâ'î/ Senâyî:	164, 301
Sıdkî:	216
Sırrî:	98
Sipâhî:	203, 281
Sipâhî Ahmed Çelebi:	294
Sûzî:	183, 289

Ş

Şâhî:	235
Şem'î:	95, 305
Şemsî (el-Bosnevî):	141
Şihâbî:	240
Şîrâzî:	247
Şühûdî:	139
Şükûfî:	253

T

Tâbî'î (Mevlânâ Tâbî'î):	321
---------------------------------	-----

U

'Ubeydî:	93, 97
'Ulvî (Derzî-zâde):	99, 102, 259, 260, 287, 292, 323, 332

Ü

Ümîdî Ahmed Çelebi:	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 48, 50, 51,
----------------------------	---

52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59,
60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67,
68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75,
76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83,
84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92,
263

V

Vâlî (Çelebi): 335, 336, 337
Vusûlî: 167, 180

Y

Yahyâ (Taşlıcalı): 333, 338

Z

Zamîrî: 182
Zârî: 176
Zâtî: 94 (257), 107, 303
Zihnî: 227, 317
Ziyâ'î/ Ziyâyî Çelebi: 233, 234

DİĞER: 204, 293, 297, 355

III. İNDEKS

III.1. Özel Adlar İndeksi

A

- ‘Abdullāh Mervārīd: 69a: 346/6a
- Āb-ı Hayvān: 22a: 104/III/3b, 28b: 139/4b, 57a: 283/1b, 57b:
286/4b
- ‘Acem: 31a: 147^{başlık}, 51a: 349/7b, 62b: 317/5b, 63a: 319^{başlık}
- Ādem: 31b: 150/1b
- Akdeñiz: 66a: 334/2b
- Akkirmānī: 47b: 229/5b
- ‘Alī: 24b:116/4b, 61b: 306/5b, 61b: 307/5b
- Āl-i ‘Osmān: 27b: 134/1b
- Allāh: 22b: 105/1a, 37a: 174/3b, 50b: 247/1b, 72b:
355/63b, 74a: 356/V/4a
- ‘Ankā: 1b: 1/10a, 22b: 106/1b, 62b: 317/2a
- Aras: 11a: 44/4b, 11a: 45/1a
- ‘Arab: 4b: 8/4b, 51a: 249/10b, 62b: 317/5b
- ‘Azrā: 22a: 104/IV/3a

B

- Bedaḥşān: 15b: 71/2b, 44b: 213/4b, 60a: 298/4a
- Bercīs: 59a: 295/10b, 59a: 295/13b, 66b: 336/1b
- Bihzād: 5b: 14/3b
- Bīsütūn: 5b: 14/1a, 8b: 30/4a, 15a: 68/1a, 33b: 159/5b

Buḳrāt: 1a giriş: nesir

Burāk: 49a: 237/4b

C

Cāmī: 23b: 111/6a, 47b: 239^{başlık}

Cām-ı Cem: 7b: 24/3a, 13a: 57/1a, 27a: 131/3b, 61b: 306/4b,
62b: 317/8b

Cem: 1b: 1/7b, 7b: 24/3a, 8b: 32/1b, 10a: 39/1a, 13a:
57/1a, 20b: 101/4a, 24a: 115/5a, 27a: 131/3b, 31b:
150/2b, 51a: 249/4b, 60b: 302/I/7a-II/7a-III/7a-
IV/8a-V/7a

Cem-şīd: 60a: 298/1b

Ceyhūn: 74b: 356/III/2a

Cibrīl: 20b: 101/2b

Ç

Çāçī: 19b: 94/6b, 52b: 257/6b

Çeşme-yi Ḥayvān: 8b: 30/1b, 60b: 302/II/4b, 74b: 358/II/5b

Çīn: 4a: 5/5a, 16b: 76/3b, 25a: 119/2a, 25b: 122/1b,
33a: 156/7b, 66a: 335/4a

D

Dārā: 24a: 115/5a, 25b: 124/3b, 60b: 302/IV/1a

Deyr-i Meryem: 18b: 90/2a

E

Efrāsiyāb:	43b: 209/2b, 51a: 249/8b
Ehrīmen:	74a: 357/III/1b
Erjeng:	24a: 115/3a
Es‘ad Çelebi:	66b: 337 ^{başlık}
Eyāz:	22a: 104/IV/2b
Eyyüb:	46a: 223/10a
Eyyüb-ı Enşārī:	29b: 141/IV/1b

F

Ferhād:	5b: 14/1b, 22a: 104/IV/2a, 23a: 108/4a, 24b: 120/3b, 33b: 159/5a, 45b: 222/3a, 56b: 281/3a, 61b: 307/4a, 61b: 307/6b
Ferhār:	22a: 104/V/3a
Firdevs:	53a: 261/4b, 53a: 261/5b, 53a: 262/1b

G

Genc-i Bād-āver:	7a: 21/3b
Gülistān:	58b: 291/4b
Gülşenī:	50b: 245/5a
Güstehem:	51a: 249/8b

H

Ḥabeş:	33a: 157/5b
Ḥabībullah:	49a: 237/4a
Ḥakīm Bukrāt:	1a ^{giriş: nesir}
Ḥaleb:	59a:295 ^{derkenar}

Ḥallāk :	28b:140/I/3a-II/3a-III/3a-IV/3a-V/3a, 50b: 244/3a
Ḥalvetī :	43a: 208/3a
Ḥarameyn :	71a: 355/2a
Hārūt u Mārūt :	33a: 158/4a
Ḥassān (-ı ‘Arab) :	45b: 222/5b, 51a: 249/10b
Ḥayder :	49b: 240/4b
Ḥitā :	18a: 85/4b, 56a: 278/6b
Ḥıẓr :	42b: 205/4a, 47b: 230/3a, 54b: 269/3b
Ḥıẓr u Mūsā :	54b: 269/3b
Hindū :	1b: 1/5a, 2a: 1/30a, 4a: 6/4a, 16b: 76/3b, 21a: 102/V/1b, 31a: 147/2b, 32a: 152/6b ^{derkenar} , 33a: 156/7a, 33a: 157/5b, 33a: 158/5b, 46b: 226/2b
Ḥiṣār :	42b: 203/2b
Ḥoten :	8b: 31/2a, 9b: 36/2b, 38b: 183/3b, 63b: 324/2a
Ḥūṣeng :	1b: 1/7a
Hümā :	1b: 1/10a, 8a: 28/6b, 9b: 35/5a, 21b: 104/II/2b, 43a: 207/7a, 66a: 335/1a
İ	
İhlāş (Sûresi):	11b: 48/4b
İrem (Bāğ-ı):	31a: 146/5b, 51a: 249/3b, 61a: 304/1b, 62b: 317/2b
‘İsī/ İsā :	22b: 106/2a-106/4b, 46a: 223/4b, 26b: 129/3a, 27b: 134/5b, 33b: 160/2a
İsfendiyār :	51a: 249/8b
İskender/Skender :	60b: 302/II-4b, 16a: 75/7b, 74b: 358/5b

İslām: 71a: 355/8b, 71b: 355/23b, 72a: 355/39b

K

Ka'be: 3b: 2/1a, 6a: 15/5a, 8a: 28/4a, 13a: 56/1a, 15a: 67/1b, 15b: 72/3b, 19b: 93/2, 26b: 129/2b, 47b: 228/3a, 47b: 228/3b, 47b: 228/4a, 49b: 241/1b, 52a: 255/4a, 54b: 269/2a, 54b: 269/5a, 69b: 247/3b, 70b: 354/4b, 71a: 355/2a

Ḳahramān : 1b: 1/7a, 2b: 1/33b

Ḳadrī Ḳelebi : 59a: 295^{derkenar}

Ḳāf (Dağı): 22b: 106/1b, 24a: 113/4a

Ḳays : 11a: 46/1a, 17b: 82/6b, 23a: 108/4a, 39a: 186/4a, 69b: 307/4a

Kelīm : 50b: 145/2b

Ken'ān : 40a: 191/2b

Kevşer (Āb-ı) : 51a: 249/3b, 57a: 283/4a

Key-Ḳusrev : 1b: 1/7b, 62b: 317/5a

Key-Ḳubād : 2b: 1/33a

Kirmānī : 47b: 229/1b

Ḳur'ān : 19a: 91/1b, 44b: 215/2b, 44b: 216/1a, 48a: 239/1b

L

Leyletü'l-Berāt : 60a: 298/13a

Leylī/ Leylā : 12b: 54/3a, 16a: 74/1a, 18b: 89/1b, 24a: 115/4a, 26b: 129/4a, 26b: 130/2b, 55a: 171/4a, 67b: 339/1a

M

Maḥmūd :	22a: 104/IV/2b
Mānī :	24a: 115/3b, 47b: 229/2b
Memleket-i ‘Oṣmānī:	51b: 250/2b
Mervārīd :	69a: 346/6a
Mesīḥā :	44a: 212/6a, 53a: 261/3b
Mıṣr :	14b: :65/4, 29b: 141/III/5b, 40a: 191/2a, 57b: 286/2a, 62b: 318/2a
Muḥammed Çelebi:	66b: 336 ^{başlık}
Murād (III. Murād):	37a: 173/6a, 37b: 178/7a, 38a: 179/5b, 180/6a, 71a: 355/12b
Murtażā Ḥan :	47b: 229/1a
Mūsā :	54b: 269/3b
Muṣlı :	42b: 203/6a
Muṣtafevī :	71a: 255/3b
Müntehā (Sidre-yi):	13b: 61/2a
Mecnūn:	12b: 54/3b, 16a: 74/1b, 20b: 101/1b, 22a: 104/IV/1b, 23b: 111/2b, 23b: 113/1a, 24a: 115/4a, 24b: 117/3b, 24b: 118/1b, 26b: 129/4b, 26b: 130/2a, 32a: 152/7a ^{derkenar} , 45b: 222/3a, 55a: 271/4a, 67b: 339/1a
Müşteri :	1b: 1/6a
N	
Necef :	27b: 134/3a
Nevāyī (‘Alī-Şīr) :	23b: 111/6a
Nigāristān-ı Mānī :	24a: 115/3b

Nîl : 11a: 44/4b, 40b: 194/2b

Nūḥ : 25b: 123/2b

Nūşirevān : 2a: 1/28b

O

‘Osmān : 44b: 216/1b, 54b: 269/2b

P

Pîl-ten (Rüstem-i) : 51a: 249/8b

R

Rūm : 4b: 8/4b, 60a: 298/3a

Rüstem : 16b: 75/3a, 43b: 209/2b, 51a: 249/8b, 59a:
295/16b, 60b*: 302/I/7a-II/7a-III/7a-IV/8a-V/7a,
64b: 332/5a, 65a: 332/27a

Rüstem Pāşā : 57b: 288^{başlık}

S

Saḥbān : 51a: 249/10b

Şamed : 62b: 317/3a

Selîm (II. Selîm) : 1b: 1/8b, 51a: 249/6a, 62b: 317/6b, 64b: 332^{başlık},
64b: 332/11b, 71a: 355/12b

Selmān (-i ‘Acem): 45b: 222/5b, 46b: 224/9b, 51a: 249/10b

Semerḳand : 56a: 278/6b

Şifāhān (Işfahān): 14a: 63/5b, 30a: 141/V/3a

Sidre (-yi Müntehā): 3b: 2/3a, 13b: 61/2b, 44a: 212/2a, 63b: 324/2b

Sīmurǧ : 23a: 109/5b, 24a: 113/4a
Su'ūdī Efendi : 59a: 295^{derkenar}
Süleymān : 1b: 1/8a, 60b: 302/II/5a, 62b: 317/6b, 68b: 343/4a
Süleymānī : 29b: 141/III/1a

Ş

Şām : 57b: 263/2a
Şeytān : 48a: 227/IV/3, 48b: 234/3a, 58b: 291/5b
Şīrīn : 5b: 14/1b, 33a: 156/6a, 33b: 159/5a. 56b: 181/3a
Şu'ayb : 27b: 134/5b

T

Ṭāvūs : 44a: 212/2a, 46b: 224/8a, 58b: 292/1b, 63b: 324/2b
Tatar : 9a: 34/2b, 32a: 151/4b
Tūr ü Kemān : 65a[†]: 332^{başlık}, 65b: 332/33b
Tozqoparan : 65a[†]: 332/2b
Ṭūbā : 3b: 2/3b, 13b: 61/2b, 22b: 106/2b, 49a: 238/2a,
51a: 249/3a, 52a: 253/2b, 53a: 261/5b

U

'Uṭārid : 1b: 1/6a, 2b: 1/39a, 18b: 87/5b
Uçmağ : 62a: 316/3a

Ü

Üsküb : 51b: 250/7a

V

Vakḳāş : 65b: 332/27b

Vaşşāf : 51b: 251/5a, 69a:346/6b

Vāmīk : 22a: 104/IV/3a

Y

Ya'ḳūb : 40a: 191/2b

Yemen : 48a: 232/3b

Yezīd : 24b: 116/4b

Yūsūf : 5b: 13/3a, 16a: 74/2a, 27b: 134/5a, 28a: 136/1b,
29b: 141/III/5b, 40a: 191/2a, 40b: 195/2b, 41a:
196/2a, 41b: 198/2b, 62b: 318/1a, 62b: 315/2a,
62b: 315/3a

Z

Zāl : 16b: 75/3b, 59a: 295/16b, 70b: 354/2b

Zemzem : 54b: 269/2a

Zeliḥā (Züleyhā) : 28a: 136/1b, 62b: 318/3b

Zülfikār : 47b: 229/1b, 49b: 239/3a, 49b: 240/4b

Zuḥal : 59a: 295/13b

III.2. Mecmûanın Arûz İndeksi

Dâ'ire-yi Mu'telif (272 şiir)

Bahr-ı Remel (163 şiir)

3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün (87 şiir)

gazel (77 şiir): 3, 4, 18, 20, 31, 46, 53, 66, 73, 94, 100, 101, 106, 110, 111, 116, 126, 128, 129, 136, 137, 138, 143, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 240, 248, 254, 255, 256, 257, 258, 261, 262, 264, 265, 268, 269, 270, 282, 283, 284, 286, 288, 289, 290, 327, 328, 331, 339, 340, 347

kaside (1 şiir): 1

murabba (2 şiir): 103, 338

terci-i bend (1 şiir): 104

kıt'a (2 şiir): 296, 336

müseddes (1 şiir): 341

müfred (3 şiir): 297, 309, 312

2x (fâ'ilâtün) fâ'ilün (3 şiir)

gazel (3 şiir): 30, 50, 52

3x (fe'ilâtün) fe'ilün (67 şiir)

gazel (56 şiir): 2,8, 12, 16, 23, 40, 55, 58, 60, 61, 67, 70, 71, 74, 80, 83, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 96, 124, 170, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 217, 218, 219, 233, 234, 239, 241, 250, 259, 271, 273, 304, 305, 316, 318, 323, 324, 326, 330, 334, 343, 346

kaside (2 şiir): 295, 332

müfred (5 şiir): 300, 310, 311, 313, 321

kıt'a (2 şiir): 335, 337

terci-i bend (1 şiir): 356

murabba (1 şiir): 102

2x (fe'ilâtün) fe'ilün (6 şiir)

gazel (4 şiir): 11, 44, 48, 49

mesnevi (1 şiir): 355

matla (1 şiir): 294

Bahr-i Hezec (104 şiir)

4x (mefâ'ilün) (79 şiir)

gazel (75 şiir): 10, 19, 24, 35, 47, 68, 78, 82, 84, 90, 93, 97, 98, 99, 113, 115, 125, 127, 130, 131, 132, 133, 139, 146, 153, 154, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 207, 208, 209, 210, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 229, 235, 236, 237, 238, 251, 252, 253, 260, 263, 267, 272, 274, 275, 276, 285, 287, 301, 303, 342, 344, 351, 353, 354

terci-i bend (1 şiir): 141

matla(1 şiir): 320

müfred (1 şiir): 308

müseddes (1 şiir): 333

2x (mefâ'ilün) fe'ülün (4 şiir)

gazel (3 şiir): 14, 95, 230

matla (1 şiir): 247

mef'ülü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün (20 şiir)

gazel (18 şiir): 25, 36, 56, 57, 77, 79, 89, 135, 228, 277, 278, 279, 280, 281, 306, 307, 315, 350,

tesdis (1 şiir): 140

müsemmen (1 şiir): 357

2x (mef'ülü mefâ'ilün) (1 şiir)

terci-i bend (1 şiir): 302

Bahr-i Recez (5 şiir)

4x (müstef'ilün) (2 şiir)

gazel (2 şiir): 249,317

2x (müfte'ilün mefâ'ilün) (3 şiir)

gazel (2 şiir): 242, 345

müfred (1 şiir): 319

Dâ'ire-yi Muhtelif (71 şiir)

Bahr-ı Muzârî (68 şiir)

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün (55 şiir)

gazel (51 şiir): 13, 15, 17, 22, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 37, 38, 41, 42, 43, 45, 54, 59, 63, 64, 65, 72, 75, 81, 107, 108, 109, 112, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 144, 155, 226, 291, 292, 314,325, 232, 243, 244, 245, 246, 348, 349, 352

kaside (1 şiir): 298

terci-i bend (1 şiir): 358

müfred (1 şiir): 293

tahmis (1 şiir): 227

2x (mef'ûlü fâ'ilâtün) (13 şiir)

gazel (13 şiir):172, 173, 174, 175, 176, 177, 178,
179, 180, 181, 182, 183, 266

Bahr-i Müctess (3 şiir)

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün (3 şiir)

gazel (2 şiir): 51, 134

müfred (1 şiir): 299

Dâ'ire-yi Müctelibe (15 şiir)

Bahr-ı Hafîf (14 şiir)

fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün (14 şiir)

gazel (13 şiir): 5, 6, 7, 9, 21, 39, 62, 69, 123, 142,
145, 231, 329

müfred (1 şiir): 322

Bahr-i Müttekârib (1 şiir)

3x (fe'ûlün) fe'ûl (1 şiir)

gazel (1 şiir): 76

IV. TABLOLAR

IV.1. Zemin Şiir/Nazîre Şiir Tablosu				
Zemin / Nazîre Şiir	Şair	Şiirin Matlaı		Şiir Nu.
Zemin Şiir	Nevâî	Şehr bir ay furkatıdın beytü'l-aḥzāndur maña Bir gül-i ra'nā gamıdın bāğ zindāndur maña		GRS. 15/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî	Sīnede peykān-ı tīrūñ ḡonçe-yi güldür baña Cā-be-cā ṭurrañ nişānı şāḡ-ı sūnbüldür baña		3/1
Zemin Şiir	Bākî	'Arızuñ āb-ı nābdur gūyā Zeḡanuñ bir ḡabābdur gūyā		G.14/1
		VEZİN	fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün	
Nazîre	Ümîdî	Leb-i la'lüñ şarābdur gūyā Dür-i dendān ḡabābdur gūyā		5/1
Zemin Şiir	Nevâî	Miniñ mecnūnluḡumḡa 'ıṣḡ u sevdā ger irür bā'is Velīkin bu ikige bir perī-peyker irür bā'is		BV. 90/1
		VEZİN	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	
Nazîre	Bākî	Gözüm yaşına ol la'l-i leb-i sīr-āb olur bā'is Dem-ā-dem ḡana ēy sākî şarāb-ı nāb olur bā'is		10/1
Zemin Şiir	Bākî	Pür olup devr édicek meclis-i mestānı ḡadeḡ Çarḡ olur ḡalka-yı rindān meh-i tābānı ḡadeḡ		G.32/1
		VEZİN	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	
Nazîre	Ümîdî	Devr édüp meclisi biñ nāz ile rindāne ḡadeḡ Sākıyā döndi bugün ḡaylıce yārāna ḡadeḡ		12/1
Zemin Şiir	Şeyḡhî	Cān boynına bıraḡalı zülfüñ kemendi bend Dīvāne ḡönlüme eṣer étmedi nuş u pend		G. XVIII/1

		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Şayd [étدی] göñlümi yine bir ƣurrası kemend Zülf-i siyâhın étدی anuñ gerdenine bend	17/1
Zemin Şiir	Hâfi-yi Edirnevî		Nesîm-i şubĥ-dem zülfüñ kaçan depretse cān ditrer Ne cān kim tende reşkinden ser-ā-ser üstuĥ'ân ditrer	PBM. 2210/1
		VEZİN	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Felekde şarşar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer Dem-i bād-ı şabādan güyiyā berg-i ĥazān ditrer	19/1
Zemin Şiir	Bākî		Şalınan küyında ol serv-i semen-sîmā mıdur Gülşen-i cennetde şāĥ-ı Sidre vü Ƣübā mıdur	G.120/1
		VEZİN	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Ağzuñ éy gonçe-dehen cām-ı mey-i ĥamrā mıdur Düşmiş ol cāma lebüñ berg-i gül-i ra'nā mıdur	20/1
Zemin Şiir	Aĥmed Paşa		Gözüñ egerçi 'ayn-ı 'anādan ĥaber vērür La'lüñ bu derd-mende devādan ĥaber vērür	CMN. 549/1, 550/1
			Şîrîn lebüñ ki söyleye cāndan ĥaber vērür Nāzüklük ile rāz-ı nihāndan ĥaber vērür	
		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Şanmañ ki ĥaĥı la'line yāruñ keder vērür Teng-i nebāta pāy-ı meges ne zarar vērür	22/1
Zemin Şiir	Aĥmed Paşa		Ėamze-yi reh-zeni kim tîĥini 'uryān götürür Ger emān vērmez ise gövdeleri ĥan götürür	G. 68/1
		VeZin	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Şanmañ ol şüĥ-ı dil-ārāyı ki kākül götürür Şeh-levendāne taĥup başına sünbül götürür	23/1
Zemin Şiir	Bākî		Küyuñ gedāsı oldı dil-i mübtelāyı gör Sevdā-yı mülk ü salĥanat eyler gedāyı gör	G.129/1

		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Sevdâ-yı 'ışk eder bu dil-i bî-nevâyı gör Billâhi kaçd-ı salţanat eder gedâyı gör	28/1
Zemin Şiir	Bâkî		Hâr-ı ğamda 'andelîb eyler figân u zârlar Ğonçelerle şalınur şahn-ı çemende hûrlar	G. 85/1
		VEZİN	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Dil n'ola zülfünde eylerse figân u zârlar Ğeceler çok nâleye âġâz eder bîmârlar	31/1
Zemin Şiir	Bâkî		Farğ-ı felekde zâhir olup tâc-ı zer-nigâr Üsküflerin minârelerüñ kapdı rûzigâr	G.160/1
		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Açduğça yara sîneme ol tiġ-i zer-nigâr Bir pâre hazz édüp açılır kalb-i ġam-ġüsâr	33/1
Zemin Şiir	Bâkî		Ruġun 'aksiyle şahn-ı dîde bâġ u gül-sitânumdur Nihâl-i ser-bülendüñ haylîden hâţır-nişânumdur	G.128/1
		VEZİN	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Belâ bezminde cānâ cām çeşm-i hûn-feşânumdur Ğayâl-i la'l-i mey-ġünüñ şarâb-ı ergavânumdur	35/1
Zemin Şiir	Bâkî		Ğadduñ katında kâmet-i şimşâd pest olur Zülfüñ yanında revnağ-ı 'anber şikest olur	G.97/1
		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		La'lüñ yanında cür'a-yı peymâne pest olur Devr-i lebüñde revnağ-ı sâġar şikest olur	38/1
Zemin Şiir	Nevâyî		Bizge cihân bâġıdın ol serv-i gül-endâm yiter Ol çü yiter sâye-yi serv ü mey-i gül-fâm yiter	NDŞ.177/ 1
Nazîre	Ümîdî		Tâc-ı Cem sâġar-ı şarâb yéter Câ-be-câ la'l aña ġabâb yéter	39/1
Zemin Şiir	Bâkî		Fermân-ı 'ışka cân ile var inġiyâdumuz Ğükm-i kaçâyâ zerre kaçdar yok 'inâdumuz	G.192 /1

		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Mihrüñle varur ise yêle hāk-sārumuz Zerrāt gibi rakşa gire her ğubārumuz	43/1
Zemin Şiir	Şeyhî		Ëy kemāl-i ğudretüñ nefhinde 'ālem bir nefes V'ëy celāl-'izzetüñ baħrında dünyā keff-i ğas	CMN. 1041/1
		VEZİN	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Gözden revān olalı yaşum nitekim Aras Eṭrāfın aldı her müje mānend-i ğār u ğas	45/1
		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Zemin Şiir	Bākî		Göñül dāğ-ı ğamuñla sīnede bir şem' uyandurmuş Çerāğı- 'ışķa bir ğarrā kızıl altun yandurmuş	G.219/1
		VEZİN	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Gözüm yaşın ğayāl-i ruħları ķana boyandurmuş Bahār-ı ğüsni cüy-ı eşķi başından bulandurmuş	47/1
Zemin Şiir	Nevāyî		Çıķsa cānım 'ayb kıлма cism-i bīmārımğa baķ Küyse cānım ğayret itme nāle-yi zārımğa baķ	GRS.328/1
		VEZİN	fā'ilätün fā'ilätün fā'ilätün fā'ilün	
Nazîre	Ümîdî		Dest-i sīmīninde sākīnün mey-i ğamrāya baķ Bir nihāl üzre açılmış ğonçe-yi ra'nāya baķ	53/1
Zemin Şiir	Cem Sa'disi		Ħüsñüñ ğülü kitābı açılmış varaķ varaķ Cān bülbülü şabādan oķurdı sebaķ sebaķ	CMN. 1163/1
		VEZİN	mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün	
Zemin Şiir	Cezeri-zāde		Açılmış idi defter-i ğül-şen varaķ varaķ Dil muşğaf-ı cemālün oķurken sebaķ sebaķ	PBM./395 4
Nazîre	Ümîdî		Ādāb-ı 'ışķı yazdı ğül-istān varaķ varaķ Eṭfāl-i bülbül eyledi ezber sebaķ sebaķ	54/1
Zemin Şiir	Bākî		Ġeceler kākül-i sevdası ile dil-dāruñ Ħadd-i pāyānı mı vae dūr u dirāz efķāruñ	G.276/1
		VEZİN	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün	

Nazîre	Ümîdî	Âl ile öpdügi için lebini cânānuñ Kanıni içmelidür cām-ı mey-i hamrānuñ	61/1
Zemin Şiir	Bākî	Gönder efendi sîneme tîr-i belālaruñ Olsun siper belālaruña mübtelālaruñ	G.262/1
		VEZİN	
Nazîre	Ümîdî	Artarsa āh u zārı n'ola mübtelālaruñ Eksük degül cefāları çün dil-rubālaruñ	63/1
Zemin Şiir	Necātî Beg	Ṭurup çemende ey gül ü ey serv muttaşıl Ruhsār u kıdd-i yāra ʔolaşma ezül kesil	G.338/1
		VEZİN	
Nazîre	Ümîdî	Devr-i gül érdi gül gibi gül-zāra var açıl Şeb-nem-mişāl bezm-i bahāra dökil şaçıl	64/1
Zemin Şiir?	Necātî Beg	Hakkā budur ki şahn-ı cihān kem konaş degül İllā ki 'ömr kıfilesi oturaş degül	G.335/1
		VEZİN	
Nazîre	Ümîdî	Cānlar fidā kılar saña 'āşık seri degül Da'vā-yı 'ışık ehl-i dile ser-serī degül	65/1
Zemin Şiir	Bākî	Muhabbet baırıdur āhum yelinden mevc urur yaşum Melāmet mülkidür ser aña lengerdür iki kaşum	G.322/1
		VEZİN	
Nazîre	Ümîdî	Diyār-ı gamda kūh-ı Bīsütün-ı 'ışık-durur başum Nişān-ı tîşe-yi mihr ü muhabbetdür iki kaşum	68/1
Zemin Şiir	Bākî	Nev-bahār oldı gelün 'azm-ı gül-istān edelüm Açalum gonca-yı kılbı gül-i hāndān edelüm	G.323/1
		VEZİN	
Nazîre	Ümîdî	Devr-i gül érdi yine 'azm-ı gül-istān edelüm Biz de bülbül gibi bir güşeden efgān edelüm	71/1

Zemin Şiir	Necātī	Alınupdur lāle rengi ol gül-i sīr-ābdan Kuruyupdur la'l anı ol iki 'unnābdan		G. 383/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazīre	Ümīdī	Ehl-i 'ıŝkuñ na'rası cām-ı ŝarāb-ı nābdan Bülbülün āvāzesi berg-i gül-i sīr-ābdan		73/1
Zemin Şiir	Nevāyī	Gönlümi sevdā-yı zülfiñle perīŝān isterem Sebzegin ser-sebz ü gül-bergini andān isterem		NDş. 428/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazīre	Ümīdī	Bir aşları kemān müjesi ançer isterin Ya'nī yolında ölmege bir dil-ber isterin		75/1
		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün		
Zemin Şiir	Ahmedī	Benüñün dānesi müŝ ü ŝaçuñun dāmi 'anberden alāŝ ola mı murğ-ı dil 'aceb bu bend ü çenberden		G.486/1
		VEZİN	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilü	
Nazīre	Ümīdī	Bugün meclisde sākī sāgar almaç dest-i dil-berden Hemān bir gül oparmaç gibidür ŝā-ı gül-i terden		78/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	Tıtalum mihri görem āmet-i dil-ber yerine Beni kem egleme ol zülf-i mu'anber yerine		G.511/1
		VEZİN	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	
Nazīre	Ümīdī	Dāğ-ı gam dilde biter berg-i gül-i ter yerine Sīnede her bir elif ŝā-ı şanavber yerine		86/1
Zemin Şiir	Melīī	Uyarur çesmün fitne 'āb içinde ŝaçuñ cān ile pīç ü tāb içinde		CMN.208 5/1
		VEZİN	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	
Nazīre	Ümīdī	Yer etdi ayāl-ı ser-i zülfün dil içinde Leylā'yı ayāl etdi gören mamil içinde		89/1
Zemin Şiir	Necātī Beg	'Arızuñ āyet-i üsn ü açuñ i'rāb gibi Yanağun nūr-ı Nebī beñlerün aŝāb gibi		G.614/1
		VEZİN	fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün	

Zemin Şiir	Ahmed Pâşâ	Nice bir inledesin derd ile dülâb gibi Nice bir aqıdasın eşkümi seyl-âb gibi		G.335
		VEZİN	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	
Nazîre	Ümidî	İñlerüm çarha girüp derd ile dülâb gibi Şerhalar kan aqıdur sînede mîzâb gibi		92/1
Zemin Şiir	Nevâyî	Tîre kılmış tün kibi âfâknı âhım miniñ Tâ işittim kim kıılır şebgerdliğ mâhım miniñ		NDŞ. 349/1
		VEZİN	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	
Nazîre	Zâtî	Şâh-ı 'ışkam dūd-ı âhum sâye-bânumdur benüm Eşk-i çeşmüm leşkerüm taqlum figânımdur benüm		94-257/1
Nazîre	Fazlî	Şâh-ı 'ışkam bu müşebbek çarhı otağımdur benüm Mihir ile meh altun üsküflü şolağımdur benüm		258/1
Zemin Şiir	Bâkî	Getürür başuma ferdâlara günyâ gamını Nice 'âkıldür [o] kim çekmeye ferdâ gamını		G.506/1
		VEZİN	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	
Nazîre	Rûhî	Aynuña alma dilâ zerrece dünyâ gamını 'Âkil oldur kim bugün çekmeye ferdâ gamını		96/1
Zemin Şiir	'Aşkî-yi Selef	Yüri hey 'ahde turmaz bir büt-i şeker-şikensin sen Beni 'ışk ile rüsvây eyleyen 'âlemde sensin sen		PBM.5471/1
		VEZİN	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	
Nazîre	Sırrî	Şehâ çeşm ü çerâğ-ı 'âlem ü nür-ı başarsın sen Nazîruñ görmedüm bir merdüm-i şâhib-nazarsın sen		98/1
Nazîre	Meylî	Dem-â-dem kanlu yaşı dîde-yi terden dökersin sen Muhaşşıl dil degülsin ey gönül hün-ı cigersin sen		354/1
Zemin Şiir	Zihnî	'İşk bir gencinedür gönlüm anuñ vîrânesi Derd bir cām-ı ilâhî'dür benem pervânesi		PBM.7723/1
		VEZİN	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	
Nazîre	Rahmî	Toludur 'ışkuñ şarâbından felek hum-hânesi Nüş edüp Mecnün ile olduğ anuñ mestânesi		101/1

Zemin Şiir	Necātî Beg	Eşer étmez n'edelüm âh-ı seher-gâh saña Meger inşâf vère düstum Allâh saña		G.2/1
		VEZİN	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	
Nazîre	Hayâlî	Bu leţâfet ki 'aţâ eylemiş Allâh saña Mihir çutsa yaraşur hîdmet için mâh saña		105/1
Zemin Şiir	Sehâbî	Cennet-i küy-ı kanâ'at olalı me'vâ baña Oldı hâr-istân-ı miḥnet gül-şen-i dünyâ baña		PBM. 294/1
		VEZİN	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	
Nazîre	Hayâlî	Hün-ı ciger olalı mey-i dil-güşâ baña Geldi cihân elemeleri zevk u şafâ baña		107/1
Zemin Şiir	Tâîrî	Ş'ol dil-rubâ ki nâzük ola şîve-kâr ola Nâz u kirişme şan'at ola şîve kâr ola		PBM. 7162/1
		VEZİN	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	
Nazîre	Hayâlî	Bâğ-ı cihânda kârı kimüñ âh ü zâr ola Bir bülbül ise nâm-ı bülendi hezâr ola		109/1
Zemin Şiir	Uşulî	Ëy ki hüsnüñ hûb çeşmüñ hûb cismüñ cümle hûb Nâm-ı pâküñ elh-i diller içre maḥbûbü'l-kulûb		G.6/1
		VEZİN	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	
Nazîre	Hayâlî	Ëy kaşuñ pek yâ çeküp atmağda sehm-endâz-ı hûb Tîr-i gamuñ ehl-i derd içinde maḥbûbü'l-kulûb		110/1
Zemin Şiir	Nesîmî	Çün meni bezm-i ezelden eyledi ol yâr mest Ol cihetden görünür bu çeşmüme deyyâr mest		CMN. 127/1
		VEZİN	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	
Nazîre	Hayâlî	Gerçi mey içmekden oldı bezmde huşyâr mest Şevk-ı la'l-i yâr éder lîkin beni her bâr mest		111/1
Zemin Şiir	Nevâî	Maña eger dige siz cân-bile cihândın kiç Kiçey velîk munı dimeñ ki andın kiç		FDK. 101/1
		VEZİN	Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	

Nazîre	Hayâlî	Dilâ Mecnûn-şifat ‘uryân-ı ‘ışk ol pîrehenden geç Belâ meydânınıñ gerçek şehîdiyseñ kefenden geç	113/1
		mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	
Nazîre	Fevrî	Tecerrüd ihtiyâr ét miñnet-i tâc [u] kabâdan geç Şoyın abdâl-ı ‘ışk ol sıklet-i şâl u ‘abâdan geç	237/1
Nazîre	Necâtî	Gel ey dil-ber kerem eyle raķib-i pür-fitenden geç Beni anuñla bir görme ya andan geç ya benden geç	238/1
Zemin Şiir	Necâtî Beg	Devr-i ruñuñda ‘âşık şun la‘l-i nâblar Gül mevsiminde içilür ince şarâblar	G.105/1
		VEZİN mef’ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün	
Nazîre	Hayâlî	Mest étدی halk-ı ‘âlemi o la‘l-i nâblar Devr-i lebüñde ayağa düşdi şarâblar	117/1
Zemin Şiir	Ahmed Pâşâ	Bu gönüm şehrine düşdi gözümde nâ-gehân âteş Yaşum saķķası ermezse tutar mülk-i cihân âteş	G. 127
		VEZİN mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	
Nazîre	Hayâlî	Egerçi görmez ey hür-ı behişt ehl-i cinân âteş Ruñuñdan gönlüme şaldı ‘izâruñ nâ-gehân âteş	125/1
Zemin Şiir	Âhî Çelebi	Nigârâ çeşm-i fettânüñ be-gâyet gamze-kâr ancak Cigerden tîr-i müjgânüñ geçüp cânâ kıyar ancak	PBM. 4057/1
		VEZİN mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	
Nazîre	Hayâlî	Şabânüñ hâtır-ı küyüñde yârüñ pür-gubâr ancak Benüm gibi o dañı bir perişân rüzigâr ancak	127/1
Zemin Şiir	Necâtî Beg	Sînesine germ olup baķduķça cânân koynına Toldurupdur dest-i kudret şanuram cân koynına	G.502/1
		VEZİN fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	
Nazîre	Hayâlî	Âyine her gün koyar dil-dârı tenhâ koynına Nâz ile Yûsuf girür güyâ Züleyhâ koynına	136/1
Zemin Şiir	Nizâmi Çelebi	Ger edersem kıdd ü ruhsârüñ yolında cân revân Bitiser sînemde sînem üzre serv u erğavân	PBM.5362 /1

		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Figâni		Câ-be-câ éy sîm-ten cismümde dâğ-ı hûn-feşân Aţlas-ı zerd üstine altun beneklüdür hemân	138/1
Zemin Şiir	Emrî Celebi		Hilâl ü hâme vü tûmâr u şem' u gönçe-yi zanbak Nice bir ola pençeñle düz olmaz elde beş barmak	PBM. 4094/1
		VEZİN	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	
Nazîre	Şühüdî		Kefi bir mihr-i 'âlem-tâba beñzer ol mehüñ el-Hak Şu'â'-ı nûrıdur destinde gûyâ o beş barmak	139/1
Zemin Şiir	?		"koymuş ad" redifli gazel	
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Niyâzî		Ol ki serve rûh vemiş kıadd-i dil-cû koymuş ad 'Arızuñı yâsemenden yâ şanup rû koymuş ad	147/1
Nazîre	Kabûlî		Ol ki mâha nûr u fer tevcîh édüp rû koymuş ad Nûrdan bir nûn peydâ kılmış ebrû koymuş ad	148/1
Nazîre	Sâ'î		Ol ki al evrâka bir gül resp édüp rû koymuş ad Müşg-i terden râ çeküp üstine ebrû koymuş ad	149/1
Nazîre	Sâ'î		Ol ki yokdan var eden bu kevni 'âlem koymuş ad Rûh vemiş bir avuç toprağa Âdem koymuş ad	150/1
Nazîre	Bezmî		Yâruñ ol kim şâh-ı bâlâsına bâzû koymuş ad 'Aşık âgûş edicek 'uzvına pehlû koymuş ad	151/1
Nazîre	Derviş Paşa		Ol ki bir gül-berg-i ter peydâ kılop rû koymuş ad Berg-i gül-fem müşg saçmış hatt-ı hõş-bû koymuş ad	152/1
Nazîre	?		La'le leb yâkût ağız dendâna lü'lü' koymuş ad Eylegêç bî-dâdluk âyînini hû koymuş ad	156/1
Nazîre	Reffî		Şafha-yı haddüñ güle teşbîh eden rû koymuş ad Sîmden bir serv düzmiş kıadd-i dil-cû koymuş ad	157/1
Nazîre	İlahî		Ol ki nûr-ı vechin izhâr eyleyüp rû koymuş ad Resp édüp harf-ı kelâmın hatt-ı dil-cû koymuş ad	158/1
Zemin Şiir	?		"geldi" redifli gazel	

		VEZİN	mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün	
Nazîre	Hüdayî		Şarâb-ı nâb ile gördüm o yâr-ı meh-liķâ geldi Meded gitsün keder âyîne-yi dilde şafâ geldi	153/1
Nazîre	Halîmî		Yaturken şâm-ı miḥnetde o yâr-i meh-liķâ geldi Yaḫılsun derd-i hicrân sîneden ey dil şafâ geldi	154/1
Zemin Şiir	Bâķî		Şem'-i ḫüsnüñdür vâren ḫalvet-serây-ı câna lem' Olımaz ol meclise ḫürşîd -i'âlem-tâb şem'	G.225/1
		VEZİN	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	
Nazîre	Sâ'î		Meclis-ârâ bir yaluñ yüzli cevândur şem'-i cem' Anı isterler yaḫup devr içre mihr ü mâḫ şem'	159/1
Nazîre	Bezmî		Ĝuşsa vü ĝam sînedede olsa dil [u] cānumla cem' Meş'al-i âḫ-ı ciger-süzumdur ol mecma'a şem'	160/1
Nazîre	Medḫî		Şâhid-i ma'nî gelüp cān ile dilde olsa cem' Lem'a-yı nūr-ı ezel olur o meclis içre şem'	161/1
Zemin Şiir?	Şeyḫî		Zâhide firdevs-i a'lâ ḫoş gelür Bize dîdâr-ı hüveydâ ḫoş gelür	CMN. 816/1
		VEZİN	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	
Zemin Şiir ?	Murâdî		Acıyup şabr êtdüğüm ol yâra ĝâyet ḫoş gelür Yâr elinden ger ola ol yâra ĝâyet ḫoş gelür	162/1
		VEZİN	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	
Nazîre	Bâķî		Zaḫm-ı sînem ol gözi mekkâra ĝâyet ḫoş gelür Yara açarsam revâdur yâra ĝâyet ḫoş gelür	163/1
Nazîre	Şenâ'î		Acınursam yaralarla yâra ĝâyet ḫoş gelür Acımaḫ raḫm êtmez ol ḫün-ḫ'âra ĝâyet ḫoş gelür	164/1
Nazîre	ḫilmî		Zaḫm-ı tîrûñ bu dil-i bîmâra ĝâyet ḫoş gelür Her ne kim senden gelür ben zâra ĝâyet ḫoş gelür	165/1
Nazîre	Fehmî		Câna tîrûñ ey gözi mekkâra ĝâyet ḫoş gelür Yaralar açsa ten-i efgâra ĝâyet ḫoş gelür	166/1

Nazîre	Vuşûlî	Baħr-i ‘ışka dil aķıtsam yāra ğāyet hōş gelür Cān ü dilden el yusam dil-dāra ğāyet hōş gelür	167/1
Nazîre	Aħmed	Şerbet-i la’lũñ dil-i bīmāra ğāyet hōş gelür Ëy řabībũm var ise bir řāre ğāyet hōş gelür	168/1
Nazîre	Meylî	İnķiyādı ‘aşıkuñ dil-dāra ğāyet hōş gelür Emrine rām olsa řul hũnkāra ğāyet hōş gelür	169/1
Nazîre	Şurbî	Nīze ile delse baġrum yāra ğāyet hōş gelür Bu dil-i mecrũħa hem ol yara ğāyet hōş gelür	171/1
Zemin şiir?	Bāķî	Pākīze-dil řafādur ruħsār-ı yāra dũşmiş Bir şatre şeb-nem olmiş bir lāle-zāra dũşmiş	D. 216/1
		VEZİN	
Zemin şiir?	Murādî	Āh ile řerħa řekdũm sīnemde yara dũşmiş Hũ’āb işe yāri bulmiş nā-geh o yāra dũşmiş	172/1
		VEZİN	
Nazîre	Hasan Çelebi	Hep dilleri bu ħalkũñ la’l-i nigāra dũşmiş Sevdā-yı zũlfe dũşmek ben bī-ķarāra dũşmiş	173/1
Nazîre	Hũdāyî	Gũller gibi leřāfet ruħsār-ı yāra dũşmiş Sũnbũl gibi řarāvet zũlf-i nigāra dũşmiş	174/1
Nazîre	‘Abdî	Bu baħr-ı ‘ışk iħinde ěller kenāra dũşmiş Eşkiyle cism-i zerdũm kũy-ı nigāra dũşmiş	175/1
Nazîre	Zārî	Pũr-dāġ-ı sīnem ũzre řerħa ki yara dũşmiş Bāġ iře serve beñzer kim lāle-zāra dũşmiş	176/1

Nazîre	Nâmî	Bâġ-ı cihānda göñlüm ruġsār-ı yāra düşmiş Bir atre jāle Şan kim zülf-i nigāra düşmiş	177/1
Nazîre	Ĥilmî	Bî-iġhtiyār göñlüm ruġsār-ı yāra düşmiş Germişi ile varmış pervāne nāra düşmiş	178/1
Nazîre	adri	Dîvāne dil ‘acebdür zülf-i nigāra düşmiş Sevdālara dōŐenmiş bir özge kāra düşmiş	179/1
Nazîre	VuŐulî	Şu gibi göñlüm amış kûy-ı nigāra düşmiş Bārān-ı eşk-i eŐmüm ol gül-‘izāra düşmiş	180/1
Nazîre	Meylî	‘Ömrüñ evā’ilinde ġusn ol ‘izāra düşmiş Güllerdeki arāvet evvel bahāra düşmiş	181/1
Nazîre	Żamiri	Bâġ-ı cihānda göñlüm zülf-i nigāra düşmiş Üftāde Şeb-nem-āsā bir gül-‘izāra düşmiş	182/1
Nazîre	Sûzî	Gül gibi ġusn ü behcet ruġsār-ı yāra düşmiş Bülbül gibi muġabbet cān-ı figāra düşmiş	183/1
Zemin Şiir?	Murādî	Oudum mekteb-i ‘iŐkuñda cānā bir kitāb adum Ki ya ‘nî ders-i ‘iŐ için ulu’l-elbāb[a bāb] adum	184/1
		VEZİN	
Nazîre	Ĥilmî	Cemāl-i muŐġafından Őanmañ ol māhuñ niāb adum Bula Őiġġat dēyü bu cān-ı bîmārum kitāb adum	185/1

Nazîre	Bezmi	Muşaffâ sîneñi vaşf eyleyüp cânla cevâb açdum Göñül levhin anuñla ey şeh-i ‘ālī-cenâb açdum	186/1
Nazîre	Sâfî	Kitâb-ı ‘ışk-ı dil-berden ne dem kim faşl u bâb açdum Cemâl-i şâhid-i esrâr-ı gaybîden niķâb açdum	187/1
Nazîre	Ķadrî	Tefe”ül eyledüm vech-i cemîlinden niķâb açdum Mübârek çihresin gördüm muşavver bir kitâb açdum	188/1
Nazîre	Meylî	Géce rüy-ı ‘arûs-ı nazmı keşf êtdüm niķâb açdum Taşarruf eyledüm ebkâr-ı ma’nâyı kitâb açdum	189/1
Nazîre	Fidâî	‘İzâruñ şafhasından dil-berâ şanma niķâb açdum Dil-i dîvânemüñ def’-i cününü’yçün kitâb açdum	190/1
Zemin Şiir?	Murâdî	Ne deñlü başa çıksa dūd-ı āhumdan bükâ artar Bir ‘âdetdür ser-i küh üzre ebr olduķça mâ artar	191/1
		VEZİN mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün	
Nazîre	Hîlmî	Ruħuñ gördükde cânâ eşk-i çeşm-i mübtelâ artar Nitekim cüylarda nev-bahâra ķarşu mâ artar	192/1
Nazîre	Nâmî	Yaşum seyl olduğın yoluñda olduķça bükâ artar Beni söyletme ey serv-i revānum mâ-cerâ artar	193/1
Nazîre	Meylî	Güzeller varıcak on dördine ħüsn ü behâ artar Nitekim bedr olunca mâhda nūr u ziyâ artar	194/1
Nazîre	Şabri	Bürüdet aramızdan gitse ol mehde şafâ artar Şitâ gitdükçe mihr-i ‘âlem-ārâda ziyâ artar	195/1
Nazîre	Hâtemî	Ṭolular içilüp mest olsa ‘âşıkda bükâ artar Belî bārân olan yerde éder ṭuğyân mâ artar	196/1

Nazîre	Ḳurbî	Ḥaṭ-ı rûy u 'izâruñ sil cemâlünden şafâ artar Nitekim şayḳal olsa jeng-i âyîne cilâ artar	197/1
Nazîre	Ḥuşûlî	'izâruñ 'arza ḳılsañ âh u zâr-ı mübtelâ artar Güli görse nevâ-yı bülbül-i nağme-serâ artar	198/1
Zemin Şiir?	Ahmed Pâşâ	Göreliden berü ol gönçe-dehânı severin Şaḳlayup 'ışḳuñı sînemde nihânî severin	G.222
	VEZİN	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	
Nazîre	Murâdî	'Âşîḳa luṭf ile raḥm edici yâri severin Ḥüsnine ḥalkı muvâfîḳça nigârı severin	199/1
	VEZİN	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	
Nazîre	?	Rûz u şeb 'âşîḳ olup âh ile zârı severin Nev-bahâr oldı yine şavt-ı hezârı severin	204/1
Nazîre	Ḥilmî	Nev-bahâr oldı yine geşt ü güzârı severin Gözi âhûlar ile şayd-ı şîkârı severin	200/1
Nazîre	Dervîş Pşaa	Mâ'ilüm 'arızına ḥaṭṭ-ı nigârı severin Seyr-i gül-zâr ü temâşâ-yı bahârı severin	201/1
Nazîre	Meylî	Ḥüblar içre şen olduḳça o yâri severin Devr-i gülden açılan tâze bahârı severin	202/1
Nazîre	Sipâhî	Sâḳî-yi gül-ruḥ ile bezm-i bahârı severin Ḥâşılı nûş-ı mey ü bûs [u] kenârı severin	203/1
Nazîre	Ḥuşûlî	Mâ'ilüm cünbiş ü eṭvârına yâri severin Ḥâşılı şimdi ben ol lâle-'izârı severin	205/1
Nazîre	Ḥuşûlî	Sâye-yi serv-i leb-i cûda bahârı severin Bu hevâlarda dilâ seyr-i kenârı severin	206/1
Zemin Şiir?	Murâdî	Firâḳuñdan ciḡer yandı eyâ dil-ber kebâb-âsâ İki gözden aḳar yaşum benüm cânum şarâb-âsâ	207/1
	VEZİN	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	

Nazîre	Sâ'î	Dil-i pür-ḥünümü alsañ ele cām-ı şarāb-āsā Temāşā eyleseñ bağrumdaki yaşı ḥabāb-āsā	208/1
Nazîre	Bezmî	Gözüm mānend-i cām-ı eşk-i memlûdur şarāb-āsā Görinür yaşum ol cām-ı şarāb üzre ḥabāb-āsā	209/1
Nazîre	Fidâ'î	O şāhuñ pāyine her kim ki yüz sürdi türāb-āsā êürse göklere başı yèridür āfitāb-āsā	210/1
Zemin Şiir	?	“gizlemiş” redifli gazel	
		VEZİN	
Nazîre	Sâ'î	'Ārız-ı rengīnin ol zülf-i perīşān gizlemiş Sünbül içre bāğ-bān şan verd-i ḥandān gizlemiş	211/1
Nazîre	Bezmî	Ḥançerüñ 'aksin kim éy meh çeşm-i giryān gizlemiş Şanki bir māhīdur anı baḥr-i 'ummān gizlemiş	212/1
Nazîre	Nāmî	Ḳanḳı 'āşık kim dilinde 'ışḳ-ı cānān gizlemiş Āferīn bir ḳaṭrede baḥr-ı firāvān gizlemiş	213/1
Nazîre	Ḥalīmî	Ḥoḳḳa-yı la'lüñ ki cānā dürr dendān gizlemiş Bir şadefdür güyiyā dürr-i firāvān gizlemiş	214/1
Nazîre	Meylî	Kākülünü zīr-i destārında cānān gizlemiş Ḥ'ācedür kim penbede misk-i firāvān gizlemiş	215/1
Nazîre	Şıdkî	Muşḥaf-ı vechüñde ḥaṭṭuñ sırr-ı Ḳur'ān gizlemiş Güyiyā ma'nā-yı naşşı ḥaṭṭ-ı 'Osmān gizlemiş	216/1
Zemin Şiir?	Murādî	N'eyledi n'etdi 'aceb dil o gözi āhūya Dökmege ḳanını ḳatlanmaz ol içüm şuya	217/1
		VEZİN	
Nazîre	Hüdāyî	Aḳdı göñlüm benüm ol serv-ḳad-i dil-cūya Dönse gird-āb-ı belāda n'ola eşküm cūya	218/1

Nazîre	Fidâî	Çeşmüñ üstinde bağan dër ol iki ebrüya Şanki ‘uqâb erişüp kondı ser-i âhüya	219/1
Zemin Şiir?	Murâdî	Ne hünîdür ki çeşmüñ kaçd eder bu cāna katlanmaz Müjeñ cellâdı hançerler çeker bir āna katlanmaz	221/1
		VEZİN	
Nazîre	Meylî	Göñül ‘ışkıyla söyler rāzını yārāna katlanmaz Kişi esrārını tîz fāş eder mestāne katlanmaz	220/1
Nazîre	Sâî	Éder hüsñüñ temāşasına dil bir āna katlanmaz Çıkar hecr ile cānum vuşlat-ı cānāna katlanmaz	222/1
Zemin Şiir	Hāfiz-ı Şirāzî	ز کوی یار میآید نسیم باد نوروزی از این باد ار مدد یابی چراغ دل بر افروزی	G. CDLI/1
		VEZİN	
Nazîre	Sâî	Bahār oldı açıldı gül-şenüñ lāleyle nev-rüzı Fiğāna başladı her güşenüñ murğ-ı nev-āmüzı	223/1
Nazîre	Hālimî	Bihāmdillāh şıdı ceş-i şitāyı aldı meydānı Kırup şahñ-ı çemende haymesin nev-rüz-ı sultānî	224/1
Zemin Şiir	Şihābî	Düzdi ‘aşıkları der-gāhına dil-ber şaf şaf Geldi maşşer yerine şanki ölenler şaf şaf	240/1
		VEZİN	
Zemin Şiir?	Bākî	Müje haylin dizer ol gamze-yi fettān şaf şaf Güyyā cenge turur nîze-güzārān şaf şaf	G.229/1
Nazîre	Sānî	Dédüm ol yüzde nedendür haţ-ı reyhān şaf şaf Dédi böyle yazılır āyet-i Kıur‘ān şaf şaf	239/1
Nazîre	Hāmdî	Reh-i küyuñda n’ola tursa raķībān şaf şaf Ka’be yolında biter hār-ı muğaylān şaf şaf	241/1

Zemin Şiir	?	“olan” redifli gazel		
		VEZİN	mef’ülü fā’ilätü mefā’ilü fā’ilün	
Nazîre	Semâ’î	Cevr eylemez muhibbine hergiz raḥîm olan Rencîde étmez âdemi ḳalbi selîm olan		244/1
Nazîre	Hâletî	Kûy-ı fenâda şıdḳ ile dâ’im muḳîm olan Râh-ı muḳabbet içre odur müstaḳîm olan		245/1
Zemin Şiir	Murâdî	Hudâ’ya şükr edersem n’ola her gâh Erişdi cismüme şıḫḫat çü nâ-gâh		MTN. s. 971
		VEZİN	mefā’ilün mefā’ilün fe’ülün	
Nazîre	Şîrâzî	Dédüm ebrûlaruñ egrîdür éy mâh Dédi ol serv-ḳad toḡrı bir Allâh		247/1
Zemin Şiir	Kemâl-i Zerd	Yıkılırdı âsumân eşk-i revânumdan benüm Ger sûtün étmeseler yer yer duḫânumdan benüm		PBM.4889/1
		VEZİN	fā’ilätün fā’ilätün fā’ilätün fā’ilün	
Nazîre	Faşîḫî	Çıḳmaḳ ister cân-ı pāküm cism-i zârumdan benüm Yeridür çarḫ-ı felek inlerse zârumdan benüm		248/1
Zemin Şiir	Kemâl Pâşâ-zâde	Bahâr erişdi bâḡuñ şevketi şâhânedür şimdi Mey ü maḫbûb ile gül şöḫbeti rindânedür şimdi		PBM. 7607/1
		VEZİN	mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün	
Nazîre	Hâşimî	Melâḫat mülkine sulṫân olan beg-zâdedür şimdi Cihâni ḳul eden ol ḳâmeti âzâdedür şimdi		251/1
Nazîre	Fehmî	Metâ’-ı şabr[um]ı târâc eden beg-zâdedür şimdi O sulṫân-ı serîr-i ḫüsne dil üftâdedür şimdi		252/1
Nazîre	Şükûfî	Bugün mümtâz-ı ḫübân-ı cihân beg-zâdedür şimdi Ḳapusunda nice beg-zâdeler üftâdedür şimdi		253/1
Zemin Şiir	Ahmedî	Ḳaçan ‘ıyş eylesem sensüz olur nüşum dem-â-dem dem Anuñ’çün oldı gözümnden revân hecrüñde her dem dem		CMN. 1487/1
		VEZİN	mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün	

Nazîre	Hâlişî	Açıldı ‘âlem gül gibi esdi nesîm-i şubh-dem Cûş eyleyüp bülbül gibi muṭrib sūrūd ét dem-be-dem		249/1
		VEZİN	müstef’ilün müstef’ilün müstef’ilün müstef’ilün	
Zemin Şiir	Şemsî	Döndi mir’ât-ı felek aḥvâl bir yüzden daḥı Ġayra yüz gösterdi bu iḳbâl bir yüzden daḥı		MTN. s. 1296
		VEZİN	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün	
Nazîre	Şâdık	Bir meh-i nâ-mihr ile aḥvâl bir yüzden daḥı Ṭâli’üm yâr olmadı iḳbâl bir yüzden daḥı		254/1
Nazîre	Şâdık	Gösterür mâh-ı cemâlin ḥâl bir yüzden daḥı Nitekim mir’ât-ı ḥüsnin âl bir yüzden daḥı		255/1
Nazîre	Raḥmî	Yâr bakmaz ḥâlüme aḥvâl bir yüzden daḥı Ṭâli’üm idbârda iḳbâl bir yüzden daḥı		256/1
Zemin Şiir	Cem Sa’dîsi	Dédüm Ka’be midür kûyuñ dedi bâğ-ı cihândur bu Dédüm Ṭübâ mıdur ḳaddüñ dedi serv-i revândur bu		PBM.5881/1
		VEZİN	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün	
Nazîre	‘Ulvi	Ġurūr étme libâs-ı faḥr ile cānum cihândur bu Ḳabâ-yı ḥüsnini ḳor bunda herkes cā-mekândur bu		260/1
Zemin Şiir	Nevâyî	‘Arızuñdur âfitâb-ı ‘âlem-ârâdın ġaraż Cân-fezâ nuṭḳuñdur enfâs-ı Mesîḥâ’dın ġaraż		NDŞ. 278/1
		fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün		
Nazîre	Şâdık	Şemme-yi cān almatur zülf-i semen-sādan ġaraż Vaşl-ı cānân olmadur ‘âlemde sevdādan ġaraż		261/1
Nazîre	Fevrî	Yâri görmekdür hemân kûyın temâşādan ġaraż ‘Arife dîdârdur Firdevs-i a’lâdan ġaraż		262/1
Zemin Şiir	Nev’î	Ne dehrüñ bendesi ne şâh-ı ‘âlî-şâmyuz cānâ Esîrüñ olalı mülk-i ġamuñ sultānyuz cānâ		G.6/1
		VEZİN	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün	

Nazire	Bakı	Ezelden şah-ı 'ışkuñ bende-yi fermāniyuz cānā Muḥabbet mülkinüñ sulṭān-ı 'ālī-şāniyuz cānā		G.13/1
		VEZİN	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	
Nazire	Ümīdī	Bugün sāḳī-yi bezmüñ bende-yi fermāniyuz cānā Bir iki cām-ı meyle 'ālemüñ sulṭāniyuz cānā		263/1
Zemin Şiir	?	“-dur” redifli gazel		
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazire	Sā'ī	Münḥarīf ebrūlaruñ ey ḳaşı yā mā-beyndür Ġamzelerle çeşm-i ḥün-rizüñ ebū seyfeyndür		269/1
Nazire	Bezmī	Çihrem üstinde görinen şanmañuz 'ayneyndür Ḥāk-ı pāyında ḥabībün çağlar iki 'ayndur		270/1
Zemin Şiir	?	“-a gün günden” redifli gazel		
		VEZİN	mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	
Nazire	Şādḳ	Teraḳḳī buldı ḥübān içre ol meh-pāre gün günden Beni mihriyle ḳıldı zerre-veş āvāre gün günden		274/1
Nazire	Şabrī	N'ola artarsa mihrüm ol ḳamer-ruḥsāra gün günden Cemāli döndi anuñ mihr-i pür-envāra gün günden		275/1
Nazire	Bezmī	Bahār érđi n'ola cāy olsa bāğ ezhāra gün günden Demidür baḥş olına berg ü bār eşcāra gün günden		276/1
Zemin Şiir	Şehīdī	Şevḳ ile yüzün sür dēyü ṭoprağa benefşe Gül yüzüñ için geldi bugün bāğa benefşe		PBM.6416/ 1
		VEZİN	mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	

Nazîre	Dervîş Paşa	Oldı göricek hâttuñı şerm-ende benefşe Olsa n'ola maẖzûn u ser-efgende benefşe	277/1
Nazîre	Sâî	Büy-ı hâttuñı almasa gül-şende benefşe Mest oluban olmazdı ser-efgende benefşe	278/1
Nazîre	Meylî	Boynını egüp tekye-yi gül-şende benefşe Geymiş oturur egnine gök-jende benefşe	279/1
Nazîre	Fidâî	Berg içre arar şeb-nemi gül-şende benefşe Tañ mı egilüp olsa ser-efgende benefşe	280/1
Nazîre	Sipâhî	Hayrân olayın hâttuña gül-şende benefşe Bî-hûde éder hayretle hânde benefşe	281/1
Zemin Şiir	Misâli	Câme-yi surh u kebûd içre nihândur hançerüñ Şan şafağ içre hilâl-i âsumândur hançerüñ	MTN. s. 214
		VEZİN	
Nazîre	Nümâyî	Şağ u şol éy serv-kaç kim der-miyândur hançerüñ Dil-firîb ebrûlaruñdan şan nişândur hançerüñ	282/1
Nazîre	'İzzetî	Câme-yi şeb-gün ile cânâ 'iyândur hançerüñ Zulmet içre Âb-ı Hayvân'dan nişândur hançerüñ	283/1
Nazîre	Menbaî	'Âlemî kırdı geçürdi bî-emândur hançerüñ Güyyâ dünyâda bir şâhib-ķırândur hançerüñ	284/1
Nazîre	Mâni	Râ kaşuñ tuğra-durur andan nişândur hançerüñ Anuñ için 'âleme hükmi revândur hançerüñ	285/1
Zemin Şiir	?	"olmağda gitdükçe" redifli gazel	
		VEZİN	

Nazîre	Hüdâyi	Cemâl-i bâ-kemâlün bî-mișâl olmakda gitdükçe Dem-â-dem ‘arız-ı gül-günüñ âl olmakda gitdükçe	286/1
Nazîre	‘Ulvi	Dirîgâ seyl-i eşküm cüy-bâr olmakda gitdükçe Benüm servüm has u hâra kenâr olmakda gitdükçe	287/1
Zemin Şiir	Nevâyi	Güyyâ könlüm taḥayyül mülkiniñ sulṭânıdur Kim ḥayâl içre ḫılır her ‘îş kim imkânıdur	FDK.140/1
		VEZİN	
Nazîre	Sûzi	Şîve-yi müşgîn-gazâlân çeşm-i fettânuñdadur Âb-ı rüy-i dil-berî çâh-ı zeneḥdânuñdadur	289/1
Zemin Şiir	Maḳâlî	Dil ḥânesin gam-ı ruḥ-ı cânân açar ḳapar Ḥalvet-serâ-yı ḥâşşını sulṭân açar ḳapar	291/1
		VEZİN	
Nazîre	‘Ulvi	Ḥüsn-i niḳâbın ol şeh-i ḥübân açar ḳapar Ṭāvüs-ı şeh-perin dem-i cevlân açar ḳapar	292/1
Zemin Şiir	Necâtî Beg	Sâḳiyâ çünki degül kimseye fırsat bâḳî Gel şabûḫı içelüm var ola elbet bâḳî	G.604/1
		VEZİN	
Nazîre	Şem‘î	Baḥna olduḳça gam-ı ‘ışḳ ile lezzet bâḳî Saḥna olsun şanemâ devlet ü ‘izzet bâḳî	305/1
Zemin Şiir	?	“-idür” redifli gazel	
		VEZİN	
Nazîre	Ḥâlişî	Levh-i ruḥuñ üstindeki şol ḥaṭ ki celîdür Dil-ḥastelerüñ ḥaṭṭ-ı berât-ı ecelidür	306/1

Nazîre	Cemâlî	Tîmâr-ı ğam-ı yâr elümde ezelîdür Kim ‘ışķı anuñ bu dil u cānuñ bedelidür		307/1
Zemin Şiir	‘Abdî	Eşigüñüñ şanemā zilleti ‘izzet bilüriz Ehl-i ‘ışķ olmayan ‘izzet bilüriz		CMN. 1040/1
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Maḥmūd	Ḥāk-i pāyuñ başuma tāk-ı sa‘ādet bilürin Eşigin ḥidmetini devlet ü ‘izzet bilürin		316/1
Zemin Şiir?	Emrî Çelebi	Āh kim görmeyeli sen yüzi gül serv-ķadi Ḷalmadi ḥaste-dilüñ nāle vü āha mededi		
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Bezmi-yi A‘mā	Cilvede her gören o Yūsuf-ı zerrîn-kemeri Kemer-i hālede seyr eyledi şanur ķameri		318/1
Zemin Şiir	?	“-a fidā” redifli gazel		
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	‘Ulvi	Nūr-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bīmāra fidā Dil ü cānum ol iki ğamze-yi ḥün-ḥ‘āra fidā		323/1
Nazîre	‘Ālî	Cān zeķan çāhına dil ṭurra-yı ṭarrāra fidā Derd-mendüñ biri zindāna biri dāra fidā		324/1
Zemin Şiir	Aḥmed Paşa	Çekmeyen hecr elemin vaşl-ı şafāsın ne bilür Düşmeyen derde ğamuñ dār-ı şifāsın ne bilür		CMN. 786/1
		VEZİN	fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
Nazîre	Maķālî	Tābiş-i mihr-i ruḥuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür Reviş-i ķāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür		326/1
		Tābiş-i mihr-i ruḥuñ lāle-yi ḥamrā ne bilür Reviş-i ķāmetüñi serv-i dil-ārā ne bilür		343/1

Zemin Şiir	Harîmî	'İşka uyduñ ey gönül ney gibi nālān ol yüri Zülf-i dil-ber gibi var hāl-i perīşān ol yüri		PBM.7869/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Hayretî	Ey selāmet isteyen dā'im melāmet ol yüri Olma hālî 'ışqdan var ehl-i hālet ol yüri		340/1
Zemin Şiir	Nevāyî	Çaqtık ol közdin aña kim ol leb-i handān kirek İhtirāz itkey belādın her kişige cān kirek		NDŞ. 332/1
		VEZİN	fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	
Nazîre	Meylî	Ayağun toprağınun tālîbi eşrāf gerek Kîmiyā cevheridür ol aña şarrāf gerek		346/1
Zemin Şiir	Cem Sulţān	Taşlarla döginüp yürür āb-ı revānı gör Raħm eyledi bu hālūme kevn ü mekānı gör		LATF. s.102
		mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün		
Nazîre	Murādî	Tîr-i müjeñ ki kan döker ol bî-emānı gör Merdümlük eyle merdümek-i hün-feşānı gör		348/1
Nazîre	Hüdāyî	Ërdi sipihre şu'le-yi āh u fiğānı gör Zeyn oldı nār-ı āhum ile āsumānı gör		349/1

IV.2. Mecmûanın Arûz Tablosu

Şiir Nu.	Şair	Nazım Şekli	Vezin	Bahir	Dâire
1.	Ümîdî	kasîde	3x (fâ' ilâtün) fâ' ilün	Remel	mu'telife
2.	Ümîdî	gazel	3x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
3.	Ümîdî	gazel	3x (fâ' ilâtün) fâ' ilün	Remel	mu'telife
4.	Ümîdî	gazel	3x (fâ' ilâtün) fâ' ilün	Remel	mu'telife
5.	Ümîdî	gazel	fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün	Hafif	müctelibe
6.	Ümîdî	gazel	fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün	Hafif	müctelibe
7.	Ümîdî	gazel	fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün	Hafif	müctelibe
8.	Ümîdî	gazel	3x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
9.	Ümîdî	gazel	fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün	Hafif	müctelibe
10.	Bâkî	gazel	4x (mefâ' ilün)	Hezec	mu'telife
11.	Ümîdî	gazel	2x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
12.	Ümîdî	gazel	3x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
13.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
14.	Ümîdî	gazel	2x (mefâ' ilün) fe' ülün	Hezec	mu'telife
15.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
16.	Ümîdî	gazel	3x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
17.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
18.	Ümîdî	gazel	3x (fâ' ilâtün) fâ' ilün	Remel	mu'telife
19.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ' ilün)	Hezec	mu'telife
20.	Ümîdî	gazel	3x (fâ' ilâtün) fâ' ilün	Remel	mu'telife
21.	Ümîdî	gazel	fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün	Hafif	müctelibe
22.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
23.	Ümîdî	gazel	3x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
24.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ' ilün)	Hezec	mu'telife
25.	Ümîdî	gazel	mef' ülü 2x (mefâ' ilü) fe' ülün	Hezec	mu'telife
26.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
27.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
28.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
29.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
30.	Ümîdî	gazel	2x (fâ' ilâtün) fâ' ilün	Remel	mu'telife
31.	Ümîdî	gazel	3x (fâ' ilâtün) fâ' ilün	Remel	mu'telife
32.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
33.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
34.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
35.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ' ilün)	Hezec	mu'telife
36.	Ümîdî	gazel	mef' ülü 2x (mefâ' ilü) fe' ülün	Hezec	mu'telife
37.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
38.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
39.	Ümîdî	gazel	fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün	Hafif	müctelibe
40.	Ümîdî	gazel	3x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
41.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
42.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
43.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife
44.	Ümîdî	gazel	2x (fe' ilâtün) fe' ilün	Remel	mu'telife
45.	Ümîdî	gazel	mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Muzârî	muhtelife

46.	Ümîdî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telifе
47.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telifе
48.	Ümîdî	gazel	2x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
49.	Ümîdî	gazel	2x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
50.	Ümîdî	gazel	2x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telifе
51.	Ümîdî	gazel	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Müctess	muhtelifе
52.	Ümîdî	gazel	2x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telifе
53.	Ümîdî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telifе
54.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
55.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
56.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telifе
57.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telifе
58.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
59.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
60.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
61.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
62.	Ümîdî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
63.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
64.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
65.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
66.	Ümîdî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telifе
67.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
68.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telifе
69.	Ümîdî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
70.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
71.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
72.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
73.	Ümîdî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telifе
74.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
75.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
76.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ülün) fe'ül	Mütekârib	müctelibe
77.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telifе
78.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telifе
79.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telifе
80.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
81.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelifе
82.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telifе
83.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
84.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telifе
85.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
86.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
87.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
88.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
89.	Ümîdî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telifе
90.	Rahmî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telifе
91.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
92.	Ümîdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telifе
93.	'Ubeydî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telifе
94.	Zâtî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telifе

95.	Şem'î	gazel	2x (mefâ'ilün) fe'ülün	Hezec	mu'telif
96.	Rûhî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
97.	'Ubeydî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
98.	Sırrî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
99.	'Ulvî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
100.	Mânî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
101.	Rahmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
102.	'Ulvî	murabba'	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
103.	Hayâlî	murabba'	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
104.	Hayâlî	tercî'-i bend	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
105.	Hayâlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
106.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
107.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
108.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
109.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
110.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
111.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
112.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
113.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
114.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
115.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
116.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
117.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
118.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
119.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
120.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
121.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
122.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
123.	Hayâlî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
124.	Hayâlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
125.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
126.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
127.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
128.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
129.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
130.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
131.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
132.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
133.	Hayâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
134.	Hayâlî	gazel	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Müctess	muhtelif
135.	Hayâlî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
136.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
137.	Hayâlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
138.	Figânî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
139.	Şühûdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
140.	Cinânî	tesdîs	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
141.	Şemsî	tercî'-i bend	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
142.	Nev'î	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
143.	Nev'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif

144.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
145.	Makâlî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Hafîf	müctelibe
146.	Behiştî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
147.	Niyâzî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
148.	Kabûlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
149.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
150.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
151.	Bezmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
152.	Dervîş	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
153.	Hüdâyî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
154.	Halîmî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
155.	Hilmî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
156.	İnsân	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
157.	Refî'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
158.	İlâhî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
159.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
160.	Bezmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
161.	Medhî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
162.	Murâdî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
163.	Bâkî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
164.	Senâyî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
165.	Hilmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
166.	Fehmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
167.	Vusûlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
168.	Ahmed	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
169.	Meylî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
170.	Zâtî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
171.	Kurbî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
172.	Murâdî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
173.	Hasan	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
174.	Hüdâyî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
175.	'Abdî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
176.	Zârî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
177.	Nâmî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
178.	Hilmî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
179.	Kadrî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
180.	Vusûlî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
181.	Meylî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
182.	Zamîrî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
183.	Sûzî	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelif
184.	Murâdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
185.	Hilmî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
186.	Bezmî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
187.	Sâ'î	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
188.	Kadrî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
189.	Meylî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
190.	Fedâyî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
191.	Murâdî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
192.	Hilmî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif

193.	Nâmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
194.	Meylî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
195.	Sabrî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
196.	Hâtemî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
197.	Kurbî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
198.	Husûlî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
199.	Murâdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
200.	Hilmî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
201.	Dervîş	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
202.	Meylî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
203.	Sipâhî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
204.	?	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
205.	Husûlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
206.	Husûlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
207.	Murâdî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
208.	Sâ'î	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
209.	Bezmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
210.	Fedâyî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
211.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
212.	Bezmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
213.	Nâmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
214.	Halîmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
215.	Meylî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
216.	Sıdkî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
217.	Murâdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
218.	Hüdâyî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
219.	Fedâyî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
220.	Meylî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
221.	Murâdî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
222.	Sâ'î	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
223.	Sâ'î	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
224.	Halîmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
225.	Fuzûlî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
226.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
227.	Zihnî	tahmîs	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
228.	Hayâlî*	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
229.	Sâdk	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
230.	Câmî	gazel	2x (mefâ'îlün) fe'ülün	Hezec	mu'telif
231.	Makâlî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Haff	müctelibe
232.	Kabûlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
233.	Ziyâ'î	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
234.	Ziyâ'î	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
235.	Şâhî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
236.	Behîştî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
237.	Fevrî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
238.	Necâtî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telif
239.	Sânî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
240.	Şihâbî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
241.	Hamdî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif

242.	Fakîrî	gazel	2x (müfte'îlün mefâ'îlün)	Recez	mu'telifè
243.	Bâkî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'îlün	Muzârî	muhtelifè
244.	Semâ'î	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'îlün	Muzârî	muhtelifè
245.	Hâletî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'îlün	Muzârî	muhtelifè
246.	Nev'î	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'îlün	Muzârî	muhtelifè
247.	Şîrâzî	matla'	2x (mefâ'îlün) fe'ûlün	Hezec	mu'telifè
248.	Fasîhî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
249.	Hâlisî	gazel	4x (müstef'îlün)	Recez	mu'telifè
250.	İshâk	gazel	3x (fe'îlâtün) fe'îlün	Remel	mu'telifè
251.	Hâsimî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
252.	Fehmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
253.	Şükûfî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
254.	Sâdk	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
255.	Sâdk	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
256.	Rahmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
257.	Zâtî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
258.	Fazlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
259.	'Ulvî	gazel	3x (fe'îlâtün) fe'îlün	Remel	mu'telifè
260.	'Ulvî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
261.	Sâdk	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
262.	Fevrî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
263.	Ümîdî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
264.	Âzerî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
265.	Bâkî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
266.	Nev'î	gazel	2x (mef'ûlü fâ'ilâtün)	Muzârî	muhtelifè
267.	Nev'î	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
268.	Nev'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
269.	Sâ'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
270.	Bezmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
271.	Sâ'î	gazel	3x (fe'îlâtün) fe'îlün	Remel	mu'telifè
272.	Nâmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
273.	Nâmî	gazel	3x (fe'îlâtün) fe'îlün	Remel	mu'telifè
274.	Sâdk	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
275.	Sabrî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
276.	Bezmî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
277.	Dervîş	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telifè
278.	Sâ'î	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telifè
279.	Meylî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telifè
280.	Fedâyî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telifè
281.	Sipâhî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'îlü) fe'ûlün	Hezec	mu'telifè
282.	Nümâyî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
283.	'İzzetî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
284.	Menba'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
285.	Hüdâyî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
286.	Mânî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
287.	'Ulvî	gazel	4x (mefâ'îlün)	Hezec	mu'telifè
288.	Hasîbî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
289.	Sûzî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè
290.	Nev'î	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'îlün	Remel	mu'telifè

291.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
292.	'Ulvî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
293.	?	müfred	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
294.	Sipâhî/Sâ'î	matla'	2x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
295.	Kadrî	kasîde	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
296.	Kadrî	kıt'a	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
297.	?	müfred	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
298.	Bâkî	kasîde	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
299.	Hüdâyî	müfred	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Müctess	muhtelif
300.	Bâkî	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
301.	Senâ'î	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
302.	Rahmî	tercî'-i bend	2x (mef'ûlü mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
303.	Zâtî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
304.	Sânî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
305.	Şem'î	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
306.	Hâlisî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
307.	Cemâlî	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
308.	Fuzûlî	müfred	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
309.	Fuzûlî	müfred	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
310.	Fuzûlî	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
311.	Fuzûlî	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
312.	Fuzûlî	müfred	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
313.	Fuzûlî	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
314.	Âzerî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
315.	Mahmûd	gazel	mef'ûlü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
316.	Mahmûd	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
317.	Zihnî	gazel	4x (müstef'ilün)	Hezec	mu'telif
318.	Bezmî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
319.	Nidâyî	müfred	2x (müfte'ilün mefâ'ilün)	Recez	mu'telif
320.	'Ârifî	matla'	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
321.	Tâbi'î	müfred	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
322.	Kalender	müfred	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Haff	müctelibe
323.	'Ulvî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
324.	'Âlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
325.	Makâlî	gazel	mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
326.	Makâlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
327.	Nâmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
328.	Figânî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
329.	Nâmî	gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	Haff	müctelibe
330.	Nâmî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
331.	Nâmî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
332.	'Ulvî	kasîde	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
333.	Yahyâ	müseddes	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
334.	Husrev	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
335.	Vâlî	kıt'a	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
336.	Vâlî	kıt'a	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
337.	Vâlî	kıt'a	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
338.	Yahyâ	murabba'	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
339.	'Adlî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif

340.	Hayretî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
341.	Hâşimî	müseddes	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
342.	Misâlî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
343.	Makâlî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
344.	Âzerî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
345.	Meylî	gazel	2x (müfte'ilün mefâ'ilün)	Recez	mu'telif
346.	Meylî	gazel	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
347.	Murâdî	gazel	3x (fâ'ilâtün) fâ'ilün	Remel	mu'telif
348.	Murâdî	gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
349.	Hüdâyî	gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
350.	Murâdî	gazel	mef'ülü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
351.	Âzerî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
352.	Makâlî	gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif
353.	Fevrî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
354.	Meylî	gazel	4x (mefâ'ilün)	Hezec	mu'telif
355.	?	mesnevi	2x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
356.	Gamî	tercî'-i bend	3x (fe'ilâtün) fe'ilün	Remel	mu'telif
357.	Nev'î	müsemmen	mef'ülü 2x (mefâ'ilü) fe'ülün	Hezec	mu'telif
358.	Hayretî	tercî'-i bend	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	Muzârî	muhtelif

ÖZ GEÇMİŞ			
Soyadı, Adı	EROL, Muhlis		
Uyruğu	Türkiye Cumhuriyeti		
Doğum Tarihi	26.06.1988		
Doğum Yeri	Hınıs/ERZURUM		
	Ortaöğretim	Lisans	Yüksek Lisans
Eğitim Birimi	İzmit Muallim Naci Anadolu Lisesi	Kocaeli Üniversitesi	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Kayıt Tarihi		03.09.2008	15.08.2015
Mezuniyet Tarihi	15.06.2006	27.06.2013	
Mezuniyet Derecesi	3.95/5	3.05/4 77.83/100	
Askerlik Durumu		Yapıldı	
E-posta Adresi		muhliserol@gmail.com	